ISSN: 2822-0218 (Online)

วารสารครุศาสตร์ปัญญา

Journal of Intellect Education

ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2568)
Volume 4 No.4 (July - August 2025)

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 4 (July – August 2025)

บทบรรณาธิการ

วารสารครุศาสตร์ปัญญาซึ่งเป็นวารสารวิชาการหลักอย่างเป็นทางการที่จัดทำในนามหน่วยพัฒนาครูครุศาสตร์ปัญญา สถาบันคุรุพัฒนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางด้านการวิจัยและพัฒนาทางด้านศึกษา และสหวิทยาการที่เกี่ยวข้อง สำหรับนักการศึกษา นักวิจัย นักพัฒนา และนักปฏิบัติ โดยวารสารดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการหลักทางด้านการศึกษาและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาผ่านกระบวนการพิจารณาคัดเลือกและประเมินคุณภาพตามมาตรฐานสากลของวารสารวิชาการ วารสารครุศาสตร์ปัญญา เผยแพร่เผยแพร่ปีละ 6 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ฉบับปัจจุบันเป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2568) กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความอย่างรอบคอบเพื่อรักษามาตรฐานตามกรอบของวิชาการ พร้อมทั้งดำเนินงานผลักดัน และพัฒนาคุณภาพของบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความอื่น ๆ ตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้มีการปรับปรุงและพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันวารสารยังได้เน้นให้ความสำคัญกับบทความทางด้านการศึกษาเป็นหลักโดยเฉพาะทางด้านการบริหารการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งจากเป็นศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับบุคคลทั่วไป นักวิชาการ หรือนักการศึกษาจำเป็นต้องนำองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์ทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ในฉบับนี้มีบทความวิจัยที่น่าสนใจอย่างหลากหลายทั้งด้านศึกษาศาสตร์เป็นแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดรับกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมถึงด้านสังคมศาสตร์ที่เน้นการดูแลใส่ใจต่อสังคม ทางกองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปัญญา พร้อมสนับสนุนนักวิชาการ อาจารย์ รวมไปถึงนักศึกษาที่มีความสนใจในการเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ เพื่อเสริมคุณค่าและพัฒนาคุณภาพงานทางวิชาการในระดับชาติ ระดับนานาชาติ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมอย่างต่อเนื่องสืบไป

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปัญญา

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 4 (July – August 2025)

สารบัญ

บทความประจำฉบับ	หน้า
A Narrative and Emotion Appeal Study of Social Care PSAs in China *QIYAO JIANG and Lucksana Klaikao*	1-10
รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ *นิติยา ชูมณี นันทพงศ์ หมิแหละหมัน และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ*	11-24
การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา *ณัฐธิดา หมื่นพัด และมณฑา ชุ่มสุคน*	25-40
Perceptions of Thai University Students on Chinese Popular Culture in Learning Chinese as a Foreign Language *Lifei Dong, Anchalee Chayanuvat, & Panidnad Chulerk*	41-56
การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 *มัณฑนา แฝงฤทธิ์ และพระมหาศุภชัย สุภกิจโจ*	57-71
ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 *ภควัฒน์ เปล้ากระโทก และอัครเดช นีละโยธิน*	72-83
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น *นรัตณ์ภมล วงค์วรรณ์ และ วิทูล ทาชา*	84-93
การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน*เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3* *สุดา มงคลสิทธิ์*	94-111
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกร เรื่อง การออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ *พิชามญชุ์ สู่หญ้านาง และศิริพงษ์ เพียศิริ*	112-123
โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 *จิราพัชร์ จิตรักษา และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร*	124-139
รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่	140-154

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 4 (July – August 2025)

บทความประจำฉบับ	หน้า
นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง *อัจฉรา นิตยวัน, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, อัจฉรา วัฒนาณรงค์, ธารินทร์ รสานนท์*	
การเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่นฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) *จิตติมาภรณ์ จำปาปุ้ง, มณฑา ชุ่มสุคนธ์*	155-171
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และการเห็นคุณค่าศิลปะไทย โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง *สรญา อุ่นเวียง, ศิริพงษ์ เพียศิริ*	172-186
การพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่องการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติ ของ Davies ร่วมกับเทคนิค 5’S *โกเมนทร์ ตั้งพิทักษ์, อรอนงค์ ฤทธิ์ฤาชัย*	187-201
นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: การผสมผสานแนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน *วรดาภา พันธุ์เพ็ง*	202-213
A Development of Training Model for Instructor’s Career Success at Private Undergraduate Universities in Changsha City, China *Ai Yanhong, Velankanni ALEX*	214-225
กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน *รุ่งโรจน์ เจนเจตวิทย์, ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน, สุพัฒนา หอมบุปผา*	226-244
รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร *ศักดิ์ รุ่งแสง*	245-255
โมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ *พลากร เกษสิมมา, วัลลภา อารีรัตน์*	256-269
การศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 *ธนสรรค์ เมฆวัน, วัลลภา อารีรัตน์*	270-283
การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย: กรณีศึกษา *อภิเดช ธิตะปัน, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์, วัลลภา อารีรัตน์*	284-296
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหาร	297-315

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 4 (July – August 2025)

บทความประจำฉบับ	หน้า
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร *รัตติยา ดวงมณี, ระติกรณ์ นิยมะจันทร์, ศิริรัตน์ ทองมีศรี*	
แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลการเรียนของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ *ธนุรักษ์ ชัยชิต, สมกูล ถาวรกิจ*	316-331
ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู *ทรงพล นันทพล, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์, วัลลภา อารีรัตน์*	332-345
การพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา *ธาดา วงศ์สุวรรณ, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์, วัลลภา อารีรัตน์*	346-355
การศึกษาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา *ธิดารัตน์ กุลพันธ์, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์, วัลลภา อารีรัตน์*	356-368
อิทธิพลของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนเฟสบุ๊กแฟนเพจ ที่มีต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอม *ภัทราภรณ์ เพ็งบุญชู*	369-382
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน *มิญช์ฑิรา วงษ์เมือง, ศิริรัตน์ ทองมีศรี*	383-396
การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี *เมธี ธรรมวัฒนา, ปานเพชร ร่มไทร*	397-409
การจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 *ธนสิทธิ์ ชมชิด, กรวิภา เลาศรีรัตนชัย, ณฤภัค อาขวานนท์, บงกช ทิพย์สุมณฑา*	410-426
การพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ *ทิพรัตน์ ขุนรักษ์, สุรีพร อนุศาสนนันท์, สมพงษ์ ปั้นหุ่น*	427-445
Effects of Extensive Reading on Thai EFL Students' Reading Comprehension and Reading Motivation *Chadarat Phookaokaew, Intisarn Chaiyasuk*	446-460
การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก *นงลักษณ์ ใจฉลาด, กุลดา ยะคำ, นพรัตน์ เจริญสิน, ธนนันท์ เจริญสิน, พรรณปภรณ์ สัมฤทธิ์โพธิ์ทอง, ศรีประภา ฮองต้น*	461-471
ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง	472-486

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 4 (July – August 2025)

บทความประจำฉบับ	หน้า
จังหวัดขอนแก่น *อารีรัตน์ ภูธรรมะ, วีระยุทธ รัชตเวชกุล, เยาว์ธิดา รัตนพลแสน, นรชัย สอนใส*	
การสำรวจความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: กรณีศึกษาร้านกงสี ทีบาร์ *วนันพรณ์ ชื่นพิบูลย์, เพลินพิศ โพธิ์วัน, สัญญา เนียมเปรม, นริศรา ธรรมรักษา, นรชัย สอนใส*	487-502
การประเมินระดับและเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น *รวัฒน์ มันทรา, เยาว์ธิดา รัตนพลแสน, วีระยุทธ รัชตเวชกุล, เพลินพิศ โพธิ์วัน, สัญญา เนียมเปรม*	503-518
การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น *พระธนชล กิตติสมฺปนฺโน (อาจปรุ), ประยูร แสงใส, สมควร นามสีฐาน*	519-531
การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี *ชินกร พิมพิลา และประมุข ชูสอน*	532-545

A Narrative and Emotion Appeal Study of Social Care PSAs in China

QIYAO JIANG[1]* and Lucksana Klaikao[2]

1 College of Communication Arts, Rangsit University
2 College of Communication Arts, Rangsit University
* *Corresponding author. E-mail: 995365333@qq.com*

Abstract

In the context of the digital age, special groups are increasingly appearing in the public's view, and the cause of caring for special groups is also getting more and more attention. For social care-themed PSAs to effectively convey advertising messages and guide viewers' consciousness and behavior, enhancing advertising content and emotional appeal is crucial. Based on narrative theory and the research of many scholars on storytelling and emotional appeal, this study analyzes five social care-themed public service advertisements that have won awards in the past years between 2018 and 2022 using case analysis. It analyzes the narrative elements of these excellent public service advertisements, including nine aspects: theme, characters, environment, conflict, plot, narrative time, narrative perspective, visual elements, auditory elements, and the emotional appeal of these excellent public service advertisements. In addition to the emotional appeal of these excellent PSAs, the study conducted an in-depth analysis and research. The study found that social care PSAs use true stories to highlight social issues, featuring helpers or those in need of help and reflecting their status. These ads symbolically portrayed the environment, used different conflicts, and employed linear or fragmented storylines. They strategically condense and repeat the narrative to reinforce the main points. Perspectives vary to convey emotions and events realistically. Visuals and sounds strive for realism to emphasize themes and emotions. PSAs use positive and negative emotional appeals to resonate and influence behavior.

Keywords: PSA, Social Care, Narrative, Storytelling, Emotional Appeal

Received: 2025-04-20; Revised: 2025-05-05; Accepted: 2505-05-05 ISSN: 2822-0218 (Online)

Introduction

With the development of new media in the digital era, the types, themes, forms of expression, and channels of communication of advertisements in various countries have become increasingly diversified. The advertising industry has ushered in new development opportunities, while serious challenges have ensued. As an advertising audience in the new media era, mobile Internet life has largely changed people's mode of receiving and disseminating information. Unlike the one-way indoctrination communication and propaganda of newspapers and TV in the traditional media era, new media can give audiences tailor-made information pushed through data analysis, and the information retrieval through the Internet platform is also more flexible and active. (McCombs & Shaw, 1972)

The effectiveness and coverage of advertisements and their impact depend more and more on people's personal preferences and interest in the content. According to a report by China Youth Net reporter Zhang Yayun 2022, China's PSAs accounted for 44.5% of the total number of national TV ads broadcast in 2021. The report also mentioned that in recent years, PSAs have gained increasing public attention and presented a large number of excellent works to viewers with the joint participation of the government and multiple forces from all walks of life. The trend of diversification of the main bodies of public service has also made it possible for the creation and attention of PSAs to cover more detailed and differentiated areas and many specific groups in all corners of society. The report of the 18th National Congress of the Communist Party of China (CPC) in 2012 puts forward socialist core values at the national, social, and individual levels. In the process of practicing socialist core values, public service announcements (PSAs) play their unique social influence. PSAs with the theme of social care actively promote the creation of an equal and harmonious social environment for all citizens at the social level. Bai Yanjun, deputy director of the Life Channel of Beijing Radio and Television Station, said in the forum of the PSA conference that the core demand of public welfare activities is to trigger the public's emotional resonance if they want to have good enough communication power and influence. As the subject of social care PSAs is a specific group of people who need attention, the importance of personal stories and group portraits is self-evident in the creation of this type of PSA. How to tell the stories of these people and spread their voices to all walks of life is an urgent research breakthrough course for PSA creators. The significance of this study of narrative and emotional appeal in social care PSAs is that by analyzing the storytelling elements, narrative techniques, and the types of emotional appeals that can trigger public empathy and concern in excellent PSAs, we can provide information for the creation of more meaningful, targeted, and effective PSA campaigns, as well as provide a certain degree of support for the solution of social problems of marginalized people. (Katz, Blumler & Gurevitch, 1974)

It is hoped that this study will add a new perspective to the broadening of PSA thematic research, trigger advertising practitioners and scholars to pay attention to social care and PSA storytelling and contribute to the development of PSAs in China.

Objectives

1. To study the narrative elements of Chinese social care-themed PSAs.
2. To study the emotional appeal in the narrative of Chinese social care-themed PSAs.

Literature Reviews

Public Service Advertisement (PSA)

Synthesizing the connotation of the term "public welfare" and the concepts and definitions of public service announcements (PSAs) by previous authors (Yang & Li, 2019). A

broader definition of public service announcements (PSAs) as a kind of advertising activity that does not directly aim at profit-making, but draws the public's attention to a social issue in various forms, cultivates and educates the public's public awareness and humanistic spirit, and promotes the establishment and formation of a good social climate. They believe that the core components of PSAs are text, image, and sound. Text is most predominantly presented in video-based advertisements as subtitles; images include all visual images, which are composed of major graphics, light colors, and background elements; and sound is divided into human voice, audio, and music (Yang& Li, 2019). Emotional appeal is also emphasized as the most common appeal mode of public service announcements (PSAs), which generates emotional resonance by mobilizing people's emotional feelings and meets the audience's various psychological needs to trigger the audience's cognitive understanding of the content of the advertisement, enhancement of attitudes, and discussion of the dissemination of the behavior. Social care, assistance, and other actions of PSAs often use emotional appeals to let the audience understand and feel the information object and care for it emotionally and in action.

Social care

Concerning the concept and definition of social care (Guo& Wang, 2011) believe that social care refers to people-centered, reflecting humanistic care should be more inclined toward the weak and disadvantaged groups of social care (Yang & Li, 2013). define social care as the individual's concern, attention, concern, and relationship with the social reality, social things, and human social behavior, as well as conscious social integration endowed with emotion to the society. And relationships, as well as conscious social integration that is emotionally endowed to the society. According to the social care system for disadvantaged groups includes material and living care, spiritual and cultural care and humanistic care are all social care (Zhang, 2002).

Narrative

Richardson (2000) Summarizing Gennett's minimalism defines narrative in the broadest sense, he considers the telling of any active event with a state-shifting transition to be a narrative; the five parts of a narrative structure are plot, setting, conflict, denouement, and character r(Hu, 2004). Plot types are classified into linear and non-linear based on the organizing principle of the plot. Linear and non-linear are two types of narrative structure discussed linear refers to the timeline or timeline. Narrato logists have also examined how the narrative point of view affects the audience's understanding and emotional engagement with the storytelling PSA (Bal, 2003). Points out that the point of view can be anchored in the characters within the story, or it can be outside the story, which is the difference between in-focus and out-of-focus on this basis (Hu, 2004). Further distinguishes between exo-focused and non-focused, the difference between the two is that the non-focused type can look inside the characters while describing the objective facts from the outside (Hart, 2012). Classifies the different types of point of view as first-person point of view, second-person point of view, and third-person point of view. Regarding narrative time, according to Genette, narrative consists of two time sequences: the time of the story being told, i.e., referential time, and the time the narrative lasts, i.e., energetic time. The study of narrative time includes three aspects: chronology, temporal distance, and temporal frequency. Chronology is the relationship between the order in which events develop in natural time and the order in which they are narrated in the narrative text. Time distance examines the relationship between story time and the length of narrative time. Chrono-frequency is also the relationship between the repetition of the narrative.

Storytelling

McKee (2018) state that narratives can be viewed as bland, boring, and repetitive descriptions of events, whereas stories are value-laden and layered. Stories are defined as a

series of conflict-driven, dynamically progressive events that trigger meaningful change in the life of a mission. Public Service Announcement (PSA) storytelling often includes a combination of elements to effectively communicate a message and engage an audience. While specific elements may vary depending on the goals and creative approach of the PSA, some common elements in PSA storytelling include theme, characters, environmental context, conflict or problem, and plot. Representing the theme in terms of a master idea, which consists of two components, value and cause, that express the core meaning of the story. Summarizes three different character theories within narratology: identity theory, action theory, and symbol theory, in which Grimes' concept of "action element" proposes three modes of action consisting of six two-opposed action elements: subject and object, sender and receiver, helper and antagonist Hu, (2004). Categorizes the setting into three types based on its function in the structure and its relationship to the plot and characters: symbolic, neutral, and ironic (Hart, 2012). Referring to conflict or calling it a dilemma is part of the roots of the story (McKee, 2014). Categories conflict as internal, personal, and extra-personal. The definition of the plot first appeared in Aristotle (2006) Poetics, where he defined plot as the organization and arrangement of events and actions (Hart, 2012). explains the narrative arc that describes the ebb and flow of a storyline, and he argues that the narrative arc of a more complete story usually involves five stages: exposition, rising action, crisis, climax, and falling action.

Emotional appeal

Lee (1939) summarized the definitions of emotional appeal by different scholars. Aristotle defined the concept of emotional appeal as a means of oral expression or persuasion by critics. Analyst Hudson, on the other hand, sees emotional appeal as a critical tool. Hepburn believes that mobilizing emotions to evoke desires or needs is an emotional appeal. Aristotle (2006). Listed 14 kinds of emotions that are opposite to each other, defined each of these emotions, elaborated the reasons why each emotion is triggered, analyzed the different audience groups that different emotions will affect, and provided a theoretical framework for how speakers can use emotional appeals to enhance their influence.

Methodology

This paper takes Chinese storytelling social care public service announcements (PSAs) as the object of study, and takes advertising and narratology theories as the theoretical basis to study the narrative characteristics and emotional appeal of Chinese storytelling social care PSAs. From the award-winning PSAs of the last five China International Advertising Festivals (CIAF and IAIAWARDS), one film and TV PSA each conforming to the storytelling narrative and with the theme of social care is selected, and these PSAs are used as the cases for this study. Through the case study method, film-pulling method, and literature research method, the case study advertisements were carefully watched, film-pulling forms were made, the audio-visual language of the case study advertisements was observed, and the narrative elements and emotional appeals contained in the case study advertisements were interpreted through the research methodologies and results of the scholars in the related fields.

Result

Essential Elements of storytelling, social care PSA narratives

1) Theme

The five case PSAs all focus on a particular social problem in need of support for the group, "Happiness" tells the story of post-surgical rehabilitation and growth of Dexi, a child with cleft lip and palate. 1 Yuan" tells the story of a group of people working together to help

their brother, a left-behind child in a mountain village. 58 Points," tells the story of Xiao chuan, a child in a poor mountainous area where education is underdeveloped. Run, lamb!" tells the story of Bayin's family, who live in the grassland where technology and information are backward under the national policy of poverty alleviation. Mobile Home" tells the story of two trucker families in which the trucker's wife is fortunate enough to accompany her husband on the road.

2) Characters

Characters in case advertisements include the subject who seeks help, the supporters who provide help, and the antagonists who represent social barriers. The physical appearance of the characters in the case advertisements tends to match the target group's socio-economic status and worrying physical condition in reality. The case advertisements all use different scenes to provide a more comprehensive representation, with several advertisements showing close-ups of the characters' faces showing different emotions such as hesitation, sadness, and worry. The scenes showing the interaction of the characters' movements explain the characters' relationships and drive the narrative.

3) Environments

The environments related to the characters' lives are most often represented as symbolic environments in the case of advertisements, such as a room full of awards and a stuffy, cramped, but cozy cab, all of which show the character's personality traits. Several of the advertisements also express an emotional atmosphere through some natural environment depictions.

4) Conflict issues cover social challenges and internal struggles related to poverty, health care, education, and other social resource differentiation or lack of security in the social infrastructure, environmental challenges, as well as disagreements and conflicts, tensions between characters, and moral dilemmas faced by the characters themselves. Sometimes characters even face both external and internal conflicts.

5) Plot

The narrative structures of "Happiness," "1 Yuan," and "Run, lamb!" all follow the conventional linear narratives that are common to the stories. Although there are flashbacks and interludes in “58 Points”, the temporal progression of the main plot of the story still follows a linear chronological sequence. “Mobile Home" is a micro-documentary with a non-linear narrative structure that blurs the temporal continuity of events and ignores the causal links of the plot, while breaking the conventional narrative arc by combining fragments of events and interviews without causal links according to the thematic needs. The other four advertisements have more complete and progressive narrative arcs.

6) Narrative Timing

Chronology has been shown in the narrative structure. In terms of temporal spacing, these advertisements usually use omission and summarization to highlight the key points and omit meaningless details to achieve the effect of condensing the narrative, and at the same time, utilize other changes in temporal spacing to influence the emotional arc to highlight the character development. In terms of time-frequency, the advertisements make strategic repetitions to emphasize key event information or symbolic elements to reinforce core ideas or concepts, and use different changes in narrative frequency to ensure narrative flexibility and control of narrative pacing.

7) Narrative Perspectives

The case study advertisements use the first-person in-focus perspective, the third-person out-of-focus perspective, and the unfocused perspective to reveal the characters' experiences and emotions from multiple perspectives to enhance the storytelling effect. They use the first-person internal perspective to externalize the inner world of the character to show

the character's thoughts and motives in order to provide an emotionally resonant viewing experience, the third-person perspective to objectively present the events through the external perspective, and the un focused perspective to comprehensively tell the story to explore the causes and consequences as well as the character's psychology.

8) Visual elements

These social care-themed PSAs visually restore the real situation and enhance the visual effect while reflecting the emotional connotation and displaying effective messages. In terms of color and light, the PSAs enhance the authenticity of the story by giving preference to natural light sources or ambient light sources. The changes in light and color tones reflect the changes in the characters' emotional journey. Text and graphics are characterized by thematic relevance, cultural symbolism, and narrative enhancement.

9) Auditory elements

The case advertisements counter the identity and cultural background of the story characters through lisping children's voices, local dialects or accents, and ethnic languages in the performance of human voices, and also increase the sense of immersion and cultural authenticity of the story through local languages. The sound emphasizes the sense of reality and immersion, and they use various sounds in nature and the environment as well as the sound of the characters' movements to enhance the realism of the scene and expand the narrative effect of the space outside the screen, evoking emotions and creating an atmosphere to match the narrative of the screen. The music design is synchronized with the emotional journey of the characters, through the lyrics or rhythm and melodic changes to match the mood changes to create an atmosphere that accentuates the scene and emotions.

Emotional appeals of storytelling, Social Care PSAs narratives

Positive emotional appeals are particularly prominent in these social care PSAs. The advertisements appeal to sympathy by presenting scenes of suffering faced by the characters, to affection by highlighting the love and care between parents, children, and brothers in the family, to warmth by depicting kind and generous gestures between strangers or people with no intimate relationship, to humor by adding light-hearted and joyful moments, and to love by recounting the intimate and romantic love between the characters. In addition, the negative emotional appeals appearing in advertisements are mainly fear appeals, which appeal to the audience's fear by presenting tense scenes of dangerous conflicts.

Discussion

Consistent with previous narrative research on storytelling advertisements, this study focuses on the important role of storytelling skills and emotional engagement in advertising narratives and explores the narrative elements or narrative strategies of public service announcements (PSAs). Since this paper specializes in social care-themed PSAs, it has some differences from other PSA narrative and emotional appeal studies (Yinet al., 2020). It is believed that the conflict and resolution inserted in the story are to evoke positive attitudes. When characters face obstacles and conflicts but remain hopeful and determined to successfully solve the problems, it can inspire viewers to feel motivated and believe in their ability to overcome difficulties. Or when characters face obstacles and conflicts but remain hopeful and determined to successfully solve the problems, these stories can inspire viewers to feel motivated and believe in their ability to overcome difficulties as well and emotional connection from consumers it can evoke the audience to feel the same emotions as the characters, whether it be love, happiness, sadness, excitement, sympathy, hope or anger.

Whereas the conflict issues focused on and portrayed in social care-themed public service announcements (PSAs) have a more important purpose and reason for informed social engagement in addition to building empathic understanding (Chen, 2017). It is believed that the

change and reconstruction of time in the advertisement story is realized by flexibly arranging the time of the story text and the time of the narration so that the advertisement achieves outstanding artistic effect. The social care theme PSAs also focus on the important role of emphasizing the core concepts through narrative time-frequency to strengthen the concepts expressed in the advertisements; the use of emotional appeals in PSAs has some differences due to the different themes of the advertisements. The use of different types of emotional appeals is closely related to the different persuasive purposes that advertisements want to achieve. The core idea of social care-themed PSAs is to get more social attention for the special groups in the advertisements and to create a universal affinity through these emotional appeals which are more common in human experience, to make some of the more remote and abstract social issues related to special groups more humanized. In storytelling, stories are analyzed both chronologically, which is the presentation of events in the story in the order that they actually happened, from the beginning, middle, and end, without any significant switching or skipping over time. There is also non-linear storytelling, which is the presentation of events in the story in alternating chronological order. Various techniques may be used, such as flashbacks, telling the story ahead, or cutting to scenes that take place at different times.

New knowledge

The study found that social care-themed PSAs convey specific social issues that need support by showing real stories of specific special groups. The characters in these advertisements function as objects of help, supporters, and social barriers, and the appearance of the characters reflects their physical condition and social status as fully as possible. The advertisements utilize different character scenarios to show the characters' actions, depict the environmental atmosphere, and convey emotions. The environment is mainly used as a symbolic narrative element in these advertisements to support narrative development. Conflict in social care PSAs is characterized by the diversity of conflict, including both internal conflicts, external conflicts, individual and systemic struggles (Deutsch, 1973). The plots of the advertisements usually use a linear narrative structure to present a close-to-life storyline, while some use a fragmented non-linear structure that ensures thematic coherence to tell the experiences of the characters. Narrative time is designed to condense the narrative by utilizing different narrative distances, and the frequency of single to repeated narratives is strategically used to reinforce the core idea and control the pace of the narrative. The ads use a first-person internal perspective, a third-person external perspective, and an unfocused vision to subjectively display the character's feelings and objectively restore the cause and effect of the event. The visual and auditory elements of these PSAs are often designed in a documentary style that pursues a sense of realism and immersion in light, sound, and vocals, with text and graphics emphasizing the relevance of the theme and humanistic emotions, and color and music design focusing on the distribution and emotional journey of the characters. Social care theme PSA highlights the use of positive emotional appeals in line with the pursuit of human consciousness, and some ads also show negative emotional appeals, but no matter what kind of emotional appeal is aimed at triggering empathy and guiding the audience's behavioral attitudes.
Essential Elements of Social Care PSA Narratives

1) Theme

Happiness: Through the story of Dexi, we called attention to children with cleft lip and palate and popularized the concept of popularized the concept of post-operative rehabilitation for children with cleft lip and palate.

1 Yuan: Through the story of two left-behind children, we call on everyone to do good deeds to help the left-behind children.

58 Points: Through Xiaochuan's story, we call for support and attention to the issue of children's education in China's educationally underdeveloped areas.

Run and Lamb: Through the story of the Bayin Family, it shows the country's care and help for people of all ethnic groups and poor groups in all regions of the country.

Mobile Home: By showing the daily life of Mr. and Mrs. Zhang Li and Mr. and Mrs. Hu Dongqin, we appeal to the society to pay attention to the wives of trucks as well as the families of truck drivers

2) Characters

Happiness: Role Function: The subject faces the antagonist acquires the object with the assistance of the helper. Appearance: Character clothing highlights identity character traits economic status. The main character's appearance is unhealthy. Character Scenes: Close-ups, extreme close-ups, medium shots and a few long shots.

1 Yuan: Role Function: The subject faces the antagonist to obtain with the assistance of the helper. Appearance: The character dresses externally to emphasize identity characteristics and economic status. Character Scenes: Medium, Close-ups, extreme close-ups and a few panoramas.

58 Points: Role Function: The subject faces the antagonist to obtain the object with the assistance of the helper. Appearance: The character dresses externally to emphasize identity characteristics and economic status. Character Scenes: Close-ups, extreme close-ups and medium shot.

Run and Lamb: Role Function: The subject faces the antagonist acquires the object with the assistance of the helper. Appearance: The character dresses appearance to highlight the identity character traits. Character Scenes: Close-ups and medium shot.

Mobile Home: Role Function: The subject spontaneously seeks to obtain the object with the face of the antagonist. Appearance: The character dresses in a way that emphasizes his or her identity and state of life. Character Scenes: Medium close-ups, extreme close-ups, full and long shot.

3) Setting

Happiness, 1 Yuan, 58 Points, Run and Lamb and Mobile Home: Symbolic environments predominate.

4) Conflict Issues

Happiness, 1 Yuan and 58 Points: Personal conflict, extra-personal conflict and internal conflict.

Run and Lamb, Mobile Home: Extra-personal conflict and internal conflict.

5) Plot

Happiness, 1 Yuan and 58 Points: Conventional linear narrative with a full narrative arc.

Run and Lamb and Mobile Home: A linear narrative containing partial flashbacks and interludes with a full narrative arc.

6) Narrative Timing

Happiness, 1 Yuan and 58 Points: Time-spacing: omission, summary. Time-frequency: non-repeating event, single narrative; repeating event narrative.

Run and Lamb: Time-spacing: omission, summary, scene. Time-frequency: Single narrative of non-repeated events, repeated event narratives, repeated narratives.

Mobile Home: Time-spacing: omission, scene. Time-frequency: Single narrative with non-repetitive events.

7) Narrative Perspectives

Happiness: Inward-focused perspective, first view.

1 Yuan: Out-of-focus third-person view.

58 Points: Unfocused third-person view.

Run and Lamb: Out-of-focus third-person perspective interspersed with first-person perspective.

Mobile Home: First-person narration aided by third-person camera perspective.

8) Visual Elements

Happiness: Color light highlights changes in emotional tone; Text graphics express the main idea of the story.

1 Yuan: Natural realistic light effects, color and light highlight the emotional tone change; Text graphics emphasize brand symbols, echoing the main theme of the study.

58 Points: Color light highlight changes in emotional tone; Typography with symbolic metaphors that fit the theme.

Run and Lamb: Natural light effects realistic lighting effects, color highlighting emotional tone changes; Typography with symbolic metaphors that fit the theme.

Mobile Home: Documentary color lighting effects; Typography that matches the effect of the image and highlight the theme.

9) Auditory Elements

Happiness: Vocals; Inarticulate children's monologues, dialect dialogues. Sound; Realistic sound that unifies sound and picture. Music; Music that emphasizes the emotional atmosphere.

1 Yuan: Vocals; No dialog to highlight visual attention. Sound; Realistic sound. Music; Songs that relate to the theme and emotion of the short film.

58 Points: Vocals; Dialect dialog, Mandarin narration. Sound; Realistic sound with unified sound and picture. Music; Music that emphasizes different emotional atmospheres.

Run and Lamb: Vocals; Mandarin dialog and Mongolian language. Sound; Natural realistic ambient sound. Music; Music that emphasizes different emotional atmospheres

. Mobile Home: Vocals; Dialect narration, Mandarin narration. Sound; Ambient sound that emphasizes realism. Music; Music that emphasizes different emotional atmospheres.

10) Positive Emotional Appeals

Happiness: Sympathy appeals and affinity appeals.

1 Yuan: Warmth appeals and affectionate appeals.

58 Points: Humor appeals, warmth appeals and sympathy appeals .

Run and Lamb: Warmth appeals, humor appeals and affectionate appeals.

Mobile Home: Sympathy appeals and love appeals.

11) Negative Emotional Appeals

Happiness: Fear-based appeal.

Acknowledgments

Based on this paper, the analysis of narrative elements and emotional appeal of social care-themed PSAs provides some suggestions for the future creation of social care-themed PSAs. According to the study's conclusion, the analysis of narrative elements and emotional appeal of social care-themed PSAs can be applied to different themed PSAs or related fields in future research.

1. Regarding narrative and emotional design, future PSAs should focus on narrative structure, perspective selection, character and environment portrayal, integration of audio-visual elements, good use of positive emotions to inspire viewers to take action, and reasonable use of negative emotions to trigger reflection.

2. To expand other themes, the research framework can be applied to different themes of PSAs, such as environmental protection and traffic safety, to analyze the differences and effects of narrative elements and emotional appeals.

3. Regarding digital innovation, we can explore combining technology with narrative and emotional appeal in new media forms such as VR to enhance audience experience and participation.

References

Aristotle. (2006). *Rhetoric*. Shanghai People's Publishing House.

Bal, M. (2003). Narratology: Introduction to the Theory of Narrative. China Social Sciences Press.

Chen, L. (2017). A Study of Narrative in Thai Film and Television Commercials. [Doctoral dissertation, Graduate Council of Heilongjiang University]. M.A.

Genette, G. (1990). *Narrative Discourse-New Narrative Discourse*. Cornell University Press, Ithaca and New York.

Guo, Y. & Wang, J. (2011). What classroom teaching can do to cultivate students' social emotions. *Journal of Huazhong Normal University (Humanities and Social Sciences Edition)* (05), 159-166. https://doi:10.19992/j.cnki.1000-2456.2022.05.015.

Hart, J. (2012). *Story craft: The Complete Guide to Writing Narrative Nonfiction*. China Renmin University Press.

Hu, Y. (2004). *Narratology*. Huazhong Normal University Press.

Lee, I. J. (1939). Some conceptions of emotional appeal in rhetorical theory. *Communications Monographs, 6*(1), 66-86.

Liu, L., & He, Q. (2001). *Introduction to Public Service Advertising*. Communication University of China Press.

McKee, R. (2014). *Story: Substance, Structure, Style and the Principles of Screenwriting*. Tianjin People's Publishing House.

Richardson, B. (2000). Recent concepts of narrative and the narratives of narrative theory. *Style, 34*(2), 168-175.

Yang, L., & Li, Y. (2019). *Introduction to Public Service Advertising*. Xi'an Jiaotong University Press.

Yayun, Z. (2022). *Forty Years of Public Service Advertising in China. Youth*. http://gy.youth.cn/gywz/202208/t20220812_13916814.html

Yin, C. C., Chiu, H. C., & Hsieh, Y. C. (2020). Aligning conflict brand stories with product types. *Journal of Consumer Marketing, 37*(7), 909-919.

Zhang, F.L. (2002). A new approach to building social care for the disadvantaged. *Seeking the truth* (10), 52-54.

Zhang, M. (2004). *The Mystery of Public Service Advertising*. Guangdong Economy Publishing House.

Model of Student Care and Support System Management of Ratchaprachanukroh School Group 7, Southern Region, under the Office of Special Education Administration

Nitiya Choomanee[1*], Nantapong Milaehman[2] & Anu Jarernvongrayab[3]

1 Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand
2 Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand
3 Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand
** Corresponding author. E-mail: nitiya433058@gmail.com*

Abstract

This research aims to 1) study the operating conditions of the student care system, 2) create a model for organizing the student care system, and 3) assess the appropriateness and feasibility of the model. This study uses a research and development approach. The target group is 29 school administrators who were chosen by purposive sampling, and 192 teachers of Rajaprachanukroh School, Group 7, Southern Region, under the Office of Special Education Administration, who were selected by simple random sampling. The instruments used for data collection include a questionnaire on the operating conditions, a suitability assessment form, and a data recording form. The statistics used for data analysis are frequency, percentage, and mean. The research results found that 1) the overall state of the student care system operation was at a moderate level. When each aspect is considered, the aspect with the highest average value is student promotion, followed by student screening, referral, prevention and problem solving, and individual student recognition. 2) The form of the student care system organization consists of (1) principles, (2) objectives, (3) processes and procedures, (4) roles and responsibilities in the operation, and (5) important factors affecting the efficiency of the operation. 3) The appropriateness and feasibility of the form of the student care system organization were at the highest overall level.

Keywords: Student Care System, Rajaprachanukroh School, Office of Special Education Administration

Received: 2025-05-23; Revised: 2025-05-29; Accepted: 2505-05-29 ISSN: 2822-0218 (Online)

รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

นิติยา ชูมณี[1*] นันทพงศ์ หมิแหละหมัน[2] และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ[3]

1 ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2 ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

3 ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

* *Corresponding author. E-mail: nitiya433058@gmail.com*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ได้แก่ *1.* เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม *7* ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ *2.* เพื่อสร้างรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม *7* ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ *3.* เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม *7* ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นวิจัยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน *29* คน โดยใช้ผู้บริหารทั้งหมดเป็นกลุ่มตวอย่างในการศึกษา และครูผู้สอน *192* คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (*Simple Random Sampling*) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะหีข้อมูล ความถี่ ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า *1)* ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม *7* ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมนักเรียน รองลงมาได้แก่ การคัดกรองนักเรียน การส่งต่อ การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล *2)* รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม *7* ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย (*1)* หลักการ (*2)* วัตถุประสงค์ (*3)* กระบวนการและขั้นตอน (*4)* บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน (*5)* ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน *3)* ความเหมาะสมและของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม *7* ภาคใต้ ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการถดถอยทางการศึกษา (Education Loss) ที่รุนแรงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างต่อระบบการศึกษาและพัฒนาการของผู้เรียน รัฐบาล หน่วยงานการศึกษา และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องร่วมมือกันดำเนินการในหลายมิติ รวมถึงการเพิ่มการสนับสนุนครูในพื้นที่ห่างไกล การจัดโปรแกรมให้คำปรึกษา การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียน และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน การพัฒนารูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน (Hybrid Learning) ที่สามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และความต้องการของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ การแก้ปัญหาในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยฟื้นฟูคุณภาพการศึกษาในระยะสั้น แต่ยังเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่แข็งแกร่ง ยืดหยุ่น และพร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคตอีกด้วย (ศิโรจน์ ผลพันธิน และคณะ, 2565; ภูมิพัฒน์ ศรีวชิรพัฒน์, 2565) อีกทั้งยังสร้างผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัว ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนหนึ่งถูกปล่อยปะละเลย มีพฤติกรรมรุนแรง ประพฤติไม่เหมาะสมกับวัย มีแนวโน้มเบี่ยงเบนทางเพศ มีปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ติดการพนัน หมกหมุ่นกับอบายมุกและสิ่งเสพติด มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท ฆ่าตัวตาย เล่นการพนัน และอื่น ๆ (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย, 2554)

ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะช่วยให้ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกรมสุขจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544) จึงได้กำหนดแนวทางในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนไว้ 5 องค์ประกอบ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อและการป้องกันแก้ไขปัญหา เมื่อพบว่านักเรียนไม่สามารถได้รับการช่วยเหลือได้จากครูที่ปรึกษาเพียงพอ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักนักเรียน การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา รวมไปถึงการป้องกันและการแก้ไขปัญหาต่างๆ การทำงานในลักษณะนี้จะช่วยให้ครูที่ปรึกษาสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การพัฒนานักเรียนในโรงเรียนสามารถดำเนินไปได้อย่างเต็มที่และครบถ้วนในทุก ๆ ด้าน (เบญจวรรณ นุ่นทอง และคณะ, 2561)

กรมสุขภาพจิต (2562) รายงานว่า ในปี 2562 อัตราการฆ่าตัวตายรวมทุกกลุ่มอายุอยู่ที่ 6.64 คนต่อแสนประชากร โดยในกลุ่มอายุ 10-19 ปี มีสัดส่วนร้อยละ 2.51 สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ยังเปิดเผยข้อมูลว่า ในปีงบประมาณ 2562 มีวัยรุ่นช่วงอายุ 11-19 ปี โทรเข้ามาปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตทางสายด่วน 1323 มากถึงประมาณ 10,000 สาย จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าปัญหาสุขภาพจิตที่พบมากที่สุดในกลุ่มวัยรุ่นมี 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ความเครียดและวิตกกังวล ร้อยละ 51.36 (2) ปัญหาความรัก ร้อยละ 21.39 (3) ภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 9.82 ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาและความท้าทายที่เด็กและเยาวชนในปัจจุบันเผชิญ โดยจากการสำรวจผลสภาพปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ พบว่า มีสาเหตุและที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขาดประสิทธิภาพ มี 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านนักเรียน คือ การมาโรงเรียนสาย ขาดเรียน หนีเรียนในบางชั่วโมง การหนีโรงเรียนไปมั่วสุมในสถานที่ต่างๆ พฤติกรรมชู้สาว นักเรียนสูบบุหรี่การทะเลาะวิวาท และนักเรียนติดเกม (2) ด้านผู้ปกครอง คือ ปกครองมีรายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ครอบครัวแตกแยก นักเรียนต้องอยู่ในความปกครองของญาติ ผู้ปกครองมีความรู้น้อยใช้การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ ทะเลาะวิวาทกันในครอบครัว ผู้ปกครองสูบบุหรี่ และดื่มสุราเป็นประจำ (3) ด้านครู คือ ครู ไม่เข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือ ขาดข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเยี่ยมบ้านไม่ครบทุกคน การคัดกรองนักเรียนไม่ถูกต้องและไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง รวบรวมข้อมูล ไม่ครบทุกด้าน ครูที่ปรึกษาไม่จัดกิจกรรม

ส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2563) ในปัจจุบันพบว่า นักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ มีพฤติกรรมเสี่ยงเป็นจำนวนมาก ปัญหาสำคัญที่พบคือ ผู้ปกครองบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และมักให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งทำให้นักเรียนบางคนไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที และอาจเกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อตัวนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในการปรับตัวและต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เป็นวิกฤติต่อชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กโตและวัยรุ่นที่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งที่มากระทบ ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อจิตใจอย่างรุนแรง นอกจากนี้ สภาวะเหล่านี้อาจนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงที่ไม่พึงประสงค์ในสังคม ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขและป้องกันปัญหาอย่างเป็นระบบ (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้, 2565)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ อันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายแผนงานและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ต่อไป จวบจนสามารถก่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา ชุมชน สังคม และผู้เรียนอันเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

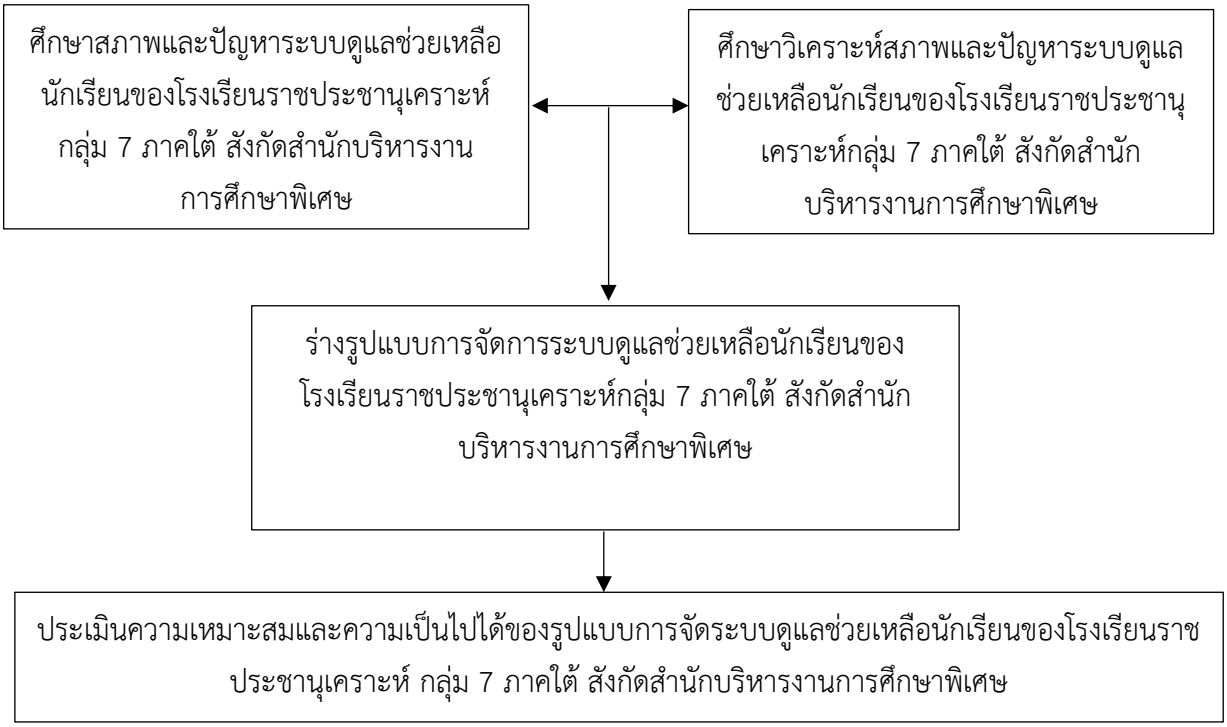
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สาระสำคัญในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 42 กำหนดให้ ก.ค.ศ. กำหนดมาตรฐานตำแหน่งครู สายงานการสอนการปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนานักเรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของโรงเรียน พัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพโดยกำหนดลักษณะงานที่เกี่ยวกับการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐานตำแหน่งครู ดังนั้น จึงกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และจุดเน้นในการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบหมายให้ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉก.ชน.สพฐ.) ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม พัฒนาบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในเชิงการบริหารที่สำคัญ โรงเรียนทุกแห่งต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และ(5) การส่งต่อ ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ดังนั้น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่มีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาที่เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน อาทิ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครูทุกคน ฯลฯ กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายสำคัญให้โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบ

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข และปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยจะต้องมีการประเมินและรายงานทุกปีการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการอย่างเป็นระบบในการศึกษาสภาพและปัญญาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และศึกษาวิเคราะห์สาเหตุเพื่อร่างรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ดังกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน ครู จำนวน 367 คน รวม 396 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน โดยใช้ผู้บริหารทั้งหมดเป็นกลุ่มตวอย่างในการศึกษา และครูผู้สอน 192 คน รวม 221 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพและปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผู้วิจัยจัดทำตารางการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ นำมาวิเคราะห์และยกร่างรูปแบบ นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ดำเนินยกร่างรูปแบบ และนำเสนอร่างรูปแบบ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอต่อไป นำร่างการสร้างรูปแบบมากำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน เพื่อสร้างรูปแบบ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะปรับปรุง และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 29 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 29 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) ร่างรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2) แบบตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนมีวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการรู้จักนักเรียนด้วยวิธีการที่มีความหลากหลาย รองลงมา ได้แก่ การนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนด้านความปลอดภัยมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อผลการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรอง รองลงมา ได้แก่ ในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษามีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกันให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษา

3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนมีกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาจุดด้อยเป็นรายบุคคลตามระดับความสามารถ รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนมีกระบวนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4) ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนและครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนและครูที่ปรึกษามีวิธีการช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขที่หลากหลาย

5) ด้านการส่งต่อ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิเคราะห์ปัญหานักเรียน และส่งต่อไปยังหน่วยงาน หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่เกี่ยวข้อง รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนมีการประสานงานกับบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกในการส่งต่อนักเรียน

2. รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลจาการดำเนินการสนทนากลุ่ม พบว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางด้านผู้เรียน เช่น โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีความท้าทายในการดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในด้านต่าง ๆ การพัฒนารูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการและพัฒนานักเรียนได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ การพัฒนารูปแบบการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ จะต้องยึดหลักการสำคัญที่ได้จากการศึกษา ยังต้องพิจารณาถึงความสำคัญของการประสานงานระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การดูแลและพัฒนานักเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพสูงสุด

1) หลักการ

1.1) ความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualization) นักเรียนทุกคนมีความแตกต่างกันทั้งในแง่ของความสามารถ ทักษะส่วนบุคคล ความต้องการ และปัญหาที่ต้องเผชิญ ความแตกต่างเหล่านี้สามารถมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนั้นการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนควรให้ความสำคัญกับการเข้าใจลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การให้การสนับสนุนที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อช่วยให้พวกเขาสามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ การดูแลที่ปรับเปลี่ยนให้ตรงกับลักษณะเฉพาะของนักเรียนจึงเป็นการช่วยให้พวกเขาผ่านพ้นอุปสรรคและสามารถก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ได้

1.2) ความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม (Collaboration and Teamwork) การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุนแก่นักเรียนเกิดขึ้นในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ ครูและผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและดำเนินการด้านการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนในบ้าน นอกจากนี้ ชุมชนก็มี

บทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เสริมสร้างการพัฒนาและช่วยเหลือเด็กในด้านต่าง ๆ การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างระบบดูแลที่แข็งแกร่งและยั่งยืน

1.3) การป้องกัน (Prevention) ในเวลาที่เหมาะสม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่เพียงแค่ต้องรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ต้องเน้นการป้องกันปัญหาตั้งแต่เนิ่น ๆ การมีการคัดกรองและระบุสัญญาณของปัญหาตั้งแต่ต้น จะช่วยลดความรุนแรงของปัญหาและช่วยให้นักเรียนสามารถได้รับการช่วยเหลือได้เร็วขึ้น ซึ่งการป้องกันนี้สามารถทำได้ผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา การสนทนาเพื่อสร้างความเข้าใจในการตัดสินใจ หรือการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อนและครูในชั้นเรียน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วก็ต้องทำอย่างทันท่วงที โดยให้การช่วยเหลือที่เหมาะสมและตรงจุด เพื่อให้นักเรียนสามารถผ่านพ้นอุปสรรคได้

1.4) การพัฒนาองค์รวม (Holistic Development) การดูแลนักเรียนต้องไม่จำกัดแค่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมหรือผลการเรียนเท่านั้น แต่ยังต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการพัฒนาในอนาคต ทักษะชีวิต เช่น การตัดสินใจที่ดี การจัดการอารมณ์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ล้วนเป็นทักษะที่สำคัญที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มโอกาสให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1) ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านของนักเรียน

2.2) ป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรม

2.3) สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย

2.4) เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง

2.5) ส่งเสริมทักษะชีวิตและการปรับตัวในสังคม

2.6) ติดตามและประเมินผลการพัฒนาของนักเรียน

2.7) การพัฒนาเครือข่ายหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

3) กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษาได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและการแก้ไขปัญหา (5) การส่งต่อ

4) บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงต้องมีผู้รับผิดชอบ ดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่ ตามขั้นตอนและกระบวนการที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะช่วยให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือตามเจตนารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (2) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) (3) คณะกรรมการดำเนินการ (ทีมทำ)

5) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5.1) ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ การมีส่วน

ร่วมของผู้บริหารจะช่วยส่งเสริมให้ระบบการดูแลนักเรียนได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ และมีความยั่งยืนในการดำเนินการ

5.2) ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสุขในการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน รวมถึงการส่งเสริมให้ครูแต่ละคนสามารถพัฒนาทักษะและความสามารถในการดูแลนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3) คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ การประสานงานที่ดีช่วยให้ข้อมูลและการตัดสินใจในการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน การทำงานร่วมกันในทีมจะช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถติดตามและดำเนินการตามแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4) ครูที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การทำงานร่วมกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่น ๆ จะช่วยให้ครูที่ปรึกษาสามารถจัดการกับปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.5) การอบรมให้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนถือเป็นเรื่องที่จำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน การฝึกอบรมนี้ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูที่ปรึกษามีความพร้อมในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างครู นักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสื่อสารที่ดีจะช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความก้าวหน้าในการช่วยเหลือถูกต้องและทันเวลา

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ความเหมาะสมและของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมาได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และหลักการและเหตุผล การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามลำดับ ความเป็นไปได้ของ รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านหลักการ และเหตุผล การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักการ รองลงมา ได้แก่ ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความหมาย ความสำคัญ และคุณค่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ แสดงให้เห็นว่า การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมีการดำเนินการในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องสะท้อนว่าการส่งเสริมนักเรียนเป็นด้านที่มีการดำเนินงานดีที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นั่นหมายถึงโรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างดี รองลงมา คือ กระบวนการคัดกรองนักเรียน ซึ่งเน้นการตรวจสอบและประเมินพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อหาสัญญาณความเสี่ยง การส่งต่อเป็นอีกหนึ่งด้านที่ได้รับการ

ประเมินในระดับดี ซึ่งเป็นกระบวนการที่นักเรียนได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก เมื่อโรงเรียนไม่สามารถจัดการได้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามีการดำเนินงานอยู่ในระดับกลาง หมายถึง โรงเรียนยังมีความท้าทายในเรื่องการป้องกันปัญหาและจัดการกับพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แม้จะเป็นปัจจัยสำคัญในระบบดูแล แต่กลับเป็นด้านที่มีการประเมินต่ำที่สุด อาจเนื่องจากการจัดการที่ยังขาดความลึกซึ้งหรือการขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็น การประเมินชี้ให้เห็นถึงการที่โรงเรียนต้องเผชิญในการดูแลนักเรียนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แม้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการช่วยเหลือนักเรียน แต่กลับเป็นด้านที่มีข้อจำกัดหลายประการ การปรับปรุงระบบดูแลนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและการสนับสนุนด้านทรัพยากรที่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุติกรณ์ นิสสัย (2558) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยพบว่า ความต้องการในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนนี้อยู่ในระดับที่ต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการส่งต่อนักเรียน การคัดกรองนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การพัฒนานักเรียน การป้องกัน และการส่งเสริม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการดูแลนักเรียนในทุกมิติ เพื่อให้การช่วยเหลือและการพัฒนานักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ ณัฏฐ์ดนัย รุ่งกลิ่นขจรกุล (2559) ได้ทำการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอด่านช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้การดูแลช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า การส่งต่อนักเรียนเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างมีระเบียบและรวดเร็ว ส่วนงานวิจัยของ กฤษฎ์ณิชา พุทจิระ (2564) ซึ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) ได้พัฒนาองค์ประกอบของรูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนออกเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไข การส่งต่อ และการนิเทศติดตามและประเมินผล โดยผลการใช้รูปแบบนี้พบว่าอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่า รูปแบบที่พัฒนานั้นสามารถใช้ได้ผลจริงและควรได้รับการนำไปใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ

2. รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการและขั้นตอน (4) บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (5) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ระบบนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหานักเรียนในรูปแบบที่เป็นองค์รวม ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากระบบนี้ทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวม การคัดกรองพฤติกรรมและการติดตามนักเรียนช่วยให้สามารถตรวจจับความเสี่ยงได้ตั้งแต่ต้น การทำงานเชิงรุกนี้ทำให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมและไม่รู้สึกโดดเดี่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุติกรณ์ นิสสัย (2558) เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3" ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่า ระบบการคัดกรองนักเรียนควรมีความชัดเจนและเป็นระบบ

เพื่อที่จะแยกนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงออกมาและให้การพัฒนาในลักษณะเฉพาะ ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิผลมากขึ้น หนึ่งในข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ การที่ครูควรมีการพบปะกับผู้ปกครองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้สามารถติดตามและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ยังควรเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคนเพื่อทำความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่นักเรียนเผชิญอยู่ ซึ่งการเยี่ยมบ้านจะทำให้ครูและผู้ปกครองมีการประสานงานกันได้ดียิ่งขึ้นในการดูแลและพัฒนานักเรียน ในด้านการพัฒนานักเรียน การตรวจสอบและติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนในลักษณะรายบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนอาจมีความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งการจัดการสอนเสริมตามความจำเป็นและการตั้งกฎระเบียบที่ชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จะช่วยให้เกิดการพัฒนาและการปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้การแก้ปัญหานักเรียนยังจำเป็นต้องมีการประสานงานร่วมกับผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้การดูแลมีความรอบคอบและครอบคลุมทุกมิติ โดยเฉพาะในเรื่องการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน เช่น สภาพแวดล้อมที่อาจมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ปัญหาครอบครัวหรือปัญหาสังคม สุดท้าย โรงเรียนควรจัดกิจกรรมโฮมรูมที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองและนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของนักเรียน นอกจากนี้ยังควรมีการหาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม

3. ความเหมาะสมและของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมา ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและหลักการ และเหตุผล การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนที่ดีในการช่วยเหลือนักเรียน รองลงมา คือ บทบาทหน้าที่ของครูและผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจน การมีกระบวนการและขั้นตอนที่เหมาะสม และหลักการในการจัดระบบที่มีเหตุผลชัดเจน สำหรับความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านหลักการ และเหตุผล การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ (2559) เรื่อง "รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6" ได้ศึกษาถึงการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการสร้างความตระหนักในระดับโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนถึงความสำคัญของระบบนี้ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ควรมีการติดตามและ

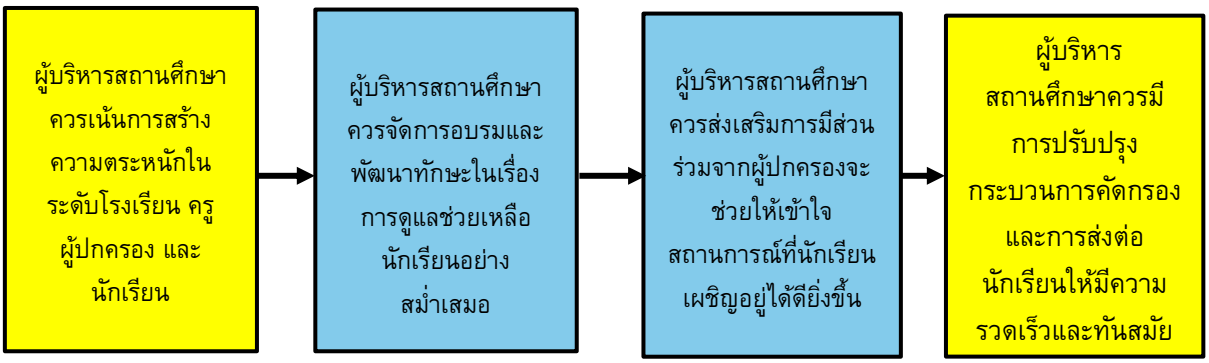
ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงกระบวนการให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการอบรมและพัฒนาทักษะในเรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการรับมือกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างทีมงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความสามารถหลากหลายและสามารถให้คำปรึกษาได้ทันท่วงที จะเป็นการส่งเสริมบทบาทของครูและผู้ดูแลได้เป็นอย่างดี

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองจะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์ที่นักเรียนเผชิญอยู่ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงชุมชนที่เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัยสำหรับนักเรียน การเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนจะทำให้การดูแลนักเรียนมีความครอบคลุมมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงกระบวนการคัดกรองและการส่งต่อนักเรียนให้มีความรวดเร็วและทันสมัยมากขึ้น การคัดกรองที่แม่นยำและมีความละเอียดอ่อนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถระบุปัญหาของนักเรียนได้ทันเวลา นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการในการคัดกรองที่สอดคล้องกับปัญหาและความท้าทายของนักเรียนในปัจจุบัน

สามารถสรุปได้ดังแสดงในภาพภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการสร้างความตระหนักในระดับโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนถึงความสำคัญของระบบนี้ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงกระบวนการให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เช่น การจัดตั้งทีมงานเฉพาะทางเพื่อดูแลกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูงหรือมีปัญหาพฤติกรรมซับซ้อน รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในด้านจิตวิทยาและการแนะแนวอย่างใกล้ชิด

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการอบรมและพัฒนาทักษะในเรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การอบรมด้านจิตวิทยาเด็ก การจัดการปัญหาพฤติกรรม และการทำงานร่วมกับนักเรียนในภาวะเสี่ยงสูง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการรับมือกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างทีมงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความสามารถหลากหลายและสามารถให้คำปรึกษาได้ทันท่วงทีจะเป็นการส่งเสริมบทบาทของครูและผู้ดูแลได้เป็นอย่างดี

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองจะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์ที่นักเรียนเผชิญอยู่ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงชุมชนที่เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัยสำหรับนักเรียน การเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนจะทำให้การดูแลนักเรียนมีความครอบคลุมมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง เช่น การประชุมหรือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนานักเรียน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของนักเรียนระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงกระบวนการคัดกรองและการส่งต่อนักเรียนให้มีความรวดเร็วและทันสมัยมากขึ้น การคัดกรองที่แม่นยำและมีความละเอียดอ่อนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถระบุปัญหาของนักเรียนได้ทันเวลา นอกจากนี้ กระบวนการส่งต่อควรมีการประสานงานที่ชัดเจนระหว่างโรงเรียน ครู ผู้เชี่ยวชาญและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมรุนแรงไปยังผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาหรือคลินิกสุขภาพจิตที่สามารถให้การดูแลเฉพาะทางได้ ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการในการคัดกรองที่สอดคล้องกับปัญหาและความท้าทายของนักเรียนในปัจจุบัน เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อประเมินสภาพจิตใจของนักเรียนในเบื้องต้น หรือการจัดตั้งทีมงานที่มีความรู้เฉพาะด้านในการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีฉุกเฉิน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านครอบครัว สังคม การศึกษา หรือปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อให้การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถครอบคลุมและแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

2. การศึกษาความแตกต่างของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง หรือภาคอีสาน จะช่วยให้เห็นภาพรวมของความท้าทายและปัญหาที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงระบบในอนาคต

3. การวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการศึกษาวิธีการหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่หลากหลาย

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการคัดกรองนักเรียนหรือการติดตามพฤติกรรม เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความเป็นไปได้ของการใช้เทคโนโลยีในการจัดการปัญหาพฤติกรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). *คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กด้อยโอกาส*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2563 – 2565).* กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ. (2564). *การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยคริสเตียน). https://kku.world/qo8ke9

จุติกรณ์ นิสสัย. (2558). *การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ณัฏฐ์ดนัย รุ่งกลิ่นขจรกุล. (2559). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอด่านช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

เบญจวรรณ นุ่นทอง และคณะ. (2561). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 15*(71), 188-193.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2551). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ : ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ภูมิพัฒน์ ศรีวชิรพัฒน์. (2565). กลยุทธ์เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนไทย จากการเรียนการสอนออนไลน์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการมหาวิทยาลัยมหิดล, 9*(1), 71-86.

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ กลุ่ม 7 ภาคใต้. (2565). *รายงานรายงานประจำปี 2564*. https://www.rajk.org/rajk-school/southern-region.html

ศิโรจน์ ผลพันธิน และคณะ. (2565). การเรียนแบบผสมผสานและยืดหยุ่น: การจัดการเรียนแบบพลวัตในภาวะถดถอยทางการศึกษา. *คุรุสภาวิทยาจารย์, 3*(2), 18-29.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *คู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2563.* กรุงเทพฯ: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน.

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย. (2554). *การวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและสตรี พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.

อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ. (2559). *รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

The Study of Analytical Thinking Skills and Learning Achievement Using SSCS with Think Pair Share in the Course S32101 Social Studies of Grade 11 at Nampongsuksa School

Nattida Muenpad[1], & Montha Chumsukon[2*]

1 Faculty of Education, Khon Kaen University
2 Faculty of Education, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: montch@kku.ac.th*

Abstract

This research aims to: (1) examine analytical thinking skills and academic achievement using the SSCS model combined with the Think-Pair-Share technique in Social Studies Course S32103 among Grade 11 students, with at least 70% of students achieving an analytical thinking skill score of 70% or higher; and (2) assess academic achievement using the SSCS model combined with the Think-Pair-Share technique in the same course, ensuring that at least 70% of students achieve an academic performance score of 70% or higher. This study utilized a one-shot case study design with a single experimental group. The target group consisted of 38 Grade 11/8 students from Namphong Suksa School, enrolled in the second semester of the 2024 academic year. The research instruments included: (1) nine lesson plans integrating the SSCS model with the Think-Pair-Share technique, covering nine instructional hours, (2) a 30-item analytical thinking skills test, and (3) a 30-item academic achievement test. Data were analyzed using mean and percentage. The findings: 1. The results of measuring analytical thinking skills after teaching with the SSCS model combined with the Think-Pair-Share technique showed that 33 out of 38 students (89.47%) achieved the required score. The average score was 25.26, or 84.21%, which exceeded the predetermined threshold. 2. The results of measuring academic achievement showed that 31 out of 38 students (81.58%) passed the required criteria. The average score was 23.18, or 77.28%, which was also higher than the set threshold.

Keywords: Analytical Thinking Skills, SSCS Model, Think-Pair-Share

Received: 2025-05-23; Revised: 2025-05-29; Accepted: 2505-05-29 ISSN: 2822-0218 (Online)

การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา

ณัฐธิดา หมื่นพัด[1],และมณฑา ชุ่มสุคนธ์[2*]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
* *Corresponding author. E-mail: montch@kku.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยนักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ร้อยละ 70 ขึ้นไป 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยนักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 ขึ้นไป การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลหลังการทดลอง (One Shot Case Study) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 โรงเรียนน้ำพองศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 จำนวน 9 แผน 9 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (Percentage) ผลการวิจัยพบว่า 1.ผลการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา หลังจากจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 33 คน จากนักเรียนทั้งหมด 38 คน คิดเป็นร้อยละ 89.47 และมีคะแนนเฉลี่ย 25.26 คิดเป็นร้อยละ 84.21 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2.ผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 31 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 38 คน คิดเป็นร้อยละ 81.58 และมีคะแนนเฉลี่ย 23.18 คิดเป็นร้อยละ 77.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ไว้

คำสำคัญ: ทักษะการคิดวิเคราะห์, การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS, เทคนิคเพื่อนคู่คิด Think-Pair-Share

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรสำคัญในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีสติปัญญาและความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย สาระต่าง ๆ ขึ้น ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรมจริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2551) การเรียนสังคมศึกษาจึงช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร และเข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ตามกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและเข้าใจผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง มีคุณธรรม มีความอดทน อดกลั้น สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก อันเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอด ความรู้ การสืบสานทางวัฒนธรรม และการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้ ทั้งในเรื่องของตนเอง ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551)

การคิดวิเคราะห์จึงเป็นเป้าหมายระยะยาวที่สำคัญของการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม เพราะถือ ได้ว่าการคิดและการคิดวิเคราะห์ของบุคคลเป็นเป้าหมายของการศึกษาสังคม โดยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์เพื่อความสำเร็จของการเป็นพลเมืองดีของสังคม เข้าใจในสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน กระตุ้นให้เกิดคำถามและการวิพากษ์วิจารณ์ในการแสวงหาความจริง ซึ่งการคิดวิเคราะห์ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สมเหตุสมผลและช่วยให้การคิดต่างๆ อยู่บนฐานของตรรกะและความน่าจะเป็นไปได้อย่างมีเหตุผลมีหลักเกณฑ์ ส่งผลให้มีการคิดจินตนาการหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่จินตนาการกับการนำมาใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549) รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็น สื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามามารถเรียนได้โดยไม่มี ข้อจำกัดในเรื่องเวลา และสถานที่เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรือนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้เรียนที่รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน (passive learner) เป็นผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นรั้นในการเรียนรู้ (active learner) สามารพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาและสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ (ปณิตา วรรณพิรุณ,2554)

ซึ่งจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS พบว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดยพิชชินี่ เซพพาร์ดสัน และเอเบลล์(Pizzini, Shepardson, & Abell, 1989) มีกระบวนการจัดการเรือนรู้ที่เน้นให้นักเรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหา ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 S : Search ขั้นการค้นหาข้อมูลจากสถานการณ์ปัญหาเป็นขั้นตอนการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวกับปัญหาและการแขกแยะประเด็นปัญหา การแสวงหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหา ขั้นที่ 2 S : Solve ขั้นการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการวางแผนและการดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ขั้นที่ 3 C: Create ขั้นการสร้างคำตอบที่ได้จากการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอนการนำผลที่ได้ มาสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ให้ง่ายต่อการสื่อสารให้เข้าใจ และขั้นที่ 4 S: Share ขั้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล วิธีการแก้ปัญหา และหรือการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา

เป็นขั้นตอนการนำเสนอผลของการแก้ปัญหาเพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ การเรียนแบบเพื่อนคู่คิดนั้น เป็นรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้ผู้เรียนทำงานกลุ่ม โดยเริ่มจากการจับคู่กันคิด แล้วนำความคิดของทั้งคู่มาอภิปรายในกลุ่ม เพื่อให้ได้ความคิดของกลุ่มเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาพฤติกรรมทางสังคมควบคู่กับความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรูปแบบกิจกรรมนี้ เคแกน (Kagan) นักการศึกษาชาวสหรัฐอเมริกาได้ทำการวิจัยและพัฒนาขึ้น ซึ่งประโยชน์ของการเรียนแบบเพื่อนคู่คิด ได้แก่ ช่วยลดภาระของครูได้มากขึ้น จะทำให้ครูสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ทั่วถึง นักเรียนผู้สอนได้ช่วยเหลือเพื่อน มีความรู้แม่นยำและคงทนในการเรียนมากขึ้น นักเรียนผู้ได้รับความช่วยเหลือ จะเข้าใจบทเรียนมากขึ้น เพราะกล้าซักถามและมีเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างใกล้ชิด เป็นการฝึกคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเป็นวิธีฝึกทักษะทางด้านวิชาการ และด้านสังคมควบคู่กันไปจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัยมูลคำ 2547 ; จินดา อยู่เป็นสุข, 2545)

จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียนในรายวิชา สังคมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา พบว่า นักเรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดการแก้ไขปัญหา เช่น การคิดเป็นระบบ เป็นขั้นตอนยังไม่ได้ ยังไม่สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ได้ หรือการคิดแนวทางการแก้ปัญหาได้แต่ไม่ได้หลากหลาย และขาดการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงหาวิธีที่ดี เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และนำรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดและทักษะการแก้ปัญหา โดยการที่ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริง หรือสถานการณ์ปัญหาต่างๆ และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหานั้นๆ จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถนำปัญหาไปฝึกคิดพิจารณาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ดังนั้น จากสภาพปัญหา ความสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เพื่อศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนใช้ความสามารถและศักยภาพของตนเองในการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาให้เกิดความชำนาญ สามารถระบุประเด็นปัญหา สาเหตุของปัญหา มีวิธีการแก้ปัญหาหรือแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย สามารถวางแผนปฏิบัติในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างเหมาะสม และยังช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถและศักยภาพของตนเองในการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ ในการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มสัมฤทธิผลในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเรียนรู้ หรือทำแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา เมื่อนักเรียนสะดวกหรือมีความพร้อม

คำถามการวิจัย

1. เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ในรายวิชา ส 32103 แล้วจะมีทักษะการคิดวิเคราะห์ในเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ในรายวิชา ส 32103 แล้วจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนน วัดทักษะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด รายวิชา ส32103 (Think-Pair-Share) นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ **SSCS** ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (**Think-Pair-Share**) ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ **SSCS** โดยใช้เกณฑ์การสรุปจากการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยสามารถสรุปได้ว่าขั้นตอนจัดการเรียนรู้แบบ **SSCS** ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (**Think-Pair-Share**) มีทั้งหมด **4** ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การค้นหา (Search : S) หมายถึง การค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและแยกแยะประเด็นปัญหาได้ว่าสถานการณ์ปัญหาต้องการให้ทำอะไรหรือถามว่าอะไรและให้ข้อมูลอะไรมาบ้าง การแสวงหาข้อมูลต่าง ที่เกี่ยวกับปัญหา นักเรียนจะต้องอธิบายขอบเขตของปัญหาด้วยคำอธิบายจากความเข้าใจของนักเรียนเอง ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องหาขอมูลของปัญหาเพิ่มเติม โดยอาจหาได้จากการที่นักเรียนตั้งคำถาม ถามครูหรือเพื่อนนักเรียนเอง

ขั้นที่ 2 การแก้ปัญหา (Solve : S) หมายถึง การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีต่าง ๆ หรือการหาคำตอบของปัญหาที่เราต้องการ ในชั้นนี้นักเรียนต้องวางแผนการแก้ปัญหารวมไปถึงการวางแผนการใช้เครื่องมือในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การหาวิธีการในการแก้ปัญหาที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การสร้างคำตอบ (Create : C) หมายถึง การนำผลที่ได้มาจัดกระทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและเพื่อสื่อสารกับคนอื่นได้การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการแก้ปัญหาหรือวิธีการที่ได้จากการแก้ปัญหามาจัดกระทำให้อยู่ในรูปของคำตอบหรือวิธีการที่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายโดยอาจทำได้โดยการใช้ภาษาที่ง่าย ขยายความหรือตัดทอนคำตอบที่ได้ให้อยู่ในรูปที่สามารถอธิบายสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้

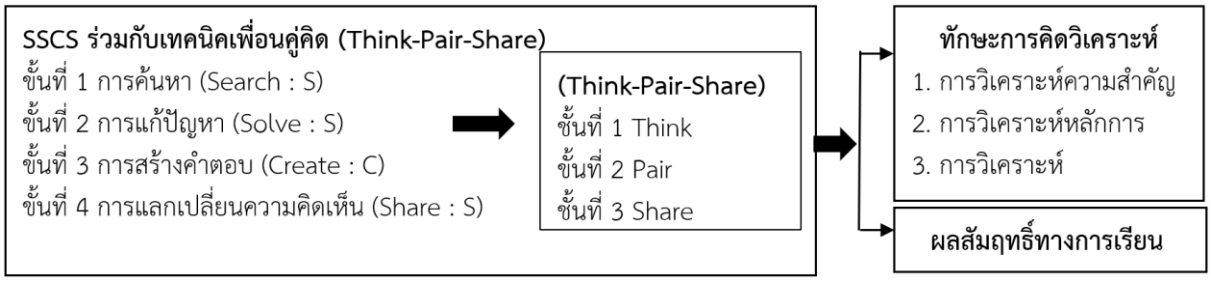
ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share : S) หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลและวิธีการแก้บัญหา การที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนหรือวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาทั้งของตนเองและผู้อื่น โดยที่นักเรียนแต่ละคนอาจจะได้วิธีการที่แตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดวิเคราะห์

ผู้วิจัยสรุปการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จะมีความสามารถด้านอื่นๆ เหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ทั้งทางด้านสติปัญญาและการดำเนินชีวิต การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานของการคิดทั้งมวล เป็นทักษะที่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ ซึ่งประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ คือการสังเกต การเปรียบเทียบ การคาดคะเนและการประยุกต์ใช้ การประเมิน การจำแยกแยะประเภท การจัด หมวดหมู่ การสันนิษฐาน การสรุปผลเชิงเหตุผล การศึกษาหลักการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจด้วยเหตุผล ทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงเป็นทักษะการคิดระดับสูงที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการคิดทั้งมวลทั้งการคิดวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดในการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ของพิซซินิเซพพาร์ดสัน และเอเบลล์ (Pizzini, Shepardson, and Abell, 1989, อ้างถึงใน เพ็ญลดา ทู้ไพเราะ, 2559 : 8 ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการการแก้ปัญหาประกอบด้วย 4ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 S . Search ขั้นค้นหาข้อมูล ขึ้นที่ 2 S: Solve ขั้นแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 C : Create ขั้นสร้างคำตอบและชั้นที่ 4 S : Share ขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเทคนิคการจัดการเรียนรู้เพื่อนคู่คิด อันประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 Think คือ การกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดโดยการใช้คำถาม ขั้นที่ 2 Pair คือ การจัดให้นักเรียนจับคู่กันเพื่อการอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิดและความรู้ ขั้นที่ 3 Share คือ การให้นักเรียนแต่ละคู่แบ่งปันแนวคิดของนักเรียนกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา 1) เพื่อศึกษาการคิดวิเคราะห์ของทางการเรียนรู้ โดยใช้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) โดยคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองเบื้องต้น (Pre- Experimental Design) ให้การทดลองหนึ่งครั้ง (one-shot case study) โดยมีรูปแบบการวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น	วัดผลหลังการทดลอง
X	O

X คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

O คือ วัดทักษะการคิดวิเคราะห์ และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนน้ำพองศึกษา จำนวน 38 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา รวมทั้งสิ้น 9 แผน 9 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง หลักธรรมนำชีวิต ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พระรัตนตรัย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง โลกธรรม 8
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ธรรมที่ควรละ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง วิมุตติ 5
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ธรรมที่ควรเจริญ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง หลักธรรมสำหรับการประกอบอาชีพ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง ความเจริญอันประเสริฐ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง มงคล 38
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง หลักธรรมนำชีวิตด้วยอริยสัจ 4

2. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 30ข้อ

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส 32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา รวมทั้งสิ้น 9 แผน 9 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนน้ำพองศึกษา มาตรฐานตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จากนั้นนำหลักการจัดกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รู้โดยใช้รูปแบบการสอน SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เพื่อนำมาใช้ประกอบการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง หลักธรรมนำชีวิต จำนวน 9 ชั่วโมง

1.2 ดำเนินการเขียนแผนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ทั้งหมด 9 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การค้นหา (Search : S) หมายถึง การค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและแยกแยะประเด็นปัญหาได้ว่าสถานการณ์ปัญหาต้องการให้ทำอะไรหรือถามว่าอะไรและให้ข้อมูลอะไรมาบ้าง การแสวงหาข้อมูลต่าง ที่เกี่ยวกับปัญหา นักเรียนจะต้องอธิบายขอบเขตของปัญหาด้วยคำอธิบายจากความเข้าใจของนักเรียนเอง ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องหาขอมูลของปัญหาเพิ่มเติม โดยอาจหาได้จากการที่นักเรียนตั้งคำถามถามครูหรือเพื่อนนักเรียนเอง

ขั้นที่ 2 การแก้ปัญหา (Solve : S) หมายถึง การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีต่าง ๆ หรือการหาคำตอบของปัญหาที่เราต้องการ ในชั้นนี้นักเรียนต้องวางแผนการแก้ปัญหารวมไปถึงการวาง

แผนการใช้เครื่องมือในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การหาวิธีการในการแก้ปัญหาที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การสร้างคำตอบ (Create : C) หมายถึง การนำผลที่ได้มาจัดกระทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและเพื่อสื่อสารกับคนอื่นได้การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการแก้ปัญหาหรือวิธีการที่ได้จากการแก้ปัญหามาจัดกระทำให้อยู่ในรูปของคำตอบหรือวิธีการที่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายโดยอาจทำได้โดยการใช้ภาษาที่ง่าย ขยายความหรือตัดทอนคำตอบที่ได้ให้อยู่ในรูปที่สามารถอธิบายสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share : S) หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลและวิธีการแก้บัญหา การที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนหรือวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาทั้งของตนเองและผู้อื่น โดยที่นักเรียนแต่ละคนอาจจะได้วิธีการที่แตกต่างกัน

2. แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จำนวน 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการมีขั้นการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์

2.2 ดำเนินการสร้างแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ โดยทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ 3 ด้าน คือ

2.2.1 การคิดวิเคราะห์ความสำคัญ

2.2.2 การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์

2.2.3 การคิดวิเคราะห์เชิงหลักการ

2.3 นำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมต่อแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์

2.4 ปรับปรุงแก้ไข แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.5 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อ สอดคล้องกับการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์หรือไม่

2.6 ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ข้อคำถาม IOC) ระหว่างข้อคำถามและองค์ประกอบทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบทักษะการคิดวิเคราะห์ จากนั้นบันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนและนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ในแต่ละข้อ

2.7 คัดเลือกแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60-1.00 นำไปทดลองสอบกับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนน้ำพองศึกษา จำนวน 37 คน

2.8 จากนั้นนำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่ได้จากการทดลองสอบกับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายนำมาหา ค่าความยากง่าย (p) อยู่ที่ 0.25-1.00 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ที่ 0.28-0.45

2.9 นำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ทั้งฉบับต้องได้เท่ากับ 0.79

2.10 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใชกับกลุ่มเป้าหมาย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ นำมาใช้เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากทฤษีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรโรงเรียนน้ำพองศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการแนะนำตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นบันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน แล้วหาคะแนนผลรวมเป็นรายข้อ นำไปแทนค่าสูตร IOC

5. พิจารณาข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

6. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดสอบ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 37 คน โรงเรียนน้ำพองศึกษา เพื่อหาประสิทธิภาพโดยค่าความยากง่าย คัดเลือกข้อสอบที่มีความเหมาะสม จำนวน 30 ข้อ ค่าความยากง่าย (p) อยู่ที่ 0.32-1.00 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ที่ 0.28-0.45

7. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้จริงกับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา ที่ได้คัดเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รวมถึงการร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบSSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 ในแต่ละเรื่อง ทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะเวลา 9 ชั่วโมง 9 แผน

3. เมื่อสิ้นสุดการสอนด้วยบทเรียน ทั้ง 9 แผน ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ รายวิชา ส 32103 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในวันสุดท้ายของการจัดการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา จากการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4

คะแนนเต็ม	คะแนนตามเกณฑ์ (ร้อยละ 70)	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		คะแนนที่ได้		
		คน	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละ
30	21	33	89.47	25.26	2.66	84.21

จากตารางที่ 1 พบว่าผลจากการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา จากการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 33 คน คิดเป็นร้อยละ 89.47 และมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.26 คิดเป็นร้อยละ 84.21 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา จากการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สรุปผลการวิจัยได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4

คะแนนเต็ม	คะแนนตามเกณฑ์ (ร้อยละ 70)	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		คะแนนที่ได้		
		คน	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละ
30	21	31	81.58	23.18	3.26	77.28

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา จากการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 31 คน จากนักเรียนทั้งหมด 38 คน คิดเป็นร้อยละ 81.58 และมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 23.18 คิดเป็นร้อยละ 77.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 ขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) รายวิชา ส32103 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โรงเรียนน้ำพองศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอผลการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ผลการวิจัยพบว่า มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 33 คน จากนักเรียนทั้งหมด 38 คน คิดเป็นร้อยละ 89.47 ซึ่งกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.26 คิดเป็นร้อยละ 84.21 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงว่าคิดเห็น มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และอภิปรายมากขึ้น ได้ทักษะการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร และเทคนิค เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การแบ่งงาน , การสื่อสาร , การร่วมมือกันแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในชีวิตจริง ในการทำงานคู่ (Pair) ช่วยให้นักเรียนได้โอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน ช่วยให้ความคิดของแต่ละคน ได้รับการพัฒนาการคิดของแต่ละคน ได้รับการพัฒนาการปรับแต่งความคิดเห็น รูปแบบนี้ช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในหลายด้าน ทั้งในแง่ของการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การค้นหาข้อมูล การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้แบบทักษะการคิดวิเคราะห์ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเอง และรับฟังความคิดของผู้อื่นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ จันทิหล้า (2562) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก รายวิชา ส 23202 สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก รายวิชา ส 23202 สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีสังวาลขอนแก่น นักเรียนร้อยละ70 มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปและเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 17 คน รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบหลังเรียน (One shot case study design) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1.) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน ใช้เวลาสอน 10 ชั่วโมง 2.) แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ 3.) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 4.) แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1.) ทักษะการคิดวิเคราะห์มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 16 คน คิดเป็น ร้อยละ 94.11 และนักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยเท่ากับ 11.76 คิดเป็นร้อยละ 80.07ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2.) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่ามี นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์มีจำนวน 15 คน และ 75.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 3.) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88 ,S.D. = 0.47)

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นขบวนการสอนที่เน้นช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ไปตามขั้นตอนที่

เหมาะสมกับวัยวุฒิ ภาวะทางอารมณ์ และสภาพแวดล้อมช่วยให้นักเรียนได้พัฒนา และนักเรียนจะเกิดคุณลักษณะที่ต้องการเป็นกิจนิสัยอย่างถาวร

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ส32103 สังคมศึกษา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการสอนโดยรูปทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) โดยให้นักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 31 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 38 คน คิดเป็นร้อยละ 81.58 และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.18 คิดเป็นร้อยละ 77.28 ทั้งนี้ เพราะรูปแบบรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สามารถกระตุ้นการคิดเชิงแก้ปัญหาและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ รวมถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยกันคิดแก้ปัญหา และนำเสนอผลงานที่ตัวเองได้ค้นหา เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่วนเทคนิค Think-Pair-Share เพื่อนคู่คิดนั้น สามารถส่งเสริมทักษะการคิด (Think) การพัฒนาทักษะการทำงานคู่ (Pair) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Share) กระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย เสริมสร้างความเข้าใจในประเด็นทางสังคม นักเรียนได้เห็นมุมมองหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิ่งกาญจน์ ก้านสุวรรณ (2562) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ส 22102 สังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กฎหมายน่ารู้ เคียงคู่ประชาธิปไตยโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน Socrative สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชา ส 22102 สังคมศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน Socrative 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชา ส 22102 สังคมศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเดชัน Socrative 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชา ส 22102 สังคมศึกษา ต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเกชัน Socrative กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรือนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 21 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Simple Random Sampling) การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One-Group Pretest–Posttcst Discern เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน Socrative 2) แบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบวัดความพึงพอใจในการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบ t-test

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนได้เรียนรู้การคิดวิเคราะห์และไตร่ตรอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การเปิดกว้างต่อแนวคิดที่แตกต่าง และการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จึงน่าจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ครูหรือผู้สนใจควรนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS (Search, Solve, Create, Share) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริม ทักษะการคิดวิเคราะห์ และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนอย่างชัดเจน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ตามลำดับขั้นที่เหมาะสมกับวัย ภาวะทางอารมณ์ และบริบทแวดล้อมทางสังคม ข้อเสนอแนะจากองค์ความรู้นี้ คือ ครูผู้สอนควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างรอบด้าน ดังนำเสนอในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อสังเกตจากการทำวิจัยในครั้งนี้ เวลาจัดกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้น้อยเกินไป จึงทำให้นักเรียนไม่มีเวลาประกอบการคิดวิเคราะห์ในการค้นหาข้อมูล

2. การสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการสะท้อนคิดผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน เริ่มจากการกำหนดสถานการณ์ หาทางแก้ไข สรุปผล และสะท้อนตนเอง รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพัฒนาความเข้าใจร่วมกัน

3. การกำหนดสถานการณ์ที่ช่วยกระตุ้นการค้นหาปัญหา ควรหาสถานการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียน อย่างเช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมรอบตัว , ใช้กรณีศึกษาหรือเหตุการณ์จริง เช่น ข่าวสารหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับตัวเอง, สร้างโจทย์หรือสถานการณ์จำลอง ที่เปิดโอกาสให้คิดวิเคราะห์ เช่น ให้สมมติว่าเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องแก้ปัญหาการจัดการขยะ, เปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอปัญหาด้วยตัวเอง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและสร้างความสนใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเปรียบเทียบรูปแบบ SSCS กับเทคนิคอื่น ศึกษาเปรียบเทียบผลลัพธ์ของ Think-Pair-Share กับเทคนิคการเรียนรู้อื่น เช่น Jigsaw หรือ Problem-Based Learning เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพที่แตกต่างกัน

2. ควรวัดผลด้านความพึงพอใจของผู้เรียน สำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนว่ามีความรู้สึกอย่างไรต่อการใช้ Think-Pair-Share และเปรียบเทียบกับวิธีการเรียนแบบดั้งเดิม

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ เกศคำขวา, ลัดดา ศิลาน้อย และ อังคณา ตุงคะสมิต. (2565). การศึกษาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบ S-STEM (Social Studies-STEM) ในรายวิชา ส 22107 สังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านสาวิทยาสรรพ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12*(3), 257-274.

จินดา อยู่เป็นสุข (2545) . *การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้วิชาทักษะและเทคนิคการสอนของนักศึกษา*. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนกับแบบปกติ: ดับบลิว เจ.พร็อพเพอตี้.

ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2561). *การเรียนการสอนคณิตศาสตร์.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลธิชา ทับทวี. (2554). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทดนิดเพื่อนคู่คิดที่มีต่อความสามารถในการ คิดอย่างมีเหตุผลเรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* นิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). *80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี : พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2552). *รัฐ*, กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด.

ชุติมา จำรัสแนว. (2557). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และความตระหนักในความปลอดภัย เรื่องสารในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณัฐศักดิ์ โลมาศ, เพียงฤทัย พุฒิคุณเกษม และ จันทรา เหรียญทอง (2566). การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหารายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SSCS ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 21*(1), 134-148.

ทิศนา แขมมณี. (2551). *ศาสตร์ การสอน: องค์ความรู้ เพื่อการจัดกระบวน การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพร เลิศโพธาวัฒนา. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน วิชาชีววิทยา เรื่อง ยีนและโครโมโซม โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21: MACRO MODELของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. มหาวิทยาลัยรังสิต.

นันทรีย์ เค้าโนนกอก. (2558). การศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวคิดวิเคราะห์ของ BLOOM. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นิชกานต์ สฤษดิ์ไพศาล , ภัทรภร ชัยประเสริฐ และ ปริญญา ทองสอน. (2562). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามระดับสูง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น.* ฉบับปรับปรุงใหม่พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ.(2556). *การพัฒนาการคิดเทคนิค.* กรุงเทพฯ: พริ้นติ้ง.

พรนภา แดนนานารถ และมณฑา ชุ่มสุคนธ์. (2566). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO model ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ รายวิชา ส14101 สังคมศึกษา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสิงห์สะอาด. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 3*(2), 81-89.

พิพัฒน์พงษ์ ดำมาก, ศุภณัฐ พานา และวุฒิชัย บุญพุก (2565). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ รายวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 5*(15), 36-48.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2545). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* กรุงเทพฯ :เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป.

ระพีพรรณ จันทิหล้า และมณฑา ชุ่มสุคนธ์. (2562). *การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกรายวิชา ส 23202 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์(ศษ.ม.)สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ลัดดา ชัยหาทัพ และนิลมณี พิทักษ์. (2558). การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังกราฟิก รายวิชา ส 22102 ประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารศึกศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38*(4), 73-80.

วิภาดา คล้ายนิ่ม, ชานนท์ จันทรา และต้องตา สมใจเพ็ง. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้รูปแบบ SSCS. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10*(2), 329-345.

ศุภลักษณ์ ผิวมณี, กุสุมา ใจสบาย, และ มนิต พลหลา. (2562). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเชื่อมโยง เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้รูปแบบ SSCS ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์, 14*(3), 155-161.

สิรินยา หอศิลาชัย. (2552). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง การเมือง การปกครองสมัยสุโขทัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเชียงคานจังหวัดเลย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีษะเกษ, 13*(2), 58-65.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2547). *เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ.* พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย.

Krisriwattana (2020). *The Effect of the Clinical Nursing Practice Guideline to Prevent Compartment Syndrome among Patients Suffering from Closed Fracture Lower Leg*. Boromarajonani College of Nursing, Udonthani, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute.

Lyman, F.T. (1981). *Think, Pair, Share involves posing a question to students, asking them to take a few minutes of thinking time, and then turning to a nearby student to share their thoughts.* https://pz.harvard.edu/sites/default/files/Think%20Pair%20Share.pdf

Pizzini Shepardson and Abell (1989). *A rationale for and the development of a problem-solving model of instruction in science education*. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sce.3730730502

Weir, JJ. (1974). Problem solving is everybody's Problem. *Science Teacher, 3*(1), 16-18.

Perceptions of Thai University Students on Chinese Popular Culture in Learning Chinese as a Foreign Language

Lifei Dong[1], Anchalee Chayanuvat[2], & Panidnad Chulerk[3*]

1 Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand
2 Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand
3 English Language Institute, Rangsit University, Thailand
** Corresponding author. E-mail: donglifei7266@gmail.com*

Abstract

This study investigates Thai university students' perceptions of using Chinese popular culture in learning Chinese as a foreign language (CFL), focusing on their preferred engagement methods, perceived opportunities, and intercultural challenges. A mixed-methods approach combining questionnaires (N=202) and semi-structured interviews (n=15) was employed, with stratified and purposive sampling ensuring representative insights. Findings revealed that digital platforms, particularly TikTok (72.28%) and YouTube (68.81%), served as primary channels for accessing Chinese popular culture, with short-form videos favored for their contextualized language input. Students reported significant opportunities in vocabulary acquisition ($\bar{X}$=4.46), listening comprehension ($\bar{X}$=4.41), and intercultural understanding, such as grasping social norms ($\bar{X}$=4.30). However, challenges included cultural dissonance ($\bar{X}$=3.90), non-standard language structures ($\bar{X}$=3.92), and difficulties in interpreting idioms or dialects. Qualitative insights emphasized the need for guided cultural contextualization to mitigate misunderstandings. The study concludes that integrating Chinese popular culture into CFL curricula enhances learner motivation and linguistic skills but requires pedagogical scaffolding to address cultural and linguistic complexities. Recommendations include leveraging digital platforms for immersive learning, fostering cross-cultural exchanges, and incorporating critical media literacy to navigate stereotypes. These findings contribute to optimizing CFL instruction through culturally responsive pedagogies.

Keywords: Chinese Popular Culture, Chinese as a Foreign Language, Thai University Students

Received: 2025-05-23; Revised: 2025-05-29; Accepted: 2505-05-29 ISSN: 2822-0218 (Online)

Introduction

The interplay between Chinese culture and language education has significantly transformed Thailand's Chinese language education. Cultural exchanges between China and Thailand have a history of over two millennia (Baker et al., 2022), and digital globalization has revolutionized this through Chinese movies, TV dramas, and mobile games. Chinese films, dramas, and social media content provide immersive, low-pressure exposure to the language, reducing anxiety and increasing motivation (Placer et al., 2024). However, despite students' preference for relatable digital content (e.g., short videos, online games), traditional classroom methods (e.g., calligraphy) remain dominant (Jia, 2024). This highlights a generational disconnect, as Thailand's Gen Z learners gravitate toward interactive and modern media while institutions lag in integrating these tools effectively.

The rise of Chinese as Thailand's most popular second foreign language (Weerasawainon, 2019) is closely tied to deepening Sino-Thai economic relations. By 2023, China's investments in Thailand reached 848 billion baht (Bangkok Post, 2024), creating strong demand for Chinese-speaking professionals in trade, tourism, and technology sectors. This economic interdependence reinforces the practical value of Chinese proficiency, making it a strategic skill for Thai students. Additionally, China's soft power expansion through digital platforms (e.g., TikTok, WeTV) further embeds Chinese language and culture into Thailand's media landscape, shaping learners' exposure and attitudes.

While popular culture-based learning shows promise in boosting engagement, its application in Thai classrooms remains underexplored and unstructured. Some educators incorporate TikTok clips or drama excerpts, but these efforts lack theoretical grounding and standardized assessment methods (Werner, 2020). A key challenge is balancing traditional pedagogy (e.g., textbook-based instruction, calligraphy) with modern digital tools that align with students' interests. Research also disproportionately focuses on English education, leaving gaps in understanding how Thai learners engage with Chinese media for language acquisition (Werner & Tegg, 2020). Addressing this requires teacher training and policy adjustments to harness popular culture's potential in fostering intrinsic motivation while maintaining educational rigor.

Research Objectives

1) To identify the preferred ways through Thai university students' engagement with Chinese popular culture in Chinese Language Learning.
2) To explore Thai university students' opportunities for using Chinese popular culture in learning Chinese as a foreign language.
3) To discuss intercultural challenges encountered by Thai university students towards the use of Chinese popular culture in learning Chinese as a foreign language.

Literature Review

Preferred Ways Engagement

Preferred ways of engagement indicate the communication, interaction, and participation methods favored by individuals or groups in a certain context, and they are vital to enhancing

learning outcomes in educational research. As personalized teaching evolves, respecting students' learning preferences has become a focus for boosting their motivation and cognitive engagement. In language learning, leveraging familiar cultural media, such as Chinese popular culture, has emerged as a key research area to spark students' interest and cultural identity. Various studies have explored this concept, Jang et al. (2016) introduced a teaching model aligned with students' preferences, showing it enhances autonomy and engagement. Louws et al. (2017) highlighted the importance of learner-centered approaches, while Bowes (2018) identified preferred learning styles and academic self-efficacy as predictors of engagement. Ilin (2022) explored how users' media preferences relate to participation in digital learning environments and stressed "user participation" over "teacher indoctrination", providing a model for studying preferred participation in digital contexts. Heilporn et al. (2021) found that allowing students to choose topics and express personal and cultural interests effectively stimulates enthusiasm. Overall, preferred ways of engagement provide a theoretical foundation for understanding learner behavior and offer strategic support for cross-cultural language teaching. Integrating students' cultural preferences with teaching goals and incorporating Chinese popular culture can effectively promote language acquisition and cultural integration in Chinese as a second language (CFL) teaching scenario.

Opportunities

Opportunities encompass external conditions facilitating learners' access to language and culture. For Thai university students learning Chinese, popular culture offers rich, immersive resources beyond classrooms. Unlike textbooks, materials like dramas and social media provide authentic language in real-life contexts. While traditional CFL classes focus on "elegant culture" elements requiring advanced skills, popular culture is more accessible to beginners. Scholars have started exploring its use in CFL education. Wei (2020) argued that integrating Chinese popular culture into CFL education is feasible and beneficial, but requires careful content selection. Yuan (2021) emphasized that popular culture elements can enhance classroom dynamics. Pai and Duff (2020) provided examples of integrating popular culture into CFL programs, but called for more research on its long-term effectiveness.

The integration of popular culture into CFL education signifies a shift toward more dynamic teaching methods. Research highlights the importance of carefully selecting popular culture elements that align with learning objectives. Task-based activities, such as creating a vlog about a Chinese festival or writing a review of a Chinese movie, are effective ways to incorporate popular culture. These activities require learners to use the language meaningfully and practically.

The most prominent feature of short videos (such as TikTok) is that short videos are updated frequently. When teaching Chinese language and culture to foreigners, teachers can utilize these resources related to Chinese culture to assist their teaching. Choosing recently updated short videos to let CFL learners come into contact with fresh information about China, so that the cultural contents can be closer to the actual life of young people in contemporary China. Yuan (2022) affirmed the advantages of short videos by comparing the application of traditional videos and TikTok short videos in CFL. Guo (2022) discussed the feasibility of using short videos in CFL from three aspects: the characteristics of short videos themselves, their practical value, and their theoretical basis.

The use of short videos in CFL teaching does not always lead to positive feedback, and researchers have identified a number of shortcomings. Wang (2022) issued like untargeted or difficult content, low usage rate in key content, students' poor focus, minimal effect on homework submission, and lack of teacher explanation. To address these, Li (2020) suggested selecting short videos based on teaching audience characteristics, content, and quality. Zhang (2021) proposed selection principles: for elementary learners, choose popular and practical videos; for intermediate ones, use semi-popular videos with cultural and grammatical explanations. Xu (2023) emphasized the importance of video selection. However, current research on short videos in CFL teaching is still exploratory, with few specific teaching designs.

Popular songs, with their contemporary language and cultural elements, are highly engaging for students. Scholars suggest integrating popular music into CFL instruction can effectively teach culture and boost motivation if song selection follows certain principles. Zhang (2023) emphasized that songs should have suitable difficulty, conform to grammar, offer diverse genres, have clear pronunciation, be practical, and contain cultural meanings and positive content, also highlighting choosing songs with medium to slow tempos. Yang (2024) added that lyrics should contain typical knowledge points and match students' proficiency and stages. Deng (2018) stressed that sufficient repetitions in lyrics and songs to aid memorization.

Intercultural Challenges

Intercultural challenges involve cognitive, emotional, and communicative difficulties when navigating different cultural frameworks. Thai university students engaging with Chinese popular culture in language learning may face challenges of cultural misunderstandings, value dissonance, or symbolic misinterpretations. While Chinese media may provide linguistic input, but the embedded Confucian ideals and social norms can conflict with Thai students' expectations, causing confusion. The symbiotic relationship between language and culture forms the cornerstone of effective language acquisition, particularly when linguistic proficiency must align with intercultural competence.

As Oxford and Gkonou (2018) posit, language and culture are mutually constitutive, jointly shaping our cognitive frameworks. A language's cultural context not only clarifies its nuances but also reveals how values and beliefs permeate linguistic practices (Cain et al., 2018). This interdependence manifests acutely in Thailand's Chinese as a Foreign Language (CFL) education. China's global ascendancy has elevated Mandarin's status, driving a surge in Chinese learners worldwide. However, this growth exposes a critical pedagogical gap: the "empty shell" phenomenon, wherein learners master grammatical structures yet lack cultural fluency for meaningful communication.

A central contradiction underpinning Thai CFL pedagogy lies in the misalignment between static curricular materials and dynamic learner needs. Dominant textbooks (Experiencing Chinese, New Practical Chinese Reader) emphasize classical cultural artifacts (calligraphy, Beijing Opera) and obsolete linguistic scenarios, alienating Thailand's digitally immersed youth. Wei and Weerasawainon (2024) evaluated teaching materials at major Thai universities, revealing dissatisfaction with the textbooks' practicality and engagement, with students preferring topics like food, travel, and shopping. Such findings underscore the

urgency of rethinking cultural integration strategies to bridge pedagogical inertia and learner expectations.

Emerging scholarship posits popular culture as a transformative medium to address this "empty shell" dilemma. Yuan (2021) argued that digital popular culture (e.g., TikTok trends, web dramas) provides low-anxiety entry points for novices, TikTok democratizes cultural access, by allowing learners to engage with contemporary expressions (e.g., the phrase "躺平" lying flat, critiquing societal pressure). Such content lowers entry barriers for beginners compared to classical forms like Beijing Opera (Pai & Duff, 2020). For instance, Thai students engaging with TikTok trends (e.g., HanfuChallenge) not only acquire colloquial expressions but also negotiate hybrid identities, navigating the "Third Space" between Thai and Chinese cultural norms as theorized by Kramsch. Empirical studies further validate this approach: popular culture has a positive impact on foreign language learning, motivation, engagement, and student achievement outcomes (Javaid et al., 2023). However, challenges persist, including content suitability and overreliance on entertainment-driven platforms. Liu (2022) revealed that excessive TikTok usage without structured guidance can fragment learning outcomes, learners often struggle to differentiate between educational content and entertainment; this ambiguity can significantly reduce the efficiency of language acquisition, particularly among those with limited proficiency and poor self-discipline.

In conclusion, while the "empty shell" phenomenon underscores systemic inertia, strategic integration of popular culture can revitalize Thai CFL education. Future efforts must prioritize longitudinal studies on pedagogical efficacy and dismantle institutional barriers notably outdated textbook paradigms to integrate cultural fluency with linguistic mastery.

Popular Culture in Language Learning and Teaching

Popular culture is a subject that most people are familiar with and exposed to on a daily basis (Edensor, 2020). Since the late 1980s, globalization has driven teachers to prioritize authenticity and practical language use in materials, advocating for popular culture in language classrooms (Warner & Dupuy, 2018). Theory and research indicate that popular culture positively impacts foreign language learning, motivation, engagement, and achievement (Javaid et al., 2023). Many educators use multimedia tools to create immersive learning environments (Cheney & Terry, 2018). For instance, incorporating clips from popular Chinese TV shows allows students to practice listening and speaking while learning cultural norms, such as how to address elders or handle formal situations. However, textbooks often underrepresent popular culture's linguistic and conceptual features. The author suggests teachers should be more aware of popular culture's benefits and textbooks should include more of these features to enhance authenticity and prepare students for societal trends. Although existing research emphasizes the need for cultural integration, the following gaps remain: (1) there is a lack of longitudinal studies on the long-term teaching effectiveness of popular culture in CFL; (2) the application of new media tools such as short videos mostly remains theoretical discussion, and empirical support is urgently needed; (3) the development of cultural competence in teacher education programs has not yet been systematized.

Theoretical Framework

The synthesis of language learning and cultural engagement necessitates a clear delineation of core constructs to address the "empty shell" phenomenon in Thai Chinese as a Foreign Language (CFL) education. Grounded in Byram's (1997) Intercultural Communicative Competence (ICC) model and Kramsch's (2009) Third Space theory, this section establishes a theoretically rigorous and empirically actionable framework for analyzing cultural integration in language pedagogy and is illustrated in Figure 1.

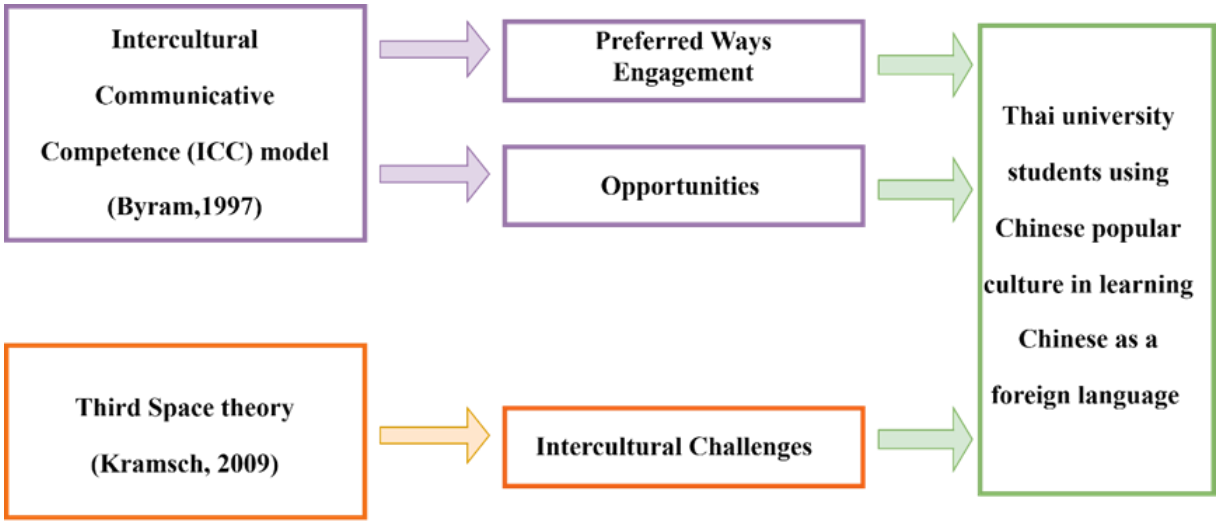

Figure 1 Theoretical Framework

Byram's (1997) ICC model informs this study's operationalization of cultural integration through four measurable dimensions:

(1) Knowledge: Understand cultural background knowledge, including Chinese history, social customs, and values.

(2) Attitudes: Maintain openness and respect toward Chinese language and culture while retaining confidence in one's native cultural identity.

(3) Skills: Apply Chinese effectively in cross-cultural communication and resolve cultural conflicts.

(4) Critical Awareness: Deconstruct cultural stereotypes through analytical reflection.

Kramsch's (2009) Third Space theory is reconceptualized here as a pedagogical environment where learners dynamically negotiate cultural contradictions through engagement with Chinese popular culture. Thai students exemplify this process by interacting with Chinese idols and TikTok trends, negotiating local identities within globalized Mandarin-language content. Such spaces enable critical engagement with both cultures, fostering nuanced understanding of intercultural contrasts.

Methodology

This study used a mixed-methods approach, utilizing complementary data collection instruments (a self-administered questionnaire and semi-structured interviews) following a sequential exploratory design. In this approach, quantitative data informed subsequent qualitative probing (Creswell & Creswell, 2017). This design enabled a comprehensive understanding of Thai university students' perceptions, challenges, and opportunities encountered when using Chinese popular culture in learning Chinese as a foreign language.

Population and Sample

The study was conducted at a university in Bangkok, Thailand. The target population consisted of 400 undergraduate students enrolled in a Chinese language program at the same university. Participants were distributed across four academic cohorts (Years 1–4), with ages ranging from 17 to 24 years and varying durations of Chinese study.

This cross-sectional study utilized stratified random sampling to examine undergraduate Chinese majors (N=400) from four academic years (100 students per year). Stratification by enrollment year controlled for two key variables: (1) curricular progression in Chinese language proficiency, and (2) cumulative cultural exposure duration. Sample size determination followed Krejcie and Morgan's (1970) parameters for a 95% confidence level with a 5% margin of error, yielding 196 total participants (49 per stratum). To ensure adequate sample size while accounting for potential attrition in online surveys, we distributed 208 questionnaires (52 per stratum) via the Wenjuanxing platform, exceeding the calculated minimum requirement of 196. This oversampling strategy yielded 202 complete questionnaires, successfully compensating for expected attrition while maintaining the stratified structure's integrity.

For semi-structured interviews, participants were selected using stratified purposive sampling to ensure representation across different levels of cultural engagement. Participants were ranked by total scores from a composite index of Likert-scale responses (items 10-19) and divided into three engagement strata: High (top 30%, n=5), Moderate (middle 40%, n=5), and Low (bottom 30%, n=5). Fifteen students were invited, ensuring diversity in gender, age, and academic year. Final interviewees were selected based on voluntary participation and availability, with ethical considerations maintained.

Research Instruments

This study used questionnaires as the primary data collection tool due to their ease of preparation and administration (Dörnyei & Taguchi, 2009). However, in order to gain deeper insights, six-question semi-structured interviews were also used. The questionnaire was to be translated into Thai and had four parts: Basic Demographic Information, Engagement Preferences, Perceptions, and Opportunities and Challenges.

Part 1 collects basic demographic data to contextualize the study. Part 2 explores participants' preferences and habits regarding Chinese popular culture and its role in language learning. Part 3 uses a 5-point Likert scale to measure learners' cognitive and affective responses to Chinese popular culture in terms of linguistic benefits, affective engagement, and pedagogical challenges. Part 4 also employs a 5-point Likert scale to assess the benefits and

challenges in using Chinese popular culture in foreign language acquisition among Thai university students. The questionnaire was to be translated into Thai to ensure understanding.

Data Analysis

This study employed a convergent mixed-methods design (Creswell & Clark, 2018) to analyze data using integrated quantitative and qualitative approaches. The collected questionnaire data were coded and examined by the researcher using the Statistical Package in Social Science (SPSS). Descriptive statistics including frequency, mean scores, percentages, and standard deviation are used to analyze the questionnaire responses. The qualitative data collected through semi-structured interviews were systematically analyzed using the Lichtman's 3Cs Model. The three-stage process began with coding raw interview transcripts to identify salient phrases and patterns, followed by categorizing these codes into thematic clusters that reflect shared characteristics. Finally, conceptualizing elevated the categorized themes to abstract constructs that are anchored in theoretical frameworks, thereby generating actionable insights. The data analysis process involved a combination of descriptive statistics for quantitative data, and thematic analysis for qualitative data. This integrated approach provided a comprehensive and robust analysis, aligning with the research objectives and questions.

Results

All details regarding the data and findings of the study have been presented. Based on the gathered data, the following conclusions were drawn.

1. Thai university students preferred ways engagement with Chinese popular culture in CFL Learning

The research on Thai university students' engagement with Chinese popular culture in Chinese as a Foreign Language (CFL) learning reveals that digital platforms are the predominant channels for accessing Chinese popular culture. Among these, short-form video platforms like TikTok (72.28%) and YouTube (68.81%) are the most popular. Students also utilized other platforms like iQiyi, Weibo, Xiaohongshu, Bilibili, and language-learning apps such as Hello Talk. Offline events had lower engagement (34.16%) compared to digital platforms. The qualitative interviews further substantiated these findings, showing that students valued these platforms not only for content accessibility but also for their interactive features that facilitated language practice. The quantitative and qualitative data consistently demonstrated that: (1) Digital platforms served as primary access points for Chinese popular culture. (2) Short-form video content was particularly effective for language learning. (3) Platform choice correlated with language proficiency levels. This multimodal engagement supported linguistic and intercultural development, as evidenced by high engagement scores (mean=4.21).

2. Opportunities for using Chinese popular culture in learning CFL

Questionnaire data indicated a positive impact of Chinese popular culture on language learning, with a mean score of 4.40 reflecting strong agreement on its educational value. High scores were seen in Enjoyment (4.50), Belief in effectiveness (4.48), Vocabulary expansion

(4.46), and Authentic expression acquisition (4.45). Other items like "active attention to new vocabulary" (4.35), "deep understanding of social norms and values" (4.31), "understanding of politeness norms" (4.30), and "recognizing regional differences" (4.26) also scored above 4.2, showing students' recognition of rich learning opportunities. However, speaking frequency improvement had the lowest score (4.28), indicating limited verbal interaction within popular culture contexts. Interviews added depth to these findings, with most participants reporting enhanced listening, pronunciation, and vocabulary, reduced learning anxiety, and increased study motivation. Chinese popular culture boosts listening, vocabulary, and motivation (mean scores >4.30), but offers less support for writing and speaking.

3. Challenges for using Chinese popular culture in learning CFL

The analysis of questionnaire data reveals that students face challenges when using Chinese popular culture for CFL learning. These include cultural adaptation difficulties like culture shock (mean=3.90), religious and social norm conflicts (mean=3.85), and entertainment value interference (mean=3.95), as well as understanding non-standard language structures (mean=3.92). Additionally, students often struggle to interpret humor, idiomatic expressions, and implicit cultural references in TV dramas and online discussions, with about 30% reporting cultural shock. Interviews further highlight challenges in comprehending language features such as hidden meanings, jargon, slang, and dialects, especially in fast-paced dialogues. Despite these challenges, engagement with Chinese popular culture can boost cultural curiosity and encourage cross-cultural interaction. The results suggest that while beneficial, cultural engagement through popular media requires additional guidance and contextual learning to navigate complexities effectively.

Discussion

Quantitative data revealed that 72.28% of participants relied on TikTok for short-form content, while 68.81% utilized YouTube for diverse media consumption, including music videos, drama clips, and educational channels. These findings aligned with broader trends among younger learners who favor interactive and visually engaging platforms (Wang & Tananuraksakul, 2023). Qualitative data showed a proficiency-dependent split in preferences: higher-level learners (HSK4-6) gravitated toward long-form narratives such as C-dramas (e.g., The Romance of Tiger and Rose), which they described as "natural classrooms" for incidental language acquisition (S8). Conversely, beginners (HSK2-3) prioritized short-form videos (e.g., Li Ziqi's rural vlogs) for their digestible input and contextualized visual cues, enabling comprehension despite limited vocabulary. This highlighted the need for proficiency-specific teaching strategies, such as using TikTok clips for lower-level learners and drama dialogues for advanced learners to explore sociolinguistic patterns. The shift towards digital platforms reflected a move from traditional resources to informal, learner-driven environments, consistent with media-enhanced language acquisition research (Ye, 2024).

Platforms like Bilibili (37.13%) and WeTV (36.14%) provided immersive exposure to China-originated content, while language-learning apps (e.g., Hello Talk, 36.63%) facilitated semi-structured interactions. Such multimodal engagement reflects students' strategic use of media not merely for entertainment but as tools for incidental skill development, particularly in in listening comprehension (mean=4.41) and vocabulary acquisition (mean=4.46). These findings resonate with Otajonova's (2024) assertion that authentic cultural materials enhance

learner engagement by bridging classroom instruction with real-world language use. Students surveyed through questionnaires and semi-structured interviews overwhelmingly viewed Chinese popular culture as a valuable resource for enhancing language acquisition and intercultural understanding. One of the most prominent linguistic opportunities is the integration of Chinese popular culture into language learning provided students with authentic input that textbooks often lack.

Beyond linguistic gains, engagement with Chinese popular culture fostered intercultural communicative competence (Barker, 2016). By consuming media such as historical dramas (*The Untamed*) and reality shows (*Who's the Murderer*), students gained insights into Chinese social norms, historical narratives, and contemporary youth subcultures. This exposure enabled them to navigate cultural nuances, such as indirect communication styles in professional settings or the use of humor in informal interactions. The "authenticity effect" of popular culture also facilitated intercultural mediation (Pai & Duff, 2020). For instance, participation in online fan communities (45.54%) allowed learners to practice written Chinese while negotiating cultural meanings. As S8 explained, "Discussing plot twists on Weibo taught me how Chinese netizens express sarcasm—something I'd never learn in class." Such interactions positioned students as cultural interpreters, bridging Thai and Chinese contexts through shared interests.

These findings align with the affective filter hypothesis (Krashen, 1982), where low-anxiety environments enhance language acquisition. For instance, mimicking drama dialogues (69.31% of respondents) allowed students to internalize tonal patterns and colloquial expressions without formal pressure. However, the limited improvement in speaking frequency (mean=4.28) suggests a gap in active verbal practice, as most engagement remained passive (e.g., watching rather than conversing). This dichotomy implies that while popular culture enriches receptive skills, structured speaking activities (e.g., role-playing drama scenes) are needed to bridge productive skill gaps.

Chinese popular culture offers rich intercultural opportunities but also challenges for Thai university students learning Chinese (Kahanurak et al., 2023). Students struggled with fast-paced dialogues (mean=3.92) and regional dialects prevalent in Chinese media (e.g., Sichuanese in Nezha). Beginners (HSK2-3) faced particular difficulty decoding slang and idioms, as S5 noted: "In modern dramas, characters use phrases like ‘社死’ (social death) that textbooks never explain. " Such challenges align with Bahrani and Sim-Tam's (2012) warning that unstructured media consumption may overwhelm learners, necessitating scaffolded support (e.g., annotated subtitles). Also, there's a risk of forming superficial cultural understanding. Chinese popular culture often presents idealized narratives, romanticized relationships in idol dramas or aspirational lifestyles in reality shows (Fang, 2015). Without guided analysis, students risk internalizing stereotypes, mistaking fictional portrayals for societal norms. This underscores the need for critical media literacy training to distinguish between entertainment tropes and authentic cultural practices.

New knowledge

The study offers new knowledge on Thai students' use of Chinese popular culture in CFL learning, highlighting their platform preferences and the associated opportunities and

challenges (see Figure 2). Its originality is in exploring this under-researched area, providing a learner-centric model adaptable to digital trends and cultural authenticity. It contributes to optimizing CFL instruction and offers practical recommendations for educators.

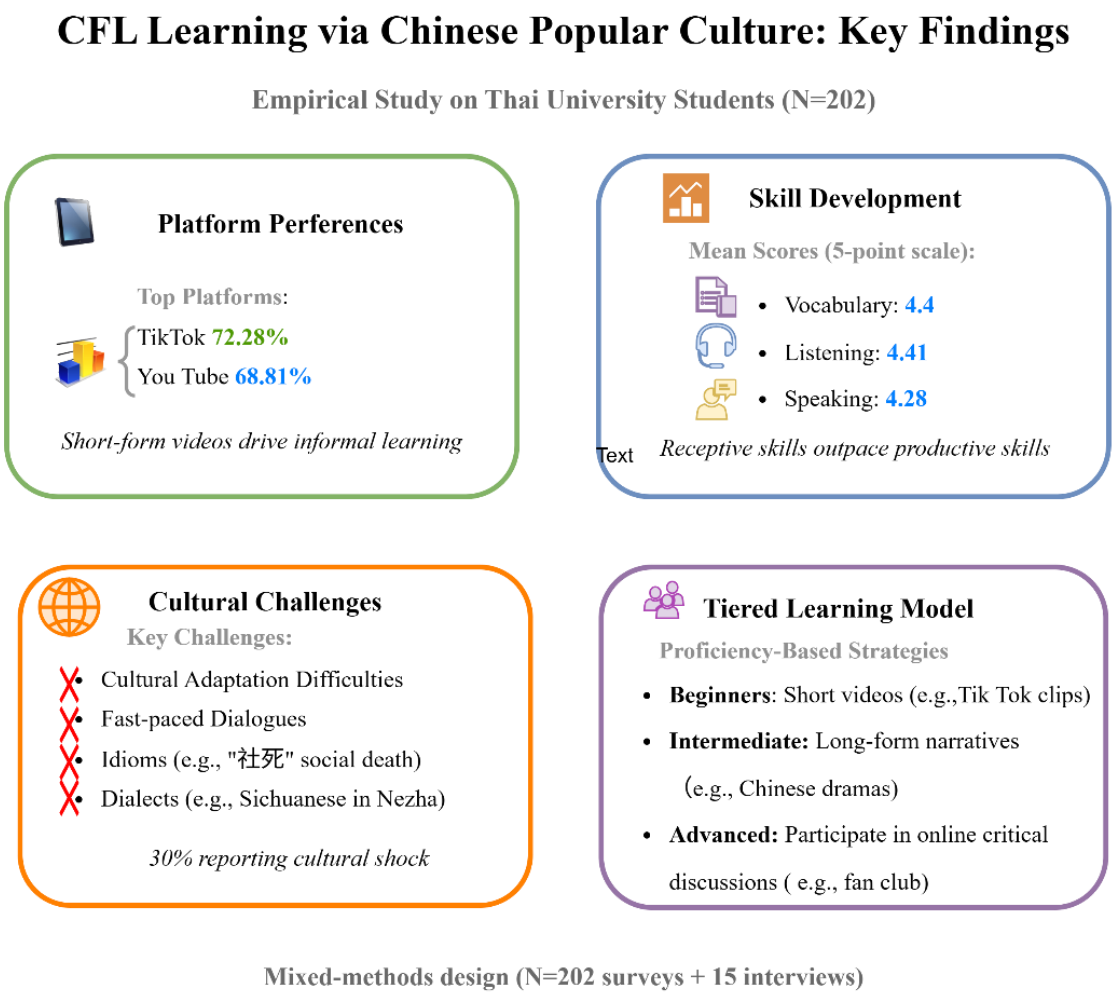

Figure 2 CFL Learning via Chinese Popular Culture: Key Findings

Acknowledgments

Based on the research findings, it was found that there is a positive correlation between engagement with Chinese popular culture and language learning outcomes, while also highlighting the nuanced intercultural opportunities and challenges. There are recommendations for applying the research results and for future research as follows:

Recommendations for Applying the Research Findings

(1) The engagement of Thai university students with Chinese popular culture has significantly enhanced their language learning experience. It is recommended that educators integrate more Chinese popular culture elements, such as music, films, and digital platforms (e.g., TikTok, Bilibili), into their teaching strategies to increase student engagement and motivation (Tang & Hou, 2024).

(2) Thai university students have demonstrated positive perceptions towards the use of Chinese popular culture in learning Chinese as a foreign language. Collaboration with native Chinese speakers can further enhance students' language proficiency. Exchange programs, language partner initiatives, and online language communities can help students gain real-world exposure to Chinese language and culture (Jiang & Phusawisot, 2023). Therefore, it is suggested that Chinese language instructors actively utilize Chinese popular culture as a supplementary tool to make learning more enjoyable and relatable.

(3) The use of Chinese popular culture has provided both intercultural opportunities and challenges for Thai university students. To maximize the benefits, universities should offer guidance and cultural context explanations to help students navigate cultural differences effectively.

Recommendations for Future Research

Future studies could investigate the long-term impact of using Chinese popular culture on language proficiency. Longitudinal studies can provide deeper insights into how engagement with popular culture influences vocabulary acquisition, listening comprehension, and speaking skills over time. Additionally, researchers can examine differences between students who frequently engage with Chinese popular culture and those who rely on traditional learning methods.

Another area for future research is the role of different types of Chinese popular culture in language learning. Studies can investigate whether music, television dramas, online videos, or social media content have varying levels of effectiveness in enhancing language acquisition. Researchers may also analyze how students with different learning styles respond to these various media formats.

Furthermore, cross-cultural comparisons could provide valuable insights into how students from different backgrounds perceive and benefit from using Chinese popular culture in language learning. Comparative studies between Thai students and learners from other countries can help educators refine teaching strategies and develop more effective language programs that cater to diverse student needs.

References

Bahrani, T., & Sim Tam, S. (2012). Exposure to audiovisual programs as sources of authentic language input and second language acquisition in informal settings. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 30(3), 347–359. https://doi.org/10.2989/16073614.2012.750824

Baker, C., Baker, C. J., & Phongpaichit, P. (2022). *A history of Thailand*. Cambridge University Press.

Bangkok post. (2024, February 6). Investment applications up 43% in 2023. *Bangkok*

Post. Retrieved from https://www.bangkokpost.com/business/general/2737406

/investment-applications-up-43-in-2023

Barker, G. G. (2016). Cross-cultural perspectives on intercultural communication competence. *Journal of Intercultural Communication Research*, *45*(1), 13-30. https://doi.org/10.1080/17475759.2015.1104376

Bowes, J. (2018). Preferred Learning Style and Academic Self-Efficacy as Predictors of Academic Engagement amongst University Students. https://e-space.mmu.ac.uk/id/eprint/621698

Byram, M. (2020). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited*. US: Multilingual matters.

Byram, M., & Wagner, M. (2018). Making a difference: Language teaching for intercultural and international dialogue. *Foreign Language Annals*, *51*(1), 140-151. https://doi.org/10.1111/flan.12319

Cain, C. L., Surbone, A., Elk, R., & Kagawa-Singer, M. (2018). Culture and palliative care: preferences, communication, meaning, and mutual decision making. *Journal of pain and symptom management*, *55*(5), 1408-1419. https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2018.01.007

Cheney, A. W., & Terry, K. P. (2018). Immersive learning environments as complex dynamic systems. *International journal of teaching and learning in higher education*, *30*(2), 277-289. https://eric.ed.gov/?id=EJ1185091

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). US: Sage.

Deng, T. (2018). The auxiliary role of Chinese songs in teaching Chinese as a foreign language. *Literature Education, 33*(1), 2. doi: cnki: sun: wxux.0.2018-11-012

Dörnyei, Z., & Taguchi, T. (2009). *Questionnaires in second language research: Construction, administration, and processing*. Routledge.

Edensor, T. (2020). *National identity, popular culture and everyday life*. Routledge.

Fang, S. (2015). *Engagement with Chinese popular culture in adult Mandarin language learning and socialization* (Doctoral dissertation). Retrieved from

https://open.library.ubc.ca/soa/cIRcle/collections/ubctheses/24/items/1.0166435

Guo, L. (2022). *Research on the Application of Material Cultural Heritage in the Teaching of Chinese as a Foreign Language under the Background of New Media* (Unpublished Master's thesis). Tianjin University of Technology, China.

Heilporn, G., Lakhal, S., & Bélisle, M. (2021). An examination of teachers' strategies to foster student engagement in blended learning in higher education. International journal of educational technology in higher education, 18(1), 25. https://doi.org/10.1186/s41239-021-00260-3

Ilin, V. (2022). The role of user preferences in engagement with online learning. E-Learning and Digital Media, 19(2), 189-208. https://doi.org/10.1177/204275302110355

Jang, H., Reeve, J., & Halusic, M. (2016). A new autonomy-supportive way of teaching that increases conceptual learning: Teaching in students' preferred ways. *The Journal of Experimental Education*, 84(4), 686-701. https://doi.org/10.1080/00220973.2015.1083522

Javaid, Z. K., Andleeb, N., & Rana, S. (2023). Psychological perspective on advanced learners' foreign language-related emotions across the four skills. *Voyage Journal of Educational Studies*, *3*(2), 191-207.

Jia, M. (2024). *A Survey Study on Teaching Chinese Language and Culture at Intermediate Level in Thailand* (Unpublished Master's thesis). Zhejiang University, China.

Jiang, H., & Phusawisot, P. (2023). Chinese EFL Learners' Perceptions of English Speaking Difficulties in Thailand. *English Language Teaching*, *16*(8), 69-82. https://doi.org/10.5539/elt.v16n8p69

Kahanurak, S., Dibyamandala, J., & Mangkhang, C. (2023). Digital storytelling and intercultural communicative competence through english as a foreign language for multilingual learners. *Journal of Curriculum and Teaching*, *12*(1), 14-26. https://doi.org/10.5430/jct.v12n1p14

Kramsch, C. (2014). Language and Culture. *AILA Review*, *27*(1), 30–55. https://doi.org/10.1075/aila.27.02kra

Kramsch, C., & Uryu, M. (2020). Intercultural contact, hybridity, and third space. In *The Routledge handbook of language and intercultural communication* (pp. 204-218). Routledge.

Krashen, S. D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press Inc

Li, J. (2020). The application of short online videos in teaching Chinese as a foreign language and culture in the context of new media. *Journal of Liaoning University of Technology (Social Science Edition)*, *22*(05), 140-142.

Liu, S. (2022). Application Analysis on TikTok Short Video about Chinese Culture in Chinese Teaching of Belarus Primary Schools. *International Journal of Education and Management*, 97.

Louws, M. L., Meirink, J. A., van Veen, K., & van Driel, J. H. (2017). Teachers' self-directed learning and teaching experience: What, how, and why teachers want to learn. Teaching and teacher education, 66, 171-183. https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.04.004

Otajonova, S. (2024). Incorporating authentic materials in ESL curriculum: Enhancing language learning. *Science and innovation*, *3*(B4), 15-22.

Oxford, R. L., & Gkonou, C. (2018). Interwoven: Culture, language, and learning strategies. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, *8*(2), 403-426.

Pai, R., & Duff, P. A. (2020). Pop culture in teaching Chinese as an additional language: Theory, research, and practice. In *Pop culture in language education* (pp. 185-198). Routledge.

Placer, M. F., Ngo, C. G., Nano, S., & Calambro, A. (2024). Pop Culture and English Language Learning Motivation among Ab-English Students. *International Journal Corner of Educational Research,* 3(1), 39–46. https://doi.org/10.54012/ijcer.v3i1.237

Tang, X., & Hou, Y. (2024). Research on the Perception and Evaluation of Chinese Culture Dissemination in Thailand: An Analysis Based on Literature Review and Questionnaire Survey. *Communication across Borders: Translation & Interpreting*, *4*(01).

Wang, C. (2022). *Research on the Application of Short Video Online Chinese Comprehensive Course——Taking the teaching of Wukong Chinese platform as an example* (Master's dissertation). Lanzhou University, China.

Wang, J., & Tananuraksakul, N. (2023). Explore Acculturation Strategies and Intercultural Communication Competence of Chinese International Students at a Private University in Thailand. *เสฏฐวิทย์ปริทัศน์*, *3*(3), 39-56.

Warner, C., & Dupuy, B. (2018). Moving toward multiliteracies in foreign language teaching: Past and present perspectives… and beyond. *Foreign Language Annals*, *51*(1), 116-128. https://doi.org/10.1111/flan.12316

Wei, X., & Weerasawainon, A. (2024). Analyzing lifelong learning tendency in language classrooms, Thailand. *International Journal of Educational Reform*, *33*(1), 62-80. https://doi.org/10.1177/10567879221081112

Wei, Y. (2020). *A study on the Applicability of Chinese Internet pop culture phenomenon to the Chinese as a foreign language: a case study of NawaminthachinuthitBodindecha School* (Unpublished Master's thesis). Xi'an shiyou Normal University, China.

Werner, V. (2020). Teaching grammar through pop culture. In *Pop culture in language education* (pp. 85-104). Routledge.

Werner, V., & Tegge, F. (2020). Pop culture in language education. *Pop culture in language education: Theory, Research, Practice. Routledge: London, United Kingdom*, 3-30.

Xu, Y. (2023). Research on the Application of Short Video in Teaching Chinese as a Foreign Language and Culture. *Journal of Education and Educational Research*, *2*(3), 89-91. https://doi.org/10.54097/jeer.v2i3.7579

Yang, Y. (2024). *Study on the Selection and Arrangement of Cultural Factors in International Chinese Teaching Textbooks for Learning Chinese in Singing——Taking" Learning Chinese by Listening to Songs" as an Example* (Unpublished Master's thesis). Chongqingjiaotong University, China.

Ye, L. (2024). Innovative pedagogical strategies in second language acquisition. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 183, p. 03013). EDP Sciences. https://doi.org/10.1051/shsconf/202418303013

Yuan, X. (2021). A Study on the Application of Popular Culture in Teaching Chinese as a Foreign Language. *Sinogram Culture*, (22), 82-83.

Yuan, X. (2022). *The Research on the Application of TikTok in Chinese Culture Teaching* (Unpublished Master's thesis). Dongbei University of Finance and Economics, China.

Zhang, Y. (2021). *A Study on the Application of Li Ziqi's Short Video in Chinese Language and Culture Classes for Foreigners* (Unpublished Master's thesis). Heilongjiang University, China.

Zheng, Y. (2023). Modern language education programs in Asia and Pacific countries. In *International handbook on education development in Asia-Pacific* (pp. 1-20). Singapore: Springer Nature Singapore.

Promoting the Use of Technology for Teacher Learning Management in Educational Opportunity Expansion School under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1

Mantana Faengrit[1*]& Phramaha Suphachai Suphakicco[2]

1 *Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus*
2 *Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus*
* *Corresponding author. E-mail: mantana2539j@gmail.com*

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the promoting the use of technology for teacher learning management in educational opportunity expansion schools under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 1.2) to compare the promoting the use of technology for teacher learning management in educational opportunity expansion schools under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 1 according to teachers' perceptions based on gender, education level, and work experience. The sample group consisted of 250 teachers from educational opportunity expansion schools under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 1. The research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. The research findings were as follows: 1) The overall level of promoting the use of technology for teacher learning management in educational opportunity expansion schools under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 1, according to teachers' perceptions, was high, with a mean of 4.18. When considering individual aspects, all aspects showed high levels of promotion, ranked from highest to lowest: assessment and evaluation of learning, internal school management, learning resources, teaching and learning management, and infrastructure, with means of 4.22, 4.21, 4.18, 4.17, and 4.11, respectively. 2) The comparison of promoting the use of technology for teacher learning management in educational opportunity expansion schools under the Khon Kaen Primary Education Service Area Office 1, according to teachers' perceptions based on gender, education level, and work experience, revealed no significant differences at the 0.05 level.

Keywords: Promoting, Technology, Learning Management

Received: 2025-05-23; Revised: 2025-05-30; Accepted: 2505-05-30 ISSN: 2822-0218 (Online)

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

มัณฑนา แฝงฤทธิ์[1*]และพระมหาศุภชัย สุภกิจโจ[2]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*
2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*
* *Corresponding author. E-mail: mantana2539j@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครู ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22, 4.21, 4.18, 4.17 และ 4.11 ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครู พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การส่งเสริม, เทคโนโลยี, การจัดการเรียนรู้

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี โดยบทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลจะเพิ่มมากขึ้น ผู้คนจะอยู่กับเทคโนโลยีเป็นหลัก เทคโนโลยีจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานของมนุษย์อย่างมาก เด็กรุ่นใหม่จะเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี ทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ในศตวรรษที่ 21 คนที่ทำงานในอนาคตจะทำงานเชิงเทคโนโลยี (Technological Work) ในเชิงความรู้ (Knowledge Worker) มากขึ้น และทำงานความรู้ในลักษณะของการคิดและการพัฒนาผลผลิต (Products and service) ใหม่ๆมากขึ้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เป็นหนึ่งในการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) ซึ่งกล่าวถึงการมุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมและการบริการ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและการบริการด้วยการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นกับความสามารถด้านการแข่งขัน ครอบคลุมถึงระบบอิเล็กทรอนิกส์ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มสำหรับสังคมเศรษฐกิจในอนาคต และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนคนไทย เพื่อให้ประชาชนคนไทยได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยให้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้การศึกษาต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 ได้บัญญัติในเรื่องของการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ ในหมวดที่ 9 เรื่องเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการจัดระบบสารสนเทศ มีความสำคัญต่อการบริหารงานและดำเนินงานของสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ,2545) ซึ่งงานวิชาการถือได้ว่าเทคโนโลยีเป็นหัวใจสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างมากทั้งการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน การผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินการจัดการเรียนรู้ ขณะที่สถานศึกษาก้าวเข้าสู่ศตวรรษใหม่นั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และวิธีการ รวมถึงการสนับสนุนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ผ่านมาโดยภาพรวม พบว่า สภาพปัญหาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ค่อนข้างประสบปัญหา เพราะผู้บริหารยังไม่เข้าใจบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประการสำคัญคือต้องให้ครูมีมีความรู้ และทักษะการใช้เทคโนโลยีเป็นอันดับเริ่มแรกก่อน อย่างไรก็ตามการพัฒนาทักษะความสามารถของครูในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนดำเนินงานอย่างชัดเจน มีกระบวนการ และมีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ที่จะเอื้อหนุนส่งเสริมการพัฒนาทักษะของครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งการก้าวทันเทคโนโลยีในสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ครอบคลุมทุกด้าน เนื่องจากเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีความเป็นอยู่ของสังคมสมัยใหม่และเกี่ยวข้องกับคนทุกระดับ พัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จาก การพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ การใช้ตารางคำนวณ และใช้

อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคมแบบต่างๆ เป็นต้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2566-2570 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนตามช่วงวัย โดยมีแนวทางการพัฒนาโดยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัย (แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดขอนแก่น ,พ.ศ.2566-2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้มีการกำหนดได้มีทิศทางการพัฒนาการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2566-2570 โดยมีนโยบายที่เป็นแนวทางการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะด้านภาษา และเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งมีจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งจะเห็นได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูผู้สอน เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และเป็นการยกระดับการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ,2566-2570)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ว่าครูมีการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษามากน้อยเพียงใด ทั้งนี้จะใช้เป็นข้อมูลให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้สำหรับครู มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันเป็นผลดีแก่นักเรียนและองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

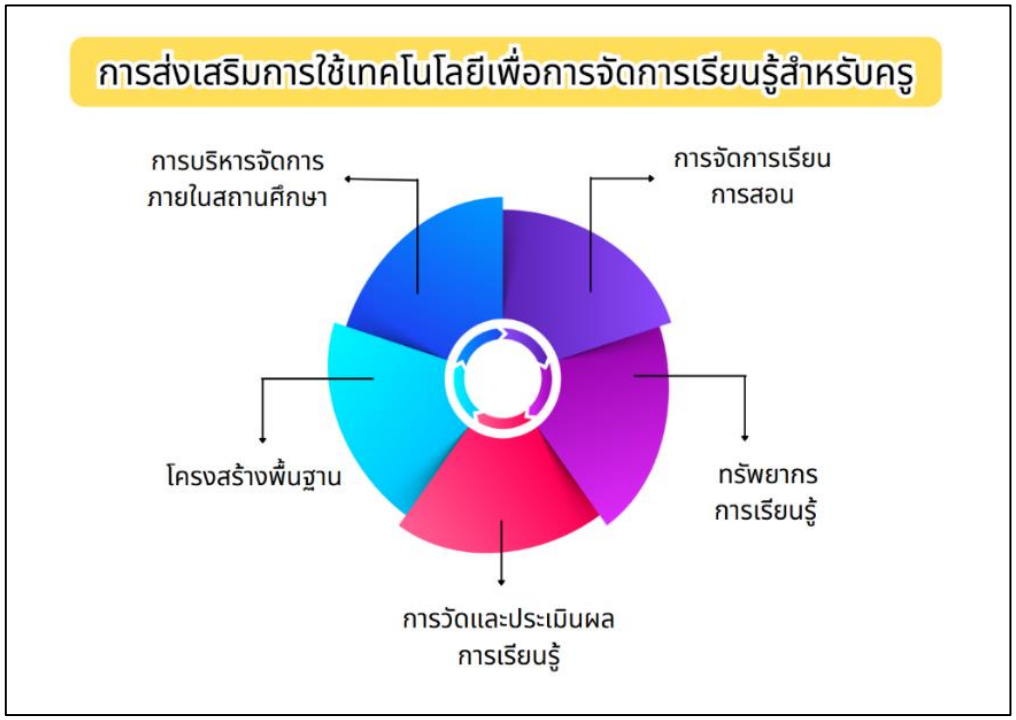
1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูแตกต่างกัน
2. ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูแตกต่างกัน
3. ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีประสบการณ์การณ์ทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูแตกต่างกัน

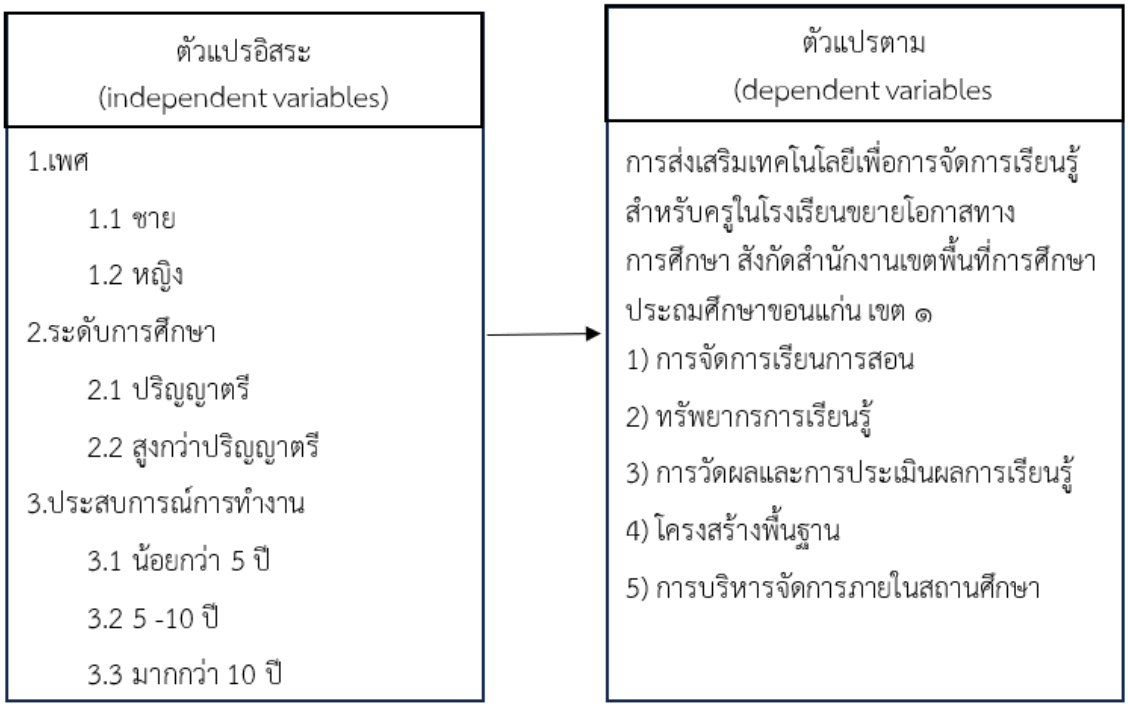
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู โดยยึดแนวคิดของ กัลยาณี บังสี และชนมณี ศิลานุกิจ (2566), ณรงค์ พละดร (2566), ลัดดาวัลย์ พัวพันวัฒนะท(2564), ไพบูลย์ วงค์เมืองคำ และภูมิพิพัฒน์ รักพรมมงคล(2563), พุทธิพงษ์ ทองเขียว (2562), วัชราภรณ์ คงเกิด (2561), ศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล (2560), รุ่งนภา ไชยะ (2560), ศันสนีย์ พรมพินิจ (2559), ดวงกมล กิ่งจำปา (2555) โดยผู้วิจัยได้เลือกความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป จึงสรุปองค์ประกอบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้การสอน 2) ทรัพยากรการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 4) โครงสร้างพื้นฐาน 5) การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ดังแสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้ ตัวแปรต้น คือ สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน และตัวแปรตามได้จากการสังเคราะห์การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ กัลยาณี บังสี และชนมณี ศิลานุกิจ (2566), ณรงค์ พละดร (2566), ลัดดาวัลย์ พัวพันวัฒนะท (2564), ไพบูลย์ วงค์เมืองคำ และภูมิพิพัฒน์ รักพรมมงคล(2563), พุทธิพงษ์ ทองเขียว (2562), วัชราภรณ์ คงเกิด (2561), ศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล (2560), รุ่งนภา ไชยะ (2560), ศันสนีย์ พรมพินิจ (2559) และดวงกมล กิ่งจำปา (2555) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้การสอน 2) ทรัพยากรการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 4) โครงสร้างพื้นฐาน 5) การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 714 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2567) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน และเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการ ตัวแปรในการวิจัยคือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้การสอน 2) ทรัพยากรการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ 4) โครงสร้างพื้นฐาน 5) การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยให้คะแนนแต่ละข้อ (Best and Khan, 1993) ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1984) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.930

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขออนุญาตผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือไปยังครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้สามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้สร้าง QR Code และ Link ในการเข้าไปตอบแบบสอบถาม พร้อมรหัสผู้ตอบแบบสอบถาม และกำหนดวันส่งคืน ระหว่างวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2568 ถึง วันที่ 7 มีนาคม 2568 หากไม่ได้รับการตอบแบบสอบถามตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามครูที่ยังไม่ตอบแบบสอบถามโดยผ่านช่องทางออนไลน์เป็นรายกรณี

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 250 ฉบับ ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ โดยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องจากกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 225 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครูตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1จำแนกตามเพศ ตามสมมติฐานข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ตามสมมติฐานข้อที่ 2 ใช้การวิเคราะห์วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่ม

ตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test) เช่นเดียวกับสมมติฐานข้อที่ 1 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ตามสมมติฐาน ข้อที่ 3 ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แบบกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแต่กต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแต่กต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายกลุ่ม โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า 1) ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้, ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา, ด้านทรัพยากรการเรียนรู้, ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22, 4.21, 4.18, 4.17 และ 4.11 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครู

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้	4.22	0.38	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา	4.21	0.44	มาก
3. ด้านทรัพยากรการเรียนรู้	4.18	0.40	มาก
4. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.17	0.40	มาก
5. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.11	0.39	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.30**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครูอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้, ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา, ด้านทรัพยากรการเรียนรู้, ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครู ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาและมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1, 2 และ 3

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็นในการใช้เทคโนโลยีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้นักเรียน มีการกำหนดแผน นโยบาย ในการการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ในแผนปฏิบัติการประจำปี สนับสนุนให้มีการบริหารจัดการสื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา ส่งเสริมการผลิตสื่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมภายในพื้นที่ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ พละดร (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 จำนวน 123 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเปรียบเทียบโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา เรือนแก้ว (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน และครู จำนวน 98 คน รวมประชากรทั้งหมดจำนวน 107 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 จำนวน 103 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสรัญญา แสนศรี (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง

บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 327 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเปรียบเทียบโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ.05

2. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน

2.1 ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครูที่มีเพศต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากในการส่งเสริมหรือสนับสนุนครูทั้งสองเพศให้มีโอกาสเข้าถึงนโยบายและการส่งเสริมด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้จากผู้บริหารสถานศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกัน ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะมุ่งเน้นให้สามารถใช้งานได้อย่างสะดวก ครอบคลุม และไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มผู้ใช้ ส่งผลให้การรับรู้และการมีส่วนร่วมของครูทั้งเพศชายและเพศหญิงในการใช้เทคโนโลยีมีระดับที่ใกล้เคียงกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติของครูต่อการใช้เทคโนโลยีในทิศทางที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ พละดร (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 จำนวน 123 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ ปานคะเชนทร์ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูผู้สอนจำนวน 302 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

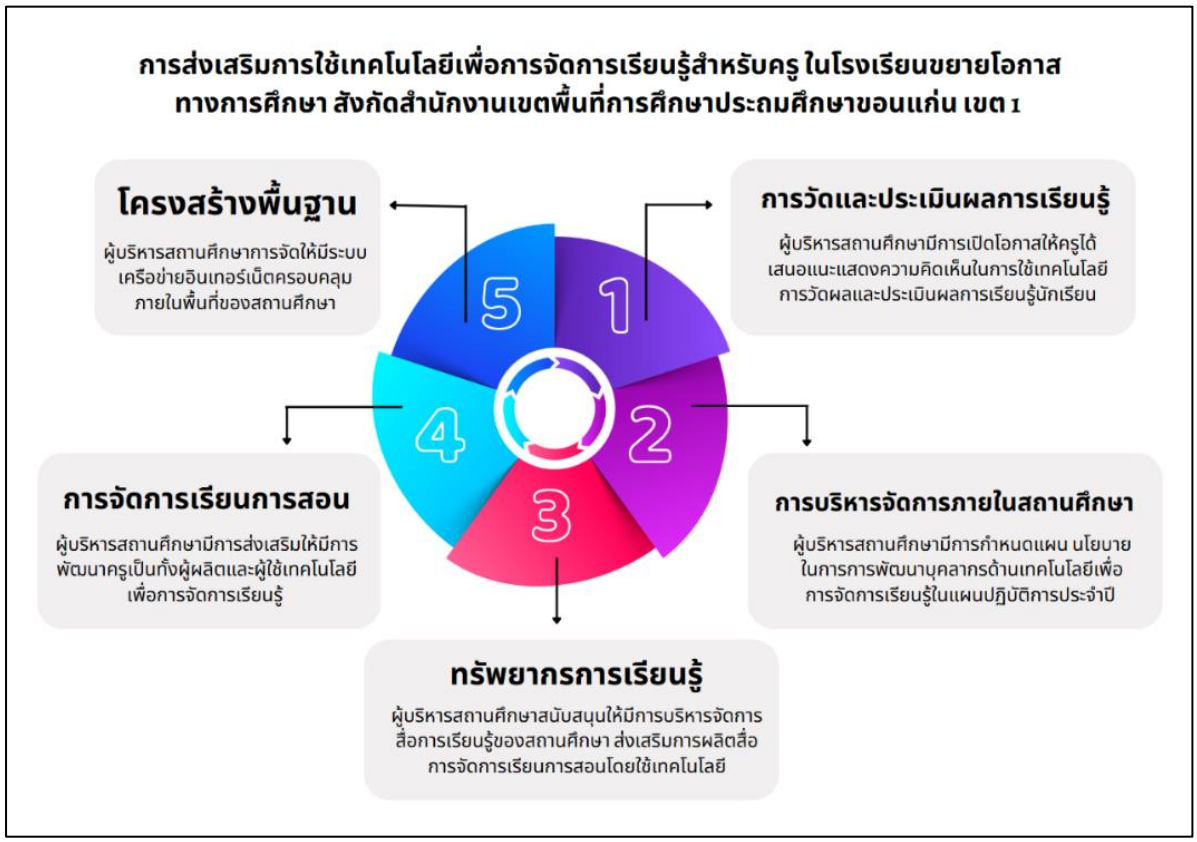
2.2 ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากครูในแต่ละระดับการศึกษาได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดที่ให้ความสำคัญต่อการยกระดับสมรรถนะของครูด้านเทคโนโลยีโดยไม่จำกัดเฉพาะระดับการศึกษา ส่งผลให้ครูในทุกระดับการศึกษามีโอกาสในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในระดับที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้การพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะใช้งานสะดวกมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูในทุกระดับการศึกษาจึงสามารถเข้าถึง

และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาครูที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความเสมอภาคทางโอกาสในการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นแนวโน้มสำคัญในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี บังสี และชนมณี ศิลานุกิจ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามทรรศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา จำนวน 246 คน ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวินตรา ซ้วนลิ่ม (2560) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ตามการรับรู้ของครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า มีการรับรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากทั้งนี้เนื่องจากครูในแต่ละช่วงประสบการณ์การทำงานมีโอกาสเข้าถึงนโยบายและการส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกัน รวมถึงนโยบายและแนวทางการส่งเสริมศักยภาพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ซึ่งได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมครูทุกกลุ่ม โดยยึดหลักความเสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสในการพัฒนา ส่งผลให้ครูทั้งที่มีประสบการณ์น้อยและมีประสบการณ์การทำงานมากสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือ และการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในปัจจุบันได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับผู้ใช้ในทุกระดับ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ครูจึงสามารถพัฒนาศักยภาพของตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีโดยไม่ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของประสบการณ์ในวิชาชีพ ส่งผลให้การรับรู้ถึงการส่งเสริมในประเด็นนี้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างทั่วถึงและ สอดคล้องกับงานวิจัยของศรุตตา แววสุวรรรณ และ อุไร สุทธิแย้ม (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครู จำนวน 226 คน ผลการวิจับพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา เรือนแก้ว (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 9 คน และครู จำนวน 98 คน รวมประชากรทั้งหมดจำนวน 107 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้, ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา, ด้านทรัพยากรการเรียนรู้, ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเอง ด้วยการศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น หรือหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีทักษะพร้อมรับกับการเปลี่ยนของยุคปัจจุบันและในอนาคต สถานศึกษาควรจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้กับครูให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในยุคปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งจะส่งผลดีต่อสถานศึกษาและผู้เรียน ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลจากการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้วยการศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น หรือหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะการด้านของเทคโนโลยีเพื่อการจัดกการเรียนรู้สำหรับ

ครู เพื่อให้มีทักษะพร้อมรับกับการเปลี่ยนของยุคปัจจุบันและในอนาคต สถานศึกษาควรจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้กับครูให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อสถานศึกษาและผู้เรียน

2. จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นควรมีการสนับสนุนงบประมาณและวางแผนการจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็น เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และระบบเครือข่ายที่มีเสถียรภาพ เพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดรองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีอย่างครอบคลุมในทุกมิติของการจัดการเรียนรู้ ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer learning) และการนิเทศติดตามการใช้เทคโนโลยีของครูอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการวัดผลประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับการส่งเริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้สำหรับครู เช่น ระดับการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนจริง ประเภทของเทคโนโลยีที่ใช้งาน หรือความพร้อมในการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา

2. ควรศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครู ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างในการใช้เทคโนโลยีและสร้างแนวทางในการพัฒนาอย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ปาลคะเซนทร์. (2561). *การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภักสราพภร์ธานี

กวินตรา ช้วนลิ่ม. (2560). *ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

กัลยาณี บังสี และชนมณี ศิลานุกิจ. (2566). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การจัดการเรียนรู้ตามทรรศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,* 17(1), 1-10.

ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนโพธิ์ สัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณรงค์ พละดร. (2566). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครูในโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4.* หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารกดการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

ดวงกมล กิ่งจำปา (2555). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทาง การศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2.* หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา *คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม.มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี.*

*บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การ*วิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปิยะนุช บัวชุม. (2561). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสราษฎร์ธานี

พุทธิพงษ์ ทองเขียว (2562*) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดการเรียนการสอน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1.* หลักสูตรศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา วิทยาละยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). *เติบโตเต็มศักยภาพสู่ศตวรรษที่ 21 ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพบูลย์ วงค์เมืองคำ. (2563). *แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.* หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

รุ่งนภา ไชยะ. (2560). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*

ลัดดาวัลย์ พัวพันวัฒนะ. (2564). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี.* หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *และการสื่อสารตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี.* หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

วัชราภรณ์ คงเกิด. (2561*). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.2561*. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

วัฒนชัย บุญสนอง. (2561). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ศรุตา แวววสุวรรณ และอุไร สุทธิแย้ม. (2564) . บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi 6*(4), 176-189.

ศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล. (2561). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.* หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยพะเยา.

ศันสนีย์ พรมพินิจ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการ*

สรัญญา แสนศรี. (2564). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนะกงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

อังคณา เรือนแก้ว. (2566). *บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน เพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวาวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 2.* หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยพะเยา.

Best and Kahn James V. (1993). *Research in Education*. 7th ed. Boston: Allyn and Bacon.

Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of psychological testing* (4th ed.). Harper & Row.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement. 30*(3), 607- 610.

Likert, R .. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

The 21st Century Instructional Skills of Teachers in Educational Quality Improvement Center 16 under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3

Pakawat Paokrathok[1*]& Akkharadet Neelayothin [2]

1 Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus
2 Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus
** Corresponding author. E-mail: pakawatdek59@gmail.com*

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the 21st century instructional skills of teachers in Educational Quality Improvement Center 16 under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 2) to compare the 21st century instructional skills of teachers in Educational Quality Improvement Center 16 under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3 according to teachers' perceptions based on gender, education level, and work experience. The target group consisted of 81 teachers from the Educational Quality Improvement Center 16 under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3. A total of 81 questionnaires were returned. The research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. The research findings were as follows: 1) The overall level of 21st-century instructional skills of teachers in Educational Quality Improvement Center 16 under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3, according to teachers' perceptions, was high, with a mean of 4.27. When considering individual aspects, all aspects showed high levels, ranked from highest to lowest: student-centered learning management, learning assessment, classroom management, curriculum development and instructional design, and educational technology use, with means of 4.34, 4.30, 4.27, 4.25, and 4.21. 2) The comparison of 21st-century instructional skills of teachers in Educational Quality Improvement Center 16 under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3, according to teachers' perceptions based on gender, education level, and work experience, revealed no significant differences at the 0.05 level.

Keywords: Instructional Skills, 21st Century

Received: 2025-05-23; Revised: 2025-05-31; Accepted: 2505-05-31 ISSN: 2822-0218 (Online)

ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ภควัฒน์ เปล้ากระโทก[1*]และ อัครเดช นีละโยธิน[2]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

* *Corresponding author. E-mail: pakawatdek59@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 จำนวน 81 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, การประเมินผลการเรียนรู้, การบริหารจัดการชั้นเรียน, การพัฒนาหลักสูตร และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34, 4.30, 4.27, 4.25, 4.21 ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่เพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะการสอน, ศตวรรษที่ 21

บทนำ

ในปัจจุบันโลกมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมากในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี นั่นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาในปัจจุบันจะต้องมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงให้ตอบสนองต่อสังคมโลกในปัจจุบัน เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันและอนาคต มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานและสมรรถนะด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัว ความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ซึ่งมีความจำเป็นที่จะนำไปปรับใช้กับสถานการณ์อื่นๆได้อย่างหลากหลาย สภาพปัญหาของประเทศไทยจากการเปรียบเทียบดัชนีคุณภาพการศึกษากับประเทศสมาชิกอาเซียน ในปี ค.ศ. 2012 - 2015 ทำให้พบว่า หนึ่งในปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาคุณภาพครู พบว่าครูบางส่วนยังไม่ได้มาตรฐานในด้านของความรู้ที่ดีที่จะสามารถถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้ ขาดทักษะที่มีความจำเป็นต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วครูบางส่วนยังขาดความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบคุณธรรมจริยธรรม (เชษฐา ทองยิ่ง, 2559) ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการสอนของผู้สอน ไปยังผู้เรียนนั้นไม่เกิดผลเท่าที่ควร ทำให้คุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวมลดลงไป บทบาทของครูจึงได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อให้ทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่างๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ปรับตัวให้พร้อมต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องพัฒนาแนวทาง รูปแบบการสอนใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เทคนิค วิธีการ การสอนแบบใหม่ๆ จึงจะเกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา สภาพบริบทและสภาพการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 บ้านหัน อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 หนึ่งในปัญหาและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา คือ ปัญหาการพัฒนาครู ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลาง ปัญหาขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงตามวิชาที่ถนัด ครูไม่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การสอนได้ตรงตามวิชาเอกที่เรียนจบมา และยังพบว่าครูขาดทักษะที่จำเป็นต่างๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการใช้เทคโนโลยี ทักษะในการทำงาน ทักษะการวัดประเมินผล เป็นต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 ในหน่วยงานของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สองนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมุ่งเน้น ตระหนักถึงนโยบายด้านการศึกษาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพการศึกษา ที่จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การมีอาชีพ มีงานทำ และส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน จึงมุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพ ตามวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 “การจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐาน บริหารอย่างมืออาชีพ” และสนองกลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป้าประสงค์เชิงกลยุทธ ข้อที่ 3 ผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานสอดคล้องกับศักยภาพ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และข้อที่ 4 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทำงการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ เทคโนโลยีมีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู จึงต้องมีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวทางของกลยุทธ์ คือ ส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ อย่างต่อเนื่อง มีจรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขอนแก่นเขต 3, 2566 - 2570) ครูจึงจะสามารถจัดการศึกษาใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนามุ่งสู่ Thailand 4.0 ครูมีความรู้ ทักษะในการจัดการเรียนการสอน และเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรม

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต่อครูที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเองและขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ยิ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูซึ่งมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ทัศนคติ พลเมืองดีของสังคม ยิ่งต้องมีการพัฒนาด้วยระบบและกระบวนการที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (อรรณพ จีนะวัฒน์, 2559) ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อมุ่งพัฒนาแนวทางในการพัฒนาครูด้านการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศต่างกัน มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน
2. ครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน
3. ครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

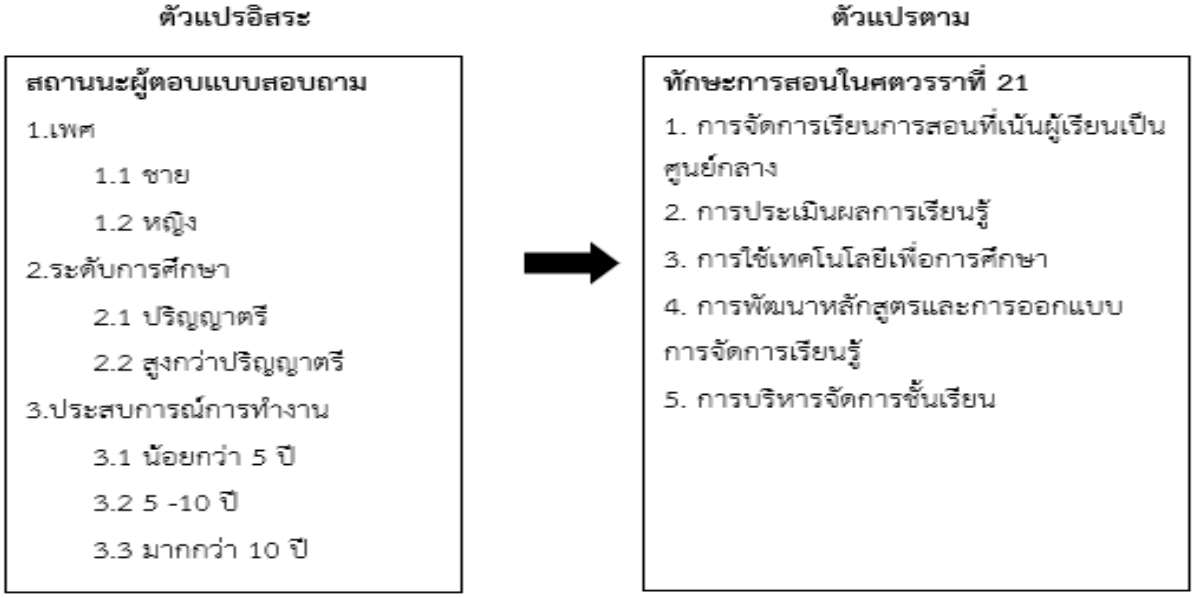
ทักษะในการสอนในศตวรรษที่ 21

ทักษะในการสอนในศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะในการสอนในศตวรรษ ที่ 21 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบทักษะในการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยยึดแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2561), พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2560), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560), ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2559), ปราณี อ่อนศรี (2558), อ่องจิต เมธยะประภาส (2557), จุฑารัตน์ นกแก้ว (2555), วิจารณ์ พาณิช (2555), Simmon (2013), March (2012) โดยผู้วิจัยได้เลือกความถี่ตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป จึงสรุปองค์ประกอบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การประเมินผลการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน ดังแสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นตัวแปรตาม จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยได้เลือกความถี่ตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป พบว่า ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การประเมินผลการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การประเมินผลการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ดังกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 81 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3, 2567)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการ ตัวแปรในการวิจัยคือ ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การประเมินผลการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยให้คะแนนแต่ละข้อ (Best and Khan, 1993) ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1984) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.873

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือไปยังครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้สามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้สร้าง QR Code และ Link ในการเข้าไปตอบแบบสอบถาม พร้อมรหัสผู้ตอบแบบสอบถาม และกำหนดวันส่งคืน ระหว่างวันที่ 6 มีนาคม 2568 ถึง วันที่ 20 มีนาคม 2568 หากไม่ได้รับการตอบแบบสอบถามตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามครูที่ยังไม่ตอบแบบสอบถามโดยผ่านช่องทางออนไลน์เป็นรายกรณี

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมายการวิจัย จำนวน 81 ฉบับ ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ โดยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องจากกลุ่มเป้าหมาย ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 81 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายกลุ่ม (Post Hoc Test) โดยวิธีการของ Scheff

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, การประเมินผลการเรียนรู้, การบริหารจัดการชั้นเรียน, การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34, 4.30, 4.27, 4.25, 4.21 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.34	0.31	มาก
2. การประเมินผลการเรียนรู้	4.30	0.28	มาก
3. การบริหารจัดการชั้นเรียน	4.27	0.28	มาก
4. การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้	4.25	0.34	มาก
5. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.21	0.40	มาก
โดยรวม	**4.27**	**0.25**	**มาก**

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ผลการเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่เพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากครูจะต้องมีการดำเนินตามแนวทางในการการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อสนองนโยบายต้นสังกัด โดยให้ครูการพัฒนาทักษะในการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการบริหารจัดการชั้นเรียนที่เหมาะสม มีการพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ และมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ฤทัยรัตน์ นนท์ไชยเสน (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับกมลวรรณ สุอารี (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อรอุษา วงศ์จรัสเกษม (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษทที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู ในระดับมาก สอดคล้องกับ จตุพร คำสีทา (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ของครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน

2.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ครูที่มีเพศต่างกัน พบว่ามีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ครูเพศชายและครูเพศหญิงก็มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมือนกัน อาจเนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 มีการส่งเสริมทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ ฤทัยรัตน์ นนท์ไชยเสน (2567) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ที่มีเพศต่างกัน ผลวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่าครูทั้งครูเพศชายหรือครูเพศหญิง ก็มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อัครเดช กุหลาบ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7 ที่มีเพศต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าครูทั้งครูเพศชายหรือครูเพศหญิง ก็มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่แตกต่างกัน

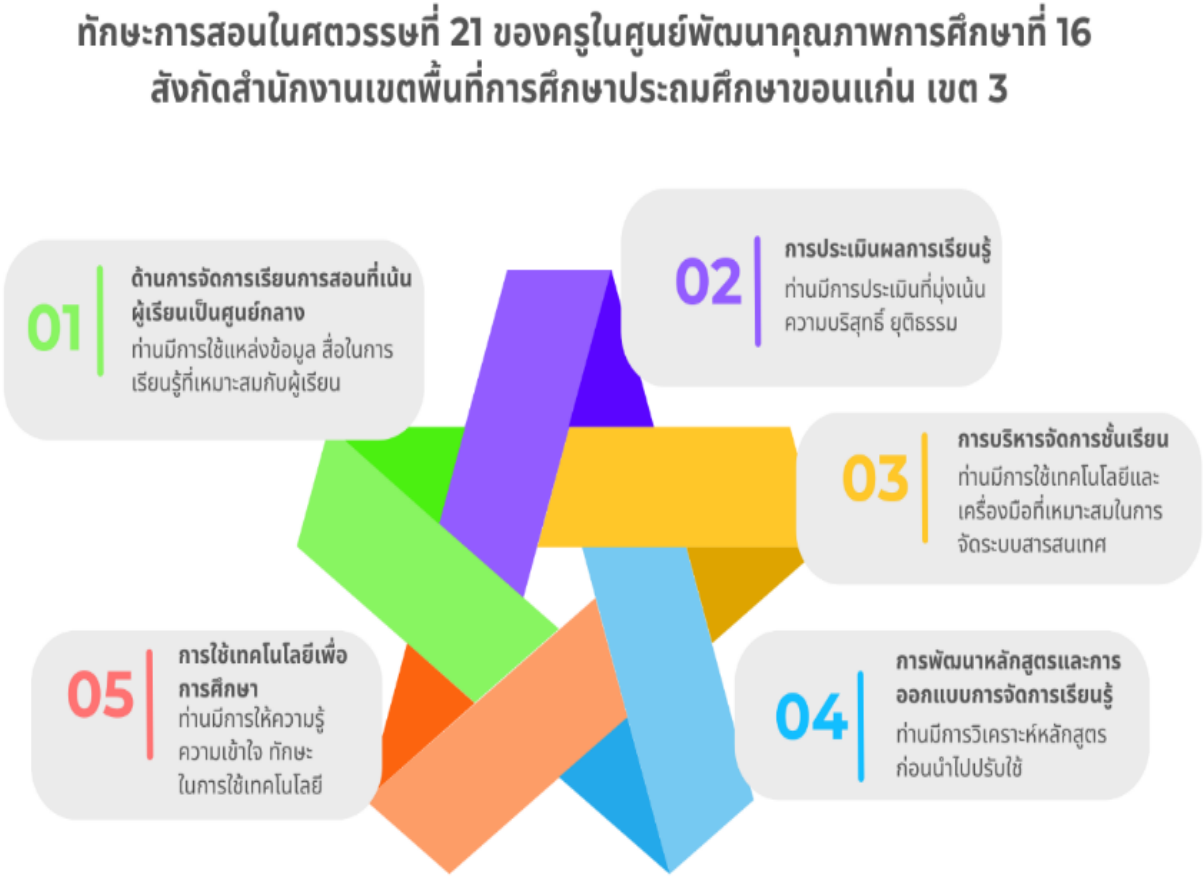
2.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่ามีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ไม่ว่าจะมีการศึกษาระดับใด ก็มีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 ได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการอบรม การพัฒนา คุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้ ทำให้ครูมีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ ฤทัยรัตน์ นนท์ไชยเสน (2567) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อรอุษา วงศ์จรัสเกษม (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษทที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ก็มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่ามีทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีการปฏิบัติตามกลยุทธ์หน่วยงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งการปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ ฤทัยรัตน์ นนท์ไชยเสน (2567) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อรอุษา วงศ์จรัสเกษม (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษทที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ก็มีทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่ครูควรมี ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การประเมินผลการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทำให้เห็นว่าการศึกษายุคใหม่ครูต้องเป็นผู้ที่รู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีเป็นอย่างดี ดังนั้นครูควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้วยการศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เข้าอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่น เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลจากการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบระดับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่าทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยมีองค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำข้อมูลสารสนเทศนี้ไปประยุกต์ใช้ และกำหนดนโยบาย แนวการปฏิบัติทางการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ให้ประมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบระดับทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า องค์ประกอบการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ควรนำมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนขของครูในศตวรรษที่ 21 ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 16 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ สุอารี. (2565). การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, *8*(2), 75–83.

จตุพร คำสีทา. (2560). *ทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1* [สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

จุฑารัตน์ นกแก้ว. (2555). *การวิเคราะห์เนื้อหาและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศด้านการศึกษา ทางไกลในสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เชษฐา ทองยิ่ง. (2559). ปัญหาที่รอการปฏิรูป. *วารสารของรัฐสภา*. สืบค้นจาก https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/previewer.php

ถนอมพร เล่าหจรัสแสง. (2559). *ครูพันธุ์ C (C-teacher)*. เข้าถึงได้จาก http://sornorinno.blogspot.com/2010/09/c-c-teacher.html

ปราณี อ่อนศรี. (2558). บทบาทผู้สอนต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพยาบาลทหารบก*, *16*(3), 8–13.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์, & พเยาว์ ยินดีสุข. (2560). *ทักษะ 7C ของครู 4.0*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฤทัยรัตน์ นนท์ไชยเสน. (2567). ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน*, *5*(3), 87–97.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567)*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือการประเมินให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครูมีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ*. ผู้แต่ง.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรณพ จีนะวัฒน์. (2559). การพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร*, *9*(2), 17.

อรอุษา วงศ์จรัสเกษม. (2562ก). ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, *16*(31), 88–98.

อ่องจิต เมธยะประภาส. (2557). ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะ E-Teacher. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565, จาก https://www.gotoknow.org/posts/589309

อัครเดช กุหลาบ. (2565). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

Best, J. V., & Kahn, J. V. (1993). *Research in Education* (7th ed.). Allyn and Bacon.

Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of psychological testing* (4th ed.). Harper & Row.

Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Attitude theory and measurement* (pp. xx–xx). Wiley & Son.

March, T. (2012). *21st Century Instructional Skills*. http://tommarch.com/strategies/skills-checklist/

Simmon, C. (2013). *Teacher Skills for the 21st Century*. http://www.ehow.com/list_6593189_teacher-skills-21st-century.html

The 21st Century Competencies of Administrators in Private Vocational Colleges under Khon Kaen Provincial Vocational Education Office

Naratpamon Wongwan[1*], & Witoon Thacha[2]

1 Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus
2 Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus
** Corresponding author. E-mail: narat.piano@gmail.com*

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the level of creative leadership of administrators in private vocational education institutions under the Khon Kaen Provincial Office of Vocational Education. and 2).to compare the creative leadership of administrators in private vocational education institutions under the Khon Kaen Provincial Office of Vocational Education based on gender and work experience., with 98 questionnaires returned, representing a 93% response rate. The research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. The research findings were as follows: 1) The overall level of creative leadership among administrators of private vocational education institutions under the Khon Kaen Provincial Office of Vocational Education was found to be high, with a mean of 4.37. When considering each aspect individually, all aspects were rated at a high level. Ranked from highest to lowest average scores, the aspects were: creativity, vision, flexibility, and imagination, with means of 4.43, 4.40, 4.38, 4.37, 4.33, and 4.32, respectively. 2) The results of the comparison of creative leadership among administrators of private vocational education institutions under the Khon Kaen Provincial Office of Vocational Education by gender and work experience revealed no statistically significant differences in perceptions at the 0.05 level.

Keywords: Leadership, Creative Leadership, School Administrators

Received: 2025-05-23; Revised: 2025-05-31; Accepted: 2505-05-31 ISSN: 2822-0218 (Online)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

นรัตณ์ภมล วงค์วรรณ์[1*]และ วิทูล ทาชา[2]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

* *Corresponding author. E-mail: narat.piano@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่มีเพศและประสบการณ์การทำงานต่างกัน กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวน 105 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 98 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์, ด้านวิสัยทัศน์, ด้านความยืดหยุ่น และด้านจินตนาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42, 4.38, 4.35, และ4.35 ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่มีเพศ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารที่มีเพศต่างกันและมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทัศนะไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: *ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา*

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นการมุ่งพัฒนาการนักเรียนละนักศึกษาได้เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบเข้าด้วยกัน จะต้องติดตามความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีตลอดจนการเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างรวดเร็วของจำนวนนักเรียน ผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการทำสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล คือผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา เป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา อาจกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานของสถานศึกษา เนื่องจากภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องและส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของตนเอง ต้องพัฒนาตนเองด้านทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการต่างๆ เพื่อให้สามารถจูงใจโน้มน้าวให้เพื่อนร่วมงานหรือบุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิผล ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้องค์กรรอดพ้นและได้รับชัยชนะเหนือสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังและความต้องการของบุคคลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเหมาะสม (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2552)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและแนะนำกระบวนการใหม่ ๆ พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดการตอบสนองร่วมกันในกระบวนการเชิงริเริ่มสร้างสรรค์ อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในสถานศึกษาอยู่ตลอดเวลาในการแก้ไขปัญหาและดำเนินงานตามสถานการณ์ต่าง ๆ มีมุมมองเชิงบวกที่ทำวิกฤตให้เป็นโอกาส และมีความสามารถในการปรับตัวอย่างยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวความคิดของ (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2552; ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์, 2554; Basadur, 2008) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำบุคคลอื่น (Leading people) อย่างมีกระบวนการ (Process) หรือมีวิธีการ (Method) ร่วมกัน มีการศึกษาปัญหาอย่างละเอียดและแก้ปัญหาด้วยด้วยวิธีใหม่ ๆ (New solution) เป็นกระบวนการที่จำเป็นในการจะต้องสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย มีทักษะในการจัดการกับบุคคลอื่นอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจากกระบวนการสร้างสรรค์ การรู้จักกระบวนการเชิงสร้างสรรค์เป็นต้นแบบในการสร้างผู้นำสมัยใหม่ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศ โดยการคิดนอกกรอบด้วยวิธีการใหม่ ๆ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น วิทยาลัยอาชีวศึกษาที่เป็นภาคเอกชน เป็นสถานศึกษาของบุคคล หน่วยงานหรือบริษัทที่ก่อตั้งขึ้นมา ผู้บริหารส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าของสถานศึกษาหรือเป็นของเครือญาติ แต่จากการสังเกตุพบว่ายังมีผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรได้ ในการขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ เช่น การบริหารกิจการของสถานศึกษา การวางแผนการปฏิบัติงาน การควบคุม กำกับ ดูแลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป งานการวางแผนความร่วมมือกับบุคคลภายนอก หน่วยงานต่างภายนอก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ มีความสามารถ มีทักษะเฉพาะบุคคล ในสายการบริหารการศึกษาอย่างทั้งวิสัยทัศน์ ความยืดหยุ่น และมีจินตนาการ เพื่อบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไปได้ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม เพศ และประสบการณ์การทำงาน

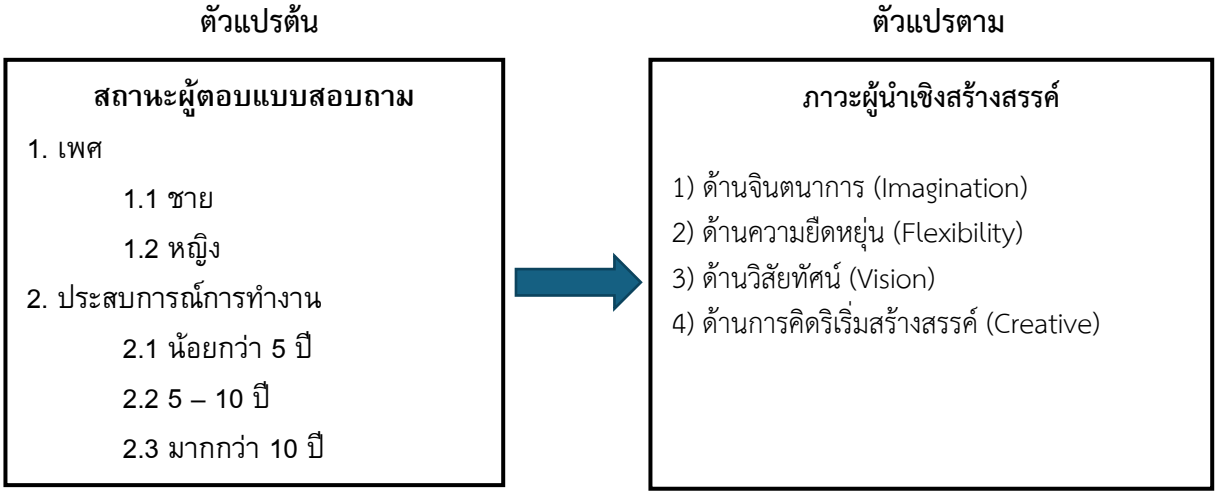
สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่มีเพศ และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกัน

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรตาม คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการต่าง ๆ 12 ราย ซึ่งประกอบด้วย ณณัฐ ช่วยงาน (2565) พักตร์นภา หาญประชุม (2565) ฐานะมาศ หาดยาว (2564) จิตติภูมิ เทพคำ (2564), อิบตีซาม เจะหะ (2564) ทิมาพร มงคลแถลง (2563) จุฑามาส ชุ่นห้วน (2562) เตือนใจ สุนุกุล (2562) และเสาวณีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562) ผู้วิจัยได้เลือกความถี่ตั้งแต่ระดับ 6 ขึ้นไป ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) ด้านวิสัยทัศน์ (Vision) ด้านจินตนาการ (Imagination) และด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และตัวแปรต้น คือ สถานะผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และประสบการณ์การทำงาน ดังกรอบแนวคิดในการวิจัยที่แสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน-นักศึกษา และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 105 คน (สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2567 และเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการ ตัวแปรในการวิจัยคือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย เพศ และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) วิสัยทัศน์ 3) ยืดหยุ่น และ 4) จินตนาการ โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยให้คะแนนแต่ละข้อ (Best and Khan, 1993) ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1984) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.970

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขออนุญาตผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือไปยังครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้สามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้สร้าง QR Code และ Link ในการเข้าไปตอบแบบสอบถาม พร้อมรหัสผู้ตอบแบบสอบถาม และกำหนดวันส่งคืน ระหว่างวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568 ถึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2568 หากไม่ได้รับการตอบแบบสอบถามตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามผู้บริหารที่ยังไม่ตอบแบบสอบถามโดยผ่านช่องทางออนไลน์เป็นรายกรณี

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมายการวิจัย จำนวน 105 ฉบับ ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ โดยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องจากกลุ่มเป้าหมาย ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 98 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ และประสบการณ์การทำงาน โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีเพศต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Post Hoc Test) โดยวิธีการของ Scheffe

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปน้อยพบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรม, ด้านการแก้ปัญหา, ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์, ด้านการสื่อสารที่ดี, ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านการใช้เทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ด้านความคิดสร้างสรรค์, ด้านวิสัยทัศน์, ด้านความยืดหยุ่น, และด้านจินตนาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40, 4.37, 4.35, และ 4.34 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	**($\bar{X}$)**	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.40	0.48	มาก
2. ด้านวิสัยทัศน์	4.37	0.49	มาก
3. ด้านความยืดหยุ่น	4.35	0.49	มาก
4. ด้านจินตนาการ	4.34	0.53	มาก
โดยรวม	**4.36**	**0.46**	**มาก**

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ของผู้บริหารสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศต่างกันและมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทัศนะไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการคิดหลายทิศทางที่นำไปสู่กระบวนการคิดในสิ่งใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมองค์กร หรือ สังคม โดยอาศัยความยืดหยุ่นในความคิด และการบูรณาการเชื่อมโยงจากความรู้และประสบการณ์เดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติภูมิ เทพคำ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 438 คน แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน และครูในสถานศึกษา จำนวน 335 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากเปรียบเทียบโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติติที่ระดับ.05

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่มีเพศต่างกัน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากในการทำงานหรือการบริหารสถานศึกษามีการให้เกียรติทุกเพศอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การบริหารการวางแผน การจัดสถานศึกษา การมอบนโยบาย และการควบคุมการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในสถานศึกษาจะต้องมีการพิจารณาอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม โดยไม่มีการตำหนิหรือเล็งเห็นต่อเพศของบุคคลใด ๆ การบริหารนี้จะช่วยให้ครูมีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมีความเท่าเทียมและยุติธรรม มีเหตุมีผล สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามทัศนะของครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้อำนวยการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความเข้าใจในการทำงานซึ่งมีบทบาทสำคัญในสถานศึกษา รวมทั้งครูผู้สอนมีความพร้อมที่จะทุ่มเทเสียสละ มีความสุขุมรอบคอบตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ

ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น และด้านจินตนาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีการคิดได้หลายหลายมิติ เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างภาพในอนาคตขององค์กรอย่างชัดเจนในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ เปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารแบบเดิมสู่การบริหารแบบใหม่ มีจินตนาการสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาที่หลากหลายมิติ

ภาพที่ 2 องความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลจากการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีการคิดได้หลากหลายมิติ เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จ, ท่านมีความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลากหลายมิติและรวดเร็ว, ท่านมีการบูรณาการการเชื่อมโยงความรู้นำความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในหน่วยงานหรือองค์กร, ท่านมีความยืดหยุ่นในการคิด สามารถคิดหาคำตอบได้อย่างหลากหลายรูปแบบหลากหลายประเภท และท่านมีกระบวนการคิดในสิ่งใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์

2. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ใช้จินตนาการที่สร้างสรรค์เพื่อการแก้ปัญหาที่หลากหลายมิติ, บ่มเพาะ

ความรู้ความสามารถและประสบการณ์นำไปสู่การสร้างผลงานใหม่ๆ , มีทัศนคติเปิดกว้างยิมรับสิ่งใหม่ๆ, คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุ มีผล และมีประสิทธิผล, มีเป้าหมายและความคาดหวังในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ และจุดประกายความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

2. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). *ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา.* สมุทรปราการ: ธีรสาส์น

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบบัที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. https://ผู้บริหารสถานศึกษา.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542/

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). ความคิดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ซัดเซส มีเดีย.

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.(2560).เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ราชกิจจา นุเบกษา 6 เมษายน 2560. https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/more_news.php?cid=87

ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์ (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.

ณัฐยา สนตระการผล. (2554). *การบริหารจัดการนวัตกรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:บริษัทเอ็กซเปอร์เน็ท.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2557). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. นนทบุรี: ตรีณสาร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553) .*การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บรรจบ บุญจันทร์. (2556). *การบริหารสถาบันเพื่อความเป็นเลิศ.* มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์นและผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557).*ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและนานาทัศนะร่วมสมัยปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2559). *คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ. การบริหารจัดการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน.* เล่ม 133 ตอนพิเศษ 52 ง วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). *การจัดตั้งสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัด.* สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Basadur, M. (2008). Leading Other to Think Innovatively Together : Creative Leadership. *Journal of the Leadership Quarterly,15*(1): 103.

Coste, T.G. (2009). *Creative Leadership & Women. Retrieved September 9.* http://www.pptsearch.net/details-creative-leadership-amp-women-349420.htm

Danner, S.E. (2008). *Creative leadership in art education. Perspectives Educator, Master of Art*, Ohio University.

DuBrin, A. J. (1998). *Leadership: Research findings, practice, and skills*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Harris, A. (2009), Creative leadership. *Journal of Management in Education, 23*(1), 55-67.

Hayes B. (2007). Customer Loyalty study of Wireless Service Providers. *Business over Broadway, 21*(2), 112-132.

Isaksen,S.G., & Dorval, K. B., & Treffinger, D. J. (2011). *Creative approaches to problem solving: A framework for innovation and change*. New York: Sage.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30,* 607-610. https://psycnet.apa.org/record/1971-03263-001

The Development of Using Information Technology Model for Learning Management of Private Schools Under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3

Suda Mongkolsi [1*]

1 Faculty of Education, Educational Administration Program, Western University
** Corresponding author. E-mail: smongkolsit@gmail.com*

Abstract

This study aims to: 1) study the current state of information technology utilization in learning management in private schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 3, 2) develop a model for utilizing information technology in learning management in these schools, and 3) evaluate the developed model. This study adopts a mixed-methods research design. The sample consisted of 323 teachers from private schools under the said educational office, selected through a multistage sampling process. Research instruments included a questionnaire, a semi-structured interview form, and a model evaluation form. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency distributions, mean, and standard deviations. The findings revealed that: 1) the current use of information technology in learning management was at a high level, 2) the developed model for utilizing information technology in learning management comprised six components: (1) technological infrastructure, (2) personnel development, (3) instructional model, (4) management, (5) evaluation, and (6) collaborative networks—resulting in a total of 22 strategic guidelines; and 3) the model was rated as highly appropriate and beneficial.

Keywords: Model, Information Technology, Private Schools

Received: 2025-06-23; Revised: 2025-07-19; Accepted: 2025-07-20 ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

สุดา มงคลสิทธิ์[1*]

1 คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

** Corresponding author. E-mail: smongkolsit@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 2) พัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 และ 3) ประเมินผลรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 จำนวน 323 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน อยู่ในระดับมาก 2. การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชลบุรี เขต 3 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาบุคคลากร 3) องค์ประกอบด้านรูปแบบการเรียนการสอน 4) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ 5) องค์ประกอบด้านการประเมินผล และ 6) องค์ประกอบด้านเครือข่ายความร่วมมือ รวมทั้งสิ้น 22 แนวทาง 3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, เทคโนโลยีสารสนเทศ, โรงเรียนเอกชน

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนในระบบการศึกษาทุกระดับจึงจำเป็นต้องปรับตัวและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของผู้เรียน รวมถึงเพื่อพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2019) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขึ้น ได้แก่ การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (National Digital Learning Platform) และการส่งเสริมการฝึกทักษะดิจิทัลในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีหน่วยงานรับผิดชอบพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางผ่านระบบออนไลน์ และการนำฐานข้อมูลกลางทางการศึกษา มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา การปรับระบบการประเมินผลการศึกษาและการประกันคุณภาพ พร้อมจัดทดสอบวัดความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาทั้งสายวิชาการและสายวิชาชีพเพื่อให้ระบบการประเมินผลการศึกษาทุกระดับและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย ตอบสนองผลลัพธ์ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม การจัดสรรและการกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษามีความเป็นธรรมและสร้างโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกลุ่มอื่น ๆ กระจายทรัพยากรทั้งบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณและสื่อเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง

ความสำคัญของการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63-69 ที่มีสาระสำคัญ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาส่งเสริมให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีคามรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นอกจากนี้รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามรู้งสอบและประเมิน ผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มคำเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ตลอดจนให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและรัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนส่งเสริมและประสานการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

โรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ประกอบด้วยโรงเรียนใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางละมุง อำเภอัดหีบ อำเภอศรีราชา และอำเภอเกาะสีชัง มีจำนวนทั้งสิ้น 70 โรงเรียน ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ด้วยความคาดหวังในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2565) ภาคการศึกษาทั้งรัฐและเอกชนก็ต้องมีการปรับตัวให้เข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้วย ในการบริหารสถานศึกษายุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การสอบคัดเลือก การจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ การประเมินผล รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดการความรู้ขององค์กร ก็ล้วนต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งสิ้น ดังนั้น รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองอันจะส่งผลต่อหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานในทุกๆ ด้าน รวมถึงช่วยเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศยังช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศชาติให้สามารถก้าวทันโลกยุคข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม พบว่า โรงเรียนเอกชนหลายแห่งยังคงประสบกับปัญหาและข้อจำกัดในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การขาดแคลนทรัพยากรด้านเทคโนโลยี การขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการใช้งานของครูผู้สอน การขาดการวางแผนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการขาดแนวทางที่ชัดเจนในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและผู้เรียน

จากการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2567) พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนไทยยังคงมีความไม่เท่าเทียมในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนที่มีทรัพยากรจำกัด ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ และไม่สามารถแข่งขันได้ในระดับประเทศหรือสากล นอกจากนี้ งานวิจัยของกิตติศักดิ์ แสงทอง (2562) ซึ่งศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษาโดยรวมด้านระบบเครือข่ายเป็นปัญหามากที่สุด เนื่องจากมีระบบเครือข่ายที่ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และในด้านบุคลากรยังขาดการประสานงานกัน ทำให้การจัดเก็บข้อมูลเทคโนโลยีแสารสนเทศยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยงานวิจัยของ Anderson & Dexter (2021) ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ หากมีการวางแผนที่ดีและการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม นอกจากนี้ การพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบรูปแบบการใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เพื่อสนับสนุนทั้งกระบวนการสอนและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุผลและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงรูปแบบที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Aral & Weill. (2007) ที่ว่า การเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการเรียนรู้เพื่อการค้นพบการสื่อสารข้อมูล หากบุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมากเท่าใด ย่อมส่งผลต่อความเจริญและรุดหน้าทั้งยังสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชลบุรี เขต 3 ซึ่งคาดหวังว่าจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน สร้างแนวทางที่ชัดเจนและเหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเผชิญกับความท้าทายในโลกอนาคตได้อย่างมั่นใจ และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล รวมถึงเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิง

การบริหาร ในเชิงวิชาการ รวมถึงสถานศึกษาอื่น สามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อยู่ในระดับใด

2. รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีองค์ประกอบใดบ้าง

3. รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการใช้เทคโนโลยี

คำว่า "รูปแบบ" ในทางวิชาการ หมายถึง แบบจำลอง (model) โครงสร้างทางความคิด หรือเครื่องมือที่ใช้ในการอธิบาย ปรากฏการณ์ หรือดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมาย โดยอ้างอิงจากข้อมูล ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามของ “รูปแบบ” ไว้ในทิศทางเดียวกัน เช่น ธริศร เทียบปาน (2562) กล่าวว่า รูปแบบคือสิ่งที่พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดและหลักการต่าง ๆ เพื่อใช้อธิบายหรือดำเนินการในทางปฏิบัติได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ พัฒนา พรหมณี และคณะ (2560) ระบุว่ารูปแบบคือแบบจำลองที่แสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบอย่างมีระบบ นอกจากนี้ ยังมีการเสนอองค์ประกอบของรูปแบบที่หลากหลาย เช่น Brown & Moberg (1980) เสนอ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี โครงสร้าง กระบวนการจัดการ และการตัดสินใจสั่งการ ในขณะที่ กมลรัตน์ แก่นจันทร์ (2560) ได้เสนอรูปแบบที่ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ เช่น หลักการ กลไก วิธีดำเนินการ และแนวทางประเมิน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบใด ๆ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทุกด้าน และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

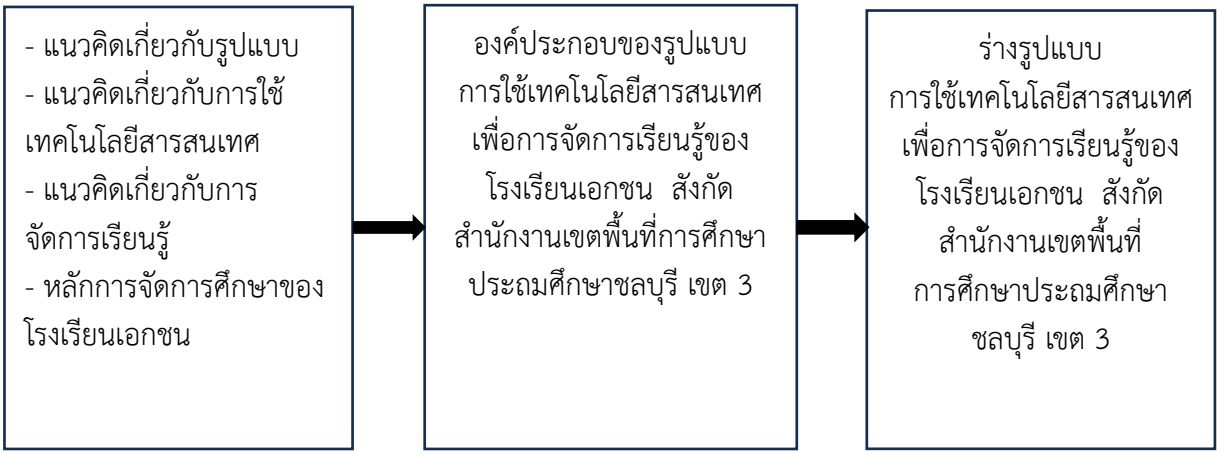
เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) คือ การนำเทคโนโลยีมาจัดการกับข้อมูลและสารสนเทศในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การจัดเก็บ การประมวลผล การสื่อสาร และการเผยแพร่ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหากันตินันท์ เฮงสกุล, 2564; วนิดา ทองพูล, 2564) เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในทุกมิติ ทั้งในด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน การสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และการบริหารจัดการในสถานศึกษา บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศที่สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้าง

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เช่น การจัดการเรียนรู้ทางไกล (Distance Learning) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) และการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ (Learning Management) หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยผ่านกระบวนการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2562) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม โดยทิศนา แขมมณี (2555) อธิบายเพิ่มเติมว่า การจัดการเรียนรู้ต้องเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎี ศึกษาเอกสาร หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของ กันต์กนิษฐ์ แสนบุญยืน และคณะ (2567), สมเกียรติ ดาสา (2565), พิทักษ์ ดอนแก้ว (2562), บุษบา เสนีย์ (2562), อำนาจ บุญประเสริฐ และ จินดา ศรีญาณลักษณ (2562), Anozie, E. L. (2024), Muhammad Sani Kurniawan (2022), Farideh Hamidi (2011), Faisal, P., & Kisman, Z. (2020) และผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi technique) เพื่อให้ได้องค์ประกอบ แนวทาง วิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชลบุรี เขต 3 เพื่อนำไปสู่ผลสรุปสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการวิจัย โดยมีการปรับปรุงและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปประเมินผล ด้านความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลความคิด และกำหนดภาพจำลองเป็นกรอบการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 จำนวน 70 โรงเรียน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,016 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วเทียบสัดส่วนด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 323 คน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ องค์ประกอบ แนวทาง วิธีการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการหรืออาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวนทั้งสิ้น 9 คน ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดชลบุรี ในด้านความเหมาะสมและความมีประโยชน์ในการนำไปใช้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในประเด็นคำถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ดำเนินการโดย ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกโดยใช้เทคนิคเดลฟาย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และ สังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือฉบับร่าง ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิดและนำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อปรับแก้ไขด้านภาษา จากนั้นส่งเครื่องมือฉบับร่างกลับไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเดิมเพื่อให้แต่ละท่านตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา และประเมินความเหมาะสมโดยแสดงความคิดเห็นในลักษณะของการจัดลำดับความสำคัญในแต่ละข้อ รวมทั้งระบุเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในท้ายคำถาม ผู้ทำการวิจัยจะนำคำตอบแต่ละข้อคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) แล้วสร้างแบบสอบถามใหม่โดยใช้ข้อความเดียวกับแบบสอบถามในรอบแรก เพียงแต่เพิ่มค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้ตอบท่านนั้น ได้ตอบในแบบสอบถาม แล้วส่งกลับไปให้ผู้ตอบท่านนั้นตอบอีกครั้ง โดยให้พิจารณาทบทวนอีกครั้งว่าต้องการยืนยันคำตอบเดิมหรือต้องการ

เปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ หากต้องการยืนยันคำตอบเดิมก็ได้รับการขอร้องให้เขียนเหตุผลสั้นๆ ลงตอนท้ายของแต่ละข้อด้วยตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยการส่งข้อมูลกลับให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข หลังปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อประเมินความเที่ยงตรงตามเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระของเอกสารกับจุดประสงค์ที่กำหนด หาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยการวิเคราะห์ค่า Item Objective Congruence Index (IOC) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) นำเสนอผลของเครื่องมือที่ได้ทดลองใช้ (Try out) และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น และมีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากแหล่งข้อมูล 2 ส่วนดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามจากผู้บริหารและบุคลากรครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 323 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือข้อมูลที่รวบรวมจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม (Questionnaires) เรื่อง รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 323 คน โดยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามและขอรับแบบสอบถามคืนมาจากผู้กรอกแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางโทรศัพท์ด้วยตนเอง รวมถึงการตอบแบบสอบถามในระบบออนไลน์ผ่าน Google form จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบอีกครั้ง และจัดหมวดหมู่ของข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ลักษณะตามรูปแบบของข้อมูล คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระเบียบข้อมูล และตรวจสอบขั้นต้น แล้วนำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าสถิติโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานวิเคราะห์สถิติเบื้องต้นเพื่อให้รู้ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยการหาค่าค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์การกระจายของข้อมูลเป็นรายข้อและภาพรวม โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ใน 5 ระดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยมีการจัดกระทำข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มา จัดพิมพ์ข้อมูล และวิเคราะห์แต่ละประเด็น โดยข้อความที่ซ้ำกันหรือคล้ายกันรวบรวมเป็นข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกันไว้ในที่เดียวกัน และทำการวิเคราะห์ แล้วประมวลผลสรุปเป็นประเด็นสำคัญ หลังจากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตามคุณสมบัติและความคิดรวบยอด (Concept) ของแต่ละกลุ่ม กำจัดข้อมูลส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป แยกข้อมูลที่มีความเหมายเกี่ยวข้องกันกับแต่ละองค์ประกอบ ออกจากข้อมูลที่ไม่มีความหมายและไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่จัดหมวดหมู่แล้วมาสรุปเป็นประเด็น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. สถิติพื้นฐานที่วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติที่ใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Content validity) โดยหาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระ ของเอกสารกับจุดประสงค์ที่กำหนด (IOC: Item objective congruence) ตามวิธีการของ Rovinelli & Hambleton (1977) และสถิติที่ใช้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

สรุปผลและอภิปรายผล

สรปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ด้าน	สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ			
	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	ลำดับ
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี	4.30	0.47	มาก	3
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.31	0.50	มาก	2
3. ด้านรูปแบบการเรียนการสอน	4.38	0.49	มาก	1
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.13	0.66	มาก	5
5. ด้านการประเมินผล	3.94	0.69	มาก	6
6. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	4.27	0.46	มาก	4
โดยรวม	4.22	0.54	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.38, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$= 4.31, S.D. = 0.50) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$= 3.94, S.D. = 0.69)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ยืดหยุ่น 2) ด้านการพัฒนาบุคคลากร 3) ด้านรูปแบบการเรียนการสอน 4) ด้านการ

บริหารจัดการ 5) ด้านการประเมินผล และ 6) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งในแต่ละด้านประกอบด้วยรายละเอียดแนวทางในการพัฒนารูปแบบ รวมทั้งสิ้น 22 แนวทาง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

องค์ประกอบ	แนวทางการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	1. โรงเรียนมีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพียงพอสำหรับการเรียนการสอน 2. โรงเรียนมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีเสถียรภาพ 3. โรงเรียนมีซอฟต์แวร์และโปรแกรมที่ทันสมัยสำหรับการเรียนการสอน 4. โรงเรียนมีระบบคลาวด์หรือพื้นที่จัดเก็บข้อมูลที่สะดวกสำหรับนักเรียนและครู
2. ด้านการพัฒนาบุคคลากร	5. โรงเรียนจัดอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นประจำ 6. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองให้มีทักษะความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี 7. โรงเรียนมีการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. ด้านรูปแบบการเรียนการสอน	8. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 9. ครูใช้เทคโนโลยีในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนหรือสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล 10. โรงเรียนมีเนื้อหาการเรียนรู้ดิจิทัลที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้สะดวก 11. ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มความน่าสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. ด้านการบริหารจัดการ	12. โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ 13. โรงเรียนจัดการทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ 14. โรงเรียนจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ 15. นโยบายเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษา
5. ด้านการประเมินผล	16. โรงเรียนมีการประเมินความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 17. โรงเรียนวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 18. การประเมินผลภายในโรงเรียนได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 19. โรงเรียนมีระบบติดตามและปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีให้ทันสมัย
6. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	20. โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู และผู้ปกครองในการพัฒนาและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 21. โรงเรียนมีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างโรงเรียนเอกชนในพื้นที่ 22. โรงเรียนมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาวิทยาลัย หรือองค์กรเอกชน เพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

3. ผลการประเมินผลรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3พบว่า ในด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	ด้านความเหมาะสม			ด้านความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี	4.33	0.53	มาก	4.44	0.52	มาก
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.41	0.62	มาก	4.50	0.59	มาก
3. ด้านรูปแบบการเรียนการสอน	4.42	0.56	มาก	4.50	0.52	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.39	0.67	มาก	4.39	0.50	มาก
5. ด้านการประเมินผล	4.28	0.67	มาก	4.36	0.50	มาก
6. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	4.37	0.51	มาก	4.37	0.56	มาก
โดยรวม	4.37	0.59	มาก	4.43	0.53	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.37, S.D. = 0.59) โดยองค์ประกอบด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.42, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$= 4.41, S.D. = 0.62) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$= 4.28, S.D. = 0.67)

สำหรับผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.43, S.D. = 0.53) โดยองค์ประกอบด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.48, S.D. = 0.59) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ . ด้านการประเมินผล ($\bar{X}$= 4.36, S.D. = 0.50)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลเป็น 3 ประการ เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการนำไปใช้และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนัก งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

จากผลการศึกษา พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ด้านการบริหารจัดการ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกันต์กนิษฐ์

แสนบุญยืน (2567) ซึ่งศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยพบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ปัจจัยที่อาจส่งผลให้สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูมีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมีการจัดหาเทคโนโลยีที่เพียงพอ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และมีระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ โรงเรียนเอกชนยังมีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพมาก

2. ผลการการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

จากผลการศึกษา พบว่า การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาบุคคลากร 3) องค์ประกอบด้านรูปแบบการเรียนการสอน 4) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ 5) องค์ประกอบด้านการประเมินผล และ 6) องค์ประกอบด้านเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งภายในแต่ละองค์ประกอบมีแนวทางในการพัฒนารูปแบบรวมทั้งสิ้น 22 แนวทาง ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา จุดเด่นของรูปแบบดังกล่าวคือ การเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน ไปจนถึงกระบวนการประเมินผล ลักษณะของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดรับกับบริบทของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ผลการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีลักษณะรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี จากผลการศึกษา พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความเพียงพอของอุปกรณ์เทคโนโลยี ความเสถียรของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และความพร้อมใช้งานของซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมที่สนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อให้ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ แนวทางสำคัญในการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนจึงควรมุ่งเน้นไปที่การจัดหาและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีให้มีความพร้อมและเพียงพอ รวมถึงสามารถเข้าถึงได้ง่ายในทุกระดับของการเรียนรู้ อาทิ การจัดสรรเครื่องคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรืออุปกรณ์ Smart Device ให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน การติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในทุกห้องเรียน และการจัดเตรียมซอฟต์แวร์หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่หลากหลายและทันสมัย เช่น ระบบ Learning Management System (LMS) ระบบคลาวด์ (Cloud Storage) หรือฐานข้อมูลดิจิทัล เพื่อสนับสนุนทั้งการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสารสนเทศในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วานิช อินคงงาม (2561) ที่ศึกษาปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา พบว่าปัจจัยด้านทัศนคติ

ของบุคลากร และสภาพแวดล้อมในการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด โดยสาเหตุสำคัญคือความสะดวกในการเข้าถึงและความพร้อมของเครื่องมือเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีแนวโน้มในการนำเทคโนโลยีมาใช้งานเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยของ Anderson & Dexter (2021) ยังสนับสนุนว่า การวางแผนที่เหมาะสมและการจัดสรรทรัพยากรทางเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม กล่าวโดยสรุป การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการเสริมสร้างความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวมอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการพัฒนาบุคคลากร การพัฒนาบุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรมีการจัดอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเทคนิคการใช้เครื่องมือดิจิทัล โปรแกรมต่าง ๆ และการออกแบบการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน อีกทั้งควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางหลากหลาย เช่น แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการศึกษาด้วยตนเอง จากการศึกษาของ เกษม สระทองอ้อย (2560) พบว่า ความรู้และทักษะของครูด้านเทคโนโลยีมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ครูที่มีความสามารถทางด้านดิจิทัลสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลาก หลายและทันสมัย ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 ด้านรูปแบบการเรียนการสอน แนวทางสำคัญในการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ การที่ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม โดยครูควรใช้เทคโนโลยีในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนหรือสร้างเนื้อหาดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ นอกจากนี้ โรงเรียนควรจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้สะดวกสำหรับผู้เรียนทุกคน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล จากการศึกษาของ Mouza et al. (2016) พบว่า การออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีอย่างมีเป้าหมาย สามารถเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพถือเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการวางแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ หากโรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีมาใช้ จะช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ มีทิศทางและสอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษา เช่น การพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หรือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและการบริหารทรัพยากรเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง โรงเรียนควรมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้งานทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความคุ้มค่าและตอบโจทย์ทางการศึกษาสูงสุด จากการศึกษาของ Dexter (2018) พบว่า โรงเรียนที่มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีโดยผู้นำทางการศึกษา มีแนวโน้มประสบความสำเร็จในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าสู่ห้องเรียนได้มากกว่าโรงเรียนที่ขาดทิศทางและขาดการสนับสนุนเชิงนโยบาย

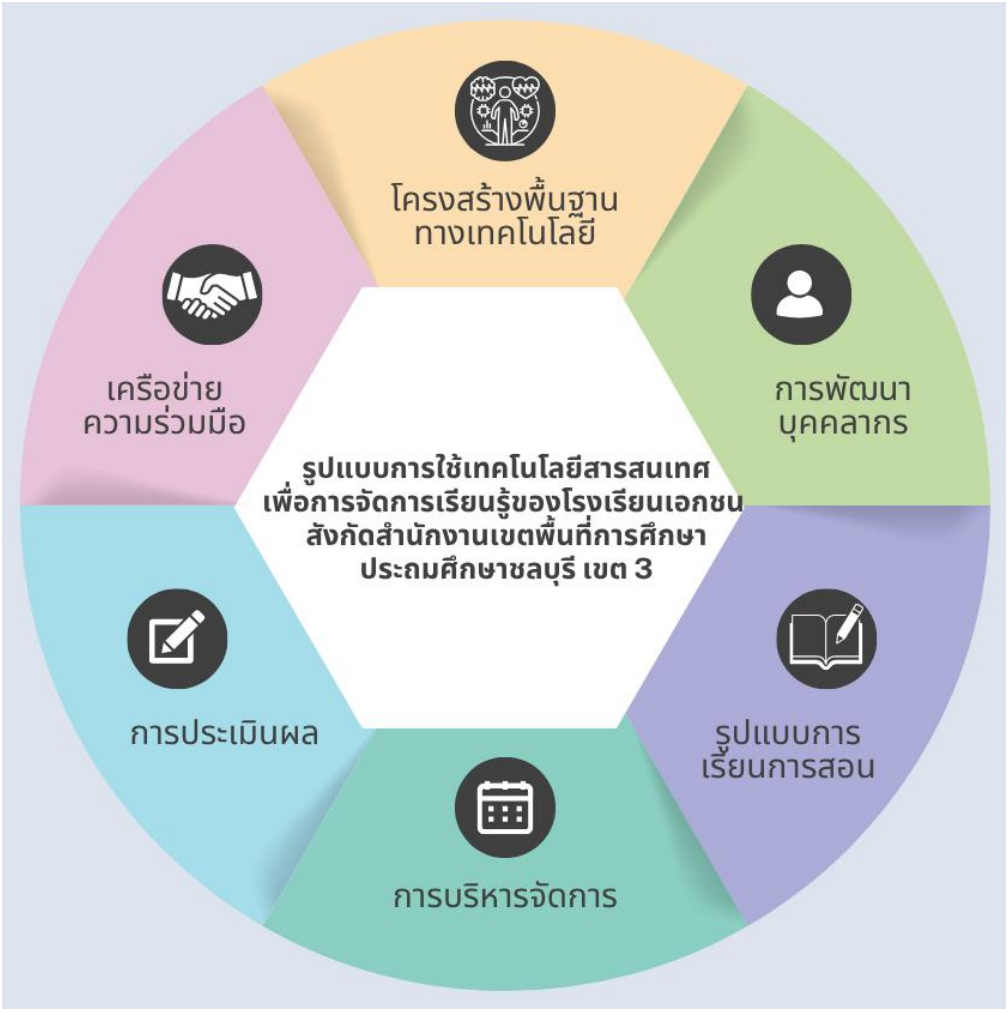
องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยสะท้อนความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม การประเมินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องช่วยให้โรงเรียนสามารถวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนด้านเทคโนโลยี ตลอดจนสามารถปรับปรุงพัฒนาแนวทางการใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและครูผู้สอน โรงเรียนที่มีการวัดผลความพึงพอใจของครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถรับรู้ถึงปัญหา ความต้องการ หรือข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า อันนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีที่ตอบสนองผู้ใช้จริงได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้เทคโนโลยียังสามารถชี้วัดได้ว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในระดับใดบ้าง จากการศึกษาของ Means et al. (2010) พบว่า การใช้เทคโนโลยีที่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยเฉพาะในรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ซึ่งช่วยส่งเสริมทั้งความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 6 ด้านเครือข่ายความร่วมมือ การมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโรงเรียนเอกชนที่อาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร การมีความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู และผู้ปกครองช่วยเพิ่มศักยภาพในการสนับสนุนและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนที่มีนโยบายสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาวิทยาลัย หรือองค์กรภาคเอกชน สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ เทคโนโลยี และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญได้มากขึ้น จะช่วยลดภาระด้านงบประมาณ และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพิเศษ การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือโครงการที่ส่งเสริมทักษะด้านดิจิทัล สอดคล้องกับ Harris (2008) ระบุว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนสามารถเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และช่วยให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีทิศทางมากขึ้น

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ผลลัพธ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ การที่ผลประเมินอยู่ในระดับนี้อาจเกิดจากการดำเนินการพัฒนารูปแบบตามขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน รวมถึงการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันต์กนิษฐ์ แสนบุญยืน (2567) ที่ศึกษารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งได้ผลประเมินความเหมาะสมที่สูงถึงร้อยละ 96.23 และงานของสมเกียรติ ดาสาและคณะ (2565) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าการใช้รูปแบบดังกล่าวมีความสอดคล้องและเป็นประโยชน์ในการวางแผนระบบการบริหารงานและการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องใช้แนวทางที่ครอบคลุมทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร การออกแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการทรัพยากร การประเมินผล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนานักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยเสนอรูปแบบที่ประกอบด้วย *6* องค์ประกอบหลัก ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร รูปแบบการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การประเมินผล และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเป็นกรอบการทำงานที่รอบด้าน ครอบคลุมทั้งระบบการเรียนการสอนและระบบการบริหาร นับเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการใช้เทคโนโลยีแบบกระจัดกระจายไปสู่การจัดการเรียนรู้เชิงระบบที่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล หากยังเปิดพื้นที่ให้กับโรงเรียนที่มีข้อจำกัดสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม มีผลต่อการพัฒนานโยบายด้านการศึกษาในระยะยาว ทั้งยังเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลสู่โรงเรียนในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน เป็นอีกก้าวของความรู้ที่เชื่อมต่อ “เทคโนโลยี-คน-บริบท” เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน 22 แนวทางการพัฒนา ก่อนที่จะนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ จำเป็นต้องศึกษา เป้าประสงค์ และมาตรการของแต่ละองค์ประกอบอย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

2. โรงเรียนควรจัดโปรแกรมการฝึกอบรมที่ครอบคลุมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้ครูมีทักษะที่เหมาะสมในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้เต็มที่

3. โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี โดยการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยและเพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ที่สามารถรองรับการเรียนการสอนดิจิทัลได้ รวมถึงการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียรและรวดเร็ว เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ดังนั้น จึงควรควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยัง โรงเรียนรัฐ หรือโรงเรียนในเขตพื้นที่ต่างจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนต่าง ๆ และหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีในบริบทที่แตกต่างกัน

2 ควรมีการศึกษาที่เจาะลึกถึงผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในเชิงปริมาณและคุณภาพการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะของนักเรียนทั้งในด้านวิชาการและทักษะดิจิทัล

3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกรณีศึกษา เน้นไปที่การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่โรงเรียนเผชิญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะในด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการรับรู้ของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อหาวิธีการแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีในระบบการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ แก่นจันทร์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กันต์กนิษฐ์ แสนบุญยืน, ทิพมาศ เศวตวรโชติ และสรัญญา แสงอัมพร. (2567). การพัฒนารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *วารสาร มมร ล้านนาวิชาการ, 13*(1), 70–82.

กิตติศักดิ์ แสงทอง. (2562). *รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช.* นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (ไสใหญ่).

กุลิสรา จิตรชญาวณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษม สระทองอ้อย. (2560). การศึกษาความพร้อมของครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารเทคโนโลยีทางการศึกษา, 15*(2), 45–56.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ธริศร เทียบปาน. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

บุษบา เสนีย์. (2563). รูปแบบการบริหารการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).

พระมหากันตินันท์ เฮงสกุล. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 3*(1), 1–10.

พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด, และปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ, 6*(2), 128–134.

พิทักษ์ ดอนแก้ว. (2562). รูปแบบบริหารงานวิชาการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดเทศบาล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3*(3), 131–142.

วนิดา ทองพูล. (2564). การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วานิช อินคงงาม. (2561). ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 13*(1), 56–65.

สมเกียรติ ดาสา, สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง, และขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ. (2565). รูปแบบการบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภาคย์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 16*(46), 510–526.

อำนาจ บุญประเสริฐ, และจินดา ศรีญาณลักษณ. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสาร มจร นครธาตุ, 6*(6), 2875–2894.

Anderson, R. E., & Dexter, S. L. (2021). Technology and school change: Lessons from a national study. *Journal of Research on Technology in Education, 34*(4), 349–363.

Anozie, E. L. (2024). The utilization of information and communication technology (ICT) and learning management system (LMS) in educational sector. *International Journal of Advanced Research in Computer and Communication Engineering, 13*(6).

Brown, W. B., & Moberg, D. J. (1980). *Organization theory and management: A macro approach*. John Wiley & Sons.

Dexter, S. (2018). Leadership for IT in schools. In J. Voogt, G. Knezek, R. Christensen, & K. W. Lai (Eds.), *Second handbook of information technology in primary and secondary education* (pp. 489–503). Springer.

Faisal, P., & Kisman, Z. (2020). Information and communication technology utilization effectiveness in distance education systems. *International Journal of Engineering Business Management, 12*, 1. https://doi.org/10.1177/1847979020911872

Hamidi, F. (2011). Information technology in education. *Procedia Computer Science, 3*, 369–373.

Harris, A. (2008). Distributed leadership: According to the evidence. *Journal of Educational Administration, 46*(2), 172–188. https://doi.org/10.1108/09578230810863253

Kurniawan, M. S. (2022). The role of information technology in improving the effectiveness of education management. *Journal on Education, 4*(4), 1658–1665.

Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). *Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies*. U.S. Department of Education.

Mouza, C., Yang, H., Pan, Y. C., Ozden, S. Y., & Pollock, L. (2016). Resetting educational technology coursework for pre-service teachers: A computational thinking approach to the development of technological pedagogical content knowledge (TPACK). *Australasian Journal of Educational Technology, 32*(5), 18–35.

Developing the Learning Package for Innovators in Ceramic Design to Express the Identity of Khon Kaen Province of Grade 10 Students Using Design Thinking Learning Model

Phichamon Suoyanang[1], Siriphong Phiasiri [2*]

1 Faculty of Education, Khon Kaen University
2 Faculty of Education, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: Phichamon.sooyanang@kkumail.com*

Abstract

This research aimed to: (1) develop a learning activity package on ceramic design to reflect the identity of Khon Kaen Province; (2) study the effectiveness of design thinking-based instruction with an average achievement score of no less than 80%; (3) examine students' innovator competencies; and (4) investigate students' satisfaction toward the instructional approach. The sample group consisted of 12 Grade 10 students who enrolled in the Ceramic Product Design course during the first semester of the 2024 academic year. The research instruments included: (1) seven lesson plans covering a total of 16 hours, which were evaluated by experts and received an average score of 4.99 with a standard deviation of 0.02; (2) one post-instruction product/performance assessment form, with an average score of 95.67 or 95.67%; (3) a student satisfaction questionnaire on the design thinking-based learning activities, with a mean score of 4.96 and a standard deviation of 0.06; (4) a learning activity package evaluation form, which received an average score of 4.96 with a standard deviation of 0.06; (5) an innovator competency assessment form, which yielded an average score of 4.96 and a standard deviation of 0.06; and (6) an innovation assessment form, with a consistency index (IOC) of 0.50 or higher, indicating an acceptable level of agreement among experts.

Keywords: Innovator, Innovation, Learning Activity Package

Received: 2025-05-23; Revised: 2025-06-09; Accepted: 2505-06-09 ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกร เรื่อง การออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ

พิชามญชุ์ สู่หญ้านาง[1], ศิริพงษ์ เพียศิริ[2*]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
* *Corresponding author. E-mail: Phichamon.sooyanang@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น (2) ศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ โดยมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 (3) ตรวจสอบระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียน และ (4) สำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 คน ซึ่งเลือกเรียนรายวิชาการออกแบบเครื่องเคลือบดินเผา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน รวมเวลา 16 ชั่วโมง ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.99 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.02 (2) แบบประเมินผลงาน/ชิ้นงานหลังการเรียนรู้ จำนวน 1 ชุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 95.67 คิดเป็นร้อยละ 95.67 (3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.06 (4) แบบประเมินชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.06 (5) แบบประเมินสมรรถนะด้านความเป็นนวัตกร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.06 และ (6) แบบประเมินคุณลักษณะของนวัตกรรม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงถึงระดับความเห็นพ้องที่อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

คำสำคัญ: นวัตกร, นวัตกรรม, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

บทนำ

ในปัจจุบัน การสร้างอิทธิพลด้วยการโน้มน้าวใจหรือการทำให้กลุ่มเป้าหมายคล้อยตามและชื่นชอบ แต่จะใช้จุดเด่นด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาสร้างเสน่ห์ให้คนหลงรัก จนกลายเป็นความเชื่อถือและความไว้ใจ เช่น การใช้ภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา การศึกษา วิทยาการและการวิจัย เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ความเชื่อมั่น และการสนับสนุนจากคนอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน ซึ่ง Soft Power นับว่าเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญในการช่วยส่งเสริมความเข้าใจและสร้างความสามารถให้กับประชาชนและสังคม ซึ่งการร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะช่วยพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมให้แพร่หลายไปในระดับสากล โดยการช่วยส่งเสริมความเสมอภาค สนับสนุนสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรม เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คนในสังคม รวมทั้งสนับสนุน ศิลปะวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง พร้อมทั้งช่วยสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน การที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพขึ้นมาในสังคมได้นั้น หนึ่งในปัจจัยสำคัญคือการศึกษา เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความรู้และพัฒนาตนเองได้แล้วนั้น สิ่งนี้ยังสามารถเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศได้ ยกตัวอย่างเช่น การส่งเสริมทรัพยากรความหวังและอนาคตของประเทศให้มี Soft Skill ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรากฐานและกระบวนการสร้าง Soft Power เพราะหากประเทศมีการส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทาง ตลอดจนวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ประเทศมีต้นทุนที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการสร้างประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง (เอริกา เมษินทรีย์ เซ็น, 2566)

การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในวิถีใหม่ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดเป็น All for Education ที่มี Soft Power ใช้พลังความร่วมมือโดยไม่ใช้การบังคับให้ทำตาม แต่เป็นความร่วมมือของรัฐ เอกชน ชุมชน ทุกภาคส่วน มาสู่วัฒนธรรม ร่วมด้วยช่วยกันทุกภาคส่วนต้องมีภาระรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา ร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะเดินหน้าแสวงหาช่องทางในการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นเป้าหมาย กระบวนจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นที่ใดไม่สำคัญแต่เป้าหมายคือ จะมีวิธีการเรียนรู้อย่างไรที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างถูกต้องและแม่นยำเพื่อให้การจัดการทรัพยากรบุคคลมีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถ ที่หลากหลาย ร่วมมือกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนมีเป้าหมายและใช้ความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล,2558) ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งสริมการศึกษาให้ผู้เรียนมีความเป็นนวัตกรเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ จึงมีการพัฒนาความเป็นนวัตกรภายในสถานศึกษา

การพัฒนาความเป็นนวัตกรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (มอดินแดง) (Innovator) เป็นการส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในยุคปัจจุบัน ดังนั้นโรงเรียนจึงให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นนวัตกรรมที่สามารถผลิตนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพโดยในการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศิลปะเน้นส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดเชิงสร้างสรรค์โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องความเป็นนวัตกรรมของนักเรียน จึงมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาศัยแนวคิดการจัดการเรียนรู้ แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบหรือ Design Thinking เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรและสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ได้ โดย Design Thinking เริ่มในศตวรรษที่ 1990 บริษัท IDEO โดยมี David M. Kelley เป็นผู้ก่อตั้งได้นำแนวคิดการออกแบบ 5 ขั้นตอน คือ Empathize – เข้าใจปัญหา Define – กำหนดปัญหาให้ชัดเจน Ideate – ระดมความคิด Prototype – สร้างแบบจำลองก่อนใช้จริง และ Test – ทดสอบ และแนวคิดอื่น ๆ มาออกแบบผลิตภัณฑ์ที่อยู่บนพื้นฐานการ

เข้าใจของผู้ใช้ภายใต้แนวคิดการส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญที่สามารถพัฒนาให้เกิดเป็นนวัตกรรม การนำเอากระบวนการของการส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาหรือการออกแบบการสอน ทำให้ผู้สอนรู้จักคิดวิเคราะห์ในปัญหาที่เกิดขึ้นโดยละเอียดสามารถทำให้รู้ปัญหาได้ถูกจุดและมีวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นลำดับมีการคิดวิเคราะห์วิธีแก้แก้ไขอย่างถี่ถ้วน และรอบด้าน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากกระบวนการส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบยังก่อให้เกิดการฝึกคิดเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่จะนำมาคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาพยายามหาสาเหตุตลอดจนการสร้างนวัตกรรม การศึกษาด้วยเช่นเดียวกันดังนั้นโรงเรียน จึงมีการนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน ดังนั้นในรายวิชา ประติมากรรม จึงมีการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบหรือ Design Thinking มาปรับใช้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความเป็นนวัตกรและผลิตนวัตกรรมเกี่ยวกับเซรามิกได้

เซรามิกเป็นรายวิชาของทัศนศิลป์(ประติมากรรม) ของโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนการส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกและนำมาประยุกต์เพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ที่ส่งเสริมนักเรียนเกิดความเป็นนวัตกร และสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยอาศัยหลักการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Design Thinking เพื่อให้นักเรียนมีการคิดและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างนวัตกรรมของนักเรียนและยังส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดขอนแก่น ที่มีเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น จนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของจังหวัดขอนแก่น เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีศักยภาพในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่นในรูปแบบใหม่

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดใหญ่แห่งหนึ่งของภาคอีสานของไทยที่มีศิลปวัฒนธรรมที่ยาวนานได้รับการส่งต่อและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนมีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีการจัดกิจกรรม “Khon Kaen Unseen Legend +1”เพื่อร่วมสร้างสรรค์สืบสานตำนานเรื่องเล่า โดยมีโครงการ Isan Business Identity Project เป็นโครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการสานอัตลักษณ์ถิ่นอีสานที่ได้ร่วมสร้างสรรค์และต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งในแง่ความคิดสร้างสรรค์ทักษะศักยภาพผ่านกระบวนการ Co-Creation เพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มมูลค่าเป็นการสร้างภาพอัตลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นในรูปแบบใหม่จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งใหม่ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของแต่ละท้องถิ่นไว้ ดังนั้นโรงเรียน จึงมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการออกแบบเครื่องเคลือบดินเผา เพื่อการส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่นของจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ยังรักษาเอกลักษณ์ ดั้งเดิม แต่ละท้องถิ่นคงไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกร เรื่อง การออกแบบเซรามิก เพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป
3. เพื่อศึกษาความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ
4. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกร เรื่อง การออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

Kelly (1990) ในทศวรรษที่ 1990 บริษัท IDEO ซึ่งมี David Kelly เป็นผู้ก่อตั้ง ได้นำแนวคิดการออกแบบที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลางและแนวคิดอื่น ๆ ข้างต้นมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์อยู่บนพื้นฐานของการเข้าใจผู้ใช้ภายใต้แนวคิด “การคิดเชิงออกแบบ” ทำให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับในวงการธุรกิจ และเปลี่ยนสถานะจากการเป็น “คำศัพท์วิชาการ” ซึ่งหมายถึงหนึ่งในกระบวนการออกแบบ มาสู่ “คำที่ได้รับความนิยมในโลกธุรกิจ” ในฐานะของเครื่องมือที่ธุรกิจ สามารถนำไปใช้เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น Kelly ยังก่อตั้ง Hasso Plattner Institute of Design หรือที่เป็นที่รู้จักกันในชื่อ d.school ที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ในปี2004 ซึ่งเน้นการเรียนสอนโดยอาศัยการคิดเชิงออกแบบ ให้แก่นักศึกษาจากคณะต่าง ๆ เช่น บริหารธุรกิจ กฎหมาย แพทย์วิศวกรรมศาสตร์สังคมวิทยา มนุษย์วิทยา ครุศาสตร์ ฯลฯ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในมุมมองซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบที่จะแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดมากที่สุด ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ

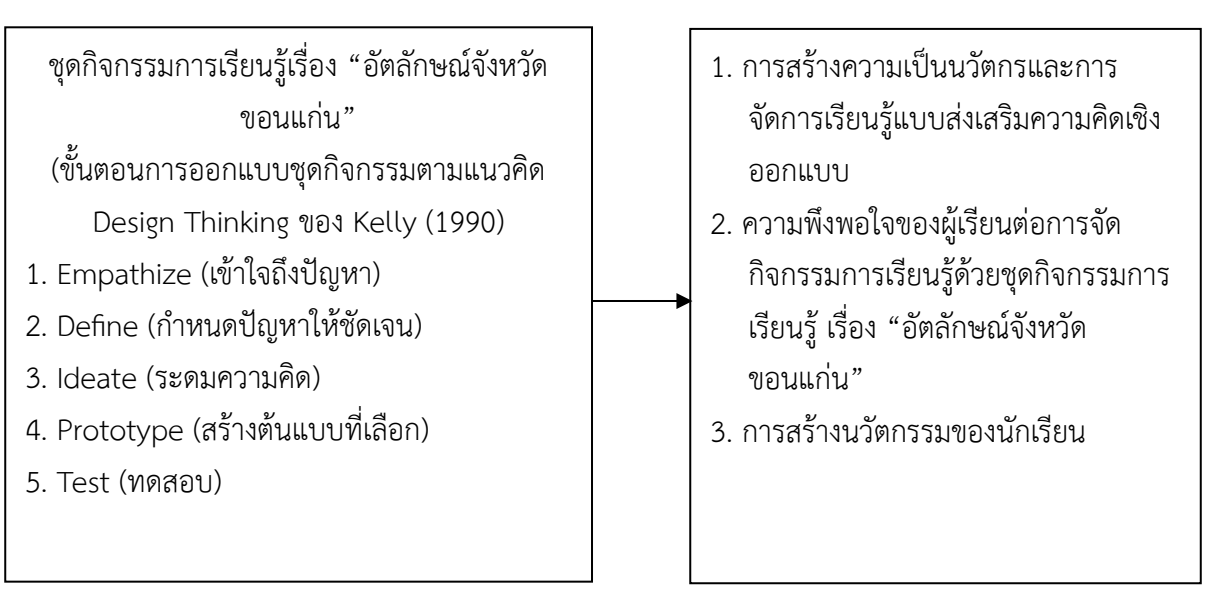
1. Empathize: ขั้นตอนแรกของกระบวนการ Design Thinking คือการทำความเข้าใจปัญหาที่เราพยายามแก้ไข โดยการสังเกต การมีส่วนร่วม และการเอาใจใส่ผู้คนรอบตัวเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์และแรงจูงใจของพวกเขา การเอาใจใส่เป็นสิ่งสำคัญต่อกระบวนการออกแบบที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางอย่างแนวคิด Design Thinking เป็นอย่างมาก เพราะมันช่วยให้เราสามารถตั้งสมติฐานเกี่ยวกับผู้คนรอบตัวและความต้องการของพวกเขาได้

2. Define: ขั้นตอนนี้สิ่งที่เราต้องทำก็คือการนำข้อมูลทั้งหมดที่หาได้จากขั้น Empathise มารวมกันเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์สิ่งที่ได้ จากนั้นจึงเลือกเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเราจริงๆ ออกมาแล้วจึงนำมันมาอธิบายปัญหาที่เรากำลังเผชิญอยู่ แต่อย่าลืมว่าเราควรกล่าวถึงปัญหาในแบบ “เน้นมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลาง”

3. Ideate: ในขั้นตอนที่สามของกระบวนการ Design Thinking เป็นขั้นที่เราจะเริ่มนำความคิดที่ได้มาสร้างให้เป็นรูปธรรม จากขั้นแรกที่ทำให้เราเข้าใจผู้บริโภคมากขึ้น ส่วนขั้นที่สองเราได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล จากนั้นด้วยวัตถุดิบที่เรามีอยู่ในมือ สมาชิกทีมอาจเริ่มที่จะ “คิดนอกกรอบ” เพื่อมองหาวิธีแก้ปัญหาใหม่ๆอาจใช้การระดมสมองสำหรับกระตุ้นให้สมาชิกทีมได้คิดอย่างอิสระและขยายขอบเขตแนวทางแก้ปัญหา จากนั้นจึงรวบรวมความคิดที่ได้แล้วเลือกวิธีที่คิดว่าดีหรือเหมาะสมที่สุด

4. Prototype: ขั้นตอนนี้คือการสร้างผลิตภัณฑ์หรือแนวทางต้นแบบโดยลดขนาด ฟังก์ชัน หรือลดทอนรายละเอียดลง เพื่อตรวจสอบวิธีแก้ปัญหาที่พบ อาจมีการส่งต่อเพื่อทำการทดสอบทั้งภายในทีมและแผนกอื่นๆ รวมถึงการมองหากลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้น เป้าหมายของขั้นตอนนี้ก็คือการรวบรวมข้อมูลว่าแนวคิด Design Thinking ที่เราได้ความคิดมาและนำมาสร้างแนวทางแก้ปัญหาทั้งหมดยังมีจุดบกพร่องตรงไหน หรือต้องปรับปรุงส่วนใดบ้างจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและนำไปแก้ปัญหาได้ดีที่สุด

5. Test: ขั้นตอนสุดท้ายคือการทดสอบแนวทางแก้ไขปัญหาหรือผลิตภัณฑ์ทั้งหมดอย่างเข้มงวดอีกครั้ง โดยมุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจผู้บริโภคอย่างลึกซึ้งที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

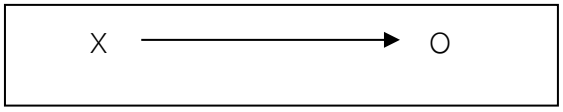

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (One-shot Case Study) ดังนี้

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

O หมายถึง การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกร เรื่องการออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2567 รายวิชา การออกแบบเครื่องเคลือบดินเผา (ศ31202) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (มอดินแดง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาประติมากรรม 1 (การออกแบบเครื่องเคลือบดินเผา) รหัสวิชา ศ 31202 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นวัตกร ประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการรู้ การประเมินผล จำนวน 7 แผน 16 ชั่วโมง ดังนี้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง วิวัฒนาการเครื่องปั้นดินเผา

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ศึกษานอกสถานที่ (หอศิลป์มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง อัตลักษณ์ความเป็นจังหวัดขอนแก่น

1.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์

1.5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สร้างผลิตภัณฑ์

1.6 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การเพ้นท์สีใต้เคลือบลงในผลิตภัณฑ์

1.7 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง จัดนิทรรศการ

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระสำคัญ จำนวน 4 ชุด ที่ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

ภาพที่ 2 สลับภาพสร้างสรรค์

ภาพที่ 3 ต่อเติมเพิ่มความรู้

ภาพที่ 4 การสรางภาพสีสัน

ภาพที่ 5 ไม้คฑาวิเศษ

3. แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) เป็นการประเมินผลงานตามสภาพจริง มีเกณฑ์การประเมินตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และผ่านการตรวจประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ

4. แบบประเมินทักษะความเป็นนวัตกร เป็นตาราง Rubric Score ประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. แบบประเมินความเป็นนวัตกรรมของชิ้นงาน เป็นตาราง Rubric Score ประเมินชิ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกร เรื่องการออกแบบเซรามิก เพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น ประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องดคลือบดินเผา มีทั้งหมด 7 แผน ใช้เวลา 16 ชั่วโมง แบบประเมินผลงาน/ชิ้นงาน จำนวนหนึ่งชุด แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกรเรื่องออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบ โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) พบว่าคะแนนเฉลี่ยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน เท่ากับ 0.06 หมายความว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากกลุ่มตัวอย่างมีนักเรียนจำนวน 12 คนพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยการ เก็บคะแนนผลงาน/ชิ้นงานเรื่องการออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบความคิดเชิงออกแบบมีค่าคะแนนหลัง เรียนเฉลี่ยเท่ากับ 95.67 คิดเป็นร้อยละ 95.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.25 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 12 คนคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อให้สอดคล้องกับ

3. ผลการศึกษาความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.50 ขึ้นไปแสดงถึงความสอดคล้องกันในระดับที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้ในการวัดความเป็นนวัตกรของผู้เรียนได้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาปรับใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหา การกำหนดปัญหา การระดมความคิด การสร้างต้นแบบ และการทดสอบผลงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนานวัตกรรม ค่าเฉลี่ยจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระดับความเป็นนวัตกรของนักเรียนอยู่ที่ ซึ่งสะท้อนถึงการเติบโตของนักเรียนในด้านความสามารถเชิงนวัตกรรมได้อย่างชัดเจน

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ความคิดเชิงออกแบบ รายข้อ 5 ด้าน พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อด้านกระบวนการ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้านครูผู้สอน ลำดับที่ 1 ผู้สอนมีความรู้ในรายวิชาที่จัดการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ลำดับที่ 2 ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ลำดับที่ 3 ผู้สอนใช้ภาษาและแสดงพฤติกรรมเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ด้านสาระการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเครื่องเคลือบดินเผาได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ลำดับที่ 5 ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์เครื่องเคลือบดินเผาได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ลำดับที่ 6 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ด้านกระบวนการจัดการเรียน ลำดับที่ 7 การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับรายวิชา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ลำดับที่ 8 มีกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาความเป็นนวัตกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ลำดับที่ 9 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 10 สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ลำดับที่ 11 สื่อการสอนมีความพร้อมและเหมาะสมกับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ลำดับที่ 12 สื่อมีความน่าสนใจ หลากหลาย เช่น ภาพ วิดีโอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ด้านการวัด

และการประเมินผลการเรียน ลำดับที่ 13 มีการวัดและประเมินที่หลากหลายวิธี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ลำดับที่ 14 มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ลำดับที่ 15 มีการสะท้อนผลการวัดและประเมินให้ผู้เรียนทราบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบด้านพบว่า พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ อันดับ 1 คือด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 และ ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 อันดับ 2 คือด้านกระบวนการจัดการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 และด้านด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 อันดับ 3 ด้านสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นนวัตกร เรื่องการออกแบบเซรามิกเพื่อแสดงอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบและการ สร้างนวัตกรรมในหมู่นักเรียน ชุดกิจกรรมที่ออกแบบมาไม่เพียงส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการออกแบบเซรามิก แต่ยังช่วยต่อยอดศักยภาพนักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในกิจกรรม เช่น การสร้างต้นแบบ การระดมความคิด และการทดสอบผลงาน ทำให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างลึกซึ้ง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อออกแบบเซรามิกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่นได้อย่างชัดเจน เช่น ลวดลายหรือรูปทรงที่สื่อถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้ในรูปแบบนี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดอย่างเป็นระบบ เรียนรู้จากการลงมือทำจริง และเห็นคุณค่าของการนำความคิดสร้างสรรค์ไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับ Kelly (1990) ที่กล่าวถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่อยู่บนพื้นฐานของการเข้าใจผู้ใช้ภายใต้แนวคิด “การคิดเชิงออกแบบ” ทำให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับในวงการธุรกิจ และเปลี่ยนสถานะจากการเป็น “คำศัพท์วิชาการ” ซึ่งหมายถึงหนึ่งในกระบวนการออกแบบ มาสู่ “คำที่ได้รับความนิยมในโลกธุรกิจ” ในฐานะของเครื่องมือที่ธุรกิจ สามารถนำไปใช้เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น นำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

นอกจากนี้ การประเมินผลผ่านแบบประเมินผลงานและความพึงพอใจของนักเรียนช่วยยืนยันว่าแนวทางการเรียนรู้ที่ใช้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูง นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม และสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างชัดเจน ไม่เพียงในด้านศิลปะและการออกแบบ แต่รวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญของผู้ประกอบการยุคใหม่งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมที่ยืดหยุ่นตามความสะดวกของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นโมเดลการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมที่ยั่งยืนในอนาคตโดยสรุป การใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบในการออกแบบเซรามิกไม่เพียงส่งเสริมให้นักเรียนสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้เท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาความเป็นนวัตกรในตัวนักเรียนอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้สามารถต่อยอดสู่การสร้างรายได้และพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ในอนาคตอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ เจษฎา ทองสุข (2563) ที่ศึกษาการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับเครื่องปั้นดินเผาผ่านแนวความคิด ลวดลายลูกไม้ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับมีความเหมาะสมในการใช้งาน ความ

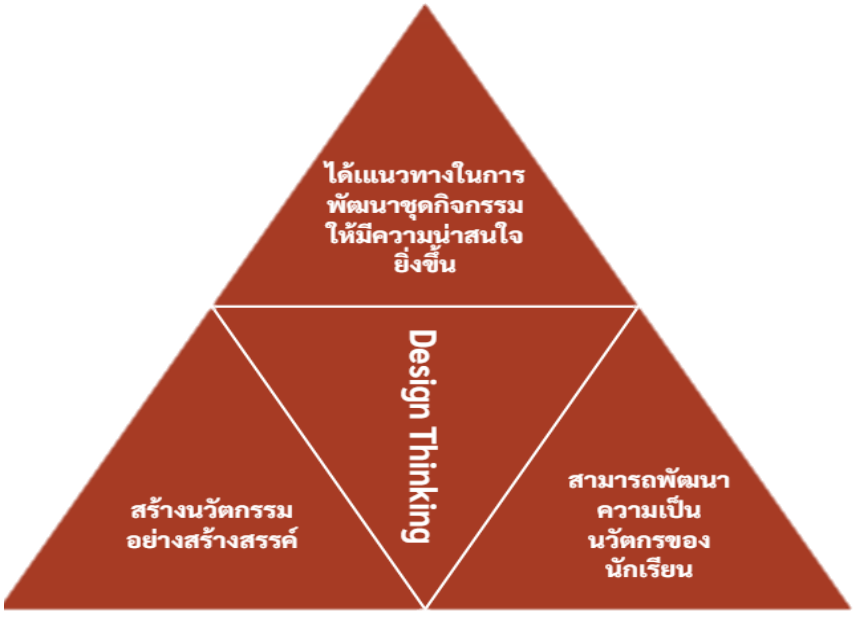
สวยงามของผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ แสดงเอกลักษณะเฉพาะจากแนวคิด ลวดลายลูกไม่ และความพึงพอใจด้านการใช้งาน อันได้แก่ ความคงทนของผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์มีขนาดเหมาะสมกับการใช้งาน เหมาะที่จะเป็นของที่ระลึก ของฝาก และของใช้ได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด Design Thinking เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเป็นนวัตกรอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบเซรามิกที่สะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดขอนแก่น ทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสามารถลงมือปฏิบัติได้จริงในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจปัญหา (Empathize), การกำหนดปัญหา (Define), การระดมความคิด (Ideate), การสร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบ (Test) ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมทั้งการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัยสามารถสรุปได้ผ่านภาพสามเหลี่ยมที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสำคัญ 3 ด้านที่เชื่อมโยงกันด้วยแกนกลางของ Design Thinking โดยด้านแรกคือ “การได้แนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจยั่งยืน” ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับบริบทของตนเองได้อย่างมีความหมาย ด้านที่สองคือ “การสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์” ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนในการออกแบบผลงานที่มีความแปลกใหม่ ตรงกับความต้องการ และสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผลงานเซรามิกที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมบ้านเกิด ส่วนด้านสุดท้ายคือ “ความสามารถในการพัฒนาความเป็นนวัตกรของนักเรียน” ซึ่งหมายถึงการที่นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบ การแก้ปัญหา และการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ด้วยตนเอง

เมื่อนำทั้งสามด้านมาผสานเข้าด้วยกันผ่านกระบวนการ Design Thinking จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาแนวคิดและผลงานของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ต่อยอดไปสู่การเป็นผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีทั้งความคิดสร้างสรรค์ ทักษะนวัตกรรม และจิตสำนึกต่อท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบ ควรมีการจัดสรรเวลาให้นักเรียนได้ศึกษาและใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมจากการเรียนในห้องเรียน การให้นักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมเองจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญอย่างมาก ครูควรสร้างข้อตกลงร่วมกันกับนักเรียนเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้และทักษะอย่างมีประสิทธิภาพตามเวลาที่กำหนด

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบ ครูควรจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานให้มีความพร้อม โดยต้องตรวจสอบความครบถ้วนและสมบูรณ์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงต้องมีจำนวนสื่อและกิจกรรมที่เพียงพอต่อจำนวนของนักเรียนในแต่ละชั่วโมง เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบ ควรพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย โดยการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือดิจิทัล เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะและความคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้มากขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดเชิงออกแบบ ควรมีการประเมินผลการพัฒนาความคิดเชิงออกแบบของนักเรียนในหลายมิติ โดยการพัฒนาเครื่องมือการประเมินที่สามารถวัดผลในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ และการสร้างนวัตกรรม เพื่อให้การประเมินผลมีความหลากหลายและสามารถสะท้อนถึงการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนได้อย่างครบถ้วนและชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2554). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 2 ศูนย์ผลิต ตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรุงเทพฯ.

จตุพร ดอนโสม. (2555). *การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามบ้านนาจอก.* ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยพหุลักษณ์สังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

เจษฎา ทองสุข. (2563). การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับเครื่องปั้นดินเผาผ่านแนวความคิดลวดลายลูกไม้ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 40*(1), 122-137.

ชัยยงค์ พรหมวงค์. (2532). *การวางแผนการสอนและการเขียนแผนการสอน.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ทิพย์ภา เชษฐ์เชาวลิต. (2541). *จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับพยาบาล.* สงขลา: ชานเมือง.

ธีระชัย สุขสด. (2544). *การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.* กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นัทธนัย ประสานนาม. (2550). *“รูปพหูพจน์ของอัตลักษณ์เด็กแนว.”* กรุงเทพธุรกิจ: จุดประกาย. บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). *นวัตกรรมการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทนา น้ำฝน. (2538). *เอกลักษณ์ของพยาบาลวิชาชีพ.สงขลา.* ขอนแก่น: เทมการพิมพ์.

พัชรพร อยู่ยืน, อภิญญา ภูมิโอตา และ ศิระ ศรีโยธิน. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นนวัตกร: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ PUNN*. การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 4 “การบริหารกิจการสาธารณะภายใต้ประเทศไทย

ภรดี พันธุภากร. (2560). *แสง เงา: การปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะเซรามิกส์.* ชลบุรี: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2558). *กระบวนทัศน์การโค้ชเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัทสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด สำนักงานเลขาธิการสภา

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). *พัฒนาหลักสตรและการสอน-มิติใหม่.* พิมพ์ครังที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุชา จันทน์เอม. (2536). *จิตวิทยากับการดำเนินชีวิตประจำวัน.* กรุงเทพฯ : แฟร์วิทยา.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2543). *อัตลักษณ์ Identity การทบทวนทฤษฎีและ กรอบแนวคิด.* กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแหงชาติ สาขาสังคมวิทยา. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

Kelly, D.. (1990). *Another Face of Modernity: The Cultural Politics of the Beijing Massacre.* https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/072551369002700107?icid=int.sj-abstract.similar-articles.1

Program to Enhance Transformational Leadership of Educational Administrators in Small Schools Under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2

Jirapat Jitraksa[1] and Pacharawit Chansirisira[2*]

1 *Faculty of Education, Mahasarakham University, Mahasarakham University*
2 *Faculty of Education, Mahasarakham University, Mahasarakham University*
* *Corresponding author. E-mail: 66010581014@msu.ac.th*

Abstract

The purposes of this research consisted of two main objectives: 1. to study the current conditions, desired conditions, and needs for transformational leadership of educational administrators in small schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2; and 2. to develop a program to enhance the transformational leadership of educational administrators in small schools. This research employs a mixed-methods approach. The research instrument was a questionnaire, an interview form, and an evaluation form of the program. The sample consisted of 112 small school administrators, determined using the table by Krejcie and Morgan, selected through stratified random sampling. Additionally, five educational experts were selected using purposive sampling. Data collected were analyzed using descriptive. Statistics, including percentage, mean, and standard deviation. The research results revealed that 1) The current state of transformational leadership of educational administrators in small schools was found to be at a high level overall. The desired state of transformational leadership of educational administrators in small schools was at the highest level overall. And the ranking of the priority of needs for enhancing transformational leadership of educational administrators in small schools, from highest to lowest, was as follows: Idealized Influence (PNImodified = 0.343), Intellectual Stimulation (PNImodified = 0.338), Inspiration Motivation (PNImodified = 0.319), and Individualized Consideration(PNImodified = 0.305) and 2) The developed program to enhance transformational leadership of educational administrators in small schools comprised five key components: (1) principles, (2) objectives, (3) content, (4) development methods, and (5) assessment and evaluation. The program was structured into four modules: Module 1: Intellectual Stimulation, Module 2: Individualized Consideration, Module 3: Understanding Idealized Influence, and Module 4: Inspirational Motivation. The overall assessment results of the program were at a high suitability level and the highest feasibility level.

Keywords: Enhancement Program, Transformational Leadership, Educational Administrators, Small Schools

Received: 2025-05-25; Revised: 2025-06-10; Accepted: 2505-06-15 ISSN: 2822-0218 (Online)

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

จิราพัชร์ จิตรักษา[1] และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร[2*]

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** Corresponding author. E-mail: 66010581014@msu.ac.th*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และ2. พัฒนาและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 112 คน ได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Krejcie and Morgan แล้วใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน จากการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารและแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ($PNI_{modified}$ = 0.343) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา($PNI_{modified}$ = 0.338) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($PNI_{modified}$ = 0.319) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($PNI_{modified}$ = 0.305) ตามลำดับ และ 2) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมิน เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การเปลี่ยนแปลงแบบกระตุ้นการใช้ปัญญา Module 2 การบริหารงานแบบคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Module 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และ Module 4 การสร้างแรงบันดาลใจ ผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้าง, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, สถานศึกษาขนาดเล็ก

บทนำ

ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกวัน และยิ่งทวีคูณขึ้นจนไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ โดยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีนี้เองก็ถือว่าเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมนุษย์ในการดำเนินชีวิต ประจำวันเกือบทุกด้าน รวมถึงการทำงานในแต่ละองค์การด้วย ไม่ว่าองค์การจะมีขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ต่างเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันผู้นำองค์การยุคใหม่ต้องเผชิญปัญหาที่หลากหลาย ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกิดจากผู้ใต้บังคับบัญชาและเปิดโอกาสให้มีอิสระในการทำงานมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการก็เช่นเดียวกันจำเป็นจะต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ ดังนั้นการที่โรงเรียนจะพัฒนาให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งมาจากผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การหรือสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย คือ การมีผู้นำที่ดี และมีคุณภาพ เพราะผู้นำเปรียบเสมือนหัวใจขององค์การ เป็นจุดรวมแห่งพลังผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพราะผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารและระบบขององค์การ ดังนั้น “ภาวะผู้นำ” จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างแรงจูงใจและพยายามกระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จ (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์, 2559)

สิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้นำ คือ ความสามารถนำพาองค์การของตนให้อยู่ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมองเห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นโอกาส การทราบวิธีการค้นหาการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้องและทราบวิธีที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิผลทั้งจากภายนอกและภายในองค์การ ได้แก่ ด้านนโยบายการสร้างอนาคต ด้านวิธีการอย่างเป็นระบบในการมองหาและคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลง ด้านวิธีที่ถูกต้องในการสร้างความคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์การ ด้านนโยบายในการสร้างสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่อง เพราะนโยบายการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างเป็นระบบ สามารถสร้างจิตสำนึกให้องค์การในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังทำให้องค์การมองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นคือโอกาสที่เกิดขึ้นมาใหม่ภายใต้บทบาทสำคัญ (พรชัย เจดามาน, 2567) ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่จำเป็นในการนำองค์การไปสู่ความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีผู้นำที่มีศักยภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับองค์การทุกประเภท ผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่าต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ดังนั้นผู้นำจึงต้องหาทางพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (สมุทร ชำนาญ, 2556)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารงานของบุคลากรในองค์การ คือ ช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่มหรือเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงานเกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่มสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์การ นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์การในการกำหนดทิศทางขององค์การอย่างมีกลยุทธ์เพื่อการได้เปรียบในเชิงของการแข่งขันและในเชิงของคุณภาพของผลลัพธ์ การบริหารจัดการด้วยวิธีการทำงานในรูปแบบของเครือข่ายและองค์การสามารถตอบสนองความต้องการในด้านการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการที่มีความคาดหวังเพิ่มขึ้นจากการใช้บริการขององค์การ และสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์การได้ (กุลชลี จงเจริญ, 2561) แต่จากรายงานข้อมูลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) โรงเรียนขนาดเล็กในแผนปฏิบัติราชการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่า ผลการประเมินการทดสอบ

ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เปรียบเทียบปการศึกษา 2565 กับปการศึกษา 2564 พบวา คะแนนเฉลี่ยร่อยละลดลงน่อยกวาปการศึกษา 2564 จำนวน 2 สาระการเรียนรู้ ได่แก สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ลดลงร่อยละ 5.79) และสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (ลดลงร่อยละ 1.36) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2567) รวมถึงการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับนโยบายจุดเน้นในการขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วย 3T CHAIYO 4 นโยบาย 4Q (Qualities) Model ได้แก่ Quality Office สำนักงานคุณภาพ Quality School โรงเรียนคุณภาพ ด้าน Quality Teacher ครูคุณภาพ และด้าน Quality Student นักเรียนคุณภาพ โดยนโยบายของเขตมุ่งเน้นนเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การให้ก้าวทันเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้เพื่อพัฒนาการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันที่ประสบปัญหาผลการทางทดสอบของนักเรียนในสถานศึกษาลดลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2567)

จากสภาพปัจจุบันปัญหาการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาภายในสถานศึกษาและจัดการศึกษาของครูที่ส่งผลต่อนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กจำต้องเป็นมีความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพนำนโยบายของต้นสังกัดสู่สถานศึกษาและแก้ปัญหาได้ เหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัย “โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2” เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างภาวะผู้นำส่งเสริมประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานที่จะส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และเพื่อใช้ในการปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกสู่ความสำเร็จขององค์การ เพื่อนำพาองค์การให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งเป็นแนวทางให้องค์การอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

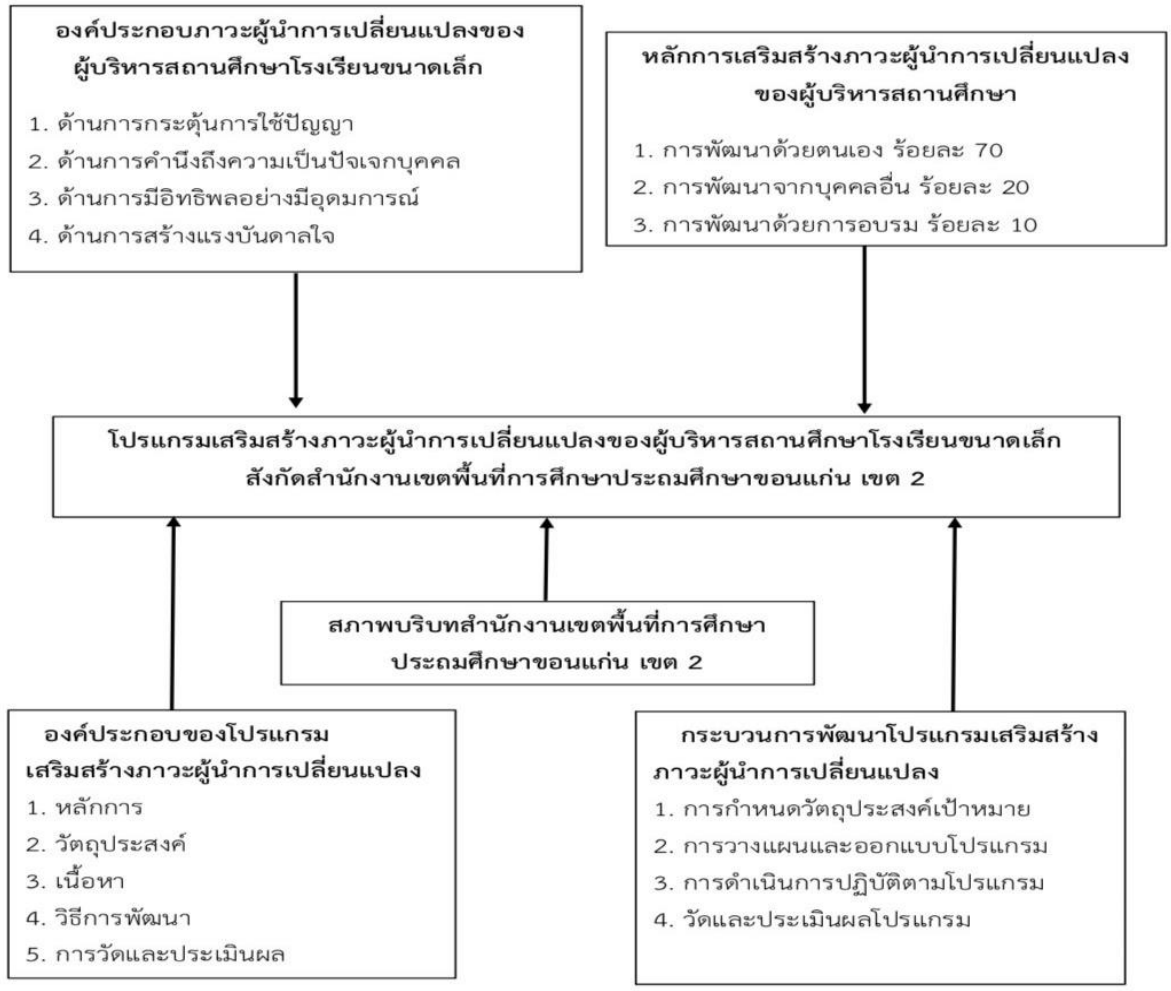
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อพัฒนา และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวของโดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี จากนักวิชาการและนักการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา 2) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 3) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และ 4) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการพัฒนาแบบ 70:20:10 ซึ่งเปนลักษณะการเรียนรู้ คือ การผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ ในสัดส่วน 70:20:10 อย่างเหมาะสม คือ 70 เปอร์เซ็นต์ มาจากการการพัฒนาด้วยตนเอง 20 เปอร์เซ็นต์ มาจากการพัฒนาจากบุคคลอื่น และ 10 เปอร์เซ็นต์ มาจากการพัฒนาด้วยการ

อบรม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก คือ 1) การพัฒนาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาจากบุคคลอื่น และ 3) การพัฒนาด้วยการอบรม กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย 2) การวางแผนและออกแบบโปรแกรม 3) การดำเนินการปฏิบัติตามโปรแกรม และ 4) วัดและประเมินผลโปรแกรม และศึกษาแนวคิดองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 157 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 112 คน มาจาการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และระดับความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ .05 โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก และตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ตามระดับของลิเคิรท (Likert Type) จำนวน 30 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (Content Validity) จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบที่กำหนดไว้ให้เป็นตัวเลือก (Force choice) ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราสวน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการพิจารณาด้วยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และได้นำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ผลการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย ซึ่งจะพิจารณาจากค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ และเลือกข้อคำถามที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.22 ถึง 0.61 และสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.24 ถึง 0.51 มี จากนั้นจึงหาค่าดัชนีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค โดยแบบสอบถามต้องมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.834 ส่วนแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.868 มีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 และตอนที่ 3 วิธีการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบที่กำหนดไว้ให้เป็นตัวเลือก 5 วิธีการพัฒนาพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เรียงลำดับที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแบบสอบถามที่คิดว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ 5 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากตนเอง 2) การเรียนรู้จากผู้อื่น 3) การเรียนรู้จากการอบรม 4) การลำดับขั้นตอนในการทำงาน และ 5) การวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็น ตามลำดับ

3. แบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. 0.53) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77, S.D. 0.43)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 คน และผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Best Practice) จำนวน 5 คน และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางการวิจัยโดยวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบันและระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน

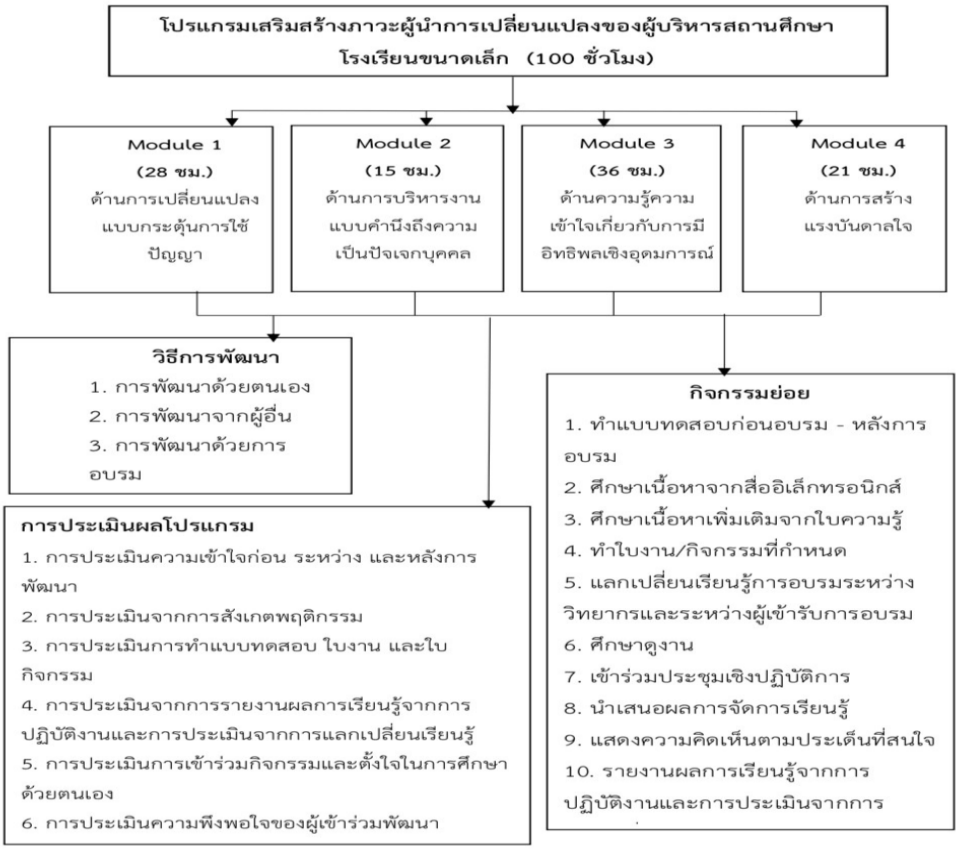
องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.59	0.71	มาก	4.82	0.37	มากที่สุด	0.343	1
2. ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา	3.57	0.77	มาก	4.78	0.41	มากที่สุด	0.338	2
3. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3.60	0.63	มาก	4.75	0.43	มากที่สุด	0.319	3
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.67	0.85	มาก	4.79	0.40	มากที่สุด	0.305	4
รวม	3.61	0.74	มาก	4.79	0.40	มากที่สุด	0.326	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.61, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\overline{X}$ = 3.67, S.D. = 0.85) รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\overline{X}$ = 3.60, S.D. = 0.63) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

($\overline{X}$ = 3.67, S.D. = 0.85) และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\overline{X}$ = 3.57, S.D. = 0.77) ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.79, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\overline{X}$ = 4.79, S.D. = 0.40) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\overline{X}$ = 4.78, S.D. = 0.41) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\overline{X}$= 4.75, S.D. = 0.43) และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ($PNI_{modified}$ = 0.343) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($PNI_{modified}$ = 0.338) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($PNI_{modified}$ = 0.319) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($PNI_{modified}$ = 0.305) ตามลำดับ

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมิน เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การเปลี่ยนแปลงแบบกระตุ้นการใช้ปัญญา Module 2 การบริหารงานแบบคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Module 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และ Module 4 การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างโปรแกรม ซึ่งสามารถแสดงตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 ร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างโปรแกรมที่ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา โดยแบ่งออกเป็น 4 Module ได้แก่ Module 1 การเปลี่ยนแปลงแบบกระตุ้นการใช้ปัญญา Module 2 การบริหารงานแบบคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Module 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และ Module 4 การสร้างแรงบันดาลใจ 4) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย 4 วิธี คือ 1) การพัฒนาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาจากบุคคลอื่น และ 3) การพัฒนาด้วยการอบรม และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย 1) การประเมินความเข้าใจก่อน ระหว่าง และหลังการพัฒนา 2) การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม 3) การประเมินการทำแบบทดสอบ ใบงาน และใบกิจกรรม 4) การประเมินจากการรายงานผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการประเมินจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมและตั้งใจในการศึกษาด้วยตนเอง และ 6) การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนา ซึ่งผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.33	0.49	มาก	4.73	0.46	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.60	0.52	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหา	4.46	0.51	มาก	4.77	0.43	มากที่สุด
4. วิธีการพัฒนา	4.33	0.49	มาก	4.60	0.51	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล	4.50	0.51	มาก	4.75	0.44	มากที่สุด
รวม	4.44	0.53	มาก	4.77	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.53) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77, S.D. = 0.43) จำแนกเป็นรายข้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า ความเหมาะสมของโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.33-4.60 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีความเหมาะสมมาก ส่วนความเป็นไปได้ของโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60-5.00 แสดงให้เห็นว่าความเป็นไปได้ของโปรแกรมนี้มีความเป็นไปได้มากที่สุด ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขอนแก่น เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.61, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\overline{X}$ = 3.67, S.D. = 0.85) และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\overline{X}$ = 3.57, S.D. = 0.77) ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.79, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.37) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\overline{X}$= 4.75, S.D. = 0.43) และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ($PNI_{modified}$ = 0.343) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($PNI_{modified}$ = 0.338) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($PNI_{modified}$ = 0.319) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($PNI_{modified}$ = 0.305) ตามลำดับ

2. เพื่อโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา โดยแบ่งออกเป็น 4 Module ได้แก่ Module 1 การเปลี่ยนแปลงแบบกระตุ้นการใช้ปัญญา Module 2 การบริหารงานแบบคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Module 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และ Module 4 การสร้างแรงบันดาลใจ 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.53) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.77, S.D. = 0.43)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

1.1 การวิเคราะห์ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้บุคลากรได้แสดงศักยภาพในการทำงานของตนเองอย่างเต็มความสามารถ โดยตระหนักและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลอยู่เสมอ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีนโยบาย 3T CHAIYO 4 นโยบาย 4Q (Qualities) เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การให้ก้าวทันเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ สอดคล้องกับการพัฒนาการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาของการจัดการศึกษาและผลการทางทดสอบของนักเรียนลดลงให้สอดคล้องกับนโยบายจุดเน้นตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังนั้น จึงจัดให้มีการพัฒนาและส่งเสริมผู้บริหารสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

โดยมีการจัดอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการและตลอดจนการศึกษาดูงาน แบบต่อเนื่องทุกปี แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีอุดมการณ์ที่เข้มแข็ง เปลี่ยนแปลงทัศนคติความเชื่อ แรงจูงใจ มีความเชื่อมั่น ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง มีการเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำ เป็นผู้นำทางวิชาการ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเอาใจใส่ดูแล จัดสรรทรัพยากรในการพัฒนาตนเองและบุคลากร มีพฤติกรรมที่ทำให้เพื่อนร่วมงานเกิดการยอมรับ ศรัทธา เลื่อมใส เป็นผู้มีความสามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นมีความคิดเห็นคล้อยตาม เพื่อให้บุคลากรมีความเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุผล ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาตนเองมาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Bass and Riggio (2006) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้ผู้ตามและผู้ร่วมงานพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จที่สูงขึ้น สนับสนุนให้ผู้ตามได้ใช้ศักยภาพของตนในการทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเอง สร้างสรรค์โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ให้การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการใช้การสื่อสารแบบสองทางและการมีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน และคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และสอดคล้องกับ Fullan (2006) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องรู้จักสร้างสายใยแห่ง ความสัมพันธ์ เข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจ รวมทั้งความสามัคคีกันภายในองค์การและกับผู้ร่วมงานจากภายนอกเครือข่ายได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความความสำคัญและความสนใจในด้านปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และมีการกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาน้อยกว่าด้านอื่น ๆ รวมถึงการร่วมกันแสดงความคิดหรือเหตุผลในการทำงานร่วมกันถึงแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ สอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2551) ได้ให้ความเห็นว่า การกระตุ้น การใช้ปัญญานั้น ผู้นำต้องมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานทำให้ผู้ตามมีความต้องการแสวงหาแนวทาง ใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปที่ดีกว่าเดิมและเกิดสิ่งใหม่อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ สงครามศรี (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีจำนวน 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผุสรัตน์ ดอนสถิตย์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีความคาดหวังถึงการประพฤติตนเป็นต้นแบบหรือเป็น

แบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้ได้รับการยอมรับ เชื่อมั่น ภาคภูมิใจ และไว้วางใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน รวมไปถึงการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เสียสละเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมและผู้อื่นโดยหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค มีวิสัยทัศน์ เห็นคุณค่าในตัวเองและความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อพัฒนาองค์การให้ประสบผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2551) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้นำจะประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง หรือเป็นต้นแบบสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำของเขาและหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม และสอดคล้องกับ กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ (2554) ได้ให้ความเห็นว่า สมรรถนะของผู้บริหารเป็นดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จของการบริหารการที่ผู้บริหารได้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหารสถานศึกษาจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพ และบทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงาน และวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษามากโดยเฉพาะในด้านวิชาชีพเพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคม การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารยังต้องเป็นผู้ชำนาญทางการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการจัด การศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวุฒิ อันปัญญา (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย พัชรินทร์ สงครามศรี (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยพร สำราญสุข (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เสียสละเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมและการมีเป้าหมายของสถานศึกษาที่ชัดเจน และสามารถเห็นภาพความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของสถานศึกษา มีกระบวนการขั้นตอนปฏิบัติงานที่ชัดเจนเพื่อให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

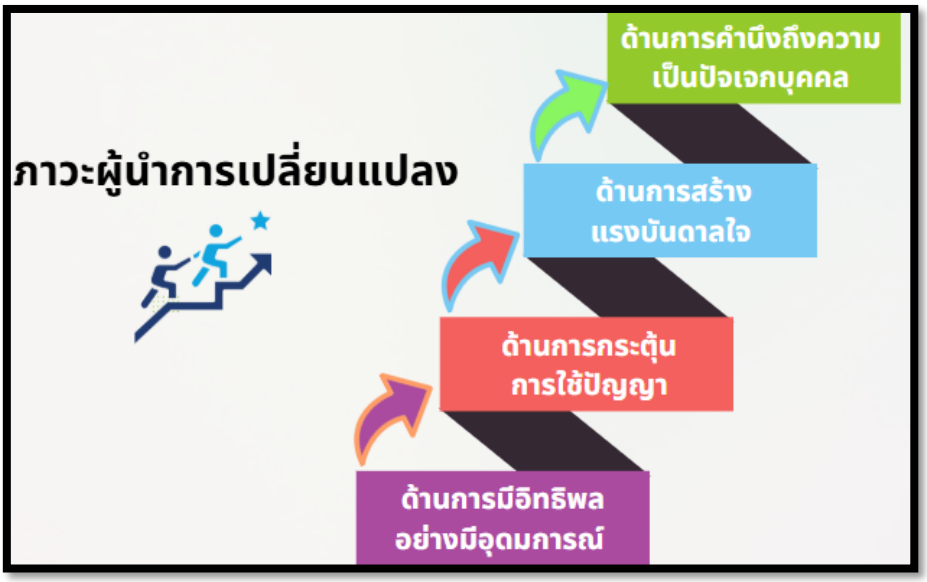
1.2 วิธีการพัฒนาในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จากการรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาจากผู้อื่น และ 3) การพัฒนาด้วยการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับ (วิทยา วิจิตร, 2557 และปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร, 2561) ที่ได้สรุปรูปแบบการเรียนรู้และพัฒนาตามกรอบ 70 : 20 : 10 ซึ่งเผยให้เห็นว่าบทเรียนที่ได้เรียนรู้โดยผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพจากกรอบการพัฒนาสามารถ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ร้อยละ 70 คือ ประสบการณ์การเรียนรู้จากตนเอง (การเรียนรู้จากการทำงานและการปฏิบัติงาน) ส่วนที่ 2 ร้อยละ 20 คือ การเรียนรู้ผ่านคนอื่นโดยการเข้าร่วมกิจกรรมและแลกเปลี่ยนความรู้ (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้อื่น) และ ส่วนที่ 3 ร้อยละ 10 คือ การเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรม (การเข้าร่วมอบรม) และสอดคล้องกับ McCauley (1986) ที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์รายงานการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำและสรุปวิธีการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำได้ 4 วิธี คือ 1. การเรียนรู้จากการทำงาน (Learn on the Job) 2. การเรียนรู้จากผู้อื่น 3. การเรียนรู้จากความผิดพลาด 4. การเรียนรู้จากการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวุฒิ อันปัญญา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 วิธี 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การอบรม 4) การบูรณาการแบบสอดแทรกการปฏิบัติงาน

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและการประเมินผล เนื้อหาประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ Module 2 ด้านการเปลี่ยนแปลงแบบกระตุ้นการใช้ปัญญา Module 3 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ Module 4 ด้านการบริหารงานแบบคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ตามลำดับ ระยะเวลาการพัฒนา 100 ชั่วโมง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โปรแกรมคือแผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน กระบวนการ วิธีการพัฒนาอย่างชัดเจน มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ตั้งไว้ ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (2000) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีโปรแกรม เป็นการสร้างโมเดลที่เป็นไปได้เกี่ยวกับโปรแกรมถูกคาดหมายว่าจะทำงานอย่างไรเพื่อที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวัง ซึ่งนักประเมินจะใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการดำเนินการประเมินและใช้เป็นมาตรฐาน (Benchmark) ในการตัดสินประสิทธิผลของโครงการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นุสรา สารกรณ์ (2566) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาแบบปกติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มีส่วนประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการพัฒนาของโปรแกรม และ 5) การประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาแบบปกติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ไชยพร สำราญสุข (2566) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) เนื้อหา 5) การดำเนินการ 6) การประเมินผลเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ Module 2 การสร้างแรงบันดาลใจ Module 3 การกระตุ้นการใช้ปัญญา และ Module 4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้แนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงในแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นองค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับสถานศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งพบว่าผู้บริหารสถานศึกษายังคงต้องการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และด้าน

การกระตุ้นการใช้ปัญญามากที่สุด ทั้งนี้ควรส่งเสริมการจัดอบรม พัฒนา และติดตามผลการใช้โปรแกรมอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับความสามารถของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กควรนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยเน้นการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างคอยถ่ายทอดองค์ความรู้สำคัญ คอยกระตุ้นให้บุคลากรใช้ปัญญาให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่ในการแก้ไขปัญหา คอยสร้างแรงบันดาลใจในให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อส่งผลให้สถานศึกษาเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดี ทั้งนี้ควรประยุกต์ใช้โปรแกรมให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนและบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องและยั่งยืนในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา เป็นต้น เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอีกเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาแบบต่อเนื่อง เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหา

เอกสารอ้างอิง

กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2549). *ทฤษฎีผู้นำ.* มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กุลชลี จงเจริญ. (2561). *นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หน่วยที่ 12.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไชยพร สำราญสุข. (2566). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์.* (วิทยานิพนธ์). สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: มหาสารคาม.

นุสรา สารกรณ์. (2566). *โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาแบบปกติใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1.* (วิทยานิพนธ์). สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: มหาสารคาม.

ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร. (2561). *70-20-10 Rule*. https://drpiyanan.com/2018/11/19/702010/

ผุสรัตน์ ดอนสถิตย์. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1.* (วิทยานิพนธ์). สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: มหาสารคาม.

พัชรินทร์ สงครามศรี. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20.* (วิทยานิพนธ์). สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: มหาสารคาม.

พรชัย เจดามาน. (2567). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ศตวรรษที่ 21 : ไทยแลนด์ 4.0.* https://www.kroobannok.com/83312

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership) ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วรวุฒิ อันปัญญา. (2563). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น.* (วิทยานิพนธ์). สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: มหาสารคาม.

วิทยา วิจิตร. (2557). 70 : 20 : 10 Framework**.** http://indochinahub.blogspot.com/2011/08/702010-framework.html

สมุทร ชำนาญ. (2556). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา ทฤษฎี และปฏิบัติ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. ระยอง: พี เอส การพิมพ์.

สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์. (2559). *การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา.* มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* https://www. https://kkn2.go.th/

Bass, B.M. and R.E. Riggio. (2006). *Transformational Leadership.* 2nd ed. Mahwah, New Jersey : Erlbaum Associates.

Fullan. M. (2006). *Turnaround Leadership.* San Francisco : Jossey-Bass.

Jennings, C. (2013). *Framework for High Performance.* [online]. Available from: http://charlesjennings.blogspot.com/2013/06/702010framework-for-highperformance.html. [accessed 14 june 2024].

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(*3), 607-610.

McCauley, C.D. (1986). *Developmental Experiences in Managerial Work : A Literature Review.* North Carolina : Center for Creative Leadership.

Rogers, E.M. (2000). *Diffusion of Innovations.* New York: Glencoe.

Management Model to Development the Participation in Academic Participation Administration of Teachers in Secondary Schools under The Education Sandbox, Rayong Province

Achara Nittayawan [1*], Sakchai Nirantawee [2], Achara Whattananarong [3], &Tharin Rasanon[4]

1 *College of Management, University of Phayao*
2 *College of Management, University of Phayao*
3 *College of Management, University of Phayao*
4 *College of Management, University of Phayao*
* *Corresponding author. E-mail: rukpeople@gmail.com*

Abstract

Participation in educational administration is a crucial strategy for educational reform, particularly in light of the decentralization policy that has transformed education and school administration into a legal entity. This policy allows all stakeholders to engage actively in the governance of educational institutions at various levels. Involvement provides individuals, communities, and society with the opportunity to engage voluntarily in activities aimed at achieving objectives efficiently and effectively. It highlights the importance of assistance, empowerment, and collaborative efforts, all of which are essential to enhancing administrative capabilities and developing potential. By giving individuals a role in this process, we increase operational efficiency. The framework emphasizes joint thinking, decision-making, action, and evaluation, thereby fostering creativity, sharing power, and strengthening the participation of personnel within the organization.

Keywords: Participation, Academic Administration, Education Sandbox

Received: 2025-05-28; Revised: 2025-06-19; Accepted: 2505-06-19 ISSN: 2822-0218 (Online)

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง

อัจฉรา นิตยวัน[1*] ศักดิ์ชัย นิรัญทวี[2] อัจฉรา วัฒนาณรงค์[3] และธารินทร์ รสานนท์[4]

1 วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
2 วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเย
3 วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเย
4 วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเย
* *Corresponding author. E-mail: rukpeople@gmail.com*

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา สืบเนื่องจากนโยบายการกระจายอำนาจการศึกษาและการบริหารโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมบริหารการศึกษาของสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และสังคมร่วมในกิจกรรมด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเน้นความสำคัญของการช่วยเหลือการให้อำนาจ และงานองค์กรที่เชื่อมโยงกับการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารและพัฒนาศักยภาพ การเปิดโอกาสให้บุคคลมีบทบาทในกระบวนการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน เน้นหลักร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมประเมินผลโดยการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์แบ่งอำนาจ และเพิ่มบทบาทบุคลากรขององค์กร

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การบริหารงานวิชาการ, เขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการแบ่งงานให้ชัดเจนว่างานใดอยู่ฝ่ายใด เกี่ยวข้องกับเรื่องใด เรื่องใดรีบเร่งควรทำก่อนหลัง การที่ผู้บริหารจะตัดสินใจในทุกเรื่องขององค์กร ถ้าเกิดการผิดพลาดก็หมายถึงองค์กรอาจจะเสียหาย ส่วนผู้บริหารเองจะต้องรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นด้วย ดังนั้น การบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมควรเป็นในรูปแบบของกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในเรื่องที่สำคัญต่อการบริหารงาน แม้ว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแต่สิ่งสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จได้ ก็คือ การสร้างความรู้สึกผูกพันของคนในองค์กรได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น รับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้ร่วมกันตัดสินใจ ความรู้สึกเช่นนี้ จะทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะงานบริหารวิชาการซึ่งนับว่า เป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน (ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล, 2563) ซึ่ง Cohen and Uphoff (1980) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่า สมาชิกขององค์กรมีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล (Evaluation) โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการตัดสินใจเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในองค์กร บุคลากรในทุกระดับ ควรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานและกิจกรรมในองค์กร ซึ่งจะช่วยเพิ่มความรู้สึกของการเป็นเจ้าขององค์กรและความมุ่งมั่น ในการทำงาน การให้ความสำคัญกับการสื่อสารภายในองค์กรที่เปิดเผย และโปร่งใสเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ รวมถึง การมอบหมายอำนาจและความรับผิดชอบให้บุคลากรสามารถจัดการงานได้ด้วยตนเอง จะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบส่วนบุคคลและเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงาน (สุธีระ ประเสริฐสรรพ์, 2562)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนนั้นมีหลายปัจจัย จากการศึกษาของ จักรพันธ์ แก้วพันธ์ และ พิภพ วชังเงิน (2566) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านผู้ปกครองและชุมชน และด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา และ สุพิชชา มากะเต และคณะ (2564) ได้ศึกษา พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน คุณลักษณะงานวิชาการพฤติกรรมการบริหารโรงเรียน และการบริหารนวัตกรรมการเรียนรู้งานวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับ Kijai (2005) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ปัจจัยบรรยากาศโรงเรียน ภาพลักษณ์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครู และความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน และ Zhao (2009) พบปัจจัย การมีความสามารถด้านวิชาการของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ครูรับผิดชอบในการสอน รัฐมีนโยบายทางการศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารมีแนวคิดที่สร้างสรรค์สังคมให้การยอมรับ การจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านครู ได้แก่ ความรู้ ความสามารถและทักษะในการสอน ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา แรงจูงใจความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวิชาการและการเรียนรู้ของนักเรียนการมีส่วนร่วมในทีมงานหรือการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานการสนับสนุนจากผู้บริหาร การได้รับคำแนะนำหรือทรัพยากรที่จำเป็น สภาพแวดล้อมในการทำงาน บรรยากาศในโรงเรียนที่ส่งเสริมการทำงานอย่างสร้างสรรค์และเต็มศักยภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยสร้าง แรงขับเคลื่อนให้ครู มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) กล่าวไว้ว่าระบบการศึกษาของประเทศไทยได้รับการปฏิรูป ครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการปฏิรูป

การศึกษา ครั้งนั้น คือ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” แต่การศึกษาไทยยังคงพบความท้าทายในเรื่องของคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ที่ยังไม่ไปถึงมาตรฐานระดับสากลสถานศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสูงในการจัดการศึกษาในประเทศมีเพียงร้อยละ 17 ส่งผลให้ประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนาทุนมนุษย์ในอันดับที่ 79 จากทั้งหมด 170 ประเทศ นอกจากนั้น ความท้าทายในเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารการจัดการสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการศึกษายังทำได้น้อย จากความท้าทายนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิชาการในสถานศึกษาคงไม่สามารถปฏิเสธ ความรับผิดชอบในการจัดการกับความท้าทายในด้านคุณภาพและการบริหารจัดการศึกษาได้ ดังนั้น สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันจะสามารถใช้หลักการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการจัดการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนของครูไทยในปัจจุบันพบปัญหา คือ ครูขาดความรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ยังใช้รูปแบบวิธีการสอนแบบเดิม ขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ และขาดการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีผลงานยอดเยี่ยมและได้รับรางวัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง จำนวน 5 โรงเรียน เกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ ในด้านปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหาร ความสามารถด้านวิชาการของโรงเรียน บรรยากาศองค์กร ความพร้อมด้านทรัพยากร ปัจจัยนอกองค์กร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ของชุมชน ปัจจัยด้านครู ทักษะในงานวิชาการของครู เจตคติต่อการเป็นครู และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ครูขาดประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีกลยุทธ์ในการส่งเสริม และพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหาร งานวิชาการของครูให้มากขึ้น โดยมีแนวทางขับเคลื่อน คือ การอบรมการนำสื่อไปใช้ให้แก่ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และนำไปใช้ในโรงเรียน สร้างเครือข่ายและขยายผลนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู จัดประกวดผลงาน นวัตกรรม และขยายผล นิเทศ ติดตามประเมินผล เพื่อให้ครูผู้สอนทุกคนสามารถจัดกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุกและมีโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

เขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2567) เกิดจากข้อเสนอของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (Thailand Education Partnership: TEP) ที่กอตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันขององคกรภาคเอกชนภาครัฐ และภาคประชาสังคม ที่มีจุดร่วมกันในการมุ่งปฏิรูปการศึกษาไทยภายใต้แนวคิดระบบการศึกษา ที่เกิดจากการมีสวนร่วมของทุกคนในสังคม ใหรัฐ องคกรปกครองสวนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้อย่างแท้จริง ใหคนในพื้นที่ในทุกภาคสวนทุกคนคิดและลงมือทำอย่างเต็มกำลังความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่จะทำให้ระบบการศึกษาไทยมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชาติ สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนใหมีคุณภาพเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่ในการบริหารจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียนตามบริบทพื้นที่และความต้องการของประเทศ สอดคลองกับทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความร่วมมือของทุกภาคสวน (ดำรง ศรีอร่าม, 2566) ซึ่งเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูมีความสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ยังพบปัญหาของการมีส่วนร่วม

ในการบริหารงานวิชาการของครู ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุและหลายปัจจัยดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้บริหารหลายโรงเรียนไม่สามารถใช้ทรัพยากรบุคคลได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากประเด็นปัญหาและความสำคัญทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่ศึกษาวิจัยและพัฒนา เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืนเกิดการพัฒนาจากการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง และยกระดับในการสร้างความมั่นคงระยะยาวซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล การมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อหารูปแบบ วิธีการ หรือแนวทางที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของครู เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและประเทศชาติสืบไป

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหารการศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบ ผู้บริหารการศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ประมวลการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดตารางสอน แบบเรียน ห้องสมุดโรงเรียน การวัดผลการศึกษา การสอนต่างๆ ที่ทันสมัยอยู่เสมอ งานวิชาการจะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้นๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความเอาใจใส่งานวิชาการเป็นพิเศษ และเชื่อว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมีนักวิชาการ ได้ศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้อย่างหลากหลาย จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาและการจัดการศึกษาเน้นพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ตามที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (2545) ฉบับที่ 3 (2553) และฉบับที่ 4 (2562) การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญ โดยรวมถึง การวางแผนหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน ติดตามและประเมินผลซึ่งนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศต่างชี้ว่า การบริหารงานนี้ต้องมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อตอบสนองจุดหมายของหลักสูตรและประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างเต็มที่ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของ การบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกันหลายท่าน เช่น Gorton (1983), Forest , Fry, Ketteridge and Marshall (2009) สอดคล้องกับหน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการในประเทศไทยที่กล่าวถึงความหมายเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้ในทำนองเดียวกัน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ (2560), รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2560), ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2555), อำภา บุญช่วย (2557), ภิญโญ สาธร (2557) สัมมา รธนิธย์ (2560) และภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล (2563) ซึ่งกล่าวถึง การบริหารงานวิชาการ ว่า หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผล และการ

ปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาตลอดจน การจัดกิจกรรมในงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมความมีประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู

ในการบริหารสถานศึกษางานวิชาการถือว่าเป็นงานสำคัญเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารเพราะงานวิชาการมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะ การปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของสถานศึกษา ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล ผลจากการกระจายอำนาจการศึกษาทำให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะงานวิชาการ เป็นหัวใจของการบริหารงานโรงเรียน ต้องเปิดโอกาสให้ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2551) สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับบริหารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้สามารถดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา สืบเนื่องจากนโยบายการกระจายอำนาจการศึกษาและการบริหารโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมบริหารการศึกษาของสถานศึกษาในระดับต่างๆ การมีส่วนร่วมมีผู้ให้ความหมายในหลายทัศนะ ดังนี้ William Erwin (1976) การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ส่วน Cohen and Uphoff (1980) มองว่าเป็นการปรับปรุงสถานะของกลุ่มผ่าน 4 ด้าน คือ การตัดสินใจ ปฏิบัติ ประโยชน์ และประเมินผล ขณะที่ Oakley (2003) เน้นความสำคัญของการช่วยเหลือการให้อำนาจ และงานองค์กรที่เชื่อมโยงกับการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารและพัฒนาศักยภาพ ส่วนนักวิชาการไทย เช่น ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2551) และ สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ (2551) นิยาม การมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน เน้นหลักร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ ธงชัย สันติวงษ์ (2554) และสมยศ นาวีการ (2555) ชี้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ แบ่งอำนาจ และเพิ่มบทบาทบุคลากรในกระบวนการตัดสินใจสำคัญขององค์กร สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหลายๆ คนทำงานด้วยกันตามบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการบูรณาการในด้านความรู้ความคิด และความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน เพื่อทำให้ผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานหรือกระทำกิจกรรมต่างๆ ให้ประสานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนา ผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการหรือองค์กร เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามที่ผู้มีส่วนร่วมทุกคนปรารถนา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ ช่วยสร้างแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการศึกษา ส่งผลต่อทั้งคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและความสำเร็จของสถานศึกษาในระยะยาว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยแบ่ง เป็นปัจจัยหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัย ด้านองค์กร ปัจจัยนอกองค์กร และปัจจัยด้านครู ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดในแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านองค์กร

1.1 ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหาร

ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การ ปัจจุบันมีความเชื่อว่าผู้นำ ไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด การเป็นผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้จากการที่ผู้นั้นใช้ความพยายามและการทำงานหนัก (Lombardi, 2021) การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ ส่วนภาวะผู้นำเป็นคำที่มีผู้ให้นิยามมากมาย แต่ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกัน ก็คือ เป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กรจนกระทั่งเกิดความไว้วางใจ และเชื่อมั่นในภาวะผู้นำของบุคคลนั้นๆ (ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ และสุอาภา สีมาพุฒ, 2556) สำหรับการศึกษา การวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสามารถวัดได้จากประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของครู คุณภาพของนักเรียน คุณภาพงานวิชาการของโรงเรียน รวมถึง ความหลากหลายของแหล่งข้อมูลที่นำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินและปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นต้น (Mc Ewan, 2003) ซึ่งองค์ประกอบข้างต้นนั้นก็คือ ผลผลิต ผลลัพธ์ และกระบวนการของงานวิชาการนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน รวมถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการ และการศึกษาของ โชติรส จิโนรส และคณะ (2565) ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี โดยหลักการครองตน ครองคน และครองงาน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากผู้บริหารนั้นเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้การบริหารงานวิชาการไปสู่เป้าหมาย ผู้บริหารที่มีประสบการณ์สูง มีวิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้คนได้ตรงกับงาน ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์

1.2 ความสามารถด้านวิชาการของโรงเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถด้านวิชาการของโรงเรียนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู มีการศึกษาไว้หลากหลายด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพบุคลากร และการจัดการเรียนรู้ (Dubrin, 2010; Sergiovanni, 2009; Hoy and Miskel, 2001) ด้านโครงสร้างขององค์กร (Stringer, 2002; Steer, 1997) ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ (Hoy and Miskel, 2001; สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2551) ด้านการพัฒนาหลักสูตร (Hoy and Miskel, 2001) ด้านสมรรถนะโรงเรียน (ปฐมพงศ์ ชวาลิต, 2561) ซึ่งโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านความสามารถด้านวิชาการ บุคลากร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และทรัพยากรที่เพียงพอในการดำเนินงาน รวมถึงใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการบริหารจัดการ ย่อมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้สะดวกขึ้น และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้ดียิ่งขึ้น และการศึกษาของ สาริศา จันทร์แรม และคณะ (2562) ได้ศึกษาพบว่า ความสามารถด้านวิชาการ ของโรงเรียน ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

1.3 บรรยากาศองค์กร

บรรยากาศองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากบรรยากาศที่ดีสามารถสร้างแรงจูงใจ เพิ่มความพึงพอใจ และกระตุ้นให้บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

Likert and Likert (1961 อ้างถึงใน ปฐมพงศ์ ชวาลิต, 2561) บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลต่อมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร ประกอบด้วย การติดต่อสื่อสารภายในองค์กร (Communication) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - making Practices) การคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงาน (Concern for Persons) อำนาจและอิทธิพลในองค์กร (Influence on Department) เทคนิคและวิทยาการใช้ในองค์กร (Technological Adequacy) และ 6) แรงจูงใจ (Motivation) ส่วน Tiedeman and Knowles (1989) บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลต่อมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร คือ องค์กรควรสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรการบริหารงานที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ ในองค์กร โครงสร้างองค์กรมีการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางไม่กระจายอำนาจ และนโยบายเกี่ยวกับการเงิน การจัดสรรงบประมาณการพัฒนากำลังคนในองค์กรอย่างเพียงพอ ซึ่งส่งผล ให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นความสำคัญและคุณค่าขององค์กรและ Stringer (2002) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์กรสัมพันธ์ กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้าง (Structure) 2) ด้านมาตรฐานงาน (Standards) ความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อหลักการที่กำหนดขึ้น เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานทุกแผนกอย่างเป็นระเบียบชัดเจน 3) ด้านความรับผิดชอบ (Responsibility) 4) ด้านการยอมรับการให้รางวัล (Recognition) 5) ด้านการสนับสนุน (Support) 6) ด้านความผูกพันต่อองค์กร (Commitment)

1.4 ความพร้อมด้านทรัพยากร

ความพร้อมด้านทรัพยากรของโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากทรัพยากรที่มีคุณภาพและเพียงพอจะสนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น และกระตุ้นให้ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาวิชาการมากขึ้น ดังที่ Hoy and Miskel (2001) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้ระบบออนไลน์ หรืออุปกรณ์ดิจิทัล เป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ทางไกลหรือการจัดหาอุปกรณ์ให้กับนักเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพิ่มโอกาสการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน 6) ความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบข้อมูล (Silver, 2000 อ้างถึงใน ปฐมพงศ์ ชวาลิต, 2561) เช่น การเก็บข้อมูลผลการเรียน ข้อมูลนักเรียน และการสื่อสารกับผู้ปกครองซึ่งช่วยให้ผู้ปกครองและชุมชน สามารถติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและมีส่วนร่วมในกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอน เพิ่มความโปร่งใสและสร้างความไว้วางใจระหว่างโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 7) การสนับสนุนด้านทรัพยากรจากชุมชนการมีทรัพยากรที่ได้รับจากชุมชน เช่น การบริจาคเงิน ทรัพยากรการเรียน หรืออาสาสมัครช่วยสอน ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยเพิ่มศักยภาพของการบริหารงานวิชาการผ่านความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากภายนอกและ 8) ความพร้อมด้านการบริหารจัดการทรัพยากร การวางแผนและจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเห็นถึงความโปร่งใสและประสิทธิภาพของโรงเรียน เพิ่มความเชื่อมั่นและกระตุ้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการทางวิชาการ

2. ปัจจัยนอกองค์กร

2.1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (2545) ฉบับที่ 3 (2553) และฉบับที่ 4 (2562) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ได้ระบุตามความในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 29 ได้ระบุว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง อีกทั้ง ยังมีส่วนส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาอีกด้วย เนื่องจากการมีส่วนร่วม ของบุคคลภายนอกองค์กรการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้และพัฒนานโยบายหรือแนวทางการจัดการงานวิชาการ ในเชิงบูรณาการ โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ความเข้าใจและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีความเข้าใจในบทบาทและเป้าหมายของโรงเรียนสามารถให้การสนับสนุนที่ตรงจุด เช่น การสนับสนุนด้านเวลา ทรัพยากร หรือส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน ซึ่งจะช่วยให้การจัดกิจกรรมทางวิชาการมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากมีแรงสนับสนุน ทั้งจากโรงเรียนและครอบครัว ผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเชื่อมโยงความต้องการของนักเรียนกับเป้าหมายของโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการวิชาการ เช่น การวางแผนหลักสูตรหรือการจัดกิจกรรม ซึ่งจะทำให้โครงการวิชาการตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและบริบทชุมชนสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 3) การสนับสนุนทรัพยากรจากชุมชน ชุมชนสามารถสนับสนุนทรัพยากรที่สำคัญ เช่น การจัดหาอุปกรณ์การเรียน ห้องสมุด หรือสถานที่สำหรับจัดกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมทางวิชาการที่มีคุณภาพและครอบคลุมมากขึ้น ลดภาระ ด้านงบประมาณของโรงเรียน ทำให้สามารถนำทรัพยากร ไปพัฒนาในด้านอื่นๆ 4) การส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการเรียนรู้ ผู้ปกครองที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การช่วยทำการบ้าน การอ่านหนังสือร่วมกัน หรือ การสนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ซึ่งส่งผลดีต่อการบริหารงานวิชาการ 5) การร่วมจัดกิจกรรมวิชาการ ผู้ปกครอง และชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น การเป็นวิทยากรการสนับสนุนกิจกรรมค่ายวิชาการ หรือการจัดกิจกรรมที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของนักเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 6) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนที่มีช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนกับผู้ปกครองและชุมชน เช่น การประชุม การส่งข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือการจัดทำรายงานความคืบหน้าของกิจกรรม ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจและความโปร่งใสในกระบวนการบริหารงานวิชาการ กระตุ้นการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนได้มากขึ้น และ 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และองค์กรชุมชน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือบริษัทในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยเพิ่มทรัพยากรและความเชี่ยวชาญที่สนับสนุนการบริหารงานวิชาการทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการทำงานร่วมกันระยะยาว

2.2 การสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ของชุมชน

ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” นำไปสู่ การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองตอบต่อการบรรลุ ซึ่งผลประโยชน์ แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้วและสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ โดยอนาคตประเทศไทย ปี 2579 คนไทยในอนาคตมีศักยภาพในการร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับบริบทการพัฒนาในอนาคตมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญามีทักษะในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงาม รู้คุณค่าความเป็นไทย และมีความรับผิดชอบเป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชน สังคม รักชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ และสังคมไทยเป็น สังคมที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย อัตรา ความยากจนต้องมีการกระจายโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรการสร้างฐานอาชีพบริการทางสังคมที่มีคุณภาพและกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง ไม่คอรัปชั่นโดยที่ประชาชนทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัว อยู่ดีมีสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จักรพันธ์ แก้วพันธ์ และ พิภพ วชังเงิน (2566) ปัจจัยการสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากสนับสนุนจากชุมชนเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ ช่วยสนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารงานด้านวิชาการ ดังนี้คือ 1) บทบาทของชุมชน ชุมชนสามารถช่วยจัดหาทรัพยากร เช่น อุปกรณ์การเรียน วัสดุการสอนหรือสนับสนุน ด้านการเงิน สำหรับโครงการวิชาการ ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพในการบริหารงานวิชาการโดยการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้ เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและส่งเสริมการมีส่วนร่วม2) ทรัพยากรบุคคล ผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรในชุมชน การนำผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ จากชุมชนเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น การเป็นวิทยากร การให้คำปรึกษา ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณภาพการบริหารงานวิชาการโดยทำให้การเรียนรู้ มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับโลกแห่งความจริง 3) ทรัพยากรทางกายภาพ อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนอาจสนับสนุนการพัฒนาอาคารเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ หรือพื้นที่การเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมวิชาการ ได้อย่างประสิทธิภาพ 4) ทรัพยากรทางเทคโนโลยี การสนับสนุนเทคโนโลยี เช่น การจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือซอฟต์แวร์เพื่อการศึกษา ซึ่ง จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ยุคดิจิทัล และทำให้การบริหารงานวิชาการสามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ 5) ความร่วมมือในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและสมาชิกชุมชนร่วมวางแผนหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการทำให้การตัดสินใจตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของทุกฝ่าย 6) การสนับสนุนด้านการเงิน แหล่งทุนจากชุมชนและองค์กรภายนอก: เช่น การจัดหาทุนจากหน่วยงานท้องถิ่น องค์กรเอกชนหรือการระดมทุน ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินโครงการวิชาการใหม่ๆ หรือพัฒนาทรัพยากรที่จำเป็นได้อย่างต่อเนื่อง และ 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เครือข่ายโรงเรียนและชุมชนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในพื้นที่และหน่วยงานชุมชน เช่น องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งจะช่วยเพิ่มการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และประสบการณ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน สรุปได้ว่า การสนับสนุนของผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้นักเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ร่วมคิดร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ

และร่วมประเมินผล กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง และมีนโยบายให้ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคลอีกด้วย

3. ปัจจัยด้านครู

3.1 ทักษะในงานวิชาการของครู

ครู คือ ผู้ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนทำการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่บรรลุเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาที่สอนเป็นอย่างดีมีเทคนิคการสอนใหม่ๆ ใช้เอกสารประกอบการสอน สื่อ อุปกรณ์ได้เหมาะสมการจัดรูปแบบการเรียนการสอนทั้งแบบรายกลุ่มและรายบุคคลที่น่าสนใจ มีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยคำนึงถึงผลที่เกิดกับผู้เรียนและมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับกัลยา ชนะภัย (2562) ได้สรุป ปัจจัยด้านทักษะในงานวิชาการของครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากครูเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการเรียนการสอน และมีบทบาทเชื่อมโยงระหว่างผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนโดยสามารถอธิบายผลกระทบในมิติต่างๆ ดังนี้คือ 1) ความรู้ในงานวิชาการ ความรู้ในงานวิชาการของครู เช่น ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หลักสูตร และนวัตกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอน เมื่อครูมีความรู้ลึกซึ้งในเนื้อหาวิชา จะช่วยพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สร้างความน่าเชื่อถือ ผู้ปกครองและชุมชน มีความมั่นใจในความสามารถของครู ส่งผลให้มีแรงจูงใจในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน การนำเสนอข้อมูลเชิงวิชาการ ครูที่มีความรู้สามารถให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารและทีมบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ทักษะในงานวิชาการ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสอน การวิจัยการวางแผนการสอน การวัด และประเมินผล ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร ครูที่มีทักษะ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการสอนสามารถมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียน ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นการเพิ่มความมีส่วนร่วมในโครงการครูที่มีทักษะสามารถทำงาน ร่วมกับผู้บริหารและชุมชนในการจัดกิจกรรมพิเศษหรือโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ และเป็นการพัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้ช่วยให้การวัดผลมีความแม่นยำและตอบโจทย์เป้าหมายทางวิชาการ 3) การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการพัฒนางานวิชาการ ครูที่สามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้จริง เช่น การพัฒนาสื่อการสอน การสร้างโครงการใหม่ หรือ การวิจัยในชั้นเรียน ด้านนวัตกรรมการเรียนรู้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน เกิดความยั่งยืนของการพัฒนาความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในโครงการที่ครูนำเสนอ และมีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ครูสามารถช่วยผู้บริหารวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้านวิชาการได้อย่างตรงจุด 4) การพัฒนาความเป็นมืออาชีพ การพัฒนาวิชาชีพของครู เช่น การเข้าร่วมอบรมการศึกษาต่อ หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ครูที่พัฒนาตนเองสามารถเชื่อมโยงความรู้กับบุคลากรในเครือข่ายการศึกษา เป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย ครูที่มีความรู้และทักษะสามารถร่วมวางแผนเชิงกลยุทธ์กับผู้บริหาร และเป็นการเสริมสร้างความไว้วางใจชุมชนและผู้ปกครองเห็นถึงความมุ่งมั่นของครูในการพัฒนาตนเองและนักเรียน

3.2 เจตคติต่อการเป็นครู

เจตคติต่อการเป็นครูที่ดีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ได้แก่ การสอน การพัฒนาหลักสูตร การวิจัย และการประเมินผล มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาวิชาการให้ก้าวหน้า มุ่งหวังให้นักเรียนได้รับความรู้ทางวิชาการอย่างเต็มที่ เปิดใจรับฟังความคิดเห็น คำแนะนำและข้อวิจารณ์เพื่อปรับปรุงงานวิชาการของตนเอง และยินดีที่จะพัฒนาผลงานทางวิชาการให้เป็นที่ยอมรับซึ่งกัลยา ชนะภัย (2562) ได้สรุป เจตคติต่อการเป็นครู เป็นทัศนคติและความตั้งใจของครูที่มีต่อ การสอนการพัฒนานักเรียน และการทำงานร่วมกับทีมบริหารเป็นการสร้างบรรยากาศเชิงบวก ครูที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานจะกระตุ้นให้นักเรียนและ

ผู้ปกครองมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เจตคติที่ดีช่วยให้ครูพร้อมเปิดรับความคิดเห็น และทำงานร่วมกับผู้บริหารและบุคลากรอื่นๆ และการเป็นแบบอย่างที่ดี ครูที่มุ่งมั่น ในการพัฒนาตนเองและใส่ใจนักเรียนช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชนและผู้ปกครอง ซึ่งครูที่มีเจตคติที่ดีจะมองว่างานวิชาการเป็นโอกาสพัฒนาตนเองและนักเรียนทำให้ครูมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยเจตคติที่ดีช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกับเพื่อนครูและผู้บริหาร เพื่อบรรลุเป้าหมายวิชาการของโรงเรียน เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยครูที่มีเจตคติที่ดีต่อการบริหารงานวิชาการจะสนับสนุนและนำเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตคติที่ดีทำให้ครูมีความรับผิดชอบและมีความตั้งใจทำงานเพื่อให้งานสำเร็จอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ Gibson (2000) การที่ครูมีเจตคติที่ดี มีความมั่นใจสูงมีความรู้ดีมีประสบการณ์และทักษะความชำนาญ และการมีความยินดีในอาชีพครู เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการสอนและการมีส่วนร่วมในทางวิชาการของครู

3.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตามทฤษฎีของ Mc Clelland (1985) บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นบุคคลที่ทำพฤติกรรมเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานที่เป็นเลิศที่ตนกำหนดไว้โดยไม่ได้มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนหรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ มีการตั้งมาตรฐานที่เป็นเลิศในการทำงาน และรับผิดชอบที่จะทำให้ได้ตามนั้น มีความกล้าทำกิจกรรมใดๆ แม้ว่ามีโอกาสประสบผลสำเร็จเพียงครึ่งหนึ่งมีพยายามอย่างไม่ย่อท้อจนกว่าจะบรรลุจุดมุ่งหมายมีความสามารถในการวางแผนระยะยาว และต้องการรู้ผลของงานที่ทำ ส่วน Spencer and Spencer (1993) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในลักษณะดังนี้ คือ 1) เพิ่มความกระตือรือร้นครูที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีความกระตือรือร้นในการวางแผนและดำเนินงานวิชาการเพื่อพัฒนานักเรียนและโรงเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น 2) ผลักดันสู่เป้าหมายครูจะตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน และพยายามอย่างเต็มที่เพื่อบรรลุผลสำเร็จ ในงานวิชาการ 3) สร้างความคิดริเริ่ม ครูจะนำเสนอวิธีการใหม่ๆ และสร้างสรรค์ในการพัฒนางานวิชาการ และ 4) ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน แรงจูงใจช่วยเสริมความมุ่งมั่นในการร่วมมือกับผู้บริหารและเพื่อนครู สรุปได้ว่า แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์เป็นการใช้ความพยายามมุ่งมั่น ปรารถนาในการที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ มีความพยายามในการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่องานประสบความสำเร็จ และวิตกกังวลเมื่องานไม่บรรลุตามเป้าหมายซึ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทำให้ครูเกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานและเป็นสมรรถนะหลักของครูในการปฏิบัติงาน

บทสรุป

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานหลักในการบริหารของสถานศึกษา คือ มุ่งให้การเรียนการสอนของสถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม ที่สังคมต้องการและตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องใส่ใจและให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการและดำเนินการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมของครูในการวัดผลและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมของครูในการนิเทศการศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมของครูในการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยของการมีส่วนร่วมในการบริหาร งานวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อครู

ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เกิดจากอิทธิพลทางด้านภายในองค์กร ภายนอกองค์กรและอิทธิพลจากตัวของครูเอง ประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านองค์กร 1) ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหาร 2) ความสามารถด้านวิชาการของโรงเรียน. 3) บรรยากาศองค์กร 4) ความพร้อมด้านทรัพยากร 2. ปัจจัยนอกองค์กร 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 2) การสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ของชุมชนและ 3. ปัจจัยด้านครู 1) ทักษะในงานวิชาการของครู 2) เจตคติต่อการเป็นครู 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นอกจากนี้ ยังได้เก็บข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง (สพม.ชลบุรี ระยอง) ในระดับมัธยมศึกษา (ม.1 - ม.6) มีโรงเรียนทั้งหมด 20 แห่ง ทั้งนี้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง สามารถพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการการศึกษารูปแบบใหม่ ภายใต้กลไกการทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง โดยการค้ากับทิศทางการดำเนินงานของคณะกรรมการอำนวยการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ในการขับเคลื่อนการจัดตั้งและบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยประสานความร่วมมือของหน่วยงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนะให้เกิดการแก้ไขกฎระเบียบ เพื่อให้การค้าเนินงานพื้นนวัตกรรมการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2560). *คู่มือการบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (2545) ฉบับที่ 3 (2553) และฉบับที่ 4 (2562).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

กัลยา ชนะภัย. (2562). *การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู.* ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

จักรพันธ์ แก้วพันธ์ และ พิภพ วชังเงิน. (2566). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7*(1), 19-35.

โชติรส จิโนรส, สุพัฒนา หอมบุปผา และ สาธร ทรัพย์รวงทอง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. *Educational Journal คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 5*(2), 87-99.

ดำรง ศรีอร่าม. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนบ้านค่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, 5*(1), 33-50.

ธงชัย สันติวงษ์. (2554). *พฤติกรรมบุคคลในองค์การ.* กรุงเทพฯ: เจริญพัฒน์.

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2551). *บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.

ปฐมพงศ์ ชวาลิต. (2561). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). *ความเป็นครูมืออาชีพ.* กรุงเทพฯ: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ภิญโญ สาธร. (2557). *การบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ค.ศ. การพิมพ์.

ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล. (2563). *แนวคิดทฤษฎีหลักการบริหารการศึกษา.* กำแพงเพชร: เกรียงไกรพานิช.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2560). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ และสุอาภา สีมาพุฒ (2556). *ความหมายของภาวะผู้นำ.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

สาริศา จันทร์แรม, ธนวิน ทองแพง และ พงศ์เทพ จิระโร. (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออก. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 14*(1), 181-192.

สมยศ นาวีการ. (2555). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ.* กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2551). *การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ.* กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.

สัมมา รธนิธย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ส.เอเซียเพลส.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). *ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน: การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุธีระ ประเสริฐสรรพ์. (2562). *เพาะพันธุ์ปัญญา: ปัญญาการศึกษาจึงผลิบาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุพิชชา มากะเต, ภัคณัฏฐ์ สมพงษ์ธรรม และ พรรณวลัย เกวะระ. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง. *E-Journal of Education Studies, Burapha University,* **3**(2), 19-36.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. (2567).*แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง* (พ.ศ.2566 – 2569). ระยอง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2565). *นโยบายเร่งด่วน สพฐ. QUICK POLICY 2565.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อำภา บุญช่วย. (2537). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Cohen, J. M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.

Dubrin, A. J. (2010). *The principles of leadership* (6th ed.). Toronto: Houghton Mifflin.

Fry, H., Ketteridge, S., & Marshall, S. (2009). *A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education: Enhancing Academic Practice* (3rd ed.). New York: Taylor & Francis.

Gibson J. L. (2000). *Organization: Behavior Structure Process International* (10th ed.) New York: McGraw-Hill.

Gorton, R. (1983). *School Administration and Supervision: Leadership Challenges and Opportunities* (2nd ed). Ohio: W.C. Brown.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory research and Practice* (6th ed.). New York: McGraw-Hill.

Kijai, J. (2005). School: Effectiveness Characteristics and School Incentive Reward. *Dissertation Abstracts International, 48*(4), 329-A.

Lombardi, J. R. (2021). *The Lombardi Rules*. McGraw-Hill International Enterpreses, Inc.

McCelland, D. C. (1985). *Human Motivation.* Chicago: Scott, Foresman.

McEwan, E. K. (2003). *Seven steps to effective instructional leadership* (2nd ed.). Thousand Oaks: Coewin.

Oakley, P. (2003). *Project With People.* Geneva: ILO.

Sergiovanni, T. J. (2009) *Building Community in Schools*. San Francis-co: Jossey-Bass.

Spencer, L. M. and Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work*. New York: John Wiley.

Steer, R. M. (1997). *Organizational Effectiveness: A Behavioral View*. Santa Monica: Calif Goodyear.

Stringer, R. (2002). *Leadership and organization climate*. New Jersey: McGraw-Hill.

Tiedeman, D. V., & Knowles, M. (1989). The Adult Learner: A Neglected Species. *Educational Researcher, 8*, 20-22.

William Erwin. (1976). *Participation Management: Concept Theory and Implementation*. Atlanta: Georgia State University.

Zhao, Y. (2009). *Education in the flat world: Implications of globalization on education*. Lawrence: University of Kansa

The Comparison of Adversity Quotient (AQ) and Problem-Based Thinking Abilities Using Problem-Based Learning (PBL) with Visual Thinking of Grade 2 Students at Demonstration School of Khon Kaen University Primary (Mo-Dindang)

Jittimapon Jumpapung[1*], Montha Chumsukon[2]

1 *Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand*
2 *Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: Jtmpjpp@gmail.com*

Abstract

The objectives of this study were to1) compare the Adversity Quotient of Grade students at the Demonstration School of Khon Kaen University, Primary Division (Mo-Dindang), before and after learning through Problem-Based Learning combined with Visual Thinking techniques; 2) compare the problem-solving thinking abilities of Grade 2 students before and after learning through the same approach; and 3) examine students' satisfaction with the implementation of PBL combined with Visual Thinking techniques. The sample consisted of 35 students from Grade 3/2 at the Demonstration School of Khon Kaen University, Primary Division (Mo-Dindang), selected through simple random sampling using a classroom as the sampling unit. Research instruments included a lesson plan integrating PBL and Visual Thinking techniques, an AQ assessment test, a problem-solving ability test, and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using T-tests, mean scores, and standard deviations. The results of the study revealed that students who participated in Problem-based learning (PBL) management with visual thinking technique 1) Students have the ability score in facing problems and overcoming obstacles after learning which is significantly higher than before learning at from analysis significance at .05 and 2) Students have the problem-solving ability measurement score after learning which is significantly higher than before learning at from analysis significance at .05 and 3) Students are satisfied with the learning management using Problem-based learning with visual thinking technique at the highest level

Keywords: Problem-Based Learning, Visual Thinking, Adversity Quotient (AQ) , Problem-Solving Thinking, Contentment

Received: 2025-05-25; Revised: 2025-06-10; Accepted: 2505-06-15 ISSN: 2822-0218 (Online)

การเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่นฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง)

จิตติมาภรณ์ จำปาปุ้ง[1*] และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์[2]

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: Jtmpjpp@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับ**เทคนิคการคิดเป็นภาพ** โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) จำนวน 35 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ แบบทดสอบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ T-test และค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ**เทคนิคการคิดเป็นภาพ** 1) นักเรียนมีคะแนนความสามารถ ในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีคะแนนการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน**ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ** อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, เทคนิคการคิดเป็นภาพ, การเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค, การคิดแก้ปัญหา, ความพึงพอใจ

บทนำ

ในการดำเนินชีวิตประจำวันในยุคสมัยที่โลกปรับเปลี่ยนสถานการณ์อย่างรวดเร็ว การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของคนยุคใหม่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจะต้องฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา (พนัส จันทร์ศรีทอง, 2565) สอดคล้องกับ ณัฐธิกา ศรีมกุฎพันธุ์ (2565) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับปัญหาอุปสรรคความทุกข์ทรมาน หรือความยากลำบากที่ผ่าน เข้ามาในชีวิตแล้วพยายามเอาชนะ ข้ามพ้นหรือฝ่าฟันวิกฤตนั้นอย่างอดทน มีเป้าหมาย มีสติ มีความหวัง มุ่งมั่น ยืนหยัดและโดยใช้ความแข็งแกร่ง และศักยภาพที่มีอยู่เพื่อสามารถปฏิบัติภารกิจใดๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหวัง ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จึงถือเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทั้งความรู้ทักษะและพฤติกรรมที่ความสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาในบริบทสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตตนเองได้ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรับรู้ปัญหา ค้นหาสาเหตุและเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยอาศัยความสามารถทางสติปัญญา การเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหาที่ประสบใหม่ ยิ่งปัญหาสลับซับซ้อนยิ่งต้องอาศัยการคิดมาก โดยการคิดแก้ปัญหาที่เป็นระบบหรือแบบแผนวิธีการที่จะทำให้การคิดแก้ปัญหาบรรลุผล (อรอนงค์ เมืองคง, 2565)

จากการสังเกตนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความแตกต่างกัน ทางด้านสภาพความเป็นอยู่ และการเลี้ยงดูของครอบครัว และจากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน มีนักเรียนร้อยละ 60 เมื่อต้องพบกับปัญหา นักเรียนจะกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของคนอื่นและละเลยการลงมือแก้ปัญหาและเมื่อนักเรียนทำความผิดจะหลีกหนี ไม่กล้าเผชิญหน้าเพื่อยอมรับผิด เมื่อพบปัญหาจากการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากการร่วมแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม รวมถึงเมื่อนักเรียนทำงานกลุ่มเสร็จช้าเกินเวลาที่กำหนด นักเรียนมักจะมีการทะเลาะกันภายในกลุ่มและแสดงพฤติกรรมทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมให้เพื่อนร่วมกลุ่มตนเอง สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 ท่าน พบว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อมีการมอบหมายให้นักเรียนทำใบภารกิจการเรียนรู้ แล้วนักเรียนไม่สามารถลงมือทำได้ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมเมินเฉย ไม่สนใจ ไม่กระตือรือร้น รวมถึงถอดใจไม่อยากทำงานที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดเพื่อพัฒนาแนวทางเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถบรรลุศักยภาพของตนเอง ตามกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ยังขาดการพัฒนาและการส่งเสริมทางด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยสะท้อนจากการตอบคำถามในชั้นเรียนและการทำใบภารกิจการเรียนรู้ที่มีลักษณะคำถามเชิงระบุปัญหาสาเหตุ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและแนวทางการจัดการปัญหา ในเชิงสถานการณ์ต่างๆ หากผู้สอนยกตัวอย่างสถานการณ์ เหตุการณ์ปัญหาทางสังคมที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน นักเรียนส่วนใหญ่จะเงียบ ขาดการสนทนาโต้ตอบ บางครั้งคำตอบของนักเรียนยังไม่ครอบคลุมไม่ตรงตามในประเด็นข้อเท็จจริงเชิงเหตุผลและเมื่อผู้เรียนต้องเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนยังไม่สามารถเผชิญกับปัญหาและคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจึงเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความกล้าในการเผชิญกับปัญหาอุปสรรคที่พบในชีวิตและสามารถคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่นักเรียนเผชิญได้ถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานหลักเหตุผล การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจหรือหาหนทางที่จะแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (สุภชาวัลย์ ชนะศักดิ์, 2561) สอดคล้องกับ ณัฐธิดา กัลยาประสิทธิ์ (2564) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ โดยนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้มาใช้ในการหาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และหาวิธีแก้ปัญหาเพื่อนำมาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นำปัญหาที่มีความซับซ้อน ในปัจจุบันเรื่องใกล้ตัวในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาเป็นสื่อในการกระตุ้นความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนักเรียนศึกษาค้นคว้าจากการนำประสบการณ์ความรู้เดิม เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ มาใช้เพื่อแก้ปัญหา (ศิริลักษณ์ ไทยพงษ์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตตรี พรหมบึงลำ (2564) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1969) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจะเริ่มพัฒนาในช่วงอายุประมาณ 7 ถึง 11 ปี คือ ระยะการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรมจะเริ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาแบบง่ายๆ ดังนั้น เทคนิคหนึ่งที่จะสามารถส่งเสริมทักษะการคิดที่เป็นรูปธรรมของผู้เรียนได้ดี คือ เทคนิคการคิดเป็นภาพ ซึ่งสามารถพัฒนาความคิดให้มีความหลากหลายและลึกซึ้งได้มากขึ้น โดยการคิดเป็นภาพจะช่วยทำให้เห็นถึงโครงสร้างของปัญหาที่เป็นเหตุเป็นผลกันของข้อมูล ในกรณีที่ปัญหามีความซับซ้อนมากๆ การแก้ไขปัญหาในครั้งเดียวนั้นอาจจะกระทำได้ยาก (คัตสึมิ มิชิมูระ, 2550) สอดคล้องกับ อรรถสิทธิ์ บัวพันธ์ (2564) กล่าวว่า กระบวนการคิดโดยวาดออกมาเป็นแผนภาพอย่างเป็นระบบ จึงช่วยให้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ง่ายเหมาะสำหรับการนำไปใช้เชื่อมโยงเนื้อหาต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการจับใจความและสรุปความ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Smajdek and Selan (2016) พบว่า ภาพวาดที่นักเรียนนำมาใช้ประกอบการอธิบายซึ่งเป็นภาพที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป จะทำให้นักเรียนสามารถจดจำคำอธิบายต่างๆ ได้มากกว่า การพูดบรรยายเพียงอย่างเดียว การวาดภาพสามารถสื่อความหมายได้ดีกว่าคำพูดหรือตัวอักษร อีกทั้งช่วยส่งเสริมความคิดและจินตนาการของนักเรียน จึงมีประโยชน์อย่างมากต่อการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียน สมควรอย่างยิ่งที่ระบบการศึกษาควรจะนำความรู้ทางด้านศิลปะมาใช้เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน เห็นได้ว่าเทคนิคการคิดเป็นภาพมีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการคิด และการจัดลำดับความคิดของผู้เรียน และเมื่อนำเทคนิคการคิดเป็นภาพ มาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการจัดลำดับการคิดได้อย่างรวดเร็วและเป็นระบบ ทั้งนี้ยังช่วยกระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการคิดและแสดงความคิดเห็นในกระบวนการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียน มีกระบวนการพัฒนา ทางความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ดีขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น จึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมาร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ เพื่อพัฒนาความสามารถในการการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน ได้สร้างความรู้และกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อค้นหาวิธีแก้ปัญหาได้เผชิญกับปัญหาที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เกิดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคจากการลงมือปฏิบัติ แสวงหาสืบค้นด้วยตนเองและการแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนร่วมกลุ่มอย่างกระตือรือร้น มีความสุข สนุกกับการเรียนเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในอนาคต

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ที่จัดการเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ที่จัดการเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มุ่งสร้างประสบการณ์ตรง เน้นให้ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติและได้ฝึกทักษะการคิดการเผชิญสถานการณ์ปัญหาวางแผนเรียนรู้และตรวจสอบกำกับการเรียนรู้ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดสถานการณ์ ชี้แนะและอำนวยความสะดวก ดูแลในทุกขั้นตอนในการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกำหนดปัญหา คือ ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหาสามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียนได้และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ 2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา คือ ขั้นที่ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ 3) ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า คือ ขั้นที่ผู้เรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีกาที่หลากหลาย 4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ คือ ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผลสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ คือ ขั้นที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง และ6) ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน คือ ขั้นที่ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking)

เทคนิคการคิดเป็นภาพ คือ แผนภาพความคิดโดยใช้รูปภาพแสดงแทนความคิดหรือข้อมูลสำคัญที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระเบียบในรูปแบบต่างๆ และมีข้อความกำกับรูปภาพที่ใช้แสดงความคิด ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ทั้ง 3 รูปแบบ ตามแนวคิดของ ชอง จินโฮ (2560) ได้แก่

1. Visual Unit มีลักษณะเป็นภาพวาด 1 ภาพ ที่ใช้แทนคำพูด 1 คำ หรือ ภาพวาดที่เป็นสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สามารถบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างตรงไปตรงมา

2. Visual Mix เป็นการรวม Visual Unit หลาย ๆ ภาพเข้าด้วยกัน โดยใช้ตัวอักษร ลูกศรหรือเส้นเชื่อมเข้ามาประกอบในภาพ

3. Visual Message เป็นการนำเสนอข้อมูลที่มีความซับซ้อน โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล จาก Visual Mix หลายๆ ประโยคเข้าด้วยกัน จนกลายเป็นภาพที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวหรือข้อความยาวๆ

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ)

ความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงการรับรู้และเข้าใจสถานการณ์นั้น มีความกล้ารับผิดชอบต่อเหตุการณ์ต่างๆที่กำลังเผชิญอยู่สามารถใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อควบคุมและเอาชนะความยากลำบาก ด้วยการพยายามกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมุ่งมั่น อดทน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้ยึดขั้นตอนเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) 4 ขั้น ตามแนวคิดของสตอลทซ์ (1997) คือ 1) การควบคุมสถานการณ์ (C = Control) คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมสถานการณ์ที่ยากลำบากที่กำลังเผชิญอยู่ สามารถควบคุมการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ยากลำบากของตนเองได้ ไม่หลบ ไม่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับปัญหา จะพยายามคิดหาวิธีแก้ไขปัญหาอย่างกระตือรือร้น 2) สาเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหา (O2 = Origin and Ownership) คือ การวิเคราะห์หรือระบุสาเหตุของปัญหา การรับผิดชอบต่อปัญหาหรืออุปสรรคและความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหา 3) ผลกระทบ (R = Reach) คือ การรับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ว่าจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไร และความสามารถในการควบคุมผลกระทบไม่ให้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำหรือพร้อมยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ 4) ความอดทน (E = Endurance) คือ ความสามารถในการรับรู้ความคงทนของปัญหาและอุปสรรค และความสามารถในการรับมือกับความยืดเยื้อของปัญหา ความอดทน ไม่ยอมแพ้และพยายามหาทางแก้ปัญหา

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผล โดยผู้วิจัยได้ยึดขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา 4 ขั้น ตามแนวคิดของเวียร์ (Weir, 1974) คือ

ขั้นที่ 1 ระบุปัญหา คือ การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อหาปัญหา บอกหรือกำหนดปัญหา

ขั้นที่ 2 หาสาเหตุของปัญหา คือ การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด โดยต้องสัมพันธ์กับปัญหาจากขั้นตอนที่ 1

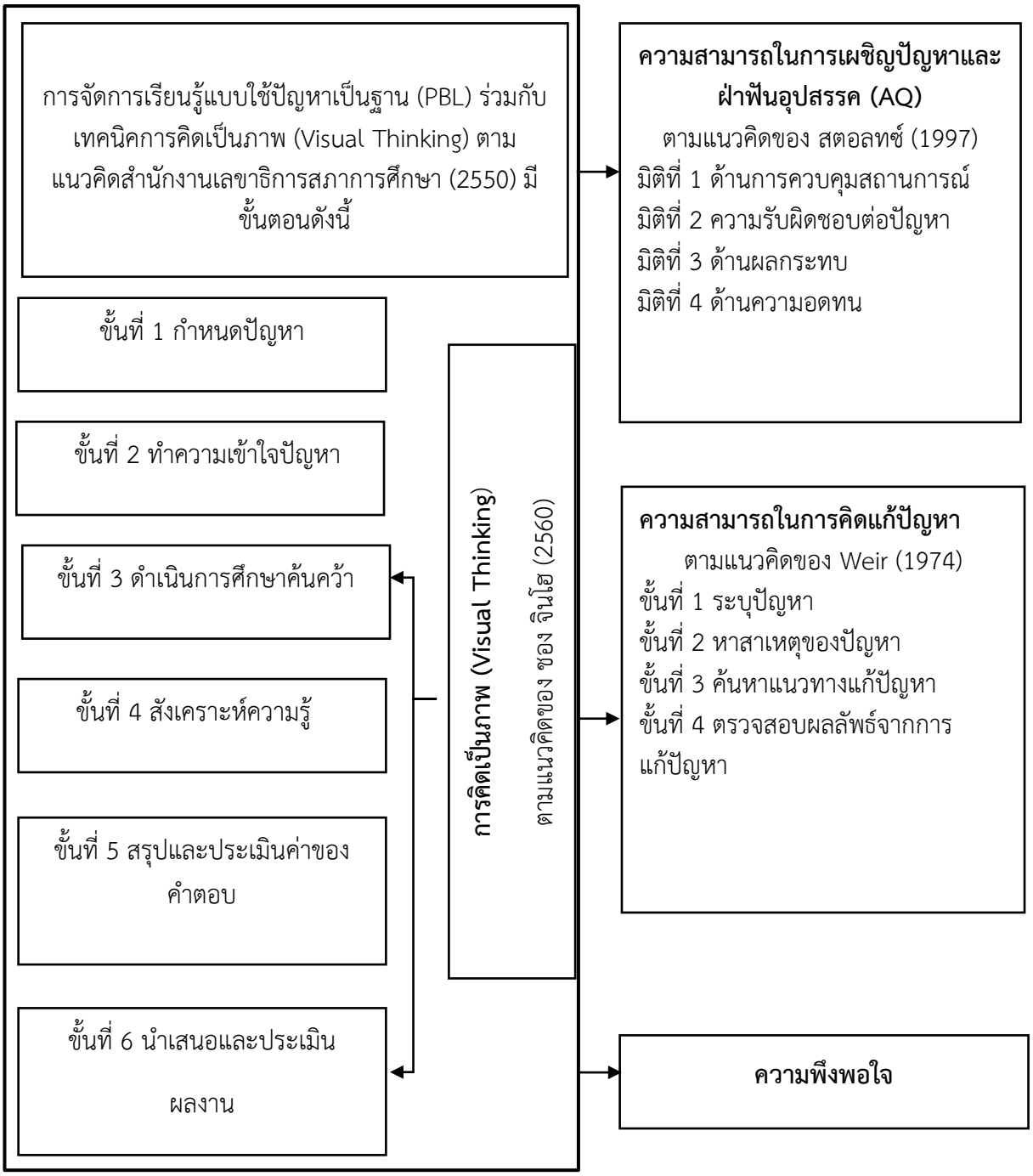
ขั้นที่ 3 ค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา คือ การค้นหา รวบรวมข้อมูล เพื่อหาวิธีการหรือแนวทางการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับปัญหา สาเหตุของปัญหา และมีความเหมาะสม

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบผลลัพธ์จากการแก้ปัญหา คือ การอธิบายหรืออภิปรายผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้วิธีการหรือแนวทางการแก้ปัญหานั้น ๆ ว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ทักษะการคิดแก้ปัญหาสามารถตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นได้ จากแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ ความรู้สึกพอใจที่นักเรียนมีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ถ้านักเรียนมีความคาดหวังต่อสิ่งนั้นและได้รับการตอบสนองดี นักเรียนจะมีความพึงพอใจมาก แต่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ นักเรียนอาจผิดหวังและมีความพึงพอใจต่อสิ่งนั้นน้อยโดยสามารถวัดได้จากแบบวัดความพึงพอใจในการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) จำนวน 10 ข้อ

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest – Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 2/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

2. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน โดยใช้ระยะเวลา 12 คาบเรียน

4. หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 12 แผนแล้ว ดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหากับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบเดิมแต่สลับลำดับข้อของแบบทดสอบ

5. ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

6. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบและแบบสอบถามความพึงพอใจ ไปหาค่าสถิติต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

7. รวบรวมข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแผนการจัดการการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง รอบรู้ภูมิศาสตร์ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ออมได้ใช้จ่ายเป็น จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 12 แผนการจัดการเรียนรู้ 12 คาบเรียน

หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.43 แบบทดสอบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค รูปแบบปรนัยชนิดเลือกตอบมี 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ จากการประเมินแบบทดสอบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความสอดคล้อง ดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่า 1.00 ทุกข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.31 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.22 -0.45 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 0.72 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา รูปแบบปรนัยชนิดเลือกตอบมี 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ จากการประเมินแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความสอดคล้อง ดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่า 1.00 ทุกข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.25 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.22 -0.74 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 0.72 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ จากการประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แบบวัดความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิด เป็นภาพ ผลปรากฏดังตารางที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียน

ผลการทดสอบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ)	**N**	$\overline{x}$	**S.D**	**ค่า t-test**	**Sig.**
ก่อนเรียน	35	12.57	0.48	9.50*	.00
หลังเรียน	35	16.08	0.39		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง เป็นไปตามสมมติฐาน

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

ผลการทดสอบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ)	**N**	$\overline{x}$	**S.D**	**ค่า t-test**	**Sig.**
ก่อนเรียน	35	13.28	0.39	9.22*	.00
หลังเรียน	35	16.08	0.46		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) มีคะแนนความสามารถในการความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	เนื้อหาเหมาสมกับเวลา วัยและความสามารถของนักเรียน	4.74	0.44	มากที่สุด
2	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายน่าสนใจและทันสมัย	4.60	0.60	มากที่สุด
3	เวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสมและเพียงพอ	4.49	0.65	มาก
4	สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ	4.29	0.85	มาก
5	นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้	4.71	0.56	มากที่สุด
6	นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง	4.63	0.59	มากที่สุด
7	นักเรียนได้ใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ในการเรียนรู้ เช่น การสรุปองค์ความรู้	4.63	0.72	มากที่สุด
8	ครูให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทาง หรืออำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนอย่างเต็มที่และทั่วถึง	4.54	0.69	มากที่สุด
9	การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพได้ส่งเสริมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความรู้ให้กับนักเรียน	4.86	0.35	มากที่สุด
10	นักเรียนสามารถนำความรู้และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้	4.94	0.23	มากที่สุด
รวม		**4.64**	**0.57**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค จากการทดสอบด้วยแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค หลังการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค หลังเรียนรายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง รอบรู้เศรษฐศาสตร์และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ออมได้ใช้จ่ายเป็น โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่สูงขึ้นได้และเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่เป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถพบได้ในชีวิตประจำวันและเป็นสถานการณ์ปัญหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน เกิดความอยากรู้อยากเห็น นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์สามารถถกเถียงเสนอแนะเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันภายในกลุ่ม มีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานกลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการคิดเป็นภาพ เข้ามาผนวกกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการคิด การออกแบบวาดภาพผลงาน และสามารถเข้าใจเรื่องราวหรือข้อมูลที่มีการถ่ายทอดได้ทันที ภายในระยะเวลาสั้นๆ สามารถช่วยให้การสื่อสารเนื้อหาที่มีความซับซ้อน เข้าใจยาก ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายชัดเจน เป็นการคิดและวาดภาพไปพร้อมกันแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจและมองเห็นเป็นภาพเดียวกัน เห็นต้นเหตุของปัญหาและทางแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนขึ้น เป็นการวาดภาพร่วมกันเพื่อระดมสมองจากความคิดของหลาย ๆ คน เพื่อให้ทุกคนเข้าใจสิ่งที่กำลังพิจารณาหาข้อสรุปได้ตรงกัน การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ แต่ละขั้นตอนสามารถส่งเสริมความสามารถในการเผชิญปัญหาได้ฝ่าฟันอุปสรรค และพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาได้ฝ่าฟันอุปสรรคได้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา และขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนทำหน้าที่ในการจัดสถานการณ์ปัญหาตัวอย่างและกระตุ้นให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา รับรู้ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ ขั้นที่ 3 การดำเนินศึกษาค้นคว้า ในขั้นนี้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลตามประเด็นการแก้ปัญหา เพื่อเตรียมสำหรับการเสนอแนวความคิดของตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม ซึ่งในกิจกรรมนักเรียนแสดงให้เห็นว่านักเรียนให้ความสนใจ และมีการตอบสนองต่อปัญหาจากสถานการณ์ โดยการ ศึกษาค้นคว้าข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะสามารถนำไปใช้ ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มและร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลว่ามีความสอดคล้องหรือไม่อย่างไร และมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ในขั้นนี้ผู้เรียนร่วมกันสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์รวบรวมมา เพื่อสรุปเป็นผลงานของกลุ่ม โดยทุกกลุ่มได้สรุปเป็นองค์ความรู้แล้วนำความรู้ที่ได้มาตอบปัญหาโดยใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ เข้ามาช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานกลุ่มให้สามารถเข้าใจได้ง่ายชัดเจน ซึ่งการใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ช่วยผู้เรียนได้สรุปความคิดรวบยอดเชื่อมโยงคำตอบของปัญหา ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคำตอบหรือข้อมูลเป็นภาพเดียวกัน เห็นต้นเหตุของปัญหาและทางแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนขึ้น มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 6 การนำเสนอและประเมินผลงาน ในขั้นนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผู้เรียนได้ช่วยกันระดมความคิดและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาสรุปเป็นรูปภาพของแต่ละกลุ่มเรียบร้อย แล้วนำผลงานออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนโดยบรรยายข้อมูลที่แสดงในภาพ ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัญหาแนวทางการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ให้ดียิ่งขึ้นชัดเจน การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยความมุ่งมั่น อดทน ประกอบกับการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ของตนเองในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหวัง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนมองว่าปัญหาเป็นสิ่งที่น่าท้าทาย ส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและความรับผิดชอบต่อปัญหา โดยการค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและรับผิดชอบต่อปัญหาด้วยการคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย รวมถึงการพิจารณานำประสบการณ์ ที่ได้จากการเรียนรู้ของตนเองมาแลกเปลี่ยนร่วมกันในกลุ่ม ปรุงแก้ไข ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหา การรับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นว่าจะมีผลอย่างไร ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาได้ฝ่าฟันอุปสรรคสูงขึ้น สอดคล้องกับ อรทัย บุตรหมื่น และชาลิสา โพธิ์นิ่มแดง (2560) ที่ได้ทำการวิจัย ผลของกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาได้ฝ่าฟันอุปสรรคมีการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในการเรียน กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคในการเรียนสูงกว่าการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จากการทดสอบด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียน รายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง รอบรู้เศรษฐศาสตร์และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ออมได้ใช้จ่ายเป็น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่สูงขึ้นได้และเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ต้องการค้นคว้าหาคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์สามารถถกเถียงเสนอแนะเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันภายในกลุ่ม มีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการทำงานกลุ่ม ช่วยกันคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและลงมือทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอน โดยที่ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้คอยชี้แนะให้คำปรึกษาให้กับนักเรียน ในขณะที่ทำงาน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการคิดเป็นภาพ เข้ามาผนวกกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการคิด การออกแบบวาดภาพผลงาน และสามารถเข้าใจเรื่องราวหรือข้อมูลที่มีการถ่ายทอดได้ทันที ภายในระยะเวลาสั้นๆ สามารถช่วยให้การสื่อสารเนื้อหาที่มีความซับซ้อน เข้าใจยากให้สามารถเข้าใจได้ง่ายชัดเจน เป็นการคิดและวาดภาพไปพร้อมกันแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจและมองเห็นเป็นภาพเดียวกัน เห็นต้นเหตุของปัญหาและทางแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนขึ้น เป็นการวาดภาพร่วมกันเพื่อระดมสมองจากความคิดของหลาย ๆ คน เพื่อให้ทุกคนเข้าใจสิ่งที่กำลังพิจารณาหาข้อสรุปได้ตรงกัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ แต่ละ ขั้นตอนสามารถส่งเสริมการแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาได้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา และขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนทำหน้าที่ในการจัดสถานการณ์ปัญหาตัวอย่างและกระตุ้นให้ผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในสถานการณ์และสามารถเข้าใจปัญหา โดยการกำหนดสถานการณ์ต้องมีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน หรือเป็นเรื่องที่ผู้เรียนกำลังให้ความสนใจในขณะนั้น เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นถึงปัญหาสาระสำคัญของสถานการณ์ปัญหาตัวอย่างที่ผู้สอนกำหนดขึ้น ขั้นที่ 3 การดำเนินศึกษาค้นคว้า ในขั้นนี้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลตามประเด็นการแก้ปัญหา เพื่อเตรียมสำหรับการเสนอ

แนวความคิดของตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มและร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลว่ามีความสอดคล้องหรือไม่อย่างไร และมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ในขั้นนี้ผู้เรียนร่วมกันสรุปข้อมูล ที่ได้จากการสังเคราะห์รวบรวมมา เพื่อสรุปเป็นผลงานของกลุ่ม โดยทุกกลุ่มได้สรุปเป็นองค์ความรู้แล้วนำความรู้ที่ได้มาตอบปัญหาโดยใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ เข้ามาช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานกลุ่มให้สามารถเข้าใจได้ง่ายชัดเจน ซึ่งการใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ช่วยผู้เรียนได้สรุปความคิดรวบยอด เชื่อมโยงคำตอบของปัญหา ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคำตอบหรือข้อมูลเป็นภาพเดียวกัน เห็นต้นเหตุของปัญหาและทางแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนขึ้น มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 6 การนำเสนอและประเมินผลงาน ในขั้นนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผู้เรียนได้ช่วยกันระดมความคิดและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาสรุปเป็นรูปภาพของแต่ละกลุ่ม เรียบร้อย แล้วนำผลงานออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนโดยบรรยายข้อมูลที่แสดงในภาพ ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัญหาแนวทางการแก้ปัญหา นักเรียนกลุ่มที่ออกมานำเสนอ สามารถนำเสนอผลงานออกมาได้ด้วยความมั่นใจ สามารถเสนอแนะเพื่อนที่ซักถามในประเด็นที่สงสัยได้ ผู้เรียนหลายคนสามารถเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่เพื่อนนำเสนอ ผู้เรียนในชั้นเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและ กัน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นชัดเจน ช่วยผู้เรียนได้เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพ สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของตนเอง ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบได้ ช่วยฝึกการวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนดำเนินการแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อค้นหาคำตอบของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด การค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดหาแนวคำตอบที่หลากหลายสอดคล้องกับสภาพปัญหา ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงขึ้น นอกจากนี้การสร้างคำตอบรูปแบบของการเขียนสรุปหรือการเขียนบรรยาย อาจส่งผลให้เกิดอุปสรรคปัญหาในการเรียนรู้ เนื่องจากนักเรียนในช่วงชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีทักษะในการเขียนและอ่านที่ค่อนข้างต่ำและยังมีรูปแบบการคิดที่ยังเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1969) ในขั้นของการคิดแบบรูปธรรมของเด็กที่มีอายุ 7-11 ปี ดังนั้น จะต้องนำเทคนิคการคิดเป็นภาพมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดที่เป็นรูปธรรมของนักเรียนให้ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชอง จินโฮ (2560) ที่กล่าวถึงเทคนิคการคิดเป็นภาพว่าการคิดเป็นภาพเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถสรุปใจความสำคัญจัดระเบียบความคิดและถ่ายทอดข้อมูลออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้ครบทุกขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ดิษฐ์ปัญญาและสุนีย์ เหมะประสิทธิ (2563) ได้ทำการศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และความมั่นใจในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และความมั่นใจในตนเองระหว่างเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะบุตร ถิ่นถา (2564) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์และเศรษฐศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบร่วมมือร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อ

พัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับดีและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้น

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจ จากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (มอดินแดง) ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 8 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ซึ่งในข้อที่ 10 นักเรียนสามารถนำความรู้และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.94 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.23 ซึ่งเป็นผลมาจากการออกแบบแผนจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยที่มีการนำเทคนิคการคิดเป็นภาพมาร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ครบทั้ง 4 ขั้น ทำให้นักเรียนได้ใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ในการเรียนรู้ ครบทั้ง 6 ขั้น ซึ่งประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา คือ ผู้สอนจัดสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหาเพื่อให้นักเรียนสามารถบอกสิ่งที่เป็นปัญหาพร้อมทั้งเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาพร้อมทั้งเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับสถานการณ์ ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา คือ นักเรียนทำความเข้าใจปัญหาและให้อธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า คือ นักเรียนศึกษาสถานการณ์ปัญหาและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหาพร้อมทั้งอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและเขียนสรุปสาเหตุของปัญหาการดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ คือ ให้นักเรียนนำความรู้ ประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ จากการศึกษาค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มของตนเองและร่วมกันเสนอแนะวิธีการหรือแนวคำตอบที่เหมาะสม โดยใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ในการเขียนแนวคำตอบ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าคำตอบ คือ ให้นักเรียนนำความรู้หรือข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผ่านกระบวนการสังเคราะห์ความรู้ในขั้นที่ 4 มาวิเคราะห์และเขียนสรุปแนวทางการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด โดยใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน คือ ให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ในการอธิบายปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์และนักเรียนในชั้นร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหานั้น ส่วนข้อที่ 4 สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด เท่ากับ 4.29 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.85 ซึ่งเป็นผลมาจากผู้สอนต้องกระชับเวลาในขั้นการจัดการเรียนรู้ ในขั้นต่อไป เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เสร็จทันเวลาที่กำหนดไว้ จากการสะท้อนผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสุขและสนุกกับการทำกิจกรรมทั้ง 12 แผนการเรียนรู้ ซึ่งเห็นได้จากความกระตือรือร้นของนักเรียนในการทำงาน และมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานที่เป็นระบบ จนทำให้ชิ้นงานหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายเสร็จตรงตามระยะเวลาที่ผู้สอนกำหนด และในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ จะให้ความสนใจในการรับฟังและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอยู่เสมอ จึงทำให้ผลความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธชาติ ทองโคตร (2567) ได้ศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ช่วยให้นักเรียนมีผลคะแนนการวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคและผลคะแนนความสามารถในการแก้แก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยความรู้เดิมที่ได้จากการสืบค้นความรู้ด้วยตนเองและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น จนเกิดองค์ความรู้และข้อค้นพบใหม่ ที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหา แสดงออกทางพฤติกรรมในการคิดการพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้ความรู้ความคิดและประสบการณ์ของนักเรียน โดยการถ่ายทอดแนวความคิดผ่านการวาดภาพเพื่อพิจารณาปัญหาและสามารถเสนอวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับการนำไปใช้ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรคำนึงถึงการใช้สื่อการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ หลากหลาย และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมในแต่ละแผนควรมีความเหมาะสมและเพียงพอกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้

2. การเลือกสถานการณ์ปัญหา ควรเลือกให้เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน และควรเป็นปัญหาที่อยู่ใกล้ตัวหรือสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ ผู้สอนจะต้องมีการฝึกทักษะในการวาดภาพ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบต่าง ๆ ของการคิดเป็นภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพ ควรมีการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึง

2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดในด้านอื่น ๆ โดยใช้รูปแบบการจัดจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพ ในการพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ความคิดสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คัตสึมิ มิชิมูระ. (2550)**.** *คิดด้วยภาพ Think in Pictures.* กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

ชอง จินโฮ. (2560). *ฝึกสมองลองจดบันทึกเป็นภาพ.* กรุงเทพฯ: พราว.

ณัฐธิดา กัลยาประสิทธิ์. (2564). *การพัฒนาการคิดเชิงคานวณโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะ เต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณัฐธิกา ศรีมกุฎพันธุ์ (2565) *การพัฒนากระบวนการชี้แนะชีวิต เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคและความสามารถทางอารมณ์สำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน.* Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula E TD).

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พนัส จันทร์ศรีทอง (2565). *การพัฒนาการศึกษากับซอฟต์พาวเวอร์* Education Development and Soft Power*. วารสารคณะศิลปศาสตร์. 16* (2), 35-36.

พรทิพย์ ดิษฐปัญญาและสุนีย์ เหมะประสิทธิ (2563)**.** *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และความมั่นใจในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.**

ศิริลักษณ์ ไทยพงษ์. (2564). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการตั้งคำถามแบบโสเครติสเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแก้ปัญหาเชิงสร้าสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา.* วิทยานิพนธ์นี้การศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา และพลศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรทัย บุตรหมื่น และชาลิสา โพธิ์นิ่มแดง (2560). *ผลของกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรอนงค์ เมืองคง. (2565). *การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่อง ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อรรถสิทธิ์ บัวพันธ์. (2564). *การใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องกาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูสุริยเทพบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรังสิต.

สาวิตตรี พรหมบึงลำ. (2564)**.** การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม. *วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม, 15*(4), 246–259.

สุภชาวัลย์ ชนะศักดิ์. (2561). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาการรู้ซึ้งถึงความรู้สึกในการกลั่นแกล้งกันบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* วิทยานิพนธ์การศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาคณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: สกศ.

Piaget. (1969). *The Mechanisms of Perception.* New York: Basic Book.

Quellmalz (1985). “Better Methods for Testing Higher Order Thinking Skills*”, Education Leadership, 43,* 29-34.

Smajdek, A., & Selan, J. (2016). The Impact of Active Visualisation of High School Students on the Ability to Memorise Verbal Definitions. *Center for Educational Policy Studies Journal, 6*(4), 163-186. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1128576.pdf

Weir, J.J. (1974). Problem solving is everybody’s problem. *The Science Teacher*, *4*, 16-18.

A Development of Learning Package of Basic Thai Patterns of Grade 9 Students to Develop Their Knowledge Abilities and Appreciating Thai Art by Using Flipped-Classroom

Soraya Aunwiang [1*]& Siripong Piasiri[2]

1 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
2 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
* *Corresponding author. E-mail: soraya.a@kkumail.com*

Abstract

This research aimed to 1) develop a learning-activity package on "Basic Thai Patterns" for Grade 9 students, 2) investigate the effectiveness of implementing a flipped-classroom model, with targets of students achieving an average score of at least 70% and at least 70% of students meeting the passing criteria, and 3) explore students' appreciation of Thai art and their satisfaction with the activities. The participants comprised 37 students in class 9/1 at Khonkaenphatthanasuksa School. A single-group pre-experimental design was employed, with research instruments including eight lesson plans totaling 12 instructional hours, eight corresponding learning-activity packages, a post-learning knowledge test, a performance assessment rubric, behavior observation forms, an art-value appraisal, and a student satisfaction questionnaire. The findings indicated that the activity package was rated at the highest level of appropriateness (mean = 4.98); students' academic achievement (mean = 81.75%) and practical performance skills (mean = 89.07%) both exceeded the 70% target; appreciation of Thai art increased from 74.28% to 83.78%; behavioral engagement was high (mean = 4.43); and overall student satisfaction with the activities was highest (mean = 4.81). These results demonstrate that the activity package is highly effective in enhancing learning achievement, developing practical skills, and fostering positive attitudes, deeper appreciation, and strong satisfaction toward Thai art.

Keywords: Learning Package, Basic Thai Patterns, Flipped-Classroom

Received: 2025-05-29; Revised: 2025-06-25; Accepted: 2505-06-25 ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และการเห็นคุณค่าศิลปะไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง

สรญา อุ่นเวียง[1*] และศิริพงษ์ เพียศิริ[2]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

* *Corresponding author. E-mail: soraya.a@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง “ลายไทยพื้นฐาน” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทาง โดยตั้งเป้าหมายให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และ 3) เพื่อศึกษาการเห็นคุณค่าศิลปะไทยและความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 37 คน โรงเรียนขอนแก่นพัฒนศึกษา ใช้รูปแบบวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน เวลา 12 ชั่วโมง, ชุดกิจกรรม 8 ชุด, แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน, แบบประเมินผลงาน, แบบสังเกตพฤติกรรม, แบบประเมินคุณค่า และแบบประเมินความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติงานสูงกว่าร้อยละ 70 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.75 และ 89.07 ตามลำดับ 3) นักเรียนเห็นคุณค่าศิลปะไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 74.28 เป็น 83.78 พฤติกรรมการแสดงออกอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.43) และความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพและส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อศิลปะไทยได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, ลายไทยพื้นฐาน, ห้องเรียนกลับทาง

บทนำ

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะศิลปะไทยซึ่งมีความงดงามและเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และนาฏศิลป์ สิ่งเหล่านี้ได้รับการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจึงควรค่าแก่การอนุรักษ์ ปัจจัยสำคัญคือคนไทยต้องมีจิตสำนึก รู้จักหวงแหนและปกป้องมรดกเหล่านี้ หากละเลยเอกลักษณ์ไทยอาจสูญหายไป จำเป็นต้องปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยเพื่อรักษาและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ลายไทยเป็นศิลปะชั้นสูงที่สะท้อนภูมิปัญญาและจินตนาการของช่างไทย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นส่วนหนึ่งของวิจิตรศิลป์ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ (ฉาย เทวาภินิมมิต, 2497) ลวดลายไทยมักได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ และสัตว์ต่าง ๆ ถูกปรับแต่งให้เหมาะสมตามยุคสมัย ศิลปะลายไทยมีความงดงาม อ่อนช้อย และสะท้อนอารยธรรมของไทย นอกจากนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้ในงานศิลป์หลายแขนง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมไทยยังคงปรากฏเด่นชัดจนถึงปัจจุบัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นการพัฒนาการศึกษาแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้กลุ่มสาระศิลปะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม พร้อมส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองและความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเน้นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความถนัดและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังส่งเสริมค่านิยมทางศิลปะเพื่อรักษาวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนในสังคมปัจจุบัน การเขียนลายไทยเป็นศิลปะประจำชาติไทยที่ต้องใช้ทักษะมือในระดับสูง ซึ่งต้องอาศัยความประณีตและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ทั้งในแบบไทยและสากล ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการฝึกฝนด้านศิลปะในช่วงวัยนี้ โดยอ้างอิงจากทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของ Lowenfeld ซึ่งระบุว่า เด็กในช่วงอายุ 14–17 ปี อยู่ในช่วงพัฒนาการที่เรียกว่า “ขั้นการตัดสินใจ” (The Period of Decision) เป็นระยะที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะมีความสามารถทางศิลปะสูงขึ้น เช่น การวาดภาพที่มีรายละเอียดซับซ้อน การใช้สีและการออกแบบที่พัฒนาไปมาก (Lowenfeld, 1987 อ้างถึงใน อรอนงค์ ฤทธิ์ฤชัย, 2560) จึงกล่าวได้ว่า การฝึกทักษะการวาดลายไทยในช่วงวัยนี้เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมอย่างยิ่ง

ในขณะเดียวกัน วัยรุ่นปัจจุบันใช้ชีวิตและสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ รับข้อมูลจากสื่อและเทคโนโลยีต่างประเทศอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบและเปลี่ยนแปลงทัศนคติในด้านการแต่งกาย ภาษา และวัฒนธรรม การรับรู้วัฒนธรรมไทยลดลง อาจทำให้ศิลปะลายไทยค่อย ๆ จางหาย จึงจำเป็นต้องปลูกฝังเยาวชนให้รักษารากเหง้าวัฒนธรรมไทยและสืบสานศิลปะลายไทยไว้ ดังนั้น นวัตกรรมชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Packages) ที่ได้ออกแบบวิธีการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยใช้ชุดสิ่งพิมพ์ที่มีหัวข้อและกิจกรรมชัดเจน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง (Duke, 1973) ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped-Classroom) ใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์สนับสนุนการเรียน เพื่อเพิ่มทักษะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พร้อมส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และการเห็นคุณค่าศิลปะไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมความรักหวงแหนศิลปะไทย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนเผยแพร่ให้ครูและผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง โดยให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป
3. เพื่อศึกษาการเห็นคุณค่าของศิลปะไทยและความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ศิลปะลายไทยเป็นงานศิลปะประจำชาติที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน สะท้อนถึงความงดงามทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ของช่างฝีมือไทยในแต่ละยุคสมัย โดยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย ซึ่งแพร่เข้ามาพร้อมกับลัทธิศาสนา และได้รับการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องตามบริบทของสังคมและยุคสมัย อาทิ ศิลปะทวาราวดี ลพบุรี สุโขทัย เชียงแสน อู่ทอง อยุธยา รัตนโกสินทร์ตอนต้น รัตนโกสินทร์ตอนปลาย จนถึงศิลปะไทยร่วมสมัย (น. ณ ปากน้ำ, 2534) ลวดลายไทยส่วนใหญ่มีจุดเริ่มต้นจากการเลียนแบบธรรมชาติ เช่น รูปร่างของพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากนั้นจึงถูกพัฒนา ดัดแปลง และประยุกต์ให้มีความงดงามมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักองค์ประกอบศิลป์ ได้แก่ ความสมดุล จังหวะ และความประณีต ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของศิลปะไทย

ในการศึกษาศิลปะลายไทย การทำความเข้าใจ "ลายไทยพื้นฐาน" นับเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ เพราะเป็นรากฐานของลวดลายที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นในภายหลัง ลวดลายพื้นฐานที่ควรศึกษาได้แก่ ลายกระจัง ลายกระหนก ลายประจำยาม และลายพุ่มหรือลายหน้าขบ ซึ่งเป็นแม่แบบดั้งเดิมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบลายใหม่ ๆ ได้อย่างมีโครงสร้างและงดงาม รองศาสตราจารย์ประหยัด พงษ์ดำ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า “ลายไทยขั้นพื้นฐาน เช่น กระจัง กระหนก ประจำยาม และพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นแม่แบบเบื้องต้นของลายไทยที่สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาเป็นลวดลายอื่น ๆ ได้ หากไม่เข้าใจพื้นฐานเหล่านี้ การวาดหรือสร้างสรรค์ลายที่ซับซ้อนย่อมไม่มีความมั่นคงทางโครงสร้างและขาดความงามในเชิงอุดมคติของศิลปะไทย”

การเรียนรู้ศิลปะลายไทยที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงต้องการความเข้าใจเชิงโครงสร้างและเทคนิคเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ “เห็นคุณค่า” หรือมีความซาบซึ้งภายในจิตใจต่อศิลปะดังกล่าว ซึ่งสามารถประเมินได้ผ่านกรอบแนวคิดของ Krathwohl et al. (1973) ซึ่งแบ่งระดับการเห็นคุณค่าออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นการตอบสนอง และ 3) ขั้นการรู้คุณค่า โดยผู้สอนสามารถวัดผลได้จากแบบสอบถามภายหลังการทำกิจกรรมประกอบกับแบบสังเกตพฤติกรรมขณะเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจความรู้สึก ความตระหนักรู้ ความตั้งใจ และความผูกพันของผู้เรียนที่มีต่อศิลปะลายไทยอย่างลึกซึ้ง

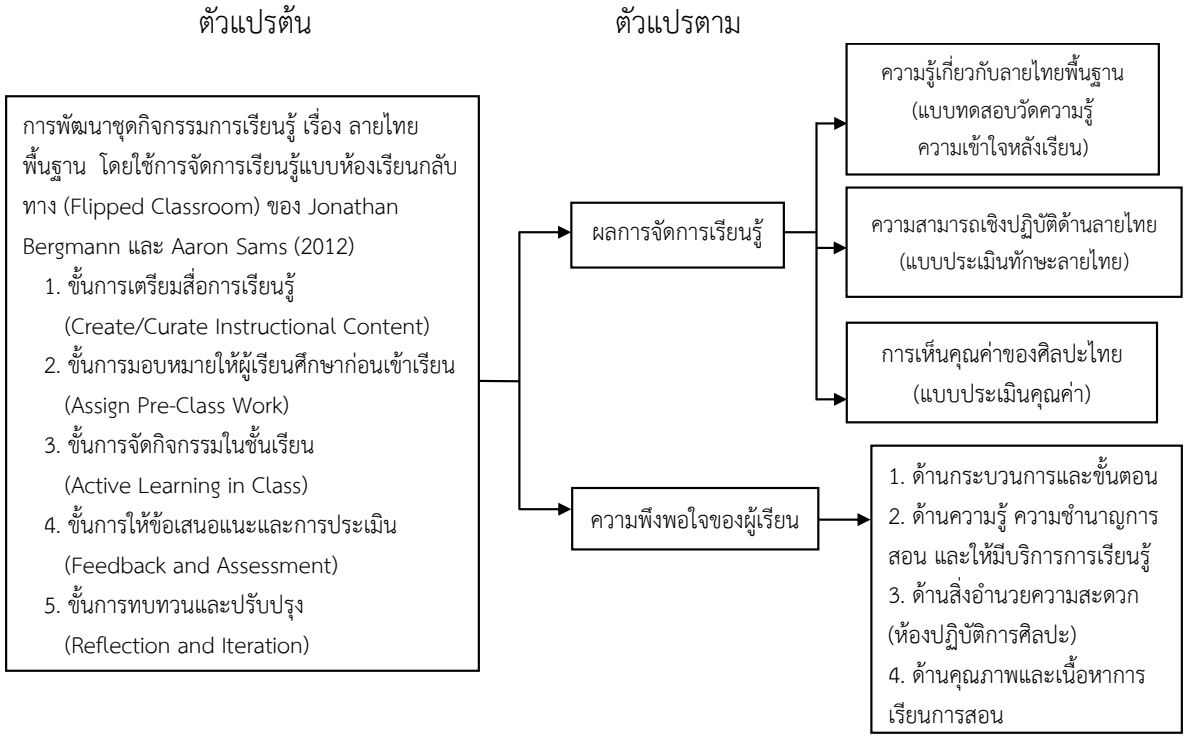
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คือ สื่อการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามขั้นตอนที่ระบุไว้และตามความสามารถของรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคน โดยมีเนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผลรวมไว้ด้วยกัน มีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมในชุดกิจกรรม (วิเชียร ธำรงโสตถิสกุล ,2560) โดยรูปแบบดังกล่าวสามารถประเมินผลได้ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม และยังสามารถนำไปปรับใช้ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped-Classroom) เป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่พลิกบทบาทของครูและผู้เรียน โดยครูทำหน้าที่จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ล่วงหน้าในรูปแบบวิดีโอหรือสื่อดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาก่อนเข้าเรียน และใช้เวลาในห้องเรียนสำหรับกิจกรรมอภิปราย การลงมือปฏิบัติ และการแก้ไขปัญหา (Bergmann & Sams, 2012) แนวทางนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ มีโอกาสฝึกคิดวิเคราะห์ และประยุกต์ความรู้ได้ลึกซึ้งขึ้น อีกทั้งยังสามารถจัดการเวลาเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถรายบุคคลได้อย่างเหมาะสม โครงสร้างของการจัดการเรียนรู้แบบ (Flipped-Classroom) ประกอบด้วย 5 ขั้น ได้แก่ 1) การเตรียมสื่อการเรียนรู้ 2) การมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาล่วงหน้า 3) การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน 4) การให้ข้อเสนอแนะและประเมินผล และ 5) การทบทวนและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้

การนำศิลปะลายไทยมาบูรณาการเข้ากับแนวคิดชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถส่งเสริมทั้งทักษะ ความรู้ และการเห็นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะเมื่อใช้ลายไทยพื้นฐาน เป็นเนื้อหา

แกนกลาง และออกแบบกิจกรรมอย่างมีลำดับขั้น เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การออกแบบลายไทยในเชิงสร้างสรรค์และประยุกต์ได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ การใช้แบบประเมินที่ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม ความรู้สึก และความตั้งใจ ยังช่วยสะท้อนการเห็นคุณค่าที่ผู้เรียนมีต่อศิลปะไทยได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างยั่งยืน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดด้านศิลปะไทยและมาผนวกเข้ากับชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ และ (Flipped-Classroom) และแนวทางการประเมินการเห็นคุณค่า เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีอิสระในการสร้างสรรค์ เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (One-shot Case Study) **มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้**

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 3/1 โรงเรียนขอนแก่นพัฒนศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน ได้มาโดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ตัวแปรตาม คือ ผลการจัดการเรียนรู้ การเห็นคุณค่า และความพึงพอใจของผู้เรียน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เนื้อหารายวิชาศิลปะพื้นฐาน 6 เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง จำนวน 8 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง ประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เปิดประตู เรียนรู้ลายประจำชาติ	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง มหัศจรรย์สิ่งแวดล้อมสู่ศิลปะแม่ลายไทย	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รู้จักแม่แบบลายไทย	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ฝึกเขียนเรียนลายไทย	4 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ถอดพิมพ์แม่ลายไทย	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ลายปั๊ม ลายทอง	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สืบสานการตัดกระดาษไทย	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง สุดยอดนักสร้างสรรค์ลายไทยประยุกต์	1 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง จำนวน 8 แผน
2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทย ใช้ร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 เปิดประตู เรียนรู้ลายประจำชาติ คือ ห้องเรียนออนไลน์เสมือนจริง (Metaverse Spatial) โดยผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ผ่านลิงก์ที่ครูผู้ได้เตรียมไว้ให้

ชุดที่ 2 มหัศจรรย์สิ่งแวดล้อมสู่ศิลปะแม่ลายไทย คือ การ์ดเกมจับคู่สิ่งแวดล้อมกับลายไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ต้นกำเนิดลายไทยจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ชุดที่ 3 ลายไทยอยู่นี่ คือ เกม spot it ลายไทยพื้นฐาน (จับคู่ลายไทย) เพื่อทดสอบการจดจำลักษณะของลายไทยของนักเรียนมากขึ้น

ชุดที่ 4 ฝึกเขียนเรียนลายไทย คือ แบบฝึกทักษะวาดลายไทยพื้นฐาน ที่รวบรวมวิธีการเขียนแม่ลายไทย ได้แก่ ลายกระจัง ลายกระหนก ลายประจำยาม ลายพุ่มหรือลายหน้าขบ ให้นักเรียนฝึกวาดตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ลวดลายง่ายไปจนถึงลวดลายที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

ชุดที่ 5 ถอดพิมพ์แม่ลายไทย คือ กิจกรรมการถอดพิมพ์จากแม่พิมพ์ลายไทย โดยใช้วัสดุดินน้ำมัน ในการกดลงแม่พิมพ์ลายไทยที่ครูผู้สอนเตรียมไว้ให้ ถือเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถต่อยอดได้ในอาชีพต่อไป

ชุดที่ 6 ลายปั๊ม ลายทอง คือ กิจกรรมการทำภาพพิมพ์จากการฉลุกระดาษลายไทย โดยใช้สีทองในการระบายลงในภาพพิมพ์ที่ฉลุแล้วจะได้ลายไทยตามแบบที่ฉลุ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถต่อยอดได้ในอาชีพต่อไป

ชุดที่ 7 สืบสานการตัดกระดาษไทย คือ กิจกรรมการตัดกระดาษไทย ซึ่งถือเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านชนิดหนึ่ง ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในงานบุญ งานรื่นเริงหรือแม้กระทั่งงานสีดำ เนื่องจากคนไทยมักนิยมใช้กระดาษสีประดับประดาสถานที่ตกแต่งให้มีความสวยงาม โดยในลายที่จะนำตัดเป็นลวดลายนั้นคือแม่ลายไทยพื้นฐาน

ชุดที่ 8 สุดยอดนักสร้างสรรค์ลายไทยประยุกต์ คือ กิจกรรมลายไทยประยุกต์ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนออกแบบและสร้างสรรค์เป็นชิ้นงาน

โดยกิจกรรมที่กล่าวข้างต้น ได้มีการย่อยเนื้อหาลงไปในกล่อง โดยถูกจัดอยู่ในกล่องมีวิธีการใช้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางต่อไป

3. แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) เป็นการประเมินผลงานตามสภาพจริง มีเกณฑ์การประเมินตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

4. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน จำนวน 1 ชุด แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

5. แบบสังเกตพฤติกรรม ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรม

6. แบบประเมินคุณค่า ใช้สำหรับวัดคุณค่าสำหรับผู้เรียนทั้งก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม

7. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง

การเก็บรวมรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ที่เรียนในรายวิชา ศิลปะพื้นฐาน 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ปฐมนิเทศให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง

2. แจ้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped-Classroom)

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) แบบประเมินที่ใช้สำหรับวัดคุณค่า และแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ประเมินตามสภาพจริง

4. เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน (Post-test) แบบปรนัย 4 ตัวเลือก 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน

5. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกขั้นตอน ผู้วิจัยให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และการเห็นคุณค่าศิลปะไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลงาน (Rubric Score) แบบประเมินที่ใช้สำหรับวัดคุณค่าสำหรับผู้เรียนทั้งก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่ผู้ศึกษาได้บันทึกคะแนนจากการปฏิบัติกรรมของผู้เรียนมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative information) เพื่อหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบประเมินที่ใช้สำหรับวัดคุณค่าสำหรับผู้เรียนทั้งก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน มาวิเคราะห์ วิจารณ์เชิงเนื้อหา เกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้น และนำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบความเรียง เพื่อสรุปผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบไปแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน 6 จำนวน 8 แผน เวลา 12 ชั่วโมง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน จำนวน 8 ชุดกิจกรรม แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) แบบทดสอบวัดความรูความเขาใจหลังเรียน จำนวน 1 ชุด แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข่อ แบบประเมินที่ใช้สำหรับวัดคุณค่าสำหรับผู้เรียนทั้งก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped-Classroom) จำนวน 8 แผน เวลา 12 ชั่วโมง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.31 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped-Classroom) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.07 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-7 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.19 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-7 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 37 คน โดยให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีผลปรากฏดังตารางที่ 1,2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน

จำนวนนักเรียนทั้งหมด (คน)	นักเรียนผ่านเกณฑ์		นักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์		คะแนนแบบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน		
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
37	37	100	-	-	20	16.35	81.75

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีผลคะแนนการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน เฉลี่ย 16.35 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 ผลการเรียนรู้จากทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน

ร้อยละ/คะแนนผลงาน และทักษะปฏิบัติงาน	**จำนวนนักเรียน**	37
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 คะแนน (25)	88.54
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 คะแนน (25)	94.37
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 คะแนน (25)	94.70
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 คะแนน (25)	74.83
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 คะแนน (29)	92.26
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 คะแนน (29)	86.57
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 คะแนน (29)	95.24
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 คะแนน (29)	87.51
	ค่าเฉลี่ย	24.49
	S.D.	2.29
	ร้อยละของทุกแผนการเรียนรู้	89.07
นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70	จำนวน	37
	ร้อยละของนักเรียนทั้งหมด	100
นักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70	จำนวน	-
	ร้อยละของนักเรียนทั้งหมด	-

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติงาน เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง ผ่านเกณฑ์ จำนวน 37 คน จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 คะแนนเต็ม 25 คะแนน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-8 คะแนนเต็ม 29 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกแผนเท่ากับ 24.49 คิดเป็นร้อยละ 89.07

3. ผลการศึกษาการเห็นคุณค่าของศิลปะไทย และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการเห็นคุณค่าของศิลปะไทยก่อนใช้ชุดกิจกรรม เท่ากับ 44.57 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.28 และหลังใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 50.27 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.78 แสดงให้เห็นว่าการเห็นคุณค่าของศิลปะไทยของนักเรียนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับที่สูงขึ้น และการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 37 คน พบว่า มีระดับการเห็นคุณค่า โดยคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.43 คิดเป็นร้อยละ 88.65 อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และนักเรียนมีผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง พบว่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.81 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบไปแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน 6 จำนวน 8 แผน เวลา 12 ชั่วโมง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน จำนวน 8 ชุดกิจกรรม แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) แบบทดสอบวัดความรูความเขาใจหลังเรียน จำนวน 1 ชุด แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข่อ แบบประเมินที่ใช้สำหรับวัดคุณค่าสำหรับผู้เรียนทั้งก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง(Flipped-Classroom) จำนวน 8 แผน เวลา 12 ชั่วโมง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.31 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped-Classroom) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.07 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-7 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.19 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-7 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Package) ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ของเรียนรู้ที่ตั้งไว้ อีกทั้งชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมของเนื้อหาและตรงตามความต้องการและระดับความรู้ของผู้เรียน มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ มีการออกแบบโดยใช้รูปแบบการสอนที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีประสิทธิภาพของวิธีการจัดกิจกรรมทั้งในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ การกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม และการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมระบุไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งเครื่องมือที่ใช้ใช้ในการวัดผลและประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการวัด เป็นเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือความเที่ยงตรง สามารถสะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง สามารถสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางกายภาพ ความรู้เกี่ยวกับลายไทยพื้นฐาน และการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ศิลปะประจำชาติ นอกจากนี้ กิจกรรมยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างทักษะด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและประสิทธิภาพของกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น การใช้ชุดกิจกรรมการเรียบรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้นั้นไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะเฉพาะทาง แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปะไทยให้คงอยู่ในสังคมต่อไป สอดคล้องกับวิจัยของ ยงยุทธ แสนมะฮุง (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การเขียนลวดลายไทยเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ลายไทยเบื้องต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิจัยของ

พัชรี ปู่สีทา (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองในวิชาทัศนศิลป์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของผู้เรียนได้ในระดับสูง ดังนั้น การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างเหมาะสมร่วมกับวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

2. ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 37 คน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.35 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนักเรียนมีผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติงาน เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง ผ่านเกณฑ์ จำนวน 37 คน จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 คะแนนเต็ม 25 คะแนน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-8 คะแนนเต็ม 29 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกแผน เท่ากับ 24.49 คิดเป็นร้อยละ 89.07 โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สืบสานการตัดกระดาษไทย เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้คะแนนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 95.24 เนื่องจากนักเรียนให้ความสนใจ และเป็นกิจกรรมที่นักเรียนไม่เคยปฏิบัติมาก่อน นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเพื่อนสอนเพื่อน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยเหลือกันในแต่ละขั้นตอนของการสร้างผลงาน ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา ทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบ และการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อสามารถสร้างผลงานสำเร็จด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ตกแต่งสถานที่จริงในงานประเพณีของชุมชนได้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ฝึกเขียนเรียนลายไทย ได้คะแนนต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 74.83 เนื่องจากลักษณะของกิจกรรมที่ต้องอาศัยทักษะเฉพาะทางสูง ทั้งในด้านความละเอียด ประณีต และความแม่นยำในการควบคุมเส้น อีกทั้งนักเรียนบางคนยังไม่คุ้นชินกับรูปแบบของลายไทยที่มีความโค้งซับซ้อนและต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จึงอาจส่งผลให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยระยะเวลาและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง นักเรียนส่วนใหญ่จึงยังไม่สามารถแสดงศักยภาพได้เต็มที่ภายในช่วงเวลาที่จำกัด ส่งผลให้ผลการปฏิบัติในกิจกรรมนี้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าในกิจกรรมอื่น อย่างไรก็ตาม กิจกรรมนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะต่อยอดไปสู่การออกแบบลวดลายไทยในระดับที่สูงขึ้นได้ในอนาคต หากมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

จากผลการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Package) ที่ผู้วิจัยได้การออกแบบช่วยกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน สามารถศึกษาค้นคว้า ทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเองสามารถเรียนรู้ได้ในทุกที่ ทุกเวลาตามความสะดวก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (Flipped-Classroom) ประกอบด้วย 8 ชุดกิจกรรม โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้นำเสนอให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย มีความโดดเด่น มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาส่วนร่วมในการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียงเป็นลำดับไปตามเนื้อหาสาระของรายวิชาจากง่ายไปหายาก จากรูปแบบทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติงานศิลปะ ที่มีทั้งงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ งานศิลปะท้องถิ่น และการออกแบบประยุกต์ผ่านเทคโนโลยีในปัจจุบัน รูปแบบเนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ใช้ภาพหรือสื่อมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน ใช้สีสันช่วยดึงดูดความสนใจ ให้มีความสนุกสนาน และมีกติกาการเล่นไม่ซับซ้อน พร้อมคู่มือในการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางนั้นนักเรียนสามารถศึกษาเนื้อหาก่อนมาเรียนผ่านวิดีโอ บทเรียนออนไลน์ เอกสารประกอบการเรียน หรือแหล่งข้อมูลผ่านห้องเรียนออนไลน์ได้ทุกที่ทุกเวลา นักเรียนที่เรียนช้าไม่ต้องกังวล เพราะสามารถย้อนดูเนื้อหาได้ สอดคล้องกับวิจัยของ วัชรินทร์ ศรีรักษา (2563)

ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่องการเขียนภาพหุ่นนิ่ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 84.5 และนักเรียนทุกคนสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 94.29) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้นี้สามารถส่งเสริมทั้งทักษะทางศิลปะและเจตคติที่ดีของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิจัยของ ธีรนัย เฉลิมวงศ์ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ดินสอพอง โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการปฏิบัติงานร้อยละ 89.77 และมีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ถึงร้อยละ 90.91 ความสามารถด้านความเป็นนวัตกรของนักเรียนอยู่ในระดับดี ส่วนคุณลักษณะความเป็นนวัตกรรมของผลงานอยู่ในระดับดีมาก และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.64)

3. ผลการศึกษาการเห็นคุณค่าของศิลปะไทย และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการเห็นคุณค่าของศิลปะไทยก่อนใช้ชุดกิจกรรม เท่ากับ 44.57 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.28 และหลังใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 50.27 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.78 แสดงให้เห็นว่าการเห็นคุณค่าของศิลปะไทยของนักเรียนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับที่สูงขึ้น และการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 37 คน พบว่า มีระดับการเห็นคุณค่า โดยคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.43 คิดเป็นร้อยละ 88.65 อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และนักเรียนมีผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ลายไทยพื้นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง พบว่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.81 อยู่ในระดับมากที่สุด เห็นได้ว่านักเรียนสามารถแสดงออกถึงการเห็นคุณค่าของศิลปะไทยผ่านพฤติกรรมที่แสดงถึงความสนใจ ตั้งใจ และใส่ใจในรายละเอียดของลวดลายไทย โดยการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนซึมซับและเข้าใจคุณค่าของงานศิลปะแบบไทยได้ลึกซึ้งมากขึ้น ตลอดเข้าใจและให้ความสำคัญกับศิลปะไทยมากขึ้นหลังจากใช้ชุดกิจกรรม สอดคล้องกับวิจัยของ กิมยานนท์ วังคะฮาต (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ทักษะการเขียนลายไทยพื้นฐานและความพึงพอใจต่อวิชาศิลปะไทย จากการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยพื้นฐานร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า นักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน (เก่ง ปานกลาง และต่ำ) มีความคิดสร้างสรรค์และทักษะการเขียนลายไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความพึงพอใจต่อกิจกรรมไม่แตกต่างกัน โดยทุกกลุ่มนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับที่ดี แสดงให้เห็นว่าการใช้แบบฝึกและการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถส่งเสริมทักษะและความคิดสร้างสรรค์ได้โดยไม่จำกัดศักยภาพของผู้เรียน และสอดคล้องกับวิจัยของ มรุต มากขาว (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะจากกระดาษโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าศิลปะพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดกิจกรรมดังกล่าวสามารถส่งเสริมระดับการเห็นคุณค่าทางศิลปะในหลายระดับตั้งแต่การรับรู้ การตอบสนอง ไปจนถึงการรู้คุณค่าที่สามารถนำความรู้ไปต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานได้จริง โดยคะแนนการเห็นคุณค่างานศิลปะพื้นบ้านหลังใช้กิจกรรมสูงขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการ “ลายไทยพื้นฐาน” ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ประจำชาติไทย เข้ากับแนวทางการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ผ่านรูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง (**Flipped-Classroom**) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาด้วยตนเองก่อนเข้าสู่ห้องเรียน แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดั้งเดิม งานวิจัยนี้จึงไม่เพียงมุ่งสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไป หากแต่เป็นการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับนวัตกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการการเรียนรู้เชิงรุก ยืดหยุ่น และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้คัดเลือกแม่ลายไทยพื้นฐานจำนวน **4** แม่ลาย ได้แก่ แม่ลายกระจัง แม่ลายกระหนก แม่ลายประจำยาม และแม่ลายพุ่มหรือลายหน้าขบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างลวดลายไทย มาเป็นเนื้อหาหลักในการออกแบบ “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ลายไทยพื้นฐาน” จำนวน **8** ชุดกิจกรรม ได้แก่ ชุดที่ 1 เปิดประตู เรียนรู้ลายประจำชาติ ชุดที่ 2 มหัศจรรย์สิ่งแวดล้อมสู่ศิลปะแม่ลายไทย ชุดที่ 3 ลายไทยอยู่นี่ ชุดที่ 4 ฝึกเขียนเรียนลายไทย ชุดที่ 5 ถอดพิมพ์แม่ลายไทย ชุดที่ 6 ลายปั๊ม ลายทอง ชุดที่ 7 สืบสานการตัดกระดาษไทย และชุดที่ 8 สุดยอดนักสร้างสรรค์ลายไทยประยุกต์ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ถูกออกแบบให้เรียงตามลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปหายากและพัฒนาเนื้อหาจากแนวคิดเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติงานศิลปะจริง ทั้งในรูปแบบของจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปะท้องถิ่น และการออกแบบร่วมสมัยผ่านเทคโนโลยี รูปแบบเนื้อหาถูกออกแบบให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยใช้สื่อการเรียนที่มีสีสันสวยงาม ภาพประกอบที่ชัดเจน กิจกรรมที่มีความสนุกสนานไม่ซับซ้อน พร้อมคู่มือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเข้าใจง่าย เมื่อใช้ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าเนื้อหาก่อนเข้าสู่ชั้นเรียนผ่านวิดีโอบทเรียนออนไลน์ เอกสารประกอบ หรือแหล่งข้อมูลบนแพลตฟอร์มออนไลน์ตามความสะดวก ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ตามจังหวะของตนเอง โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนช้าสามารถย้อนดูเนื้อหาได้อย่างไม่รู้สึกกดดัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในลายไทยพื้นฐานได้อย่างลึกซึ้ง พัฒนาทักษะทางศิลปะได้อย่างเป็นระบบ และเกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทย โดยงานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในหลายมิติ ดังนี้ ด้านการศึกษา งานวิจัยนี้นำเสนอแนวทางใหม่ในการจัดการเรียนรู้ลายไทยพื้นฐานผ่านชุดกิจกรรมที่ผสมผสานศิลปะประจำชาติเข้ากับการเรียนรู้สมัยใหม่แบบห้องเรียนกลับทาง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้วิชาศิลปะระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพด้านการพัฒนาทักษะทางศิลปะ จากผลการทดลองพบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านศิลปะลายไทยพื้นฐานได้อย่างชัดเจน มีความเข้าใจในโครงสร้างและองค์ประกอบของลวดลายไทยระดับพื้นฐาน และสามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลายเพื่อการตกแต่งในชีวิตประจำวัน รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับวัย และด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมการเรียนรู้ลายไทยผ่านกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริงในบริบทปัจจุบัน ช่วยฟื้นฟูและรักษาศิลปะไทยที่กำลังจะเลือนหาย โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม ทดลอง สร้างสรรค์ และภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เป็นการปลูกฝังคุณค่าทางวัฒนธรรมไทยให้ฝังแน่นในจิตสำนึก ดังภาพที่ **2**

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาผลกระทบเมื่อผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการศึกษาล่วงหน้า เพื่อปรับปรุงการสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ควรจัดเตรียมห้องเรียนให้มีพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน พร้อมแสงสว่างและอากาศถ่ายเทสะดวก เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนการเขียนลายไทยอย่างสม่ำเสมอ โดยอาจจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะยาวที่เน้นการพัฒนาทักษะจากลายไทยพื้นฐานไปสู่การประยุกต์ใช้ในงานสร้างสรรค์จริง

2. ควรดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในศิลปะไทยหรือศิลปะพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะเหล่านี้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กิมยานนท์ วังคะฮาต. (2555). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ทักษะการเขียนลายไทยพื้นฐานและความพึงพอใจต่อวิชา ศิลปะไทย จากการใช้แบฝึกทักษะการเขียนลายไทยพื้นฐานร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร:มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ฉาย เทวาภินิมมิต. (2497). *สมุดตำราไทย*. กรุงเทพฯ: พระจันทร์.

ธีรนัย เฉลิมวงศ์ และศิริพงษ์ เพียศิริ. (2567). *ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ดินสอพอง โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

น. ณ ปากน้ำ. (2534). *วิวัฒนาการลายไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

พัชรี ปู่สีทา. (2559). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

มรุต มากขาว. (2565). *การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะจากกระดาษโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าศิลปะพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยงยุทธ แสนมะฮุง. (2552). *การพัฒนาชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การเขียนลวดลายไทยเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิเชียร ธำรงโสตถิสกุล (2560). บทสะท้อนแนวคิดว่าด้วยชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19*(3), 356-369.

วัชรินทร์ ศรีรักษา. (2563). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่องการเขียนภาพหุ่นนิ่ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรอนงค์ ฤทธิ์ฤาชัย. (2560). *จิตวิทยาศิลปศึกษา*. ขอนแก่น: ภาควิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. Washington, DC: International Society for Technology in Education.

Duke. (1973). Learning Activity Package: Discovering Dialects. *The English Journal, 62*, 432-440.

Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia.B. (1973). *Taxonomy of education Objectives: the classification of educational goals handbook II: affective domain.* London: Longman.

Development Skill Training Sets For Excellence About Oil Pastel Painting of Grade 4 Students Using Davies' Practical Skills Learning Model Together With 5'S Technique

Komen Tangpitak[1*], Ornanong Ritruechai[2]

1 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
2 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
* *Corresponding author. E-mail: komen.t@kkumail.com*

Abstract

This research aimed to 1) develop a skill training set for excellence in oil pastel painting for grade 4 students, 2) study the learning management results by setting a target for students to have an average score of not less than 70 percent and have several students who passed the criteria of 70 percent or more, and 3) study the satisfaction of students towards learning management using the skill training set for excellence. The target group was 11th-grade 4 students at Khamkung Prachanukul School. The initial experimental research design was used. The research instruments were 6 basic art lesson plans, 12 hours, 6 sets of skill training sets for learning about oil pastel painting, performance evaluation forms, post-learning knowledge and understanding tests, and student satisfaction evaluation forms. The research results found that 1) the learning management results for visual arts in oil pastel painting for grade 4 students using the Davies practical skills learning management model combined with the 5's technique were most appropriate, with an average score of 4.85. 2) The learning management results using the skill training set for excellence in oil pastel painting were most appropriate, with an average score of 4.85. By using Davies' practical skills teaching model combined with the 5'S technique, it was found that students achieved an average score of 8.95 points, accounting for 89.54%, which exceeded the specified criteria. It was also found that the average score of the post-learning knowledge and understanding test on chalk painting, 4-choice multiple-choice, 20 questions, had 11 students who passed the criteria, accounting for 100 percent of all students, with an average score of 17.72 out of 20 points, accounting for 88.63 percent of all students, which was higher than the specified criteria. 3) The results of the study of student satisfaction with the learning management using the Skills for Excellence training kit found that students were most satisfied with the clarity of the skill exercise descriptions, with an average score of 5.00, the flexibility of use, with an average score of 4.86, followed by the process and steps, with an average score of 4.85, the quality and content of teaching and learning, with an average score of 4.83, and the interestingness of the activities, with an average score of 4.71, indicating that the Skills for Excellence training kit was effective and promoted oil chalk painting skills.

Keywords: Excellence, Skill Training Sets, Oil Pastel Painting, Davies' practical skills, 5'S Technique

Received: 2025-05-26; Revised: 2025-06-24; Accepted: 2025-06-25 ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่องการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของ Davies ร่วมกับเทคนิค 5'S

โกเมนทร์ ตั้งพิทักษ์[1*] อรอนงค์ ฤทธิ์ฤชัย[2]

1 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
2 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
* *Corresponding author. E-mail: komen.t@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศเรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยตั้งเป้าหมายให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 11 คน โรงเรียนคำกุงประชานุกูล ใช้รูปแบบวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะพื้นฐาน จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง, ชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก จำนวน 6 ชุด, แบบประเมินผลงาน, แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 2) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5'S พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.95 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.54 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และพบว่า คะแนนเฉลี่ยการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 17.72 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.63 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านด้านความชัดเจนของคำอธิบายแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 มากที่สุด ด้านความยืดหยุ่นในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 รองลงมาคือ ด้านกระบวนการและขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ด้านคุณภาพและเนื้อหาการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ด้านความน่าสนใจของกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 แสดงให้เห็นว่าชุดแบบฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศมีประสิทธิภาพและส่งเสริมทักษะการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ความเป็นเลิศ, ชุดฝึกทักษะ, การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน, ทักษะการปฏิบัติของDavies, เทคนิค 5'S

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนศิลปะในปัจจุบันนอกจากสอนให้ผู้เรียนมีความรู้และได้ฝึกปฏิบัติลงมือทำในห้องเรียนแล้ว ครูยังสนับสนุนส่งเสริมสร้างประสบการณ์นอกห้องเรียนให้นักเรียนได้ฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะสู่ความเป็นเลิศในด้านศิลปะ แสดงความสามารถต่อยอดในการแข่งขันการประกวดทั้งในและนอกโรงเรียนในระดับต่อไปได้ การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจและเหมาะกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพราะสีชอล์กน้ำมันเป็นสีที่ระบายง่ายมีสีสันสดใสสวยงามทั้งมีความสนุกสนานในการฝึกฝนการเรียนรู้เทคนิคต่างๆ ที่น่าดึงดูดในการทำงานศิลปะ และเสริงสร้างทักษะพื้นฐานทางด้านการวาดภาพระบายสีอีกด้วย พัฒนาต่อยอดให้งานศิลปะสวยงามโดดเด่นมีเสน่ห์ในแบบของตนเอง เกิดความประทับใจและเห็นคุณค่าในผลงาน เพื่อให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจและรักในการทำงานศิลปะ พัฒนาความสามารถสู่ความเป็นเลิศทางด้านศิลปะในอนาคต แต่หากไม่ได้รับการฝึกฝนต่อยอดทางด้านศิลปะ ก็จะไม่สามารถพัฒนาทักษะได้อย่างเต็มศักยภาพ ศิลปะมีบทบาทที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางด้านศิลปะของเด็กและเยาวชน ส่งผลให้ผู้เรียนได้กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ดีงาม โดยเฉพาะการแสดงออกทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ทางด้านจิตใจ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดเทคนิคการสอนตามแนวคิดของDavies ด้วยชุดฝึกทักษะด้วยเทคนิค 5’s จะช่วยพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนที่มุ่งพัฒนาให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงามสุนทรียภาพที่มีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์แล้วยังช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาจิตใจ ปลูกฝังเจตคติ รสนิยมทางด้านศิลปะ ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทางด้านร่างกาย จิตใจ เพื่อนำไปสู่พัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และการแสดงออกทางด้านทักษะทางศิลปะได้อย่างสร้างสรรค์ ความสำคัญของวิชาศิลปศึกษาจึงได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ 2551,165) ว่าด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม ความมีคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ กิจกรรมศิลปะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาหรือประกอบอาชีพได้ จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าวิชาศิลปศึกษากำหนดไว้สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ถือว่าเป็นทักษะที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนสอนทางศิลปะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะของผู้เรียนนั้น จะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องวัตถุประสงค์ วิธีการสอน การวัดผลประเมินผลทางด้านผลสัมฤทธิ์และทักษะของผู้เรียนที่ในหลักสูตรได้กำหนดไว้

การวาดภาพระบายสีนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในด้านสติปัญญา อารมณ์และความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่เยาว์วัย กระทั่งเป็นสิ่งปลูกฝังทางสุนทรียะติดตัวผู้เรียนและ ยังนำไปสู่การสนใจศึกษาวิชาทางศิลปะอย่างมีทิศทาง มีเป้าหมายที่ถูกต้องตามลำดับขั้นตอนทางการเรียนรู้อีกด้วย การวาดภาพระบายสี หมายถึง การระบายสีโดยใช้พู่กันหรือแปรงหรือวัสดุอื่นมาระบายให้เกิดเป็นภาพ สีชอล์กเทียนหรือสีชอล์กน้ำมัน (Oil Pastel) เป็นสีที่นิยมใช้กันมากในหมู่ของเด็กนักเรียนระดับอนุบาลหรือระดับประถมศึกษา เหมาะสำหรับการเขียนภาพระบายสีที่ไม่ต้องการความละเอียดเหมือนจริงมากนัก เช่น การเขียนภาพทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง การะบายสีชอล์กเทียน นิยมระบายจากสีอ่อนไปหาสีแก่ ซึ่งเป็นการระบายสีที่ให้ความสำคัญของภาพจาก

ส่วนที่ได้รับแสงหรือส่วนที่มีค่าน้ำหนักแสงเงาอ่อนๆ ก่อนส่วนที่มีน้ำหนักเข้มโดยค่อยๆเพิ่มน้ำหนักให้เข้มขึ้น โดยใช้สีเข้มระบายทับตามลำดับ

การจัดการการเรียนการสอนในรายวิชาศิลปะของโรงเรียนคำกุงประชานุกูล จังหวัดอุดรธานี ในปัจจุบันพบว่า นักเรียนมีความสนใจในการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ดังนั้นการออกแบบชุดฝึกทักษะเพื่อใช้ในการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อนำไปต่อยอดพัฒนาทักษะในการนำไปสู่ความเป็นเลิศในการแข่งขันในระดับต่อไปได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในงานศิลปะ และมุ่งพัฒนาให้เป็นคนที่มีความสามารถทางด้านศิลปะ มีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีความอดทน มีวินัยและปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับการเป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ สามารถต่อยอดในการแข่งขันในระดับต่อไป

ชุดฝึกทักษะด้วยเทคนิค 5’S เป็นขั้นตอนการระบายสีประกอบด้วยเทคนิค 5 เทคนิค ดังนี้ Smoothing การระบายเรียบ Scaling การระบายไล่สีเดียวแบ่งระยะ Setting ระบายผสานสี Shaping การระบายสร้างรูปทรง และ Scene making การระบายให้เกิดระยะ (Koonsombat, 2016, Muthita, 2016, และ Auychai, 20 16) ซึ่งเทคนิคต่างๆ เหล่านี้สามารถนำไปสร้างแบบฝึกทักษะที่จะส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็กและช่วยสร้างสรรค์การจัดการศึกษาของศิลปะให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่สามารถสร้างสรรค์และถ่ายทอดสิ่งต่างๆที่สร้างสรรค์รวมถึงการสื่อสาร เพื่อการปฏิบัติงานและการฝึกทักษะในยามว่าง อันเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนเกิดจิตใจที่ละเอียดอ่อน รักความสวยงามการจัดการเรียนรู้ตามหลักการของDaviesเป็นรูปแบบการเรียนที่เน้นฝึกทักษะปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงทักษะใหญ่จากง่ายไปหายาก ส่งผลให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีรวดเร็วมากขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น และพร้อมที่จะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอนมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสาธิตทักษะการกระทำ ขั้นสาธิตและปฏิบัติย่อย ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ ขั้นให้เทคนิควิธีการ และขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ (ทิศนา แขมมณี , 2553)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาชุดฝึกทักษะเพื่อความเป็นเลิศ เรื่องการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 ได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับเพื่อพัฒนาส่งเสริมศักยภาพสู่ความเป็นเลิศทางด้านศิลปะในระดับต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่า ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’S จะเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะสามารถพัฒนาทักษะชุดฝึกทักษะการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันได้เป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการระบายสีอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมและต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการต่อยอดงานศิลปะในการแข่งขันระดับต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 โดยให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

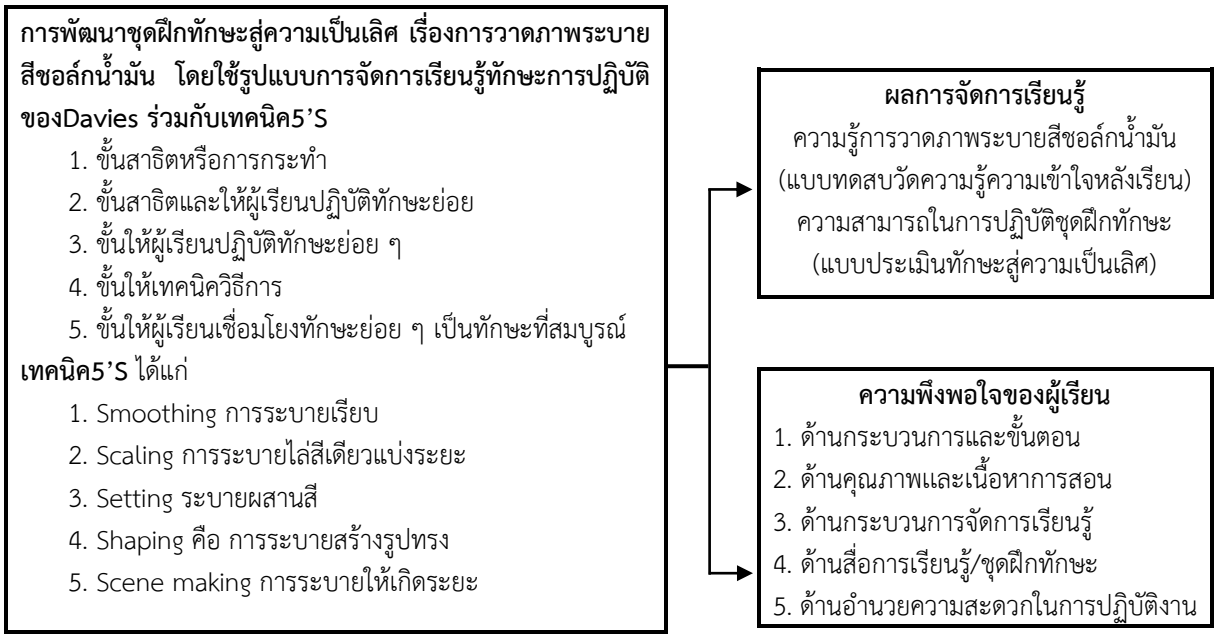
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

“สู่ความเป็นเลิศ” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Excellence ความหมายโดยอ้างคำกล่าวของ Alistotle ว่า ความเป็นเลิศเป็นศิลปะซึ่งได้มาด้วยการฝึกฝนและฝึกนิสัย เราทำสิ่งที่ถูกต้องไม่ใช่เพราะเรารู้ความถูกต้องหรือความเป็นเลิศ แต่เพราะเราทำความถูกต้องหรือความเป็นเลิศ จนเป็นกิจนิสัย ส่งเสริมศักยภาพสู่ความเป็นเลิศด้านศิลปะ มุ่งพัฒนาให้เป็นเด็กที่มีความสามารถทางด้านศิลปะ ความเฉียบไวในด้านการรับรู้ทางสุนทรียภาพสูง มีสมาธิ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ในงานศิลปะมากขึ้น มีความสามารถในการการแข่งขันการประกวดวาดภาพในระดับสูงได้ โดยการสร้างชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศเรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S ลักษณา อินทะจักร (2538) ให้ความหมายชุดฝึกทักษะว่า หมายถึง แบบฝึกที่ครูสร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ชุดฝึกทักษะ การออกแบบชุดฝึกทักษะรวมทั้งหมด6เล่ม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นสื่อการสอนประกอบด้วยคู่มือในการใช้วัสดุที่ใช้ในการฝึกทักษะคำอธิบาย ตัวอย่างและแบบฝึกหัด โดยชุดฝึกทักษะประกอบด้วย จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ ชุดที่ 1 เรื่อง เรียนรู้น่าสนุกกับสีชอล์กน้ำมัน Oil Pastel Story ชุดที่ 2 เรื่อง ผสมสีสวยงามกับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 3 เรื่อง รูปร่างรูปทรงหรรษากับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 4 เรื่อง มหัศจรรย์ทะลุมิติกับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 5 เรื่อง ภาพลับกับเทคนิคขูดสีกับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 6 เรื่อง พิชิตฝันปั้นดาวสู่ความเป็นเลิศกับสีชอล์กน้ำมัน

Davies (1971 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2552) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ เหล่านั้นได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ จนเกิดความชำนาญและช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 5 ประการ 1. ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ 2. ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย 3. ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย 4. ขั้นใช้เทคนิควิธีการและ 5. ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย พร้อมกับเทคนิค การเขียนภาพด้วยเทคนิค 5’S หมายถึง 5 เทคนิค ที่ใช้ในการฝึกระบายสีเบื้องต้นเป็นขั้นตอนที่เริ่มจากง่ายไปยาก ได้แก่ Smoothing การระบายเรียบ Scaling การระบายไล่สีเดียวแบ่งระยะSetting ระบายผสานสี Shaping การระบายสร้างรูปทรงและ Scene making การระบายให้เกิดระยะเหมาะกับการใช้งานทุกชนิดสี ขวัญชนก โพธิ์ศรี (2565)

จากแนวคิดดังกล่าวจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระได้แก่ การจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S และตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการจัดการเรียนรู้ และความพึงพอใจของผู้เรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นตอน (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียว วัดผลหลังการทดลอง (One-shot Case Study) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคำกุงประชานุกูล ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 11 คน ได้มาโดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับ เทคนิค 5's

ตัวแปรตาม คือ การวัดผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เรียน

ขอบเขตของเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เนื้อหารายวิชาศิลปะพื้นฐาน เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's จำนวน 6 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง ประกอบด้วย

1.แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้น่าสนุกกับสีชอล์กน้ำมัน Oil Pastel Story
2.แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ผสมสีสวยงามกับสีชอล์กน้ำมัน
3.แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รูปร่างรูปทรงหรรษากับสีชอล์กน้ำมัน
4.แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง มหัศจรรย์ทะลุมิติกับสีชอล์กน้ำมัน
5.แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ภาพลับกับเทคนิคขูดสีชอล์กน้ำมัน
6.แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง พิชิตฝันปั้นดาวสู่ความเป็นเลิศกับสีชอล์กน้ำมัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s จำนวน 6 แผน

2. ชุดแบบฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ใช้ร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 เรื่อง เรียนรู้น่าสนุกกับสีชอล์กน้ำมัน Oil Pastel Story

ชุดที่ 2 เรื่อง ผสมสีสวยงามกับสีชอล์กน้ำมัน

ชุดที่ 3 เรื่อง รูปร่างรูปทรงหรรษากับสีชอล์กน้ำมัน

ชุดที่ 4 เรื่อง มหัศจรรย์ทะลุมิติกับสีชอล์กน้ำมัน

ชุดที่ 5 เรื่อง ภาพลับกับเทคนิคขูดสีกับสีชอล์กน้ำมัน

ชุดที่ 6 เรื่อง พิชิตฝันปั้นดาวสู่ความเป็นเลิศกับสีชอล์กน้ำมัน

โดยกิจกรรมที่กล่าวข้างต้น ได้มีการย่อยเนื้อหาลงไปในกล่อง โดยถูกจัดอยู่ในกล่องมีวิธีการใช้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s ทางต่อไป

3. แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) เป็นการประเมินผลงานตามสภาพจริง มีเกณฑ์การประเมินตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

4. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน จำนวน 1 ชุด แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

5. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’s ต่อไป

การเก็บรวมรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนในรายวิชา ศิลปะพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 11 คน ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ปฐมนิเทศให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s

2. แจ้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของ Davies ร่วมกับเทคนิค 5’s

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 แผน 1 แผนต่อ 2 ชั่วโมง ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ของชิ้นงานประเมินตามสภาพจริง

4. เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ให้ ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน (Post-test) แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ๆ ละ 1 คะแนน

5. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกขั้นตอน ผู้วิจัยให้นักเรียนประเมินความ พึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’s

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของ Davies ร่วมกับเทคนิค 5’s ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบประเมินการพัฒนาชุดฝึกทักษะเพื่อความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ของชิ้นงาน และแบบประเมิน

ความพึงพอใจของผู้เรียน มาวิเคราะห์วิจารณ์เชิงเนื้อหา เกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้น และนำเสนอผลที่ได้ ในรูปแบบความเรียง เพื่อสรุปผลการศึกษา

2.ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลงาน (Rubric Score) แบบประเมินการพัฒนาชุดฝึกทักษะเพื่อความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน และแบบประเมินความ พึงพอใจของผู้เรียน ที่ผู้ศึกษาได้บันทึกคะแนนจากการปฏิบัติกรรมของผู้เรียนมาทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative information) เพื่อหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง ชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก จำนวน 6 ชุดกิจกรรม แบบประเมินผลงาน (Rubric Score) แบบทดสอบวัดความรูความเขาใจหลังเรียน จำนวน 1 ชุด แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ขอ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ วิเคราะห์ตามกระบวนการต่าง ๆโดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’s จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.09 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.03 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.24 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 11 คน พบว่านักเรียนมีผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติงาน เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 คน จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-5 คะแนนเต็ม 10 คะแนน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 คะแนนเต็ม 20 คะแนน มีค่าคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.95 โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รูปร่างรูปทรงหรรษากับสีชอล์กน้ำมัน เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้คะแนนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 90.90 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้น่าสนุกกับสีชอล์ก ได้คะแนนต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 85.45 ทักษะด้านปฏิบัติงานของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คะแนนร้อยละของทุกแผนคิดเป็นร้อยละ 89.54 โดยผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์

ร้อยละ 70 ขึ้นไป สรุปได้ว่า ผลงานนักเรียนด้านทักษะการปฏิบัติงาน นักเรียนได้ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 17.72 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.63 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's รายข้อ อันดับแรก พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's รายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านด้านความชัดเจนของคำอธิบายแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 มากที่สุด ด้านความยืดหยุ่นในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 รองลงมาคือ ด้านกระบวนการและขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ด้านคุณภาพและเนื้อหาการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ด้านความน่าสนใจของกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ตามลำดับ เห็นได้ว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดแบบฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก มีความสนใจ ตั้งใจ โดยการเรียนรู้ผ่านชุดฝึกทักษะสู่ความเป้นเลิศและการมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน และสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ตลอดเข้าใจและให้ความสำคัญกับศิลปะมากขึ้น หลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ

อภิปรายผล

จากการวิจัย การพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามเครื่องมือวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.09 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5's มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.03 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มี

ต่อแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.24 นำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่าแบบประเมินผลงาน (Rubric Score) ที่ใช้ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางกายภาพ ความรู้เกี่ยวกับการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน นอกจากนี้ กิจกรรมยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างทักษะด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและประสิทธิภาพของกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น การใช้ชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้นั้นไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะเฉพาะทาง พัฒนางานศิลปะให้สู่ความเป็นเลิศและคงอยู่ในสังคมต่อไป สอดคล้องกับขวัญชนก โพธิ์ศรี (2563) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการระบายสีไม้ด้วยเทคนิค 5'S สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน 2) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการระบายสีไม้ด้วยเทคนิค 5'S สำหรับนักเรียนโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน 3) เพื่อนำแบบฝึกทักษะ ไปทดลองใช้ 4) เพื่อประเมินผลการใช้แบบฝึกทักษะ ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาความต้องการจำเป็นพบว่านักเรียนและครูผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่าสีไม้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนศิลปะและรายวิชาอื่นๆ 2. พัฒนาร่างแบบฝึกทักษะ จำนวน 5 เล่มย่อย ประกอบด้วย 1)Smoothing ระบายเรียบ 2) Scaling ระบายไล่สี 3) Setting ระบายผสานสี 4) Shaping ระบายสร้างรูปทรง 5) Scene making ระบายให้เกิดการศึกษานำร่องพบว่า ได้ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 = 80.6/81 3. นำแบบฝึกทักษะไปใช้กับนักเรียน 30 คนบทบาทครูได้นำแบบฝึกทักษะแจกนักเรียน อธิบายเนื้อ วิธีการระบาย ให้ดูตัวอย่างการระบาย สาธิตขั้นตอนการระบาย ตรวจประเมินผล บทบาทนักเรียนฟัง ซักถาม 4. ผลการประเมินพบว่า ประเมินผลการใช้แบบฝึกทักษะการระบายสีไม้ หลังใช้แบบฝึกทักษะการระบายสีไม้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายนักเรียนมีผลคะแนนความสามารถปฏิบัติการระบายสีไม้ระหว่างเรียนสูงกว่าร้อยละ 60 พบว่า นักเรียนมีทักษะการระบายสีระหว่างเรียนได้สูงกว่าเกณฑ์ ($\overline{X}$ =77.333, SD =11.427) ซึ่งมีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

2. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 โดยให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ตำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 11 คน พบว่า นักเรียนมีผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติงาน เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 คน จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-6 คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีค่าคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.95 โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รูปร่างรูปทรงหรรษากับสีชอล์กน้ำมัน เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้คะแนนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 90.90 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้น่าสนุกกับสีชอล์ก ได้คะแนนต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 85.45 ทักษะด้านปฏิบัติงานของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คะแนนร้อยละของทุกแผนคิดเป็นร้อยละ 89.54 โดยผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป สรุปได้ว่า ผลงานนักเรียนด้านทักษะการปฏิบัติงาน นักเรียนได้ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย

17.72 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.63 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Package) ที่ผู้วิจัยได้การออกแบบช่วยกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน สามารถศึกษาค้นคว้า ทบทวนชุดแบบฝึกทักษะได้ด้วยตนเองสามารถเรียนรู้ได้ในทุกที่ ทุกเวลาตามความสะดวก โดยชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศมีเนื้อหาเข้าใจได้ง่าย มีความโดดเด่น รูปแบบเนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ใช้ภาพหรือสื่อมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน ใช้สีสัน ช่วยดึงดูดความสนใจ ให้มีความสนุกสนาน และมีกติกาการเล่นไม่ซับซ้อน พร้อมคู่มือในการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับ กฤษฎิ์พัสวี ธามธนศักดิ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะ เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อส่งเสริมทักษะการไล่ น้ำหนักตามวงจรสี นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 1. เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะ เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อส่งเสริมทักษะการไล่น้ำหนักตามวงจรสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ 80/80 2. เพื่อประเมินทักษะการไล่น้ำหนักตามวงจรสี ด้วยแบบฝึกทักษะ เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อ ส่งเสริมทักษะการไล่น้ำหนักตามวงจรสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อส่งเสริมทักษะการไล่น้ำหนักตามวงจรสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 4.1 แบบฝึกทักษะ เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อส่งเสริมทักษะการไล่น้ำหนักตามวงจรสีที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีจำนวน 5 ชุดได้แก่ชุดที่ 1 วงจรสี ชุดที่ 2 ความสำคัญของสีชอล์กน้ำมันชุดที่ 3 การทดลองใช้ สีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 4 การระบายสีไล่น้ำหนักตามวงจรสีด้วยสีชอล์กน้ำมัน และชุดที่ 5 สร้างสรรค์ภาพสีชอล์กน้ำมันผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าแบบฝึกทักษะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด Journal of Modern Learning Development ปีที่ 7 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนตุลาคม 2565 317 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00แสดงถึงคุณภาพมีความสอดคล้องกันทุกด้าน และมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 88.87/95.23 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 4.2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อส่งเสริมทักษะการไล่น้ำหนักตามวงจรสี จำนวน 10 แผน เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ, ขั้นสอน, ขั้นสรุปผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00แสดงถึงคุณภาพมีความสอดคล้องกันทุกด้าน 4.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบอัตนัย เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน จำนวน 5 ข้อมีค่าความยากง่าย (p)ระหว่าง 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r)มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (Coefficient Alpha)จำนวน 5 ข้อ มีค่าเท่ากับ 0.978 4.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ เรื่องการระบาย สีชอล์กน้ำมัน เพื่อส่งเสริมทักษะการไล่น้ำหนักตามวงจรสีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00แสดงถึงคุณภาพมีความสอดคล้องกัน ทุกด้าน ผลการวิจัยพบว่า(1) แบบฝึกทักษะ เรื่อง การระบายสีชอล์กน้ำมัน เพื่อส่งเสริมทักษะการไล่น้ำหนัก ตามวงจรสี มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 88.87/95.23 (2)นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนทักษะ การไล่น้ำหนักตามวงจรสีก่อนเรียนเท่ากับ 38.03 คะแนนหลังเรียนเท่ากับ 47.79 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่า คะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3)ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ด้วยแบบฝึกทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด (x= 4.81, S.D.= 0.35)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของ Daviesร่วมกับ

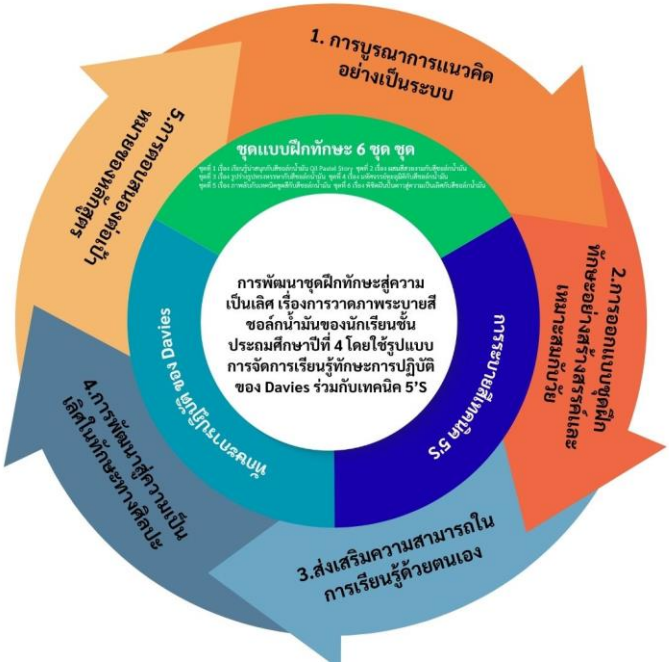
เทคนิค 5's พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดแบบชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของ Daviesร่วมกับเทคนิค 5's รายข้อ อันดับแรก พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของ Davies ร่วมกับเทคนิค 5's รายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านด้านความชัดเจนของคำอธิบายแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 มากที่สุด ด้านความยืดหยุ่นในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 รองลงมาคือ ด้านกระบวนการและขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ด้านคุณภาพและเนื้อหาการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ด้านความน่าสนใจของกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ตามลำดับ เห็นได้ว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดแบบฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์ก มีความสนใจ ตั้งใจ โดยการเรียนรู้ผ่านชุดฝึกทักษะสู่ความเป้นเลิศและการมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน และสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ตลอดเข้าใจและให้ความสำคัญกับศิลปะมากขึ้น หลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ สอดคล้องกับ สอดคล้องกับมรุต มากขาว (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะจากกระดาษโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าศิลปะพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะจากกระดาษเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในศิลปะพื้นบ้าน 2) ศึกษาการนำชุดกิจกรรมศิลปะจากกระดาษไปใช้เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าศิลปะพื้นบ้านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้เครื่องมือวิจัยจำนวน 2 ชุด คือ 1 เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาชุดกิจกรรม ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 5 กลุ่ม 2 เครื่องมือศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรม ประกอบด้วย 1) แบบประเมินการเห็นคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน 2) แบบสังเกตพฤติกรรม และ 3) แบบสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยครั้งนี้ เมื่อนำชุดกิจกรรมที่ออกแบบไปใช้พบว่า ผลการใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกต่อการเห็นคุณค่าหลายระดับ คือ มีการเห็นคุณค่าในขั้นรับรู้ ที่นักเรียนสามารถบอกลักษณะ ชนิดและประเภทของงานศิลปะพื้นบ้านได้ สามารถตอบคำถามครูผู้สอนได้ การเห็นคุณค่าในขั้นการตอบสนองคุณค่าโดยมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็น คือ นักเรียนมีความสนใจในชุดกิจ กรรมและให้ความร่วมมือทำกิจกรรมจนเสร็จ นอกจากนี้ยังมีความสนใจและแสดงอารมณ์ร่วมเชิงบวกต่อกิจกรรมหรือศิลปะพื้นบ้าน และระดับการเห็นคุณค่า ขั้นการรู้คุณค่า นักเรียนแสดงออกผ่านการบอกคุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านได้ มีการบันทึกสิ่งที่นักเรียนสนใจ มีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมและสามารถนำองค์ความรู้จากศิลปะพื้นบ้านมาต่อยอด ประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง จากการสะท้อนคิดพบว่ากิจกรรมศิลปะสามารถช่วยเสริมสร้างระดับการเห็นคุณค่าที่สูงขึ้นตามลำดับตั้งแต่การเห็นคุณค่า ขั้นรับรู้คุณค่า คือ นักเรียนมีความสนใจ ชื่นชอบกิจกรรม พัฒนาไปจนถึงการเห็นคุณค่าขั้นการรู้คุณค่า คือ สามารถนำองค์ความรู้จากงานศิลปะพื้นบ้านมาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นผลงานของตนเองได้ โดยสรุปค่าเฉลี่ยคะแนนการเห็นคุณค่างานศิลปะพื้นบ้านก่อนใช้ชุดกิจกรรม คือ 45.33 ($\bar{x}$ = 45.33, S.D.= 4.26) และหลังใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 49.63 ($\bar{x}$ =49.63, S.D.= 2.93) หลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากการอภิปรายผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจสูงสุด ต่อชุดแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการวาดภาพระบายสีชอล์กสู่ความเป็นเลิศทางด้านศิลปะ สามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระและยืดหยุ่น โดยชุดแบบฝึกทักษะที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้รับการออกแบบให้ กระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้สามารถ ศึกษาค้นคว้าและทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเองนอกเหนือจากชั้นเรียนปกติ อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ ทุกที่ ทุกเวลา ตามความสะดวกของผู้เรียน โดยชุดแบบฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศถูกออกแบบให้มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียนโดยนำเสนอเนื้อหา จากง่ายไปสู่ยาก เริ่มจากทฤษฎีพื้นฐานไปจนถึงการฝึกปฏิบัติ โดยภายในชุดกิจกรรมจะจัดเนื้อหาอยู่ในกล่องนักเรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานตั้งแต่ชุดแบบฝึกทักษะเล่มที่1 จนถึงเล่มที่6 ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองด้วยคู่มือการแนะนำของนักเรียนและสำหรับ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีความสนุกสนาน และเอื้อต่อการจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ชุดแบบฝึกทักษะดังกล่าวยังมุ่งเน้นการออกแบบสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัยของนักเรียนประถมศึกษา เช่น การใช้สีสันที่ดึงดูดความสนใจ ภาพประกอบที่เหมาะสม และกติกาของกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน อีกทั้งยังมี คู่มือการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจนช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องได้รับคำแนะนำจากผู้สอนโดยตรง สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถ ส่งผลให้เกิด ความเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และสามารถพัฒนาความสามารถด้านการปฏิบัติการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาทักษะสู่ความเป็นเลิศทางด้านศิลปะในระดับต่อไปที่ดีขึ้น มีพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพในอนาคต อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถบรรลุ เป้าหมายทางการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยมีองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S จะเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะสามารถพัฒนาทักษะชุดฝึกทักษะการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมันได้เป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการระบายสีอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมและต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการต่อยอดงานศิลปะในการแข่งขันระดับต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ มาเป็นเนื้อหาหลักในการออกแบบชุดฝึกทักษะ การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำ จำนวน 6 ชุดฝึกทักษะ ได้แก่ ชุดที่ 1 เรื่อง เรียนรู้น่าสนุกกับสีชอล์กน้ำมัน Oil Pastel Story ชุดที่ 2 เรื่อง ผสมสีสวยงามกับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 3 เรื่อง รูปร่างรูปทรงหรรษากับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 4 เรื่อง มหัศจรรย์ทะลุมิติกับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 5 เรื่อง ภาพลับกับเทคนิคขูดสีกับสีชอล์กน้ำมัน ชุดที่ 6 เรื่อง พิชิตฝันปั้นดาวสู่ความเป็นเลิศกับสีชอล์กน้ำมัน โดยกิจกรรมการเรียนรู้ถูกออกแบบให้เรียงตามลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปหายาก ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติของ Davies 1) ขั้นสาธิตหรือการกระทำ 2) ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ 4) ขั้นให้เทคนิควิธีการ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ ร่วมกับเทคนิคการระบายสี 5’S ชุดแบบฝึกทักษะดังกล่าวยังมุ่งเน้น การออกแบบสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัยของนักเรียนประถมศึกษา เช่น การใช้สีสันที่ดึงดูดความสนใจ ภาพประกอบที่เหมาะสม และกติกาของกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน อีกทั้งยังมี คู่มือการ

ปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องได้รับคำแนะนำจากผู้สอนโดยตรง สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถ ส่งผลให้เกิด ความเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และสามารถพัฒนาความสามารถด้านการปฏิบัติการวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาทักษะสู่ความเป็นเลิศทางด้านศิลปะในระดับต่อไปที่ดีขึ้น มีพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพในอนาคต อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถบรรลุ เป้าหมายทางการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศ เรื่อง การวาดภาพระบายสีชอล์กน้ำมัน โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะการปฏิบัติของDavies ร่วมกับเทคนิค 5’S ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติของDavies เช่น ความพร้อมของครูและนักเรียน ทรัพยากรทางเทคโนโลยี และความร่วมมือจากผู้ปกครอง

2. โรงเรียนที่จะนำแนวการพัฒนาชุดฝึกทักษะสู่ความเป็นเลิศควรศึกษาและปรับกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาโดยคำนึงสภาพแวดล้อมและสังคม ควรมีการแลกเปลี่ยนและกระตุ้นการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอันจะช่วยให้มีการพัฒนากิจกรรมอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s กับรูปแบบการเรียนรู้แบบอื่นด้วย

2. ควรศึกษาผลกระทบจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติของDaviesร่วมกับเทคนิค 5’s หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมที่จะศึกษาข้อมูลมากอนลวงหนา

3. ควรมีการจัดทำวิจัยที่เสริมสร้างการพัฒนาแบบฝึกทักษะการวาดภาพระบายสีชอล์กควรเลือกกระดาษที่มีความหนาละเอียดที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของสี เพื่อคุณภาพของผลงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ . (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2552*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

ขวัญชนก โพธิ์ศรี และปฤณัต นัจนฤตย์. (2565). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการระบายสีไม้ด้วยเทคนิค5’S สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นโรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20*(1), 190-202.

ทินกร บัวมูล. (2552). *ศิลปะกับการสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอน* : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตยา วงศ์ชู และศิริพงษ์ เพียศิริ. (2555). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ เรื่อง การวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมาน อัศวภูมิ.(2557). เอกสารประกอบกาอบรมผู้บริหารเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งเชี่ยวชาญ. *วารสารบริหารการศึกษา บัวบัณฑิต,16* (1) ,1-7.

อนงค์ ทิวะสิงห์. *การพัฒนากิจกรรมเรียนรู้ตามแนวของ Davies ที่มีต่อการเรียนทักษะปฏิบัติของนักเรียน เรื่อง การปลูกไม้ดอกไม้ประดับในภาชนะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,2554.

Arikunto, S, dkk. (2010). *Prosedur Penelitian Suatu Pendekatan Praktik.* Jakarta: Rineka Cipta

Innovation for Ecotourism: Integrating Community Concepts into Sustainable Development

Vorradapa Panpeng[1*]
1 *College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Lampang Campus, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: iamvoradapa@gmail.com*

Abstract

Ecotourism is a form of tourism that focuses on environmental conservation and sustainably promoting local culture. This article aims to propose an innovative approach for ecotourism development by combining the concept of "Community-Based Tourism" with new technologies and management methods to enhance valuable tourist experiences and promote local community participation in sustainable tourism management. The proposed innovations include the use of digital technology, such as virtual tour applications, which allow tourists to access information and learn about natural and cultural resources conveniently, safely, and with less impact on the ecosystem. It also emphasizes the development of management processes that integrate cooperation between communities, government agencies, and the private sector to create a balance between resource utilization and conservation. The article suggests that such innovations can add value and create a difference for ecotourism, as well as promote communities to be self-reliant in the long term without destroying their natural and cultural identities and values. Therefore, the combination of innovation and community concepts is a key to driving sustainable ecotourism growth in Thailand and globally.

Keywords: Ecotourism, Innovation, Community-Based Tourism, Sustainable Development, Digital Technology

Received: 2025-06-09; Revised: 2025-06-30; Accepted: 2025-06-30 ISSN: 2822-0218 (Online)

นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: การผสมผสานแนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

วรดาภา พันธุ์เพ็ง[1*]

1 *วิทยาลัยสหวิทยาการ ศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

* *Corresponding author. E-mail: iamvoradapa@gmail.com*

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน บทความนี้มุ่งเสนอแนวทางการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยผสมผสานแนวคิด “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community-Based Tourism) เข้ากับเทคโนโลยีและวิธีการจัดการใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นวัตกรรมที่นำเสนอ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันนำเที่ยวเสมือนจริง (Virtual Tour) ที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลและเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนากระบวนการจัดการที่รวมความร่วมมือของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากร บทความชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมดังกล่าวสามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างความแตกต่างให้กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยไม่ทำลายอัตลักษณ์และคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การผสมผสานระหว่างนวัตกรรมและแนวคิดชุมชนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เติบโตอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยและทั่วโลก

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, นวัตกรรม, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, เทคโนโลยีดิจิทัล

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การท่องเที่ยวได้กลายเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการพัฒนาท้องถิ่นในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ซึ่งได้รับความสนใจมากขึ้นจากทั้งนักท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนทั่วโลก เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวลักษณะนี้ไม่เพียงสร้างรายได้ แต่ยังเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมคุณค่าทางสังคมอย่างยั่งยืน (กมลชนก จันทร์เกต, 2560) ในบริบทของประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นแนวทางเชิงคุณภาพและยั่งยืนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในระยะยาว โดยมีเป้าหมายหลักในการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้กลายเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ (คชา สอทอง, 2567) ในขณะเดียวกันรัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ที่อาจก่อให้เกิดปัญหา เช่น การแออัดของนักท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรเกินขีดความสามารถของพื้นที่ และการสูญเสียเอกลักษณ์ชุมชนโดยไม่ตั้งใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบทและภูเขา ซึ่งเป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องได้รับการดูแลภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่าง "การอนุรักษ์" และ "การใช้ประโยชน์" (สุพรรษา อ่ำทิม, 2566) ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สอดรับกับแนวนโยบายภาครัฐในปัจจุบัน เพราะไม่เพียงสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความเข้มแข็งของวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ซึ่งได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นจากกระแสความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถรักษาสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหลากหลาย บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นการผสมผสานแนวคิดของ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community-Based Tourism) เข้ากับนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม หรือการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในระยะยาว นอกจากนี้ บทความยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของนวัตกรรมในการสร้างความแตกต่างและเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนเสนอแนวทางการออกแบบกิจกรรมและการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการกับบริบทของชุมชนอย่างเหมาะสม จึงถือได้ว่าการจัดทำบทความฉบับนี้เป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายอัตลักษณ์ของพื้นที่และยังคงไว้ซึ่งคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลัง

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ทะเลสาบ หาดทราย เกาะ และแนวปะการัง เป็นต้น ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถจัดการระบบในแหล่งธรรมชาติ หรือระบบนิเวศ (Ecosystem) ให้เกิดสมดุล โดยระบบนิเวศเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณนั้น และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมของแหล่งที่อยู่ ได้แก่ ดิน น้ำ แสง ในระบบนิเวศจะมีการถ่ายทอดพลังงานระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตกลุ่มต่าง ๆ และมีการหมุนเวียนสารต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมสู่สิ่งมีชีวิตและจากสิ่งมีชีวิตสู่สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ (คชา สอทอง, 2567)

1. ระบบนิเวศตามธรรมชาติ ได้แก่ ระบบนิเวศบนบก เช่น ป่าไม้ทุ่งหญ้า ทะเลทราย และระบบนิเวศแหล่งน้ำ แบ่งเป็นระบบนิเวศน้ำจืด เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง และระบบนิเวศน้ำเค็ม เช่น ทะเล มหาสมุทร และระบบนิเวศน้ำกร่อย เช่น บริเวณปากแม่น้ำ เป็นต้น

2. ระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ระบบ นิเวศชุมชนเมือง แหล่งเกษตรกรรม นิคมอุตสาหกรรม หรือแม้กระทั่งตู้ปลา อ่างเลี้ยงปลา ก็จัดเป็นระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้น

Ecotourism เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการกล่าวถึง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มากกว่าคำว่า Conservative Tourism โดยคำว่า Ecotourism ยังสามารถใช้แทนที่คำอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียง เช่น Nature Tourism, Alternative Tourism, Green Tourism, Cultural Tourism และ Soft Tourism (Khan, M., 2003) ซึ่งคำเหล่านี้ต่างก็มีจุดร่วมในการเน้นความสำคัญของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” และ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)” มักใช้ในความหมาย เดียวกัน เพราะเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ระบบนิเวศเกิดความสมดุล โดยเชื่อว่าเมื่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีคุณภาพจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางไปชมสถานที่นั้นมากขึ้น และยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เกิดจากความต้องการที่จะสร้างจิตสำนึกและความตระหนักของชุมชน นักท่องเที่ยวหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียต่อการรับผิดชอบในการช่วยกันดูแลแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นให้มีคุณภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าอย่างต่อเนื่องนั่น คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจุดเน้นหลักที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ธรรมชาติ และ2) ความมีคุณค่า หรือความยั่งยืน (ภิษฐ์วลัญต์ กรพิพัฒน์, 2562)

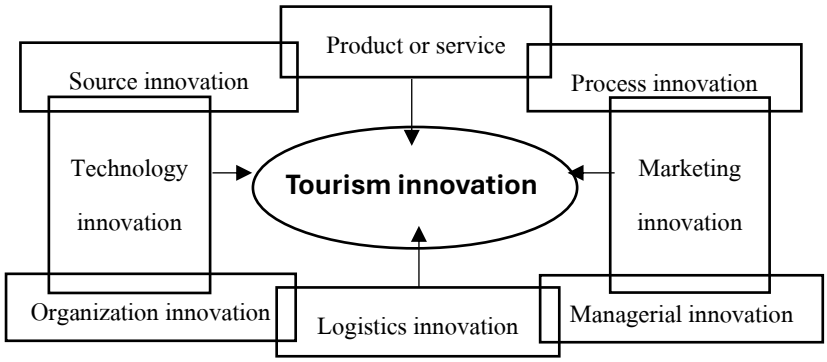
นวัตกรรมการท่องเที่ยว

คำว่า “นวัตกรรม” (Innovation) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า innovare ซึ่งแปลว่า “การทำสิ่งใหม่” หรือ “การสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมา” โดยสาระสำคัญของนวัตกรรมมิได้หมายถึงเพียงแค่สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกระบวนการสร้างสรรค์ การคิดค้น และการนำความรู้มาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงสิ่งเดิมให้เกิดคุณค่าและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ตามนิยามของพรรณี สวนเพลง (2552) นวัตกรรมเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยผ่านการบูรณาการองค์ความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ อันนำไปสู่การใช้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และการค้า นวัตกรรมจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน เพิ่มความแตกต่าง สร้างความเป็นเลิศ และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้อย่างยั่งยืน ในทัศนะของนาวา มาสวนจิก และคณะ

(2562) ได้ขยายความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า เป็นการนำแนวความคิดใหม่ หรือการปรับเปลี่ยนการใช้สิ่งที่มีอยู่เดิมมาใช้ในรูปแบบใหม่ โดยอาศัยบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา และแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นโอกาส (Opportunity) ที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อตนเอง องค์กร และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Roger (1998) ยังเน้นว่านวัตกรรมคือกระบวนการคิดค้นและพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กล่าวโดยสรุป นวัตกรรมจึงไม่ใช่เพียงแค่การคิดสิ่งใหม่ แต่คือการสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคมในภาพรวม

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพและศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การนำนวัตกรรมมาใช้ในภาคการท่องเที่ยวจึงไม่ใช่เพียงแค่การปรับตัว แต่ยังเป็นการสร้างความแตกต่างและความโดดเด่นเพื่อสร้างคุณค่าให้กับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

หัวใจสำคัญของนวัตกรรมการท่องเที่ยวคือการคิดค้นหรือพัฒนาแนวคิด ผลิตภัณฑ์ หรือบริการใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมให้มีความแปลกใหม่ การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น การเปิดตลาดใหม่ การสร้างรูปแบบการตลาดที่สร้างสรรค์ หรือแม้แต่การปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กรให้มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้น ทั้งนี้ยังครอบคลุมถึงการลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการพัฒนาประสบการณ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นวัตกรรมในการท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้หลายด้าน เช่น นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการที่เน้นการออกแบบสิ่งใหม่ที่ดึงดูดใจ นวัตกรรมกระบวนการที่ช่วยให้การให้บริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมด้านการตลาดที่ใช้เทคโนโลยีและกลยุทธ์ที่สร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและองค์กรที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนและตอบโจทย์ยุคดิจิทัล กล่าวได้ว่านวัตกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นกลไกที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เมื่อผสมผสานเข้ากับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของชุมชน นวัตกรรมก็ยิ่งมีบทบาทในการรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นและความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาวอย่างแท้จริง ซึ่งนวัตกรรมการ ท่องเที่ยวประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Product or service innovation) นวัตกรรมกระบวนการ (Process innovation) นวัตกรรมด้านการตลาด (Marketing innovation) นวัตกรรมการบริหารจัดการ (Managerial innovation) นวัตกรรมโลจิสติกส์ (Logistics innovation) นวัตกรรมองค์กร (Organizational innovations) นวัตกรรมเทคโนโลยี (Technology innovation) และนวัตกรรมแหล่ง ท่องเที่ยว (Source innovation) (ชูศักดิ์ อินทมนต์, 2562) ดังที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลนวัตกรรมการท่องเที่ยว
ที่มา: ชูศักดิ์ อินทมนต์ (2562)

ทั้งนี้ การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการความรู้ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จและความน่าสนใจของนวัตกรรมการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับว่ามันสามารถสร้างคุณค่าและประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวได้หรือไม่ โดยประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวจะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการค้นหาข้อมูล วางแผน และซื้อบริการผ่านช่องทางออนไลน์ ไปจนถึงช่วงเวลาที่ได้ใช้บริการจากธุรกิจการท่องเที่ยวต่าง ๆ นวัตกรรมที่ดีจะช่วยเสริมสร้างคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำและความพึงพอใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความประทับใจและความต้องการกลับมาใช้บริการซ้ำในอนาคตอีกด้วย (ปรเมษฐ์ ดำชู, 2563)

แนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ยังคงอยู่ได้ในระยะยาว (Brundtland Commission, 1987) แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วโลก และชุมชนท้องถิ่นถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากชุมชนเป็นหน่วยพื้นฐานที่มีบทบาทในการจัดการทรัพยากร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม

แนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือการนำค่านิยมและวิธีปฏิบัติของชุมชนมาบูรณาการเข้ากับการพัฒนาที่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทุกระดับ (Pretty, 1995) การมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้ชุมชนสามารถควบคุมและจัดการทรัพยากรของตนเองได้อย่างเหมาะสม ลดความขัดแย้งและเพิ่มความรับผิดชอบร่วมกันต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 มิติหลัก คือ 1. เศรษฐกิจ การส่งเสริมการสร้างรายได้และความมั่นคงทางการเงินที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ 2. สังคม การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาค และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน 3. สิ่งแวดล้อม การรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์สำหรับคนรุ่นหลัง (WCED, 1987) ในบริบทของชุมชน แนวคิดนี้เน้นที่การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิก (Chambers, 1997) ยิ่งไปกว่านั้น การยอมรับและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีเอกลักษณ์ที่ไม่สูญหายไปกับกระแสการเปลี่ยนแปลง

ในมิติของการท่องเที่ยว แนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวชุมชน (Community-based Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและสร้างประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Swarbrooke, 1999) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความตระหนักรู้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอีกด้วย การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยยึดหลักชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ชุมชนต้องมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและ ตัดสินใจร่วมกัน รวมถึงการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อทรัพยากร และยังสามารถสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้มาเยือน นอกจากนี้ การท่องเที่ยวชุมชนยังช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคมในชุมชน โดยสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด

อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านการท่องเที่ยวยังต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ การขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ รวมถึงข้อจำกัดด้านนโยบายและทรัพยากรสนับสนุน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการ เรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย แนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับการท่องเที่ยวเป็นกรอบความคิดที่เน้นการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

นวัตกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การผสมผสานรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเข้ากับนวัตกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สามารถช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันนวัตกรรมยังสามารถสนับสนุนความยั่งยืนและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นโด ยการนำใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี รวมถึงรูปแบบการดำเนินโมเดลธุรกิจท่องเที่ยวแบบใหม่ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ เข้าใจและจัดการควบคุมทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรมการใช้นวัตกรรมให้กับประชาชนในท้องถิ่นในด้านการบริการการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างบทบาทของชุมชนในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบ Virtual Tour หรือการท่องเที่ยวเสมือนจริง ที่นับเป็นนวัตกรรมที่ปฏิวัติอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล โดยผสานเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ระบบภาพสามมิติ (3D Modeling), เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality: VR), และความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality: AR) เข้ากับการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบแทรกแซง (Immersive Experience) ซึ่งมีบทบาทการพัฒนาเชิงโครงสร้างต่อพลวัตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การขยายโอกาสการเข้าถึงเชิงสากล (Democratization of Access)

Virtual Tour ช่วยลดช่องว่างเชิงภูมิศาสตร์ (Geographical Divide) และข้อจำกัดทางกายภาพ (Physical Barriers) ผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมเสมือน (Simulated Environment) ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น สมาร์ทโฟน หรือแว่น VR โดยอาศัยหลักการ Spatial Computing ทำให้กลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ (เช่น ต้นทุนการเดินทางสูง) สุขภาพ (ผู้พิการหรือผู้สูงอายุ) หรือการเมือง

(ข้อจำกัดวีซ่า) สามารถสัมผัส “การท่องเที่ยวแบบไร้พรมแดน” (Borderless Tourism) ได้ งานวิจัยของ Guttentag (2010) ชี้ว่า Virtual Tourism ส่งเสริมหลักการ Inclusive Tourism โดยเฉพาะการเข้าถึงมรดกโลก (World Heritage Sites) สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเดินทางได้จริง

2. การเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริโภค (Consumer Decision-Making Enhancement)

Virtual Tour ถูกใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการวางแผนท่องเที่ยว ผ่านกลไกการลดความไม่แน่นอน (Uncertainty Reduction) และการสร้างความคาดหวังที่แม่นยำ (Expectation Alignment) โดยอ้างอิงทฤษฎี Prospect Theory (Kahneman & Tversky, 1979) ผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกจุดหมายปลายทางหลังจากทดลองประสบการณ์เสมือน ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงทางจิตวิทยา (Psychological Risk) จากการตัดสินใจแบบไม่มีการวางแผน นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีติดตามการเคลื่อนไหวสายตา (Eye Tracking) ใน Virtual Tour ยังช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้ (User Behavior Analytics) เพื่อปรับปรุงการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว (Tourism Product Design)

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

Virtual Tour เป็นกลไกสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ข้อ 11 (Sustainable Cities and Communities) และข้อ 13 (Climate Action) เนื่องจากลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนจากการเดินทาง (Carbon Footprint Mitigation) งานศึกษาโดย Susskind และคณะ (2022) ได้ทำการประเมินว่าการใช้ Virtual Tour แทนการเดินทางจริงช่วยลดการปล่อย CO_2 ได้ถึงร้อยละ 85 ต่อผู้ใช้ 1 คน นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาการท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถ (Over tourism) ในพื้นที่เปราะบาง เช่น เกาะพีพี ประเทศไทย หรือเมืองเวนิส อิตาลี โดยกระจายผู้เยี่ยมชมสู่รูปแบบดิจิทัล

4. การสร้างนวัตกรรมประสบการณ์ท่องเที่ยว (Experiential Innovation)

Virtual Tour นำเสนอประสบการณ์เหนือความจริง (Hyper-Reality) ที่เกินขีดจำกัดทางกายภาพ เช่น การข้ามผ่านกาลเวลาและพื้นที่ (Time-Space Transcendence) การสำรวจสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในสภาพดั้งเดิมผ่านการสร้างแบบจำลองดิจิทัล (Digital Reconstruction) เช่น การท่องเที่ยวโคลอสเซียมสมัยโรมัน การเข้าถึงพื้นที่หวงห้าม (Restricted Access) เช่น การสำรวจถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอนในรูปแบบดิจิทัลเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศ การมีส่วนร่วมเชิงโต้ตอบ (Interactive Engagement) การใช้ Gamification เพื่อให้ผู้ใช้แก้ปริศนาหรือมีบทบาทในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์

5. กลยุทธ์การตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing Strategy)

Virtual Tour เป็นเครื่องมือสร้างการรับรู้ตราสินค้า (Brand Awareness) และการสร้างความผูกพัน (Customer Engagement) ผ่านการสื่อสารแบบ Multisensory Marketing โดยอ้างอิงแนวคิด Experience Economy (Pine & Gilmore, 1999) ที่เน้นการสร้างมูลค่าจากประสบการณ์ ตัวอย่างเช่น Destination Marketing Organizations (DMOs) ใช้ Virtual Tour เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยการจำลองเทศกาลวัฒนธรรม เช่น สงกรานต์ หรืองานลอยกระทง โรงแรมและรีสอร์ท ใช้ Virtual Tour เพื่อแสดงห้องพักและสิ่งอำนวยความสะดวกแบบ 360 องศา ช่วยเพิ่มอัตราการจอง (Conversion Rate) ถึงร้อยละ 30 (ตามข้อมูลของ Matterport, 2021)

6. การศึกษาและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage Education and Preservation)

Virtual Tour เป็นส่วนหนึ่งของ Digital Heritage Preservation ตามกรอบแนวคิดของ UNESCO (2022) ที่ส่งเสริมการบันทึกมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล (Digital Archiving) เพื่อป้องกันการสูญหายจากภัยธรรมชาติหรือสงคราม ตัวอย่างเช่น โครงการ CyArk เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 2003 โดยมีพันธกิจหลักในการบันทึก สร้างแบบจำลองดิจิทัล และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของโลก ที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ สงคราม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

หรือการเสื่อมสภาพตามกาลเวลา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูงสร้างห้องสมุดดิจิทัลของสถานที่สำคัญ เช่น นครวัด และพุกาม เป็นต้น พิพิธภัณฑ์ระดับโลก เช่น The Louvre ใช้ Virtual Tour เพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงคอลเลกชันงานศิลปะที่ไม่ได้จัดแสดง ในด้านการศึกษา Virtual Tour ถูกบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาด้วยแนวคิด Virtual Field Trip ซึ่งพัฒนาทักษะ Spatial Literacy และ Historical Empathy ในผู้เรียน

7. การตอบสนองต่อวิกฤตการณ์ (Crisis Responsiveness)

ในช่วงวิกฤตสุขภาพโลก (Global Health Crisis) เช่น COVID-19 Virtual Tour เป็นกลไกฟื้นฟูอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Resilience) ผ่านการสร้างรายได้ทางเลือก (Alternative Revenue Stream) และรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Retention) งานวิจัยของ Gosling et al. (2021**)** ระบุว่า ผู้ใช้งาน Virtual Tour ร้อยละ73 ในช่วง lockdown มีความตั้งใจเดินทางจริงหลังสถานการณ์คลี่คลาย

8. การขยายกลุ่มเป้าหมายเฉพาะให้หลากหลาย (Inclusive Audience Expansion)

Virtual Tour สนับสนุนการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มเฉพาะ (Niche Tourism) เช่น Accessible Tourism: ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวสามารถสำรวจสถานที่ที่ไม่มีการปรับสภาพ Silver Tourism: ผู้สูงอายุลดความเสี่ยงจากการเดินทางไกล Educational Tourism: นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ระดับโลก

9. การสร้างรายได้และโมเดลธุรกิจใหม่ (Revenue Generation and Business Model Innovation)

นอกเหนือจากการขายบัตรเข้าชมเสมือนจริง (Virtual Ticket) Virtual Tour ยังเปิดโอกาสให้เกิดรายได้จากการสปอนเซอร์จากแบรนด์เพื่อสร้าง Product Placement ในสภาพแวดล้อมเสมือน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้เพื่อปรับแต่งบริการท่องเที่ยว การรวม Virtual Tour กับบริการจริง เช่น การจองทริปผ่านการทดลองเสมือน

10. ความท้าทายและข้อจำกัด (Challenges and Limitations)

แม้ Virtual Tour มีศักยภาพสูง แต่ Virtual Tour ยังเผชิญข้อจำกัด เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ความท้าทายในการสร้างประสบการณ์ที่เทียบเท่าการท่องเที่ยวจริง การละเมิดความเป็นส่วนตัว (Privacy) และทำให้เกิดกระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า

เห็นได้ว่า Virtual Tour เป็นปรากฏการณ์ทางเทคโนโลยีที่สะท้อนพลวัตของสังคมหลังสมัยใหม่ (Postmodern Society) ที่แสวงหาประสบการณ์แบบ Hybrid ระหว่างโลกจริงและดิจิทัล โดยมีบทบาทเป็นทั้งตัวเร่ง (Catalyst) และตัวเติมเต็ม (Complement) ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ดี การพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมและความเท่าเทียม เพื่อให้ Virtual Tour เป็นเครื่องมือขับเคลื่อน Tourism 4.0 อย่างครอบคลุมและมีจริยธรรม ทั้งนี้ Virtual Tour นับเป็นรูปแบบนวัตกรรมที่น่าสนใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงอนุรักษ์ เชิงชีวภาพ และเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวทางระบบนิเวศ และการเข้าถึงยากทางภูมิศาสตร์

นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: การผสมผสานแนวคิดชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้กลายเป็นกิจกรรมสำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หรือ “Ecotourism” ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณค่าและยั่งยืน ควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวรูปแบบนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตก หาดทราย แนวปะการัง และป่าไม้ ซึ่งตั้งอยู่ในระบบนิเวศที่เปราะบางและต้องการการดูแลอย่างใส่ใจ ระบบนิเวศเหล่านี้เป็นระบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ แสง และ

พลังงาน โดยมีทั้งระบบนิเวศตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล และระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แหล่งเกษตรกรรมและชุมชนเมือง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชน เพื่อดูแลและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้คงคุณค่าไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ “Ecotourism” ยังสามารถใช้แทนคำต่าง ๆ เช่น Nature Tourism, Green Tourism และ Cultural Tourism ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายร่วมกัน คือการส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเน้นสองแกนหลักคือ “ธรรมชาติ” และ “ความยั่งยืน” เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยยกระดับคุณภาพและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว “นวัตกรรม” (Innovation) หมายถึง การคิดค้นหรือปรับเปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น มีคุณค่า และสามารถใช้งานได้จริง นวัตกรรมในภาคการท่องเที่ยวไม่จำกัดเพียงแค่การคิดผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนากระบวนการ การตลาด การจัดการองค์กร รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและมอบประสบการณ์ที่ดีกว่าเดิมให้แก่นักท่องเที่ยว

ตัวอย่างของนวัตกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางได้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผสมผสานวิถีชีวิตท้องถิ่น การนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) มาถ่ายทอดเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง รวมถึงการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการจองและชำระเงินอย่างสะดวกสบาย ทั้งนี้ การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความรู้ และความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบนิเวศการท่องเที่ยว อย่างไรก็ดี ปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ “แนวคิดชุมชน” เพราะชุมชนคือผู้ที่อยู่ร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ในชีวิตประจำวัน การดึงศักยภาพของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะในฐานะเจ้าของกิจกรรม ผู้ให้บริการ หรือผู้อนุรักษ์ เป็นการสร้างจิตสำนึกในระดับท้องถิ่นและเป็นกลไกในการถ่ายทอดอัตลักษณ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้กับผู้มาเยือน การท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนจะช่วยให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกระจายไปสู่คนในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม และทำให้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติกับวัฒนธรรมดำเนินไปอย่างมีความรับผิดชอบและต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่ใช่เพียงแนวทางใหม่ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่เป็นหัวใจของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เติบโตไปพร้อมกับการรักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เมื่อมีการผสมผสานระหว่างนวัตกรรมกับแนวคิดของชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืนก็จะไม่ใช่เพียงเป้าหมายที่อยู่ห่างไกล แต่จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงและจับต้องได้ในทุกพื้นที่ของประเทศไทยและทั่วโลก

บทสรุป

ในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้กลายเป็นแนวทางสำคัญที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น แนวคิดดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผน การจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น นวัตกรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีความทันสมัย เข้าถึงง่าย และตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่มุ่ง

แสวงหาประสบการณ์ที่มีความหมายมากกว่าความบันเทิง อาทิ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารข้อมูลการท่องเที่ยว การจัดทำแอปพลิเคชันนำชมแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นความปลอดภัยและการรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบพลังงานทางเลือกสำหรับสถานประกอบการในพื้นที่ชุมชน หรือแม้กระทั่งการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีคุณภาพสูงและสะท้อนเรื่องราวของชุมชนผ่านนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม การนำนวัตกรรมมาใช้ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำเป็นต้องอาศัยการผสมผสานกับแนวคิดชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการเป็นเจ้าของทรัพยากร ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบันไม่อาจดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหากปราศจากการบูรณาการระหว่างนวัตกรรมสมัยใหม่กับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน การหลอมรวมดังกล่าวมิได้เพียงแต่ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ หากยังเป็นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ เสริมพลังให้ชุมชนสามารถยืนหยัดด้วยตนเอง และดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรอันมีคุณค่าของประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก จันทร์เกต. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คชา สอทอง. (2567). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2566 – 2570 กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(2): 12-20.

ชูศักดิ์ อินทนต์. (2562). *รูปแบบและกระบวนการในการบริหารจัดการนวัตกรรมโฮมสเตย์ เพื่อการท่องเที่ยว.* ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการสาธารณะ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นาวา มาสวนจิก และคณะ. (2562). *การจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายงานการวิจัย).* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปรเมษฐ์ ดำชู. (2563). ปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน. *วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 15*(1), 87-100.

พรรณี สวนเพลง. (2552). *เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมสำหรับการจัดการความรู้.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ภิษฐ์วลัญต์ กรพิพัฒน์. (2562). กรอบวิเคราะห์ความยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. *วารสารสิ่งแวดล้อม, 23*(1), 1-12.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). Innovation Catalog Travel Tech. สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://regional.nia.or.th/th/content/category/detail/id/6/iid/58

สุพรรษา อ่ำทิม. (2566). การฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2: ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น, 5(3):95-113.

Brundtland Commission. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development.* Oxford University Press.

Chambers, R. (1997). *Whose Reality Counts? Putting the First Last.* Intermediate Technology Publications.

Guttentag, D. A. (2010). Virtual reality: Applications and implications for tourism. *Tourism Management, 31*(5), 637–651. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.07.003

Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann, W. B., Jr. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in Personality, 37*(6), 504–528. https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00046-1

Jitta Wealth. (2564). *ลงทุนนำเทรนด์ 'เทคท่องเที่ยว' บอกลา Covid-19.* สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://blog.jittawealth.com/post/ThematicTravel- Tech-Launch-Recap-Live

Khan, M. (2003). ECOSERV: Ecotourists' Quality Expectations. *Annals of Tourism Research, 30*(1),109-124

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. Econometrica, 47(2), 263–291. https://doi.org/10.2307/1914185

Matterport. (2021). *How virtual tours increase hotel and resort bookings by 30%.* Retrieved March 30, 2025, from https://www.matterport.com

Roger . (1998). *The definition and measurement of innovation.* Retrieved March 30, 2025, from https://melbourneinstitute.unimelb.edu.au /downloads/working_paper_series/wp1998n10.pdf

Pine, B. J., II, & Gilmore, J. H. (1999). The experience economy: Work is theatre & every business a stage. Harvard Business School Press.

Pretty, J. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. World Development, 23(8), 1247-1263.

Scoones, I. (1998). *Sustainable rural livelihoods: A framework for analysis*. IDS Working Paper 72, Institute of Development Studies.

Susskind, J (2022). The Digital Republic: On Freedom and Democracy in the 21st Century, London: Bloomsbury Publishing.

Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. CABI Publishing.

UNWTO. (2020). "Sustainable Tourism." World Tourism Organization. [ออนไลน์]. Retrieved March 30, 2025, from https://www.unwto.org/sustainable-tourism.

WCED (World Commission on Environment and Development). (1987). *Our Common Future. Oxford University Press.*

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.4
(July-August 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Development of Training Model for Instructors' Career Success at Private Undergraduate Universities in Changsha City, China

Ai Yanhong[1], Velankanni ALEX[2*]

1 Stamford International University, Thailand
2 Stamford International University, Thailand
** Corresponding Author, E-mail: 2010200045@students.stamford.edu*

Abstract

This study employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research, to examine the factors influencing the career success of instructors in private undergraduate universities from the perspective of organizational career management. The research investigated the role of organizational career management in shaping career outcomes and proposed a targeted training model to enhance instructors' career success. The study drew on theoretical frameworks, including organizational career management and social capital theory, to explain the underlying mechanisms. A total of 481 participants were randomly selected, and survey data were analyzed using statistical methods. The findings revealed that (1) bridging social capital and career self-efficacy significantly impacted career success, with bridging social capital being the strongest predictor; (2) both variables partially mediated the relationship between organizational career management and career success, whereas career resilience showed no significant mediating effect; (3) the two-month training model led to a 15% improvement in career success scores among participants; and (4) the model provided an effective framework for supporting instructors' career development in private universities. These results contribute both theoretically and practically by offering evidence-based insights into the determinants of career success and by proposing a validated training model that institutions can adopt to strengthen faculty career development.

Keywords: Organizational Career Management, Bridging Social Capital, Career Self-efficacy, Career Resilience, Career Success

Received: 2025-02-26; Revised: 2025-05-27; Accepted: 2505-08-4 **ISSN: 2822-0218 (Online)**

Introduction

Career success has become an important field of inquiry in management studies, as both organizations and individuals increasingly recognize that effective career planning and management can enhance job satisfaction, life fulfillment, and long-term professional success. Many organizations have adopted career management systems to assist employees in developing and pursuing their career goals (Adler & Kwon, 2002). For organizations, such systems foster employee satisfaction and loyalty, strengthen organizational attractiveness, and reduce turnover. For employees, they provide pathways to professional growth, skill development, and expanded career opportunities (Anderson-Bill, Winett, & Wojcik, 2023). However, global evidence shows limited institutional support: a 2018 survey by Right Management reported that only 16% of employees believed their organizations offered adequate career development assistance (Arthur, Inkson, & Pringle, 1999).

Within the context of the knowledge economy, higher education faces unprecedented changes, and the career success of university instructors has become a pressing concern for educational leaders (Arthur, Khapova, & Wilderom, 2005). Effective career management for instructors involves planning, developing, and sustaining their careers in ways that enhance satisfaction and professional achievement (Zhao & Chen, 2023). Beyond personal well-being, instructors' career success significantly influences educational quality and institutional performance (Arnold & Cohen, 2020). In response, several countries have introduced policies to support instructors' career development, such as continuous professional training and structured career guidance (Bakker & Demerouti, 2014).

Nevertheless, disparities remain in the implementation of career management across global higher education. According to an OECD survey in 2019, only 30% of instructors reported receiving sufficient institutional support for career development. Similarly, Education International found that around 60% of instructors expressed a strong need for more professional development opportunities (Zhao & Luo, 2005). Institutions with robust career management frameworks can help instructors set clear career goals, access consistent development opportunities, and benefit from effective support systems that directly contribute to career satisfaction and long-term success (Burt, 2000).

In China, these challenges are particularly pronounced in private undergraduate universities. Instructors in cities such as Changsha often face limited promotion opportunities, insufficient institutional support for research, and uncertainty regarding career stability (Zhang, 2007). These conditions may hinder professional growth and reduce instructors' sense of career accomplishment (Burt, 2004). Addressing these issues requires a systematic approach that not only identifies the key factors affecting career success but also proposes actionable strategies to strengthen career management systems in private universities (Youssef & Luthans, 2007).

Building on these challenges, the purpose of this research is to systematically investigate the factors influencing the career success of instructors in private undergraduate universities in Changsha, Hunan Province, China. Specifically, the study aims to explore how organizational career management, career self-efficacy, bridging social capital, and career resilience contribute to instructors' professional advancement and satisfaction (JianFeng & Worapongpat, 2024). To achieve these objectives, the research employs a mixed-methods design, combining quantitative surveys with qualitative interviews, conducted during the academic year 2024.

The rationale for this study arises from the pressing need to address the limited career development support available to instructors in private universities, which has led to issues such as reduced motivation, unclear promotion pathways, and insufficient institutional support (Makjod, Worapongpat, Kangpheng, & Bhasabutr, 2025). By identifying the causes of these challenges and testing a structured training model, the study seeks to provide evidence-based solutions (Worapongpat & Kangpheng, 2025). The outcomes will benefit not only the instructors and their institutions by fostering career growth and organizational commitment but

also policymakers in higher education, who can adopt the findings as a guideline for formulating effective professional development frameworks (London, 1993).

This research article presents a comprehensive investigation structured around four objectives: (1) identifying the factors affecting instructors' career success, (2) describing the current level of career success and related influences, (3) analyzing the relationships among organizational career management, self-efficacy, social capital, and resilience, and (4) proposing and evaluating a practical training model to enhance career success. The results are expected to contribute both theoretically, by extending existing knowledge on career development in higher education, and practically, by offering actionable recommendations to improve career support systems in Chinese private universities and beyond.

Questions

1. What factors influence the career success of instructors in private undergraduate universities in Changsha, China?
2. What is the current level of career success among instructors in private undergraduate universities in Changsha, China, and what factors contribute to it?
3. How effective is the proposed training model in enhancing the career success of instructors in private undergraduate universities in Changsha, China?

Objectives

1. To identify and analyze the factors influencing the career success of instructors in private undergraduate universities in Changsha, China.
2. To assess the current level of career success among instructors and its related influencing factors in private undergraduate universities in Changsha, China.
3. To develop a training model aimed at enhancing the career success of instructors in private undergraduate universities in Changsha, China, and to evaluate its effectiveness.

Hypothesis

H1: Organizational Career Management (OCM) has a significant positive effect on instructors' Career Success (CS).
H2: Bridging Social Capital (BSC) has a significant positive effect on instructors' Career Success (CS).
H3: Career Self-efficacy (CSE) has a significant positive effect on instructors' Career Success (CS).
H4: Career Resilience (CR) has a significant positive effect on instructors' Career Success (CS).
H5: Organizational Career Management (OCM) positively influences Bridging Social Capital (BSC).
H6: Organizational Career Management (OCM) positively influences Career Self-efficacy (CSE).
H7: Organizational Career Management (OCM) positively influences Career Resilience (CR).
H8: Bridging Social Capital (BSC) mediates the relationship between Organizational Career Management (OCM) and Career Success (CS).
H9: Career Self-efficacy (CSE) mediates the relationship between Organizational Career Management (OCM) and Career Success (CS).
H10: Career Resilience (CR) mediates the relationship between Organizational Career Management (OCM) and Career Success (CS).

Literature Reviews

1. Organizational Career Management (OCM) and Career Success

Research has consistently demonstrated that effective organizational career management plays a pivotal role in enhancing employee career satisfaction and success. Stam, W., Arzlanian, S., & Elfring, T. (2014). emphasized that career planning and systematic support from organizations improve employees' loyalty, skill development, and long-term performance. More recent studies Worapongpat, N., Kanokon Boonmee. (2025). revealed that, within the Chinese context, organizational career management significantly impacts not only job satisfaction but also opportunities for career progression. However, studies focusing specifically on private undergraduate universities remain limited. This study addresses that gap by analyzing OCM practices in Changsha's private institutions.

2. Social Capital and Career Success

Social Capital Theory Sturges, H. A. (2002). highlights the importance of professional networks in accessing resources and career opportunities. Bridging social capital, in particular, has been linked to enhanced career mobility and innovation Worapongpat, N. (2025c). found that employees with diverse professional networks exhibit higher adaptability and success. Yet, limited research has examined how bridging social capital operates among university instructors in China, especially in private institutions. This study thus investigates the extent to which bridging social capital contributes to instructors' career success in Changsha.

3. Career Self-efficacy and Resilience

Self-efficacy Theory Sturges, J., Conway, N., Guest, D., & Liefooghe, A. (2005). posits that individuals' belief in their capabilities strongly predicts career performance and persistence.Worapongpat, N. (2025b). demonstrated that career self-efficacy influences career decision-making and success. Similarly, resilience literature Wang, X. & Li, Y. （2019）.indicates that the ability to recover from challenges contributes to sustained career satisfaction. Worapongpat, N. (2025a). While studies in Western contexts have validated these findings, empirical evidence from Chinese private universities is scarce. This study therefore examines the roles of career self-efficacy and resilience in shaping instructors' career trajectories in Changsha.

While prior research has established the significance of organizational career management, social capital, and self-efficacy in enhancing career outcomes, few studies have examined these factors collectively within the unique context of private undergraduate universities in China. In particular, bridging social capital and career resilience remain underexplored as mediating variables between organizational support and career success. This study addresses these gaps by integrating these constructs into a comprehensive model and empirically testing their effects among instructors in Changsha.

Methodology

Major Findings of Research Objective One

To explore the factors affecting instructors' career success, this study conducted an extensive literature review, analyzing approximately 200 scholarly articles on career development, organizational career management, social capital, self-efficacy, and resilience. This review established a solid theoretical foundation by identifying key variables commonly associated with career success in higher education. Prior studies highlight that career success is shaped not only by personal capabilities and intrinsic motivation but also by external supports such as organizational career management and professional networks

Nevertheless, significant research gaps remain. Most existing studies have focused on developed countries, leaving limited evidence concerning the unique challenges of instructors

in China's private undergraduate universities Furthermore, while the positive role of social capital in career advancement is acknowledged, operational definitions of bridging social capital vary across studies, leading to measurement inconsistencies. Similarly, the long-term influence of career self-efficacy and resilience on career success remains underexplored in the Chinese context. Research specific to private universities often centers on stress, burnout, and job satisfaction, overlooking comprehensive models of career success. Instructors in such institutions frequently encounter unstable salaries, unclear promotion pathways, and insufficient research support, factors that significantly hinder career growth This study thus responds to these limitations by investigating the interplay of organizational career management, bridging social capital, self-efficacy, and resilience in shaping career success in Changsha's private universities.

Major Findings of Research Objective Two

To assess the current level of instructors' career success and its related factors, a structured questionnaire survey was administered to 550 instructors at private undergraduate universities in Changsha. A total of 481 valid responses were collected and analyzed using IBM SPSS. Descriptive statistics, including means and standard deviations, were calculated for the constructs of organizational career management, bridging social capital, career self-efficacy, career resilience, and career success.

The analysis revealed that overall career success among instructors was moderate, with variations across subdimensions. As shown in Table 1-12, career satisfaction emerged as the highest-rated dimension, whereas competitiveness outside the organization scored the lowest. This suggests that while instructors feel relatively satisfied within their institutions, their external career mobility remains constrained. These findings highlight the urgent need for organizational interventions and capacity-building programs to strengthen instructors' professional resilience and external competitiveness.

Result

Table 1: Career Satisfaction

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	I am satisfied with the achievements I have made in my work	5.64	1.22	Quite High
2	I am satisfied with the progress I have made toward my income goals	5.46	1.40	High
3	I am satisfied with the progress I have made in acquiring new skills	5.64	1.24	Quite High
	Overall Mean	5.58	1.29	Quite High

Summary: Instructors reported a high level of satisfaction with their career progress, particularly regarding achievements and skill development.

Table 2: Competitiveness Within the Organization

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	Because of my experience, the school considers me valuable	5.70	1.21	Quite High
2	The school considers me a valuable resource	5.46	1.40	High
3	I have many development opportunities within the school	5.49	1.39	High
	Overall Mean	5.55	1.33	Quite High

Summary: Instructors feel valued within their institutions, particularly for their experience.

Table 3: Competitiveness Outside the Organization

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	I can easily find a similar job in another organization	5.70	1.21	Quite High
2	Other organizations consider me a valuable resource	5.46	1.40	High
	Overall Mean	5.58	1.30	Quite High

Summary: Respondents feel confident in their marketability outside their current institutions.

Table 4: Career Awareness

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	The school provides teaching feedback to help me improve	5.80	1.28	Quite High
2	Teaching assignments are rotated to enrich experience	5.74	1.32	Quite High
3	Career paths are planned to support development	5.41	1.53	High
	Overall Mean	5.65	1.38	Quite High

Summary: High levels of awareness and support are present, though career path planning is slightly lower.

Table 5: Providing Information

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	Clear criteria for faculty qualifications are established	6.05	1.15	Quite High
2	Job vacancy information is clearly shared	5.67	1.42	Quite High
3	Career development information is timely	5.66	1.41	Quite High
4	Guidance from experienced mentors is provided at the start	6.02	1.22	Quite High
	Overall Mean	5.85	1.30	Quite High

Summary: Faculty perceive the institution as proactive in providing relevant career information.

Table 6: Promotion Fairness

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	The school has a comprehensive promotion system	5.78	1.34	Quite High
2	Promotion criteria and outcomes are accessible	5.64	1.41	Quite High
	Overall Mean	5.71	1.38	Quite High

Summary: Instructors are generally satisfied with the fairness and transparency of promotion systems.

Table 7: Focus on Training

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	Training programs are provided	6.16	1.15	Quite High
2	Financial support for personal development is offered	5.73	1.42	Quite High
3	Opportunities to attend seminars/training are accessible	5.75	1.39	Quite High
	Overall Mean	5.88	1.32	Quite High

Summary: Instructors appreciate the institution's commitment to their ongoing training and development.

Table 8: Connectivity (Bridging Social Capital)

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	I connect effectively with colleagues from diverse backgrounds	5.83	1.22	Quite High
2	I build mutually beneficial relationships with colleagues	5.56	1.36	Quite High
3	I expand my professional network with colleague support	5.61	1.30	Quite High
	Overall Mean	5.67	1.29	Quite High

Summary: Instructors are confident in building and maintaining diverse professional networks.

Table 9: Strengthening Capabilities (Bridging Social Capital)

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	I have opportunities to meet key figures in the school	5.59	1.28	Quite High
2	I develop friendships from colleague relationships	5.72	1.18	Quite High
3	I can find ways to connect with key individuals	5.41	1.35	High
	Overall Mean	5.57	1.27	Quite High

Summary: Respondents have confidence in nurturing relationships and engaging key stakeholders.

Table 10: Expanding Capabilities (Bridging Social Capital)

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	I build internal relationships via work or expertise	5.54	1.31	Quite High
2	I build external relationships via work or expertise	5.51	1.32	Quite High
3	I can create new connections where none previously existed	5.26	1.50	High
	Overall Mean	5.44	1.37	Quite High

Summary: Instructors feel capable of expanding networks within and beyond their institutions.

Table 11: Career Self-Efficacy

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	I stay calm under work-related pressure	5.84	1.12	Quite High
2	I can manage all challenges at work	5.74	1.20	Quite High
3	Past work experience prepares me for the future	5.91	1.13	Quite High
	Overall Mean	5.83	1.15	Quite High

Summary: Participants show high levels of self-confidence in managing career tasks.

Table 12: Career Resilience

Item	Description	Mean	SD	Interpretation
1	I can handle any teaching-related situation	5.72	1.13	Quite High
2	I bounce back after difficulties	5.95	1.07	Quite High
3	Challenges do not make me want to give up	5.89	1.16	Quite High
	Overall Mean	5.85	1.12	Quite High

Summary: Instructors demonstrate strong resilience and perseverance in their professional roles.

Discussion

Results from Research Objective 1 found that both personal attributes (e.g., self-efficacy and resilience) and organizational factors (e.g., institutional support and career development opportunities) significantly influenced career success. This may be because private university instructors rely on both intrinsic motivation and external resources for career progression. This finding corresponds to Super's Career Development Theory and Social Cognitive Career Theory, which emphasize the interaction between personal characteristics, environmental support, and self-belief in achieving career outcomes (Super, 1957; Lent, Brown, & Hackett, 1994; Long, Fang, & Ling, 2002).

Results from Research Objective 2 found that instructors expressed high satisfaction in skill development and job achievement but only moderate satisfaction regarding income progression. This may be because private universities often provide fewer financial incentives while emphasizing skill enhancement and intrinsic professional growth. This finding corresponds to the model of career anchors by Luthans, Avolio, Walumbwa, and Li (2005), and the framework proposed by Worapongpat (2025e), which suggest that subjective indicators such as a sense of accomplishment and professional mastery often outweigh financial compensation in determining job satisfaction among academic professionals.

Results from Research Objective 3 found that Organizational Career Management (OCM) had the strongest impact on Career Success ($\beta = .725$), followed by Bridging Social Capital (BSC) and Career Self-Efficacy (CSE). This may be because well-structured organizational policies and practices help create clear pathways for advancement and foster meaningful social connections that directly support career outcomes. This finding corresponds to the theory of self-efficacy as outlined by Luthar, Cicchetti, and Becker (2000), and the social capital framework proposed by Worapongpat (2025d), both of which emphasize how

organizational context enhances access to critical resources and reinforces individual confidence in achieving career goals.

Results from Research Objective 4 found that the training model led to improvements in Career Resilience, Career Self-Efficacy, and Organizational Career Management (OCM). However, Bridging Social Capital (BSC) showed limited gains. This may be because the development of social capital typically requires longer-term engagement in network-building processes, rather than short-term interventions such as training. This finding corresponds to the perspective of McDonald and Hite (2018), who argue that both resilience and social capital are cultivated through sustained organizational culture and consistent community involvement.

New Knowledge from the Research

From the study entitled "The Strategic Development of Career Success among Instructors in Private Undergraduate Universities in Changsha, China", new knowledge was synthesized and presented in the form of a conceptual framework, as illustrated in Figure 1.

Figure 1 illustrates that the primary factors influencing instructors' career success include Organizational Career Management (OCM), Bridging Social Capital (BSC), Career Self-Efficacy (CSE), and Career Resilience (CR). CSE and CR serve as mediating variables, especially highlighting the strong direct influence of OCM on Career Success (CS), while the effect of CR appears more marginal and long-term in nature.

This research article explores the key factors influencing the career success of instructors in private undergraduate universities in Changsha, China, drawing upon Super's Career Development Theory, Social Cognitive Theory, and Social Capital Theory. The study revealed that Organizational Career Management (OCM) exerts the strongest influence on career success, followed by Bridging Social Capital (BSC) and Career Self-Efficacy (CSE). These findings contribute to the development of a training model that aims to enhance professional growth and long-term success for university instructors.

Suggestions

Suggestions for Applying the Research Results

1. Based on Research Objective 1 to examine the factors influencing career success among instructors in private undergraduate universities in Changsha the study found that both organizational support (OCM) and individual attributes (CSE, CR) significantly affect career success. Therefore, relevant institutions, especially private undergraduate universities, should implement systematic career development programs that focus on structured organizational support, transparent career planning, and regular mentoring. Institutions should assess current policies and adjust them to better accommodate career progression needs, particularly for early- and mid-career instructors.

2. Based on Research Objective 2: To analyze the current state of instructors' career success and perceptions of organizational career management. The findings revealed moderate to high satisfaction in most areas of career success, but lower satisfaction regarding promotion fairness and income. Therefore, educational institutions should prioritize creating fair, clear, and transparent promotion systems and compensation policies. Regular feedback from faculty members should be collected to better align institutional practices with instructors' expectations.

3. Based on Research Objective 3 To analyze the relationships between OCM, BSC, CSE, CR, and CS through structural equation modeling The results confirmed that OCM significantly impacts both BSC and CSE, which in turn influence career success. CR showed a weaker impact. Therefore, institutions should invest more in social capital development and self-efficacy enhancement strategies, such as inter-institutional collaboration, academic networking platforms, and confidence-building training. Career resilience, while important, should be integrated more holistically through wellness and psychological support programs.

Suggestions for Future Research

This study uncovered important insights into the interaction between organizational mechanisms, social capital, and individual attributes in shaping career success. The key takeaway is that career success in academic contexts is multifaceted and influenced by dynamic internal and external factors. Future research should: Explore longitudinal designs to examine how career trajectories develop over time in relation to policy or economic changes. Conduct comparative studies across different cities, institutions, or cultural contexts to test the generalizability of the model. Investigate digital career management platforms and their effectiveness in improving organizational support and faculty engagement. Further examine the psychological dimensions of resilience in high-stress academic environments and their indirect influence on retention and satisfaction. Include additional mediating/moderating variables such as leadership style, organizational justice, or work-life balance, to deepen the understanding of career success mechanisms.

References

Adler, P. S., & Kwon, S. W. (2002). Social capital: Prospects for a new concept. *Academy of Management Review, 27*(1), 17-40.

Anderson-Bill, E. S., Winett, R. A., & Wojcik, J. R. (2023). Enhancing exercise self-efficacy with personalized digital health tools: A randomized controlled trial. *Journal of Health Psychology, 28*(5), 679-690.

Arthur, W. B., Inkson, K., & Pringle, J. K. (1999). The career success of women managers: Exploring the influence of gender and context. *Journal of Management Studies, 36*(7), 861-885.

Arthur, M. B., Khapova, S. N., & Wilderom, C. P. (2005). Career success in a boundaryless career world. *Journal of Organizational Behavior, 26*(2), 177-202.

Arnold, J., & Cohen, L. (2020). Career success in the 21st century: More than just the numbers. *Journal of Career Development, 47(*3), 251-265.

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2014). *Job demands-resources theory. In C. Cooper & P. Chen (Eds.), Wellbeing: A complete reference guide* (Vol. 3, pp. 37-64). Wiley-Blackwell.

Burt, R. S. (2000). The network structure of social capital. *Research in Organizational Behavior, 22*, 345-423.

Burt, R. S. (2004). Structural holes and good ideas. *American Journal of Sociology, 110*(2), 349-399.

JianFeng. L, Worapongpat.N. (2024). Rural Head Teachers' Leadership in Local Education Curriculum under the Perspective of Educational Modernization in Xian Province.. *Journal of Interdisciplinary Social Development, 2*(3), 1-25.

London, M. (1993). Relationships between career motivation, empowerment and support for career development. *Journal of Occupational and Organizational Psychology, 66*(1), 55-69.

Long, L. R., Fang, L. L., & Ling, W. Q. (2002). Organizational career management: Measurement and its effects on employees' behavior and feeling in China. *Acta Psychologica Sinica, 34*(1), 97-105.

Luthans, F., Avolio, B. J., Walumbwa, F. O., & Li, W. (2005). The psychological capital of Chinese workers: Exploring the relationship with performance. *Management and Organization Review, 1*(2), 249-271.

Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development, 71*(3), 543-562.

McDonald, K. S., & Hite, L. M. (2018). Conceptualizing and measuring career resilience. *Journal of Career Development, 45*(2), 167-180.

Stam, W., Arzlanian, S., & Elfring, T. (2014). Social capital of entrepreneurs and small firm performance: A meta-analysis of contextual and methodological moderators. *Journal of Business Venturing, 29*(1), 152-173.

Sturges, H. A. (2002). Two dimensions of measurement: A comparative study. *Journal of Social Science Measurement, 28*(3), 209-222.

Sturges, J., Conway, N., Guest, D., & Liefooghe, A. (2005). Managing the career deal: The psychological contract as a framework for understanding career management, organizational commitment and work behavior. *Journal of Organizational Behavior, 26*(7), 821-838.

Wang, X. & Li, Y. （2019）. The relationship between career resilience and career satisfaction among Chinese nurses: The mediating role of career calling. *Journal of Nursing Management,* 27(4), 792–798.

Worapongpat, N. (2025a). Building Collaboration Between Schools and Communities: A Case Study of Multiple Schools in Luoyang District. *Journal of Education and Learning Reviews, 2*(3), 95–104. https://doi.org/10.60027/jelr.2025.1097

Worapongpat, N. (2025b). Integrating Interdisciplinary Workshop Design to Advance Life Skills and Leadership Among Graduate Students at Private Universities in Thailand, Liberal *Arts and Social Studies International Journal (LAASSIJ), 1*(2), 55-71.

Worapongpat, N. (2025c). Building Collaboration Between Educational Institutions and Communities Impacting School Management: A Case Study of Guangzhou Vocational College of Technology, Guangzhou Open University, China. *Journal of Education and Learning Reviews, 2*(4), 1–12.

Worapongpat, N., Kanokon Boonmee. (2025). The Impact of Women's Leadership on Teachers' Feelings of Trust in Administration in Higher Education Institutions: Universities in Liaoning Province. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences, 15*(1), 162-197.

Worapongpat, N. (2025d). Patterns of Participation in the Development of Life Skills, Environment, Society, and Good Governance among Educational Personnel in Public Universities through a Meditation Program in Buddhist Sacred Lands . *Journal of MCU Languages and Cultures, 5*(1), 1–22.

Worapongpat. N. (2025e). Academic administration of educational institution administrators Mueang Ranong District Under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office, Phang Nga, Phuket, Ranong. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences, 15*(1), 24-45.

Worapongpat, N., & Kangpheng, S. (2025). Transformational Leadership Skills for Executives in the Digital Age, China Polytechnic College. *Journal of Education and Learning Reviews, 2*(5), 27–44.

Makjod. S., Worapongpat, N., Kangpheng, S. ., & Bhasabutr, . P. (2025). Academic Administration of the Opportunity Expansion School under the Prachinburi Primary Educational Service Area Office 1. *Journal of Education and Learning Reviews, 2(*5), 85–94.

Youssef, C. M., & Luthans, F. (2007). Positive organizational behavior in the workplace: The impact of hope, optimism, and resilience. *Journal of Management, 33*(5), 774-800.

Zhang, L. (2007). The effects of organizational career management on career success: Evidence from Chinese enterprises. *Asia Pacific Business Review, 13*(2), 224-237.

Zhao, Y. D., & Luo, J. D. (2005). How to measure Social Capital: An Empirical Review. *Social Sciences International*, (2), 18-24.

Zhao, Y., & Chen, X. (2023). The interplay between Career Self-efficacy and career decision-making self-efficacy: Insights from longitudinal analysis. *Journal of Career Assessment, 31*(2), 256-274.

Strategies for the Development of School Administrators in the Era of Disruption under the Office of the Basic Education Commission

Rungrot Jenjetwit[1*], Teepipat Suntawan[2] & Supattana Hombuppha[3]

1 *Faculty of Education,Nakhonsawan Rajabhat University*
2 *Faculty of Education,Nakhonsawan Rajabhat University*
3 *Faculty of Education,Nakhonsawan Rajabhat University*
* *Corresponding author. E-mail: Rungrotjen@hotmail.com*

Abstract

This research aimed to: 1) Analyze the components of school administrator development in the disruption era under the Office of the Basic Education Commission. 2) Formulate strategies for school administrator development in the disruption era under the Office of the Basic Education Commission. 3) Evaluate the strategies for school administrator development in the disruption era under the Office of the Basic Education Commission. The study employed a mixed-methods research design, conducted in three phases. Phase one involved component analysis through qualitative content analysis of documents and interviews with 18 experts. Concurrently, quantitative analysis utilized statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, and Exploratory Factor Analysis (EFA) on data from a questionnaire administered to a sample of 400 school administrators. Phase two focused on creating the strategy and a corresponding manual, which were validated for appropriateness by 9 experts via a Connoisseurship seminar. The third phase consisted of evaluating the final strategy with 30 school administrators. The findings revealed that: 1. There are eight primary components for developing school administrators: (1) Holistic Management Skills; (2) Role in Leading Change and Organizational Development; (3) Innovative Leadership and Interpersonal Skills; (4) Strategic Leadership and Innovation Driving; (5) Understanding of Education in the Disruption Era and Active Learning; (6) Administrative Competency and Building an Innovative Organizational Culture; (7) Lifelong Leadership Potential Development; and (8) Ethical Leadership and Good Governance. 2. Strategy for the Development of School Administrators in the Disruption Era, which includes philosophy, vision, mission, goals, 8 strategic issues, and implementation guidelines. The accompanying manual was rated as highly appropriate ($\bar{X}$=4.63). 3.The evaluation of the strategy demonstrated that its validity, appropriateness, feasibility, and utility were all at the highest level ($\bar{X}$=4.63, 4.57, 4.54, and 4.63, respectively).

Keywords: Era of Disruption, Strategies, School Administrators Development

Received: 2025-05-26; Revised: 2025-06-24; Accepted: 2505-06-28

กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รุ่งโรจน์ เจนเจตวิทย์[1*], ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน[2], และสุพัฒนา หอมบุปผา[3]

1 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*

2 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*

3 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*

* *Corresponding author. E-mail: rungrotjen@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 18 คน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) จากแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา 400 คน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างกลยุทธ์และคู่มือ ซึ่งนำผลจากขั้นตอนแรกมาพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ผ่านการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ขั้นตอนที่ 3 เป็นการประเมินกลยุทธ์โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิสรัปชั่นมี 8 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1.ทักษะการบริหารแบบองค์รวม 2.บทบาทการนำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กร 3.คุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ 4.ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการขับเคลื่อนนวัตกรรม 5.ความเข้าใจการศึกษายุคดิสรัปชั่นและการเรียนรู้เชิงรุก 6.สมรรถนะการบริหารและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม 7.การพัฒนาศักยภาพผู้นำตลอดชีวิต และ 8.ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการบริหารด้วยธรรมาภิบาล 2) กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ 8 ประเด็นกลยุทธ์ และแนวทางการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยคู่มือการใช้กลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) 3) ผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่ามีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, 4.57, 4.54 และ 4.63 ตามลำดับ)

คำสำคัญ : ยุคดิสรัปชั่น, กลยุทธ์, การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

โลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมาก คำว่า “ทันสมัย” อาจจะไม่เพียงพอจะจำกัดความสำหรับเรื่องใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงในโลกใบนี้ ทำให้เราไม่ได้กระตือรือร้นที่จะปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบชีวิต เปลี่ยนรูปแบบธุรกิจไปเท่าใดนัก ถ้าเช่นนั้นเราจะทำการปรับเปลี่ยนอย่างไร ดังที่ “ทอม กูดวิน” ได้กล่าวว่า การใช้ความรู้และการสังเกตจากประสบการณ์ที่ได้พบเจอกับผู้คนที่หลากหลาย นำมากลั่นกรองเป็นเนื้อหาที่จะกระตุ้นความคิดให้ทุกคนรู้สึกว่า นี่ควรจะเป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงที่ดี เพื่อมุ่งหน้าสู่การประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ได้เปรียบคู่แข่งขันและยังนำมาสู่ชีวิตที่ดียิ่งขึ้นของทั้งพนักงานบริษัทหรือคนที่เป็นลูกค้าของบริษัทนั่นเอง การเปลี่ยนแปลงบางครั้งเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทว่าหากมีการเตรียมพร้อมและขบคิดเส้นทางเดินที่ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงก็เป็นเรื่องที่วิเศษสุด นำมาซึ่งอนาคตที่ดีงามและมั่นคง (รัชยา เรืองศรี, 2562)

ความเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจะก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน อาทิ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่งการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หุ่นยนต์และโดรน เทคโนโลยีพันธุกรรมสมัยใหม่และเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งตัวอย่างแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเหล่านี้ คาดว่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนหลักที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย มีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้น แนวโน้มสำคัญที่จำเป็นต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด อาทิ การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนที่จะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้นในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้า และบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ ๆ (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, 2561) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจ และสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบันพร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลกควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580, 2561)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลกควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

งานและการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มุ่งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาเพื่อร่วมกัน “พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล” ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในโดยมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางนโยบายและนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องมีการแสวงหาความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีการปฏิบัติและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโลกมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการสร้างพลังบวกตัวแบบที่ดีสู่สังคมภายในชุมชน 2) ด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีและดิจิตอล ด้านการบริหารองค์การการบริหารงานบุคคล ทำงานเป็นทีมด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ การกำหนดทิศทางขององค์กร การรับรู้ไว การตัดสิน มุ่งผลสัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย บทบาทในฐานะผู้นำ บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน บทบาทในฐานะผู้ประเมิน บทบาทในการพัฒนาการดำเนินงานและการประเมินโครงการ บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน บทบาทในการกำหนดตาราง บทบาทในการจ้างครูใหม่ บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์และบทบาทในการมอบหมายงานอย่างเหมาะสม 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทการบริหาร ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การบริหาร ซึ่งต้องอาศัยหลักธรรมในการประกอบควบคู่ไปกับความรู้ความสามารถทั้งสิ้น เพื่อเป็นผู้บริหารที่มีทั้งคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง (สุวิมล ทองจำรัส, 2561)

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิสรัปชั่นนี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสม คุ้มค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงศักยภาพทางด้านการบริหารและจัดสภาพแวดล้อมต่างๆของสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งนอกจากจะมีผลต่อภาพลักษณ์ของสถานศึกษาในชุมชนแล้วยังจะทำให้สถานศึกษาเป็นที่ไว้วางใจของชุมชนในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559: ออนไลน์) ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง ต้องมีความรู้ความสามารถมีทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรครั้งใหญ่โดยเป็นผู้นำ และประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอนและการเรียนรู้รวมถึงการประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ

เปลี่ยนแปลงที่จะมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์อันมีค่าของประเทศ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2558: 303) นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทความเป็นผู้นำที่มีสมรรถนะสูง คือ มีและใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงกว่าเดิม ซึ่งหมายถึงการได้รับการพัฒนาและการเสริมสร้างสมรรถนะครอบคลุมองค์ประกอบสมรรถนะ 3 กลุ่ม คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (นุชนรา รัตนะศิระประภา, 2557)

จากเหตุผลที่กล่าวมา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์รวมถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเป็นเหตุผลและปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคดิสรัปชั่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหากลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิสรัปชั่นอันจะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอะไรบ้าง
2. กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรเป็นอย่างไร
3. กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

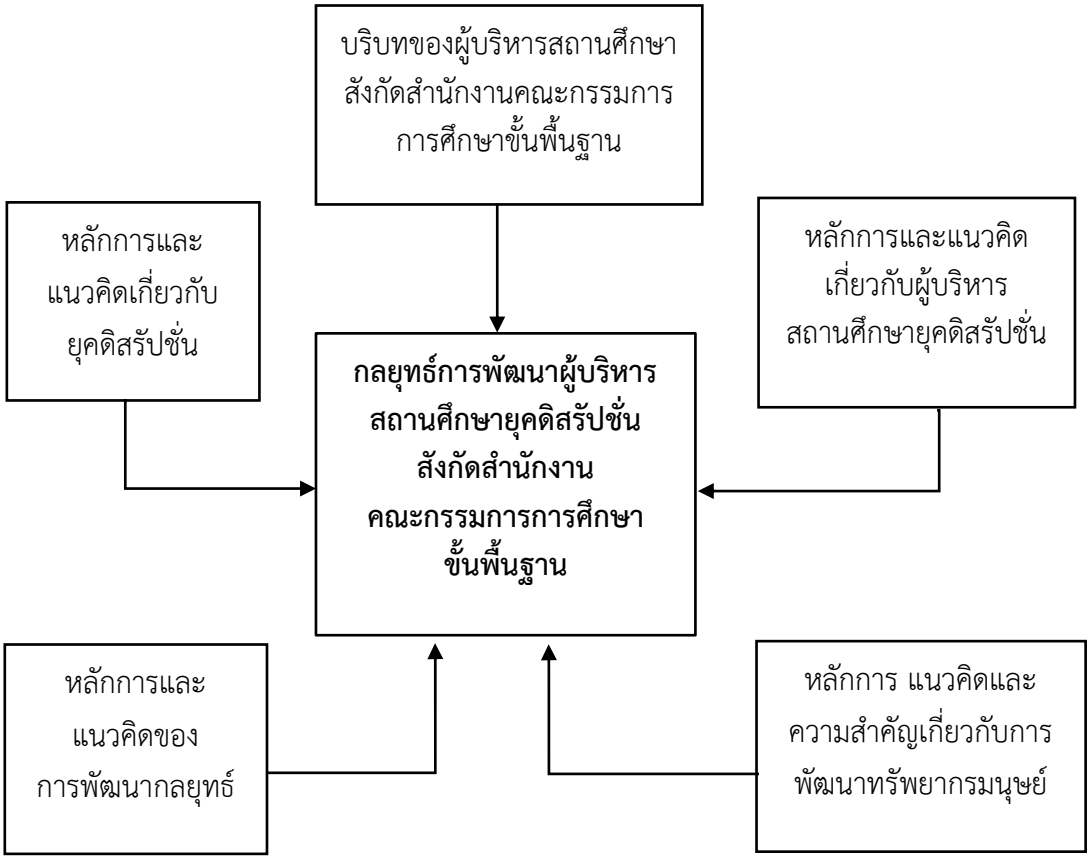
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

“ยุคดิสรัปชั่น” ซึ่งหมายถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงและไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ทั้งในด้านสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ (สันติธาร เสถียรไทย, 2563; ฐากร ปิยะพันธ์, 2564) ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับบทบาทพัฒนาศักยภาพและใช้กลยุทธ์การบริหารแบบใหม่เพื่อให้สามารถบริหารจัดการองค์กรการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงโดยมีปัจจัย จำนวน 5 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) บริบทของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. ซึ่งครอบคลุมถึงบทบาทหน้าที่ โครงสร้างองค์กรและทิศทางนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดกรอบการดำเนินงาน

ของผู้บริหารในแต่ละระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) (2) แนวคิดเกี่ยวกับยุคดิสรัปชั่น (Disruption) ซึ่งกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่ที่เข้ามาแทนระบบเดิม เช่น Big Data, AI, Online Platform และวิกฤตการณ์ COVID-19 ที่เร่งการเปลี่ยนแปลง (สุจิตรา โอสถอภิรักษ์, 2565) (3) คุณลักษณะและสมรรถนะของผู้บริหารยุคใหม่ ที่เน้นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การคิดวิเคราะห์ วิสัยทัศน์เชิง กลยุทธ์ และความสามารถในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (4) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งองค์ความรู้ ทักษะ เจตคติ และสมรรถนะที่สามารถวัดผลได้และ(5) แนวคิดเชิงกลยุทธ์ ซึ่งอธิบายถึงการวางแผนกลยุทธ์ การดำเนินการตามแผน และการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Mintzberg et al., 2005)

ปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อ “กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการพัฒนา โดยกลยุทธ์ดังกล่าวควรสามารถตอบสนองต่อพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาได้อย่างยืดหยุ่น คล่องตัว และยั่งยืน กลยุทธ์ที่ดีต้องไม่เพียงแต่อยู่บนหลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังต้องสามารถขับเคลื่อนนวัตกรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การบูรณาการปัจจัยทั้ง 5 เข้าด้วยกันจึงเป็นแนวทางในการออกแบบกลยุทธ์ที่สามารถใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาสังกัด สพฐ. ซึ่งมีความหลากหลายและซับซ้อนสูง

โดยสรุป ความเชื่อมโยงระหว่างบริบท ทฤษฎี และเป้าหมายของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้บริหารสามารถทำหน้าที่เป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่มีสมรรถนะและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถประยุกต์ใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบท และพร้อมต่อการขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่อนาคตที่มีคุณภาพและยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research: MMR) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในแต่ละขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด เอกสาร หลักการต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น บริบทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับยุคดิสรัปชั่น หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น หลักการ แนวคิดและความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการและแนวคิดของการพัฒนากลยุทธ์

2. บันทึกผลการศึกษาข้อมูลลงแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยชื่อนักการศึกษา และสาระโดยสรุปต่าง ๆ หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและกรอบการสร้างแบบสัมภาษณ์

3. นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษาและสถานศึกษา จำนวน 18 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview)

4. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จำแนกข้อมูลและสรุปเป็นหมวดหมู่ตามประเด็น จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มานำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการสร้างแบบสอบถาม

5. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกรอบแนวคิด โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามเชิงปฏิบัติการเฉพาะของตัวแปรที่กำหนดไว้เป็นหลักในการสร้างแบบข้อคำถามต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการวิจัย

6. ส่งแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์และสอบถามด้วยตนเอง

7. เมื่อได้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

8. จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มานำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ และบันทึกผล

แหล่งข้อมูล/ประชากร

1. หนังสือ ตำรา เอกการ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ผู้บริหารการศึกษาระดับนโยบายและผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าเชี่ยวชาญ รวมจำนวน 18 คน ในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 1- 18 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 1- 18 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ฉบับ ดังนี้

1. แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยชื่อนักการศึกษาและสาระโดยสรุป

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย 2 ตอนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ได้แก่ ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ สถานที่ วัน เวลาที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

3. แบบสอบถามองค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดการตอบเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอทดลองใช้เครื่องมือกับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Try out) จำนวน 30 คน และหนังสือ ขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 400 คน

3. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการส่ง แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ในเชิงเนื้อหา (Content analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis: EFA) โดยเลือกองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues ที่มากกว่า 1 มีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจำนวนตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และแต่ละตัวแปรมีน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อระบุและตั้งชื่อประเด็นกลยุทธ์ที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบจากการวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ค่า IOC และสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

6. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

7. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis: EFA)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. นำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาร่างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. นำร่างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาวิเคราะห์สร้างเป็นแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำองค์ประกอบยืนยันในขั้นตอนที่ 1 ไปขอรับการเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปเตรียมการยืนยันต่อไป

3. นำร่างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรวจสอบความเหมาะสมด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศึกษาระดับนโยบาย จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

4. ปรับปรุงกลยุทธ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ผู้วิจัยจัดทำคู่มือกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันกับการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกกันเอง จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม พร้อมให้ข้อตามข้อเสนอแนะจนได้คู่มือที่สมบูรณ์

แหล่งข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศึกษาระดับนโยบาย จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศึกษาระดับนโยบาย ด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา ซึ่งใช้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันกับการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญโดยให้ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกกันเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยในขั้นตอนที่ 2 ครั้งนี้ มี 4 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 เอกสารประกอบการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ สรุปเค้าโครงวิทยานิพนธ์และผลการวิเคราะห์ขั้นตอนที่ 1

ฉบับที่ 2 ร่างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฉบับที่ 3 เอกสารประกอบการสัมมนา แบบตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฉบับที่ 4 แบบประเมินคู่มือกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 นำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกได้ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำชี้แนะและ ขอความเห็นชอบ

1.2 ประสานผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

1.3 วางแผนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยการจัดเตรียมประเด็นการสัมมนา การจัดทำเอกสารประกอบการสัมมนา กำหนดวัน เวลา สถานที่ และประสานงานติดต่อผู้เชี่ยวชาญ

1.4 ทำหนังสือเพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสัมมนา รวมทั้งการจัดส่งเอกสารประกอบการสัมมนาให้ผู้ร่วมสัมมนาศึกษาก่อนการเข้าร่วมสัมมนา

1.5 ดำเนินการสัมมนา

1.6 นำข้อมูลที่เก็บรวมรวบได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อคิดเห็นจากการวิพากษ์ของผู้เชี่ยวชาญตามประเด็นการสัมมนา สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

1.7 ปรับปรุงกลยุทธ์ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. การประเมินคู่มือกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยส่งคู่มือกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมกับแบบประเมินส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในขั้นตอนที่ 2 มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินคู่มือการใช้กลยุทธ์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้ กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4 . สถิติที่ใช้ในการวิจัยเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentages)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการประเมินกลยุทธ์ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. สร้างเครื่องมือการประเมินและกำหนดวิธีการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. นำกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 คน ทำการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

3. นำผลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละประเด็น

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งมีความยินดีจะเข้าร่วมรูปแบบด้วยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 1 ฉบับ ได้แก่ แบบประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประเมินในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย (IOC) จำนวน 5 คน

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์การประเมินกลยุทธ์พร้อมทั้งส่งคู่มือการใช้กลยุทธ์ฯ และแบบประเมินการนำกลยุทธ์ฯ ส่งไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด จำนวน 30 คน

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์พบว่าได้รับแบบประเมินกลับมาจำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบประเมินกลยุทธ์ และคู่มือการใช้กลยุทธ์การพัฒนาบริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการบริหารแบบองค์รวมในยุคดิสรัปชั่น องค์ประกอบที่ 2 บทบาทการนำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรยุคดิสรัปชั่น องค์ประกอบที่ 3 คุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการขับเคลื่อนนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 5 ความเข้าใจการศึกษายุคดิสรัปชั่นและการเรียนรู้เชิงรุก องค์ประกอบที่ 6 สมรรถนะการบริหารยุคดิสรัปชั่นและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 7 การพัฒนาศักยภาพผู้นำตลอดชีวิตในยุคดิสรัปชั่น องค์ประกอบที่ 8 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการบริหารด้วยธรรมาภิบาลยุคดิสรัปชั่น

2. ผลการวิจัยได้นำไปสู่การสร้าง กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ประกอบด้วยปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์จำนวน 8 ประเด็นที่สอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบและแนวทางการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ยังได้จัดทำคู่มือการใช้กลยุทธ์ ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าโดยรวมกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.65 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.68 มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย เท่ากับ 0.69

อภิปรายผล

ในการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย แยกเป็น 3 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ 8 ประการสำหรับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิสรัปชั่น ซึ่งเป็นยุคที่ต้องพบการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและพลิกผัน (สันติธาร เสถียรไทย, 2563) องค์ประกอบเหล่านี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความท้าทายในปัจจุบัน แต่ยังเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตทางการศึกษา องค์ประกอบที่ได้มาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงมิติของเทคโนโลยีหรือทักษะเชิงเทคนิค (Hard Skills) แต่เป็นการบูรณาการอย่างสมดุลกับทักษะด้านมนุษย์ ภาวะผู้นำและคุณธรรมจริยธรรม (Soft Skills) ซึ่งเป็นการยืนยันว่าการนำพาองค์กรการศึกษาให้ผ่านพ้นยุคดิสรัปชั่นได้นั้น ไม่สามารถอาศัยเพียงความสามารถด้านดิจิทัลได้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีรากฐานที่มั่นคงจากความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพรอบด้าน ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านในมิติของทักษะเชิงเทคนิคและกลยุทธ์ นั้น องค์ประกอบที่พบสอดคล้องกับเอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559) ที่ระบุว่าผู้บริหารยุคดิจิทัลต้องสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ด้านไอทีและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับ พัชราภรณ์ ดวงชื่น (2561) ที่เน้นเรื่องทักษะการคิดเชิงระบบ (Conceptual Thinking) เพื่อให้มองเห็นภาพรวมขององค์กร ในขณะเดียวกันในมิติของ

ทักษะด้านมนุษย์และจริยธรรม องค์ประกอบที่ได้จากการวิจัย ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ทองจำรัส (2561) ซึ่งกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่ต้องเป็นนักสื่อสาร (Communicator), นักสร้างสรรค์ (Creative) และสามารถสร้างพลังบวก (Positive Energy) ในองค์กรได้ที่สำคัญอย่างยิ่งคือความสอดคล้องกับแนวคิด “จิต 5 ประการสำหรับอนาคต” ของสุกัญญา แช่มช้อย (2562) โดยเฉพาะ “จิตเคารพ” (respectful mind) และ “จิตจริยธรรม” (ethical mind) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแก่นแท้ของภาวะผู้นำที่ยั่งยืนนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและความเข้าใจผู้อื่น

2. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดประเด็นกลยุทธ์หลัก 8 ประเด็น ซึ่งแต่ละประเด็นเป็นผลลัพธ์ที่สังเคราะห์ขึ้นโดยตรงจากองค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาฯ ทั้ง 8 องค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งหมายความว่าทุกประเด็นกลยุทธ์ได้ผ่านกระบวนการวิจัยและกลั่นกรองมาอย่างเป็นระบบ ทำให้กลยุทธ์ที่ได้มีความสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิสรัปชั่นอย่างแท้จริง โครงสร้างของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น อันประกอบด้วยปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์มีความสอดคล้องกับหลักการวางแผนกลยุทธ์ที่เป็นสากลอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผ่านกรอบแนวคิด "5Ps of Strategy" ของ Mintzberg (1994) จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์นี้ทำหน้าที่เป็นแผน (Plan) ที่ชี้นำทิศทางอนาคตขององค์กรเป็นแบบแผนที่สร้างความสม่ำเสมอในการดำเนินงานผ่านประเด็นกลยุทธ์ทั้ง 8 ประเด็นและเป็นการกำหนดตำแหน่งให้ผู้บริหารมีความได้เปรียบในการรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัล นอกจากนี้การมีองค์ประกอบครบถ้วนยังสอดคล้องกับแนวคิดของประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2561) และนิภาภัทร ปรากฏผล (2564) ที่ต่างชี้ว่าวิสัยทัศน์และพันธกิจเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ของการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการยืนยันความถูกต้องเชิงวิชาการของกลยุทธ์ที่ได้จากงานวิจัย เน้นการนำไปปฏิบัติได้จริง โดยจุดเด่นที่สำคัญที่สุดของกลยุทธ์นี้ คือการออกแบบที่คำนึงถึงการนำไปใช้ปฏิบัติจริง งานวิจัยไม่ได้สิ้นสุดแค่การนำเสนอกรอบกลยุทธ์ แต่ได้พัฒนาคู่มือการใช้กลยุทธ์และแนวทางการนำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติควบคู่กันไปด้วย ซึ่งถือเป็นการตอบคำถามสำคัญในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ตามแนวคิดของ สุมาลี จิระจรัส (2563) ที่ว่าการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้สำเร็จต้องระบุให้ชัดเจนว่า “ใคร” คือผู้ปฏิบัติ “อะไร” คือสิ่งที่ต้องทำและ “จะทำอย่างไร” การมีคู่มือและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างการวางแผนกับการลงมือทำ ทำให้กลยุทธ์นี้มีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมได้ ประเด็นกลยุทธ์ทั้ง 8 นี้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบหลัก (Main Framework) ในการออกแบบและพัฒนานโยบาย หลักสูตร และกิจกรรมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างครอบคลุม ตรงจุด และสอดคล้องกับความท้าทายของยุคปัจจุบันอย่างแท้จริง โดยนำแนวทางที่ระบุไว้ในคู่มือไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่มีตัวชี้วัดชัดเจน มีการจัดสรรทรัพยากร และสร้างระบบการติดตามประเมินผล เพื่อให้มั่นใจว่ากลยุทธ์ที่ทรงคุณค่านี้จะถูกนำไปใช้อย่างเต็มศักยภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการยกระดับคุณภาพผู้บริหารและการศึกษาต่อไป

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยรวมกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะในการสร้างกลยุทธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวแปรจากเอกสาร ศึกษาตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาตัวแปรจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 18 คน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น โดยหลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำตัวแปรทั้งหมดมาปรับตามความสอดคล้องและนำไปทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) จนได้เป็น

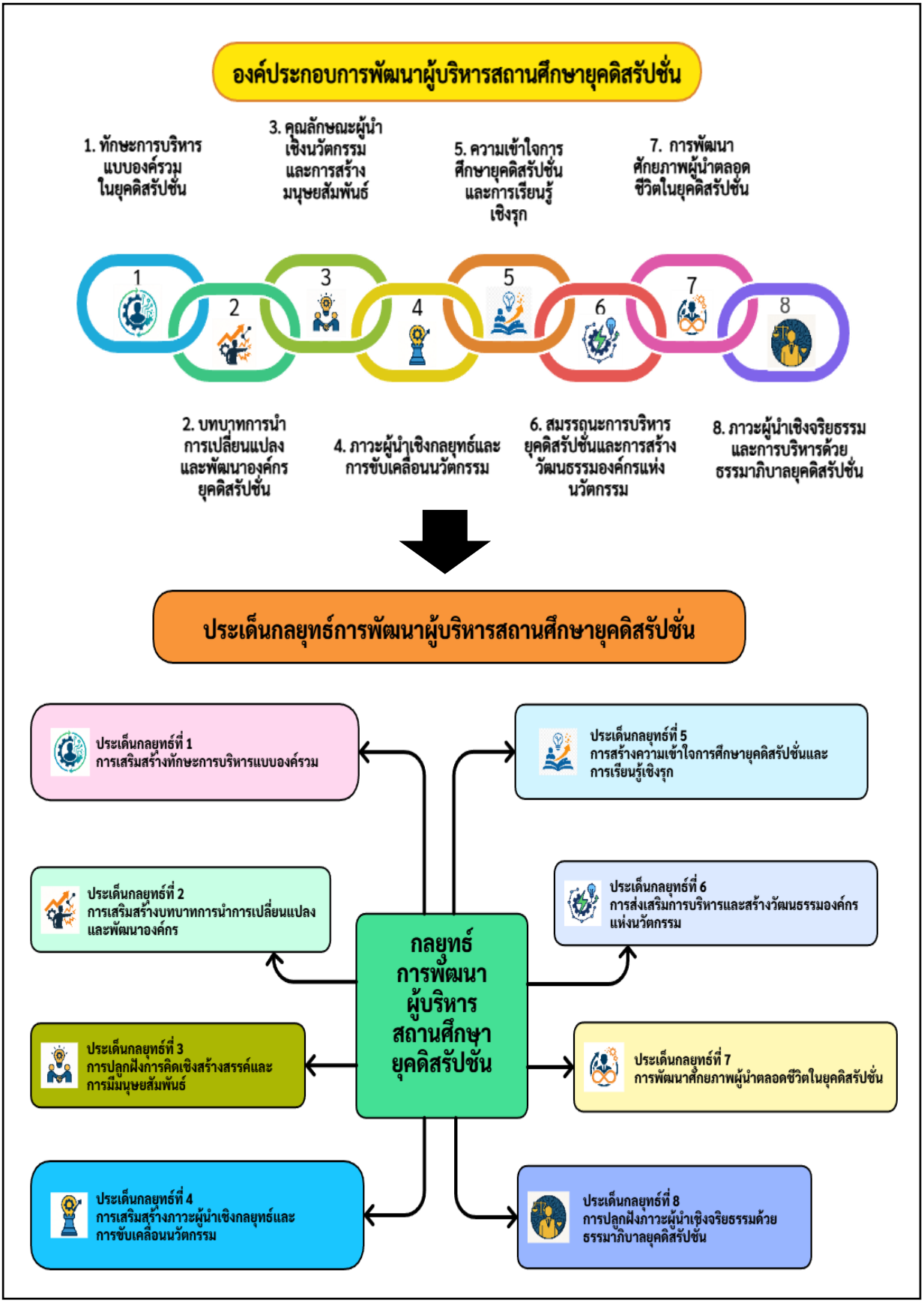
องค์ประกอบในการนำมากำหนดเป็นปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งนำเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อยืนยัน “การเห็นด้วย” ของกลยุทธ์ว่ามีความเหมาะสม เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่นฯ โดยกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ผลการประเมินพบว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ซึ่งผลลัพธ์ในระดับสูงนี้ไม่เพียงแต่เป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แต่ยังเป็นบทพิสูจน์ที่สำคัญยิ่งต่อคุณค่าและความสมบูรณ์ของกระบวนการวิจัยทั้งหมด โดยสามารถอภิปรายในประเด็นต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดของภาณุมาศ เฉลยนาค (2556) ที่ได้นิยามการประเมินกลยุทธ์ไว้ว่าคือ “การตัดสินคุณค่างานด้านความเหมาะสม ประโยชน์และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงได้” และยังสอดคล้องกับทิฆัมพร วาสิทธิ์ (2561) ที่ชี้ว่าการประเมินเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์นั้นเหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ขององค์การ ดังนั้น ผลการประเมินที่ออกมาในระดับสูงจึงตั้งอยู่บนรากฐานของกรอบการประเมินที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและได้รับการยอมรับทางวิชาการ ซึ่งผลการประเมินที่อยู่ในระดับ “มากที่สุด” นี้มีความสอดคล้องกับแนวโน้มของงานวิจัยด้านการพัฒนากลยุทธ์สำหรับผู้บริหารการศึกษาของจิณณวัตร ปะโคทัง (2561) ที่พัฒนากลยุทธ์สำหรับผู้บริหารมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2564) ที่พัฒนากลยุทธ์สำหรับผู้บริหารยุคนิวนอร์มัลและงานวิจัยของอาภาภรณ์ ภูศรี และพชรวิทย์ จันทรศิริสิร (2565) ที่พัฒนากลยุทธ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ต่างก็ได้ผลการประเมิน กลยุทธ์ในระดับสูงเช่นเดียวกัน การที่ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยก่อนหน้า เป็นการย้ำความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของผลลัพธ์และแสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการปรับตัวให้ทันต่อยุคดิสรัปชั่นนั้นเป็นสิ่งที่แวดวงการศึกษาไทยให้การยอมรับและเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นแนวทางที่จำเป็นและ มีประโยชน์อย่างแท้จริง ยังมีการสะท้อนมุมมองที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผลการประเมินด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ที่อยู่ในระดับสูงของ Djum Djum Noor Benty, Mustiningsih and Maisyaroh (2020) ซึ่งศึกษาการฝึกอบรมภาวะผู้นำในยุคดิสรัปชั่นและพบว่าการอบรมส่งผลกระทบเชิงบวกและเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาตามแนวทางที่ทันสมัยนั้นมี “ความเป็นประโยชน์” อย่างสูง นอกจากนี้งานวิจัยของ Tota Maria Nababan, et al. (2021) ที่พบว่ากลยุทธ์ของผู้นำในยุคดิจิทัลคือการเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคโนโลยีให้กับบุคลากร ก็สอดคล้องกับเนื้อหาในกลยุทธ์ของงานวิจัยนี้ที่ได้รับการประเมินว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง มุมมองนี้ยังได้รับการสนับสนุนจาก Reichard and Johnson (2011) ที่มองว่าการพัฒนาตนเองของผู้นำเป็นกลยุทธ์ที่คุ้มค่าและจำเป็นต่อการปรับตัวขององค์กร ดังนั้น ผลการประเมินที่สูงในงานวิจัยนี้จึงไม่ได้มีเพียงในบริบทของประเทศไทย แต่ยังตั้งอยู่บนหลักการพัฒนาผู้นำที่เป็นสากลอีกด้วย ซึ่งผลการประเมินกลยุทธ์ที่ได้รับการยืนยันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในระดับสูงสุดนี้ ถือเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นเหตุผลสนับสนุนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติให้หน่วยงานต้นสังกัดควรนำกรอบกลยุทธ์และองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบไปใช้เป็นแนวทางหลักในการพัฒนานโยบายและขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการจัดทำแผนปฏิบัติการและสร้างระบบนิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยมีองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญของกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ยุคดิสรัปชั่นที่โลกกำลังเปลี่ยนผ่านจากระบบดั้งเดิมสู่สังคม

ฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญเพื่อยกระดับภาวะผู้นำและทักษะการบริหารให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าองค์ประกอบหลักที่ส่งผลต่อความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิสรัปชั่นมีจำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะการบริหารแบบองค์รวม บทบาทการนำการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษายุคใหม่ สมรรถนะการบริหารร่วมกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาศักยภาพตลอดชีวิต และภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยแต่ละองค์ประกอบสามารถนำไปกำหนดเป็นประเด็นกลยุทธ์ที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาผู้บริหารในเชิงระบบและอย่างยั่งยืน นำไปสู่การกำหนดปรัชญาการพัฒนาผู้บริหารในยุคนี้ จึงเน้นย้ำให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกล บริหารอย่างเป็นองค์รวม พร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วยความคิดสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยึดหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรม วิสัยทัศน์ของงานวิจัยชี้ว่า ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำเชิงรุก มีทักษะการบริหารสมัยใหม่ ใช้นวัตกรรมตอบโจทย์โลกอนาคต และสร้างองค์กรการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น พร้อมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน

ดังนั้น การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนองค์การที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากระบบดั้งเดิมสู่สังคมฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีทั้ง 8 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การเสริมสร้างทักษะการบริหารแบบองค์รวม ที่เน้นการคิดเชิงระบบ การนำเทคโนโลยีมาใช้การจัดการความรู้และการบริหารแบบบูรณาการ (2) การเสริมสร้างบทบาทผู้นำในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ซึ่งครอบคลุมการใช้ ICT การปรับเปลี่ยนนโยบายและพัฒนาบุคลากร (3) การปลูกฝังคุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรม ควบคู่กับการสร้างพลังบวกและเสริมมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร (4) การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนอนาคต และขับเคลื่อนนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ (5) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษายุคดิสรัปชั่นและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (6) การส่งเสริมสมรรถนะการบริหารและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกัน (7) การพัฒนาศักยภาพผู้นำตลอดชีวิต ซึ่งต้องมีความพร้อมเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และ (8) การปลูกฝังภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยเน้นความโปร่งใส ความยุติธรรมและการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล ซึ่งครอบคลุมตามกรอบแนวทางเชิงกลยุทธ์ทั้งในมิติทักษะ สมรรถนะ และจริยธรรมของผู้บริหาร ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดอบรม พัฒนาและประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับบริบทของยุคดิสรัปชั่น เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษากลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนและแข่งขันได้ในอนาคต ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจพื้นฐานและกรอบการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ โดยเริ่มต้นด้วยการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยุคดิสรัปชั่น (Disruption Era) ผลกระทบต่อการศึกษา และบทบาทที่เปลี่ยนไปของผู้บริหารสถานศึกษา คือ นำปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ไปใช้เป็นกรอบทิศทางหลักในการพัฒนานโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามองค์ประกอบหลักและประเด็นกลยุทธ์ 8 ประการ ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการบริหารแบบองค์รวมในยุคดิสรัปชั่น 2) บทบาทการนำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรยุคดิสรัปชั่น 3) คุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ 4) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการขับเคลื่อนนวัตกรรม 5) ความเข้าใจการศึกษายุคดิสรัปชั่นและการเรียนรู้เชิงรุก 6) สมรรถนะการบริหารยุคดิสรัปชั่นและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม 7) การพัฒนาศักยภาพผู้นำตลอดชีวิต ในยุคดิสรัปชั่น และ 8) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการบริหารด้วยธรรมาภิบาลยุคดิสรัปชั่น เป็นพื้นฐานในการออกแบบโปรแกรมพัฒนานำมาดำเนินการตามประเด็นกลยุทธ์ทั้ง 8 ประเด็นที่สอดคล้องกับองค์ประกอบดังกล่าว เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ

3. ขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำแนวทางการนำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จทั้ง 8 ด้าน คือ การกำหนดเป้าหมายและแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้นำ การส่งเสริมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและเทคโนโลยี การส่งเสริมแนวคิด “องค์กรแห่งการเรียนรู้” การออกแบบหลักสูตรพัฒนาผู้นำที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างหลักสูตรปลูกฝังจริยธรรมและธรรมาภิบาลมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการตัดสินใจ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม

4. สร้างระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการนำกลยุทธ์ไปใช้อย่างสม่ำเสมอ ตามขั้นตอนที่ระบุในคู่มือการใช้กลยุทธ์และข้อเสนอแนะในผลการวิจัย มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่กำหนดและนำข้อมูลป้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงกลยุทธ์ แผนงาน และกิจกรรมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตอบสนองต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงในยุคดิสรัปชั่นได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยติดตามผลระยะยาวของการนำกลยุทธ์ทั้ง 8 ประการและแนวทางการนำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติว่าส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะในการจัดการกับความท้าทายในยุคดิสรัปชั่น นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนอย่างไร

2. ควรศึกษาเชิงลึกถึงองค์ประกอบและกลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิสรัปชั่นที่ค้นพบนี้ มีความต้องการหรือต้องปรับใช้อย่างไรในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น ขนาดของโรงเรียน ที่ตั้ง ระดับทรัพยากร หรือกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้สามารถออกแบบแนวทางการพัฒนาที่จำเพาะเจาะจงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการและนวัตกรรมการพัฒนาที่มีประสิทธิผลสูงสุดสำหรับสมรรถนะบางประการที่มีความซับซ้อนและสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิสรัปชั่น เช่น ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล การคิดเชิงกลยุทธ์แบบอนาคต การบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจหรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ที่เกิดขึ้นใหม่ (เช่น AI, IoT) ในการบริหารการศึกษา

4. ควรศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นในการสนับสนุนผู้บริหาร ขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาว่าครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก จะสามารถมีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามกลยุทธ์ที่นำเสนอนี้ได้อย่างไร รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการรับมือกับยุคดิสรัปชั่น

5. ควรพัฒนาและทดสอบเครื่องมือวัด “ความพร้อมรับการดิสรัปชั่น” ของสถานศึกษาโดยสร้างและทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่สามารถใช้วัดระดับความพร้อมของสถานศึกษาหรือผู้บริหารในการเผชิญหน้าและปรับตัวในเพื่อให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำไปใช้ในการประเมินตนเองและวางแผนพัฒนาได้อย่างตรงจุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. ศิริธรรมออฟเซท.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2558). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์* :มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ฐากร ปิยะพันธ์. (2564). *Digital Disruption คืออะไร? เราควรปรับตัวอย่างไร*. [ออนไลน์]. https://blog.cariber.co/post/what-is-digital-disruption.

ทิฆัมพร วาสิทธิ์. (2561ก). *การประเมินกลยุทธ์*. [ออนไลน์]. https://sites.google.com/site/krutikamporn/home/bth-thi-6/6-7-kar-pramein-klyuththth.

นุชนรา รัตนะศิระประภา. (2557). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7*(3), 507-528.

นิภาภัทร ปรากฏผล. (2564). รูปแบบกระบวนการใช้กลยุทธ์ในองค์กรให้สำเร็จ. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 8*(2), 316-324.

ประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2561). องค์ประกอบการวางแผนกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9*(1), 176-187.

พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2561). เปลี่ยนมุมมองการบริหารองค์กรการศึกษาในโลก Disruptive. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8*(2), 252-253.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารยุคนิวนอร์มัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9*(5), 1805-1819.

ภาณุมาศ เฉลยนาค. (2556). *การนำเสนอกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2* .วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต :มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (2561, 8 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 2-8.

รัชยา เรืองศรี. (2562). *ปรับธุรกิจให้รอดในยุคดิจิทัล (Digital Darwinism)*. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิตรา โอสถอภิรักษ์, สาริศา เจนเขว้า, เสน่ห์ ฎีกาวงค์, จันทร์ทิพย์ ทวีสินธิ. (2565). *การบริหารการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption*. https://kku.world/62mwfq

สุมาลี จิระจรัส. (2563). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุวิมล ทองจำรัส. (2561). *ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. เอกสารการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018”.

สันติธาร เสถียรไทย. (2563). *ดิสรัปชัน คือเสียงที่เราไม่ได้ยิน*. The Standard. https://thestandard.co/disruption-sounds-that-we-cant-hear.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

อาภาภรณ์ ภูศรี และ พชรวิทย์ จันทรศิริสิร. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 6*(2), 200-211.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). *การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era)*. TruePlookpanya. https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/52232

Benty, D. D. N., Mustiningsih, & Maisyaroh. (2020). Training for improving the leadership of schools in the era of disruption. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 501*, 130-134.

Mintzberg, H. (1994). The fall and rise of strategic planning. *Harvard Business Review, 72*(1), 107–114.

Nababan, T. M., et al. (2021). School leadership strategies in the digital era. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 591*, 103-106.

Reichard, R. J., & Johnson, S. K. (2011). Leader self-development as organizational strategy. *The Leadership Quarterly, 22*(1), 33–42. https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2010.12.005

A Model for Enhancing Teacher Competency to Foster Innovative Characteristics in Science and Technology among Students of Princess Chulabhorn Science High School, Mukdahan

Sak Rungsang [1*]

[1] *Princess Chulabhorn Science High School, Mukdahan Affiliation: Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education*

* *Corresponding author. E-mail: sakrung@gmail.com*

Abstract

This research aimed to develop a model for enhancing teacher competencies to foster scientific and technological innovator characteristics among students at Princess Chulabhorn Science High School, Mukdahan. The research methodology was divided into three phases: Phase 1 involved studying the current conditions, needs assessment, students' scientific and technological innovator characteristics, and approaches to enhance teacher competencies; Phase 2 focused on creating the model and accompanying implementation manual; and Phase 3 examined the effectiveness of implementing the model and manual. The research findings revealed that: 1) The developed model comprised principles, objectives, theoretical concepts, content, measurement and evaluation methods, and key success factors for model implementation; 2) The implementation manual consisted of an introduction, model description, implementation guidelines, and bibliography. Following the model implementation, results indicated that: 1) Teacher competencies increased in average scores across both core and functional competencies; 2) Students' innovator characteristics showed overall improvement in average scores; 3) Student characteristics aligned with the ideals of Princess Chulabhorn Science High School Mukdahan were rated at the highest level overall; 4) Students' academic achievement exceeded target values across all subject areas, and Ordinary National Educational Test (O-NET) scores surpassed national averages in all subjects; 5) Student projects resulting from the learning process received awards at international, national, and regional levels; and 6) Overall satisfaction with the model was rated at the highest level.

Keywords: Teacher Competencies, Characteristics, Innovator, Model

Received: 2025-06-11; Revised: 2025-07-22; Accepted: 2505-07-22

รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร

ศักดิ์ รุ่งแสง[1*]

1 *โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ*

* *Corresponding author. E-mail: sakrung@gmail.com*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็น คุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน และแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะครู ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎี เนื้อหา การวัดและประเมินผล และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ 2) คู่มือการใช้รูปแบบ ประกอบด้วย บทนำ รูปแบบ การนำรูปแบบไปใช้ และบรรณานุกรม หลังจากการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า 1) สมรรถนะครูในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน 2) คุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 3) คุณลักษณะตามอุดมการณ์ของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าค่าเป้าหมายทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สูงกว่าระดับประเทศทุกวิชา 5) ผลงานของนักเรียนที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ได้รับรางวัลระดับนานาชาติ ระดับชาติ และระดับภูมิภาค และ 6) ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : สมรรถนะครู, คุณลักษณะ, ความเป็นนวัตกร, รูปแบบ

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดความท้าทายและโอกาสที่ทั้งโลกต้องเผชิญ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการใหม่ ๆ เช่น ทักษะดิจิทัลความสามารถในการปรับตัว และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (World Economic Forum. 2020) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นความท้าทายความสามารถของมนุษย์ในการปรับตัวและพัฒนาให้ทันสมัย ซึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคปัจจุบันที่ช่วยให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ คือการพัฒนา "ทักษะการเรียนรู้" ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลและการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (OECD. 2018). ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงต้องมีการปรับนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล โดยเน้นการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ต่อความต้องการของตลาดแรงงาน การสร้างพลเมืองที่มีความพร้อมจะทำให้สังคมสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (European Commission. 2019).

สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา ที่เป็นหน่วยงานการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดเป้าหมายคือการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะความรู้ขั้นสูงและคุณลักษณะนักวิจัย นักประดิษฐ์คิดค้นและนักพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งอุดมการณ์และเป้าหมายการพัฒนานักเรียนของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ให้มีความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตวิญญาณของความเป็นนักวิจัย นักประดิษฐ์ นักคิดค้นและนักพัฒนานวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับเดียวกับนักเรียนของโรงเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นนำของนานาชาติ (สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา. 2566) แต่จากการดำเนินงานของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัยมุกดาหาร พบว่าการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนให้เกิดคุณลักษณะความเป็นนักนวัตกรนั้นจะเกิดขึ้นจากครูเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และเมื่อมีการโยกย้ายครูกลุ่มนี้ไปก็ส่งผลให้การพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นนักนวัตกรลดต่ำลงหรือมีการหยุดชะงัก อีกทั้งจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาปี 2565 - 2566 พบว่า โรงเรียนควรเร่งพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพโดยการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมนักเรียนสู่ความเป็นนักนวัตกร (โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร. 2566).

จากความเป็นมาและสำคัญของปัญหาที ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ให้เป็นโรงเรียนที่บริหารจัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพและคุณลักษณะความเป็นนวัตกร อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับประเทศ

คำถามการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร

สมมติฐานการวิจัย

หลังการใช้รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหารครูมีสมรรถนะทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงานสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะครู

สมรรถนะทางวิชาชีพครู ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครู 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) และ ศิริชัย กาญจนวาสี (2556). นอกจากนี้มาตรฐานการสอนของรัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Department of Elementary and Secondary Education. 2015)โดยระบุสมรรถนะหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีมุมมองในการเติบโตมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การกระตุ้นและยกระดับการเรียนรู้ 3) การปรับการเรียนการสอน และ 4) ความเป็นมืออาชีพในการบริการ และสมรรถนะประจำสายงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและทักษะทางปัญญา 2) การจัดระบบและวิเคราะห์การเรียนการสอน และ 3) การส่งเสริมความรับผิดชอบเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาดังกล่าวและนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาสมรรถนะครู

คุณลักษณะความเป็นนวัตกร

นวัตกร หมายถึง คนที่เริ่มต้นคิดนวัตกรรมและดำเนินการจนได้ผลผลิตที่พร้อมจะนำออกสู่ตลาดจึงจะเป็นนวัตกรที่สมบูรณ์ นวัตกรบางคนอาจเป็นผู้คิด ผู้สร้าง ตลอดจนเป็นผู้ผลิตสิ่งประดิษฐ์ออกมาได้ แต่หากไม่ได้นำสิ่งประดิษฐ์นั้นออกสู่ตลาดเพื่อการพาณิชย์ก็ยังไม่เป็นนวัตกรที่สมบูรณ์ จึงเสนอทักษะของนวัตกรประกอบด้วย 10 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดออกแบบ ทักษะการคัดกรอง ทักษะการคิดผลิตภาพหรือผลิตผล ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการประกอบการ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการรับผิดชอบ และทักษะจิตสำนึกต่อสังคม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2561) คุณลักษณะเบื้องต้นของนวัตกรประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความคิด ประกอบด้วย 1.1) คิดริเริ่มสร้างสรรค์ 1.2) คิดยืดหยุ่นหลากหลาย 1.3) คิดแก้ปัญหา 2) ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย 2.1) มุ่งมั่น อุตสาหะจนสำเร็จ 2.2) รับฟังและให้เกียรติผู้อื่น 2.3) มีภาวะผู้นำ 3) ด้านการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3.1) มีความรอบรู้ 3.2) มีทักษะผู้ประกอบการ 3.3) กล้าเสี่ยง รับผิดชอบสูง 3.4) ทักษะทำงานเป็นทีม (จิติมา วรรณศรี.2563). นอกจากนี้ Jain, R., H.C. Triandis, and C.W. Weick.(2010) กล่าวว่า คุณลักษณะของนวัตกรที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความรู้พื้นฐานที่ดี มีทักษะสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้ สามารถทำงานกับวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ได้ดี มีความคิดหลากหลาย ไม่ยึดติดกับกระบวนการที่เป็นทางการ สนใจการพัฒนาผลิตภัณฑ์มากกว่าปัญหาด้านการตลาด ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ดูหมิ่นและไม่ตัดสินผู้อื่น และมีความมุ่งมั่นต่อนวัตกรรมและมีความเข้าใจผลิตภัณฑ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ขนิษฐา ม่วงศรีจันทร์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านผลผลิต และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จประกอบด้วย 2 เงื่อนไข คือ 1) การมีปัจจัยการบริหารที่ส่งเสริมและสนับสนุนที่ครอบคลุมการพัฒนาความเป็นนวัตกรของนักเรียนที่เพียงพอ 2) การมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ สิทธิศักดิ์ เทศประสิทธิ์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า วิธีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มี 4 ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นประชาคมอาเซียน 2) การพัฒนาครูโดยการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษา และการนำสภาพแวดล้อมภายนอกเข้ามาร่วมในการเสริมสร้าง และ นรวัฒน์ ชุติวงศ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในประเทศไทย พบว่า มี 4 ปัจจัยที่แต่ละองค์กรต้องคำนึงถึง คือ 1) การสื่อสารภายในองค์กรอย่างเปิดกว้าง 2) การให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร 3) การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร 4) การค้นหาข้อมูลเพื่อพัฒนากระบวนการนวัตกรรม ปัจจัยด้านการให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร เป็นปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งบุคลากรภายในองค์กรถือเป็นปัจจัยรากฐานขององค์กรการบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จจึงควรเริ่มจากการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเป็นอันดับแรก โดยให้ความสำคัญทั้งทางด้านการพัฒนาขีดความสามารถของพนักงานในการทำงาน รวมทั้งพัฒนาด้านความคิดเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์แนวความคิดใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งในระยะที่ 3 เป็นการนำรูปแบบใช้ในรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) โดยที่แบบการวิจัยเป็นแบบยังไม่เข้าขั้นการทดลอง (Pre-experimental design) ในลักษณะแผนงานวิจัยแบบกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์ (The One-Shot Case Study Design) ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน และแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร โดยการ1) สอบถามรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครู จำนวน 93 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 13 คน (ยกเว้นตัวแทนผู้บริหารและตัวแทนครู) ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้น จำนวน 110 คน 2) สอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 254 คน 3) สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน และ 4) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วย ที่ปรึกษากลุ่มโรงเรียน

วิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย จำนวน 3 คน อาจารย์ระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย จำนวน 1 คน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร

2.1 ยกร่างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้างานหลักสูตร จำนวน 1 คน หัวหน้างานวัดผล จำนวน 1 คน หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้างานแผนงาน จำนวน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน

2.2 ตรวจสอบร่างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย จำนวน 2 คน อาจารย์ระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย จำนวน 4 คน

2.3 ปรับปรุงร่างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร โดยผู้วิจัย

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ดำเนินการในปีการศึกษา 2567 กับประชากร จำนวน 839 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครู จำนวน 106 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 716 คน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดทฤษฎี 4) เนื้อหา ซึ่งได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิธีการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการตามแผนการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 4 ติดตามผล 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้

2. ผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น นวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ปีการศึกษา 2565 (N = 110) และปีการศึกษา 2567 (N = 123) ในภาพรวม

สมรรถนะครู	ปีการศึกษา 2565			ปีการศึกษา 2567			เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+) / ลดลง (-)
	μ	σ	ระดับคุณลักษณะ	μ	σ	ระดับคุณลักษณะ	
สมรรถนะหลัก	3.07	0.39	ปานกลาง	4.67	0.27	มากที่สุด	+1.60
สมรรถนะประจำสายงาน	3.48	0.40	ปานกลาง	4.71	0.36	มากที่สุด	+1.23
รวม	**3.33**	**0.38**	**ปานกลาง**	**4.70**	**0.30**	**มากที่สุด**	**+1.37**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ปีการศึกษา 2565 และปีการศึกษา 2567 พบว่าสมรรถนะหลักมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุด (+1.60) และโดยภาพรวมเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 ปีการศึกษาพบว่ามีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+1.37)

3. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ฉบับครู ปีการศึกษา 256 (N = 110) และปีการศึกษา 2567 (N = 123) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของ นักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ปีการศึกษา 2565 (N = 110) และปีการศึกษา 2567 (N = 123) ในภาพรวม

คุณลักษณะ	**ปีการศึกษา 2565**			**ปีการศึกษา 2567**			**ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+)/ลดลง (-)**
	μ	**σ**	**ระดับคุณลักษณะ**	**μ**	**σ**	**ระดับคุณลักษณะ**	
1. ด้านทักษะการคิด	3.54	0.40	มาก	4.53	0.44	มากที่สุด	+0.99
2. ด้านการทำงาน	3.51	0.43	มาก	4.58	0.40	มากที่สุด	+1.07
3. ด้านบุคลิกภาพ	3.48	0.43	ปานกลาง	4.62	0.47	มากที่สุด	+1.14
4. ด้านการเชื่อมโยงความรู้	3.32	0.52	ปานกลาง	4.45	0.42	มาก	+1.13
รวม	**3.48**	**0.43**	**ปานกลาง**	**4.56**	**0.41**	**มากที่สุด**	**+1.08**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ปีการศึกษา 2565 และ ปีการศึกษา 2567 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (+1.08) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มมากที่สุด ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ (+1.14) รองลงมา ได้แก่ ด้านเชื่อมโยงความรู้ (+1.13)

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบจากข้อมูลที่เป็นสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง และความต้องการจำเป็นของผู้ที่จะนำรูปแบบไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง การดำเนินการดังกล่าวทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสนองกับความต้องการและสภาพการปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหารจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ น่าเชื่อถือ และถูกต้องตามหลักวิชาการ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะครูจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา ภูชำนิ. (2564). และธนกฤต อั้งน้อย. (2562). ที่ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู และมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการศึกษาความต้องการจำเป็น การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาแนวทางจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพัฒนารูปแบบ

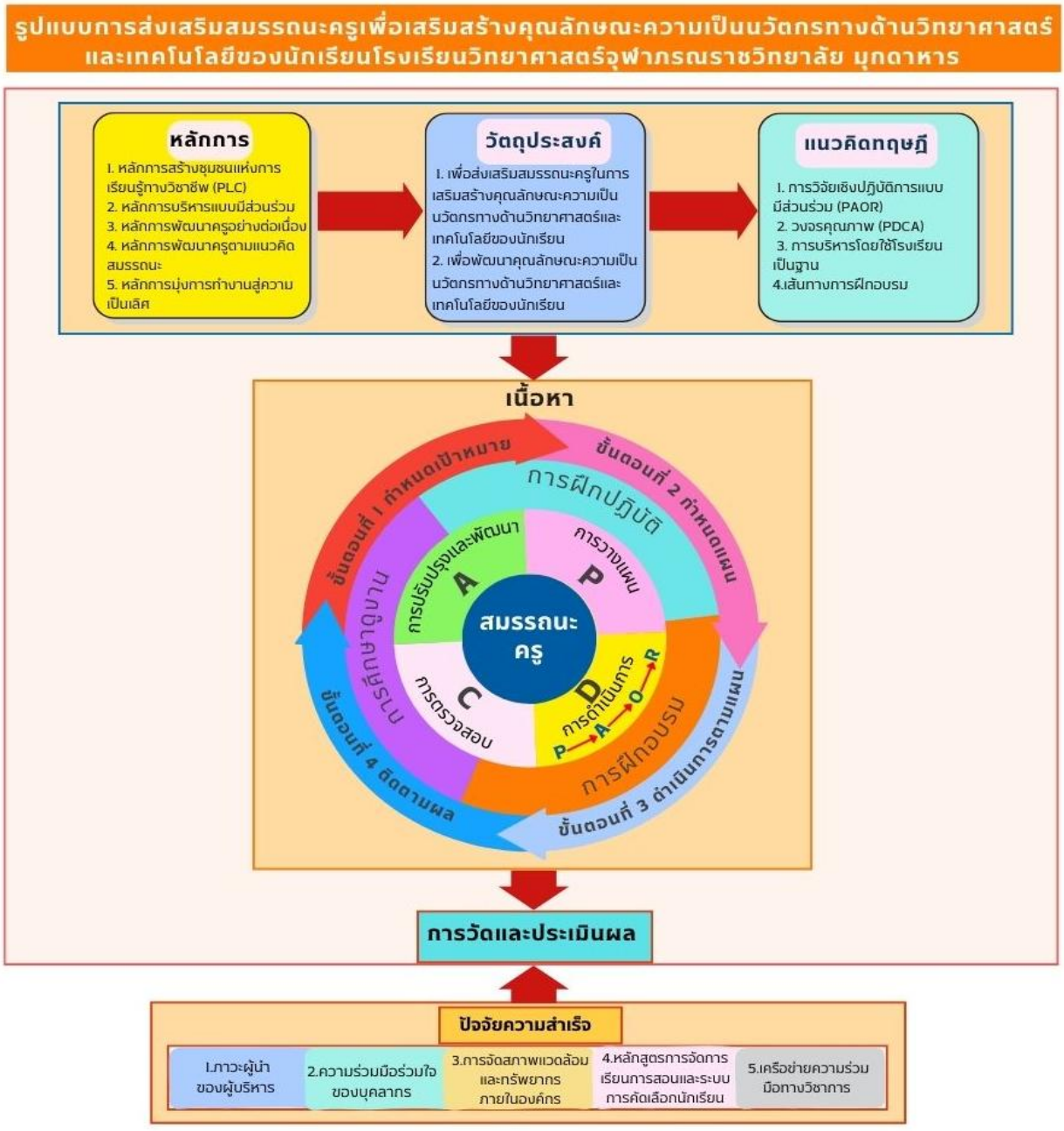
2. ผลการใช้รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น นวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร พบว่า สมรรถนะครูมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่ตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกระบวนการ PDCA นอกจากนี้ในกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูยังมีการดำเนินการผ่านกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) ที่ครอบคลุมการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล ภายใต้กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะที่หลากหลายทั้งการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการและสภาพปัญหา การฝึกปฏิบัติผ่านการทำงานในสภาพจริง และการศึกษาดูงาน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวดำเนินการผ่านระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการชุมชนแห่งเรียนเรียนรูทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yulk, Gary A. (1981) และ Swansburg ,Russell C. (1996) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การบริหารที่ผู้นำได้เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน มีสิทธิ์ในการเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหา โดยแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และเมื่อครูมีสมรรถนะในการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น นวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร แล้วยังทำให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ในส่วนของคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยจะได้นวัตกรรมที่เป็น รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดทฤษฎี 4) เนื้อหา ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิธีการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการตามแผนการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 4 ติดตามผล 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการส่งเสริม

สมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ไปปรับประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

จากการวิจัยจะเห็นได้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดทฤษฎี 4) เนื้อหา ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิธีการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการตามแผนการส่งเสริมสมรรถนะครู ขั้นตอนที่ 4 ติดตามผล 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. สถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ควรนำรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น นวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นนวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ไปใช้ควรปรับ/ประยุกต์กิจกรรมและวิธีการ ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น นวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร

2. ควรมีการพัฒนารูปแบบการนิเทศกำกับติดตามการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น นวัตกรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียน โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา ม่วงศรีจันทร์. (2564). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จิติมา วรรณศรี. (2563). *นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา.* พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์3.

ธนกฤต อั้งน้อย. (2562). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นรวัฒน์ ชุติวงศ์. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ, 34*(130), 47-58.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร ปีกาศึกษา 2565*. มุกดาหาร : โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มุกดาหาร

วนิดา ภูชำนิ. (2564). *การพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนบ้านนาตาลคำข่า*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *การพัฒนาระบบบริหารผลงานและสมรรถนะการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะทางการบริการ.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิศักดิ์ เทศประสิทธิ์. (2559). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา. (2566). *แผนพัฒนาการจัดการศึกษากลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

European Commission. (2019). *Public Procurement*. [Online]. Retrieved May, 12 2021. From https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement_en

Jain, R., H.C. Triandis, and C.W. Weick. (2010). *Managing Research, Development and Innovation: Managing the Unmanageable*. 3rd Edition. New Jersey : John Wiley & Sons.

Massachusetts Department of Elementary and Secondary Education. (2015). [Online]. *Massachusetts SLDS Grant Application*. [RetrievedMay,18 2021]. From https://nces.ed.gov/programs/slds/pdf/MA_FY15_Abstract.pdf

OECD. (2018). *OECD Future of Education and Skills 2030: Conceptual learning framework*. [Online]. Retrieved March 2, 2021. From http://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/transformative-competencies/Transformative_Competencies_for_2030_concept_note.pdf

Swansburg ,Russell C. (1996). Management and Leadership for Nurse Manager. Boston : Jones and Bartlett Publishes.

World Economic Forum. (2020). *Shaping the Future of the New Economy and Society.* [Online]. Retrieved May 24, 2020 from https://www.weforum.org/platforms/shaping-the-future-of-the-neweconomy-and-society (World Economic Forum, 2020)

Yulk, Gary A. (1981). *Leadership in Organization*. New York : Prentice – Hall.

The Structural Equation Model of Innovative Thinking Skills for School Administrators under The Office of Buengkan Secondary Education Service

Palakorn Ketsimma[1*] & Wallapha Ariratana[2]

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: palakornk@kkumail.com*

Abstract

This research aimed to: (1) examine the goodness-of-fit between the structural equation model of innovative thinking skills for school administrators and the empirical data, (2) investigate the influence of innovative thinking skills of school administrators on quality schools under the Buengkan Secondary Educational Service Area Office, and (3) explore guidelines for developing innovative thinking skills among administrators under the same jurisdiction. A mixed-methods research design using a multi-phase interaction model was employed. Based on the structural equation model, with 9 parameters considered and applying the 1:20 parameter-to-sample size ratio, a total sample of 180 participants comprising school administrators and teachers was determined. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.969. Data analysis was conducted using M-plus 7.0. The findings revealed that: 1) The structural equation model demonstrated good fit with the empirical data ($x^2 = 12.940$, df = 14, p = 0.5312, $x^2/df = 0.9243$, CFI = 1.000, TLI = 1.001, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.014). 2) The innovative thinking skills of school administrators had a direct positive influence on school quality, with a statistically significant path coefficient of 0.937 at the 0.01 level. These innovative thinking skills accounted for 87.70% of the variance in school quality ($R^2 = 0.877$). 3) Four strategies were identified to develop innovative thinking skills of school administrators: adaptability, critical thinking, strategic thinking, and creative thinking.

Keywords: Innovative Thinking Skills, School Administrators, Quality of Schools, Structural Equation Model.

Received: 2025-06-11; Revised: 2025-07-22; Accepted: 2505-07-22

โมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

พลากร เกษสิมมา[1*], และวัลลภา อารีรัตน์[2]

1 คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: palakornk@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) ศึกษาอิทธิพลของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ด้วยรูปแบบการวิจัยแบบแผนปฏิสัมพันธ์หลายขั้นตอน จากโมเดลสมการโครงสร้างพบว่า มีค่าพารามิเตอร์ 9 หน่วย นำจำนวนพารามิเตอร์กับขนาดกลุ่มตัวอย่างมาพิจารณาในอัตราส่วน 1 : 20 ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 180 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและครู เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราการประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.969 วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม M-plus7.0 ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (x^2 = 12.940, df = 14, p-value = 0.5312, x^2/df = 0.9243, CFI = 1.000, TLI = 1.001, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.014) 2) ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อโรงเรียนคุณภาพเท่ากับ 0.937 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพได้ร้อยละ 87.70 (R^2=0.877) 3) แนวทางพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร มี 4 ด้าน 1) การปรับตัว 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การคิดเชิงกลยุทธ์ 4) ความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารโรงเรียน, โรงเรียนคุณภาพ, โมเดลสมการโครงสร้าง

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันในทุกด้าน ปัจจุบันนี้เป็นช่วงเวลาที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีที่มีความล้ำสมัยมากยิ่งขึ้น รวมถึงนโยบายการบริหารทางการศึกษาซึ่งมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้ทันต่อสภาพการบริหารจัดการ ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ มีความรู้ ความสามารถ และ ทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการขับเคลื่อน เพื่อส่งผลต่อการบริหารที่มีประสิทธิผล จากแผนการศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2560–2579) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากำลังคน วิจัย และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และการส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่ง นโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพในแต่ละอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ท้องถิ่น และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567) โดยเป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครู พร้อมส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนั้นมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน (อัมพร พินะสา, 2565) ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะที่จำเป็นต่อการบริหาร สามารถใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการได้ ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสามารถสร้างหรือพัฒนาสื่อนวัตกรรมการสอนได้ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2567)

อย่างไรก็ดี ในการมุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งระบบให้สามารถผลิตนวัตกรรมได้นั้น จะต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนา หรือนำนวัตกรรมมาใช้กับการศึกษา คือ ผู้บริหาร ที่สามารถใช้นวัตกรรมในการนำสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นทักษะการคิดที่แตกต่าง คิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์การ เป็นทักษะความคิดพื้นฐานในการทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์การ ปลูกฝังทักษะการคิดให้เกิดขึ้นกับครู ผู้เรียน และบุคลากร (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิมา สุขสว่าง (2567) ที่กล่าวว่า การคิดเชิงนวัตกรรม เป็นการคิดสิ่งใหม่ ๆ ที่ช่วยแก้ปัญหา หรือพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ตอบสนองผู้คน การบริการหรือกระบวนการ ที่สามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์ได้ โดยทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีความสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และการยกระดับการบริหารจัดการและคุณภาพการศึกษาในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย ตามหลักธรรมาภิบาล สืบสานศาสตร์พระราชา และก้าวหน้าด้วยนวัตกรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 โดยมีพันธกิจในการพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและนวัตกรรม รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก พร้อมเน้นความปลอดภัยและคุณภาพของผู้เรียนตามบริบทโรงเรียน รวมถึงขับเคลื่อนและติดตามนโยบายโรงเรียนคุณภาพตาม 8 จุดเน้น เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในสังกัด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ, 2566) ทั้งนี้ การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการวิเคราะห์ที่แม่นยำ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งสามารถตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งและแม่นยำ (สุภมาส อังศุโชติ, 2551; สุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษารูปแบบสมการโครงสร้างของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่มีผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีความสำคัญและสอดคล้อง

กับบริบท เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร เพื่อหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนคุณภาพ โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างที่ช่วยระบุค่าน้ำหนักของตัวแปรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาและวางแผนการบริหารโรงเรียนให้ตรงจุด เพิ่มทักษะคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร และส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

คำถามการวิจัย

1. โมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร

2. ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬหรือไม่ อย่างไร

3. แนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของตัวแปรแฝงภายนอกบางประการที่ส่งผลต่อตัวแปรแฝงภายในที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด และพบว่าตัวแฝงภายนอกที่นำมาศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรแฝงภายในอยู่ในระดับสูง ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. โมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ

โรงเรียนคุณภาพ เป็นโรงเรียนที่มีการบริหารและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้ง เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข อีกทั้งยกระดับคุณภาพ

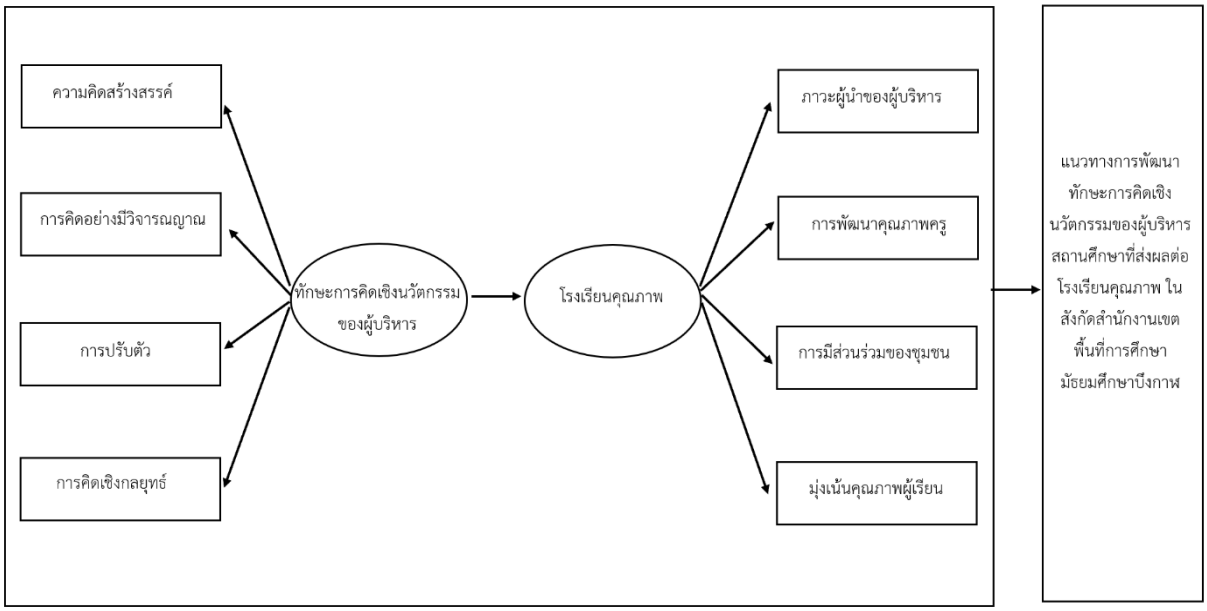
การจัดการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมในปัจจุบัน สอดคล้องกับ นริสรา คาสี (2567) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี ในด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดที่สำคัญสามารถจัดการศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ซึ่งก็คือนักเรียนที่มีคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพตามแนวคิดหลักการและทฤษฎีของ Simons (1997) โดยองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพมี 11 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้นำมืออาชีพ 2) มีวิสัยทัศน์ 3) มีสภาพแวดล้อมที่ดี 4) มุ่งเน้นการสอนและการเรียนรู้ 5) การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) เสริมแรงทางบวก 7) ตั้งความคาดหวังไว้สูง 8) มีการติดตามความก้าวหน้า 9) นักเรียนตระหนักในสิทธิ หน้าที่และรับผิดชอบของตนเอง 10) มีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน และ 11) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ Lutz (2005) กล่าวว่า องค์ประกอบของการนำองค์กรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ภาวะผู้นำ 3) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 4) การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ 5) ความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคม ซึ่งสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2562) กำหนดองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญๆ 3 องค์ประกอบหลักด้วยกัน คือ 1) ด้านผู้บริหาร 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และ3) ด้านนักเรียน และณัฐสุดา น้อยอาษา (2564) ได้สรุปองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร 2) การบริหารจัดการองค์กร 3) คุณภาพนักเรียน 4) คุณภาพครู และ 5) สภาพแวดล้อมโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้

จากการศึกษาองค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ สามารถนำวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนาคุณภาพครู 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) การมุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมเป็นกระบวนการคิดสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสิ่งใหม่ ให้ได้ผลผลิตหรือวิธีการใหม่ ๆ ตามความต้องการทางสังคมและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรเป็นทักษะความคิดพื้นฐานในการทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์การ สอดคล้องกับ สุกัญญา แช่มช้อย (2555) ที่ได้กล่าวว่า การคิดที่แตกต่าง คิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาองค์การ ซึ่งเป็นทักษะความคิดพื้นฐานในการทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์การ และศศิมา สุขสว่าง (2561) ได้กล่าวว่า การคิดเชิงนวัตกรรม หมายถึง การคิด ที่ช่วยแก้ปัญหา หรือพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ตอบสนองผู้คนหรือลูกค้า ด้วยกระบวนการใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า สามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารตามแนวคิดหลักการและทฤษฎีของ Jim Wheeler (2013) กำหนดองค์ประกอบไว้ 7 ทักษะ ดังนี้ 1) การแก้ปัญหาด้วยความคิดสร้างสรรค์ 2) กรอบความคิดเชิงนวัตกรรม 3) ความเป็นผู้นำและวัฒนธรรม 4) การทำงานร่วมกันและพลศาสตร์ของทีม 5) การจัดการเชิงกลยุทธ์ 6) การนำไปปฏิบัติและการดำเนินงาน และ 7) การเรียนรู้และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพยัต วุฒิรงค์ (2562) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวให้ทันยุค ทันสมัย จึงต้องมีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างการเติบโตภายในองค์กรอยู่เสมอ ประกอบไปด้วย 5 ทักษะ ดังนี้ 1) ความใส่ใจหรือการเอาใจใส่ 2) การให้ความสำคัญกับคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) การถ่ายทอดจินตนาการ 4) การเล่นอย่างจริงจัง และ 5) การร่วมมือในการสืบค้น และวิลาวัลย์ มาคุ้ม (2567) ได้ศึกษา กระบวนการคิดที่เป็น Innovative Thinking มาจัดกลุ่มซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) การคิดพื้นฐาน 2) การคิดอย่างมีเหตุผล 3) การคิดสร้างสรรค์ 4) การคิดองค์รวม และ 5) การคิดสู่ความสำเร็จ

จากการศึกษาองค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สามารถนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การปรับตัวและยืดหยุ่น และ4) การคิดเชิงกลยุทธ์ โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยรูปแบบการวิจัยแบบหลายช่วง (Multi – phase Design) Cresswell (2015) โดยมีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยเริ่มต้นการวิจัยระยะที่ 1 ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ระยะที่ 2 ด้วยวิธีการเชิงปริมาณ และระยะที่ 3 ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 โรงเรียน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 997 คน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหารจำนวน 69 คน และครู จำนวน 928 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนด อัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์เท่ากับ 1 : 20 และในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน พารามิเตอร์ เท่ากับ 9 พารามิเตอร์ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 180 คน จาก 25 โรงเรียน

3. วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sample Random Sampling) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกประชากรตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความครอบคลุมและเป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละประเภทโรงเรียนอย่างเหมาะสม จากนั้นทำการสุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูในแต่ละชั้นโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550) โดยวิธีการจับสลากให้ครบตามจำนวน

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การเชิงคุณภาพ

1. ศึกษารายละเอียดของแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ตัวแปรในการศึกษาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร และลักษณะของโรงเรียนคุณภาพ

2. นำแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท ที่สร้างแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรึกษาตรวจสอบหาข้อบกพร่องและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม แล้วแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เพื่อประเมินหาค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะมีการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ตามเกณฑ์ควรมีค่า 0.50 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามนี้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครู จำนวน 3 โรงเรียน แบ่งตามขนาดของโรงเรียน โรงเรียนละ 10 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความ เชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach’s Coefficient Alpha)

การวิจัยระยะที่ 2 การเชิงปริมาณ

1. ร่างแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อตรวจสอบและยืนยันแนวทางทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ การวิจัยระยะที่ 3 ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ

2.1 สร้างแบบแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 ยกร่างแนวทางการทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ และวิธีการปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อจัดทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ในการออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถาม

3. ทำการตรวจสอบความถูกต้องของการตอบกลับ คัดเลือกคำตอบที่ไม่สมบูรณ์ออก โดยพิจารณาจากลักษณะการตอบที่ให้ค่าน้ำหนักเดียวกันทุกข้อ และรวบรวมเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์แล้วคีย์ข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ IBM SPSS Statistics และ Mplus Editor Version 7 เพื่อวิเคราะห์ผลการวิจัย

5. ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ซึ่งผู้วิจัยทำการบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Mplus Editor Version 7

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ศึกษารายละเอียดของสาระ เนื้อหาอย่างเป็นระบบโดยมีการระบุประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ค่าไค-สแควร์โมเดล (x^2) มีค่าเท่ากับ 12.940 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 14 ค่าอัตราส่วนไค-สแควร์โมเดลต่ออิสระ (x^2/df) มีค่าเท่ากับ 0.9243 ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P-value) มีค่าเท่ากับ 0.5312 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องของ Trucker and Lewis (TLI) มีค่าเท่ากับ 1.001 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.000 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.014 สรุปได้ว่าค่าสถิติผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกตัว ดังนั้นโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

องค์ประกอบโมเดลการวัด	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			
	β	S.E.	t	R^2
ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร				
1. ความคิดสร้างสรรค์	0.884**	0.018	47.792	0.781
2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	0.920**	0.015	61.425	0.846
3. การปรับตัว	0.933**	0.013	69.657	0.871
4. การคิดเชิงกลยุทธ์	0.904**	0.019	48.712	0.817
โรงเรียนคุณภาพ				
1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	0.947**	0.017	55.103	0.897
2. การพัฒนาคุณภาพครู	0.872**	0.022	39.365	0.760
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.722**	0.037	19.456	0.521
4. มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน	0.876**	0.022	40.346	0.768

หมายเหตุ **p < .01

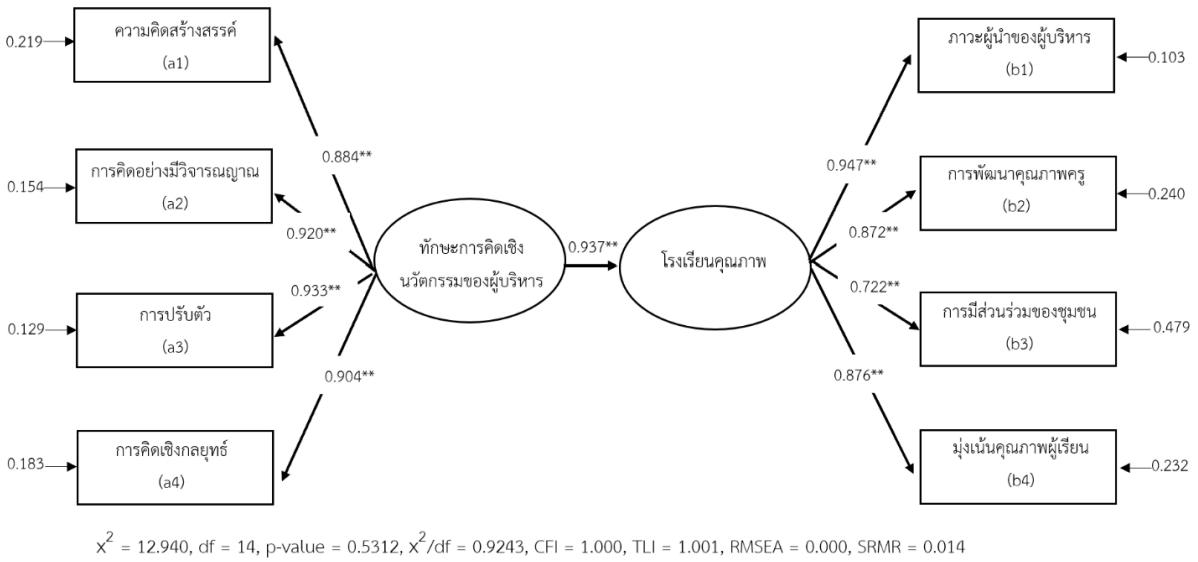
เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบพบว่า ตัวบ่งชี้ในโมเดลการวัดทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด คือ ทักษะการปรับตัว ตัวบ่งชี้ในโมเดลการวัดโรงเรียนคุณภาพ ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ตัวแปร	อิทธิพล		
	Total Effect	Direct Effect	Indirect Effect
	โรงเรียนคุณภาพ		
ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร	**0.937****	**0.937****	
R^2 โรงเรียนคุณภาพ เท่ากับ 87.70			
x^2 = 12.940, df = 14, p-value = 0.5312, x^2/df = 0.9243, CFI = 1.000, TLI = 1.001, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.014			

จากการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีขนาดอิทธิพลรวมและอิทธิพลตรงเชิงบวกเท่ากับ 0.937 หมายความว่า ถ้าทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้โรงเรียนคุณภาพ เพิ่มขึ้น 0.937 หน่วย โดยตัวแปรทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสามารถอธิบายความแปรปรวนในการเพิ่มขึ้นของตัวแปรโรงเรียนคุณภาพ ได้ร้อยละ 87.70 (R^2= 0.877) ดังภาพที่แสดงอิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ภาพที่ 2 โมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

3. แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การปรับตัว ผู้บริหารควรเป็นผู้นำที่ปรับตัวได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ครู และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 2) การคิดเชิงวิจารณญาณ ควรตัดสินใจอย่างมีระบบ โดยใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ส่งเสริมการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนและแก้ปัญหา พร้อมเปิดรับแนวทางใหม่ ๆ อย่างมีเหตุผล 3) การคิดเชิงกลยุทธ์ บริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม และใช้กระบวนการ PDCA ร่วมกันกำหนดแผนงานให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และ 4) ความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนการทำงานตามศักยภาพ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นำแนวคิดใหม่และเทคโนโลยีมาพัฒนาการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. จากผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สะท้อนถึงความเหมาะสมของการออกแบบโมเดลจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านองค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ ซึ่งได้นำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม เครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง เมื่อนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง พบว่าข้อมูลสอดคล้องกับทฤษฎีและโมเดลที่พัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยืนยันได้ว่าโมเดลนี้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่วิจัย และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ (สุภมาส อังศุโชติ, 2551) ที่ได้สรุปไว้ว่า โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ใช้วิเคราะห์เพื่อยืนยันโมเดลมากกว่าใช้วิเคราะห์เพื่อสำรวจหรือระบุ โมเดล เหมาะสำหรับทดสอบทฤษฎีมากกว่าการสร้าง ทฤษฎี การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) จะเริ่มจากสมมุติฐานการ วิจัยที่แสดงในรูปของโมเดล โดยโมเดลนั้นสามารถสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรที่อยู่ใน โมเดลได้ แล้วตรวจสอบโมเดลว่าเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยหรือไม่ ข้อตกลงเบื้องต้นในโมเดลบางอย่างสามารถผ่อนคลายได้ ในระหว่างการวิเคราะห์เพื่อยืนยัน โมเดลอาจมีการปรับโมเดลบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลแต่โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) มิได้ใช้เพื่อสร้างทฤษฎีใหม่โดยปราศจากทฤษฎีพื้นฐาน

2. การอภิปรายผลการศึกษาอิทธิพลทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ การปรับตัว การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงกลยุทธ์ และความคิดสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เนื่องจากทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ มีอิทธิพลอย่างมากต่อสถานศึกษาทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารที่มีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมจะสามารถนำพาสถานศึกษาให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนกลยุทธ์ได้เหมาะสมกับบริบท วิเคราะห์สถานการณ์ด้วยวิจารณญาณ และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ อุษณีย์ สีแก้วตู้ (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารในสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีขนาด

อิทธิพลเชิงบวก การมีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ หากทักษะการบริหารมากการบริหารระบบคุณภาพก็จะมากด้วย

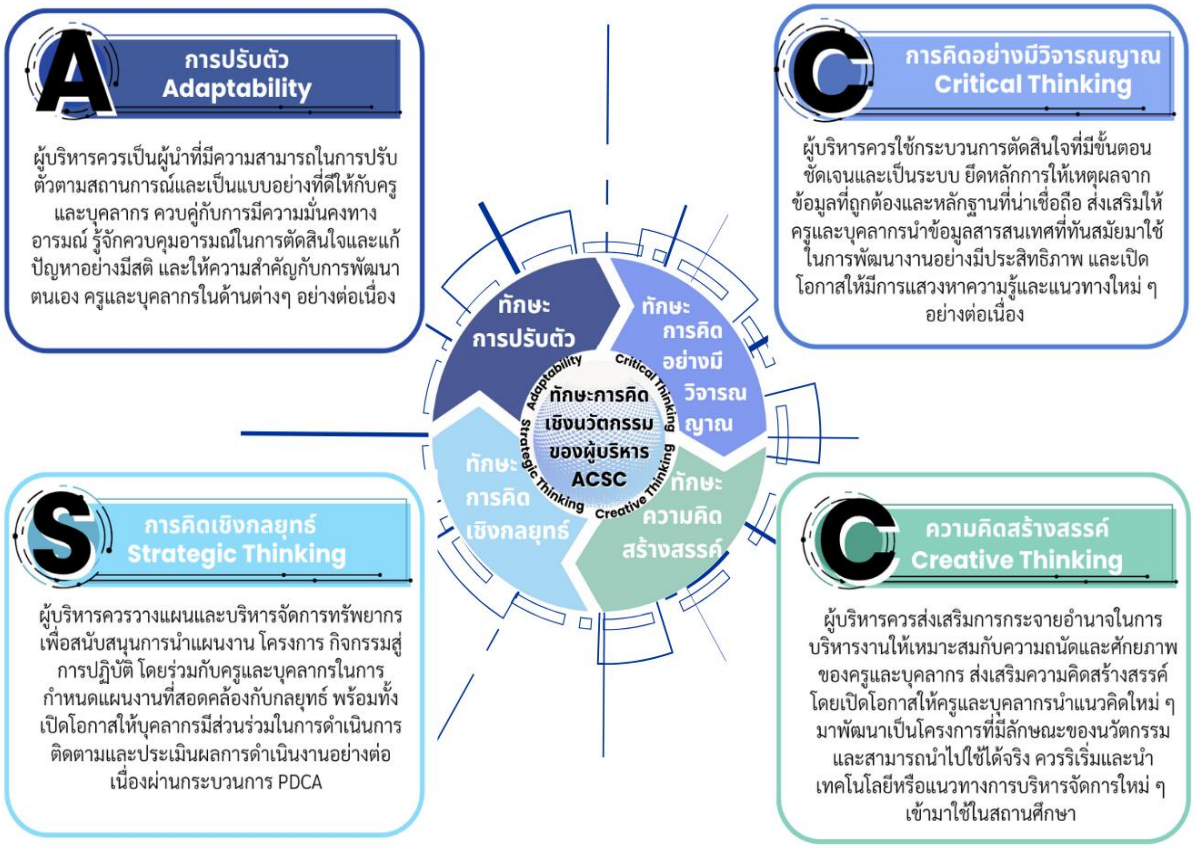
ทั้งนี้หากพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ในโมเดลการวัดทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ซึ่งองค์ประกอบที่สามารถอธิบายทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารได้ดีที่สุด คือ ทักษะการปรับตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการคิดเชิงนวัตกรรมต้องการความยืดหยุ่นและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารที่มีทักษะการปรับตัวจะสามารถตอบสนองต่อความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการนำแนวคิดใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ ศราวุธ โชคเจริญ (2564) ที่ได้สรุปในงานวิจัย ว่าด้านทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มาจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น มีทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในความปกติใหม่ อีกทั้งทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัวยังเป็นทักษะชีวิตและงานอาชีพสำหรับการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ บริหารยุคใหม่

ถ้าหากพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวบ่งชี้ในโมเดลการวัดโรงเรียนคุณภาพ ซึ่งองค์ประกอบที่สามารถอธิบายโรงเรียนคุณภาพได้ดีที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและมีคุณธรรมสามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล และนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ภาวะผู้นำยังช่วยส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับ ศักดา พรมกุล (2562) ที่ได้ให้ความหมายของ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหาร ที่แสดงถึงการมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาองค์การ โดยมีความสามารถในการสื่อสาร และการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเชิงบวก และผู้บริหารสามารถทำงานงานร่วมกับสมาชิกหรือเพื่อนร่วมงานได้ โดยการสร้างความเชื่อมั่น และการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดกับบุคลากร

3. จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ได้มาจากข้อมูลเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยจัดลำดับขององค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากนั้นนำองค์ประกอบที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางร่วมกับข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบและยืนยันแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่มากที่สุด สอดคล้องกับ พรสุดา หลักคำ (2566) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนามี 5 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารควรนำโรงเรียนและบุคลากร ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวิถีปกติใหม่ 2) การปรับตัวและยืดหยุ่น ผู้บริหารควร ปรับตัวและมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการองค์การ 3) การสร้างทีมร่วมแรงร่วมใจ ผู้บริหาร ควรส่งเสริมการสร้างทีมงานที่หลากหลาย 4) การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรพัฒนา ทักษะการสื่อสารและการเจรจาต่อรองเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในวิถีปกติใหม่อย่างเหมาะสม และ 5) การรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 ซึ่งได้องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การคิดเชิงกลยุทธ์ และ 4) การปรับตัว องค์ประกอบที่สังเคราะห์ขึ้น สามารถนำไปใช้ในการอธิบายสภาพความเป็นจริงของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ โดยผลการเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร พบว่า องค์ประกอบที่สามารถอธิบายทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ได้ดีที่สุด คือ ทักษะการปรับตัว รองลงมา คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ถัดมา คือ ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ และองค์ประกอบที่อธิบายได้น้อยที่สุด คือ ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ จึงนำผลสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ที่ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการร่างแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียน ให้มีคุณภาพสามารถไปปฏิบัติได้จริง ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านความคิดสร้างสรรค์ต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรจัดโครงสร้างงานตามความถนัด ส่งเสริมการแสดงความ

คิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาองค์กรจากมุมมองที่หลากหลาย ส่งเสริมการริเริ่มโครงการและนวัตกรรม พร้อมเปิดโอกาสในการเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์

2. จากผลการวิจัยพบว่า พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของโรงเรียนคุณภาพ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และสื่อสารให้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อสร้างแรงสนับสนุนอย่างยั่งยืน

3. จากผลการวิจัยพบว่า ค่าอิทธิพลทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและโรงเรียนคุณภาพ มีอิทธิพลทางบวกที่ส่งผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารทุกองค์ประกอบ เพื่อนำไปสู่การบริหารโรงเรียนคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษาที่ดำเนินการในลักษณะการวิจัยแบบผสาน โดยเน้นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลักและสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การจัดการความรู้ในองค์กร หรือวัฒนธรรมองค์กร

2. ควรมีการต่อยอดผลการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อออกแบบ ทดลอง และปรับปรุงแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารยุคใหม่ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของสถานศึกษาที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษา (พ.ศ.2560 - 2579).* ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2567, จาก https://www.moe.go.th.

นริสรา คำสี. (2567). *กลไกการนำองค์กรสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พยัต วุฒิรงค์. (2562). *“การจัดการนวัตกรรม ทรัพยากร องค์การแห่งการเรียนรู้ และนวัตกรรม (INNOVATION MANAGEMENT)”.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรสุดา หลักคำ. (2566). *โมเดลสมการโครงสร้างสมรรถนะของผู้บริหารในวิถีปกติใหม่ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิลาวัลย์ มาคุ้ม. (2567). *การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (Innovation Thinking).* ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2567, จาก https://elibrary.ksp.or.th/index.php?lvl=cmspage&pageid=4&id_article=181.

ศราวุธ โชคเจริญ. (2564). *โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารในความปกติใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศศิมา สุขสว่าง. (2567). *องค์ประกอบของการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking element).* ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2567, จาก https://www.sasimasuk.com/16805006/การพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรม-innovative-thinking-เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กร.

ศักดา พรมกุล. (2563). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14*(2), 117–128.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

สุภมาส อังศุโชติ. (2551). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. กรุงเทพฯ: บริษัท มิสชั่น มีเดีย จำกัด.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ. (2566). *แนวทางในการบริหาร.* แผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2566 – 2570).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *นโยบายการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาสู่การคิดเชิงนวัตกรรม.* ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2567, จาก https://www.obec.go.th/archives/406728.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนพัฒนาบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570.* ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2567, จาก https://www.moe.go.th/th/plan/2566-2570.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2567). *องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพในด้านผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา.* ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2567, จาก https://inno.obec.go.th.

อัมพร พินะสา. (2565). *การขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณภาพ.* ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2567, จาก https://www.obec.go.th/archives/671197

อุษณีย์ สีแก้วตู้. (2561). *โมเดลสมการโครงสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Creswell, J. W. (2015). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* 4th ed. SAGE Publications.

Lutz, O. (2005). *Quality framework for school evaluation and consequences for school design and assessment.* Retrieved August 1, 2024, from https://www.semanticscholar.org/paper/QUALITY-FRAMEWORK-FOR-SCHOOLEVALUATION-AND-FOR-AND-Oertel/.

Simon. (1997). Active Learning with the Storyline Approach. *School Vaar bell, 3*(4), 12-15.

Wheeler, J. (2013). The role of innovative thinking in strategic planning. *Journal of Strategic Innovation and Sustainability, 9*(1), 45–54.

The Study of Components of Creative Culture in Schools under Loei Primary Educational Service Area Office 2

Tanasun Mekwan[1*] & Wallapha Ariratana[2]

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: tanasun.m@kkumail.com*

Abstract

The research objectives aimed to 1) analyze components and indicators of creative culture 2) verify the congruence between the model for measuring creative culture components of creative culture development in schools under the Loei primary educational service area office 2, with the empirical data. A sample including 285 teachers and administrators from The Loei Primary Educational Service Area Office 2 was drawn using multi-stage sampling. The tool used for data collection was a 5-level rating scale questionnaire with content validity values between 0.67 and 1.00, and a reliability coefficient of 0.979. Descriptive and inferential statistics were performed using the SPSS program. Confirmatory factor analysis (CFA) was performed with the M-plus program. The research results revealed that: 1) Creative culture development in schools under the Loei primary educational service area office 2 consisted of 5 components and 14 indicators; (1) Network teamwork comprising 3 indicators; (2) Work motivation comprising 3 subcomponents; (3) Positive interpersonal relationships comprising 2 indicators; (4) Shared vision for change comprising 3 indicators; (5) Creative environment comprising 3 indicators. 2) The model of creative culture in schools that was developed by the research was consistent with the empirical data with x^2 = 53.431, df = 54, P-Value = 0.4963, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.021, CFI = 1.000, TLI = 1.000

Keywords: Creative Culture, Creative Culture in School, Composition Analysis

Received: 2025-06-12; Revised: 2025-07-26; Accepted: 2505-07-26

การศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

ธนสรรค์ เมฆวัน[1], วัลลภา อารีรัตน์[2*]

1 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: tanasun.m@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา 2) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 285 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.979 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและองค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม M-plus7.0 ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analy : CFA) ผลการวิจัย พบว่า 1) วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มี 5 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย มี 3 ตัวบ่งชี้ (2) แรงจูงใจในการทำงาน มี 3 ตัวบ่งชี้ (3) มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก มี 2 ตัวบ่งชี้ (4) วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง มี 3 ตัวบ่งชี้ และ (5) สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) โมเดลตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีค่า χ^2 = 53.431, df = 54, P-Value = 0.4963, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.021, CFI = 1.000, TLI = 1.000

คำสำคัญ: วัฒนธรรมสร้างสรรค์, วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา, การวิเคราะห์องค์ประกอบ

บทนำ

ในโลกยุคหลังจากการเกิดวิกฤตการณ์ของโรคระบาดไวรัส COVID-19 เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทุกด้าน ทั้งด้านการสร้างค่านิยมใหม่และพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย นำไปสู่ปรากฏการณ์ใหม่ทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการดำเนินชีวิต (ธัชนนท์ บุญหล้า, 2564) ทำให้องค์กรในยุคปัจจุบันไม่สามารถดำรงอยู่ได้เพียงแค่ยึดถือแนวทางเดิม แต่ต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่น สร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาของบุคลากรและเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่สนับสนุนการกระจายอำนาจ ทั้งนี้ วัฒนธรรมองค์กรยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กร โดยการส่งเสริมค่านิยมที่ดี ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เพียงช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กรอีกด้วย (รุ้งลาวัลย์ สกุลมาลัยทอง และคณะ, 2560)

วัฒนธรรมสร้างสรรค์ เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับค่านิยมในการปฏิบัติงาน ผู้ร่วมงานมีปฏิสัมพันธ์และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อเป้าหมายความสำเร็จขององค์กร เกิดความพอใจในความสำเร็จของผู้ร่วมปฏิบัติงานทุกคน มุ่งเน้นการทำงานอย่างสร้างสรรค์ สร้างค่านิยมในการทำงานที่มุ่งความสำเร็จสู่ประสิทธิผล (Cooke and Lafferty, 1989) โดยสถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์กรที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพรวมไปถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายในสถานศึกษาที่ดีด้วย จะทำให้เกิดกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเสริมสร้างครูให้มีความเข้มแข็งทางวิชาชีพ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ที่ส่งผลให้ผู้เรียนเติบโตอย่างมีความสุขและพร้อมดำรงชีวิตในสังคม พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริลักษณ์ แสนตรงและคณะ, 2563) สถานศึกษาที่จะมีวัฒนธรรมสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้นั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในทุกองค์กร ที่จะต้องส่งเสริมและมีการกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทุกคน มีจิตสำนึกในการร่วมกันสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นภายในองค์กรอย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ชลธิชา บุนนท์, 2564) จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้บุคลากรมีความรักความศรัทธาต่อสถานศึกษา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทางค่านิยมใหม่เช่นเดียวกัน (สุระศิลป์ เกษสวนจิต, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นองค์การการศึกษา ภายใต้การกำกับ ดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566 พบว่าปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น มีโครงการต่างๆ มากมายที่เร่งรัดในการจัดกิจกรรมในช่วงระยะเวลาสิ้นปีงบประมาณ ที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการสอนของครูผู้สอน ภาระงานที่ซ้ำซ้อน ขาดความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เป็นต้น โดยแนวทางในการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมเลย เขต 2 คือ การศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มการจัดการเรียนรู้ในอนาคต การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากร การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์การทำงาน เป้าหมาย เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2566) ซึ่งผู้บริหารในสถานศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนว คิดวิธีการในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดนวัตกรรมการทำงานในองค์กรแบบใหม่ ๆ จนเกิดค่านิยมและความเชื่อที่เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่บุคลากรในองค์กรยึดถือเป็นแนวในการปฏิบัติ (ดลฤดี ปานดวง, 2562) โดยผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีการสร้างความเชื่อมั่นแก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน จะทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างเต็มศักยภาพด้วยความเต็มใจ ก้าวไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ร่วมกันจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์ที่

เข้มแข็ง ที่จะส่งผลให้องค์กรมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล จนกลายเป็นองค์กรชั้นนำต้นแบบได้ ในอนาคต (อนิวรรต จันทร์เทพและคณะ, 2565)

จากความสำคัญดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สามารถเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญอีกทางเลือกหนึ่งที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษามีจำนวนไม่มาก จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการศึกษาองค์ประกอบตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาผู้บริหารและครูสู่การสร้างสถานศึกษาแห่งวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ที่สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วยอะไรบ้าง

2. โมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

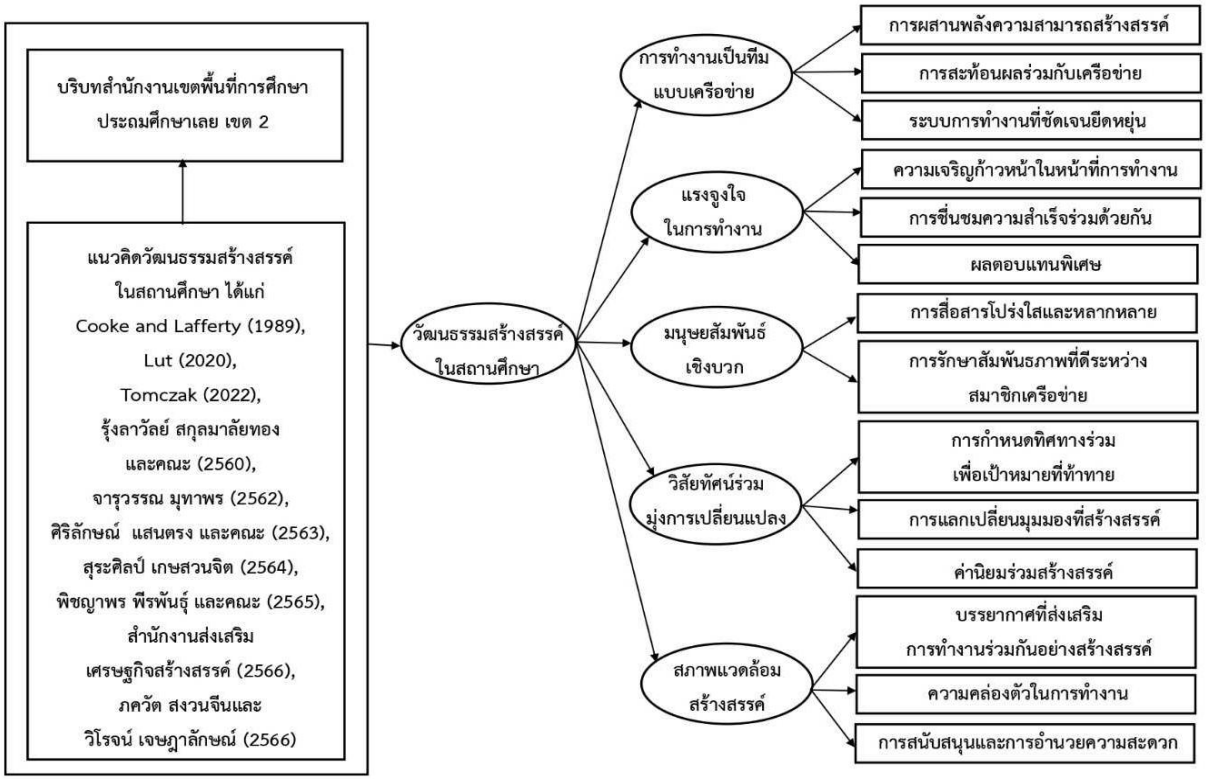
3.2 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติงานร่วมของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ภายใต้การทำงานร่วมกันเป็นทีมเครือแบบข่าย เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและมุ่งบรรลุเป้าหมายที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมธรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดหลักการและทฤษฎีของ Cooke and Lafferty (1989) ได้กล่าวถึงลักษณะพื้นฐาน องค์ประกอบของวัฒนธรรมในลักษณะสร้างสรรค์ (The Constructive Culture) ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ มุ่งความสำเร็จ มุ่งสัจการแห่งตน มุ่งบุคคล และมุ่งไมตรีสัมพันธ์, Lut (2020) ได้ให้ทัศนะองค์เกี่ยวกับวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การมุ่งความสำเร็จ การตระหนักรู้ในตนเอง การสนับสนุนแบบเห็นอกเห็นใจ การสร้างสัมพันธมิตร วัฒนธรรมเชิงรับ และวัฒนธรรมเชิงรุก, Tomczak (2022) ได้สรุปองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ ประกอบด้วย สภาพการทำงานที่สร้างสรรค์ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การสร้างทีมงานเชิงบวก ระบบการสร้างแรงจูงใจสำหรับการกระทำที่สร้างสรรค์ และการมอบงานที่ความท้าทาย, รุ้งลาวัลย์ สกุลมาลัยทองและคณะ (2560) สรุปว่าองค์ประกอบของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ต้องประกอบด้วย ด้านนโยบาย และเป้าหมาย การพัฒนาสภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ โครงสร้างองค์กรเชิงสร้างสรรค์ ระบบที่สนับสนุนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ การบริหารและการพัฒนาบุคลากรเชิงสร้างสรรค์ ผู้นำองค์กรสร้างสรรค์ และพฤติกรรมและทัศนคติสร้างสรรค์, จารุวรรณ มุทาพร (2562) สังเคราะห์องค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยการทำงานเป็นทีม สัมพันธภาพในองค์การ บรรยากาศขององค์การ ค่านิยมในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงาน,ศิริลักษณ์ แสนตรง และ

คณะ (2563) ได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พฤติกรรมสร้างสรรค์ ค่านิยมร่วม การสื่อสารสร้างสรรค์ บรรยากาศแบบเปิด การทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย 2) แรงจูงใจในการทำงาน 3) มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก 4) วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง 5) สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์,สุระศิลป์ เกษสวนจิต (2564) กล่าวว่าองค์กรที่มีค่านิยมสร้างสรรค์ บุคลากรมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน มีบรรยากาศการทำงานที่ดี บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานเต็มศักยภาพ เน้นการทำงานทีม มุ่งสู่ความสำเร็จขององค์กร เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมสร้างสรรค์, พิชญาพร พีรพันธุ์ และคณะ (2565) ได้พัฒนาองค์ประกอบวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การมุ่งที่ความสำเร็จ การตระหนักถึงศักยภาพของบุคคล การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก, สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2566) ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรในลักษณะสร้างสรรค์ องค์ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กรและความเป็นผู้นำ โครงสร้างพื้นฐานและสภาพสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือและพลวัตของทีม การเรียนรู้และการพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงาน, ภควัต สงวนจีนและวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2566) ได้เสนอองค์ประกอบของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้แบบฝังลึก การสร้างพฤติกรรมเครือข่าย ความพร้อมในด้านทรัพยากร รางวัลตอบแทนภายใน

จากการศึกษาองค์ประกอบวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สามารถนำวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา ที่เป็นกลไก/วิธีการซึ่งให้ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ตามองค์ประกอบ คือ 1) การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย 2) แรงจูงใจในการทำงาน 3) มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก 4) วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง 5) สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 152 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 135 คนและครู จำนวน 1,058 คน รวมทั้งสิ้น 1,193 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 32 คน และครู จำนวน 253 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยใช้เกณฑ์สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นฟังก์ชันของจำนวนพารามิเตอร์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Hair et al.(2010) การวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 15 คนต่อ 1 พารามิเตอร์ (มี 19 พารามิเตอร์ใช้อัตราส่วน 15 : 1) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

1. ใช้การเลือกสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ แบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่

2. ใช้หลักการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยจำแนกตามสัดส่วนของจำนวนประชากรผู้บริหารและครูแต่ละแห่งให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนครบตามจำนวน

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างและพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้จากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎี การพัฒนาตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษาจากตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดนิยามในการพัฒนาตัวบ่งชี้

1.2 นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารมาสร้างกรอบแนวคิด แล้วนำไปสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 และรูปแบบเชิงทฤษฎีที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล (Information) เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, 1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ ค่าความตรงของเครื่องมือ (Validity) โดยหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) (บุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2555) ผู้วิจัยพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 ร่างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามระดับการปฏิบัติ/พฤติกรรมของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา จากการสังเคราะห์ในเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ พร้อมข้อเสนอแนะ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.2 นำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุง ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา เป็นนักวิชาการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ในตำแหน่งไม่น้อยกว่า 10 ปี ซึ่งมีจำนวน 2 ใน 3 ของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเห็นชอบหรือค่าดัชนีความสอดคล้อง ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 -1.00

3.3 นำร่างแบบสอบถามที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องที่อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไปหาค่าความเที่ยง (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) โดยไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล (Informant) ที่มีบริบทใกล้เคียง จำนวน 30 คน

3.4 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเที่ยง โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's A Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ (r) เท่ากับ 0.979 จากนั้นนำผลคุณภาพเครื่องมือที่ทดลองใช้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ก่อนนำไปเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ในขั้นต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นบันทึกข้อความเสนอคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำหนังสือจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

3. นำหนังสือจากหน่วยงานต้นสังกัด ขออนุญาตจากผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาและขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ แล้วผู้วิจัยประสานติดต่อขอรับคืนที่ฝ่ายธุรการ ได้รับมาจำนวน 285 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. ตรวจสอบและคัดแยกฉบับที่สมบูรณ์ จำนวน 285 ฉบับ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสถิติบรรยายโดยใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสถิติอ้างอิง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ M-plus ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) มากกว่าหรือเท่ากับ 3.00 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) เท่ากับหรือต่ำกว่า 20 % และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อคัดสรรตัวบ่งชี้กำหนดองค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ในการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งถ้าผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งแรกยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยต้องปรับโมเดลเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย จำนวน 5 องค์ประกอบหลัก 14 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.38-4.48 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายอยู่ระหว่าง 14.31-16.44 ดังภาพที่ 1

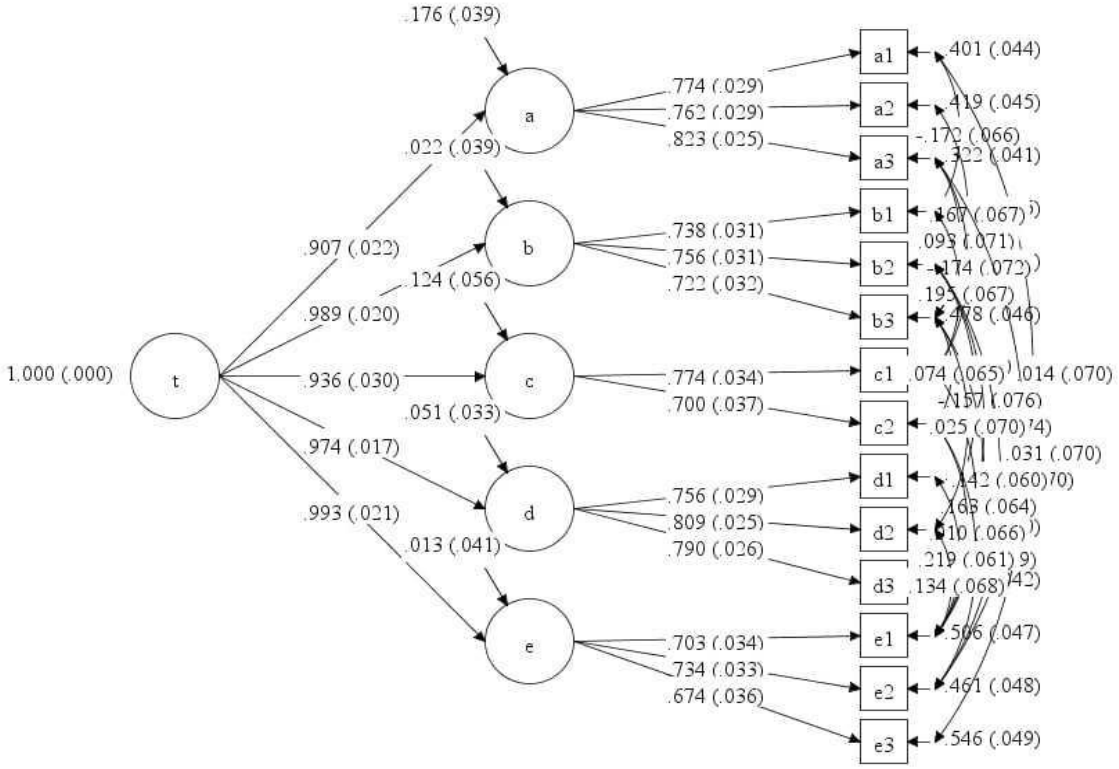
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานความเหมาะสมของตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา

สัญลักษณ์	วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
		$(\bar{X})$	S.D.	C.V.	ความหมาย
a	1. การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย	4.41	0.71	16.10	เหมาะสม
a1	1.1 การผสานพลังความสามารถสร้างสรรค์	4.38	0.72	16.44	เหมาะสม
a2	1.2 การสะท้อนผลร่วมกับเครือข่าย	4.41	0.70	15.93	เหมาะสม
a3	1.3 ระบบการทำงานที่ชัดเจนยืดหยุ่น	4.44	0.71	16.05	เหมาะสม
b	2.แรงจูงใจในการทำงาน	4.46	0.65	14.57	เหมาะสม
b1	2.1 ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน	4.46	0.64	14.32	เหมาะสม
b2	2.2 การชื่นชมความสำเร็จร่วมด้วยกัน	4.47	0.64	14.31	เหมาะสม
b3	2.3 ผลตอบแทนพิเศษ	4.45	0.67	15.12	เหมาะสม
c	3.มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก	4.43	0.68	15.35	เหมาะสม
c1	3.1 การสื่อสารโปร่งใสและหลากหลาย	4.41	0.70	15.41	เหมาะสม
c2	3.2 การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย	4.45	0.66	14.90	เหมาะสม
d	4.วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง	4.47	0.67	14.99	เหมาะสม
d1	4.1 การกำหนดทิศทางร่วมเพื่อเป้าหมายที่ท้าทาย	4.47	0.66	14.83	เหมาะสม
d2	4.2 การแลกเปลี่ยนมุมมองที่สร้างสรรค์	4.48	0.67	14.95	เหมาะสม
d3	4.3 ค่านิยมร่วมสร้างสรรค์	4.47	0.67	14.98	เหมาะสม
e	5.สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์	4.46	0.67	15.02	เหมาะสม

สัญลักษณ์	วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
		($\overline{X}$)	S.D.	C.V.	ความหมาย
e1	5.1 บรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์	4.45	0.66	14.82	เหมาะสม
e2	5.2 ความคล่องตัวในการทำงาน	4.47	0.67	14.98	เหมาะสม
e3	5.3 การสนับสนุนและการอำนวยความสะดวก	4.45	0.68	15.42	เหมาะสม
โดยรวมทั้งหมด		4.45	0.68	15.28	เหมาะสม

หมายเหตุ $\overline{X}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ย,S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน,C.V.หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

2. ผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อพิจารณาค่าไคสแควร์ (X^2) เท่ากับ 53.431 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 54 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) เท่ากับ 0.4963 แสดงว่าค่าไคสแควร์ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR) เท่ากับ 0.021 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.000 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ 1.000 แสดงว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 2 และตารางที่ 3

X^2 = 53.431, df = 54, X^2 / df = 0.989, P-Value = 0.4963, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.021, CFI = 1.000, TLI = 1.000

ภาพที่ 2 โมเดลการวัดองค์ประกอบตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่มีการปรับแล้ว

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบหลักของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

องค์ประกอบหลัก	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ			ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2)	สัมประสิทธิ์ของคะแนนองค์ประกอบ (FS)
	β	S.E.	t		
1.การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย	0.907	0.022	42.075	0.824	0.016
2.แรงจูงใจในการทำงาน	0.989	0.020	50.295	0.978	0.029
3.มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก	0.936	0.030	31.202	0.876	0.025
4.วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง	0.974	0.017	57.363	0.949	0.025
5.สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์	0.993	0.021	48.287	0.987	0.030

จากตารางที่ 3 พบว่า องค์ประกอบในรูปแบบคะแนนมาตรฐานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) สามารถเรียงลำดับจากค่ามากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ (β = 0.993) 2) แรงจูงใจในการทำงาน (β = 0.989) 3) วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง (β = 0.974) 4) มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก (β = 0.936) และ 5) การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย (β = 0.907) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบผลเรื่ององค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษาที่มีประเด็นในการนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่หลัก 1) การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย 2) แรงจูงใจในการทำงาน 3) มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก 4) วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง และ 5) สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.33-4.48 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมสร้างสรรค์อย่างหลากหลายและรัดกุม ประกอบกับได้มีการนำเสนอร่างโมเดลตัวบ่งชี้การพัฒนาวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น จึงได้องค์ประกอบตัวบ่งชี้ที่มีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ แสนตรง (2563) ที่ระบุองค์ประกอบวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย พฤติกรรมสร้างสรรค์ ค่านิยมร่วม การสื่อสารสร้างสรรค์ บรรยากาศแบบเปิดและการทำงานเป็นทีม และยังสอดคล้องกับ จารุวรรณ มุทาพร (2563) ได้ศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ กับความพึงพอใจในการทำงานของครู ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม สัมพันธภาพในองค์การ บรรยากาศขององค์การ ค่านิยมในการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงาน และยังสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2566) ที่ระบุว่าวัฒนธรรมองค์กรในลักษณะสร้างสรรค์ ควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ วัฒนธรรมองค์กรและความเป็นผู้นำ โครงสร้างพื้นฐานและสภาพสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือและพลวัตของทีม การเรียนรู้และการพัฒนา และกลยุทธ์การดำเนินงาน

2. ผลการวิจัย พบว่าโมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนีความ

กลมกลืนของโมเดลการวัดเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นั่นคือองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สังเคราะห์ขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผล ได้แก่

สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ (Creative environment) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด แสดงให้เห็นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด สำหรับการสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ สามารถสร้างความคล่องตัวในการทำงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวและสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงมีการนำระบบข้อมูลสาระสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการอย่าง มีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน มีระสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบท ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (2566) ที่ระบุว่า สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ ในองค์กรที่มีความเหมาะสม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร มีบทบาทช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากรเพื่อเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งความสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ ศุภรัตน์และกล้าหาญ ณ น่าน (2565) ที่ระบุว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรม โดยมีการจัดหาอุปกรณ์สำนักงานภายในองค์การที่ทันสมัยให้เพียงพอและเหมาะสมต่อการทำงาน สอดคล้องกับภควัต สงวนจีนและวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2566) ได้ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ต่อผลการปฏิบัติงานพบว่า ด้านความพร้อมในด้านทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล (Digital Transformation) ในขณะเดียวกัน การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่การมีวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษาน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่ายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้มีการจัดโครงการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐานในการทำงานเป็นทีมที่ใช้เครือข่ายในการปฏิบัติงานเป็นประจำอยู่แล้ว จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย เป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักต่อวัฒนธรรมสร้างสรรค์น้อยที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของธนเสฏฐ์ โมระศิลปินและคณะ (2565) พบว่า ปัจจัย การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย (NES) มีอิทธิพลรวมสูงสุด 0.383 ซึ่งแสดง ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดสรรงานตามความสามารถของบุคลากรและการมีส่วนร่วมในการทำงาน ส่งผลดีต่อองค์กรโดยรวมในทำนองเดียวกันกับ ไชยวิทย์ แจ่มเที่ยงตรงและคณะ (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างทีมงานของผู้บริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนเอกชนในประเทศไทย พบว่าการพัฒนาทีมงานอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่าหากมีการพัฒนาทีมงานตามขั้นตอนที่เป็นระบบ ทำให้องค์กรสามารถพัฒนาไปอย่างก้าวไกลและมีความมั่นคง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่หลัก 1) การทำงานเป็นทีมแบบเครือข่าย มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การผสานผลังความสามารถสร้างสรรค์ (2) การสะท้อนผลร่วมกับเครือข่าย

(3) ระบบการทำงานที่ชัดเจนยืดหยุ่น 2) แรงจูงใจในการทำงาน มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (2)การชื่นชมความสำเร็จร่วมกันและ (3) ผลตอบแทนพิเศษ 3) มนุษยสัมพันธ์เชิงบวก มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)การสื่อสารที่โปร่งใสและหลากหลาย และ(2)การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย 4) วิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเปลี่ยนแปลง มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ (1) การกำหนดทิศทางร่วมเพื่อเป้าหมายที่ท้าทาย (2) การแลกเปลี่ยนมุมมองที่สร้างสรรค์และ (3) ค่านิยมร่วมสร้างสรรค์ และ5) สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) บรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ (2) ความคล่องตัวในการทำงานและ (3)การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

เมื่อจัดเรียงองค์ประกอบในรูปแบบคะแนนมาตรฐานมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) สามารถสรุปองค์ความรู้เป็นโมเดลองค์ประกอบ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ประกอบวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ในรูปแบบคะแนนมาตรฐานตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ควรนำรูปแบบการพัฒนา วัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา โดยการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางฯ ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด คือสภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ นำมาบูรณาการหรือประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งวัฒนธรรมสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็นระดับ

พฤติกรรมการแสดงออกของบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ดังนั้นหากมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จะทำให้การอธิบายวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษามีความชัดเจนมากขึ้น

2.ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมสร้างสรรค์ตามขนาดสถานศึกษาในบริบทสถานศึกษาเอกชนเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมสร้างสรรค์ที่เหมาะสมตามบริบทนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ ศุภรัตน์ และ กล้าหาญ ณ น่าน. (2566). สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานของข้าราชการครูประถมศึกษา.*วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 10(1), 20-35

จารุวรรณ มุทาพร. (2562). *โมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์กับความพึงพอใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1* . วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชลธิชา บุนนท์. (2564). *วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไชยวิทย์ แจ่มเที่ยงตรง. (2564). การสร้างทีมงานของผู้บริหารเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนเอกชนในประเทศไทย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 201-214.

ดลฤดี ปานทอง. (2562). *วัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โรงงานน้ำตาลในจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์มหาบัญฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนเสฏฐ์ โมระศิลปิน. (2565). การบริหารพื้นที่ทำงานเสมือนจริงในมุมมองของการออกแบบงานความคล่องตัวและการทำงานเป็นทีมแบบเครือข่ายเพื่อผลิตภาพองค์กร.*วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคม*, 12(2), 519-534

ธัชนนท์ บุญหล้า. (2564). *โครงศึกษาวัฒนธรรมไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

บุญใจ ศรีสถิตนรากูล. (2555). *การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชญาพร พีรพันธุ์, วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์และ ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (2565). กรอบแนวคิดศักยภาพความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม: ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์. *วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร*, 8(2), 306-318.

ภควัต สงวนจีนและวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2566). อิทธิพลขององวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ต่อผลการปฏิบัติงานเชิงนวัตกรรมของพนักงานขาย : บทบาทของการควบคุมพฤติกรรมและการสนับสนุนทางสังคม.*วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 7(1), 68-87

รุ้งลาวัลย์ สกุลมาลัยทอง,ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐและ พฤทธิ์ศิริ บรรณพิทักษ์. (2560). กลยุทธ์การเสริมสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี,* 11(1), 321-344.

ศิริลักษณ์ แสนตรง, ดาวรุวรรณ ถวิลการ และวัลลภา อารีรัตน์. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบ วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 10(1), 9-17.

สุระศิลป์ เกษสวนจิต. (2564). *โมเดลสมการโครงสร้างวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566*. สืบค้นจาก https://www.loei2.go.th/wp/

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2566).*รายงาน"Creative Maturity: How to Foster Creativity in Your Organization สร้างองค์กรอย่างไรให้สร้างสรรค์"*. สืบค้นจาก https://www.cea.or.th/en/single-research/Creative-Maturity

อนิวรรต จันทร์เทพ, จิตรา จันทราเกตุรวิ และ ทิวัตถ์ มณีโชต. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์การลักษณะสร้างสรรค์ตามความคิดเห็นของครู กลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 2063-2076

Cook, R.A. & Lafferty, L.J. .(1989). *Organization culture inventory*. Plymouth, MI:Human Synergistics.

Hair, J.F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis.* USA: Pearson Education International.

Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill

Lut, D. M. (2020). *Constructive organizational culture: Ideal work environment for GenerationZ.* https://www.researchgate.net/publication/341266779

Tomczak, K. (2022). The creative culture and level of innovation in the selected manufacturing enterprises. *Management and Production Engineering Review*, 13(2), 117-126.

Schools Management as Learning Communities for Small Primary Schools in Nong Khai Province: A Case Study

Aphidet Thitapan[1*] & Bunyarit Petwisit[2*] & Wallapha Ariratana[3]

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
3 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: aphidetth@kkumail.com*

Abstract

This research is qualitative research using a case study. The purpose of it was to study the phenomenon of school management as learning community in a small primary school in Nong Khai Province. The key informants included 12 participants: school administrators, teachers, and community representatives. Data collection tools consisted of interview forms, observation checklists, and document review forms. Data were analyzed using descriptive content analysis based on the research framework, and the data were validated using the triangulation method. The research findings are presented in descriptive narrative form and summarized in a concept mapping diagram. The research results revealed that. 1. Vision for Improving Student Quality: The school organized joint activities to create a shared vision focused on learner quality, built networks for proactive teaching, and promoted student excellence. 2. Empowering Teachers: Administrators enhanced teachers' skills through varied methods, supported network communication, learning resources, and knowledge exchange. 3. Research-based Classroom Management: The school encouraged classroom research through PLC and Lesson Study to improve student learning and teacher development. 4. Creating a Supportive Work Environment: Creative communication and individual talent were promoted alongside a balanced workload, supported by PLC and (LS) activities. 5. Collaborative Supervision and Monitoring: Administrators used an open, flexible approach to supervision, emphasizing participation and networks, with Lesson Study improving effectiveness.

Keywords: School Management, Schools as Learning Communities, A Case Study

Received: 2025-06-12; Revised: 2025-07-26; Accepted: 2505-07-27

การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย: กรณีศึกษา

อภิเดช ธิตะปัน[1*], บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์[2], วัลลภา อารีรัตน์[3]

1 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
** Corresponding author. E-mail: tanasun.m@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และตัวแทนชุมชน รวมจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบตรวจสอบเอกสาร โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการแบบสามเส้า และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาความเรียงและสรุปเป็นแผนภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ พบว่า 1. ด้านการมีวิสัยทัศน์มุ่งคุณภาพผู้เรียน พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมมือรวมพลังกำหนดวิสัยทัศน์มุ่งคุณภาพผู้เรียน สร้างเครือข่ายพัฒนาการสอนเชิงรุกสู่ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียน 2. ด้านการเสริมพลังอำนาจการทำงานแก่ครู พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาครูให้เชี่ยวชาญ ประสานสัมพันธ์เครือข่ายสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ และเผยแพร่การเรียนรู้สู่การพัฒนาวิชาชีพ 3. ด้านการจัดการชั้นเรียนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน พบว่า โรงเรียนส่งเสริมการเรียนรู้วิจัยในชั้นเรียน ดำเนินการวิจัยด้วยกิจกรรม PLC และLesson Study และการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ สู่การพัฒนาผู้เรียนและวิชาชีพ 4. ด้านการสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร พบว่า การส่งเสริมการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และปฏิบัติงามตามความถนัดมีภาระงานที่เหมาะสม ร่วมทั้งกิจกรรมPLC และ (LS) สร้างสามัคคีและการทำงานเป็นทีม และ5. ด้านการนิเทศกำกับติดตามแบบร่วมพลัง พบว่า ผู้บริหารเปิดกว้างและยืดหยุ่นในการนิเทศกำกับติดตาม สร้างการนิเทศกำกับติดตามอย่างมีส่วนร่วม และ (LS) ช่วยเติมเต็มการนิเทศให้ประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการโรงเรียน, โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้, กรณีศึกษา

บทนำ

การศึกษานับเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และกำหนดทิศทางของประเทศ หากมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งเสริมการสร้างพลเมืองที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะในยุคเทคโนโลยีพลิกผัน (Disruptive Technology) ที่การจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรมีบทบาทและหน้าที่จัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความสามารถและทักษะสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีอาชีพที่ดีเลี้ยงครอบครัวได้ในอนาคต สร้างครูมืออาชีพมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ (พิกุล นามฮุง, 2022) แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีหลักการเดียวกับโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) ที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนแบบองค์รวม (Whole School Approach) สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันคู่ขนานกับการอบรมบ่มนิสัย สำหรับผู้บริหารจะส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาวิชาชีพตนเองร่วมกับเพื่อนครู และผู้ปกครองและชุมชนโรงเรียนจึงเป็นชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการปฏิรูปการเรียนการสอนโรงเรียน (Manabu Sato, 2019)

ดังนั้น การได้มาซึ่งบทเรียนที่ได้เรียนรู้หรือผลสรุปของการพัฒนาจึงจำเป็นต้องเข้าไปศึกษาวิธีการหรือกระบวนการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบให้มีความเข้าใจด้วยการวิจัยแบบกรณีศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Hayden Coombs (2022) กล่าวว่า การวิจัยแบบกรณีศึกษาเป็นแนวทางที่มุ่งสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาหรือปรากฏการณ์ในชีวิตจริง โดยมีขอบเขตชัดเจน อาจศึกษาในระดับบุคคล กลุ่ม หรือเหตุการณ์ โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะเจาะจงและลึกซึ้ง และสามารถนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือทฤษฎีใหม่ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 กำหนดนโยบายและจุดเน้น ประจำปีงบประมาณ 2567 ข้อที่ 8 การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ (สพป.หนองคาย เขต1, 2566) ที่สนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ นโยบายระยะเร่งด่วน การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านคุณภาพนักเรียน คุณภาพครู คุณภาพการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพแบบองค์รวม เพื่อยกระดับการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ โครงการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง (สพป.หนองคาย เขต1, 2565) จึงเป็นหนึ่งโครงการที่มีความสำคัญที่สามารถพัฒนาการบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จได้ตามที่กำหนด

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ของ สพป.หนองคาย เขต 1 และได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 โดยผลของการดำเนินงานภาพรวมการบริหารจัดการของโรงเรียนได้รับประกันคุณภาพภายนอก (พ.ศ.2565-2569) จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนานักเรียน ครู และการบริหารอย่างมีคุณภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางการบริหารโรงเรียนเป็นชุมชนแห่ง

การเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้นในการสอบวัดระดับความรู้ระดับชาติ ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยรวมมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกปีการศึกษา (SAR, 2566)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทเรียนความสำเร็จจากข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปรากฏการณ์การบริหารจัดการโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนกรณีศึกษา และถอดบทเรียนความสำเร็จของโรงเรียนกรณีศึกษาในครั้งนี้ ให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนา อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

ปรากฏการณ์การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งวิชาการและการอยู่ร่วมในสังคม ครูมีพื้นที่ในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองและชุมชนร่วมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน โดยมีรากฐานอยู่บนวิสัยทัศน์ปรัชญา และกิจกรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการเสวนาพูดคุยและแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของทุกคนในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิดหลักการและทฤษฎีของ Manabu Sato (2019) (2559), วัชระ ป้านภูมิ (2023), Sarah Garr (2019), Boyd และ Hord (1994), ศนิชา ภาวโน (2562), วิจารณ์ พานิช (2566), อัญชลี ศรีกลชาญ (2565), และทรงวุฒิ วีเปลี่ยนและคณะ (2566) โดยผู้วิจัยพบว่าแต่ละองค์ประกอบมีความคล้ายคลึงกันเพียงแต่ถูกเรียกแตกต่างกันไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปความหมายและเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันเพื่อนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบของโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์มุ่งคุณภาพผู้เรียน (Vision focuses on student quality) หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันมุ่งการเรียนการสอนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเปิดและเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ที่สร้างสรรค์ความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอและมีความชัดเจนอย่างมีประสิทธิภาพ ที่มุ่งไปสู่คุณภาพและความเป็นเลิศของผู้เรียน

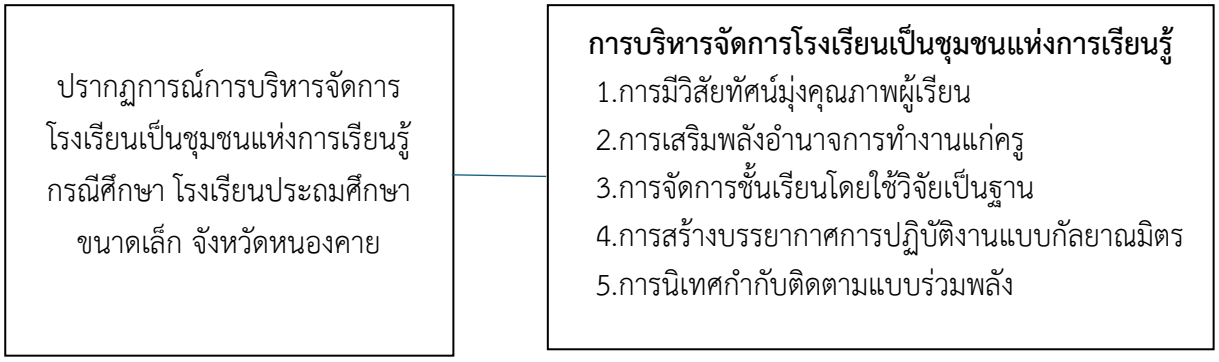
2. การเสริมพลังอำนาจการทำงานแก่ครู (Empowering teachers) หมายถึง การเพิ่มความรู้ความสามารถครูและการพัฒนาวิชาชีพพัฒนาครูให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ และสนับสนุนทรัพยากรสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานให้กับครูเพื่อเพิ่มคุณภาพในการทำงาน จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อทำงานและการเรียนรู้ร่วมทั้งมีการเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะเพื่อการประชาสัมพันธ์

3. การจัดการชั้นเรียนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based classroom management) หมายถึง การใช้วิจัยเป็นฐานที่เป็นนวัตกรรมในการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน จนเกิดเกิดนวัตกรรมและขับเคลื่อนห้องเรียนการนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง และเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สะท้องคิดและพัฒนาวิชาชีพ

4. การสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร (Creating friendly workplace environment) หมายถึง ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศเชิงบวก และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง สร้างบรรยากาศและการทำงานที่เป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน (PLC) มีวัฒนธรรมการยอมรับการรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นและรับรู้ความรู้สึกของเพื่อนร่วมงาน

5. การนิเทศกำกับติดตามแบบร่วมพลัง (Participatory Supervision and Monitoring) หมายถึง การกำกับติดตามที่เน้นการพัฒนาและปรับปรุงครู ด้วยการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ด้วยการสื่อสารที่มีส่วนร่วม สนับสนุนให้ครูและนักเรียนมีการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังและรับฟังการสะท้อนความคิดอย่างอิสระ และสร้างครูและผู้เรียนให้ใฝ่เรียนรู้และสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยที่นำไปใช้ในการวิจัยแบบกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ปรากฏการณ์การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีกรณีศึกษา (Case Study) มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

การเลือกกรณีศึกษา

1. เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทางโรงเรียนได้เริ่มดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 จนถึงปัจจุบัน

2. เป็นโรงเรียนที่มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน

3. เป็นสถานศึกษาดีเด่นด้านการบริหารจัดการคุณภาพ ได้รับรางวัลดังนี้ นักเรียนได้เป็นตัวแทนเข้าร่วมแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน และได้รับรางวัลเหรียญทองระดับชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนักเรียนได้รับรางวัลระดับชาติระดับภูมิภาคในการประกวดแข่งขันส่งเสริมความสามารถทางวิชาการด้านต่าง ๆ ครูผู้สอนได้รับรางวัลด้านการสอนและรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติในระดับชาติ และสถานศึกษา รางวัลวิถีพุทธชั้นนำ ระดับประเทศ รุ่นที่ 11, โรงเรียนดีเด่นด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ซึ่งเป็นกรณีศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน

2. ผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งหมด 12 คน ที่ประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 2 คน เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนกรณีศึกษา ที่ดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่เริ่มบริหารงานตั้งแต่เริ่มโครงการในปีการศึกษา2563 – ปีการศึกษาปัจจุบัน ประกอบด้วยผู้บริหารคนที่ 1 คือบริหารโรงเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 – ปีการศึกษา2566 และผู้บริหารคนที่ 2 บริหารงานตั้งแต่ปีการศึกษา2567 – ปีการศึกษาปัจจุบัน

2.2 ครูจำนวน 8 คน เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกคือ เป็นครูที่ร่วมดำเนินในงานโครงการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนกรณีศึกษา ที่ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา2563 – ปีการศึกษาปัจจุบัน

2.3 ตัวแทนชุมชน จำนวน 2 คน เกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือก คือ คนที่ 1 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคนที่ 2 เป็นผู้ปกครองนักเรียน ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนกรณีศึกษา

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 3 ชนิดคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบตรวจสอบเอกสาร มีการสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับเกี่ยวกับกรอบการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบบกรณีศึกษา และการเก็บข้อมูลคุณภาพ

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยฉบับร่างทั้ง 3 ชนิดแล้ว เสนอร่างเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. นำเครื่องมือการวิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content Validity) และการใช้ภาษา (Wording) มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

4. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5. จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ติดต่อโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย และขอหนังสือจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงโรงเรียนกรณีศึกษา เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ศึกษาเอกสารต่าง ๆ (Documentary Study) ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานที่เกี่ยวกับโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกรณีศึกษา

1.3 จัดทำตารางปฏิบัติงานเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ประชุมซักซ้อมการเก็บข้อมูลภาคสนามให้กับผู้ช่วยนักวิจัย โดยคัดเลือกจากครูที่มีความสามารถและมีประสบการณ์ในการทำวิจัย เพื่อให้เข้าใจขั้นตอนการเก็บข้อมูลที่ถูกต้อง

2. ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนกรณีศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบศึกษาเอกสาร มีการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ บันทึกวิดีโอ และการบันทึกภาพ ใช้เป็นหลักฐานประกอบการเก็บข้อมูล

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการวิจัยนี้ มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงและมีความตรง โดยตรวจสอบแบบเทคนิคสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (Observation) และการตรวจสอบเอกสาร (Documentary)

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้รวบรวมข้อมูลจากการโรงเรียนกรณีศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลภาคสนามทั้งหมดการสัมภาษณ์ การสังเกต และการตรวจสอบเอกสาร ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนกรณีศึกษา โดยการตีความหมาย (Interpreter) ข้อมูลและใช้วิธีตรวจสอบข้อมูล จากแหล่งที่มาของข้อมูลแบบตรวจสอบสามเส้า เพื่อเป็นการยืนยันและให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานและแนวทางการบริหารจัดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกระทำพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน เพราะเป็นการแสวงหาความรู้แบบอุปนัย (Inductive) คือเน้นการออกไปสัมผัสกับปรากฏการณ์เป็นรูปธรรมก่อน แล้วจึงสร้างสมมติฐานและตรวจสอบสมมติฐานเป็นขั้นๆ จนมั่นใจว่าเป็นข้อค้นพบที่สามารถลงเป็นข้อสรุปได้ และเป็นการศึกษาปรากฏการณ์จากหลายๆ มิติเพื่อให้เห็นภาพรวมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2. นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนามทั้งหมดมาสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำมาสรุปเป็นแผนภาพ (Concept Mapping) เพื่อให้เห็นความชัดเจนเกี่ยวกับปรากฏการณ์การบริหารจัดการงโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย: กรณีศึกษา ทั้ง 5 ด้าน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลเพื่อศึกษาปรากฏการณ์การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์มุ่งคุณภาพผู้เรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมร่วมมือรวมพลังระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง และที่สำคัญผู้บริหารส่งเสริมการสร้าง

เครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของครูในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์สร้างความรู้ร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีเยี่ยม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ด้วยโครงงานคุณธรรมประจำชั้นเรียน และโครงการสร้างเด็กดีมีความสามารถ ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนดีมีความสุขพัฒนาความสามารถและได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ

2. ด้านการเสริมพลังอำนาจการทำงานแก่ครู พบว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเองร่วมกับผู้บริหาร โดยให้ครูแสดงความคิดเห็นสะท้อนผลผ่านกระบวนการ PLC และการประชุมคณะครูได้มีส่วนร่วมจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับความเหมะสมและความต้องการของตน เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาตนเอง ควบคู่กับการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านกิจกรรม Teacher Model ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสนอแนวทางพัฒนาวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการผลิตและการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ คู่กับการสร้างความร่วมมือกับชุมชนหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา และเผยแพร่ผลงานผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

3. ด้านการจัดการชั้นเรียนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน พบว่า โรงเรียนส่งเสริมกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ผ่านกระบวนการ PLC และ Lesson Study โดยเปิดโอกาสให้ครูที่ประสบปัญหาได้สะท้อนผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐาน (Classroom Action Research - Based) คณะครูมีบทบาทในฐานะนักวิชาชีพที่ร่วมกันสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ และร่วมออกแบบวิธีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ Lesson Study ส่งผลให้ครูเข้าใจปัญหาในห้องเรียนและปรับปรุงการสอนอย่างมีระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตรงตามคุณภาพที่โรงเรียนกำหนด และสามารถต่อยอดศักยภาพตามความถนัดของแต่ละคนได้อย่างชัดเจน

4. ด้านการสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร พบว่า ผู้บริหารสร้างบรรยากาศการทำงานแบบกัลยาณมิตร โดยเปิดใจรับฟัง ส่งเสริมการทำงานอย่างอิสระและผ่อนคลาย มอบหมายงานตามความถนัดและมีภาระงานที่เหมาะสม ผ่านการสื่อสารเชิงบวกที่สร้างสรรค์ เปิดเผย โปร่งใส และเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารและครู ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและแรงจูงใจในการทำงาน นอกจากนี้กิจกรรม PLC และ Lesson Study ยังมีส่วนช่วยสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง ส่งเสริมความสามัคคี การเรียนรู้ร่วมกัน และการสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้งในบรรยากาศเชิงบวกทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ควบคู่กับกิจกรรมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร นำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

5. ด้านการนิเทศกำกับติดตามแบบร่วมพลัง พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเป็นมิตรในการนิเทศ เน้นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่เปิดใจรับฟัง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูผ่านกระบวนการ Lesson Study นอกจากนี้โรงเรียนได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และข้อเสนอแนะอย่างอิสระหลายมิติ ส่งเสริมการดำเนินงานในระบบนิเทศตามวงจรคุณภาพ PDCA ผ่านการเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีช่วยเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลนำมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และเสริมสร้างทักษะของครูให้มีคุณภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์มุ่งคุณภาพผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมร่วมมือรวมพลังระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งคุณภาพผู้เรียน ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกมาใช้เป็นแนวทางจัดทำวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของครูในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์สร้างความรู้ร่วมกัน ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อยู่ในระดับดีเยี่ยม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนเรียนเป็นคนดี มีความรู้

และความสุข พัฒนาความสามารถและได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี ศรีกลชาญ (2565) และศนิชา ภาวโน (2562) พบว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมของโรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และนักเรียน ที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย โดยคำนึงถึงบริบทสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ด้านการเสริมพลังอำนาจการทำงานแก่ครู ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้สะท้อนคิดผ่านกระบวนการ PLC คณะครูร่วมจัดสรรงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา พัฒนาวิชาชีพครูผ่านกิจกรรม Teacher Model และการอบรมออนไลน์ ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนทรัพยากร ตลอดจนเผยแพร่ผลงานครูและนักเรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และช่องทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา ภู่เกียรติและคณะ (2562) พบว่า การสร้างโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ผ่านบทเรียนและการร่วมพลัง วางแผนกิจกรรมตามปรัชญาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลให้เกิดบรรยากาศเชิงบวกระหว่างผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ฝ่าย ได้แก่ ครู นักเรียนและผู้บริหาร ตรงกับงานวิจัยของศนิชา ภาวโน (2562) และอัญชลี ศรีกลชาญ (2565) ที่ได้กล่าวตรงกันว่า การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนรักการเรียนรู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันในวิชาชีพครู และพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้และทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในชุมชน

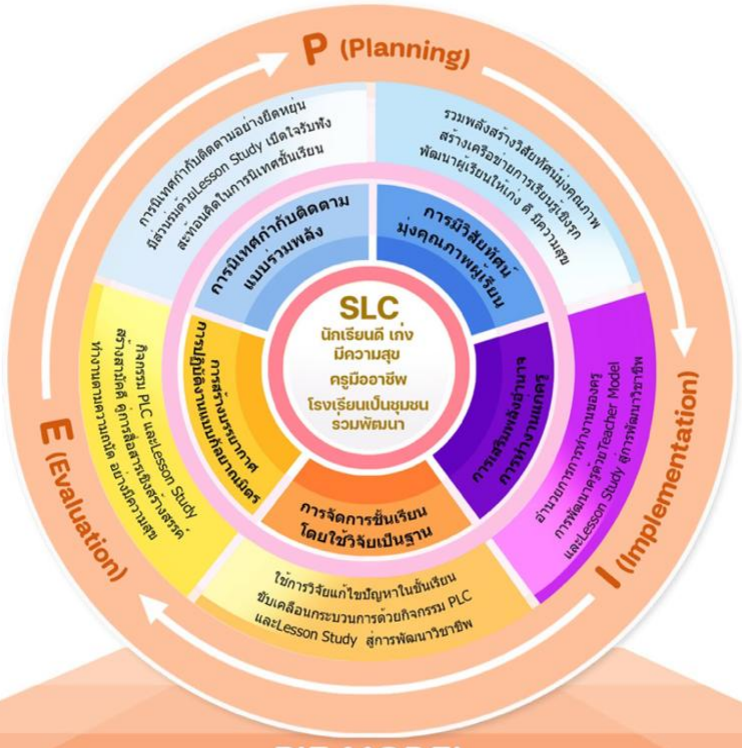
3. ด้านการจัดการชั้นเรียนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนผ่านกระบวนการ PLC และ Lesson Study โดยเปิดโอกาสให้ครูที่พบปัญหาได้สะท้อนผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนด้วยการวิจัยในชั้นเรียนเป็นฐาน ครูมีบทบาทในฐานะนักวิชาชีพที่ร่วมกันสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ และร่วมออกแบบวิธีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ Lesson Study ส่งผลให้ครูเข้าใจปัญหาในห้องเรียนและปรับปรุงการสอนอย่างมีระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตรงตามคุณภาพที่โรงเรียนกำหนด และสามารถต่อยอดศักยภาพตามความถนัดของแต่ละคนได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bielaczyc และ Collins (1999) พบว่า การสร้างวัฒนธรรมของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยการวางกลไกในการเผยแพร่สิ่งที่เรียนรู้ ถ้าการเรียนรู้ถูกนำเสนอด้วยปัญหา ชุมชนแห่งการเรียนรู้ก็จะใช้ความรู้ที่มีอยู่ในกลุ่มแก้ปัญหานั้นได้อย่างเป็นระบบ สัมพันธ์กับงานวิจัยของวัชระ ป้านภูมิ (2023) พบว่า การใช้การวิจัยเป็นฐานเป็นการส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพและแก้ปัญหาของนักเรียน เน้นกิจกรรมเชิงรุกที่ใช้นวัตกรรม ส่งผลให้ครูมีผลงานวิจัยและสามารถพัฒนาวิชาชีพ

4. ด้านการสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสร้างบรรยากาศการทำงานโดยเปิดใจรับฟัง ส่งเสริมการทำงานอย่างอิสระผ่อนคลาย มอบหมายงานตามความถนัดและมีภาระงานที่เหมาะสม ผ่านการสื่อสารเชิงบวกและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารและครู ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและแรงจูงใจในการทำงาน นอกจากนี้กิจกรรม PLC และ Lesson Study มีส่วนช่วยสร้างทีมให้เข้มแข็งมีความสามัคคี และการสะท้อนคิดในบรรยากาศเชิงบวกทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ควบคู่การสร้างขวัญกำลังใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของศนิชา ภาวโน (2562) พบว่า การรับฟังซึ่งกันและกันสร้างความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้บริหาร ครูและผู้เรียน เป็นการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และสอดคล้องงานวิจัยของ Rocío Garcíaและคณะ (2020) พบว่า แนวคิดของโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกผูกพัน ส่งเสริมความเติบโตทางวิชาชีพและความมุ่งมั่นของครูในการพัฒนาการศึกษาของนักเรียน

5. ด้านการนิเทศกำกับติดตามแบบร่วมพลัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเป็นมิตรในการนิเทศกำกับติดตาม เน้นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่เปิดใจรับฟังและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูด้วย Lesson Study นอกจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชนและครูจากหลากหลายพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างอิสระหลายมิติ ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ผ่านการเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีช่วยเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลและเสริมสร้างทักษะของครูให้มีคุณภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hiatt-Michael (2001) พบว่า วิธีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้องมีกระบวนการมุ่งเน้นการประเมินความพยายามทั้งระหว่างกระบวนการและสิ้นสุดกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชระ ป้านภูมิ (2023) พบว่า ความสำคัญในการการนิเทศต้องดำเนินการแบบกัลยาณมิตร ที่มุ่งเน้นการสร้างขวัญกำลังใจและส่งเสริมการพัฒนางานของครู ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง ช่วยพัฒนานักเรียนรายบุคคลได้เต็มศักยภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการบริการจัดการ PIE Model มาใช้ในการสรุปบทเรียนที่ได้เรียนรู้ เป็นแผนภาพการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย องค์ประกอบ SLC 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์มุ่งคุณภาพผู้เรียน 2) การเสริมพลังอำนาจการทำงานแก่ครู 3) การจัดการชั้นเรียนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน 4) การสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร 5) การนิเทศกำกับติดตามแบบร่วมพลัง ภายใต้กระบวนการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) ดังรายละเอียดที่แสดงในภาพที่ 2

PIE MODEL

องค์ประกอบ (SLC)	การวางแผน (Planning)	การนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation)	การประเมินผล (Evaluation)
ด้านการมีวิสัยทัศน์มุ่งคุณภาพผู้เรียน (Vision focuses on student quality)	ศึกษานโยบาย วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน ระดมความคิดกำหนดวิสัยทัศน์มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน ร่วมกันพัฒนาอย่างเป็นระบบและติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ	จัดทำวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นคุณภาพด้วยการเรียนรู้เชิงรุกและกิจกรรมเสริมหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง	สรุปผลการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ โดยฟังความคิดเห็นและนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในอนาคต
การเสริมพลังอำนาจการทำงานแกครู (Empowering teachers)	สร้างการตระหนักในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ สร้างเครือข่ายพัฒนาการศึกษา วางแผนจัดกิจกรรม Open House และ Open Class	สนับสนุนครูพัฒนาตนเองและวิชาชีพ จัดหาทรัพยากรการศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนและให้คำแนะนำการจัดกิจกรรม Open House และ Open Class	จัดทำรายงานผลกิจกรรม Open House และ Open Class สรุปผลการเรียนรู้ และจัดหาสื่อให้เพียงพอ ทำสารสนเทศการอบรมพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ
การจัดการชั้นเรียนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based classroom management)	สร้างความตระหนักรู้ เห็นสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย การจัดกิจกรรม PLC และLesson Study อย่างต่อเนื่อง สร้างความรู้ของครูในการวิจัยในชั้นเรียน	ให้คำปรึกษา สนับสนุนการวิจัย ร่วมสังเกตและเสนอปัญหาการสอน ครูลงมือวิจัยและสะท้อนคิดผานกิจกรรม PLC และ Lesson Study และต่อยอดนวัตกรรมที่เกิดจากกระบวนการวิจัย	ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกำกับติดตามการวิจัยของอย่างต่อเนื่อง จัดทำรายงานวิจัยในชั้นเรียน เผยแพรผลการวิจัยทั้งในและนอกสถานศึกษา
การสร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานแบบกัลยาณมิตร (Creating friendly workplace environment)	ศึกษาความแตกต่างในด้านความรู้และพฤติกรรม ทัศนคติเชิงบวกในการสื่อสาร มีเหตุผล และกำหนดโครงการเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร	ส่งเสริมการทำงานที่ดี การสื่อสารเชิงบวก มีความสัมพันธ์อันดี บริหารงานที่เป็นธรรม ทำงานตามความถนัด จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ สร้างแรงจูงใจในการพัฒนา	ผู้บริหารสังเกตการทำงานภายในองค์กร ชมเชยครูที่มีผลงานสะท้อนผลการดำเนินงาน จัดทำรายงานผลความสำเร็จ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
การนิเทศกำกับติดตามแบบร่วมพลัง (Participatory Supervision and Monitoring)	ศึกษาการนิเทศแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ความต้องการและเนื้อหาที่นิเทศ ใช้เทคนิคที่หลากหลาย เน้นความเข้าใจง่ายและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับการนิเทศ	สร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์และเตรียมการนิเทศ ประสานงานกับกลุ่มนิเทศ สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ครูเปิดใจรับคำแนะนำ การพัฒนาการนิเทศกำกับติดตามอย่างมีประสิทธิผล	จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการนิเทศ ศึกษาผลการนิเทศสรุปผลการนิเทศในแต่ละระดับชั้น เพื่อพัฒนาชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาพที่ 2 บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริการจัดการสถานศึกษา ด้วยการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. เขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนากลยุทธ์ ของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพ การจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษานำแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาจากการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาจากการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ไปพัฒนาคุณภาพโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในสถานศึกษาที่มีบริบทขนาดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

ทรงวุฒิ วีเปลี่ยน และคณะ. (2566). แนวทางการบริหารโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC). *วารสารวิจัยวิชาการ, 6*(6), 301-316

ธีรวัฒน์ เลื่อนฤทธิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพของนักเรียนด้วยการเสริมสร้างโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้. *วารสารการวัดผลการศึกษา, 39*(105), 284-297.

พิกุล นามฮุง. (2022). การบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการบริหารการศึกษา, 1*(2), 30–43.

มานาบุ ซาโตะ. (2016). *การปฏิรูปโรงเรียน แนวความคิด "ชุมชนแห่งการเรียนรู้" กับการนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริง* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ปิโก (ไทยแลนด์).

วัชระ ป้านภูม. (2566). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งสู่คุณภาพของนักเรียน. *วาสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 23*(1), 1-15.

วิจารณ์ พานิช. (2566). *โรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 1). มูลนิธิสยามกัมมาจล.

ศนิชา ภาวโน. (2562). *รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี ศรีกลชาญ. (2565). การศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดสระแก้ว. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 25*(2), 226-239

Bielaczyc & Collins (1999). *Learning Communities in Classroom : A Reconceptualization of Educational Practice.* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567 จาก https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/019263659908360402

Boyd, V., & Hord, S. M. (1 9 9 4). *Principals and the New Paradigm: Schools As Learning Communities,* Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association

Hiatt-Michael. (2011). *Schools as Learning Communities: A Vision for Organic School Reform.* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567 จากhttps://www.adi.org/journal/fw01/Hiatt-Michael.pdf

Rocío García-Carriónand group. (2020). *Teacher Induction in Schools as Learning Communities.* สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2567. จาก https://www.researchgate.net/publication/344048132

Sarah Garr. (2019). *Five Essential Elements of a Successful School Community.* สืบค้นเมื่อ 2 กันยานยา 2567. จาก https://sarahgarr.blogspot.com/2019/

The Guideline of Transformational Leadership Development to Promote Results-Based Management of School Administrators under Bangkok Office of Learning Encouragement

Rattiya Duangmanee[1*], Ratikorn Niyamachan[2] & Sirirat Thongmeesri[3]

1 College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University
2 College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University
3 College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: gae.rattiya@gmail.com*

Abstract

This research study aimed to: 1) study the level of transformational leadership, 2) study the level of results-based management, 3) study the relationship between transformational leadership with results-based management, and 4) develop an approach to developing transformational leadership to promote results-based management. The sample group consisted of 226 teachers who were selected from the Krejcie and Morgan tables. The tools were a questionnaire with a reliability of .923 and structured interviews. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The study was found that: 1) the level of transformational leadership was at a high level, 2) the level of results-based management was at a highest level, 3) the relationship between transformational leadership with results-based management of school administrators was a high level of positive relationship, the significant difference was found at the level of 0.01, and 4) guidelines to develop were as follows: 4.1) To inspire and motivate, we must create a clear vision and always allow for the exchange of ideas.. 4.2) developing creativity and initiative, open to diverse perspectives and ideas, and systematically trying new methods. 4.3) The core of leadership with ideological influence is to be a leader with a clear ideology, uphold morality and good governance, be transparent, and be committed to the public interest. 4.4) Incentivize and motivate teachers to be committed and ready to sacrifice for the development of the educational institution, promote personnel participation, and understand the potential and needs of each person. 4.5) The important thing in designing a reward system to create motivation is to adhere to the principle of fairness, have clear criteria, and be verifiable. 4.6) Awarding awards to personnel with excellent performance to create a sense of pride. Praise and rewards should be diverse and consistent with the characteristics of the educational institution's success.

Keywords: Transformational Leadership, Results-Based Management, Bangkok Office of Learning Encouragement

Received: 2025-06-13; Revised: 2025-07-27; Accepted: 2505-08-27

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

รัตติยา ดวงมณี[1*], ระติกรณ์ นิยมะจันทร์[2], และ ศิริรัตน์ ทองมีศรี[3]

1 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*
2 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*
3 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*
* *Corresponding author. E-mail: gae.rattiya@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครู จำนวน 226 คน ได้มาจากตารางของเครซี่ และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .923 และแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) แนวทางการพัฒนา มีดังนี้ 4.1) การสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจ ต้องสร้างวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอยู่เสมอ 4.2) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่ม เปิดรับมุมมองและแนวคิดที่หลากหลาย ลองวิธีการใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบ 4.3) หัวใจสำคัญของภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การเป็นผู้นำที่มีอุดมการณ์ชัดเจน ยึดมั่นในคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส และมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4.4) การโน้มน้าวและจูงใจให้ครูมีความมุ่งมั่น และพร้อมเสียสละในการทำงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร เข้าใจศักยภาพ ความต้องการของแต่ละคน 4.5) สิ่งสำคัญในการออกแบบระบบรางวัลตอบแทนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจ ควรยึดหลักความเป็นธรรม มีเกณฑ์ที่ชัดเจนตรวจสอบได้ 4.6) การมอบรางวัลให้แก่บุคลากรที่มีผลงานดีเยี่ยม เพื่อสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจ การยกย่องและให้รางวัลควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับลักษณะของความสำเร็จของสถานศึกษา

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์, สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

บทนำ

การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเสริมสร้างพฤติกรรมทักษะคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ โดยมีการจัดกิจกรรมและกระบวนการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์กร ที่ผู้นำสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีภาวะผู้นำที่จะนำพาองค์กรบรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ (ชุติกาญจน์ ทักโลวา, 2565) ซึ่งผู้นำจะต้องยกระดับความรู้สึก ความสำนึกของผู้ตามให้ความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน โดยการกระตุ้นระดับความต้องการตามทฤษฎี ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์นั้นเอง ซึ่งตามทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะประกอบด้วย ดังนี้ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, 2550)

การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ประสบผลสำเร็จผู้บริหารระดับสูง ต้องมีความเข้าใจ และสนับสนุนการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ทั้งในการจัดทำระบบประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดสรรงบประมาณ การสร้างสิ่งจูงใจเพื่อให้ทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์รวมถึงการมอบอำนาจ ในการตัดสินใจเพื่อแลกเปลี่ยนกับความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานและหน่วยงานราชการจะต้องมีการจัดระบบข้อมูลการปฏิบัติงานที่สามารถแสดงถึงระดับการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ สู่เป้าหมายขององค์การ ระบบข้อมูลเดิมที่เน้นปัจจัยนำเข้าและกิจกรรมเพื่อให้ผู้บริหารมีข้อมูลในการตัดสินใจได้ดีขึ้น และจำเป็นที่จะต้องการพัฒนาผู้บริหารไว้ล่วงหน้าให้สามารถปฏิบัติงานที่ต้องรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของงานที่มีความคล่องตัวและมีอำนาจในการบริหารเพิ่มขึ้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์การวัดผลการปฏิบัติงาน รวมถึงการใช้ข้อมูลผลการปฏิบัติงานเพื่อการตัดสินใจในการทำงานประจำวัน ในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายระบบการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดการทำงานเป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ทำให้การบริหารการศึกษามีการพัฒนาในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น (ฉัตรชัย นาถ่ำพลอย, 2562)

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัด ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ 3 รูปแบบ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ในการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ให้ประชาชนได้เข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ ทุกที่ ทุกเวลา โดยการจัดส่งเสริมและสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบ (N-NET) ครั้งที่ 2/2566 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับระดับชาติ และมีสถานศึกษาที่มีคะแนนการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียนที่ 2/2566 เฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 90 อยู่เป็นจำนวนมากซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผลการประเมินคุณภาพดังกล่าวผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและการส่งเสริมเพิ่มขึ้น ในด้านของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนไม่ตรงตามวิชาเอกหรือความถนัดของตนเอง สถานศึกษาได้จัดการเรียน การสอนให้กับประชาชนที่เป็นผู้ด้อย ผู้พลาด และขาดโอกาสทางการศึกษา และเวลาในการสอนที่จำกัดซึ่งผู้เรียนต้องแบ่งเวลาในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนมาก ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จากปัญหาที่ค้นพบดังกล่าว หากผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำที่เหมาะสม ในการบริหารเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น ย่อมเป็นสิ่งที่มั่นใจได้ว่าการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาจะดำเนินการบรรลุ

เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีภาวะผู้นำนั้นควรจะมีรูปแบบภาวะผู้นำที่ดี นั่นก็คือแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามุ่งศึกษาเพื่อให้ทราบถึงระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยส่งผลต่อการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาในด้านผู้บริหารงานให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดี และทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด
2. การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด
3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันหรือไม่
4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมแนวทางการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ภาวะผู้นำการปฏิรูป และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีผู้ให้ความหมายของ “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” หลายท่าน ดังนี้

รุ้งนภา จันทร์สี (2562) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำในการทำงานที่นำพาองค์กรไปในทางที่ดีขึ้น โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านวิสัยทัศน์ แนวคิดเพื่อจูงใจในการสร้าง

แรงบันดาลใจกระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกไว้วางใจ เกิดการพัฒนาแนวคิดทัศนคติ การยกระดับวุฒิภาวะของผู้ตามตามความคาดหวัง เพื่อให้เกิดประโยชน์และสามารถนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

อังกูร เถาวัลย์ (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำได้แสดงออกและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมของผู้ร่วมงาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม ความพยายามใช้กระบวนการต่าง ๆ พัฒนาให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ กระตุ้นการพัฒนาศักยภาพให้ดีขึ้น และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ตามมองเห็นถึงความสำเร็จขององค์กร

จุฑาทิพย์ สุจริตกุล (2562) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำเปลี่ยนแปลง พยายามให้ผู้ตามปฏิบัติงานให้เกินความคาดหมาย โดยผู้นำจะแสดงบทบาททำให้ผู้ตามมีความเคารพ นับถือ ทำให้ผู้ตามกลายเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นนักพัฒนามีความรู้สึก ความสำนึกของผู้ตามให้ความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการ และวิธีการที่จะบรรลุผลโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน โดยกระตุ้นระดับความต้องการของมนุษย์

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ผู้นำที่ทำงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง โดยมีการใช้ความรู้ ทักษะ ความสามารถและประสบการณ์ การแสดงพฤติกรรมของผู้นำเพื่อสร้างแรงกระตุ้น แรงบันดาลใจ ให้มีความกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความไว้วางใจ มีความตระหนักรู้ถึงวิสัยทัศน์ อุทิศตนเพื่อองค์กร ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามองการไกลกว่าความสนใจของตนเองและปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารแบบม่งผลสัมฤทธิ์ ไว้ดังนี้

ชัยรัตน์ ราชประโคน (2561) กล่าวว่า การบริหารที่เน้นผลลัพธ์เป็นหลัก ใช้กระบวนการประเมินผลงานที่เป็นตัวชี้วัด เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น แสดงผลงานต่อสาธารณะ ปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผล ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยใช้กระบวนการประเมินผลงานที่อาศัยตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม

วีสันต์ วิชัยวงษ์ (2562) ได้กล่าวว่า การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ การใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรที่คุ้มค่ามากที่สุด ความมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานให้ได้ผลงานที่ดีในระดับที่สูงขึ้น และความมีตั้งใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจ การบริหารงานนี้เป็นวิธีการบริหารที่ได้นำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการให้มีความสำคัญกับวัตถุประสงค์และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน

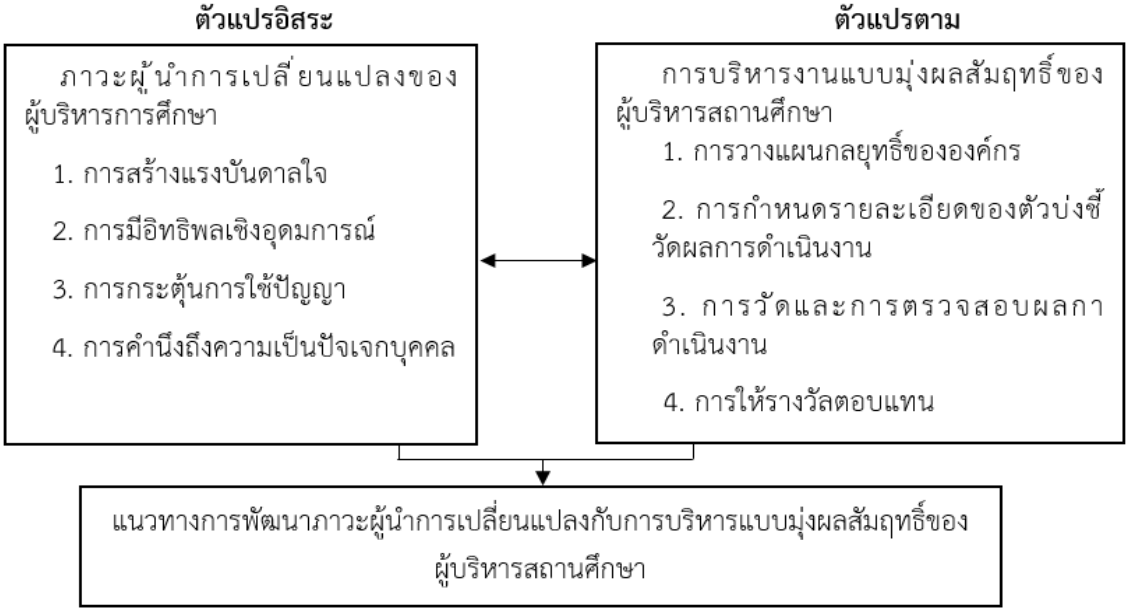
ปรมัตถ์ บุญโพธิ์ (2566) ได้กล่าวว่า การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นวิธีการบริหารให้เกิดประสิทธิผลและโปร่งใส มีการประเมินความเสี่ยง กำกับติดตามกระบวนการดำเนินงานเพื่อการบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและรายงานการปฏิบัติงาน โดยให้ความสำคัญที่การกำหนดพันธกิจและวัตถุประสงค์ของเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการตรวจสอบและปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง การบริหารจัดการที่เน้นไปที่ผลลัพธ์ในการดำเนินงานที่อาศัยกลยุทธ์ในการบริหารงาน ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ การตรวจวัดผลสำเร็จในการดำเนินการขององค์กร กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ การจัดหาทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

เดิมสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนผู้ใหญ่วัดพระยาทำ สังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา ต่อมา ในปี พ.ศ. 2522 ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ภายหลังกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครเพิ่มเติมอีก 3 แห่ง รวมเป็น 4 แห่ง โดยใช้ชื่อเป็น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1, 2, 3 และ 4 ซึ่งทั้ง 4 แห่ง มีสถานะเป็นสถานศึกษาเช่นเดียวกัน จากนั้นในปี พ.ศ. 2540 ได้ประกาศจัดตั้งสถานศึกษาในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร รวม 40 แห่ง ในปี พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ยุบรวมกรมต่าง ๆ ภายใต้นโยบายการปฏิรูปราชการด้านโครงสร้างองค์กร ส่งผลให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนถูกยุบรวมเป็นสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาได้มีประกาศจัดตั้งสถานศึกษา ในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 - 4 เพิ่มรวม 10 แห่ง รวมมีสถานศึกษาทั้งหมด 50 แห่ง เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ส่งผลให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 เปลี่ยนเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร โดยมีชื่อย่อว่า “สำนักงาน กศน. กทม.” มีสถานศึกษาในสังกัดเป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต (กศน.เขต) 50 แห่ง ได้แบ่งพื้นที่การบริหารจัดการด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามการแบ่งกลุ่มเขตพื้นที่การบริหารของกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 6 โซน และเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2566 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ส่งผลให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร เป็น “สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร” มีชื่อย่อว่า สกร.กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานในสังกัด กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีสถานศึกษาในสังกัดเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับเขต (สกร.เขต) 50 แห่ง โดยแบ่งพื้นที่การปกครอง 6 โซน เช่นเดิม (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร, 2567: 7 – 9)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 จากสถานศึกษา 50 แห่ง มีข้าราชการครู จำนวน 80 คน พนักงานราชการ (ครู กศน.ตำบล) จำนวน 335 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 25 คน ครูศูนย์การเรียนชุมชน (ศรช.) จำนวน 102 คน ครูสอนคนพิการ จำนวน 8 คน และครูสอนคนเร่ร่อน จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 551 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานครโดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางของเครซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) จากนั้นสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบสอบถามและชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์กร ประเภทครู

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการประเมินการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหาร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน การให้รางวัลตอบแทน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert)

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของไลเคิร์ท (Likert's five rating scale) (Likert, 1967) โดยคุณภาพของเครื่องมือการตัดสินดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ข้อคำถาม Item แบบสอบถาม มีค่า (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ทุกข้อคำถาม ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดสอบ (Try out) จำนวน 30 ชุด และนำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลมาตรวจสอบคุณภาพ โดยวิธีการวัดค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสถิติ Cronbach's alpha (Cronbach, 1990) โดยตัวแปรอิสระคือ แรงจูงใจ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และตัวแปรตามคือ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .923 ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลกับข้าราชการครู พนักงานราชการ (ครู กศน.ตำบล) ครูอาสาสมัคร ครูศูนย์การเรียนชุมชน (ศรช.) ครูสอนคนพิการ ครูสอนคนเร่ร่อน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 คน

2. นำแบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน Google form พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดวันในการทำแบบสอบถามภายในกำหนดระยะเวลา 15 วัน

3. การเก็บรวบรวม และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้ทำแบบสอบถาม โดยการติดตามทางออนไลน์ผ่าน Line หรือติดตามผ่านทางการโทรสอบถาม โดยขยายเวลาการทำแบบทดสอบเพิ่มอีก 5 วัน

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีตอบกลับคืนมา 226 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ด้วยตนเอง แล้วสรุปรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารทันทีที่จบการสัมภาษณ์ และสรุปความคิดเห็นรวบยอดอีกครั้งทันทีที่การสัมภาษณ์สิ้นสุดลง การสัมภาษณ์ แต่ละครั้งผู้วิจัยได้จดบันทึก และบันทึกเสียงไว้ทุกครั้งโดยขออนุญาตในการบันทึกก่อนที่จะทำการบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) และสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) โดยได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของครูผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 64.60 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 88.50 มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์กรต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 31.90 และเป็นพนักงานราชการ (ครู กศน.ตำบล) จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 61.90

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.34	0.50	มาก	4
2. ด้านการอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	4.36	0.50	มาก	3
3. ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา	4.44	0.50	มาก	1
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.42	0.52	มาก	2
รวมทุกด้าน	4.39	0.46	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.46) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.52) ด้านการอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50) ตามลำดับ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.50)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร	การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร	4.41	0.48	มาก	2
2. ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน	4.39	0.48	มาก	3
3. ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน	4.43	0.48	มาก	1
4. ด้านการให้รางวัลตอบแทน	4.38	0.55	มาก	4
รวมทุกด้าน	4.40	0.45	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.45) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.48) ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.48) ตามลำดับ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการให้รางวัลตอบแทน ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.55)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	XX	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	YY
X_1										
X_2	835**									
X_3	.727**	.801**								
X_4	.743**	.796**	.829**							
XX	.900**	.935**	.915**	.919**						
Y_1	.580**	.634**	.805**	.772**	.761**					
Y_2	.595**	.627**	.721**	.793**	.747**	.867**				
Y_3	.566**	.571**	.704**	.740**	.704**	.817**	.884**			
Y_4	.646**	.626**	.678**	.707**	.725**	.647**	.644**	.695**		
YY	.663**	.681**	.804**	.832**	.813**	.915**	.933**	.935**	.837**	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .566** - .805** ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (XX) มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร (YY) ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวมเท่ากับ .813** (r = .813) คู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (X3) กับ การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร (Y1) มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .805** และคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X1) กับ การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน (Y3) มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .566**

ตอนที่ 5 สรุปผลข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

จากการหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา คือ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ส่วนการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยแบ่งรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการให้รางวัลตอบแทน โดยกรณีที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มาหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ดังนั้นผู้วิจัยต้องการหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยจะนำทั้ง 3 ด้านนี้ ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำเสนอวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ดังกล่าว จากนั้นผู้วิจัย สรุปรวมจัดกลุ่มแล้วนำเสนอเป็นรายข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจให้บุคลากรก้าวไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ท่าน ได้ให้ความเห็น ว่า การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจและเห็นเป้าหมายร่วมกัน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกำหนดทิศทางร่วมกัน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์โปร่งใส สร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจในการทำงาน ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ยอมรับ และร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อที่ 2 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มของตนเองอย่างไร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ท่าน ได้ให้ความเห็น ว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มเริ่มจากการเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เปิดรับมุมมองและแนวคิดที่หลากหลาย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การระดมความคิดร่วมกัน กล้าลองวิธีใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ทดลอง ปรับปรุง และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สร้างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนา รวมถึงส่งเสริมให้บุคลากรกล้าเผชิญความเสี่ยงและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ข้อที่ 3 ในมุมมองของท่าน อะไรคือหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และท่านนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอย่างไร ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ท่าน ได้ให้ความเห็น ว่า หัวใจสำคัญของภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ อุดมการณ์ และค่านิยมที่มั่นคงชัดเจน ยึดมั่นในคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส และมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี มีความเป็นธรรม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และแนวทางปฏิบัติ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านวินัย ความรับผิดชอบ และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงบันดาลใจและความไว้วางใจภายในองค์กร ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกและยั่งยืน

ข้อที่ 4 ท่านใช้วิธีการอย่างไรในการโน้มน้าวและจูงใจให้ครูมีความมุ่งมั่นและพร้อมเสียสละในการทำงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ท่าน ได้ให้ความเห็น ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร โดยเริ่มจากการเข้าใจศักยภาพ ความต้องการ และบทบาทของแต่ละคน สร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน พร้อมส่งเสริมค่านิยมและความเชื่อร่วมภายในองค์กร เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และพัฒนาแนวทางการทำงานอย่างเป็นระบบ บริหารงานด้วยความจริงใจ ชื่นชม ให้กำลังใจ และยอมรับในความพยายามของบุคลากร ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อที่ 5 ท่านคิดว่าอะไรคือสิ่งสำคัญที่สุดในการออกแบบระบบรางวัลตอบแทนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจและส่งเสริมการทำงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ท่าน ได้ให้ความเห็น ว่า การออกแบบระบบรางวัลและการยอมรับควรยึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา โดยพิจารณาทั้งคุณภาพและผลลัพธ์ของงานอย่างรอบด้าน มีเกณฑ์ที่ชัดเจน ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกแบบระบบ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและยอมรับ ส่งเสริมแรงจูงใจในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสร้างความรู้สึกมีคุณค่า ภาคภูมิใจ รวมถึงสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวขององค์กร

ข้อที่ 6 ท่านมีวิธีการอย่างไรในการมอบรางวัลตอบแทนให้แก่บุคลากรที่มีผลงานดีเยี่ยม เพื่อสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและกระตุ้นให้มีความมุ่งมั่นในการทำงานต่อไป ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ท่าน ได้ให้ความเห็น ว่า การยกย่องและให้รางวัลควรมีความหลากหลาย สอดคล้องกับลักษณะของความสำเร็จ และจัดขึ้นในลักษณะที่เปิดเผย เช่น การกล่าวชื่นชมในที่ประชุม การมอบใบประกาศเกียรติคุณ หรือจัดกิจกรรมในโอกาสสำคัญ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและแรงจูงใจให้กับผู้ได้รับรางวัล อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมผ่านระบบเสนอชื่อหรือโหวตจากเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นธรรม ได้รับการยอมรับ และกระตุ้นให้ทุกคนมุ่งมั่นพัฒนาผลงานเพื่อคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งผลของการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้นำในการปฏิบัติและสามารถตัดสินใจ โดยต้องคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม และกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีมีความน่าเชื่อถือ ศรัทธา เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ดีขึ้น สร้างวัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ช่วยให้บุคลากรสามารถพัฒนาความสามารถ ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ้งนภา จันทร์ลี (2560: 88) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจิตต์ บุญละออ (2564: 141) ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร

สถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การกระตุ้นทางปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล

2. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน และด้านการให้รางวัลตอบแทน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดระบบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของสถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสถานศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนางานสู่เป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล เชิงศิริ (2565: 179) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กอบชัย มณีตัน (2559: 2202) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน จากผลวิจัยพบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้บริหารมืออาชีพ ผู้บริหารยุคใหม่จึงทำให้มีผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษามีคุณภาพอยู่ในระดับที่สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะธิดา เย็นสบาย (2564: 106) ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ เขียวนิล (2564: 166) ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียน ในเขตบางกอกน้อย สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

4.1 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจให้บุคลากรก้าวไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจและเห็นเป้าหมายร่วมกัน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกำหนดทิศทางร่วมกัน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ยอมรับ และร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข (2564: 1172) ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ประชา โสภัณนา (2563: 137) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในภารกิจของสถานศึกษา และกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชารักและศรัทธาในวิชาชีพ ร่วมกับการเสริมแรงโดยการให้ขวัญและกำลังใจ แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเห็นตามวิสัยทัศน์หรือภารกิจที่มีร่วมกันจะนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

4.2 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่ม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มจากการเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เปิดรับมุมมองและแนวคิดที่หลากหลาย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การระดมความคิดร่วมกัน กล้าลองวิธีใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ทดลอง ปรับปรุง และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้บุคลากรกล้าเผชิญความเสี่ยงและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาถ แผ้วไธสง (2567: 149) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มโดยการประชุม ปรึกษาหารือเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันหาทางออก แสดงความคิดเห็น หาข้อสรุปร่วมกัน ให้บุคลากรแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติกาญจน์ ทักโลวา (2565: 310) ผลการวิจัยพบว่า การมองปัญหาเป็นความท้าทาย และเป็นโอกาสที่บุคลากรจะร่วมกันหาแนวทางแก้ไข มีการกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา

4.3 หัวใจสำคัญของภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ และนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ อุดมการณ์ และค่านิยมที่มั่นคงชัดเจน ยึดมั่นในคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส และมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี มีความเป็นธรรม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และแนวทางปฏิบัติ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านวินัย ความรับผิดชอบ และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงบันดาลใจและความไว้วางใจภายในองค์กร ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มะสุกรี ตายะกาเร็ง (2565: 116) ผลการวิจัยพบว่า การมีวิสัยทัศน์ที่สามารถถ่ายทอดไปยังครูได้ มีการจัดการหรือการทำงานที่เป็นระบบหรือกระบวนการเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นศรัทธา มีความตั้งใจที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จให้ความเชื่อมั่นว่าครูจะสามารถทำงานที่มอบหมายได้สำเร็จ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณี คำทอน (2565: 64) ผลการวิจัยพบว่า วิสัยทัศน์และการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ร่วมงานมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ และมีความสามารถในการจัดการหรือควบคุมอารมณ์ตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง

4.4 โน้มน้าวและจูงใจให้ครูมีความมุ่งมั่นและพร้อมเสียสละในการทำงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร โดยเริ่มจากการเข้าใจศักยภาพ ความต้องการ และบทบาทของแต่ละคน สร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน พร้อมส่งเสริมค่านิยมและความเชื่อร่วมภายในองค์กร เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และพัฒนาแนวทางการทำงานอย่างเป็นระบบ บริหารงานด้วยความจริงใจ ชื่นชม ให้กำลังใจ และยอมรับในความพยายามของบุคลากร ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กชกร เนียมท่าเสา (2566: 45) ผลการวิจัยพบว่า การโน้มน้าวให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องมีความสามารถเชิงกลยุทธ์และเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ การสร้างบรรยากาศแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัศวิน อินตา (2564: 168) ผลการวิจัยพบว่า การให้กำลังใจ

การแสดงออกของผู้บริหาร จะช่วยสร้างความรู้สึกให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกมีคุณค่าในตนเอง กระตุ้นให้สามารถจัดการกับปัญหาที่ตนเองเผชิญได้ สร้างแรงจูงใจต่อการทำงานภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 สิ่งสำคัญที่สุดในการออกแบบระบบรางวัลตอบแทนเพื่อให้เกิดแรงจูงใจและส่งเสริมการทำงานที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา การออกแบบระบบรางวัลและการยอมรับควรยึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา โดยพิจารณาทั้งคุณภาพและผลลัพธ์ของงานอย่างรอบด้าน มีเกณฑ์ที่ชัดเจน ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกแบบระบบ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและยอมรับ ส่งเสริมแรงจูงใจในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสร้างความรู้สึกมีคุณค่า ภาคภูมิใจ รวมถึงสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล เชิงศิริ (2565: 186) ผลการวิจัยพบว่า การในออกแบบระบบการให้รางวัลตอบแทนจะยึดผลของการปฏิบัติงานเป็นหลัก หรือสามารถสร้างกำลังใจให้แก่คณะครูในสถานศึกษา และยึดหลักธรรมาภิบาลในการตัดสินเพื่อให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรพงษ์ เพชรโก (2564: 91) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความเข้าใจในหลักเกณฑ์และทำข้อตกลงระหว่างคณะกรรมการพิจารณากับผู้ปฏิบัติงานในการให้รางวัลควรมีการพิจารณา ให้มีความสอดคล้องกับผลงานที่เกิดขึ้นจริง ดำเนินงานทุกด้านอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้

4.6 ในการมอบรางวัลตอบแทนให้แก่บุคลากรที่มีผลงานดีเยี่ยม เพื่อสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและกระตุ้นให้มีความมุ่งมั่นในการทำงานต่อไป การยกย่องและให้รางวัลควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับลักษณะของความสำเร็จ และจัดขึ้นในลักษณะที่เปิดเผย เช่น การกล่าวชื่นชมในที่ประชุม การมอบใบประกาศเกียรติคุณ หรือจัดกิจกรรมในโอกาสสำคัญ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและแรงจูงใจให้กับผู้ได้รับรางวัล อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมผ่านระบบเสนอชื่อหรือโหวตจากเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นธรรม ได้รับการยอมรับ และกระตุ้นให้ทุกคนมุ่งมั่นพัฒนาผลงานเพื่อคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฝน เหล่าลาภร (2566: 51) ผลการวิจัยพบว่า การกล่าวคำชมเชยครูที่ปฏิบัติงานได้สำเร็จ มีการเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนางาน การมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจและมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีการให้กำลังใจโดยการชมเชยการกระทำที่ดีของครูและบุคลากร การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์อันดีงาม การฝึกฝน พัฒนาตนเองให้มีทักษะที่สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรัญชนา หนูชูสุข (2563: 94) ผลการวิจัยพบว่า การให้รางวัลแก่บุคลากรในองค์การตามระดับของผลการปฏิบัติงานที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นธรรมและโปร่งใสควรสร้างสรรค์สิ่งจูงใจ เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือนตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล รายละเอียดดังนี้ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การกระตุ้นการใช้ปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 2) การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน การให้รางวัลตอบแทน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ควรมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยการนำหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารร่วมกับบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผลการเรียนรของผู้เรียนให้สูงขึ้น

2. ควรมีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในทุก ๆ เขตให้มีบทบาทของการเป็นผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาที่สูงขึ้น

3. ควรมีการพัฒนาครูในฐานะผู้เปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

4. ควรมีการสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจและเห็นเป้าหมายร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ดูและเอาใจใส่ให้ขวัญและกำลังใจอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ควรมีการให้คำชมเชยและการยกย่อง มอบใบประกาศเกียรติคุณให้กับผู้ปฏิบัติงานได้อย่างยอดเยี่ยม เพื่อกระตุ้นและเป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนร่วมงานจะส่งผลให้ระดับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในด้านการให้รางวัลตอบแทนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดอื่น ๆ ด้วย เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโอกาสต่อไป

2. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยศึกษาวิเคราะห์ปัญหาแต่ละด้านว่ามีปัจจัยหรือสาเหตุมาจากอะไร ที่ทำให้สถานศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพตลอดและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กชกร เนียมท่าเสา. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มศว, 20*(38).

กนกวรรณ เขียวนิล. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของโรงเรียน. *วารสารร้อยแก่นสาร, 6*(12).

กอบชัย มณีตัน. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับผลสำเร็จในการดำเนินงานตามพันธกิจของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6* (10), 4930-4943.

ฉัตรชัย นาถ่ำพลอย. (2562). การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสังคมปัจจุบัน. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 3*(3).

ชัยรัตน์ ราชประโคน. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับประสิทธิผลการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัด*

บุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ชุติกาญจน์ ทักโลวา. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. *วารสารรัชต์ภาคย์, 15*(41).

ทวีสันต์ วิชัยวงษ์. (2562). การบริหารราชการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์. *วารสารพุทธศึกษาและการวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น*.

นพดล เชิงศิริ. (2565). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตรัชโยธิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารวิจัยวิชาการ, 5*(6).

นุชนาถ แผ้วไธสง. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 14*(1).

ปรมัตถ์ บุญโพธิ์. (2566). การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 3*(2). 181 – 182.

ประชา โสภัณนา. (2563). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปิยะธิดา เย็นสบาย. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 4*(2).

พรพรรณี คำทอน. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พัชรพงษ์ เพชรโก. (2564). *การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

มะสุกรี ตายะกาเร็ง. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา*.วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

รุ้งนภา จันทร์สี. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). *เอกสารประกอบการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สายฝน เหล่าลาภะ. (2566). แนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สมจิตต์ บุญลออ. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์. 22*(2), 141.

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร. (2567). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร ระยะเวลา 3 ปี* (พ.ศ. 2567 - 2569), 2567, 7 - 9).

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4*(3).

อรัญชนา หนูชูสุข. (2563). *การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเบตง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3*. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

อังกูร เถาวัลย์. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อัศวิน อินตา. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Krejcie, R. V.; & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement, 30*(3): 607-610

Guidelines for Developing an Environment in Educational Institutions that is Conducive to Learning to Promote Student Learning Outcomes by School Administrators and Teachers under the Chiang Mai Province Vocational Education Office

Thanurak Chaichit[1], & Somkul Tharwonkit[2*]

1 Faculty of Education, Siam Technology College, Thailand
2 Faculty of Education, Siam Technology College, Thailand
** Corresponding author. E-mail: kru.som.65@hotmail.com*

Abstract

This research aimed to: 1) Study the management of the learning environment in educational institutions that supports student learning by school administrators and teachers under the Chiang Mai Office of Vocational Education Commission. 2) Propose guidelines for improving the management of learning environments in educational institutions to support student learning by school administrators and teachers under the Chiang Mai Office of Vocational Education Commission. The sample consisted of 260 school administrators and teachers, selected using simple random sampling. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for quantitative data analysis were frequency, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis. The research findings revealed the following: 1. The management of the learning environment in educational institutions to support student learning, as perceived by administrators and teachers, was at a high level overall and in each aspect. The aspect with the highest mean score was administrative environment management, followed by academic environment management, and the lowest was physical environment management. The analysis of factors that support student learning found that the key facilitating factors included maintaining the environment around the school, providing opportunities for self-expression and opinions related to learning, and organizing learning activities that promote problem-solving by students themselves. The proposed guidelines for developing a learning-supportive environment in educational institutions include: Establishing resource centers for research and inquiry. Organizing activities that allow students to learn from real experiences and diverse learning sources. Structuring the organization and administration with clear delegation of duties and responsibilities.

Keywords: Environmental, Student Learning Outcomes, Vocational Education

Received: 2025-06-13; Revised: 2025-07-27; Accepted: 2505-08-27

แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลการเรียนของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

ธนุรักษ์ ชัยชิต[1] **และสมกูล ถาวรกิจ**[2*]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม*

* *Corresponding author. E-mail:* ***kru.som.65@hotmail.com***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ 2) เสนอแนวทาง การพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู 260 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมและรายด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการบริหาร รองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณสถานศึกษา การเปิดโอกาสแสดงออก การแสดงความคิดเห็นด้านการเรียนรู้ และด้านอื่น ๆ ตามศักยภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง2) แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อม คือ จัดแหล่งเรียนรู้ที่ใช้สำหรับการค้นคว้า จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดองค์กรและโครงสร้าง การบริหารที่มีการมอบหมายงาน และผู้รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อม, ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน, อาชีวศึกษา

บทนำ

แนวคิดด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาคนให้เกิดความรู้สึกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใกล้ตัวและต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทุกอาชีพก็ควรต้องมีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง การปลูกฝังแนวคิดให้ทุกคนมีบทบาทในสังคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ถ้าองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มเห็นและให้ความสนใจประเด็นสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ขณะนี้จึงจำเป็นต้องสร้างกลุ่มคนเพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหา มีบทบาทในการร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมคือกลุ่มผู้ปฏิบัติการ หรือผู้ประกอบการ โดยเป้าหมายที่สำคัญ คือ นักเรียน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ และทักษะจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ทันที หากสถานศึกษาสามารถผลิตกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ ด้านวิชาชีพและปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในต่อเศรษฐกิจ ทั้งภาคอุตสาหกรรมและการบริการในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นการดียิ่ง ตามปรัชญาการจัดการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อฝึกวิชาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตและการเตรียมกำลังคนสำคัญในการพัฒนาประเทศระดับช่างฝีมือ และช่างเทคนิคที่มีคุณภาพ และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม พร้อมทั้งเพื่อผลิตแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ สิ่งสำคัญของการอาชีวศึกษา คือ มุ่งเน้นผลิตแรงงานที่มีคุณภาพ และให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานประเทศที่มีความคล่องตัว ในการบริหารจัดการ ถ้าวิทยาลัยมีการกำหนดเป้าหมายให้เด่นชัดด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และการพัฒนาที่มุ่งให้ความรู้และความเข้าใจ จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่สามารถจะจัดการสิ่งแวดล้อมได้ หากกระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จอาจจะทำให้นักเรียน นักศึกษา ได้มีโอกาสเจริญก้าวหน้า เติบโตในอาชีพสู่การเป็นผู้นำในการเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นนักปฏิบัติการมืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต (รัตติกร โสมสมบัติ, อุทัย บุญประเสริฐ และพิณสุดา สิริธรังศร, 2563)

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้ถูกต้องเหมาะสมนั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นมากในการจัดการศึกษา เพราะจะทำให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่น่าเรียน อันจะนำมาซึ่งความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมนั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของทางสถานศึกษาจะต้องกำหนดให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของสังคม เพราะตลอดเวลาที่อยู่ในสถานศึกษานั้น สภาพแวดล้อมในโรงเรียนย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้เรียน รวมทั้งอิทธิพลต่อการจัดการเรียนของผู้สอน ดังนั้น ในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติจำเป็นต้องดำรงอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน มนุษย์จึงต้องตระหนักถึงการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ที่มีต่อสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาที่มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมไม่ดี จะทำให้ผู้เรียน ตลอดจนคนที่เกี่ยวข้อง เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสถานศึกษา แต่ถ้าสถานศึกษามีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี ก็จะทำให้ผู้เรียนอยากไปโรงเรียน ซึ่งสิ่งแวดล้อมนี้อาจช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจ และเรียนรู้ได้มากขึ้น หรือ ทำให้ผู้เรียนเบื่อไม่อยากเรียนได้ (พระครูใบฎีกามณฑล เขมโก (ชูโตศรี), 2562) สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่เอื้อต่อสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการจัดสถานศึกษา เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อเอื้อต่อการเรียนการสอน เพราะจะเป็นการกระตุ้น ผู้เรียนให้เกิดการอยากเรียนและมีการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

อย่างไรก็ดี การจัดการสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น และจะนำผลการศึกษา ตลอดจนประมวลจากการศึกษาค้นคว้า เสนอผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับเป็นแนวทางกำหนดแผนกลยุทธ์ในการจัดการสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทุกด้านของนักศึกษา และพัฒนาสถานศึกษาต่อไปให้มีสภาพแวดล้อมภายในที่จำเป็นซึ่งจะต้องให้ความร่วมมือระดับใหม่ระหว่างนักเรียน และครู กระบวนการเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานความร่วมมือเชิงบูรณการจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้บทบาทของครูเป็นเพียงการปรึกษาหารือเท่านั้น สภาพที่เป็นต้นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์สภาพแวดล้อมภายในอาชีวศึกษา ความสามารถหลักในบริบทของอาชีวศึกษาควรบูรณการเข้ากับเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษา ดังนั้น จึงให้โอกาสในการแปลงข้อมูลเป็นความรู้ แล้วแปลงความรู้เป็นความสามารถของอาชีวศึกษา ถือว่ามีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมภายใน (Zalaiskalne, 2013)

จากความสำคัญของปัญหา ดังกล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษามีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาผู้เรียน หากมีแนวทางหรือกระบวนการในการพัฒนาการบริหารงานดังกล่าวได้อย่างเป็นระบบ อาจนำมาซึ่งแนวทางในการลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในสถานศึกษา ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ในการเสริมสร้างให้สถานศึกษาเป็นสถานที่น่าอยู่น่าเรียน บุคลากรจะอยู่รวมกันอย่างมีความสุข เหมาะกับพัฒนาการของผู้เรียน และเป็นข้อมูลสำหรับนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำถามการวิจัย

1. การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

หลักการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

แนวคิดและความสำคัญเกี่ยวกับการจัดสภาพ แวดล้อมในสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบ มีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการ และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้และไม่มีมลภาวะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ทำให้

นักเรียนมีความสุข และเกิดแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ สามารถพัฒนาตนเอง ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่สถานศึกษานั้น ๆ กำหนด (กังวาน ไตรสกุล, วิชัย รัตนากีรณวร และนงนภัสส์ มากชูชิต, 2558)

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นการจัดสิ่งต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่อยู่รอบตัวนักเรียน ทั้งสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและสภาพ แวดล้อมภายนอกห้องเรียน เช่น สภาพแวดล้อมของอาคารสถานที่ ห้องเรียน ซึ่งนักเรียนเกิดความคิดที่ดีมาจากสิ่งแวดล้อมที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นภาวะที่ส่งเสริมให้เกิดความคิด รู้จักแก้ปัญหา และเกิดจินตนาการ เป็นต้น ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนที่เหมาะสม จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของนักเรียน (สุภาวดี ทองสำฤทธิ์, (2561)

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นภายในสถานศึกษาที่อยู่รอบตัวผู้เรียน ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน มีบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร มีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือกันทำงานแบบ มีส่วนร่วมในการคิด มีการจัดและบริหารสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการบริหารการเรียนการสอน และ การจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกัน เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน มีอิทธิพลต่อความรู้สึ นึกคิด การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ปฏิบัติงานและผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้านได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษาที่สวยงาม ร่มรื่น เป็นระเบียบ มีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ อาคารสถานที่มีการจัดอำนวยความสะดวก มีความพร้อม ซึ่งจะช่วยกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียน พัฒนาตนเองได้ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นการรับรู้หรือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบสถานศึกษาทั้งทางที่ดีและไม่ดี (สุภาวดี ทองสำฤทธิ์, 2561).

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ซึ่งในสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลายจะช่วยพัฒนานักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างมีศักยภาพ มีสิ่งยั่วยุ ให้เกิดการเรียนรู้ และไม่มีมลภาวะซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ กำหนด ส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนมีทักษะสำหรับการทำงานและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (จุฑามาส ซุ่นห้วน (2562)

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่อยู่รอบ ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ หรือเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง ผู้ปฏิบัติงานและผู้เรียน หากสถานศึกษามีสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างมีศักยภาพ (น้ำฝน พิทักษ์โรจนกุล (2565)

สภาพแวดล้อมสถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง ระบบการศึกษา ระบบการปกครองและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนนักศึกษา ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ เกิดการพัฒนาตนเองการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทัศนคติ และความสนใจ (Harold, (1990).

สภาพแวดล้อม ตามความหมายของพจนานุกรม (Webster’s new college dictionary) หมายถึง การรวมตัวของสภาพภายนอกที่มีอิทธิพลต่อชีวิต และการพัฒนาอินทรีย์ ส่วนคำว่า สภาพแวดล้อมโรงเรียน

(School environment) หมายถึง ลักษณะใด ๆ ก็ตามของโรงเรียน เป็นสิ่งเร้า (Stimulus) ที่มีศักยภาพอันมีอิทธิพลต่อนักเรียน นักศึกษา (Astin (1971)

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาเองในทุก ๆ ด้านซึ่งสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างมีศักยภาพ

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเรียนรู้ที่จะบังเกิดผลที่ดีต่อผู้เรียนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาการทางจิตใจให้เกิดบูรณาการทางความรู้ความคิดเต็มที่ตามศักยภาพในมนุษย์ มีความสามารถสร้างสรรค์ (พิมพ์วรีย์ ใจสุข, (2560)

สุภาวดี ทองสำฤทธิ์ (2561) ให้ความเห็นว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนและสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ดีจะช่วยกระตุ้นส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยยกระดับคุณภาพการดำรงชีวิตประจำวันในสถานศึกษา พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด บุคลิกภาพ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม มีความรับผิดชอบและประสบผลสำเร็จในอนาคต นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษายังช่วยส่งเสริมให้คนรู้สึกกระตือรือร้น ใฝ่เรียนใฝ่รู้ รู้จักวิธีการดำรงชีวิต และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและต่อสภาพแวดล้อมอย่างถูกต้องด้วย

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรม ทัศนคติ ค่านิยม สติปัญญาและสังคมของผู้เรียน รวมถึงบุคลากรในสถานศึกษา ทั้งทางตรงและทางอ้อม การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ดีจะช่วยกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาการผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา ดังนั้น การที่ผู้เรียนได้อยู่ในสถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรักในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกหวงแหนในชื่อเสียงของสถานศึกษา ซึ่งจะ มีผลไปถึงความพยายามที่จะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเอง และสถาบัน ได้อีกด้วย น้ำฝน พิทักษ์โรจนกุล, (2565)

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานปรับปรุงและพัฒนา องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นภายในสถานศึกษาที่อยู่รอบตัวผู้เรียน ทั้งสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนมีบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร มีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือกันทำงานแบบมีส่วนร่วมในการคิด มีการจัดและบริหารสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการบริหารการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ความสำคัญของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีหลายประการ ได้แก่

2.1 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น ห้องเรียนมีความสะดวกสบาย มีอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนครบถ้วน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ผู้สอนก็มีความสุขในการสอน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความราบรื่น สะดวก รวดเร็วตามแผนที่วางไว้

2.2 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนการเรียนรู้หลายด้าน เช่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ เป็นตัวกระตุ้นผู้เรียนให้มีความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียนเปลี่ยน เจตคติไปในทางที่ดี มีความพึงพอใจในการเรียนช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนก็คือความรู้สึกที่เกิดจากตัวผู้เรียน ความรู้สึกพึงพอใจ สนใจ อยากเรียน อยากรู้ซึ่งจะเป็นตัวการนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด ดังนั้น ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านกายภาพ จิตภาพ และทางด้านสังคมภาพแล้ว จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกดังกล่าวได้

2.3 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน ประสบการณ์การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ตามปกติแล้วการรับรู้ และการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ปะทะสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกที่มากระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้เรียน การปะทะสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เป็นการสร้างประสบการณ์ ดังนั้น ถ้าเราต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ดีก็ต้องจัดให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีก่อนแล้ว สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านั้นจะเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ของผู้เรียนภายหลัง

2.4 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาประการหนึ่ง ก็คือ มุ่งให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพดี มีการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ ตามแบบอย่างที่สังคมยอมรับ กล่าวคือ มีคุณธรรม และจริยธรรมที่เป็นเครื่องหมายของคนดี มีการประพฤติปฏิบัติสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี การที่จะหล่อหลอมพฤติกรรม หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์นั้น ต้องใช้เวลา และอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกันจึงจะสามารถกล่อมเกลาผู้เรียนได้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่จะช่วยปรับหรือโน้มน้าวพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตัดสินปัญหาด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ จะค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน สะสมทีละน้อยจนในที่สุดก็จะแสดงออกในลักษณะของบุคลิกภาพรูปแบบในการรับรู้ ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ของผู้เรียน

2.5 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการควบคุมชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีระเบียบ วินัย สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นตัวกำหนดอาณาเขตของการเรียน ทำให้มีบรรยากาศที่แตกต่างไปจากกิจกรรมอื่น ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะของสภาพแวดล้อมในสถานเริงรมย์ ผู้เรียนเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่จัดไว้อย่างเหมาะสม ก็จะรู้จักสำรวมอยู่ในระเบียบวินัยมากขึ้น โดยเฉพาะถ้ามีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ของนักเรียนอย่างมีวัตถุประสงค์ จะช่วยให้การควบคุมชั้นเรียนมีระบบระเบียบ และง่ายสำหรับผู้สอนมากขึ้น

2.6 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเรียน การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นไปอย่างกว้างขวาง หลายแหล่งเห็นความสำคัญของมุมวิชาการ ศูนย์วิชาการ มุมสื่อการเรียนการสอน ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน สามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาที่ต้องการ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางได้อย่างดี นอกจากนี้ แหล่งทรัพยากรการเรียนจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว ผู้เรียนตลอดจนเป็นการสร้างนิสัยให้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ไม่ยึดติดอยู่เฉพาะความรู้ที่ได้จากผู้สอน

2.7 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสริมสร้างบรรยากาศในการเรียน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะทำให้บรรยากาศในการเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีความสะดวกสบาย สงบ ปราศจากสิ่งรบกวน จะช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ที่จะศึกษาหาความรู้ หรือทำกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ อย่างตั้งใจและมีสมาธิ ยิ่งถ้าผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นซึ่งจัดว่า เป็นสภาพ แวดล้อมการเรียนรู้ด้านจิตภาพมีบุคลิกลักษณะที่อบอุ่นเป็นมิตร ก็จะยิ่งทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น

2.8 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน การจัดสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ง่ายต่อการเคลื่อนไหวโยกย้ายทำให้ผู้สอนไปถึงตัวผู้เรียนได้สะดวก ตำแหน่งของผู้สอนไม่จำเป็นต้องอยู่หน้าชั้นเสมอไป ผู้สอนอาจนั่งอยู่ท่ามกลางผู้เรียนเพื่อให้คำปรึกษา แนะแนวทางสภาพแวดล้อมเช่นนี้ ช่วยให้ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากขึ้น ทำให้ได้รู้จักอุปนิสัยตลอดจนพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ดี ส่วนผู้เรียนจะลดความกลัว และมีความกล้ามากขึ้น กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น มีเจตคติที่ดีต่อผู้สอน

2.9 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยลดความเมื่อยล้า หรือความอ่อนเพลียทางด้านสรีระของผู้เรียน เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้ที่มีขนาดพอเหมาะกับร่างกาย ของผู้เรียนช่วยให้การนั่งสบายสามารถนั่งได้นาน ๆ โดยไม่ปวดหลัง การให้แสงสว่างในห้องเรียนที่เหมาะ จะช่วยให้ผู้เรียนคลายความเมื่อยล้าของสายตา นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วย

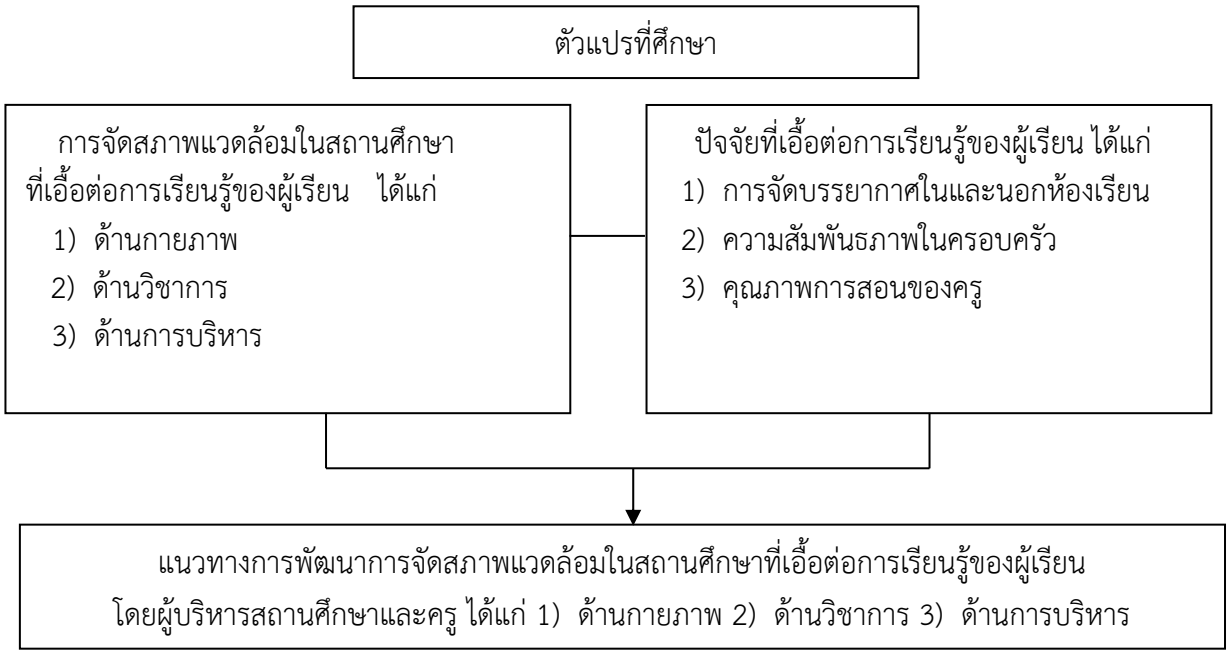
สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีความสำคัญต่อผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

หลักการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา คือ สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมด้านการให้บริการผู้เรียน สภาพแวดล้อมด้านการจัดการศึกษาเพื่อสนองความมุ่งหวังของผู้เรียน สภาพแวดล้อมด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน และสภาพแวดล้อมด้านสังคมกลุ่มเพื่อน (Astin, (1971) โดยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมด้านบริหาร 2) สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ 3) สภาพแวดล้อมด้านการจัดการศึกษาเพื่อสนองความมุ่งหวังของผู้เรียน 4) สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนด้านการเรียนการสอน 5) สภาพแวดล้อมด้านสังคมกลุ่มเพื่อน (พิมพ์วรีย์ ใจสุข (2560) สอดคล้องกับ จุฑามาส ซุ่นห้วน (2562) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกำหนดกรอบในการศึกษาการจัด สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านการบริหาร และ 3) ด้านวิชาการ

ดังนั้น หลักการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านการบริหาร กับปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน 2) ความสัมพันธภาพในครอบครัว 3) คุณภาพการสอนของครู มีผลต่อแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากการศึกษา หลักการ แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 35 คน และครู จำนวน 728 คน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 8 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 763 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน และครู จำนวน 246 คน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 8 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 260 คน ได้มาจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย เพื่อที่กำหนดสัดส่วนจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครูในแต่ละสถานศึกษา (Krejcie and Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert's 5 Rating Scale) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านการบริหาร ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70

ตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert's 5 Rating Scale) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน 2) ความสัมพันธภาพในครอบครัว 3) คุณภาพการสอนของครู มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94

ตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open End) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่

1) ด้านกายภาพ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านการบริหาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสอบถามไปส่งให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของวิทยาลัยในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างช่วยตอบแบบสอบถาม และหลังจากนั้นผู้วิจัยจะมาขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เก็บรวบรวมได้ จำนวน 260 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน 2) ความสัมพันธภาพในครอบครัว 3) คุณภาพการสอนของครู

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 1.1 วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน 2) ความสัมพันธภาพในครอบครัว 3) คุณภาพการสอนของครู

1.3 วิเคราะห์ข้อมูล จากการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของแบบคำถามปลายเปิด (Open End) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านการบริหาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

สถิติที่ใช้ในการวิจัย เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ S.D. ใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุผลการวิจัย

1. ผลการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย สภาพการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ดังแสดงในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมและรายด้าน

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา	ระดับการดำเนินงาน			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านกายภาพ	4.01	0.66	มาก	3
2. ด้านวิชาการ	4.02	0.68	มาก	2
3. ด้านการบริหาร	4.06	0.70	มาก	1
รวม	4.03	0.68	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03) และ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหาร ($\bar{x}$ = 4.06) รองลงมา คือ ด้านวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.02) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกายภาพ ($\bar{x}$ = 4.01)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนสังกัด สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา	ระดับการเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. การจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน	4.17	0.64	มาก	1
2. ความสัมพันธภาพในครอบครัว	4.00	0.62	มาก	3
3. คุณภาพการสอนของครู	4.10	0.63	มาก	2
รวม	4.09	0.63	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีระดับการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน รองลงมา คือ ด้านคุณภาพการสอนของครู และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสัมพันธภาพในครอบครัว

2. แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ แต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านกายภาพ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดแหล่งเรียนรู้ที่ใช้สำหรับการค้นคว้า เช่น ห้องสมุด สวนเกษตร สวนวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน (ร้อยละ 78.26) และการจัดห้องเรียนให้มีวัสดุและอุปกรณ์การสอนที่ใช้งานได้อย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (ร้อยละ 21.74)

2.2 ด้านวิชาการ โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (ร้อยละ 80.00) และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่น โดยการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้น เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (ร้อยละ 20.00)

2.3 ด้านการบริหาร โดยเรียงลำดับความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหารที่แสดงการมอบหมายงาน และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา (ร้อยละ 80.00) และการกำหนดแนวปฏิบัติของบุคลากรที่ได้รับมอบหมายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยแต่งตั้งในรูปแบบคณะกรรมการระดับชั้นเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและดูแลผู้เรียนอย่างทั่วถึง (ร้อยละ 20.00)

อภิปรายผล

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการจัดบริเวณการจราจร เช่น ทางเข้า ถนน สำหรับรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และที่จอดรถ เป็นสัดส่วน ด้านวิชาการผู้บริหารมีการ

ส่งเสริมและพัฒนาครูในการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี ทองสำฤทธิ์ (2561) เรื่อง การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งเห็นว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน มีแผนผังแสดงสถานที่ต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการจัดอาคารเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆห้องพยาบาล โรงอาหาร อย่างเป็นสัดส่วน สะอาด และเป็นระเบียบ มีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักเรียนในการใช้อาคารเรียน และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ มีห้องเรียนเพียงพอ มีการบำรุงรักษาอาคาร สถานที่ให้มีสภาพที่พร้อมใช้งาน มีห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะ สะอาด ปลอดภัยเพียงพอ มีสนามที่เหมาะสม มีอุปกรณ์กีฬาเพียงพอ และตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องเล่นสนามทุกชิ้นให้อยู่ในสภาพที่ดีปลอดภัยในการใช้งาน มีการจัดภูมิทัศน์สวนหย่อมและปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ให้ร่มรื่น สวยงามมีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา มีการจัดทำข้อมูลการใช้ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ อย่างมีระบบ และเป็นปัจจุบัน รวมทั้ง มีการประเมินผลการใช้ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของอัสมา พารีลที (2559) ได้ทำการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดสงขลา ซึ่งปรากฏว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีระดับการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้านการจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน ผู้บริหารส่งเสริมการจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน ด้านคุณภาพการสอนของครู ผู้บริหารส่งเสริมครูให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสรา วิชิตพันธ์ (2558) ได้กล่าวถึงบรรยากาศในห้องเรียน ควรจัดบรรยากาศที่มีสภาพเอื้อต่อการเรียน มีบรรยากาศที่ผ่อนคลายสอดแทรกอารมณ์ขัน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก สนับสนุนให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกระตุ้นให้เกิดการคิด และแสดงความเป็นมิตรกับนักเรียน และงานวิจัยของกังวาน ไตรสกุล และคณะ (2558) ได้กล่าวถึง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดบรรยากาศทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดบรรยากาศทางสังคมที่มีสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และจัดบรรยากาศทางจิตวิทยาที่ผ่อนคลาย ไม่เครียดไม่วิตกกังวล

3. ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพ แวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ด้านกายภาพ ควรจัดแหล่งเรียนรู้ที่ใช้สำหรับการค้นคว้า เช่น ห้องสมุด สวนเกษตร สวนวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดห้องเรียนให้มีวัสดุและอุปกรณ์การสอนที่ใช้งานได้อย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสรา วิชิตพันธ์ (2558) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ควรจัดบรรยากาศที่มีสภาพเอื้อต่อการเรียน มีบรรยากาศที่ผ่อนคลายสอดแทรกอารมณ์ขัน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก สนับสนุนให้นักเรียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกระตุ้นให้เกิดการคิด และแสดงความเป็นมิตรกับนักเรียน นักเรียนก็จะเรียนอย่างมีความสุข และควรจัดสัดส่วนของสื่อและบทเรียนให้ตรงตามสภาพวัย และความสามารถของนักเรียน มีการจัดหาสื่อที่เหมาะสมกับบทเรียน และควรรับรู้ความรู้สึกของนักเรียน เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ดูแลเอาใจใส่ต่อนักเรียน และมีลักษณะความเป็นมิตร เข้าใจนักเรียน และมีความยุติธรรม

4. ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพ แวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ด้านวิชาการ ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่น โดยการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้น เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาลัย ผาอ่อน (2553) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย ปัจจัยหลายประการ คือ ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของนักเรียน มีทักษะในการสื่อสาร รักและเอาใจใส่นักเรียน เพื่อนในกลุ่มส่งเสริมความสามารถของนักเรียน เอาใจใส่ต่อนักเรียน และสัมพันธภาพในครอบครัว การเรียนการสอน ได้แก่ บทเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอน กิจกรรมในการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน และประเมินผลการเรียนการสอน นักเรียนได้แก่ สุขภาพอนามัย การเห็นคุณค่าในการเรียนรู้ การเห็นคุณค่าในตนเอง และความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น

5. ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการบริหาร ควรมีการจัดองค์กรและโครงสร้างการบริหารที่แสดงการมอบหมายงาน และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และการกำหนดแนวปฏิบัติของบุคลากรที่ได้รับมอบหมายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยแต่งตั้งในรูปแบบคณะกรรมการระดับชั้นเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาและดูแลผู้เรียนอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารียา สตารัตน์ (2556) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวีผลการศึกษา การจัดสภาพ แวดล้อม ในสถานศึกษาด้านการบริหาร พบว่า เป็นระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยมีกระบวนการในการดำเนินการต่าง ๆ ที่ทำให้ภารกิจต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายไปได้ด้วยดีนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีระบบ ทำให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลการเรียนของผู้เรียน” ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ 1) การจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน 2) ความสัมพันธภาพในครอบครัว 3) คุณภาพการสอนของครู ได้แนวคิดในการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านการบริหาร ผู้บริหารจึงได้แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านวิชาการ 3) ด้านการบริหาร ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านกายภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบาย มีมาตรการในการดูแลรักษาอาคารสถานที่ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ภายในโรงเรียนให้พร้อมใช้งานและเพียงพอ มีการประเมินผลการใช้งานทุกเดือน ให้มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีความทันสมัย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน

3. ด้านการบริหาร สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีความหลากหลายและเหมาะสม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการจัดทำแผนงาน/โครงการ คำสั่ง การมอบหมายงานและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

4. ด้านการจัดบรรยากาศในและนอกห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบาย และมีมาตรการในการดูแลรักษาอาคารสถานที่ภายในสถานศึกษาให้พร้อมใช้งานและเพียงพอ มีการประเมินผลการใช้งานทุกเดือน

5. ด้านความสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เหมาะสม การเยี่ยมบ้านผู้เรียน

6. ด้านคุณภาพการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์ ส่งเสริมความสามารถของแต่บุคคลโดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ที่ใช้สำหรับการค้นคว้า เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างๆ

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กังวาน ไตรสกุล และคณะ (2558). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนพะตง ประธานคีรีวัฒน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 สงขลา-สตูล. *วารสารวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*, 8(1), 43-60.

กังวาน ไตรสกุล, วิชัย รัตนากีรณวร และนงนภัสส์ มากชูชิต. (2558). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนพะตง ประธานคีรีวัฒน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 สงขลา-สตูล. *วารสารวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*, 8(1), 43-60.

รัตติกร โสมสมบัติ, อุทัย บุญประเสริฐ และพิณสุดา สิริธรังศร. (2563). รูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 8(3), 1110-1124. สืบค้นจาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/239490

พระครูใบฎีกามณฑล เขมโก (ชูโตศรี). (2562). อิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(1), 192-200.* สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/202874/141500

สุภาวดี ทองสำฤทธิ์. (2561). *การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.* (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). สืบค้นจาก http://www.ir.sru.ac.th/handle/123456789/651

จุฑามาส ซุ่นห้วน. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สืบค้นจาก http://ir.sru.ac.th/handle/123456789/729

จุฬาลัย ผาอ่อน. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ราชภัฏเทพสตรี).

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.

น้ำฝน พิทักษ์โรจนกุล. (2565). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต). สืบค้นจาก https://updc.up.ac.th/items/8558061f-415e-4a25-b635-b22a076410a2

อัสมา พารึลทึ. (2559). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาจังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

อิสรา วิชิตพันธ์. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). สืบค้นจาก http://khoon.msu.ac.th/_dir/fulltext/fulltextman/full4/kanyarat9951/titlepage.pdf

อารียา สตารัตน์. (2556). *การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี*. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). สืบค้นจาก https://ir.swu.ac.th/xmlui/handle/123456789/4186

Astin. (1971). *Achieving educational excellence*. San Francisco, CA: Josses-Bass. Retrieved from Harold, S. (1990). *A higher education: The council for national Academic Award and British higher education 1964-89*. London: The Falmer press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D.W.. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Zalaiskalne**,** A. **(**2013**)**. Contemporary Leaning Environment in the Vocational Education: The New Challenges. *Problems of Education in the **21**st Century*, **55**, **100-113.** Retrieved from http://www.scientiasocialis.lt/pec/node/**848**

Collaborative Leadership of School Administrators Affecting Teacher Performance Effectiveness

Songphon Nanthaphon[1*], Bunyarit Petwisit[2] & Wallapha Ariratana [3]

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
3 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: Supernut04@gmail.com*

Abstract

The Objective of this research was to: 1) study the level of collaborative leadership of school administrators, 2) study the level of teacher performance effectiveness, and 3) study the collaborative leadership of school administrators affecting teacher performance effectiveness. The research samples consisted of 269 school administrators and teachers from the Nongkhai primary educational service area office 2, which were selected using stratified random sampling. The research instrument was a rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.983. The data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results of the research were as follows: 1) The overall practice of school administrators' collaborative leadership was at the highest level. 2) The overall teacher performance effectiveness was at the highest level. 3) The collaborative leadership of school administrators affecting teacher performance effectiveness included trust (X_2), followed by shared knowledge (X_5), Organizational commitment (X_3), shared vision (X_1), and shared decision making (X_4). The multiple correlation coefficient was 0.830, and the predictive coefficient for teacher performance effectiveness was 68.80%, with statistical significance at the 0.05 level. These could be formed as the regression equations of standardized scores as follows;

$Zy = 0.172(ZX_2) + 0.286(ZX_5) + 0.147(ZX_3) + 0.161(ZX_1) + 0.151(ZX_4)$.

Keywords: Collaborative Leadership, School Administrators, Teacher Performance Effectiveness

Received: 2025-06-12; Revised: 2025-06-26; Accepted: 2505-08-28

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ทรงพล นันทพล[1*], บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์[2] และ วัลลภา อารีรัตน์[3]

1 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: Supernut04@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จำนวน 269 คน โดยได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.983 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบมีขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ ด้านความไว้วางใจ (X_2) รองลงมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (X_5) ด้านความผูกพันต่อองค์กร (X_3) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม (X_1) และด้านการตัดสินใจร่วม (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.830 มีค่าสัมประสิทธิ์อำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ร้อยละ 68.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยแสดงสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Zy = 0.172(ZX_2) + 0.286(ZX_5) + 0.147(ZX_3) + 0.161(ZX_1) + 0.151(ZX_4)$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการส่งเสริมพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 การศึกษาไทยจึงต้องปรับตัวให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยมีการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ สร้างแนวคิดใหม่เกี่ยวกับหน้าที่ของครู เพื่อสอดคล้องกับกระบวนทัศน์ของการศึกษาร่วมสมัย ปรับปรุงการกำกับดูแลของสถาบันการศึกษาในทุกระดับ ปลูกฝังระบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลและสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาที่ส่งเสริมความโดดเด่นทางวิชาการระดับสากล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาคนในสังคมให้เป็นคนที่มีคุณภาพ และสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นสังคมที่เข้มแข็ง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนสามารถแข่งขันในระดับเวทีโลกได้ สถานศึกษาเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญในการสร้างและพัฒนานักเรียน โดยการจัดระบบการเรียนรู้ การประเมินผล และการวัดผลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และทรัพยากรทางเทคโนโลยีอย่างสอดคล้องกัน ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน และสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอน โดยมอบหมายงานและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้กับครูเพื่อให้สามารถบรรลุหรือเกินกว่าที่กำหนดไว้ แม้ทรัพยากรทางการศึกษามีจำกัด ซึ่งจะส่งผลให้ครูสามารถปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเกิดประโยชน์สูงสุดด้วย (กมลชนก ศรีสุดา, 2565) ดังนั้นประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูจึงส่งผลโดยตรงต่อความสามารถของนักเรียนและประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งครูเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการจัดการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของครู สร้างแรงบันดาลใจให้ครู เพื่อให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรครูและผู้เรียน (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2563)

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูเกิดจากปัจจัยการบริหารที่มีประสิทธิภาพส่งผ่านไปยังครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผล การบริหารการศึกษาในยุคเทคโนโลยีพลิกผัน (Disruptive Technology) มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ผู้บริหารต้องมีปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับหลังความปกติใหม่ (The Next Normal) (บัณฑิต ลักษณะภาวรรณ, 2562) ความสำเร็จของการปฏิบัติงานครูในสถานศึกษายังเกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพ การทำงานเป็นทีม ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความผูกพันต่อองค์กรและชุมชน

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง (Collaborative Leadership) เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้นำในการสร้างความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์กันแบบบุคคลต่อบุคคลมีวิธีการบริหารจัดการซึ่งเน้นทักษะและคุณลักษณะของการนำแบบรวมพลัง การนำแบบร่วมมือกันข้ามกลุ่มหรือองค์กรแบบเครือข่ายโดยการจัดระบบงานแบบร่วมมือร่วมพลังบนพื้นฐานความไว้วางใจความรักและความผูกพันต่อองค์กรทั้งภายในและภายนอกเพื่อความสำเร็จบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ภูเบศร์ บาลชน, 2563) ผู้นำที่มีภาวะผู้นำแบบร่วมพลังจึงสามารถสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรได้จากความร่วมแรงร่วมใจ (Collaboration) ของทั้งผู้บริหาร และบุคลากรทุกคนในองค์การ จนสามารถผลักดันให้บุคลากรในองค์กรเกิดการมีส่วนร่วม และเป็นผู้นำที่ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือและสร้างบรรยากาศจนผู้ร่วมงานไว้วางใจซึ่งกันและกันจนเกิดความผูกพันต่อองค์การ

สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ โดยสามารถพยากรณ์การเป็นโรงเรียนคุณภาพได้ถึงร้อยละ 64.4 (ณัฐสุดา น้อยอาษา และทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เป็นองค์กรชั้นนำที่มีคุณภาพ น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 บริหารงานโดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน จึงมีนโยบายขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษา เสริมสร้าง พัฒนาครูมืออาชีพในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง ซึ่งมีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงออกในการสร้างความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กร เพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือ และพัฒนาการบริหารจัดการขององค์การให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2, 2566)

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมพลังด้านใดบ้างที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สารสนเทศที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 นำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาและส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรและสถานศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 อยู่ในระดับใด

2. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 อยู่ในระดับใด

3. ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

วัตุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่เน้นการทำงานร่วมกัน สร้างความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิกในทีมหรือองค์กร เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายและการแก้ไขปัญหา ผู้นำแบบร่วมพลังมักเป็นผู้ที่สร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในทีมหรือกลุ่มทำงาน สอดคล้องกับ กนกอร สมปราชญ์ (2562) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้นำในการสร้างความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์กันแบบบุคคลต่อบุคคลมีวิธีการบริหารจัดการซึ่งเน้นทักษะและคุณลักษณะของการนำแบบรวมพลัง การนำแบบร่วมมือกันข้ามกลุ่มหรือองค์กรแบบเครือข่ายโดยการจัดระบบงานแบบร่วมมือร่วมพลังบนพื้นฐานความไว้วางใจความรักและความผูกพันต่อองค์กรทั้งภายในและภายนอกเพื่อผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังตามแนวคิดหลักการและทฤษฎีของ Stagich (2001) ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญที่สะท้อนความเป็นผู้นำแบบร่วมพลัง ได้แก่ 1) การได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรทุกคน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ 3) การตัดสินใจด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ที่ขึ้นอยู่กับความหลากหลายของมุมมอง 4) การคิดที่ต่อเนื่องซึ่งจะช่วยให้ผู้นำมองเห็นตัวแปรหลากหลายและวิธีการที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา และ 5) วิสัยทัศน์อันเป็นวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม Telford (1996) ได้นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างการปฏิบัติงาน 2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) ด้านสัญลักษณ์ 4) ด้านการเมือง ซึ่งในด้านนี้ได้เสนอแนะองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังในโรงเรียน ได้แก่ 1) การตัดสินใจ 2) ความผูกพัน 3) ความไว้วางใจ และ 4) ความก้าวหน้า Kayser (2011) ได้นำเสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง ได้แก่ 1) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) การตัดสินใจ 3) การสร้างฉันทามติ 4) การจัดการความขัดแย้ง 5) การมอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ 6) การแก้ปัญหา และณัฐสุดา น้อยอาษา และทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2565) ได้นำเสนอองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ 2) ความผูกพันต่อโรงเรียน 3) วิสัยทัศน์ร่วม 4) การตัดสินใจร่วม และ 5) การแก้ปัญหาและความขัดแย้ง

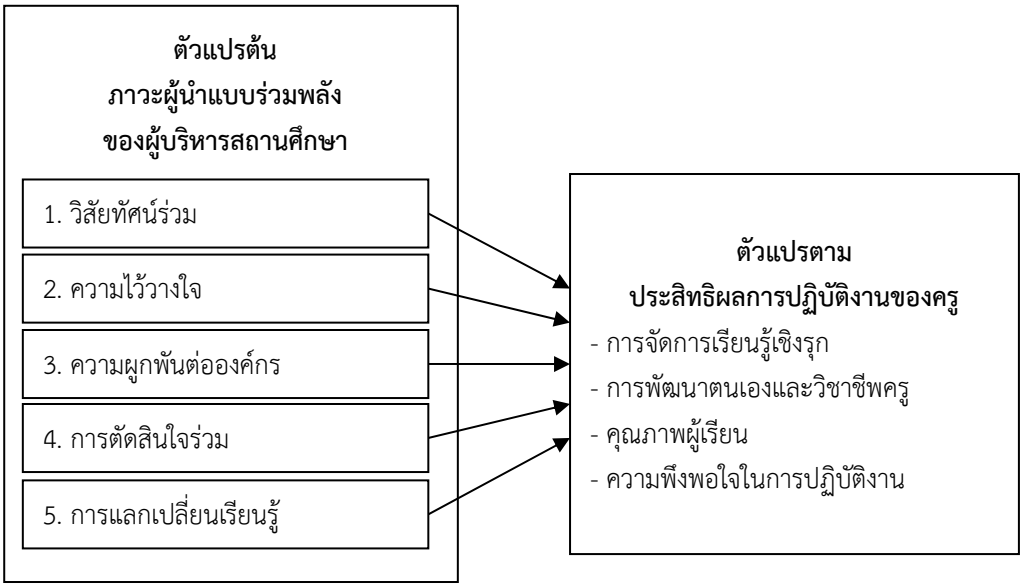
จากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบบร่วมพลัง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ความไว้วางใจ 3) ความผูกพันต่อองค์กร 4) การตัดสินใจร่วม และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู เป็นผลสำเร็จจากการปฏิบัติงานที่เกิดจากการบริหารองค์การโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้ สอดคล้องกับ นภัสรัญช์ สุขเสนา (2564) กล่าวว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู หมายถึง ความสำเร็จหรือผลลัพธ์ที่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติงานของครูในด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทำให้เกิดประสิทธิผล รวมทั้งการพัฒนาตนด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาและผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังตามแนวคิดหลักการและทฤษฎีของ กนกอร สมปราชญ์ (2562) ได้เสนอองค์ประกอบของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในงาน 2) คุณภาพผู้เรียน 3) การทำงานเป็นทีม 4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 5) ความผูกพันต่อองค์การ Hoy & Miskel (2013) ได้เสนอว่า เมื่อองค์กรมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลจึงควรวัดจาก 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (achievement) 2) ความพึงพอใจในการทำงาน (job satisfaction) 3) การขาดงาน (absenteeism) 4) อัตราการออกกลางคันของนักเรียน (dropout rate) 5) คุณภาพโดยรวม (overall quality) ณัฐชญา เพ็งธรรม (2566) ได้เสนอองค์ประกอบประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ 1) คุณภาพผู้เรียน 2) การจัดการเรียนรู้ 3) ความพึงพอใจในงาน 4) การพัฒนาวิชาชีพ และ 5) ความผูกพันต่อองค์การ และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2567) ได้จัดทำหลักเกณฑ์ในประเมินประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ 2) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา 3) การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนเรียนรู้

จากการศึกษาองค์ประกอบประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู 3) คุณภาพผู้เรียน และ 4) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสาเหตุ (Causal Research) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 104 โรงเรียน จำนวน 926 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนจำนวน 80 โรงเรียน จำนวน 269 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น 2 ขั้นตอน (Two Stages Stratified Random Sampling) ขั้นแรกสุ่มโรงเรียนในเขตพื้นที่ ขั้นที่สองสุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูจากโรงเรียนที่ได้ ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยเทียบสัดส่วน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์ร่วม (2) ความไว้วางใจ (3) ความผูกพันต่อองค์กร (4) การตัดสินใจร่วม และ (5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ (1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (2) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู (3) คุณภาพผู้เรียน (4) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.6-1.0 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาด (Cronbach) มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.983 โดยแบบสอบถามจำแนกเป็น 3 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้สถิติที่เหมาะสม ดังนี้ 1) การศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) การศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ใช้การวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ค่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม ($\overline{X}$ = 4.52) โดย ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.55) รองลงมา คือ ด้านความผูกพันต่อองค์กรและด้านการตัดสินใจร่วม มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.53) ด้านความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.51) และด้านวิสัยทัศน์ร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ =4.49) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา	$(\overline{X})$	S.D.	การแปลผล
1. วิสัยทัศน์ร่วม	4.49	0.52	มาก
2. ความไว้วางใจ	4.51	0.55	มากที่สุด
3. ความผูกพันต่อองค์กร	4.53	0.48	มากที่สุด
4. การตัดสินใจร่วม	4.53	0.50	มากที่สุด
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.55	0.49	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.52**	**0.46**	**มากที่สุด**

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม ($\overline{X}$ = 4.53) โดย ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู และด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.55) รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.54) และด้านคุณภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.50) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู	$(\overline{X})$	S.D.	การแปลผล
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.54	0.40	มากที่สุด
การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู	4.55	0.45	มากที่สุด
คุณภาพผู้เรียน	4.50	0.45	มาก
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู	4.55	0.48	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.53**	**0.38**	**มากที่สุด**

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.684 - 0.834 และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ค่าสัมประสิทธิ์อยู่ระหว่าง 0.724 - 0.768 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (r) ระหว่างภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู (Y)

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา	(X_1)	(X_2)	(X_3)	(X_4)	(X_5)	(Y)
วิสัยทัศน์ร่วม (X_1)	1.000					
ความไว้วางใจ (X_2)	0.832**	1.000				
ความผูกพันต่อองค์กร (X_3)	0.780**	0.834**	1.000			
การตัดสินใจร่วม (X_4)	0.722**	0.798**	0.798**	1.000		
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (X_5)	0.684**	0.761**	0.709**	0.808**	1.000	
ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู (Y)	0.724**	0.768**	0.740**	0.754**	0.754**	1.000

** $p < 0.01$

4. ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ความไว้วางใจ (X2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (X5) ความผูกพันต่อองค์กร (X3) วิสัยทัศน์ร่วม (X1) และการตัดสินใจร่วม (X4) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ได้ร้อยละ 68.80 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรืออำนาจพยากรณ์ $R^2 = 0.687$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 4

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ความไว้วางใจ (X2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (X5) ความผูกพันต่อองค์กร (X3) วิสัยทัศน์ร่วม (X1) และการตัดสินใจร่วม (X4) ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p=0.001-0.037) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = 1.379 + 0.119(X_2) + 0.225(X_5) + 0.118(X_3) + 0.119(X_1) + 0.115(X_4)$$

เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน โดยพิจารณาค่าเบต้า (Beta) พบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญที่สุด ได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (X_5) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.286 รองลงมาคือ ด้านความไว้วางใจ (X_2) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.172 ด้านวิสัยทัศน์ร่วม (X_1) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.161 การตัดสินใจร่วม (X_4) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.151 และความผูกพันต่อองค์กร (X_3) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.147 ตามลำดับ แสดงสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Zy = 0.172(ZX_2) + 0.286(ZX_5) + 0.147(ZX_3) + 0.161(ZX_1) + 0.151(ZX_4)$$

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	P-values
	b	S.E.	β		
ค่าคงที่	1.379	0.138	-	9.987	0.001*
ความไว้วางใจ (X_2)	0.119	0.055	0.172	2.175	0.031*
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (X_5)	0.225	0.049	0.286	4.625	0.001*
ความผูกพันต่อองค์กร (X_3)	0.118	0.056	0.147	2.099	0.037*
วิสัยทัศน์ร่วม (X_1)	0.119	0.048	0.161	2.486	0.014*
การตัดสินใจร่วม (X_4)	0.115	0.054	0.151	2.131	0.034*
$R = 0.830$, $R^2 = 0.688$, Adjusted $R^2 = 0.682$, S.E. = 0.215, F = 4.542					

*P < 0.05

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสุงสุดคือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีนโยบายขับเคลื่อนสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการในการจัดการเรียนเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารจึงมีการพัฒนาบุคลากร และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการที่ครูจะมีประสบการณ์ สามารถปรับพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงต้องมีการกำกับ ติดตาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ (ชญานิศ อินทะวงศ์ โรเบิร์ตสัน, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับครู บุคลากร และนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้เต็มศักยภาพ รวมทั้งผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูและบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดและเผยแพร่นวัตกรรมที่เกิดจากการปฏิบัติงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการแบ่งปันความรู้อย่างต่อเนื่องทุกที่และทุกเวลา

2. จากผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูและด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาครูและบุคลากร ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการนิเทศภายใน รวมถึงการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และนวัตกรรม ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในตำแหน่ง สร้างนวัตกรรมที่ใช้วิจัยเป็นฐาน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูและบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ปฏิบัติ และได้รับการยกย่องชมเชยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูและคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับ (วุฒิชัย โภคะชัย, 2565) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูเกิดขึ้นจากความรู้สึกชอบหรือเจตคติที่ดีต่องาน

ที่กำลังปฏิบัติอยู่ มีผลทำให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยแรงกายและสติปัญญา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน อันเป็นผลจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละคนในแนวทางที่พึงปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์การ สอดคล้องกับ (ศิริพร จิตรโคตร, 2565) ครูมีบทบาทในการบริหารจัดการชั้นเรียนโดยการจัดกิจกรรม จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

3. จากการศึกษาภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความไว้วางใจ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านความผูกพันต่อองค์กร ด้านวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการตัดสินใจร่วม สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ว่าส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้ร้อยละ 68.80 ซึ่งจะเห็นว่าด้านความไว้วางใจส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู เนื่องจากความไว้วางใจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการบริหารงานของผู้บริหารตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการเพื่อการดำเนินงานของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ บริหารด้วยความเสมอภาค โปร่งใส และยุติธรรม รวมถึงสร้างความสามัคคีและบรรยากาศที่ดีในหมู่คณะ นอกจากนี้ต้องมี ความจริงใจ เห็นอกเห็นใจ และเมตตาต่อผู้อื่น ปฏิบัติงานด้วยคุณธรรมและจริยธรรมที่น่าเชื่อถือ ยึดมั่นใน ความซื่อสัตย์ เพื่อให้บุคลากรมีความศรัทธาต่อผู้บริหารและพร้อมร่วมมือพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับ (ณัฐสุดา น้อยอาษา และทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรทางการศึกษาที่จะบริหารงานต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นส่งผ่านไปยังครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลและเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ความคิด ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความสามารถและมีทักษะในการเรียนรู้ที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและใช้ภาวะผู้นำในการนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กร สอดคล้องกับ (บัณฑิต ลักษณะภาวรรณ, 2562) การบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลนั้นต้องอาศัยการสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพและการทำงานร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเพื่อหาแนวทางที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย และเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผล

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน โดยพิจารณาค่าเบต้า (Beta) พบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีความสำคัญที่สุด ได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านความไว้วางใจ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม การตัดสินใจร่วม และความผูกพันต่อองค์กร ตามลำดับ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรเน้นการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ในการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยนำแนวคิด OKR (Objectives and Key Results) เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อช่วยให้ครูและบุคลากรมีเป้าหมายที่ชัดเจน และมุ่งเน้นการทำงานให้เกิดผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีการปรับโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นเหมาะกับภาระหน้าที่ของสถานศึกษาและสภาพปัจจุบัน

2. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลายสอดคล้องกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารควรนำระบบนิเทศเข้ามาใช้เพื่อติดตาม และกำกับดูแลการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง

3. จากกผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานของภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู พบว่า ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานสูงสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายโรงเรียน เพื่อให้ครูและบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการ

บริหารและพัฒนาการเรียนการสอน รวมถึงสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ครู บุคลากร และนักเรียนสามารถเรียนรู้และแบ่งปันความรู้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วม ความไว้วางใจ ความผูกพันต่อองค์กร การตัดสินใจร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้ได้วิธีการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่นนำไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อจะนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในภาพรวม และเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. ควรทำการวิจัยโมเดลสมการภาวะผู้นำแบบร่วมพลังที่ส่งผลต่อประสิทธิผลหารปฏิบัติงานของครู เพื่อนำข้อค้นพบขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรจากการศึกษาครั้งนี้มาเปรียบเทียบและหาความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2562). *ภาวะผู้นำกับคุณภาพสถานศึกษา.* ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กมลชนก ศรีสุดา. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกับประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(38), 93- 103.

ชญานิศ อินทะวงศ์ โรเบิร์ตสัน. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบเสริมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. *วารสารปัญญาปณิธาน, 7*(2), 83-96.

ณัฐชญา เพ็งธรรม. (2566). โมเดลสมการโครงสร้างการจัดการความหลากหลายทางเจเนอเรชันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 29*(1), 37-52.

ณัฐสุดา น้อยอาษา และทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ. (2565). ภาวะผู้นำแบบร่วมพลังของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารปัญญาปณิธาน, 7*(2), 97-110.

นภัสรัญช์ สุขเสนา. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. *วารสารปัญญาภิวัฒน์, 14*(3), 178-191.

บัณฑิต ลักษณะภาวรรณ และกนกอร สมปราชญ์. (2562). ภาวะผู้นำพลังร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19*(4), 1-13.

พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด - 19. *วารสารศิลปการจัดการ, 4*(3), 783-795.

ภูเบศร์ บาลชน. (2563). *โมเดลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การนวัตกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น: โมเดลแข่งขันภาวะผู้นำการเรียนรู้และภาวะผู้นำแบบร่วมพลัง.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วุฒิชัย โภคะชัย, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และสุมัทนา หาญสุริย์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(38), 12-21.

ศิริพร จิตรโคตร. (2567). ทักษะภาวะผู้นำด้าน Soft Skills ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 12* (3), 102-112.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570).* https://www.smart.nongkhai2.go.th/?p=42106.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13.* https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651.

Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2013). *Educational administration: theory, research, and practice.* (4th ed.). New York: McGraw-Hill.

Kayser, T.A. (2011). *Building Team Power: How to Unleash the Collaborative Genius of Teams for Increased Engagement, Productivity, and Results.* New York: McGraw-Hill.

Stagich, T. (2001). *Collaborative Leadership & Global Transformation.* USA: Global Leadership Resource.

Telford, H. (1996). *Transforming Schools Through Collaborative Leadership.* London: Falmer Press.

Collaborative Culture Development in School

Thada Wongsuwan[1*], Bunyarit Petwisit [2] & Wallapha Ariratana [3]

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
2 *Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University*
3 *Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University*
* *Corresponding author. E-mail: kattthada@gmail.com*

Abstract

This research aimed to study the actual conditions, desired conditions, and essential needs of a collaborative culture in schools under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office, covering 212 schools. The sample consisted of 33 school administrators and 287 teachers, selected using Krejcie & Morgan's table and stratified random sampling based on school size. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.933. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI Modified). The findings revealed that the overall actual conditions were at a high level, while the overall desired conditions were at the highest level. The aspect with the highest mean score in both actual and desired conditions was open and transparent communication, whereas the lowest mean score was found in shared vision. The highest priority need index ($PNI_{Modified}$ = 0.171) was for a collaborative work atmosphere, while the lowest ($PNI_{Modified}$ = 0.155)

Keywords: Collaborative Culture, Development, School

Received: 2025-06-12; Revised: 2025-06-26; Accepted: 2505-08-28

การพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา

ธาดา วงศ์สุวรรณ[1*], บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์[2] และ วัลลภา อารีรัตน์[3]

1 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น[1]*

2 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น[2]

3 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น[3]

* *Corresponding author. E-mail: kattthada@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 212 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 33 คน ครู 287 คน โดยสุ่มจากตาราง Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.933 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI Modified) ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งทั้งสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา ด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน ($PNI_{Modified}$ =0.171) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส ($PNI_{Modified}$ =0.155)

คำสำคัญ: วัฒนธรรมแบบร่วมมือ, การพัฒนา, สถานศึกษา

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีครูจำนวนมากที่พร้อมเปิดรับนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน และร่วมมือกับเครือข่ายภายนอกโรงเรียน ซึ่งมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการศึกษาที่มีคุณภาพ คุณภาพการศึกษาถูกสะท้อนมาจากหลายปัจจัย ทั้งจากคุณภาพของผู้บริหารในการสร้างและดำเนินการตามนโยบายทางการศึกษา คุณภาพผู้เรียนผ่านทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณภาพของครูผ่านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน (สุตวรธรรมกิจ และพงศ์ทราทิตย์ สุธีโร, 2563) ตามที่นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ผลักดันการยกระดับคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้สู่สมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ให้กับผู้เรียน พัฒนาความสามารถทักษะของผู้บริหาร และครูให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษาคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) สถานศึกษาถือเป็นองค์กรสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเป็นมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีกลไกของการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และเกิดขึ้นโดยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลักดันการพัฒนาการศึกษา รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนครูในการจัดการเรียนการสอน นำแนวคิดใหม่ๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2561) ซึ่งการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับครู และเครือข่ายทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนั้น การจะผลักดันการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ความร่วมมือทั้งในสถานศึกษาและเครือข่ายนอกสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมการทำงานแบบร่วมมือภายในสถานศึกษา สร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษาของการทำงานร่วมกันให้เกิดขึ้น เพื่อสร้างบรรยากาศในการทำงานของสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามอัตลักษณ์ เป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นจะต้องอาศัยการรับรู้ เข้าใจ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมแรงร่วมใจในการทำงานให้บรรลุตามค่านิยมร่วมของสถานศึกษา (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2561) โดยวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษาเป็นการที่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการแบ่งปันความรู้และร่วมมือกันทำงานเพื่อแก้ไปปัญหา (Herrity, 2023) เสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 212 แห่ง มีสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางจำนวน 205 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 96.70 ของสถานศึกษาทั้งหมด ซึ่งถือเป็นบริบทที่มีการบริหารงานภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด จึงส่งผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ลดลง ไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่สถานศึกษาตั้งไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ, 2566) ประกอบกับปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครูยัง พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นครูเป็นปัจจัยสำคัญมากกว่าการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารจึงควรส่งเสริมให้ครูร่วมมือร่วมพลังกันพัฒนาวิชาชีพ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมทางบวกแก่ครู โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดการพัฒนาตนเองของครูและส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษา เกิดกลไกที่นำไปสู่การเพิ่มสมรรถนะในการทำงานของทุกฝ่าย อีกทั้งมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจในการสร้างโอกาสให้กับครูทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ตามจุดเน้น “สอนเป็น เห็นผล คนยกย่อง” ของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากเหตุผลที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสร้างวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษาให้เกิดขึ้น มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เนื่องจากวัฒนธรรมแบบนี้มุ่งเน้นพฤติกรรมการทำงานของครูและบุคลากรแบบมีส่วนร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายร่วมกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ รวมไปถึงความต้องการจำเป็นของการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพครูและบุคลากรในการทำงานแบบมีส่วนร่วม อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

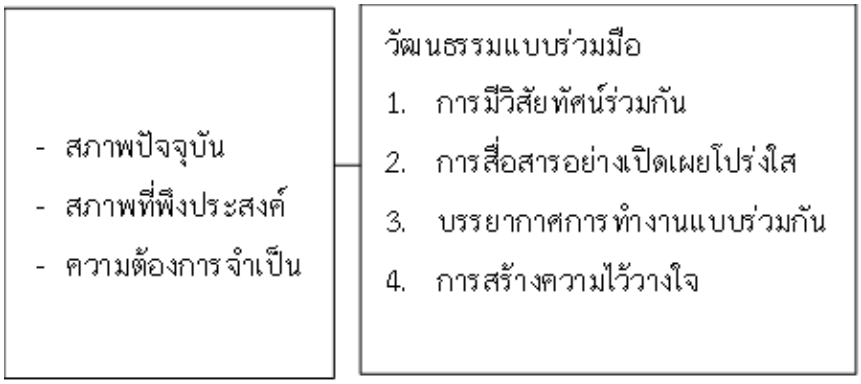
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมแบบร่วมมือ

วัฒนธรรมแบบร่วมมือ คือสภาพการทำงานที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทุกคนมุ่งเน้นการทำงานแบบร่วมมือกันในสถานศึกษาทุกด้าน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และความคิดอันจะเป็นประโยชน์ร่วมกัน อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาด้วยการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงสร้างพื้นที่แห่งการเชื่อใจและเคารพในความคิดเห็นของทุกคนเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวิสัยทัศน์องค์กร สอดคล้องกับ วิริยา จันทรศิริ (2567) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับ วัฒนธรรมแบบร่วมมือ ว่าเป็นบรรยากาศขององค์การที่มีวิถีปฏิบัติหรือแบบแผนในการดำเนินงานของสมาชิกในองค์การที่มีความค่านิยม ความเชื่อ บนบรรทัดฐานเดียวกัน โดยมุ่งเน้นในดำเนินงานแบบร่วมมือ ผ่านการทำงานเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างสร้างสรรค์ มีการแบ่งปันแนวคิดร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยนำเสนอองค์ประกอบของวัฒนธรรมแบบร่วมมือ มี 5 องค์ประกอบ คือ การสื่อสารแบบเปิด (Open Communication) การทำงานแบบร่วมมือ (Collaborative work) การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน (Vision and Common Goals) ความเชื่อมั่นในทีม (Team Confidence) และการมีค่านิยมร่วม (Shared Values) รวมไปถึง Herrity (2023) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมแบบร่วมมือ เป็นวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกันซึ่งเป็นบรรยากาศการทำงานประเภทหนึ่งที่มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะ และความสามารถที่แตกต่างกันของสมาชิกในทีมให้สูงสุดผ่านการทำงานเป็นทีม องค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันทำเช่นนี้ สร้างโอกาสให้สมาชิกในทีมร่วมมือกันทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อบรรลุเป้าหมายหลัก และได้เสนอคุณลักษณะ 7 ประการ ของวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งและร่วมมือกัน ดังนี้ 1) ความโปร่งใส (Transparency) 2) การเผยแพร่ความรู้ (Dissemination of knowledge) 3) เชื่อมั่น (Trust) 4) การสื่อสาร (Communication) 5) การให้พื้นที่ (Intentional spaces) 6) เครื่องมือและกลยุทธ์ที่มีจุดมุ่งหมาย (Purposeful tools and strategies) และ 7) การร่วมมือ (Engagement)

นอกจากนี้ แนวคิดของ Cann-Kyte (2019) ที่ได้อธิบายกระบวนการสร้างวัฒนธรรมแบบร่วมมือในองค์กร ไว้ดังนี้ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Establishing a Shared Vision for Collaboration) 2) การสร้างโครงสร้างและระบบที่ยืดหยุ่น (Creating Supportive Structures and Systems) 3) การส่งเสริมความไว้วางใจและการสื่อสารอย่างเปิดเผย (Promoting Trust and Open Communication) 4) การเสริมสร้างการทำงานร่วมกันทางวิชาชีพ (Encouraging Professional Collaboration) 5) การวางแผนร่วมกัน (Co-planning) 6) การแบ่งปันแนวปฏิบัติ (Sharing best practices) 7) การให้โอกาสในการเสนอแนะ (Providing opportunities for peer feedback)

จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และองค์ประกอบของวัฒนธรรมแบบร่วมมือ ผู้จัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของวัฒนธรรมแบบร่วมมือได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส 3) บรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน และ 4) การสร้างความไว้วางใจ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research) ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 2,421 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 320 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้กำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส 3) บรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน และ 4) การสร้างความไว้วางใจ และสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

2. กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และสาระหลักการวัด เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีลักษณะของแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.933

2. ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 320 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐานเพื่อบรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเก็บข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่, ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้วยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI $_{Modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

3. จัดลำดับค่าความต้องการจำเป็น (PNI $_{Modified}$) ของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปหาค่าน้อย และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน ของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า สภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.06) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดมี 2 ด้านเท่ากัน คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และบรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.97)

2. สภาพที่พึงประสงค์ของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.69) และการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61)

3. ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.155 – 0.171 ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน ($PNI_{Modified}$ = 0.171) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($PNI_{Modified}$ = 0.161) ด้านการสร้างความไว้วางใจ คือ ($PNI_{Modified}$ = 0.156) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส ($PNI_{Modified}$ = 0.155)

ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา

วัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน (Degree of success)			สภาพที่พึงประสงค์ (Important)			$PNI_{Modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล		
1. บรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน	3.97	0.45	มาก	4.65	0.50	มากที่สุด	0.171	1
2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.97	0.46	มาก	4.61	0.49	มากที่สุด	0.161	2
3. การสร้างความไว้วางใจ	4.05	0.43	มาก	4.68	0.48	มากที่สุด	0.156	3
4. การสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส	4.06	0.43	มาก	4.69	0.46	มากที่สุด	0.155	4
รวม	4.01	0.44	มาก	4.66	0.48	มากที่สุด		

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านของทั้งสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมีความมุ่งมั่นในการสร้างความร่วมมือในการสื่อสารระหว่างครู ผู้บริหาร และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสารระหว่างกันด้วยความเปิดเผยชัดเจน ตรงไปตรงมา มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย รวดเร็วที่สามารถแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลภายในสถานศึกษาได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Moolenaar, Daly and Sleegers (2010) ที่ระบุว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้าง

บรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร เพิ่มการมีส่วนร่วมของบุคลากรได้ และ Men and L. R. (2014) ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มความผูกพันกันภายในที่ทำงานได้ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างบุคคล สถานศึกษาจึงพัฒนาเทคนิคการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในทุกระดับของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ด้านบรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด สะท้อนถึงความต้องการในการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพราะด้วยบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางจำนวนมาก และด้วยทรัพยากรและครู บุคลากรที่มีจำกัด จึงส่งผลให้การทำงานไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร งบประมาณในการพัฒนาสภาพแวดล้อมหรือสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี ที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการ การบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อการทำงานข้ามสายงานเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความร่วมมืออย่างแท้จริง ส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน Tschannen-Moran (2014) กล่าวว่าการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความร่วมมือจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในบริบทที่ทรัพยากรและบุคลากรมีข้อจำกัด การมีทีมงานที่ทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจึงควรมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมบรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการและเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยได้องค์ประกอบของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา และชี้ให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำงานแบบร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร ภาคีเครือข่าย ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างเสริมการทำงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน อย่างมีคุณภาพ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของวัฒนธรรมแบบร่วมมือ
ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะซึ่งแยกออกตามประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน บรรยากาศการทำงานแบบร่วมมือ การสื่อสารแบบเปิดเผยโปร่งใส และการสร้างความไว้วางใจ โดยภาพรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สามารถนำผลนี้ไปใช้เป็นสารสนเทศในการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ แผนงานมุ่งเน้นในการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา

2) ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา ด้านบรรยากาศการทำงานแบบร่วมกัน ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานในสถานศึกษา ปรับปรุงโครงสร้างสถานศึกษา ส่งเสริมการบูรณาการสายงานทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการทำงานตามความสามารถของครูและบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการเพื่อความสะดวกและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อสร้างวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษาและเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสู่การเรียนรู้ร่วมกันจนบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรที่ยั่งยืน

2) ควรมีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อนำแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือในสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวการดำเนินงานที่ดี (Good Practice) เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *รมว.ศธ.แถลงนโยบายการศึกษา “เรียนดี มีความสุข”*. ค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2567, จาก https://moe360.blog/2023/09/14/minister-ed-statement-ed-policy/

ดาวรุวรรณ ถวิลย์การ. (2561). รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6*(3), 114 -126.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎ์ธานี. (2561). *ผู้บริหารสถานศึกษากับการสร้างคุณภาพสถานศึกษา.* ค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2567, จาก https://graduate.sru.ac.th/wp-content/uploads/2018/06/edu0107-04-ผู้บริหารสถานศึกษากับการสร้างคุณภาพสถานศึกษา

วิริยา จันทรศิริ. (2567). *รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมแบบร่วมมือสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุตวรธรรมกิจ และพงศ์ทราทิตย์ สุธีโร. (2563). การพัฒนาครูไทยสู่ศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 5*(2), 19-30.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (2566-2570).* ค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2567, จาก https://www3.bkn.go.th/?page_id=5148

Herrity, J. (2023). *9 Steps To Create a Collaborative Culture at Work.* Retrieved June 23, 2024, from https://www.indeed.com/career-advice/career-development/culture-collaboration

McCann-Kyte, C. (2019). *Building a Culture of Collaboration.* London: Western University.

Men, L. R.. (2014). Strategic Internal Communication: Transformational Leadership, Communication Channels, and Employee Satisfaction. *Leadership and internal communication*, (973) 818-8801

Moolenaar, N., Daly, A.J. and Sleegers, P.J.C. (2010). Occupying the Principal Position: Examining Relationships Between Transformational Leadership, Social Network Position, and Schools'Innovative Climate. *Educational Administration Quarterly, 46*(5), 623–670.

Tschannen-Moran, M. (2014). *Trust and school life: The Interconnectivity of Trust in Schools.* Dordrecht: Springer Nature.

Innovative Organizational Culture of School

Tidarat Kulpan[1*], Bunyarit Petwisit[2] & Wallapha Ariratana[3]

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
3 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: Misstidarat.k@kkumail.com*

Abstract

This research aims to study the current state, the desired state, and the necessity of the organizational culture for innovation in educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office Bueng Kan, covering 25 schools. The sample group consisted of 19 school administrators and 259 teachers, determined using Krejcie and Morgan's table and stratified random sampling based on school size. The research instrument a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.987. The data were analyzed using frequency, percentage, standard deviation, and the Priority Need Index (PNIModified). The research findings indicate that the current overall state is at a moderate level, while the desired state is at the highest level. In the current state, the two aspects with the highest average scores are teamwork and entrepreneurial leadership, whereas the aspect with the lowest average score is shared values, focusing on innovation. For the desired state, the aspect with the highest average score is an environment that supports innovation, while the aspect with the lowest average score is an innovation-oriented vision. Regarding the necessity index of organizational culture for innovation in educational institutions, the aspect with the highest priority need is an environment that supports innovation (PNIModified = 0.410), whereas the aspect with the lowest priority need is an innovation-oriented vision (PNIModified = 0.398).

Keywords: Innovative Organizational Culture, Development, School

Received: 2025-06-20; Revised: 2025-08-28; Accepted: 2505-08-28

การศึกษาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา

ธิดารัตน์ กุลพันธ์[1*], บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์[2] และวัลลภา อารีรัตน์[3]

1 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
** Corresponding author. E-mail: Misstidarat.k@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 25 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 19 คน ครู 259 คน โดยสุ่มจากตาราง Krejcie & Mogan และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.987 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสภาพปัจจุบัน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง 2 ด้านเท่ากัน คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม สภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม ($PNI_{Modified}$= 0.410) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม ($PNI_{Modified}$= 0.398)

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม, การพัฒนา, สถานศึกษา

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งความไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ BANI World ซึ่งทุกสิ่งอย่างในโลกเต็มไปด้วยความคลุมเครือความไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝันและยากที่จะเข้าใจ โลกจึงต้องเผชิญกับผลกระทบที่เกิดจากสถานการณ์ดังกล่าวในทุกแง่มุมขององค์การ (Cascio.J, 2022) โดยเฉพาะการจัดการศึกษากล่าว คือ การใช้เทคโนโลยีใหม่ที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการศึกษา ในระบบและการศึกษานอกระบบ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการจัดการองค์กร เพื่อการลดขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน (Technology-based Management) โดยเฉพาะการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานและประกอบอาชีพในอนาคตสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพของสังคมในอนาคต นโยบายการจัดการศึกษาของชาติ จึงต้องพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ต้องเร่งพัฒนาผู้บริหาร ครู และผู้เรียนให้รู้จักสร้างองค์ความรู้มากกว่าแค่การสั่งสมความรู้ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในการทำงาน และการเรียนรู้แบบใหม่และต้องมีความสามารถในการสร้างสิ่งใหม่ที่มีคุณค่าหรือนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2567 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) สถานศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่สถานศึกษาแห่งนวัตกรรม ตามนโยบายการพัฒนาประเทศและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา ดังนั้นบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะในการสร้างและใช้นวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนองค์กรและสร้างการได้เปรียบในการแข่งขันสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

องค์กรนวัตกรรม (Innovative Organization) หมายถึง องค์กรที่เน้นการสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการ โดยริเริ่มและพัฒนาวิธีการต่าง ๆ ทางผลิตภัณฑ์บริการ โครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงาน โดยมีผู้นำที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรม การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และจัดการความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์กรจะมีโครงสร้างแบบแนวราบมีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจได้อย่างทั่วถึง (มรกต จันทร์กระพ้อ และกฤษดา เชียรวัฒนสุข, 2562) รวมทั้งองค์กรต้องจัดการองค์ความรู้ที่สามารถสร้างประโยชน์ได้ตั้งแต่ระดับตนเองไปจนถึงระดับโลก โดยนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้องค์กรนั้นประสบผลสำเร็จและเติบโตอย่างยั่งยืน สามารถส่งมอบคุณค่าแก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและมีความสามารถในการแข่งขันได้ (สุชาติ ไตรภพสกุล และชาคริต พิชญางกูร, 2567) ดังนั้น เพื่อการผลักดันให้องค์กรทางการศึกษาก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม องค์กรจำเป็นต้องบริหารจัดการโดยการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และต่อยอดทั้งการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมไปถึงการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา เพื่อปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในสถานศึกษาให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม

วัฒนธรรมนวัตกรรม (Innovation Culture) หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตในองค์กรที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรสร้างนวัตกรรม โดยเสริมสร้างบรรยากาศ และสภาวะแวดล้อมกระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อค้นหาโอกาสใหม่ ๆ ในขณะที่ผู้บริหารนั้นต้องสนับสนุนทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ และสร้างระบบการทำงานที่เอื้อให้บุคลากรได้คิดนอกกรอบ การสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมนอกจากจะช่วยสถานศึกษาให้มีนวัตกรรมเผยแพร่ผลงานในแต่ละปีแล้ว ยังช่วยเพิ่มภาพลักษณ์ที่ดีสามารถยกระดับคุณภาพครูและผู้เรียน และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและรักษาครูคุณภาพไว้ในองค์กร (ธวัชชัย วรสถิตย์ และ ณัฐพันธ์ บัววราภรณ์, 2562) ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา

เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาให้พร้อมต่อการแข่งขัน และพร้อมสู่การพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การที่สถานศึกษาจะปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้นั้น สถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนทั้งองค์กร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมของการทำงานเพื่อขับเคลื่อนให้กลายเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม (ณัฐปภัสร์ สกุลพัฒน์รดา และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์, 2565)

วัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovation Culture in Organization) เป็นความคาดหวังและความต้องการของสถานศึกษา ครู นักเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Dobni, 2008) องค์กรที่เอื้ออำนวยให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรนวัตกรรมได้นั้น ผู้นำจะต้องปลูกฝังวัฒนธรรมนวัตกรรมแก่บุคลากร ซึ่งต้องสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ ควบคู่กับการกระตุ้นให้มีการใช้กระบวนการสอนแบบใหม่ ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมกันภายในองค์กร พร้อมทั้งการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นและผลักดันองค์กรให้เกิดการเริ่มต้นเป็นกระบวนการนวัตกรรมในองค์กร (Carlos and Tomàs, 2020) เพื่อพัฒนาต่อยอดไปสู่การคิดอย่างสร้างสรรค์ และเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม (Aniruth Boonkua, Ampapan Tantinakorngul and Pariyaporn Tungkunanan, 2019) องค์กรควรสนับสนุนวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม และสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้บุคลากรมีความกล้าในการคิดนอกกรอบและทดลองนวัตกรรมใหม่ ๆ และมีความกระหายที่จะเรียนรู้อยู่เป็นนิจ จัดให้มีสิ่งสนับสนุนที่ส่งเสริมซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร (พัชรวรรณ สุทธิรักษ์, 2564) ความสำคัญของวัฒนธรรมนวักรรม คือ การสนับสนุนและผลักดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมแนวคิดในเชิงนวัตกรรม (Robbins & Coulter, 2018)

การสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมในองค์กร เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรเรียนรู้สิ่งใหม่ ทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน และการสร้างแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบใหม่ในการผลักดันนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา (จิติมา วรรณศรี, 2564) ได้กล่าวว่า การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมต้องใช้เวลาและความพยายามภายใต้การร่วมมือของบุคลากรในองค์กรเพื่อขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยน จึงต้องมีการส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ และทดลองนวัตกรรมใหม่ บุคลากรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของกันและกันร่วมกันวิพากษ์จนเกิดเป็นนวัตกรรมจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยการบริหารสถานศึกษาในสภาวะปัจจุบัน ต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและพร้อมรับมือกับความเสี่ยงมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบการทำงาน การสร้างสื่อการเรียนการสอน และวิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ หรือเรียกได้ว่าเป็นครูนวัตกร เพื่อการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (ธารารัตน์ โพธิ์ศรีเรือง, 2566) และผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการบริหารโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนองค์กร อีกทั้งต้องร่วมสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อพัฒนาศักยภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรทั้งการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา (เสาวพรรณ ภูมิอินทร์, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ดูแลการจัดการสถานศึกษาจำนวน 25 โรงเรียน 8 อำเภอ มีการนำนโยบายการการขับเคลื่อนประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้า และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ในการจัดเรียนการสอนและการบริหารจัดการองค์กร เพื่อการลดขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ โดยการใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน สถานศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่สถานศึกษาแห่งนวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นองค์กรแห่งความสุขและคุณภาพ ผู้เรียนมีความรู้และสมรรถนะที่จำเป็น มีความสุข จากรายงานการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาและการดำเนินงานในสถานศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งผลการงายงานอยู่ในระดับพอใช้ ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์และการแก้ไขปัญหานี้ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จึงจัดทำกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ทั้งหมด 4 กลยุทธ์ ซึ่งมีกลยุทธ์ที่ตอบสนองนโยบายจากรัฐบาลนั่นคือ กลยุทธ์ในข้อที่ 2 การยกระดับคุณภาพของการศึกษาให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและต้องสามารถจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬจึงเร่งให้สถานศึกษาสร้างนวัตกรรมเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงระบบการทำงานของสถานศึกษาเพื่อตอบสนองกลยุทธ์ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จึงมอบนโยบายให้สถานศึกษาทั้ง 25 แห่ง ยกระดับสถานศึกษาเพื่อการสร้างนวัตกรรม สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของบุคลากรปรับรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาปรับเปลี่ยนระบบการบริหารให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพื่อการยกระดับสถานศึกษาให้มีวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ, 2566)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเองและวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

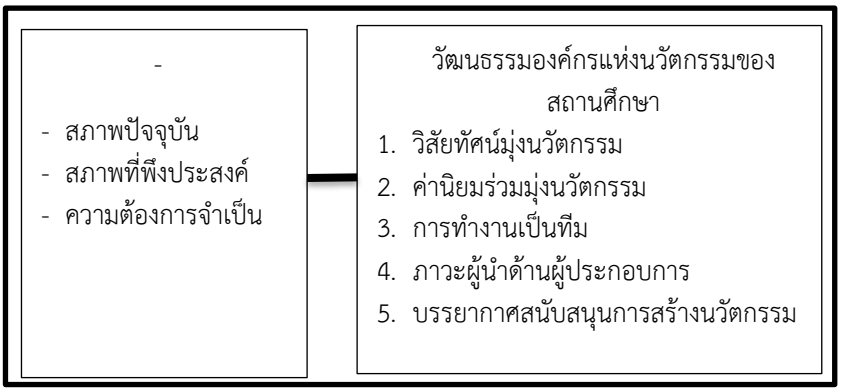
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม

วัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovation Culture in Organization) เป็นความคาดหวังและความต้องการของสถานศึกษา ครู นักเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Dobni, 2008) องค์กรที่เอื้ออำนวยให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรนวัตกรรมได้นั้น ผู้นำจะต้องปลูกฝังวัฒนธรรมนวัตกรรมแก่บุคลากร ซึ่งต้องสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ ควบคู่กับการกระตุ้นให้มีการใช้กระบวนการสอนแบบใหม่ ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมกันภายในองค์กร พร้อมทั้งการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นและผลักดันองค์กรให้เกิดการเริ่มต้นเป็นกระบวนการนวัตกรรมในองค์กร (Carlos and Tomàs, 2020) เพื่อพัฒนาต่อยอดไปสู่การคิดอย่างสร้างสรรค์ และเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม (Aniruth Boonkua, Ampapan Tantinakorngul, and Pariyaporn Tungkunanan, 2019) องค์กรควรสนับสนุนวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม และสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้บุคลากรมีความกล้าในการคิดนอกกรอบและทดลองนวัตกรรมใหม่ ๆ และมีความกระหายที่จะเรียนรู้อยู่เป็นนิจ จัดให้มีสิ่งสนับสนุนที่ส่งเสริม ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

(พัชรวรรณ สุทธิรักษ์, 2019) ความสำคัญของวัฒนธรรมนวักรรม คือ การสนับสนุนและผลักดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมแนวคิดในเชิงนวัตกรรม (Robbins & Coulter, 2018) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในองค์กรทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรแห่งการศึกษา ซึ่งการพัฒนาวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในสถานศึกษานั้น จะเอื้ออำนวยให้สถานศึกษาสามารถก้าวหน้าไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็วและเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นนวัตกรรมอย่างสมบูรณ์ อันจะส่งผลให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกาภิวัตน์นี้ได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้กำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม 2) ค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม 3) การทำงานเป็นทีม 4) ภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ 5) บรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 997 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 278 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้กำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม 2) ค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม 3)

การทำงานเป็นทีม 4) ภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ 5) บรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมและสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย และนำมากำหนดโครงสร้างแบบสอบถามแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert five's rating scale) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับกรอบแนวคิดการวิจัย และความถูกต้องด้านการใช้ภาษาก่อนนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไข เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเพื่อประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ค่า IOC อยู่ในระหว่าง 0.66 – 1.00 ผ่านเกณฑ์ในการนำแบบสอบถามไปใช้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ซึ่งทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.987

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำบันทึกหนังสือถึงคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ในการออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

3. ตรวจสอบความถูกต้องของการตอบกลับ คัดเลือกคำตอบที่ไม่สมบูรณ์ออก โดยพิจารณาจากลักษณะการตอบที่ให้ค่าน้ำหนักเดียวกันทุกข้อ และรวบรวมเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป IBM SPSS Statistics เพื่อหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐานเพื่อบรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเก็บข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้สิถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่, ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ด้วยวิธี Modified Priority Needs Index (PNIModified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า สภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.34) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2

ด้านเท่ากัน คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและด้านภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.35) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.33)

2. สภาพที่พึงประสงค์ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้าง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.72) และด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67)

3. ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวม พบว่า ค่า PNIModified อยู่ระหว่าง 0.398 - 0.410 ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม (PNIModified = 0.410) รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม (PNIModified = 0.406) ด้านค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม (PNIModified = 0.405) ด้านภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ (PNIModified = 0.402) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม (PNIModified = 0.398)

ดังรายละเอียดที่นำเสนอในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา

วัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{Modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ		
1. วิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม	3.34	0.48	ปานกลาง	4.67	0.31	มากที่สุด	0.398	**5**
2. ค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม	3.33	0.51	ปานกลาง	4.68	0.31	มากที่สุด	0.405	**3**
3. การทำงานเป็นทีม	3.35	0.53	ปานกลาง	4.71	0.30	มากที่สุด	0.406	**2**
4. ภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ	3.35	0.52	ปานกลาง	4.70	0.30	มากที่สุด	0.402	**4**
5. บรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม	3.34	0.54	ปานกลาง	4.72	0.32	มากที่สุด	0.410	**1**
รวม	**3.34**	**0.51**	**ปานกลาง**	**4.69**	**1.54**	**มากที่สุด**	-	-

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ในภาพรวม พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ด้านเท่ากัน คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มุ่งมั่นในการจัดการและสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากร ด้วยการประสานงานสู่เป้าหมายร่วมกัน การเรียนรู้ผ่านสังคมออนไลน์และการใช้สื่อเทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและมีการคิดริเริ่มเชิงนวัตกรรม ภายใต้การทำงานเชิงรุกอย่างยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวเองหรือการทำงานขององค์กรให้เหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวตรงกับสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2566) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การสร้างองค์การนวัตกรรมการศึกษาต้องเริ่มต้น

ด้วยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงาน และออกแบบกระบวนการใหม่ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการดำเนินงานเน้นการทำงานเป็นทีม รวมถึงส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม เล็งเห็นคุณค่าของนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ โชติพงษ์พันธุ์ สุขศิริมหาไพศาล, สิริพัฒถ์ ลาภจิตร และวันชัย สุขตาม (2562) ได้อธิบายความหมายภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการไว้ว่า ผู้บริหารต้องเล็งเห็นคุณค่าของนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสำคัญ สนับสนุนให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการคิดวิธีการใหม่แล้วนามาใช้ในขั้นตอนของการดำเนินงานในองค์กรและเน้นการสร้างความเข้าใจในความเห็นพ้องกันในเรื่องเป้าหมายขององค์กร ดังนั้น หน่วยงานหรือองค์กรที่จะประสบความสำเร็จ ต้องมีการสร้างทีมที่มีความสามัคคีมีเป้าหมายการทำงานในทิศทางเดียวกันและมีความคล่องตัวในการทำงาน

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากผู้บริหารอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศเพื่อเสริมพลังแก่ครูและบุคลากรในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อการสร้างนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพเพื่อความคล่องตัวในการทำงาน หรือการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนั้น ซึ่งการจัดบรรยากาศที่เสริมพลังแก่ครูและบุคลากรนั้นจะต้องมีการลงทุนทั้งด้านบุคลากร เทคโนโลยี และเวลาทำให้เกิดปัญหาด้านความต่อเนื่องในการบริหารงานด้านการจัดสนับสนุนด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ นั้นจะเป็นผู้บริหารที่บรรจุใหม่ ยังอาจจะขาดประสบการณ์และทักษะด้านการบริหารจัดการด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวตรงกันกับ ธารารัตน์ โพธิ์ศรีเรือง (2566) ได้ศึกษากลไกการพัฒนาวัฒนธรรมนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามแนวคิด SIPOC MODEL พบว่า วัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมคือสิ่งที่องค์กรคาดหวังและต้องการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยม และทัศนคติของบุคลากรที่มีผลต่อบรรยากาศการทำงานที่เอื้อให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในองค์กร ทั้งนี้โดยการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนส่งเสริมสภาพแวดล้อมบรรยากาศในการดำเนินงาน การสร้างแรงจูงใจการเสริมพลังแก่บุคลากร รวมถึงการทำงานเป็นทีมที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมขึ้นภายในองค์กร

3. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่า PNIModified สูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม ด้านภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ และด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบในทุกด้านนั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญที่ต้องพัฒนา ตามลำดับ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม เป็นองค์ประกอบในวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาที่สถานศึกษาควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับ Carlos & Tomàs (2020) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนนวัตกรรม:บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตัดสินใจร่วมกัน 2) การมีความรับผิดชอบและสามารถรับความเสี่ยงได้ 3) การสร้างบรรยากาศและให้ขวัญกำลังใจ 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) การยอมรับฟังความคิดเห็น ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน และในการขับเคลื่อนการสร้างนวัตกรรมในโรงเรียนช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรและทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม

ใหม่ ๆ หรือ การพัฒนาวิธีการในการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่ดีรวมถึงการค้นหาวิธีแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ที่ว่าความสำเร็จเป็นผลจากความพยายามร่วมกัน การพัฒนาค่านิยมที่ครอบคลุมในบุคลากรและนักเรียนเพื่อส่งเสริมวิธีการใหม่ ๆ นั่นจึงเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ โชติพงษ์พันธุ์ สุขศิริมหาไพศาล, สิริพัฒถ์ ลาภจิตร และวันชัย สุขตาม (2562) กล่าวถึงความสำคัญด้านการแรงจูงใจและความสัมพันธ์ จะต้องมีการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะให้เหมาะสมกับศักยภาพแต่ละคน สถานศึกษามีการสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรมโดยให้รางวัลเพื่อจูงใจบุคลากรในการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรม มีการส่งเสริมให้ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาไปศึกษาดูงานในประเทศและต่างประเทศเพื่อนำมาพัฒนางาน มีการประกวดผลงานนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรพัฒนาและสร้างสรรค์งาน

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษา สภาพปัจจุบัน ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ด้านเท่ากัน ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการการและค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม

2. ผลการศึกษา สภาพที่พึงประสงค์ ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ผลการศึกษา พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม และด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. ผลการศึกษา ลำดับความต้องการจำเป็น ของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ผลการศึกษา ลำดับความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า มีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.398 - 0.410 ซึ่งด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม ด้านภาวะผู้นำด้านผู้ประกอบการ และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์มุ่งนวัตกรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยได้องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษาและผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุดที่ต้องเร่งพัฒนาเป็นลำดับแรก ซึ่งการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรมไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นโดย

บังเอิญ แต่ต้องเกิดจากความตั้งใจอย่างจริงจังของผู้บริหารที่พร้อมเปลี่ยนแปลงทั้งวัฒนธรรม วิธีคิด และค่านิยมขององค์กรซึ่งต้องเริ่มต้นจากจุดนี้ คือการวางรากฐานสำคัญที่จะผลักดันองค์กรให้สามารถเติบโตอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนในโลกยุคใหม่ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม
ที่มา: ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการวิจัยเอกสาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา พบว่า ด้านค่านิยมร่วมมุ่งนวัตกรรม มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ผู้บริหาร สถานศึกษาควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งสร้างความร่วมมือแบบเครือข่าย โดยเน้นเทคนิคการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผล นอกจากกนี้ผู้บริหารควรพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

2. จากผลการวิจัยค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา พบว่า ด้านบรรยากาศสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับบุคลากร โดยการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ให้กล้าคิด กล้าพูด กล้าเสนอความคิดเห็นที่แปลกใหม่ ในการสร้างนวัตกรรมและ ผู้บริหารควรจัดสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ครูพร้อมต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีการชื่นชมหรือให้รางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจเมื่อครูและบุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมได้

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ควรนำแนวการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา ที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบาย/กลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ และมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในสถานศึกษาในสังกัด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการศึกษาครั้งนี้ได้แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา ดังนั้น จึงควรนำแนวทางฯ นี้ลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนด้วยการวิจัยแบบกรณีศึกษา (*Case Study Research)* เพื่อหาวิธีการปฏิบัติด้านนวัตกรรมที่เป็นเลิศ (*Best Practice)* ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมในสถานศึกษา เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นนวัตกรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 กระทรวงศึกษาธิการ. (2560).

จิติมา วรรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: โรงพิมพ์รัตนสุวรรณการพิมพ์ครั้งที่ 3.

โชติพงษ์พันธุ์ สุขศิริมหาไพศาล, สิริพัฒณ์ ลาภจิตร และวันชัย สุขตาม. (2562). การพัฒนาองค์การสู่การเป็นองค์การที่ขับเคลื่อนด้วยวัฒนธรรมนวัตกรรมของสถาบันการศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *3*(2), 26-36.

ณัฐปภัสร์ สกุลพัฒน์รดา และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์. (2565). การเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศิลปการจัดการ*, *6*(4) 1844-1859

ธารารัตน์ โพธิ์ศรีเรือง. (2566). กลไกการพัฒนาวัฒนธรรมนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามแนวคิด SIPOC MODEL. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธวัชชัย วรสถิตย์ และณัฐพันธ์ บัววราภรณ์. (2562*). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรม กรณีศึกษาธนาคารอาคารสงเคราะห์ (สำนักงานใหญ่)*. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติครั้งที่ 14 ปี การศึกษา 2562, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

พัชรวรรณ สุทธิรักษ์. (2564) วัฒนธรรมนวัตกรรม. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567, จาก https://www.ftpi.or.th.

มรกต จันทร์กระพ้อ และกฤษดา เชียรวัฒนสุข. (2562). การสร้างองค์การแห่งนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศขององค์การ. *วารสารนักบริหาร*, *39*(1), 52-60.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ

สุชาติ ไตรภพสกุล และชาคริต พิชญางกูร. (2567). การจัดการนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2566). การจัดการสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, *11*(4), 1659-1666.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ. (2566). แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ.2566-2570 นโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี

เสาวพรรณ ภูมิอินทร์. (2565). รูปแบบการพัฒนาองค์กรนวัตกรรมในยุคนวัตกรรมพลิกผันของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Aniruth Boonkua, Ampapan Tantinakorngul, and Pariyaporn Tungkunanan. (2019). Innovative Organization of School under the Office of the Basic Education (OBEC): A Second Order Confirmatory Factor Analysis. *International Journal of Industrial Education and Technology*, *1*(1), 67-75.

Cascio, J. (2022). *BANI***.** Retrieved June 28, 2024, from https://thinkinsights.net/leadership/bani/

Carlos, J.R., & Tomàs, M.F. (2020). The organizational culture of innovative schools:The role of the Principal. *Journal of Educational Sciences*, *42*(2), 21-34.

Dobni, B.C. (2008). Measuring Innovation Culture in Organization the Development of a Generalized Innovation Culture Construct Using Exploratory Factor Analysis.European *Journal of Innovation Management*, *11*(4), 539-559.

Robbins, S.P., & Coulter, M. (2018a). Management. (14th ed). Management. Harlow: Pearson Education.

The Impact of Content Marketing Matrix Used by Facebook Fan Pages on Consumer Intentions and Purchase Decisions for Aromatic Young Coconut and Related Products

Pattraporn Pengboonchu[1*]

1 *Master of Business Administration Program, Silpakorn University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: pengboonchu_p@su.ac.th*

Abstract

This study aims to analyze the impact of the content marketing matrix used by Facebook fan pages on consumers' intentions and purchase decisions for Aromatic Young Coconut and related products. The focus is on four types of content marketing matrix: (1) Entertain content, (2) inspire content, (3) Educate content, and (4) Convince content. A quantitative research method was employed, using an online questionnaire to collect data from a sample of 400 individuals who follow Facebook fan pages and have previously purchased aromatic coconuts and related products. Convenience sampling was used. Data were analyzed using Confirmatory Factor Analysis (CFA) and Path Analysis. The results of the study revealed that all four types of content marketing matrix had a positive impact on purchase intention and purchase decision. In particular, Convince content and Educate content had the strongest impact on purchase intention. Additionally, purchase intention was found to have a direct effect on purchase decision. These findings provide useful insights for entrepreneurs in developing effective digital marketing strategies by selecting content that aligns with their target audience.

Keywords: Content Marketing Matrix, Purchase Intentions, Purchase Decisions, Aromatic Young Coconut, Related Product

Received: 2025-06-12; Revised: 2025-07-27; Accepted: 2505-08-27

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 4
(กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

อิทธิพลของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนเฟสบุ๊กแฟนเพจ ที่มีต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอม

ภัทราภรณ์ เพ็งบุญชู[1*]

1 *หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร*

* *Corresponding author. E-mail:* pengboonchu_p@su.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนเฟซบุ๊กแฟนเพจที่มีต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอม โดยมุ่งเน้นการศึกษารูปแบบคอนเทนต์ 4 ประเภท ได้แก่ (1) คอนเทนต์สร้างความบันเทิง (2) คอนเทนต์สร้างแรงบันดาลใจ (3) คอนเทนต์ให้ความรู้ และ (4) คอนเทนต์โน้มน้าว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจทีเคยซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอม จำนวน 400 คนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลโดยองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ผลการศึกษาพบว่า คอนเทนต์ทั้ง 4 ประเภทมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะคอนเทนต์ให้ความรู้และคอนเทนต์โน้มน้าวที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสูงที่สุดนอกจากนี้ ความตั้งใจซื้อยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษานี้ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาแนวทางการตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ โดยการเลือกใช้คอนเทนต์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

คำสำคัญ: การตลาดเชิงเนื้อหา, ความตั้งใจซื้อ, การตัดสินใจซื้อ, มะพร้าวน้ำหอม, ผลิตภัณฑ์แปรรูป

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ไม่เพียงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลกเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงผลักดันให้ภาคธุรกิจจำนวนมากต้องปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัลอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงผู้บริโภค การตลาดผ่านโซเชียลมีเดียจึงกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญของผู้ประกอบการ เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ มีต้นทุนต่ำ และปรับเปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่นทันกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จากการเติบโตของผู้ใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ในประเทศไทย โดยเฉพาะ Facebook ซึ่งยังคงเป็นแพลตฟอร์มยอดนิยมอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการจำนวนมากจึงหันมาใช้ Facebook Fanpage เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารทางการตลาด รวมถึงกลุ่มเกษตรกรไทยที่ต้องการสร้างแบรนด์และขยายตลาดสินค้าเกษตร เช่น มะพร้าวน้ำหอม ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มการส่งออกเติบโตต่อเนื่อง โดยเฉพาะในตลาดจีนและสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ คนรุ่นใหม่จำนวนมากยังเลือกกลับบ้านมาสานต่ออาชีพเกษตร ด้วยวิถีชีวิตที่ต้องการความยั่งยืน อิสระ และการเป็นเจ้าของธุรกิจของตนเอง เกษตรกรยุคใหม่จึงเริ่มใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมาช่วยในการวางแผนและบริหารจัดการฟาร์ม รวมถึงเรียนรู้กลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่เพื่อนำเสนอสินค้าได้อย่างตรงใจผู้บริโภค โดยเฉพาะการใช้การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing Matrix) ซึ่งเป็นการสื่อสารผ่านเนื้อหาที่มีคุณค่า เช่น คอนเทนต์บันเทิง คอนเทนต์ให้แรงบันดาลใจ คอนเทนต์ให้ความรู้ หรือคอนเทนต์โน้มน้าว เพื่อดึงดูดความสนใจและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อ

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบของการตลาดเชิงเนื้อหาบนเฟสบุ๊กแฟนเพจ ที่มีต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนสื่อสารการตลาดของผู้ประกอบการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีต่อความตั้งใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความตั้งใจซื้อที่มีต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ

สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานที่ 1 (H_1) : รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความตั้งใจซื้อ
สมมติฐานที่ 2 (H_2) : รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ
สมมติฐานที่ 3 (H_3) : ความตั้งใจซื้อ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาและความตั้งใจซื้อ

การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งสร้างเนื้อหาที่มีคุณค่าและตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคในระยะยาว โดยพบว่าเนื้อหาที่เหมาะสมส่งผลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อ โดยเฉพาะในบริบทของสินค้าสีเขียวที่สื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ (Al-Gasawneh & Al-Adamat, 2020) ส่วนเนื้อหาที่ให้ความบันเทิงและสร้างความสุขในการรับชม เช่น บล็อกสนุก ๆ หรือวิดีโอที่มีตราสินค้าปรากฏอย่างสม่ำเสมอ ช่วยส่งเสริมการรับรู้แบรนด์ ความภักดี และเพิ่มความตั้งใจซื้อ (van Esch et al., 2018; Lou et al., 2019) ขณะที่คอนเทนต์สร้างแรงบันดาลใจ เช่น รีวิว หรือประสบการณ์จากผู้ใช้งานจริง ช่วยสร้างภาพลักษณ์บวกและกระตุ้นการมีส่วนร่วม (ณัฐกมล ถุงสุวรรณ, 2561; Izogo & Mpinganjira, 2020) นอกจากนี้ คอนเทนต์ให้ความรู้ที่สะท้อนตัวตนแบรนด์ยังช่วยเสริมความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะเมื่อผู้บริโภครับรู้ถึงประโยชน์ด้านราคาและมีความเชื่อมั่นต่อแพลตฟอร์ม ซึ่งสอดคล้องกับอิทธิพลของโซเชียลมีเดียในการกระตุ้นความตั้งใจซื้อ (อาทิตยา พิพัฒน์พงศ์อำไพ และคณะ, 2565) สุดท้าย คอนเทนต์ส่งเสริมการขาย เช่น โปรโมชั่น การลดราคา หรือการให้ทดลองใช้ เมื่อนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จะช่วยเพิ่มความตั้งใจซื้อและสนับสนุนพฤติกรรมการซื้อในทางที่เป็นบวก (Raji, Rashid, & Ishak, 2019)

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาและการตัดสินใจซื้อ

ในยุคดิจิทัล อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหลักในการรับข้อมูลข่าวสารจากแบรนด์ การตลาดเชิงเนื้อหาจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการชักจูงผู้บริโภค งานวิจัยพบว่าเนื้อหาที่มีคุณภาพสามารถกระตุ้นกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะคอนเทนต์แบบเกมควิซที่สร้างความสนุกและการมีส่วนร่วม ช่วยเพิ่มการรับรู้แบรนด์และส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อ (Alkharabsheh & Zhen, 2021; ณัฐวุฒิ นันท์คำนิตย์, 2562) ส่วนคอนเทนต์สร้างแรงบันดาลใจ เช่น ภาพ วิดีโอ หรือเสียงที่เล่าประสบการณ์จริงจากผู้ใช้ ช่วยเสริมภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของแบรนด์ กระตุ้นการรับรู้ ความสนใจ และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ รวมถึงการบอกต่อที่ขยายการรับรู้ในวงกว้าง (ณัฐกมล ถุงสุวรรณ, 2561; Izogo & Mpinganjira, 2020) ขณะที่คอนเทนต์ให้ความรู้ โดยเฉพาะในธุรกิจ B2B มีบทบาทในการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นผ่านข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งช่วยให้ลูกค้าตัดสินใจได้อย่างมั่นใจในขั้นตอนพิจารณาซื้อ (ณัฐวุฒิ นันท์คานิตย์, 2561) สุดท้าย คอนเทนต์โน้มน้าว เช่น ตารางราคา โปรโมชั่น และจุดเด่นของสินค้า ช่วยให้ผู้บริโภคเปรียบเทียบและตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น เหมาะสำหรับกระตุ้นยอดขายในระยะสั้น โดยเฉพาะในกรณีที่ราคามีผลต่อการตัดสินใจสูง (ณัฐวุฒิ นันท์คานิตย์, 2561)

ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อ

กระบวนการตัดสินใจซื้อเริ่มต้นจากการรับรู้สินค้าซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคมีความตั้งใจรับสารและได้รับการดึงดูดความสนใจจากกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นความสนใจจะถูกกระตุ้นจนผู้บริโภคสามารถแยกแยะสินค้าจากคู่แข่งได้และแปรเปลี่ยนเป็นความต้องการครอบครองสินค้านั้น หากสินค้าตอบโจทย์ความต้องการและมีคุณสมบัติที่น่าพอใจ จะทำให้เกิดความปรารถนาและตัดสินใจซื้ออย่างสมบูรณ์ งานวิจัยพบว่า ความตั้งใจซื้อมีผลจากประสบการณ์และเจตคติต่อแบรนด์ รวมถึงคำบอกเล่าจากผู้อื่นที่มีผลเชิงบวก ซึ่งส่งผลต่อการตั้งใจและตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ ความประทับใจในคุณภาพการบริการและความเป็นมืออาชีพ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการตัดสินใจใช้บริการและความพึงพอใจของลูกค้า (ศิริพร แก้วสกต และ สุมาลี รามนัฏ, 2020; ธนภณ นิธิเชาวกุล และคณะ, 2565; ยุทธการ พันเทศ, 2564)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กแฟนเพจ ที่เคยซื้อมะพร้าวน้ำหอมหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมในประเทศไทย โดยประชากรทั้งหมดมีจำนวนไม่ทราบแน่ชัด สำหรับ

2. กลุ่มตัวอย่างใช้หลักเกณฑ์จากงานวิจัยด้านการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดย Meyers, Gamst, and Gusrino (2016) แนะนำว่า สำหรับตัวแปรสังเกตจำนวน 10 ถึง 15 ตัว ควรมีขนาดตัวอย่างระหว่าง 200 ถึง 400 คน เพื่อให้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) มีความเหมาะสม นอกจากนี้ Bentler and Chou (1987) เสนอว่า กรณีที่มีตัวแปรสังเกตจำนวนมากและมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูง ควรมีอัตราส่วนของขนาดตัวอย่างต่อพารามิเตอร์อิสระอย่างน้อย 5:1 และที่เหมาะสมไม่ควรต่ำกว่า 10:1 ในขณะที่ Nunnally (1978) แนะนำว่าอัตราส่วนของขนาดตัวอย่างต่อตัวแปรสังเกตไม่ควรต่ำกว่า 10:1งานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตรวม 37 ตัว ดังนั้นจึงต้องการจำนวนตัวอย่างอย่างน้อย 370 คน เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Nunnally (1978) และ Bentler and Chou (1987) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจึงตั้งเป้าหมายในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในการวิจัยและป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากการเก็บแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยจัดทำขึ้นจากการประมวลแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับรวบรวมข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามปลายปิด แบบตรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิภาคที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามปลายปิด แบบตรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ พื้นที่จังหวัดที่ซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ความถี่ในการซื้อ ช่วงเวลาส่วนใหญ่ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ อุปกรณ์เครื่องมือในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ระยะเวลาที่ใช้ในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมไหน(กี่นาทีต่อครั้ง) ซึ่งเป็นแบบประเมินที่ปรับปรุงจาก ชนิษฎา กลีบยี่สุ่น (2561)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยแบบวัดตามกรอบแนวคิด ดังนี้

1) แบบวัดรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing Communication Matrix) แบบสอบถามนี้ใช้วัดระดับการตลาดเชิงเนื้อหา ได้แก่ รูปแบบคอนเทนต์สร้างความบันเทิง รูปแบบคอนเทนต์สร้างแรงบันดาลใจ รูปแบบคอนเทนต์ให้ความรู้ และรูปแบบคอนเทนต์โน้มน้าว ซึ่งเป็นแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นมาจากวรรณกรรม มีข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ

2) แบบวัดความตั้งใจซื้อ แบบสอบถามนี้ใช้วัดระดับความตั้งใจซื้อ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ท่านคิดว่ามะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวน้ำหอมเหล่านั้นคุ้มค่าต่อการซื้อ ท่านคิดว่ามะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวน้ำหอมตอบโจทย์ความต้องการหรือความพึงพอใจของท่าน เมื่อท่าน

ประเมินความคุ้มค่าในการซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวน้ำหอมท่านมีความตั้งใจที่จะเลือกซื้อสินค้าดังกล่าว ท่านมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวน้ำหอมเป็นอันดับแรกเมื่อต้องการซื้อสินค้าประเภทเดียวกัน และท่านเชื่อว่ามะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวน้ำหอมมีคุณสมบัติที่ตรงกับความต้องการหรือคาดหวังของท่าน

3) แบบวัดการตัดสินใจซื้อสินค้า แบบสอบถามนี้ใช้วัดระดับการตัดสินใจซื้อ มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ลูกค้าได้รับการดึงดูดจากสินค้าทำให้เกิดการรับรู้ 1 ข้อ ลูกค้าเกิดความสนใจสินค้าและเกิดการตั้งใจซื้อสินค้า 2 ข้อ ลูกค้าเกิดความพอใจกับสินค้าและต้องการที่จะครอบครองสินค้า 2 ข้อ และลูกค้าซื้อสินค้า 1 ข้อ ซึ่งเป็นแบบประเมินที่ปรับปรุงจาก วฤณดา สิรหาญสกุล (2563) แบบสอบถามเป็นลักษณะเลือกตอบ ใช้มาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งกำหนดให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว โดยเกณฑ์ที่กำหนดค่าคะแนนในการตอบคำถามมีดังนี้

คำตอบ	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	5
เห็นด้วยมาก	4
เห็นด้วยปานกลาง	3
เห็นด้วยน้อย	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1

สำหรับแบบสอบถามนี้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยศึกษาจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และทำการตรวจสอบให้ความเห็นชอบแซะข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้คำถามตามหลักที่วิจัยที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยการคำนวนหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับการตลาดเชิงเนื้อหา ประกอบด้วย คอนเทนต์สร้างความบันเทิง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.835 คอนเทนต์จูงใจ มี เท่ากับ 0.894 คอนเทนต์ให้ความรู้ เท่ากับ 0.9 คอนเทนต์โน้มน้าว เท่ากับ 0.828 ความตั้งใจซื้อมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.918 และการตัดสินใจซื้อมีมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.898

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน
   1.1 ร้อยละ (Percentage)
   1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
   1.3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
   2.1 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
   2.2 การหาค่าอำนาจการจำแนก (Discrimination Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation
   2.3 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)
3. การทดสอบรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา
   3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)
   3.2 การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. อิทธิพลของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีต่อความตั้งใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ

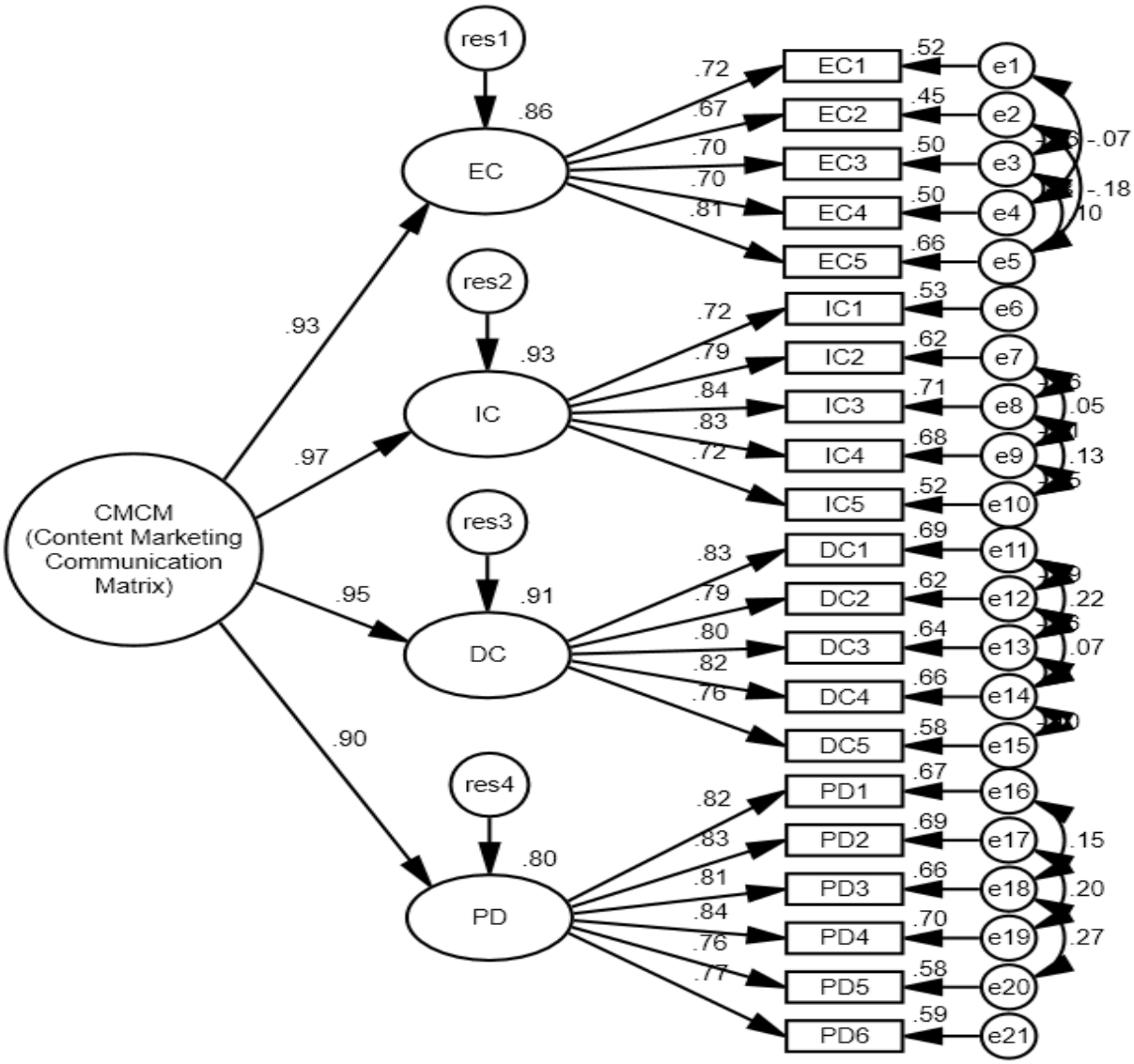
1.1 ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 ของโมเดลปัจจัยรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลปัจจัยรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปร	Standardized Factor Loading	SE	t-test	SMC
คอนเทนต์สร้างความบันเทิง	0.90	-	-	0.81
คอนเทนต์สร้างแรงบันดาลใจ	0.98	0.083	12.809**	0.96
คอนเทนค์ให้ความรู้	0.95	0.088	14.014**	0.90
คอนเทนต์โน้มน้าว	0.88	0.079	13.235**	0.78

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดล พบว่า ปัจจัยรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.88 ถึง 0.98 และความแปรปรวนที่อธิบายรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาได้ร้อยละ 78 ถึง 96 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูงที่สุด คือ คอนเทนต์สร้างแรงบันดาลใจ เท่ากับ 0.98 มีความแปรปรวนที่อธิบายรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาได้ร้อยละ 96 รองลงมา คือ คอนเทนค์ให้ความรู้ 0.95 มีความแปรปรวนที่อธิบายรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาได้ร้อยละ 90 คอนเทนต์สร้างความบันเทิง เท่ากับ 0.90 มีความแปรปรวนที่อธิบายรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาได้ร้อยละ 81 ตามลำดับ และน้อยที่สุด คือ คอนเทนต์โน้มน้าว เท่ากับ 0.88 มีความแปรปรวนที่อธิบายรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาได้ร้อยละ 78

1.2 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้อง พบว่า โมเดลปัจจัยรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าสถิติไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด กล่าวคือ ค่าสถิติ ไค-สแควร์มีนัยสำคัญ (p-value < .05) ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 590.935 (สูงกว่าเกณฑ์) ดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.837 ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.870 และดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.935 (ต่ำกว่าเกณฑ์) และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.074 (สูงกว่าเกณฑ์) มีเพียงดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ 0.029 ที่ผ่านเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงมีความจำเป็นต้องปรับโมเดลให้มีความกลมกลืนมากขึ้น โดยผู้วิจัยได้ปรับตามค่าเสนอแนะจากดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) ผลการวิเคราะห์โมเดลที่ปรับแล้วได้ค่าสถิติ ไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญ (p-value > .05) ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ เท่ากับ 160.031 ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.963 ดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.940 ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.997 ค่า RMR มีค่าเท่ากับ 0.014 และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.019 ค่าสถิติทั้งหมดผ่านเกณฑ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่า องค์ประกอบโมเดลปัจจัยรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดดังภาพที่ 1

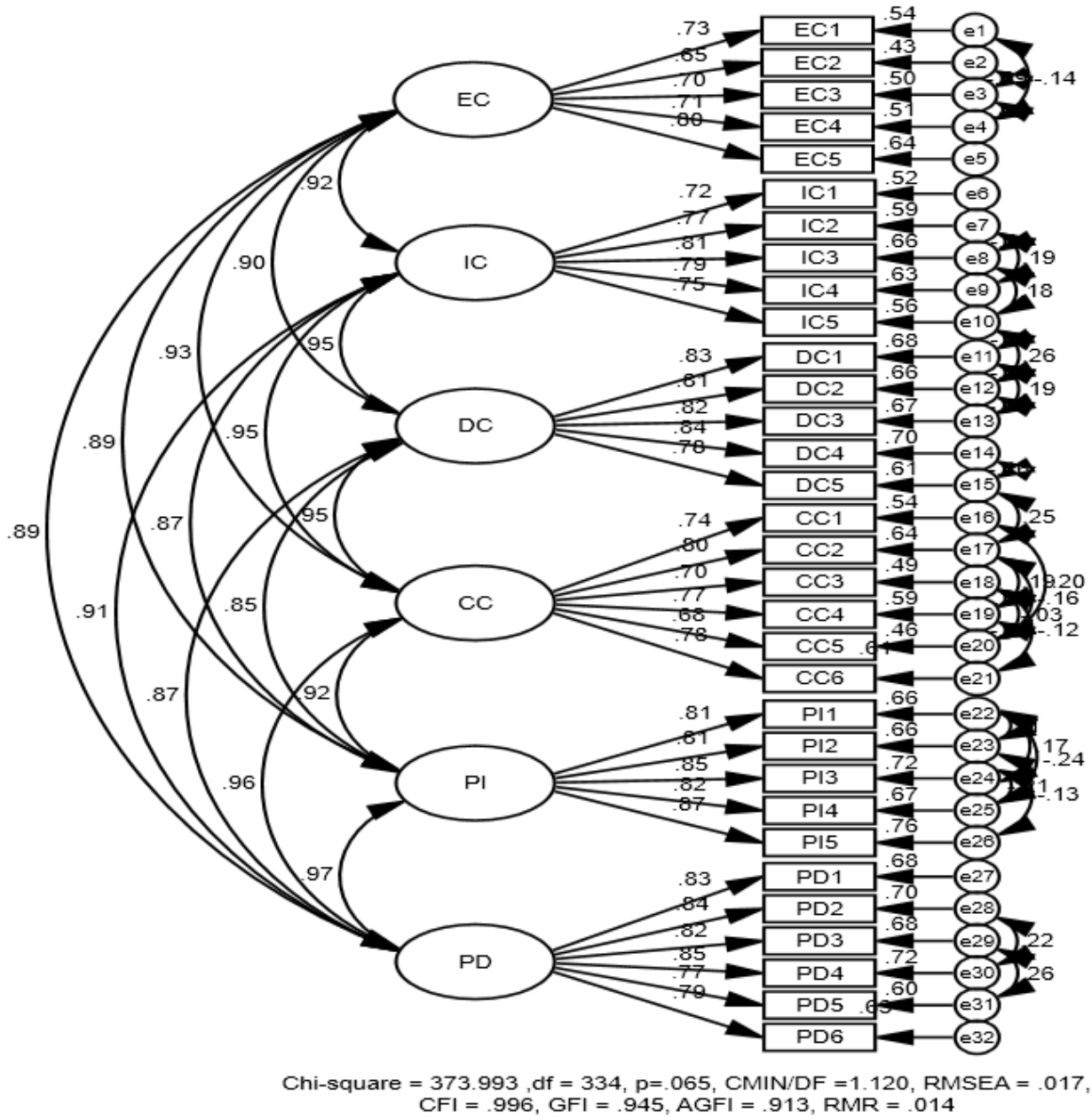

Chi-square = 160.031 ,df = 140, p=.118, CMIN/DF =1.143, RMSEA = .019,
CFI = .997, GFI = .963, AGFI = .940, RMR = .014

ภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลปัจจัยรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา

1.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของตัวแปรแฝงในโมเดลรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ และการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ พบว่า โมเดลมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) และค่าความคลาดเคลื่อนในการประเมินค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสม จึงมีความจำเป็นต้องปรับโมเดลให้มีความกลมกลืนมากขึ้น โดยผู้วิจัยได้ปรับตามค่าเสนอแนะจากดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) ซึ่งหลังการปรับโครงสร้างค่าที่สถิติที่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ กล่าวคือได้ค่าสถิติ ไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญ (p-value > .05) ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ เท่ากับ 0.958 ดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.994 ดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.983 ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่า RMR มีค่าเท่ากับ 0.005 และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.000 ค่าสถิติทั้งหมดผ่านเกณฑ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของทุกตัวแปรสังเกตได้มีค่าสูง (>.30) และมีค่า t-value สูง (> 1.96) ซึ่งทุกค่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อ

ความตั้งใจซื้อ และการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ มีรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิภาพแสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงในโมเดล รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ และการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ

นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เพื่อตอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1-3 และภาพแสดงโมเดลอิทธิพลของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนเฟสบุ๊กแฟนเพจ ที่มีต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอม ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 (H_1) : รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความตั้งใจซื้อ

สมมติฐานที่ 2 (H_2) : รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ

สมมติฐานที่ 3 (H_3) : ความตั้งใจซื้อ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ

ตัวแปรอิสระ		ตัวแปรตาม	β	b	S.E.	t	P
รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา (TP)	--->	ความตั้งใจซื้อ (PI)	0.93	1.00	0.06	16.532**	0.000
ความตั้งใจซื้อ (PI)	--->	การตัดสินใจซื้อ (PD)	0.75	0.75	0.09	8.084**	0.000
รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา (TP)	--->	การตัดสินใจซื้อ (PD)	0.26	0.27	0.09	3.026**	0.002

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อความตั้งใจซื้อ และการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากเฟสบุ๊กแฟนเพจ

ตัวแปร	ความตั้งใจซื้อ (PI)			การตัดสินใจซื้อ (PD)		
	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม
รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา (TP)	0.93**	-	0.93**	0.25**	0.70**	0.95**
ความตั้งใจซื้อ (PI)	-	-	-	0.75**	-	0.75**

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) พบว่า รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ อธิบายความตั้งใจซื้อได้ร้อยละ 86 (R^2 = 0.86) นอกจากนี้ รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้อ ร่วมกันอธิบายการตัดสินใจซื้อได้ร้อยละ 98 (R^2 = 0.98)

จากตารางที่ 2 และ 3 ผลการตรวจสอบสมมติฐานตามโมเดล สามารถสรุปเป็นผลการทดสอบได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความตั้งใจซื้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความตั้งใจซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 2 รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 3 ความตั้งใจซื้อ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความตั้งใจซื้อ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. สรุปผลการวิจัย

2.1 ผลการศึกษาส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.0 มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 28–37 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในช่วง 15,001–30,000 บาท และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.2 ผลการศึกษาส่วนที่ 2 การวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อมะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมจากสื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อสินค้ามะพร้าวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยซื้อจากร้านค้าในจังหวัดสมุทรสาคร ความถี่ในการซื้อเฉลี่ยอยู่ที่สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ช่วงเวลาที่นิยมใช้งานสื่อสังคมออนไลน์คือระหว่างเวลา 16.00 – 20.00 น. โดยใช้อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือเป็นหลัก และใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 2 ชั่วโมงต่อวันในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

2.3 ผลการศึกษาส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง การทดสอบสมมติฐานจำนวน 3 ข้อ ภายใต้โมเดลโครงสร้าง พบว่า ยอมรับทั้งสามสมมติฐาน ที่ $p < 0.01$ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	ระดับนัยสำคัญ
สมมติฐานที่ 1: รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อ	ยอมรับสมมติฐาน	$p < 0.01$
สมมติฐานที่ 2: รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหา มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ	ยอมรับสมมติฐาน	$p < 0.01$
สมมติฐานที่ 3: ความตั้งใจซื้อ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ	ยอมรับสมมติฐาน	$p < 0.01$

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหามีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อ จากการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหามีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หากเนื้อหาที่นำเสนอสามารถตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด ชัดเจน และสร้างคุณค่าให้แก่ผู้บริโภค ก็จะส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมความตั้งใจซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผู้บริโภคมีส่วนร่วมกับเนื้อหาและแบรนด์ในลักษณะสองทาง ทั้งการรับชม แสดงความคิดเห็น และการแบ่งปันข้อมูล สอดคล้องกับการศึกษาโดย Al-Gasawneh และ Al-Adamat (2020) ที่ชี้ว่า การตลาดเชิงเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการส่งมอบเนื้อหาที่มีคุณค่าและน่าเชื่อถือ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ van Esch et al. (2018) ที่พบว่า คอนเทนต์ที่มีลักษณะสนุกสนาน ดึงดูดใจ และนำเสนออย่างลื่นไหล มีผลในการสร้างความรู้สึกพึงพอใจและนำไปสู่ความตั้งใจซื้อได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Lou et al. (2019) ยังพบว่า การรับชมเนื้อหาการตลาดที่มีแบรนด์ปรากฏอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในลักษณะที่ให้ความบันเทิงและสอดคล้องกับความสนใจของผู้ชม ช่วยเพิ่มระดับการจดจำแบรนด์ และกระตุ้นความตั้งใจซื้อได้อย่างชัดเจน ซึ่งตอกย้ำให้เห็นว่า การออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนความตั้งใจซื้อในตลาดออนไลน์

สมมติฐานที่ 2 รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อ จากการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง พบว่า รูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถส่งผลต่อกระบวนการประเมินค่าและตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล

ที่ผู้บริโภคใช้ข้อมูลจากออนไลน์เป็นแหล่งอ้างอิงหลัก การออกแบบคอนเทนต์ที่เหมาะสมจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีพลังในการโน้มน้าวพฤติกรรมผู้บริโภค Alkharabsheh และ Zhen (2021) ชี้ว่า เนื้อหาการตลาดที่มีคุณภาพและเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น เกมควิซ หรือกิจกรรมในโซเชียลมีเดีย สามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคสนใจสินค้าและเกิดการตัดสินใจซื้อได้จริง นอกจากนี้ คอนเทนต์ที่สร้างแรงบันดาลใจ เช่น รีวิวจากผู้ใช้งานจริง หรือประสบการณ์ตรงจากลูกค้า มีบทบาทสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและเสริมภาพลักษณ์แบรนด์ในมุมมองของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐวุฒิ นันท์คำนิตย์ (2562)
ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ ณัฐกมล ถุงสุวรรณ (2561) และ Izogo & Mpinganjira (2020) ยืนยันว่า คอนเทนต์เชิงให้ความรู้ โดยเฉพาะที่มีข้อมูลชัดเจนและเสนอโดยผู้เชี่ยวชาญ มีศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้าใจของผู้บริโภค และช่วยให้สามารถตัดสินใจซื้อได้อย่างมั่นใจมากขึ้น โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยการพิจารณาเปรียบเทียบหรือมีวงจรการตัดสินใจซับซ้อน

สมมติฐานที่ 3 ความตั้งใจซื้อ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ การตัดสินใจซื้อ จากการการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า ความตั้งใจซื้อมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค แสดงให้เห็นว่าความตั้งใจซื้อเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่สำคัญในช่วงก่อนการตัดสินใจซื้อจริง และทำหน้าที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมการซื้อในบริบทของการตลาดดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างแม่นยำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร แก้วสกต และสุมาลี รามนัฏ (2563) ที่ชี้ว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อเริ่มจากการรับรู้สินค้า ซึ่งเกิดจากความตั้งใจรับสารของผู้บริโภค ต่อด้วยความสนใจ การเปรียบเทียบข้อมูล และการเกิดความเชื่อมั่นในคุณลักษณะสินค้า จนถึงขั้นสุดท้ายคือความปรารถนาเป็นเจ้าของสินค้า ซึ่งล้วนต้องอาศัยแรงจูงใจจากประสบการณ์ตรงหรือทางอ้อม เช่น การบอกต่อจากผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างความตั้งใจซื้อให้เกิดขึ้นและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ ธนภณ นิธิเชาวกุล และคณะ (2565) พบว่าในกลุ่มผู้บริโภคที่มีประสบการณ์หรือมีเจตคติในเชิงบวกต่อแบรนด์ มีแนวโน้มตัดสินใจซื้อมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์หรือมีเจตคติลบ โดยเฉพาะในยุคที่ผู้บริโภคศึกษาข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งการรับรู้ที่เป็นบวกจะช่วยกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อให้เกิดขึ้นจริง ในแง่ของความพึงพอใจหลังการซื้อ ยุทธการ พันเทศ (2564) ระบุว่า ความตั้งใจซื้อสะท้อนระดับความมั่นใจและความคาดหวังของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในกระบวนการซื้อสินค้าหรือบริการ ขณะที่ถิงถิง หลี่ (2562) พบว่าในด้านบริการ ความรู้สึกมั่นใจและความประทับใจที่ผู้บริโภคได้รับมีผลต่อความตั้งใจใช้บริการและการตัดสินใจใช้บริการจริง ซึ่งแนวโน้มนี้สามารถขยายความได้กับสินค้าที่มีปฏิสัมพันธ์ผ่านช่องทางดิจิทัลด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล โดยเฉพาะการออกแบบเนื้อหา (Content) ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นความตั้งใจซื้อและผลักดันไปสู่การตัดสินใจซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ

2. ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดเชิงเนื้อหาเพื่อสร้างความแตกต่างทางการตลาด เพิ่มความน่าเชื่อถือของแบรนด์ และขยายฐานลูกค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรหรือพัฒนาสินค้าแปรรูปท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกษตรให้มีศักยภาพทางการตลาดสูงขึ้น โดยเน้นการสื่อสารที่เข้าถึงผู้บริโภคยุคใหม่ผ่านเนื้อหาที่ตอบโจทย์พฤติกรรมบนโลกดิจิทัล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ดังนั้น ควรจะมีการศึกษาหรือวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการสนับสนุนเพิ่มเติมให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และสามารถเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

2. ควรศึกษาผลไม้หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลไม้อื่น ๆ ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เช่น ทุเรียน เป็นต้น เพื่อให้ทราบว่าการตลาดเชิงเนื้อหารูปแบบใดที่เหมาะสมกับสินค้าทางการเกษตรมากที่สุด

3. ควรศึกษาการตลาดเชิงเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เช่น ติ๊กต็อก อินสตาแกรม เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงการตลาดเชิงรูปแบบใดที่มีอิทธิพลมากในสื่อสังคมออนไลน์อื่น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2556). *การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS.* กรุงเทพฯ: สามลดา.

ณัฐกมล ถุงสุวรรณ. (2561). "การใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์กับการส่งเสริมการประสบการณ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยว." *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,* 5(2): 189-200.

ณัฐวุฒิ นันท์คำนิตย์. (2561). *รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและการตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางเลือกของกลุ่มลูกค้าอาหารและเครื่องดื่มที่ใช้งานก๊าซอุตสาหกรรม กรณีศึกษา บริษัท บางกอกอินดัสเทรียลแก๊ส จำกัด*. เข้าถึงได้จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4245/1/nathawuth_nank.pdf

ยุทธการ พันเทศ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อ ความพึงพอใจ และการบอกต่อของผู้ในการซื้อเสื้อผ้าออนไลน์ผ่านการไลฟ์ (Live).* วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงได้จาก https://archive.cm.mahidol.ac.th/bitstream/123456789/3910/1/TP%20MS.004%202564.pdf

ศิริพร แก้วสกต และสุมาลี รามนัฏ. (2020). "ความตั้งใจซื้อในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงความไว้วางใจและบรรทัดฐานส่วนบุคคลสู่พฤติกกรมการตัดสินใจซื้อหลอดไฟ LED ของผู้บริโภคเขตหนองแขม." *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, *13*(2), 235-252.

อาทิตยา พิพัฒน์พงศ์อำไพ, ธาตรี จันทรโคลิกา, กอบกูล จันทรโคลิกา, วรพนธ์ วัฒนาธร, ถนอมศักดิ์ สุวรรณน้อย และมรรษภร เชื้อทองฮัว. (2565). "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อคอร์สเรียนรู้ออนไลน์. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 9*(3), 224-240."

Ahmad, N. S., Musa, R., and Harun, M. H. M. (2016). "The impact of social media content marketing (SMCM) towards brand health." *Procedia Economics and Finance, 37*: 331-336.

Al-Gasawneh, J., and Al-Adamat, A. (2020). "The mediating role of e-word of mouth on the relationship between content marketing and green purchase intention." *Management Science Letters*, *10*(8), 1701-1708.

Alkharabsheh, O. H. M., and Zhen, B. H. (2021, April). *The Impact of Content Marketing, Social Media Marketing and Online Convenience on Consumer Buying Decision Process.* Paper presented at the CoMBInES-Conference On Management, Business, Innovation, Education And Social Sciences.

Izogo, E. E., and Mpinganjira, M. (2020). "Behavioral consequences of customer inspiration: the role of social media inspirational content and cultural orientation." *Journal of Research in Interactive Marketing*, *14*(4), 431-459.

van Esch, P., Arli, D., Castner, J., Talukdar, N., and Northey, G. (2018). "Consumer attitudes towards bloggers and paid blog advertisements: what's new?" *Marketing Intelligence & Planning, 36*(7), 778-793.

A Study of the Relationship Between School Administrators' Leadership and Teachers' Work Happiness Under the Office of the Private Education Commission.

Minthira Wongmuang[1*], & Sirirat Thongmeesri [2]

1 College of Teacher Education Phranakhon Rajabhat University
2 College of Teacher Education Phranakhon Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: minthira.kruprang@gmail.com*

Abstract

This research aimed to: 1) Study the leadership of school administrators in private schools under the Office of the Private Education Commission, Din Daeng District, Bangkok. 2) Study the work happiness of teachers in private schools under the Office of the Private Education Commission, Din Daeng District, Bangkok. 3) Investigate the relationship between the leadership of school administrators and the work happiness of teachers in private schools under the Office of the Private Education Commission, Din Daeng District, Bangkok. The sample group consisted of 169 teachers, selected through simple random sampling. The research instrument used for data collection was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.94. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The research findings were as follows: 1) The overall leadership of school administrators under the Office of the Private Education Commission, Din Daeng District, was at a high level. 2) The overall work happiness of teachers under the Office of the Private Education Commission, Din Daeng District, Bangkok, was also at a high level. 3) There was a moderately high positive correlation between school administrators' leadership and teachers' work happiness, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Leadership, Work Happiness, School Administrator

Received: 2025-06-20; Revised: 2025-08-28; Accepted: 2505-08-28

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

มิญช์ฑิรา วงษ์เมือง[1], และศิริรัตน์ ทองมีศรี[2]

1 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*

2 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*

* *Corresponding author. E-mail: minthira.kruprang@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร และ3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน 169 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ความสุขในการปฏิบัติงาน, ผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน และปัญญาประดิษฐ์ ช่วยให้การดำเนินชีวิตสะดวกขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลับส่งผลกระทบด้านลบต่อสุขภาพจิตของมนุษย์ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน และวัยทำงาน จากข้อมูลกรมสุขภาพจิตพบว่า ผู้มีปัญหาสุขภาพจิตในไทยเพิ่มจาก 1.3 ล้านคนในปี 2558 เป็น 2.9 ล้านคนในปี 2566 โดยกลุ่มวัยเรียนเผชิญความเครียดจากการศึกษา ความคาดหวัง และปัญหาครอบครัว ส่วนวัยทำงานต้องเผชิญความรับผิดชอบสูงและความเครียดจากการทำงาน โดยกรุงเทพฯ ติดอันดับ 5 เมืองที่มีคนทำงานหนักที่สุดในโลก และ 7 ใน 10 คนในกรุงเทพฯ หมดไฟในการทำงาน (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งผลสำรวจจาก BambooHR พบว่า “ครู” เป็นอาชีพที่มีความสุขน้อยเป็นอันดับสอง รองจากบุคลากรสายสุขภาพ สาเหตุหลักคือภาระงานมาก ค่าจ้างต่ำ และความเครียดสะสมจากวิกฤต COVID-19 ข้อมูลนี้สอดคล้องกับผลสำรวจ “ความสุขของครูและนักเรียน ปี 2567” โดยสวนดุสิตโพล ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ครูต้องการคืนครูสู่ห้องเรียน ลดภาระงาน ปรับเงินเดือนให้เหมาะสม และต้องการชีวิตที่มั่นคงและมีความสุข ทั้งนี้ ความสุขของครูถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ การทำงาน และการพัฒนาของสังคมโดยรวม (สุขุม เฉลยทรัพย์, 2566 อ้างถึงใน นสพ.สยามรัฐ)

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีหน้าที่พัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนเอกชน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง สอดคล้องกับนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” โดยเฉพาะการส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนผ่านบทบาทของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2567) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะหัวใจสำคัญของการบริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย โดยต้องใช้พฤติกรรมผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะครูและผู้บริหารโรงเรียนเอกชน พบว่าปัญหาสำคัญ ได้แก่ ขาดทักษะการบริหาร ภาระงานครูมาก รายได้ไม่พอกับค่าครองชีพ และขาดแรงจูงใจจากระบบสวัสดิการ รวมถึงลักษณะการบริหารที่เผด็จการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสุขในการทำงานของครูโดยตรง

จากปัญหาดังกล่าว ความสุขในการปฏิบัติงานของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของครู การเรียนรู้ของนักเรียน และความสำเร็จขององค์กร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยหวังให้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด
2. ความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด
3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กัน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

การศึกษาด้านภาวะผู้นำ (Leadership) ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องมาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นการศึกษาถึงความมีอำนาจและความสามารถของบุคคลในการสั่งการและบริหารเพื่อให้งานที่รับผิดชอบสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ดังนั้นจึงมีการนิยามภาวะผู้นำไว้ ดังต่อไปนี้

อำนวย มีราคา (2566) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยการใช้อำนาจ อิทธิพล แรงจูงใจ การตัดสินใจอย่างมีศิลปะ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ในการเปลี่ยนแปลงและการสร้างทัศนคติ ความเชื่อมั่น เพื่อให้เกิดการกระทำด้วยความยินดี เต็มใจ ความศรัทธาและนำไปสู่การดำเนินตามวัตถุประสงค์ของตนหรือองค์การ

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2564) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ วิธีการของผู้ที่มีอิทธิพลในการชักนำ การโน้มน้าว การจูงใจ การสร้างความเชื่อมั่น หาสร้างแรงบันดาลใจ ให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ให้ความร่วมมือในกิจกรรมจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยดูได้จากประสิทธิภาพประสิทธิผลของงานเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้อิทธิพลสามารถจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็น

ปณิธี การสมดี (2564) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ ความสามารถของผู้นำในการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น และสามารถจูงใจกลุ่มผู้ตามและสมาชิกเพื่อให้ทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการปฏิบัติงานให้กับองค์การ และสามารถขับเคลื่อนองค์การบรรลุเป้าประสงค์ร่วม กัน ขององค์การที่กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำโดยชอบธรรม ซึ่งผู้นำจะแสดงออกในรูปของกระบวนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่จะคล้อยตาม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์หรือทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

องค์กรและนักวิชาการได้ให้ความสนใจในเรื่องของความสุขในการปฏิบัติงานว่าเป็น ความรู้สึกและอารมณ์ในทางบวกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล และได้มีผู้ให้ความหมายของความสุขในการปฏิบัติงานในมุมมองที่แตกต่างหลายมุมมอง ดังนี้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2567) กล่าวว่า ความสุข ความสุขในการปฏิบัติงานมี 8 ประการ หรือ Happy 8 สังเคราะห์ขึ้นมาบนพื้นฐานของความต้องการให้เกิดความสุขที่สมดุล และยั่งยืน โดยเป็นความสุขที่สมดุลของโลก 3 ใบที่ทับซ้อนกัน ได้แก่ 1. ความสุขของตนเอง 2. ความสุขของครอบครัว และ 3. ความสุขขององค์กร/สังคม ประกอบด้วย เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี (Happy Body) มีน้ำใจงาม (Happy Heart) เป็นผู้ที่ผ่อนคลาย (Happy Relax) เป็นผู้หาความรู้ (Happy Brain) เป็นผู้มีทางสงบ (Happy Soul) เป็นผู้ใช้เงินเป็น (Happy Money) เป็นผู้ที่มีครอบครัวดี (Happy Family) เป็นผู้ที่มีสังคมดี (Happy Society)

กรมสุขภาพจิต (2564) ให้ความหมายของความสุขว่า ความสุขหมายถึง ความสบายกาย สบายใจ อยู่ดีมีสุข อยู่เย็นเป็นสุข หรือพบกับความสุขสมหวัง “ความสุข” ในมุมมองนี้เป็นการสื่อความหมายของความสุขทางกาย ทางใจ ความสมหวัง และความเป็นอยู่ที่ดี

ก่อกนิษฐ์ คามะลา และคณะ (2563) กล่าวว่า ความสุขในการปฏิบัติงานของครูสถานการณ์ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลง ได้แก่ โครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การพัฒนาด้านนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้การดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลง มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของการดำรงชีวิต จึงเป็นสาเหตุทำให้คนจำนวนมากเกิดความเครียดเพราะต้องเผชิญกับเหตุการณ์ และปัญหาต่าง ๆ จนทำให้ความสุขในการดำรงชีวิตลดลง มีปัญหาสุขภาพจิต จนเกิดการเจ็บป่วยทางจิตได้ ดังนั้นความสุขจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องของการทำงาน ความสุขเป็นสิ่งสำคัญหรือเป็นรากฐานของการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

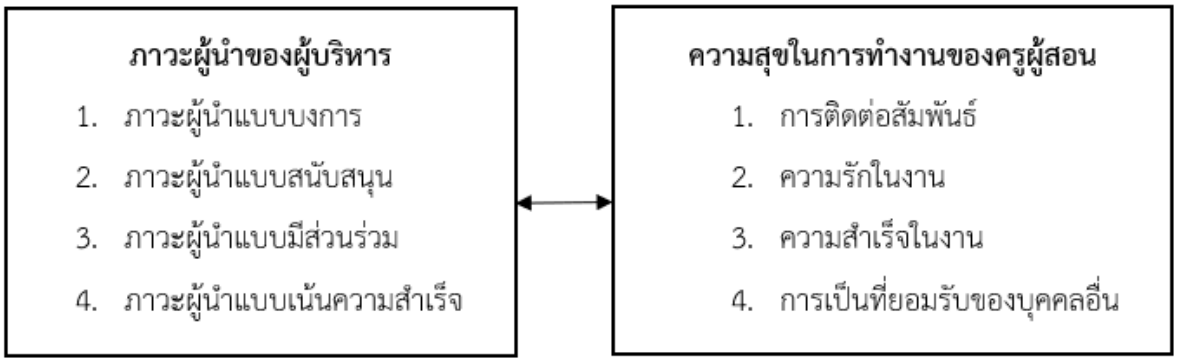
กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความสุขในการปฏิบัติงานของครู หมายถึง การที่บุคลากรมีความรู้สึกพึงพอใจในงานที่ทำ และภูมิใจเมื่อสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความสุขนี้ไม่เพียงแต่มาจากการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น แต่ยังมาจากการได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงาน มีความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน มีความมั่นคงในหน้าที่ และมีโอกาสในการเติบโตทางอาชีพ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในด้านส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยการศึกษาเอกชนในประเทศไทยเชื่อว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เริ่มในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199–2231) จากหลักฐานจดหมายเหตุของมองสิเออ สานิเยร์ และบาทหลวงเดอชัวลี กล่าวถึงโรงเรียนราษฎร์ในสมัยนั้นหลายแห่ง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์เริ่มต้นโดยมิชชั่นนารี เช่น โรงเรียนของ Mrs. Mattoon (พ.ศ. 2395), โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย (พ.ศ. 2431), โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (พ.ศ. 2417) และโรงเรียนอัสสัมชัญ (พ.ศ. 2420) ต่อมาในปี พ.ศ. 2448 กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) เข้ามาดูแลโรงเรียนเหล่านี้ พร้อมกับโรงเรียนราษฎร์ที่คนไทยก่อตั้ง เช่น โรงเรียนบำรุงวิทยา ในปี พ.ศ. 2461 รัฐบาลประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนเป็นครั้งแรก เพื่อควบคุม ตรวจนิเทศ และปรับปรุงกฎระเบียบ จนถึงปี พ.ศ. 2476 ได้จัดตั้งกองโรงเรียนราษฎร์ในกรมวิสามัญศึกษา เพื่อดูแลโรงเรียนเอกชนทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง, 2566)

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภาวะผู้นำของผู้บริหารใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำวิถีทาง เป้าหมายของ House and Mitchell (1974 อ้างถึงใน สุวรรณา เทพประสิทธิ์, 2555) ประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบบงการ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนใช้

ทฤษฎี Manion (2003, อ้างถึงใน ศรีวิไล แสงเลิศศิลปะชัย, 2560) ประกอบด้วยการติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงานและการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาสรุปเป็นกรอบความคิดในการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) แบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังมีสาระสำคัญดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง ปีการศึกษา 2566 จำนวน 292 คน สถานศึกษาทั้งหมด 10 สถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง ออนไลน์, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ ลักษณะแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอนที่ปฏิบัติงาน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ของ House and Mitchell (1974 อ้างถึงใน สุวรรณา เทพประสิทธิ์, 2555) โดยผู้วิจัยได้พัฒนาปรับปรุงเครื่องมือวัดภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนของ ได้จำนวน 20 ข้อ แยกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ภาวะผู้นำแบบบงการ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และ ภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จ โดยผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักของคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของเบสท์ (Best & Kahn, 1993)

อนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ผู้วิจัยพัฒนาจาก เครื่องมือวัด ความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามแนวคิดของ Manion (2003 อ้างถึงในศรีวิไล แสงเลิศศิลป์ชัย, 2560) และปรับปรุง เครื่องมือวัดความสุขในการปฏิบัติงานมาใช้วัดความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อแยกเป็น 4 ด้าน คือ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น โดยผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักของคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของเบสท์ (Best & Kahn, 1993)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ เบสท์ (Best & Kahn, 1993) โดยคุณภาพของเครื่องมือการตัดสินดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ข้อคำถามทุกข้อของแบบสอบถาม มีค่า (IOC) เท่ากับ 1.00 ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดสอบ (Try out) จำนวน 30 ชุด และนำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลมาตรวจสอบคุณภาพมาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α-Coefficient) ของ Cronbach (1951) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .94 ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ถึง ผู้บริหารสถานศึกษาประจำสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร
2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 แห่ง ในการแจกแบบสอบถามแก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนนำส่ง 169 คน โดยนำส่งแบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน Google form พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดวันในการทำแบบสอบถามภายในกำหนดระยะเวลา 15 วัน
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดวันในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากพื้นที่จริงโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน ได้กลับมาคิดเป็น 100%
4. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของ เนื้อหาเพื่อที่จะนำมาใช้ทำการวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) และสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 66.90 รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 33.10 ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 20-30 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 29.60 ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 และช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.60 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 47.40 รองลงมาคือ รายได้ 25,001 - 30,000 บาท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 รายได้ 20,001 - 25,000 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 รายได้น้อยกว่า 15,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 ด้านประสบการณ์การทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5 ปีลงมา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 รองลงมาคือ มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 21 ปีขึ้นไป จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 มีประสบการณ์การทำงาน 11-15 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90 และมีประสบการณ์ทำงาน 16-20 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{x}$ = 4.05 S.D. = 0.419) ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ภาวะผู้นำแบบบงการ ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.669) รองลงมาได้แก่ ภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จ ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.653) และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.00 S.D. = 0.414) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.509) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยรวม

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	n=169			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ภาวะผู้นำแบบบงการ (Directive leadership)	4.18	0.67	มาก	1
2. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive leadership)	3.88	0.51	มาก	4
3. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative leadership)	4.00	0.41	มาก	3
4. ภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จ (Achievement-oriented leadership)	4.15	0.65	มาก	2
รวม	**4.05**	**0.42**	มาก	

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.503) ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความรักในงาน ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = 0.568) รองลงมาได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์ ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.710) และการเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.631) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ความสำเร็จในงาน ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.456) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลการวิเคราะห์ความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยรวม

ความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน	**n=169**			
	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**	**ลำดับ**
1. การติดต่อสัมพันธ์ (Connections)	4.34	0.710	มาก	2
2. ความรักในงาน (Love of the work)	4.44	0.568	มาก	1
3. ความสำเร็จในงาน (Work Achievement)	4.15	0.456	มาก	4
4. การเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น (Recognition)	4.21	0.631	มาก	3
รวม	**4.29**	**0.503**	**มาก**	

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร

	X_1	X_2	X_3	X_4	X	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y
X_1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X_2	.219**	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X_3	.272**	.306**	-	-	-	-	-	-	-	-
X_4	.852**	.207**	.351**	-	-	-	-	-	-	-
X	.866**	.548**	.585**	.880**	-	-	-	-	-	-
Y_1	.511**	.263**	.296**	.682**	.623**	-	-	-	-	-
Y_2	.497**	.286**	.362**	.664**	.634**	.868**	-	-	-	-
Y_3	.391**	.301**	.266**	.474**	.498**	.654**	.826**	-	-	-
Y_4	.931**	.114**	.271**	.795**	.784**	.477**	.503**	.480**	-	-
Y	.701**	.278**	.352**	.785**	.757**	.896**	.933**	.841**	.733**	-

หมายเหตุ * นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r= .757**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการทำงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกระตุ้นให้ครูเกิดพฤติกรรมการทำงานในเชิงบวกและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล โดยเฉพาะการกำหนดทิศทางและการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร เช่น ผู้บริหารสามารถบริหารงานบุคคลให้ทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายเป็นสำคัญ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ล้วนแต่ต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นเหมือนหลักในการดำเนินงาน จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์ชนก เถื่อนโทสาร (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสุข ในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 5 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรรัตน์ ทองดี (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนต์ธร จูจันทร์ (2566) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิถีเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ภาวะผู้นำเชิงวิถีเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานครพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีความรักและความผูกพันในงานที่ปฏิบัติ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ การได้รับการยอมรับและการไว้วางใจจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในองค์กร มีการสื่อสารอย่างเปิดเผย เป็นมิตร และสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ครูผู้สอนมีทัศนคติเชิงบวก มีความกระตือรือร้น และเกิดความสุขในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความสนุกสนาน ความภาคภูมิใจในผลงานที่สำเร็จ รวมถึงความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความสำเร็จในการทำงานและการได้รับการยอมรับจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมระดับความสุขในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กับ อัญชลี ชาวลี้แสน (2568) ได้ศึกษา

คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดเชียงราย พบว่า ความสุขในการทำงานของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับเชาวนิตย์ เพชรบุตร (2567) ได้ทำการศึกษาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า ความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อมรรัตน์ ทองดี (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ภาพรวมของความสุขในการทำงาน ในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน นอกจากนี้ Manion (2003) ได้ศึกษาความสุขในการทำงาน พบว่า ความสุขในการทำงาน เกิดจากปัจจัย 4 ประการ ได้แก่การติดต่อ มีความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ ยอมรับ และ Robert (2005) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ (เงิน) กับความสุขในการทำงาน จากการศึกษาพบว่า เงินไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน และพบว่า ความสุขในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพในที่ทำงานระหว่างบุคคลอื่น ๆ กับที่ Francis (1999) ศึกษา ความสัมพันธ์ของรูปแบบของความสุขและลักษณะทางเพศ พบว่า หญิงและชายนั้นมีระดับความสุขไม่แตกต่างกันมากนัก และรูปแบบของความสุขนั้นจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางบวกของบุคคล การกล้าแสดงออกเปิดเผย ถ้าหากมีความสัมพันธ์ทางลบก็จะมีความหวั่นไหวทางอารมณ์และไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตใจหรือลักษณะทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Lyubomirsky (2001) ศึกษาวิจัย พบว่า ความสุขในการทำงานเกิดขึ้นได้จากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง ทั้งด้านปัจจัย ส่วนบุคคล ประสบการณ์แรงจูงใจ ตลอดจนแนวคิดเชิงบวก และแนวคิดเชิงจริยธรรม อีกทั้งยังอธิบายว่าความสุขให้ผลลัพธ์ที่ดีหลายประการ เช่น สุขภาพดี มีความอ่อนเยาว์ มีอารมณ์ดี เกิดการตัดสินใจที่ดี และสังคมเข้มแข็ง สอดคล้องกับ Diener and Oishi (2004) ศึกษาเปรียบเทียบการประเมินความสุขระหว่างคนในประเทศแถบสแกนดิเนเวียกับคนในประเทศเอเชีย พบว่า คนในประเทศแถบสแกนดิเนเวียมีความสุขโดยรวมสูงกว่าประเทศในแถบเอเชีย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r=.757**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาคือผู้นำในการขับเคลื่อนและพัฒนาสถานศึกษาให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ยังเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกจากองค์ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารกิจกรรมของสถานศึกษาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และทำให้เกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษาจนเป็นที่ยอมรับ ในส่วนของความรู้สึกพึงพอใจความสุข หรือความรู้สึกทางด้านบวกของมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก สภาวะภายในจิตใจและคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลตามเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป (Veenhoven, 2000) ตามแนวคิดของ Manion (2003) บุคคลที่มีความมั่นคง แข็งแรงภายในจิตใจ หรือหมายถึงผู้ที่มีอารมณ์ยิ้มแย้ม แจ่มใส เบิกบาน และมีความคิดในทางบวก บุคคลเหล่านี้มีสภาวะภายในจิตใจที่ดี เมื่อกระทำ กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิติ จะเต็มไปด้วยพลังงานทางบวกที่ช่วยขับเคลื่อนเป็นแรงผลักดันในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามที่หวังไว้ จึงส่งผลให้แสดงพฤติกรรมออกมาทางบวกไปด้วย ส่วนในการประกอบอาชีพ ผู้ที่มีความสุขจะมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่น และตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ความสุขของครูยังมาจากปัจจัยด้านนโยบายและการสนับสนุนการสร้างความสุขในการทำงานที่มาจากผู้บริหารระดับสูง ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ สร้างกลยุทธ์ขององค์กรและสร้างบุคลากรให้มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีคณะทำงาน ปรับสภาพแวดล้อมการทำงานทั้งสถานที่

และทางสังคมให้เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุข ให้คุณค่าและใส่ใจดูแลผู้ที่ทำงานทุกระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ ทองดี (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์ลักษณะคล้อยตามกัน อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคลากรหลักที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา การมีภาวะผู้นำที่ดีของผู้บริหาร เช่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการทำงานอย่างเหมาะสม การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจในการทำงานของครู ส่งผลให้ครูมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร มีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มศักยภาพ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งความสุขในการทำงานของครูนี้เอง จะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การพัฒนานักเรียน และการบรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาในภาพรวม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในลำดับน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบริหารแบบสั่งการเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่การบริหารจัดการแบบสนับสนุน ที่มุ่งเน้นการเป็นที่ปรึกษาและผู้อำนวยความสะดวกในการทำงาน โดยจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และสนับสนุนซึ่งกันและกันในกระบวนการทำงาน สร้างช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเป็นมิตร เช่น การพูดคุยรายบุคคล การประชุมกลุ่มย่อย หรือระบบให้คำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้ครูสามารถขอความช่วยเหลือได้โดยไม่รู้สึกเกรงใจหรือกังวล ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพันในองค์กร และนำไปสู่การพัฒนาบรรยากาศในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในระยะยาว

1.2 ผลจากการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน พบว่า ความสำเร็จในงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในลำดับน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของครูอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนการเข้าร่วมอบรม/สัมมนาเชิงวิชาการและเชิงบริหาร ทั้งในระดับภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และเตรียมความพร้อมสู่ตำแหน่งหรือบทบาทที่สูงขึ้น สร้างระบบการประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการเสริมจุดแข็งของครูและการให้คำแนะนำที่ชัดเจนเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ เพื่อให้ครูมองเห็นโอกาสในการเติบโตและสามารถวางแผนพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินการในลักษณะนี้จะเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ส่งผลให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน และเห็นคุณค่าของ

บทบาทที่ตนปฏิบัติอยู่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และยกระดับความสุขในการทำงานได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในบริบทที่แตกต่างกัน
2. ควรศึกษาปัจจัยการบริหารอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ภาวะแวดล้อมในการทำงาน หรือระบบการประเมินผล
3. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร
4. ควรเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับครูและผู้บริหารในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบท วัฒนธรรม และประสบการณ์ที่อาจมีผลต่อภาวะผู้นำและความสุขในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

กนต์ธร จูจันทร์. (2566). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิถีเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8*(2), 343 - 352.

กรมสุขภาพจิต. (2564). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2564. กรุงเทพฯ : กองยุทธศาสตร์และแผนงาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบาย “เรียนดี มีความสุข”* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://psdg.moe.go.th/

กฤตัชญ์ สุริยนต์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานของครูกับประสิทธิผลของ โรงเรียนในเครือสวนกุหลาบวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 10*(2), 1 - 17.

กษมา ช่วยยิ้ม. (2563). การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5*(6), 190 - 191.

ก่อกนิษฐ์ คำมะลา. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขในการทำงานของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 10*(3), 31 - 39.

กันตภณ กันตะโสพัตร. (2567). การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารกับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. *Journal of modern learning development, 9*(12), 172 – 188.

เชาวนิตย์ เพชรบุตร. (2567). การศึกษาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสาร มจร สุรนารีสาร, 2*(3), 10 - 21.

ไชยา ภาวะบุตร. (2563). พัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 9*(33), 1 - 11.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา. *วารสารวิจัยวิชาการ, 6*(2), 137 - 154.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปณิธี การสมดี. (2564). *ภาวะผู้น าภาครัฐในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์ชนก เถื่อนโทสาร. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 5. *วารสารมณีเชษฐา ราม วัดจอมมณี, 7*(5), 870 - 887.

ศรีวิไล แสงเลิศศิลปะชัย. (2560). *ความสุขในการท างานของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

สุขุม เฉลยทรัพย์. (2566). *ความสุขของครูและนักเรียน ปี 2567*. อ้างถึงใน สยามรัฐออนไลน์. เข้าถึงได้จาก https://siamrath.co.th/c/505996

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ.2566 - 2570*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://opec.go.th/plan?cate_id=4

สุวรรณา เทพประสิทธิ์. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหาร กับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อมรรัตน์ ทองดี. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(7), 47 - 58.

อัญชลี ชาวลี้แสน. (2568). คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดเชียงราย. *วารสารการบริหาร และสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8*(1), 235 - 246.

อำนวย มีราคา. (2566). *การบริหารจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ.* กรุงเทพฯ : สมศักดิ์การพิมพ์.

Best, J.W. (1993). *Research in education*. Boston, M.A. : Allyn and Bacon.

Best, J.W. & Kahn, J.V. (1993). Research in education. (7th ed.). Boston : Allyn and Bacon.

Krejcie, R. V.; & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement, 30*(3): 607-610

A Development of Board Game for Learning to Survive in Mass Shooting: Escapement

Maytee Thamwattana[1*] & Panpatch Romsye[2]

1 Faculty of Education, Burapha University
2 Faculty of Education, Burapha University
* *Corresponding author. E-mail: maydon2014@gmail.com*

Abstract

This research aimed to 1) develop a board game for learning survival skills in shooting incidents: escapement, 2) compare the results before and after using the board game for learning survival skills in shooting incidents: escapement, and 3) study the reflective outcomes of using the board game for learning survival skills in shooting incidents: escapement. The sample group consisted of 221 first-year undergraduate students, using cluster random sampling. The research employed a One-Group Pretest-Posttest experimental design to study the before-and-after effects of using the board game. Data analysis included mean, standard deviation, and Paired-Sample T-test statistics. The research findings were as follows: 1. Development of the board game for learning survival skills in shooting incidents: escape aspect - Expert evaluation found the board game's appropriateness to be at a moderate level overall. 2. Comparison results before and after using the board game for learning survival skills in shooting incidents: escapement - The experimental group showed significantly higher post-test scores compared to pre-test scores at the .05 statistical significance level. 3. Reflective outcomes of using the board game for learning survival skills in shooting incidents: escapement - Findings showed that, regarding feelings, participants experienced excitement, suspense, and perceived low survival chances. Regarding learning, participants learned survival skills and escape routes. Regarding application in daily life, participants recognized the need to maintain composure to find exit strategies.

Keywords: Board Game, Mass Shooting Incident, Survival Skills

Received: 2025-06-12; Revised: 2025-07-22; Accepted: 2505-08-29

การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี

เมธี ธรรมวัฒนา[1*]และปานเพชร ร่มไทร[2]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*

* *Corresponding author. E-mail: maydon2014@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี 2) เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี และ 3) ศึกษาผลสะท้อนการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 จำนวน 221 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม รูปแบบการวิจัยเป็นเชิงทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest เพื่อศึกษาผลก่อนหลังการใช้บอร์ดเกม โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ Paired-Sample T-test ซึ่งผลการวิจัย พบว่า 1. การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกม ในภาพรวมระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบหลังสูงกว่าก่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ3. ผลสะท้อนการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี พบว่า ด้านความรู้สึก มีความตื่นเต้น ลุ้นระทึก และโอกาสรอดน้อย ด้านการเรียนรู้ พบว่า ได้เรียนรู้การเอาตัวรอด หาทางหนี และด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ต้องมีสติเพื่อหาทางออก

คำสำคัญ: บอร์ดเกม, เหตุการณ์กราดยิง, การเอาชีวิตรอด

บทนำ

ข่าวผู้ก่อเหตุบุกกราดยิงในโรงเรียนผู้ใหญ่แห่งหนึ่งทางตอนกลางของสวีเดน เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 ตามเวลาท้องถิ่นสวีเดน ตำรวจพร้อมด้วยหน่วยกู้ภัยและเจ้าหน้าที่พยาบาลระดมกำลังไปยัง Campus Risbergska โรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ ในเมืองเอเรบรู (Örebro) ซึ่งอยู่ทางตอนกลางของประเทศและห่างจากกรุงสตอกโฮล์มประมาณ 200 กม. หลังได้รับแจ้งเหตุกราดยิงในโรงเรียนเมื่อเวลาประมาณ 12.30 น. ตามเวลาท้องถิ่น ตำรวจสวีเดน เปิดเผยล่าสุดว่า พบร่างผู้เสียชีวิตในอาคารเรียนแล้วประมาณ 10 คน โดยตำรวจเชื่อว่ามือปืนเป็นหนึ่งในผู้เสียชีวิตด้วยและน่าจะลงมือเพียงลำพัง ซึ่งตอนนี้ยังไม่ทราบแรงจูงใจในการก่อเหตุ (ไทยพีบีเอส, 2568) ส่วนเหตุกราดยิงในประเทศไทย คนร้ายวัย 14 ปี ก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิงกลางห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2566 ช่วงเวลา 16.20 น. จนทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 ราย เป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนหนึ่งราย และอีกคนเป็นชาวเมียนมา รวมถึงมีผู้บาดเจ็บอีก 5 ราย (บีบีซีนิวส์ ไทย, 2566)

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2559 มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนา และนำเทคโนโลยีดิจิทัลใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุน และพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรอบรู้ เข้าถึง สามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างรู้เท่าทัน เพื่อให้เยาวชนพร้อมรับกับการเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ที่มีพัฒนาการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถรับรู้ข้อมูลสารสนเทศดิจิทัล และรู้ถึงความปลอดภัยในการสื่อสาร และเตรียมความพร้อมต่อการระมัดระวังตนเอง ในภัยต่าง ๆ และใช้เพื่อสร้างการเข้าใจผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อสังคม เปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) ดังนั้นการสร้างความพร้อมต่อการเรียนรู้ และเตรียมการรับมือต่อภัยคุกคามต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง และสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยในปัจจุบันมีอยู่มากมายในลักษณะออนไลน์และออฟไลน์ที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจพร้อมความสนุกสนานให้กับผู้เรียนก็คือเกม (Game) และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) จึงเป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศที่ท้าทายและสนุกสนาน การใช้สื่อที่เป็นบอร์ดเกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยฝึกกระบวนการคิดของสมอง ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ช่วยการคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น เกมกระดานช่วยให้มีสมาธิในการเรียนมากขึ้น (วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และกันตภณ ธรรมวัฒนา, 2560) โดยเกมเป็นอุปกรณ์เครื่องช่วยสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาสติปัญญาด้านการคิด การสังเกต การคิดหาเหตุผล เนื่องจากเกมแต่ละชุด จะมีวิธีการเล่นโดยเฉพาะอาจเล่นคนเดียวหรือเป็นกลุ่ม

การวิจัยและพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการเอาชีวิตรอดในเหตุกราดยิง จึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะไม่มีใครคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นอีกเมื่อไหร่ แต่ถ้ารู้และทราบวิธีการก็สามารถที่จะสร้างความปลอดภัยให้กับตนเองได้ อาจารย์ผู้สอนสามารถนำมาใช้สอดแทรกในการเรียนการสอนในรายวิชาได้ เนื่องจากเกมเป็นสื่อที่กระตุ้นการเรียนรู้ฝึกกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ดังนั้นถ้ามีการพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง ด้านการหนีจะเป็นสื่อการสอนให้ความรู้ก่อนเผชิญเหตุการณ์ที่ร้ายแรงนี้ได้อย่างมีสติและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี
3. เพื่อศึกษาผลสะท้อนการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี

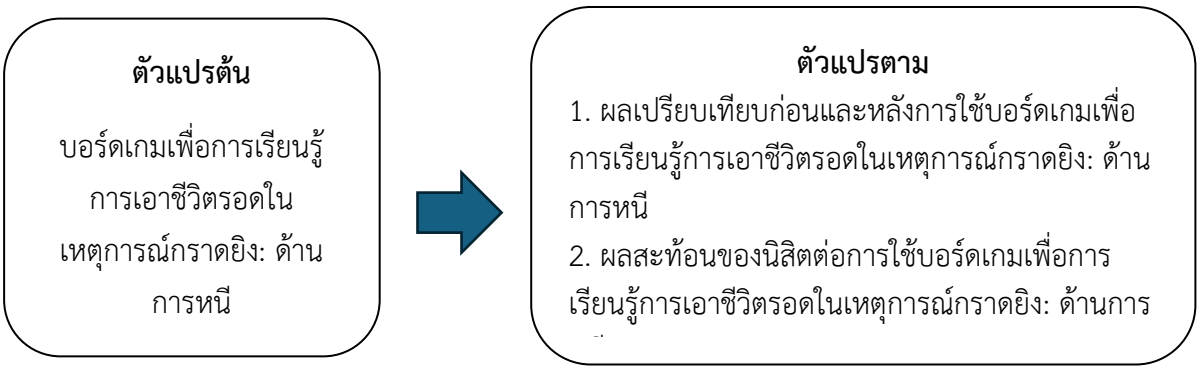
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง

เมื่อเกิดเหตุการณ์กราดยิงการตัดสินใจที่รวดเร็ว และถูกต้องสามารถช่วยชีวิตได้ โดยหลักการเอาชีวิตรอดที่ได้รับการยอมรับและถูกนำมาใช้แพร่หลาย ได้แก่หลัก "Run, Hide, Fight" (Federal Bureau of Investigation: FBI) ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ประยุกต์ ด้านการหนี 4 ขั้นตอนสำคัญ (กองสารนิเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2565) ดังนี้

1. เวลาไปสถานที่ต่าง ๆ ให้จดจำทาง เข้า-ออก และทางออกฉุกเฉินให้เป็นนิสัย
2. เมื่อเกิดเหตุต้องตั้งสติให้ดี และมองหาเส้นทางในการหลบหนี
3. ทิ้งของทุกอย่างที่ไม่จำเป็น
4. ช่วยเหลือคนอื่นเท่าที่สามารถช่วยได้

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based learning) หมายถึง การใช้เกมเป็นเครื่องมือหรือสื่อการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา โดยเกมอาจเป็นเกมดิจิทัล หรือเกมที่ไม่ใช่ดิจิทัล เช่น บอร์ดเกม หรือเกมกระดาน ที่ถูกออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการตัดสินใจ (Whitton, 2012) แนวคิดสำคัญของ Game-based Learning คือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนุกสนานและท้าทาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างเต็มที่ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ (Gee, 2007) โดยประโยชน์ของการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมีประโยชน์หลายประการ ดังนี้ 1) เพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เกมช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากเกมมักมีเป้าหมายที่ชัดเจน ระบบการให้รางวัล และความท้าทายที่เหมาะสม 2) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เกมมักมีสถานการณ์ที่ซับซ้อนและต้องใช้การคิดวิเคราะห์เพื่อหาทางออก ซึ่งช่วยฝึกทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจของผู้เรียน (Salen & Zimmerman, 2004) 3) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร เกมหลายประเภทต้องการการทำงานร่วมกันและการสื่อสารระหว่างผู้เล่น ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและความสามารถในการทำงานเป็นทีม 4) ฝึกการบริหารจัดการอารมณ์ เกมช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการควบคุมอารมณ์และการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในเกมที่มีการแข่งขันหรือสถานการณ์กดดัน (Whitton, 2012) ดังกรอบแนวคิดในการวิจัยภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Pre-experimental Research) รูปแบบการวิจัยคือ One-Group pretest-posttest Design คือ การศึกษากับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลัง ดังนี้

O_1 X O_2

O_1 หมายถึง ผลคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเล่นบอร์ดเกม

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกมการเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี

O_2 หมายถึง ผลคะแนนจากแบบทดสอบหลังเล่นบอร์ดเกม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปี 1 จำนวน 448 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปี 1 ได้มาจากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง Krejcie & Morgan (1970) ได้จำนวน 221 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) เพื่อเลือกสาขาวิชาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี
2. แบบประเมินบอร์ดเกม โดยผู้เชี่ยวชาญ
3. แบบทดสอบการเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง ด้านการหนี
4. กระดานออนไลน์ Padlet เพื่อใช้สะท้อนการเรียนรู้หลังการเล่นบอร์ดเกม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนสร้างต้นแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 4 คน

1. ต้นแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์มาจากการหลักการ "Run, Hide, Fight" (Federal Bureau of Investigation: FBI) ประยุกต์โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านการหนี รวมกับการออกแบบกฎกติกา กลไกเกมเพื่อให้ผู้เล่นเกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลองเหตุการณ์กราดยิง

2. วิเคราะห์ความเหมะสมของต้นแบบบอร์ดเกม โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นศึกษาผลบอร์ดเกม โดยกลุ่มตัวอย่าง 221 คน

1. วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลทดสอบก่อน-หลังเล่นบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ Paired-Sample T-test

2. วิเคราะห์ผลสะท้อนการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ โดยความถี่

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอแบ่งออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง ด้านการหนี

เป็นการประยุกต์ใช้แนวทางในการออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ ที่เน้นความเชื่อมโยงของการออกแบบบอร์ดเกมและการออกแบบการเรียนรู้เข้าไว้ด้วยกัน โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนในการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ของธีระวุฒิ ศรีมังคละ (2565) โดยเลือกใช้ใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การออกแบบการเรียนรู้ (Learning Design) การกำหนดและออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ตารางที่ 1 แสดงการสรุปการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการหนี

หลักการหนี	กระบวนการเรียนรู้ของบอร์ดเกม
1) เมื่อไปสถานที่ต่าง ๆ ให้จดจำทางเข้า-ออก และทางออกฉุกเฉินให้เป็นนิสัย	ต้องจำทางออกบนกระดานเกม
2) เมื่อเกิดเหตุต้องตั้งสติให้ดี และมองหาเส้นทางหลบหนี	ทอยลูกเต๋าให้ได้ “ส” “ติ” ก่อนจึงจะมีสิทธิ์เดินไปยังทางออก
3) ทิ้งของทุกอย่างที่ไม่จำเป็น	การ์ดเหตุการณ์ มีถุงชอปปิง ให้ผู้เล่นต้องทิ้งก่อนหนี
4) ช่วยเหลือคนอื่นเท่าที่สามารถช่วยได้	การ์ดเหตุการณ์ มีผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก ให้ผู้เล่นช่วยหนี

2. การออกแบบเกม (Game Design) การกำหนดธีมหรือโครงสร้างของเกม และระบบเกม ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยเลือกโครงสร้างเกมแบบแข่งขัน (Competitive Game) เกมสำหรับผู้เล่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีผู้ชนะคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ โดยโครงสร้างเกมลักษณะเช่นนี้ เป็นโครงสร้างของเกมโดยทั่วไปที่เน้นกระบวนการแข่งขันเพื่อชนะในเกม

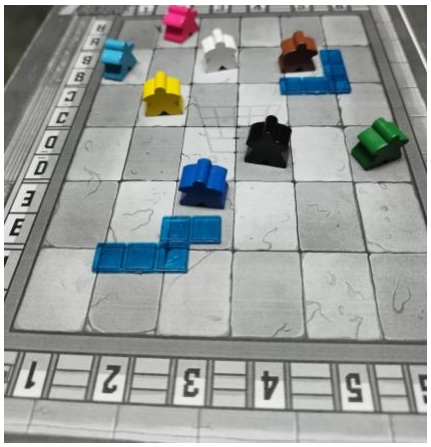
2.2 ออกแบบระบบเกม ผู้วิจัยเลือกให้ผู้เล่นกำหนดเป็นคนที่ต้องเข้าไปในเหตุการณ์กราดยิงในห้างสรรพสินค้า โดยเริ่มเล่นเกม 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การทอยลูกเต๋าให้ได้คำว่า ส และ ติ ถ้าไม่ได้ผู้เล่นจะไม่สามารถเล่นขั้นตอนต่อไปได้

ภาพที่ 2 ลูกเต๋า สติ

2) เลือกเดิน 1 ช่อง (บน-ล่าง ซ้าย-ขวา) เพื่อหาทางหนีออกจากเกม

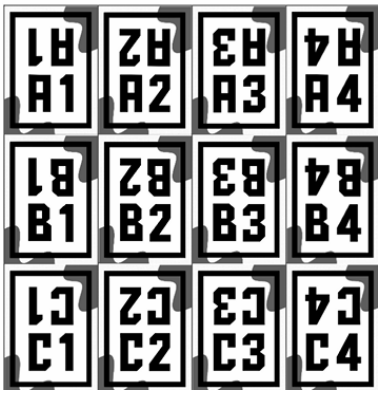
ภาพที่ 3 การวางตัวหมากเกม

3) เปิดการ์ดเหตุการณ์ เพื่อดำเนินสถานการณ์

ภาพที่ 4 การ์ดเหตุการณ์

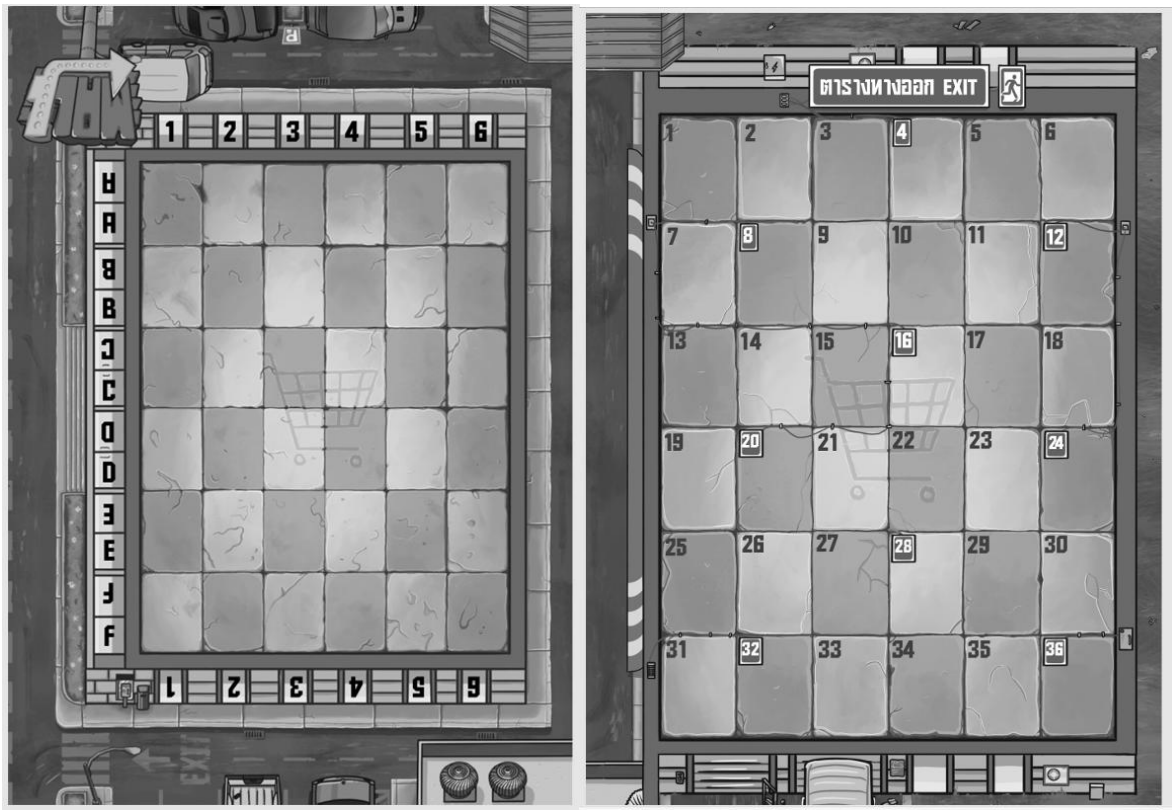
4) เปิดการ์ดทางออก เรียงตามลำดับ 1 – 36 เพื่อเดินคนร้าย และเปิดทางออก (ทุกตาที่ 4)

ภาพที่ 5 การ์ดทางออก

3. ออกแบบกระดานเกม (Game Board Design)

กระดานเดินเกม (ขวา) กับตารางทางออก (ซ้าย) ต่อกันเพื่อความสะดวกในวางตัวเดิน และการเลือกขนาดความกว้าง และยาว A4 จะทำให้สามารถวางบนโต๊ะเรียนได้ ส่วนขนาดตารางกระดานเดินเกมมีขนาด 2.2x3 cm เพื่อให้สามารถวางตัวหมากเดินเกมได้ช่องละ 1 ตัว ส่วนขนาดตารางทางออกกำหนดให้มีขนาด 2.4x3.5 cm เพื่อวางการ์ดทางออกจำนวน 36 ใบ

ภาพที่ 6 กระดานเกม

4. ทดสอบและพัฒนาระบบเกม (Test and develop game system)

ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบและพัฒนาระบบเกมตั้งแต่ พฤษภาคม – กรกฎาคม พ.ศ.2567 กับผู้เชี่ยวชาญ และนักทดสอบบอร์ดเกม Play tester จำนวน 4 ท่าน ทดลองเล่นมากกว่า 20 กระดาน นอกจากนั้นการทดสอบมีความหลากหลายวิธีการเล่น เช่น เล่นทีละ 1-2 คน , 3-4 คน และ 1-6 คน รวมถึงมีการจับเวลาการเล่น การสุ่มการ์ด การจับถือการ์ด วัสดุ การเห็นภาพฯ หลังจากนั้นได้มีการประเมินผลการออกแบบบอร์ดเกมดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมของผู้เชี่ยวชาญ

รายการ	$\bar{X}$	SD.	การแปลความหมาย
1. เนื้อหาครบ ได้แก่ 1) ตั้งสติ 2) หาทางออก 3) ทิ้งสัมภาระ 4) ช่วยผู้อื่น (ถ้าทำได้)	4.33	.57	มาก
2. ลำดับขั้นตอนการเล่นเข้าใจได้ง่าย (Steps)	4.00	1.00	มาก
3. เล่นซ้ำได้หลายครั้ง (Replay Value)	3.00	.00	ปานกลาง
4. มีการสื่อสารกันระหว่างเล่น (Socialize)	2.67	1.15	ปานกลาง
5. ความลึกของการเล่น (Balance)	3.33	1.15	ปานกลาง
6. บรรยากาศของเกม (Theme)	3.67	.57	มาก
7. ความสนุก (Fun)	3.00	.00	ปานกลาง
8. เวลาในการ Set up	3.67	1.15	มาก
ภาพรวม	**3.45**	**.26**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง ด้านการหนี ในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ เนื้อหาครบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 รองลงมา ลำดับขั้นตอนการเล่นเข้าใจได้ง่ายค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และบรรยากาศของเกม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ มีการสื่อสารกันระหว่างเล่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 โดยผู้เชี่ยวชาญบอร์ดเกมได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้ 1) เนื้อหาอาจมีเพิ่มเติมได้อีกมากในการ์ดเหตุการณ์ 2) ในสถานการณ์จริงคนร้าย อาจไม่มีใครรู้ว่าคือใคร ซึ่งจะทำให้รูปแบบเกมเปลี่ยนไป หรืออาจทำเกมแบ่งเป็นฝั่งคนร้าย และฝั่งคนหนี 3) การสื่อสารระหว่างเกมยังน้อยอยู่ ควรมีการเพิ่มเติม ทั้งสามารถเลือกไม่หนีออกจากเกม และเข้าไปช่วยคนอื่น แต่ยังได้คะแนนเพิ่ม

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี

ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความรู้ก่อน และหลังใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี ด้วยแบบทดสอบจำนวน 10 ข้อ

ตารางที่ 3 แสดงการทดสอบผลคะแนนก่อนและหลังของแบบทดสอบการเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี

รายการ	$\bar{X}$ (10 คะแนน)	S.D.	t	df	p-value
ก่อนเล่นบอร์ดเกม	6.31	1.54	9.57	220	.00
หลังเล่นบอร์ดเกม	7.40	1.17			

***** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบการเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนีหลังสูงกว่าก่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การศึกษาผลสะท้อนการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี

มีการสะท้อนความคิดเห็นบนกระดานออนไลน์ Padlet หลังจากการเล่นบอร์ดเกมเสร็จสิ้นแล้ว โดยไม่ต้องลงชื่อผู้ให้ความเห็นเพื่อความเป็นอิสระในการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ผลพบว่า 1) ด้านความรู้สึก ได้แก่ สนุกมาก มีความถี่สูงที่สุด 100 รองลง ตื่นเต้น ลุ้นระทึก ความถี่ 17 และโอกาสรอดน้อย ความถี่ 7, 2) ด้านการเรียนรู้ พบว่า ได้เรียนรู้การเอาตัวรอด หาทางหลบหนี ความถี่ 42, รองลงมา ตั้งสติรีบหนีหาทางออก ความถี่ 28 และไม่สามารถคาดเดาคนร้ายได้ ความถี่ 19, 3) ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า ต้องมีสติเพื่อหาทางออก ความถี่ 69 รองลงมา การเอาตัวรอด ความถี่ 12 และการหาทางออกหลบหนีที่ใกล้ที่สุด ความถี่ 5

อภิปรายผล

1. การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนี ในภาพรวมแค่ระดับปานกลาง เนื่องจากข้อจำกัดบางประการในการออกแบบ ได้แก่ 1) ความสมจริงของการจำลองสถานการณ์ บอร์ดเกมอาจไม่สามารถจำลองเหตุการณ์กราดยิงได้อย่างสมจริงเพียงพอ เนื่องจากสื่อกระดาน เวลาการเล่น และกฎเกณฑ์ของเกม ไม่ตรงกับที่ Gee (2007) กล่าวว่าเกมการเรียนรู้ควรสร้างประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ 2) หลายส่วนประกอบของเนื้อหาการเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิงเป็นเรื่องที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน เช่น สิ่งที่ไม่เคยพบเจอมาก่อน จิตวิทยา สภาพแวดล้อม และทักษะเฉพาะตัว บอร์ดเกมอาจไม่สามารถครอบคลุมได้ทุกมิติอย่างละเอียด (Deterding et al., 2011) อีกด้านหนึ่งประโยชน์ของบอร์ดเกมในการเรียนรู้แม้จะอยู่ในแค่ระดับปานกลาง แต่บอร์ดเกมยังมีศักยภาพในการช่วยฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Squire (2011) ที่ระบุว่าเกมสามารถเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

โดยเฉพาะในการฝึกทักษะการแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม และเมื่อพิจารณารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ 1) เนื้อหาครบถ้วน การที่ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนสูงในด้านนี้แสดงให้เห็นว่าบอร์ดเกมได้รับการออกแบบที่ครอบคลุมเนื้อหาหลักหนี ทั้ง 4 ขั้นตอน ดังตารางที่ 1, 2) ลำดับขั้นตอนการเล่นเข้าใจได้ง่าย การออกแบบกฎกติกาและขั้นตอนการเล่นที่เข้าใจง่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บอร์ดเกมมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เนื่องจากการที่ผู้เล่นสามารถเข้าใจกฎกติกาได้อย่างรวดเร็วยังส่งผลให้พวกเขามุ่งเน้นไปที่การเรียรู้เนื้อหามากกว่าการพยายามทำความเข้าใจวิธีการเล่น (Klopfer et al., 2009) 3) บรรยากาศองเกม บรรยากาศของเกมที่ดึงดูดและน่าสนใจสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของตรัง สุวรรณศิลป์ (2565) ที่ระบุว่าเกมใช้แรงจูงใจจากภายนอกเป็นหลัก เช่น การให้รางวัล การจัดอันดับ และการเล่นเป็นทีม ได้ช่วยเหลือผู้อื่น จึงไม่แปลกใจว่าเกมถึงสนุก และสามารถจูงใจให้เราเล่นได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน เพราะเกมนั้นมีการใช้ทั้งแรงจูงใจจากภายนอกและภายในมาร่วมกันกระตุ้นเรานั่นเอง นอกจากนี้ บรรยากาศของเกมยังช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงและน่าจดจำ (Johnson et al., 2018)

2. ผลการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง : ด้านการหนี พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบหลังสูงกว่าก่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก 1) การออกแบบบอร์ดเกมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Learning by Doing) บอร์ดเกมนี้ได้ออกแบบมาให้ผู้เล่นได้ฝึกฝนทักษะการเอาชีวิตรอดผ่านสถานการณ์จำลอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น และเนื่องจากผู้เล่นได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้ 2) การสร้างแรงจูงใจและความสนุกสนาน บอร์ดเกมสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เล่นมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเกมมีองค์ประกอบที่สนุกสนานและท้าทาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hamari et al. (2014) ที่พบว่าเกมช่วยเพิ่มความสนใจและความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ของผู้เล่น โดยเฉพาะเมื่อเกมนั้นออกแบบมาเพื่อให้ผู้เล่นรู้สึกเข้าถึงความสำเร็จและความก้าวหน้า เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อลิษา มูลศรี,รัชดา เชาวน์เสฏฐกุล และชนาธิป ทองดียิ่ง (2568) ที่ระบุว่าการใช้การ์ตูนเป็นสื่อการสอนช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับสถานการณ์ปัญหา เพราะสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนและลดความซับซ้อนของเนื้อหาทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

3. ผลสะท้อนการใช้บอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้การเอาชีวิตรอดในเหตุการณ์กราดยิง: ด้านการหนีพบว่า 1) ด้านความรู้สึก สนุกมาก ตื่นเต้น ลุ้นระทึก และโอกาสรอดน้อย เนื่องจากการเดินของคนร้ายคาดเดาไม่ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Csikszentmihalyi (1990) เกี่ยวกับ "Flow Theory" ซึ่งอธิบายว่าเมื่อผู้เล่นรู้สึกท้าทายและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในเกม พวกเขาจะเข้าสู่สภาวะที่เรียกว่า "Flow" ซึ่งเป็นสภาวะที่ผู้เล่นรู้สึกสนุกและมีสมาธิจดจ่อกับกิจกรรมนั้น ๆ นอกจากนี้ ความรู้สึกว่าโอกาสรอดน้อยอาจเกิดจากการออกแบบเกมที่สร้างความตึงเครียดและความไม่แน่นอน เพื่อให้ผู้เล่นรู้สึกเหมือนอยู่ในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริง (Whitton, 2012) 2) ด้านการเรียนรู้ การเอาตัวรอด หาทางหลบหนี การตั้งสติรีบหนีหาทางออก และไม่สามารถคาดเดาคนร้ายได้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nicholson (2018) ที่ชี้ว่าบอร์ดเกมสามารถเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในการฝึกทักษะการตัดสินใจภายใต้ความกดดันและการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ นอกจากยังมีงานวิจัยของศรินทร์ทิพย์ เศวตพันธิกุล และปรีดา เบ็ญคาร (2567) ที่ระบุว่ากิจกรรมที่มีองค์ประกอบสำคัญ

คือ ฉาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์ โดยมีเส้นทางการเดินเรื่องอย่างต่อเนื่อง จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ 3) ด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ต้องมีสติเพื่อหาทางออก การเอาตัวรอด และการหาทางออกหลบหนีที่ใกล้ที่สุด ผลสะท้อนนี้แสดงให้เห็นว่าบอร์ดเกมสามารถช่วยให้ผู้เล่นพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kapp (2012) ที่ระบุว่าเกมการเรียนรู้สามารถช่วยให้ผู้เล่นฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบเชิงปฏิบัติ การเล่นบอร์ดเกมสามารถเสริมสร้างสติสัมปชัญญะได้ ผ่านการเล่น จดจ่อหาทางออก และการทอยลูกเต๋าให้ได้คำว่า “สติ” และการเล่นในหลายๆ รอบทำให้เกิดการพัฒนาการคิดเชิงกลยุทธ์ใหม่ ๆ นอกเหนือกติกาเกม ได้แก่ วิธีหลบหนีหลังที่ซ่อน และรอจนกว่าทางหนีจะเข้ามาใกล้ที่สุดจึงเดินออกไป เป็นต้น นอกจากนั้นการนำบอร์ดเกมจำลองสถานการณ์อันตรายไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการศึกษา องค์กร หรือการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยจะช่วยสร้างความตระหนัก ลดความสูญเสียจากเหตุการณ์ไม่คาดฝันได้ โดยองค์ความรู้ในการพัฒนาบอร์ดเกมสามารถนำไปใช้พัฒนาสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเอาตัวรอดจากสถานการณ์ใดๆ ในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

ควรนำบอร์ดเกมนี้ไปใช้ในสถานศึกษาในหลายระดับ เพื่อฝึกทักษะการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน การอธิบายกฎกติกาการเล่นให้เข้าใจ สามารถทำเป็นคลิปวิดีทัศน์สั้นๆ ปรับกติกาการเล่นเพิ่มเติมความยาก-ง่ายของเกมได้ ส่วนในการทำวิจัยครั้งต่อไป อาจปรับรูปแบบการทดลองโดยมีกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนระหว่างกลุ่ม หรือต่างระดับการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

กองสารนิเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). *ตร. ตีแผ่ “หนี ซ่อน สู้” หลักสากลในการเอาชีวิตรอดในเหตุกราดยิง (Active Shooter), 5 สิงหาคม 2565.* https://www.facebook.com/photo.php?fbid=563166515021697 6&id=104526475552372 8&set=a.1047112478672289&locale=th_TH

บีบีซี นิวส์ ไทย. (2566). *ผบ.ตร. สรุปยอดผู้เสียชีวิต 2 ราย บาดเจ็บ 5 ในเหตุคนร้ายใช้อาวุธยิงกลางพารากอน* .https://www.bbc.com/thai/articles/c0kxql0ggwro

ตรัง สุวรรณศิลป์. (2565). *เกมมิฟิเคชัน จูงใจคนด้วยกลไกเกม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์ Salt.

ธีระวุฒิ ศรีมังคละ. (2566). *5 Steps Educational Board Game Design; บันได 5 ขั้นของการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการศึกษา*. https://inskru.com/idea/-NafSI-eAr7ishRbTr0b/

ไทย พีบีเอส. (2568). *สวีเดนเศร้า! มือปืนกราดยิงโรงเรียนผู้ใหญ่คร่า 10 ชีวิต.* https://www.thaipbs.or.th/news/content/348959

ปณิตา วรรณพิรุณ และนำโชค วัฒนา. (2560). ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence). *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 29*(102), 12-20.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และกันตภณ ธรรมวัฒนา. (2560). พฤติกรรมในการเล่นเกมกระดาน และองค์ประกอบของปัจจัยทางด้านผลกระทบจากการเล่นเกมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยสังคม*, *40*(2), 107-132.

ศรินทร์ทิพย์ เศวตพันธิกุล และปรีดา เบ็ญคาร. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 3*(6), 31-42.

อลิษา มูลศรี รัชดา เชาวน์เสฏฐกุล และชนาธิป ทองดียิ่ง. (2568). ผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดร่วมกับการใช้การ์ตูนเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 4*(1), 1-11.

Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper & Row.

Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining "gamification". *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference: Envisioning Future Media Environments*, 9–15. https://doi.org/10.1145/2181037.2181040

Federal Bureau of Investigation. (n.d.). *Active shooter planning and response*. https://www.fbi.gov

Gee, J. P. (2007). *What video games have to teach us about learning and literacy* (Rev. ed.). Palgrave Macmillan.

Hamari, J., Koivisto, J., & Sarsa, H. (2014). Does gamification work? A literature review of empirical studies on gamification. In *2014 47th Hawaii International Conference on System Sciences* (pp. 3025–3034). IEEE. https://doi.org/10.1109/HICSS.2014.377

Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2018). *NMC Horizon report: 2018 higher education edition*. The New Media Consortium.

Kapp, K. M. (2012). *The gamification of learning and instruction: Game-based methods and strategies for training and education*. Pfeiffer.

Klopfer, E., Osterweil, S., & Salen, K. (2009). *Moving learning games forward*. The Education Arcade.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Nicholson, S. (2018). Creating engaging board games for learning. *International Journal of Game-Based Learning, 8*(2), 1–15. https://doi.org/10.4018/IJGBL.201804

Salen, K., & Zimmerman, E. (2004). *Rules of play: Game design fundamentals*. MIT Press.

Squire, K. (2011). *Video games and learning: Teaching and participatory culture in the digital age*. Teachers College Press.

Whitton, N. (2012). The place of game-based learning in an age of austerity. *Electronic Journal of e-Learning, 10*(2), 249–256.

Teaching Management of Thai Dance Subjects in the 21st Century

Tanasit Chomchit[1*], Kornwipa Laosriratanachai[2], Naruephak Arkhawanont[3], and Bongkoch Thipsumonta[4]

1 *Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University*
2 *Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University*
3 *Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University*
4 *Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University*
* *Corresponding author. E-mail: tanasit-chomchit@hotmail.com*

Abstract

In this article, the author wants to present the trends in teaching Thai dance in the 21st century, methods of coping with changes according to the global situation, as a guideline for teachers, students, and society to be aware of the trends and principles of teaching Thai dance in a direction that promotes and supports educational activities in a better way. It should not be stuck with old things, but technology can be applied in conjunction with teaching and learning to enhance effectiveness. The characteristics of a desirable Thai dance teacher in the 21st century must include a spirit of teaching, knowledge, expertise, depth, and the ability to adapt to changes in society and technology. It is not limited to just transferring knowledge in the old way. And must have continuous self-development. In terms of the guidelines for teaching Thai dance in the 21st century to be effective, consistent with the characteristics of a desirable Thai dance teacher in the 21st century, the main focus is on the learner. By understanding, reaching, and being important to the rapid changes in the world, teachers must be able to adjust and develop according to the trends and needs of society. But one thing that teachers must still have is ethics or the spirit of being a teacher. As a teacher of Thai dance For the younger generation of Thais to know, continue and preserve the arts of the Thai nation in the current social change situation, it is necessary to improve or change the teaching methods of Thai dance to stimulate and strengthen the teaching and learning to be effective because the change is like a double-edged sword in that teachers have a duty to adjust and instill consciousness, build people, build the nation, and maintain Thai culture through teaching Thai dance in the 21st century.

Keywords: Teaching Management, Thai Dance Course, 21st Century

Received: 2025-03-31; Revised: 2025-06-19; Accepted: 2505-08-29

การจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21

ธนสิทธิ์ ชมชิด[1*], กรวิภา เลาศรีรัตนชัย[2], ณฤภัค อาขวานนท์[3] และบงกช ทิพย์สุมณฑา[4]

1 *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*
2 *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*
3 *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*
4 *คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*
* *Corresponding author. E-mail: tanasit-chomchit@hotmail.com*

บทคัดย่อ

เนื้อหาในบทความนี้ ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นถึงแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 วิธีการจัดการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของโลก เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ ให้ครูผู้สอน ผู้เรียน และสังคม ได้รับรู้ถึงแนวโน้ม และหลักปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทย ให้ไปในทิศทางที่ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาในทางที่ดีขึ้น โดยไม่ควรยึดติดกับสิ่งเดิม แต่ยังสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีจิตวิญญาณของการเป็นครู มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญ ลุ่มลึก ปรับเปลี่ยนตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การถ่ายทอดความรู้แบบเดิม แล้วต้องมีการพัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 โดยหลักสำคัญมุ่งเน้นไปในส่วนของผู้เรียนเป็นหลัก โดยการเข้าใจ เข้าถึง และสิ่งสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของโลก ครูผู้สอนต้องสามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาได้ตามกระแสและความต้องการของสังคม แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นครูต้องมี คือ จรรยาบรรณ หรือจิตวิญญาณความเป็นครู ในฐานะครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ไทย เพื่อให้เยาวชนคนไทยในรุ่นหลังได้รู้จัก สืบสาน และอนุรักษ์ศิลปะของชาติไทย ในสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ในขณะนี้ จึงมีความจำเป็นการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทย เพื่อกระตุ้นและเสริมสร้างการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะการเปลี่ยนแปลงนั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม ที่ครูผู้สอนมีหน้าที่ปรับเปลี่ยน และปลูกจิตสำนึก สร้างคน สร้างชาติ รักษาวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ ผ่านการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, รายวิชานาฏศิลป์ไทย, ศตวรรษที่ 21

บทนำ

การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของศิลปะ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี การเรียนการสอนในยุคนี้ ไม่เพียงแต่เน้นการถ่ายทอดความรู้ในวิชาการต่าง ๆ แต่ยังเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตของผู้เรียนในสังคมที่มีการเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีและสื่อสาร มุ่งเน้นพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Saavedra & Opfer, 2012) ซึ่งการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 นั้นสามารถนำไปปรับใช้ได้ทุกศาสตร์สาขาวิชา อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงครูผู้สอน และผู้เรียน เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ควรเน้นการมีส่วนร่วมจากผู้เรียน และการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และพัฒนาความคิดที่เป็นนวัตกรรม หรือการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ การใช้ซอฟต์แวร์และแอพพลิเคชั่นต่าง ๆ เกมกระดาน ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Trilling & Fadel, 2009)

ประเทศไทยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาภายใต้บริบทศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 4 Cs ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การร่วมมือ และการสร้างสรรค์ โดยสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ตามนโยบาย Thailand 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ทั้งนี้การเรียนในศตวรรษที่ 21 ยังต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นและความพร้อมรอบด้านเพื่อเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับต่อทุกสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก

นาฏศิลป์ไทยมีความสำคัญ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ จึงได้รับการบรรจุในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และการคิดจินตนาการทางศิลปะ ซึ่งส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้ กิจกรรมนาฏศิลป์ยังสามารถพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและสามารถแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ การเรียนการสอนนาฏศิลป์นั้น การฝึกปฏิบัตินับเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากต้องใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวอย่างมีลีลาจังหวะที่อ่อนช้อยและงดงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้และความสามารถของผู้สอนในการถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอน คือ ความสนใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญในการเรียนรู้ หากผู้เรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถร่วมกิจกรรมได้ จะช่วยเพิ่มความสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน มีความภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพได้ (ชัญญภัทร ภัคพิพัฒน์สกุล พิจิตรา ธงพานิช นิราศ จันทรจิตร, 2566 :45-46)

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระศิลปะ(นาฏศิลป์ไทย) ถือเป็นกิจกรรมที่ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวทางร่างกาย แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการแสดงออกผ่านศิลปะการแสดง ทั้งการร้องการรำ การเต้น และการเล่นดนตรี ซึ่งเป็นการผสมผสานทักษะทางร่างกายและทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงท่าทางที่มีความหมายและสวยงาม การจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่ท้าทายและสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม การเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 จึงไม่เพียงแต่เน้นการถ่ายทอดทักษะทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการแสดงและการเคลื่อนไหวเท่านั้น แต่ยังต้อง

ปรับตัวให้สอดคล้องกับการพัฒนาของสังคมโลกและความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล บทความวิชาการ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ฉบับนี้ จึงเป็นบทความเชิงการบรรยาย เทคนิค วิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ได้ผลลัพธ์ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด อันเป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ ผู้สอนรายวิชานาฏศิลป์ไทย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต

อย่างไรก็ดี การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ยังมีการมุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีทักษะทางสังคมและอารมณ์ที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและมีความซับซ้อนมากขึ้น การสร้างทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีความสามารถในการปรับตัวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ที่ไม่สิ้นสุดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับอนาคตที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำ การออกแบบ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นกระบวนการที่ต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะดั้งเดิม และการพัฒนาในยุคดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเติบโตไปพร้อมกับการพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนวิธีการรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากผู้เรียน และการพัฒนาครูผู้สอนสู่คุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

ความหมายและความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยเป็นการแสดงที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อบอกเล่าเรื่องราว มีความสวยงามและเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม แต่ยังช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน นาฏศิลป์ถือเป็นศิลปะที่ต้องการความประณีตในการสร้างสรรค์และเชื่อมโยงกับการบรรเลงดนตรีและการขับร้องเพื่อเพิ่มคุณค่าในการแสดง การศึกษานาฏศิลป์จึงเป็นการศึกษาวัฒนธรรมที่สำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะวิจิตรศิลป์ รวมถึงจิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณคดี และดนตรี นาฏศิลป์มีบทบาทในการอนุรักษ์และถ่ายทอดศิลปะไปยังรุ่นต่อไป

นาฏศิลป์ไทย เป็นศาสตร์ที่มีคุณค่า และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทย ทั้งในด้านศิลปะและประเพณี อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาและฝึกฝนศาสตร์การแสดง เนื่องจากการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยเน้นการพัฒนาทักษะการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการแสดงออกทางอารมณ์อย่างมีสติและสมดุลอีกด้วย ชลธิชา สุขสำราญ (2565) กล่าวถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ไว้ว่า “นาฏศิลป์” เป็นศิลปะที่สะท้อนเอกลักษณ์ของบ้านเมืองและเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของสังคม ซึ่งความเข้าใจในศิลปะของประชาชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากศิลปะสามารถเป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวอารมณ์ ช่วยให้ผู้คนมีแนวทางในการคิดและดำเนินชีวิตไปในทางที่ดี ทั้งยังเป็นแหล่งรวมศิลปะจากหลายสาขาที่สอดคล้องกัน เช่น ศิลปะการเขียน การออกแบบเครื่องแต่งกาย และวรรณคดี ซึ่งทั้งหมดนี้ถูกสร้างสรรค์ด้วยความประณีตและใส่ใจ ศิลปะจึงเป็นส่วนสำคัญที่แสดงออกถึงความเป็นชาติของทุกประเทศและทุกภาษามาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน นาฏศิลป์จึงมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศอย่างลึกซึ้ง สร้างความเป็นแก่นสารให้แก่บ้านเมืองอย่างยั่งยืน (ชลธิชา สุขสำราญ, 2565: 66)

นาฏศิลป์ไทย เป็นศาสตร์ที่มีคุณค่า และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทย ทั้งในด้านศิลปะและประเพณี อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาและฝึกฝนศาสตร์การแสดง เนื่องจากการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยเน้นการพัฒนาทักษะการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการ

เคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการแสดงออกทางอารมณ์อย่างมีสติและสมดุลอีกด้วย ในบทความฉบับนี้ ขอกล่าวถึงความหมายและความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยไว้เป็นข้อมูลให้ผู้สนใจ ได้ศึกษาสืบค้นงานด้านวิชาการ ดังต่อไปนี้

ความหมายของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ และนาฏยศิลป์ หมายถึง ศิลปะแห่งการฟ้อนรำ ระบำ รำฟ้อน รวมถึงการเต้น นาฏศิลป์และนาฏยศิลป์ หมายถึง ศิลปะ ในปัจจุบันมีชื่นเรียกที่หลากหลายอย่างเช่น นาฏกรรม สังคีตศิลป์ วิพิธทัศนาและศิลปะการแสดง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมศิลปะแห่งการร้อง การรำ และการบรรเลงดนตรี (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 12-13) โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยทางนาฏกรรม ให้นิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ และนาฏยศิลป์ไว้ โดยจะรวบรวมสังเคราะห์ไว้ให้ศึกษา ดังต่อไปนี้

สุมิตร เทพวงษ์ (2541: 16) กล่าวถึงความหมายของนาฏศิลป์ไทยไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นและยกระดับจิตใจของมนุษย์ เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายให้เกิดท่าทางตามจังหวะทำนองดนตรีจนเกิดความสวยงาม นาฏศิลป์นั้นเป็นศิลปะชั้นสูง และเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ

เรณู โกศินานนท์ (2546: 1) กล่าวถึงความหมายของนาฏศิลป์ไทยไว้ว่า นาฏศิลป์ไทย เป็นเสมือนเครื่องวัดความเจริญของชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ พัฒนามาเป็นศิลปะการฟ้อนรำ จนกลายเป็นรูปแบบนาฏศิลป์ไทยประจำชาติ

ประวิทย์ ฤทธิบูลย์ (2558: 115) กล่าวถึงความหมายของนาฏศิลป์ไทยไว้ว่า นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปะการแสดงที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายของมนุษย์ เป็นศิลปะวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการเลียนแบบธรรมชาติและการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในแต่ละสังคม การแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และค่านิยม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แฝงไปด้วยภูมิปัญญาของคนในสังคมไทย เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่รวมศิลปะหลายแขนงไว้ด้วยกัน จนกลายเป็นมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่าและความงดงามเฉพาะตัว

ชลธิชา สุขสำราญ (2565: 65) นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำ เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิง อันโน้มน้าวอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตาม ศิลปะประเภทนี้ต้องอาศัยการบรรเลงดนตรี และการขับร้องเข้าร่วมด้วย

สรุปได้ว่า นาฏศิลป์ คือศิลปะการแสดงที่รวมทั้งการเต้นรำ การร้องเพลง และการแสดงละคร โดยมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย เกิดขึ้นจากกระบวนการคิดของมนุษย์ โดยเลียนแบบสิ่งรอบข้าง ทั้งทางธรรมชาติ และการจินตนาการขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยท่าทางการแสดงที่ประณีต เครื่องแต่งกายที่งดงาม และการใช้ดนตรีและเสียงในการบรรเลงที่เป็นเอกลักษณ์ นาฏศิลป์นั้น คือการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีของชาติ และยังช่วยสร้างความเข้าใจในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมไทยให้แก่คนรุ่นหลัง ได้ศึกษาเรียนรู้วิวัฒนาการแต่ละยุคสมัย อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านการแสดง โดยนาฏศิลป์ไทยที่กล่าวข้างต้น มีการอนุรักษ์ สืบสานถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีผู้ถ่ายทอด และ ผู้รับการถ่ายทอด หรือเรียกกันในปัจจุบันว่า “ผู้เรียน” โดยมีผู้ถ่ายทอดทักษะ องค์ความรู้ ต้องเป็นผู้สะสมประสบการณ์ นำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้มาถ่ายทอดสู่ผู้เรียน โดยผู้ถ่ายทอด เป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันว่า “ครู” ในเนื้อหาต่อไป ขอนำเสนอคุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

ในโลกที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งเทคโนโลยี ศิลปะ วัฒนธรรม หรือการศึกษา “ครู” ยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นกำลังพลที่ดีมีคุณภาพของประเทศชาติ และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ผู้เป็นครูต้องมีการปรับเปลี่ยน พัฒนาตนด้านต่าง ๆ ตามโลกที่เปลี่ยนไป แต่การที่จะปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับต่อความเปลี่ยนแปลงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการยกระดับคุณคุณภาพครูไทยเพื่อให้เป็นครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง โดยเปลี่ยนวิธีการสอนที่เน้น “วิชาเป็นตัวตั้ง” เปลี่ยนเป็นเน้น “ชีวิตผู้เรียนเป็นตัวตั้ง” (Vace, 2010 อ้างถึงใน เกิดพงศ์ จิตรหลัง, 2562: 139)

การศึกษาไทยในปัจจุบัน เกิดคำว่า "ครูยุคใหม่" "ครูที่พึงประสงค์" และ "ครูดีในดวงใจ" กลายเป็นกระแสที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และตั้งคำถามในสังคมว่า ครูในลักษณะดังกล่าว คือ ครูแบบไหน และทำไมจึงต้องมีการระบุ นิยาม ความต้องการที่เกี่ยวกับ “ครู” เช่นนั้น ตามที่ Noparak (2016) กล่าวถึงลักษณะของครูยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ว่าครูในยุคนี้ต้องมีคุณสมบัติที่ต้องเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการศึกษา เป็นนักวิเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ และนักวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เป็นครูที่มีจิตวิญญาณในการสอน มีความเข้าใจในจิตวิทยาและศิลปะในการสอน รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคใหม่ที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของโลก เป็นผู้มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศในการเรียนการสอน มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์และสังคม ซึ่งครูที่มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมานี้ จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ และสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในยุคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Noparak, 2016 อ้างถึงใน เกิดพงศ์ จิตรหลัง, 2562: 139)

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (2014) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่มีคุณภาพไว้ว่า “ครู” จะต้องเป็นผู้มีจิตวิญญาณของการเป็นครูและเป็นผู้ให้ที่เต็มไปด้วยความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีทักษะในการสื่อสารและการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงตื่นตัวทันเหตุการณ์และทันสมัย มีความก้าวหน้าทางวิทยาการและความรู้ พร้อมทั้งสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นผู้ใฝ่หาความรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ของความเป็นชาติไทย พร้อมทั้งภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคม และมีความพร้อมและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

จากข้อความข้างต้น แสดงถึงบทบาทและทักษะที่ครูในยุคปัจจุบันควรมีเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม จากการสัมภาษณ์ครู ข้าราชการ ผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชานาฏศิลป์ไทย และการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย ระบุถึงในส่วนของคุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ครูควรต้องมีการปรับเปลี่ยนตามการเปลี่ยนแปลงของโลก

ธานี มังกะโรทัย (2568: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและเนื้อหาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ครูนาฏศิลป์จึงต้องเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

นาวี สาสงเคราะห์ (2568: สัมภาษณ์) การสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21 ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การถ่ายทอดท่ารำแบบดั้งเดิม แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร

และความเข้าใจในวัฒนธรรม ครูนาฏศิลป์จึงต้องเป็นผู้ที่พร้อมจะเรียนรู้และปรับตัว เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีคุณค่าให้กับนักเรียน

นพดล อินทร์จันทร์ (2565: 189) คุณลักษณะของครูศิลปะการแสดงในศตวรรษที่ 21 ได้กล่าวสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ครูศิลปะการแสดงควรมีคุณลักษณะสำคัญด้านความรู้ ครูควรมีความสามารถในการอธิบายความรู้ด้านนาฏศิลป์และการละครไทยได้ดี และต้องมีความรู้ที่หลากหลายที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ลักษณะเฉพาะเชิงพฤติกรรม ครูควรมีความอดทนต่อการปฏิบัติงานและสามารถเป็นแบบอย่างของคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมที่ดี ด้านบุคลิกและภาพลักษณ์ ครูควรมีบุคลิกที่ตื่นรู้ ทันสมัยและทันเหตุการณ์ คุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาและสร้างสรรค์การเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้ในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม

มาโนชน์ บุญทองเล็ก (มาโนชน์ บุญทองเล็ก,2565 อ้างถึงใน นพดล อินทร์จันทร์, 2565: 197) ครูต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านสื่อนวัตกรรมในการผลิต หรือใช้สื่อในการช่วยสอน ประยุกต์ใช้ให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างชัดเจน

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนสู่การบูรณาการในศตวรรษที่ 21

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะหรือทักษะปฏิบัติงาน โดยทั่วไปเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติการกระทำ หรือการแสดงออก สามารถทำกิจกรรมจนมีลักษณะถูกต้อง คล่องแคล่ว ว่องไว การพัฒนาด้านสติปัญญาหรือความรอบรู้ การพัฒนาด้านจิตใจหรือคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาด้านทักษะทางกายเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและคล่องแคล่วในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะกับการนำมาบูรณาการการสอนศาสตร์วิชาที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ ในบทความฉบับนี้ ขอนำเสนอแนวคิดรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของนักวิชาการจำนวน 3 ท่าน ดังต่อไปนี้

รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ (Harrow)

รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของ Harrow (1972) เป็นรูปแบบที่เน้นการสอนทักษะปฏิบัติเหมาะสำหรับนำไปจัดกิจกรรมการสอนในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัตินี้มีประโยชน์สามารถนำมาใช้ในการประเมินความสำเร็จในการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความคิด ผลการปฏิบัติงานและพฤติกรรมในการทำงานได้นอกจากนี้การจัดกิจกรรมตามแนวคิดดังกล่าวยังเหมาะสำหรับการนำไปใช้ในวิชาพลศึกษา ศิลปศึกษา และการสอนเด็กพิเศษด้วย แนวคิดนี้จึงมีความหมายต่อ การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาเด็กในแต่ละวัย โดยรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ (Harrow) นั้น ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลียนแบบ ผู้เรียนสังเกตการกระทำและเข้าใจขั้นตอนหลัก จนสามารถบอกได้ว่าแต่ละขั้นตอนมีอะไรบ้าง และเริ่มใช้กล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนสามารถทำได้

ขั้นที่ 2 การลงมือกระทำตามคำสั่ง ผู้เรียนลงมือทำตามคำสั่งแม้ยังทำไม่ได้สมบูรณ์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์และปรับการกระทำให้ถูกต้องจากการฝึกปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 การกระทำอย่างสมบูรณ์ ผู้เรียนฝึกฝนจนสามารถทำทักษะได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว รวดเร็ว และมั่นใจ

ขั้นที่ 4 การแสดงออก ผู้เรียนประยุกต์ทักษะที่เรียนรู้เพื่อใช้ในการทำงานที่ซับซ้อนและผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 ปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมชาติ การแสดงออกที่มีความเป็นธรรมชาติและสามารถสื่อสารได้อย่างมีความซาบซึ้งและสร้างสรรค์ (ศิริรัตน์ เขมาชีวะ และจงกล บัวแก้ว, 2567: 4)

สุรัตนา ปญจพรอุดมลาภ และ วัชรินทร ศรีรักษา (2559) กล่าวสรุปถึงการศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติตามรูปแบบการสอนของ HARROW สามารถนำมาใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชานาฏศิลป ซึ่งคาดว่าจะทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติที่สูงขึ้น มีความสนใจและมีความกระตือรือร้นการเรียนมากขึ้น อีกทั้งมีสำนึกรักและเห็นคุณคาของนาฏศิลปไทยอันเปนศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ (สุรัตนา ปญจพรอุดมลาภ และ วัชรินทร ศรีรักษา, 2559: 26) สอดคล้องกับ รุ้งนภา ชุมประเสริฐ และจุไรศิริ ชูรักษ์ (2565) ที่ทำการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมที่มีต่อทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วิธีการสอนที่เน้นทักษะการปฏิบัติในรายวิชานาฏศิลป์มีด้วยกันหลากหลายวิธี ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ เป็นการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ได้ดีอีกวิธีหนึ่ง โดยเป็นการเรียนรู้ที่ได้จัดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ทางด้านทักษะการปฏิบัติเริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อย ไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ การเลียนแบบ การลงมือกระทำตามคำสั่ง การกระทำถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออก และการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (รุ้งนภา ชุมประเสริฐ และจุไรศิริ ชูรักษ์, 2565: 206-207)

รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies)

รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davies' Instructional Model for Psychomotor Domain) เป็นกระบวนการที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะที่มีส่วนย่อยจำนวนมาก ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกทักษะเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ผู้สอนจะสาธิตทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ โดยการสาธิตทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งต้องเป็นการกระทำที่เป็นธรรมชาติ ไม่เร็วหรือช้าเกินไป พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกตจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจระหว่างการสาธิต

ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนเห็นภาพรวมของทักษะแล้ว ผู้สอนจะแบ่งทักษะทั้งหมดออกเป็นทักษะย่อย และสาธิตแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและปฏิบัติทีละส่วนอย่างช้า ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำตามได้ง่าย

ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่มีการสาธิตหรือแบบอย่างจากผู้สอน หากเกิดปัญหาหรือขัดข้อง ผู้สอนจะให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขจนกว่าผู้เรียนจะทำได้ โดยจะทำเช่นนี้ไปทีละทักษะย่อย

ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะได้แล้ว ผู้สอนจะให้คำแนะนำเทคนิคหรือวิธีการในการทำงานให้ดีขึ้น เช่น ทำได้รวดเร็วขึ้น ทำได้อย่างประณีต หรือทำได้ง่ายขึ้น

ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยเป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะย่อยได้ทั้งหมดแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยทั้งหมดให้เป็นทักษะที่สมบูรณ์ โดยฝึกปฏิบัติทักษะต่อเนื่องจากต้นจนจบหลายครั้งจนสามารถทำทักษะได้อย่างชำนาญ (ทิศนา แขมมณี, 2559: 243-247)

นอกจากนี้ การเรียนการสอนตามรูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น วริศนันท์ เดชปานประสงค์(2565) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ไว้ว่า การเรียนการสอนทักษะปฏิบัติเดวีส์เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของผู้เรียนที่มีการทำงานหลายขั้นตอนมีทักษะย่อยหลายทักษะ โดยฝึกทักษะย่อย

ให้เกิดความชำนาญอย่างแท้จริงแล้วจึงทำการเชื่อมโยงทักษะย่อยเหล่านั้นเป็นทักษะใหญ่ และสามารถเชื่อมโยงทักษะใหญ่กับทักษะใหญ่ที่มีอยู่ให้เป็นการกระทำที่สมบูรณ์ต่อไป (วริศนันท์ เดชปานประสงค์ และคณะ, 2565: 8-9) สอดคล้องกับ ลดาวัลย์ ก๊กตระกูล (2561) ว่าด้วยรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของDavies เป็นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อยนำมาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นทักษะใหญ่ช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของผู้เรียน ได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วยมี 5 ขั้นตอน 1) สาธิตทักษะ 2) สาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย 3) ให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย 4) ให้เทคนิควิธีการ และ 5) ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยเป็นทักษะที่สมบูรณ์ (ลดาวัลย์ ก๊กตระกูล, 2561: 16)

รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์ซัน (Simpson)

Simpson (1972) กล่าวว่า ทักษะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางกายของผู้เรียน ซึ่งหมายถึงความสามารถในการประสานการทำงานของกล้ามเนื้อและร่างกายในการทำกิจกรรมที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อหลายส่วน การทำงานเหล่านี้เกิดขึ้นจากการสั่งการของสมองที่ต้องเชื่อมโยงกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝน เมื่อได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้วผู้เรียนจะมีความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญ และความคงทนในการทำสิ่งต่าง ๆ ผลลัพธ์ของพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถสังเกตได้จากความรวดเร็ว ความแม่นยำ หรือความราบรื่นในการดำเนินการ ผู้เรียนจะสามารถทำหรือแสดงออกได้อย่างคล่องแคล่วและชำนาญ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความอดทนในตัวผู้เรียนได้อีกด้วย (ทิศนา แขมมณี, 2560 อ้างถึงใน ภัครินทร์ อะโรคา, 2563: 48-49)

กระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมที่ต้องใช้การเคลื่อนไหวหรือการประสานงานของกล้ามเนื้อได้อย่างถูกต้องและมีความชำนาญ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความรู้สึก เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำ โดยการให้ผู้เรียนสังเกตการทำงานนั้นอย่างตั้งใจและมุ่งมั่นเพื่อเข้าใจถึงลักษณะของทักษะที่ต้องการฝึก

ขั้นที่ 2 ขั้นการเตรียมความพร้อม เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนปรับตัวให้พร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการทำงานหรือการแสดงทักษะนั้น ๆ โดยมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน

ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างองค์ความรู้ภายใต้การดูแล ในขั้นนี้จะให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการแสดงทักษะที่ได้เรียนรู้ ผ่านการทดลองหรือการแสดงบทบาทสมมุติ หรืออาจใช้วิธีการลองผิดลองถูกจนกระทั่งผู้เรียนสามารถทำได้อย่างถูกต้องและมีความชำนาญ

ขั้นที่ 4 ขั้นการให้ลงมือทำจนกลายเป็นกลไกอัตโนมัติ ขั้นนี้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะนั้นได้สำเร็จ และเกิดความมั่นใจในการทำสิ่งนั้น ๆ ด้วยความต่อเนื่องในการฝึกฝน

ขั้นที่ 5 ขั้นการทำอย่างชำนาญ ในขั้นนี้ ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนทักษะที่ทำจนเกิดความชำนาญและสามารถทำได้โดยอัตโนมัติ พร้อมทั้งมีความมั่นใจในตัวเองในการปฏิบัติทักษะนั้น ๆ

ขั้นที่ 6 ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะของตนให้ดียิ่งขึ้นและสามารถประยุกต์ใช้ทักษะที่ได้ฝึกฝนมาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 7 ขั้นการคิดริเริ่ม เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะอย่างชำนาญและประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจะเริ่มมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในการปรับปรุงหรือพัฒนาทักษะนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง

โดยกระบวนการตามขั้นดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง โดยในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของนักวิชาการจำนวน 3 ท่าน ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนได้ทุกวิชา ขึ้นอยู่กับว่าจะนำมาใช้โดยวิธีการใด กับกลุ่มผู้เรียนแบบใด จึงจะเกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายวิชาที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติอย่าง รายวิชานาฏศิลป์ไทย สำหรับการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 วิชานาฏศิลป์ไทย ถือได้ว่าเป็นวิชาที่ท้าทายต่อการปรับเปลี่ยน พัฒนา ควบคู่การการถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องและมีคุณภาพ ดังนั้น บทความฉบับนี้ จึงขอเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมพร้อมที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ตามเท่าทันกระแสโลกยุคใหม่ ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นหลัก

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ไทย เป็นกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะทางร่างกายและการแสดงออกทางศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกล้าทำกล้าแสดงออกและสามารถใช้ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายในการแสดงท่าทางให้มีความชัดเจน สวยงาม และมีความหมายที่ลึกซึ้ง การเรียนรู้ในด้านนี้ไม่เพียงแต่ต้องการความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกายเท่านั้น แต่ยังเน้นไปที่การสร้างความรู้สึกรัก พอใจ และสนุกสนานในการรำร้อง เต้นรำ หรือเล่นดนตรี (Uparamai W., 2012 อ้างถึงในสุรัตนา ปญจพรอุดมลาภ และ วัชรินทร ศรีรักษา, 2559: 25-26) โดยการเรียนการสอนต้องประกอบไปด้วยทักษะที่ต้องใช้เวลาในการฝึกฝน พร้อมกับการสร้างพื้นฐานความเข้าใจในทางทฤษฎี ในกระบวนการสอนนาฏศิลป์ไทยนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการฝึกฝนทักษะทางร่างกาย การสอนที่ดีจะต้องเชื่อมโยงทั้งทฤษฎีและทักษะทางกายภาพเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจถึงการเคลื่อนไหวที่ไม่เพียงแต่เป็นการกระทำทางร่างกาย แต่ยังเป็นการสื่อสารที่มีความหมายในเชิงศิลปะ ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนมีทักษะที่แข็งแกร่งในด้านการแสดงออกและการใช้ท่าทางเพื่อสื่อสารได้อย่างสมบูรณ์แบบ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2560)

การสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21 ควรให้ความสำคัญกับการปรับการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความแตกต่างของผู้เรียน โดยผู้สอนต้องเข้าใจและยอมรับความหลากหลายของนักเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานและสร้างสรรค์ ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทักษะในการคิดและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ แม้ว่าผู้เรียนจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ ซึ่งส่งผลต่อค่านิยมและสภาพสังคม แต่ความรู้เหล่านั้นไม่สามารถสอนความเป็นมนุษย์ได้ ดังนั้นผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างมีความสุข และต้องมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามกรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเติบโตในทุกด้านได้อย่างสมบูรณ์ (เสาวรี ภูบาลชื่น, 2565: 7)

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ธานี มังกะโรทัย (2568) ครูชำนาญการพิเศษ สังกัด วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนาศิลป์ ให้สัมภาษณ์ประเด็นการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและเนื้อหาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี

1. วิธีการสอนนาฏศิลป์ในยุคใหม่ ต้องบูรณาการเข้ากับเทคโนโลยี ใช้สื่อดิจิทัล

1.1 ประยุกต์ใช้วิดีโอ ภาพถ่าย และแอปพลิเคชั่น เพื่อนำเสนอเนื้อหาและท่ารำต่าง ๆ

1.2 ใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การตัดต่อวิดีโอ การออกแบบท่าเต้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.3 ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน

2. วิธีการสอนนาฏศิลป์ในยุคใหม่ เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน

2.2 จัดกิจกรรมกลุ่มและการแสดงผลงาน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันและแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์

2.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและวิพากษ์ วิจารณ์ผลงานของตนเองและผู้อื่น

3. วิธีการสอนนาฏศิลป์ในยุคใหม่ ต้องเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

3.1 นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคมในปัจจุบัน

3.2 ส่งเสริมให้นักเรียนนำนาฏศิลป์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การเต้นออกกำลังกาย การแสดงในงานต่าง ๆ

3.3 ส่งเสริมการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเต้นฟรีสไตล์ หรือการนำนาฏศิลป์ไปประยุกต์ใช้กับดนตรีสมัยใหม่

นอกจากนี้ แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่เพียงแต่การวางแผนรองรับด้านการจัดการเรียนการสอนแต่เพียงอย่างเดียว การมุ่งเน้นพัฒนาตัวผู้สอนเอง ก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยครูผู้สอนควรพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 พัฒนาทักษะการสอนแบบใหม่เรียนรู้เทคนิคการสอนแบบมีส่วนร่วมและการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสร้างสรรค์ พัฒนาความรู้และทักษะทางนาฏศิลป์ ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์รูปแบบใหม่ และในการจัดการเรียนการสอนยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้โดยต้องมีความเห็นอกเห็นใจ รับฟังปัญหา และวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนตามสถานการณ์โลก (ธานี มังกะโรทัย, 2568: สัมภาษณ์)

ศิริธร นวมนาม (2568) ข้าราชการครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล 3 ประชายินดี จังหวัดราชบุรี ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ครูผู้สอนควรมีความยืดหยุ่นในการปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ครูควรเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ และพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคม ในการจัดการเรียนการสอน ควรผสมผสานทั้งความรู้เก่าและใหม่ เนื่องจากผู้เรียนในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนต้องชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่เก่า และสามารถนำสิ่งใหม่มาผสมผสานอย่างมีประสิทธิภาพ

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงของโลกกำลังก้าวหน้า สิ่งที่เห็นได้ชัดคือเทคโนโลยี ครูนาฏศิลป์ยุคใหม่จึงจำเป็นต้องหาวิธีบูรณาการศาสตร์ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ เช่น การนำเทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสารมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน การใช้เกมเพื่อเสริมการเรียนรู้เนื้อหาวรรณคดีต่าง ๆ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นต้องมีความทันสมัยและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ แต่ยังคงรักษาหลักการเดิมไว้ ครูควรเปิดกว้างทั้งด้านความคิดและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เรียน ไม่ยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ เท่านั้น (ศิริธร นวมนาม, 2568: สัมภาษณ์)

นาวี สาสงเคราะห์ (2568) อาจารย์ สังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนาศิลป์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งเป็นประเด็นที่ควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ด้านการใช้เทคโนโลยี ครูผู้สอนต้องพัฒนาทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการสอนที่

หลากหลาย รวมถึงการใช้เครื่องมือออนไลน์ในการสื่อสารและการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูควรออกแบบการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์ในรูปแบบต่าง ๆ หรือการทำโปรเจกต์กลุ่มที่กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้าและฝึกฝนทักษะของตนเอง อีกทั้ง ครูผู้สอนต้องลดช่องว่างระหว่างตัวผู้สอนเองกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย สบายใจต่อการเข้าปรึกษา ทั้งการฝึกฝนการปฏิบัติทักษะการแสดง ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีที่ทำให้ผู้เรียนจดจำกระบวนท่ารำได้เร็วขึ้น โดยการฝึกปฏิบัติแบบตัวต่อต่อ ลดการให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองจากสื่อออนไลน์แต่ชี้แนะให้ศึกษาสื่อเหล่านั้นเพื่อเป็นการทบทวนได้

3. ด้านครูผู้สอน แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยน กลวิธีการสอนให้มีความเข้าใจง่าย เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นเนื้อหา บทเรียน ตามสถานะการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ครูผู้สอนต้องติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนำมาประยุกต์ใช้ในการสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูนาฏศิลป์ท่านอื่น ๆ และเข้าร่วมอบรมและสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองเพื่อถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ (นาวี สาสงเคราะห์, 2568: สัมภาษณ์)

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และค่านิยม ความสนใจของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน โดยเน้นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบดั้งเดิม อย่างเช่น การเรียนรำแบบมาตรฐาน โขน ระบำ รำ ฟ้อน ละคร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างสรรค์นำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เข้ามาสร้างสรรค์การแสดง โดยยังคงอยู่บนฐานทุนทางวัฒนธรรมทางศิลปะการแสดง โดยจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ครูยุคใหม่พึงประปฏิบัติ คือ

1. การใช้เทคโนโลยีในการสอน ครูผู้สอนควรนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการสอนนาฏศิลป์ โดยใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ ภาพถ่าย และแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ท่ารำและเทคนิคการแสดงต่าง ๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น อีกทั้งควรใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การตัดต่อวิดีโอ การตัดต่อเพลงประกอบการแสดง และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือส่งการบ้าน ชิ้นงานระหว่างครูและผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานและสร้างสรรค์

2. จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม วิธีการสอนนาฏศิลป์ในยุคใหม่ควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะการแสดงที่ตนเองสนใจ ควบคู่กับการให้คำแนะนำจากครูผู้สอน จัดกิจกรรมกลุ่มที่ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของตนเองและผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการพัฒนาทักษะการแสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ครูผู้สอนต้องมีการพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีและการออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยต้องยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนเนื้อหาหรือวิธีการสอนตามความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

4. แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องผสมผสานความรู้เก่าและใหม่ ครูผู้สอนต้องสามารถผสมผสานระหว่างความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยดั้งเดิมกับการใช้เทคโนโลยีและแนวทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ โดยคำนึงถึงคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมและนำสิ่งใหม่ ๆ มาผสมผสานให้เกิดความสอดคล้องกัน เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์ หรือการใช้แนวคิดการแสดงรูปแบบอื่น ๆ เข้ามาบูรณาการให้เกิดเป็นผลงานใหม่ ๆ อย่างการแสดงร่วมสมัย

5. ทักษะที่ครูนาฏศิลป์ไทนควรมีในศตวรรษที่ 21 นอกจากการเรียนการสอนแล้ว การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องเป็นคนที่มีความสามารถรอบด้าน เปรียบเสมือนอาวุธไว้ใช้ป้องกันตัว ในการปฏิบัติงานการดำรงชีวิตประจำวัน

กล่าวโดยสรุป แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความรัก ความเข้าใจ และพร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ให้กับผู้เรียบอย่างเต็มศักยภาพ ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

บทสรุป

การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในด้านศิลปะ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยไม่เพียงแค่เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ยังมุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตในสังคมที่เชื่อมโยงผ่านเทคโนโลยีและการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนในยุคนี้ควรเน้นการมีส่วนร่วมจากผู้เรียนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ ในส่วนของนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติ การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาทักษะทางศิลปะและการแสดง รวมถึงการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะทางร่างกาย จิตใจ และสังคมให้แก่ผู้เรียน โดยการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ต้องอาศัยความรู้และความสามารถของผู้สอนในการถ่ายทอด และการสร้างความสนใจให้ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้

นาฏศิลป์ไทยเป็นการแสดงที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายในการบอกเล่าเรื่องราวด้วยความสวยงามและเอกลักษณ์เฉพาะของชาติไทย เป็นศิลปะที่มีความประณีตและเชื่อมโยงกับการบรรเลงดนตรีและการขับร้อง ซึ่งเพิ่มคุณค่าในการแสดงและสะท้อนถึงวัฒนธรรมของชาติไทย โดยนาฏศิลป์ยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอดศิลปะและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น การเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบัน จึงมีบทบาทสำคัญในการสืบสานศิลปะและการแสดงเหล่านี้จากรุ่นสู่รุ่น โดยครูผู้สอนต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการถ่ายทอดทักษะและองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยในยุคนี้ ต้องสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยี โดยไม่เพียงแค่เน้นทักษะทางศิลปะ แต่ต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่ในศตวรรษที่ 21 ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนจึงเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้จบออกไปเป็นกำลังพลที่ดีของชาติ โดยครูผู้สอนควรคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนำเสนอในรูปภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 คุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ไทยอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนสู่การบูรณาการในศตวรรษที่ 21 ในบทความฉบับนี้ ได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมจาก แฮร์โรว์ (Harrow) เดวีส์ (Davies) และซิมพ์ซัน (Simpson) เกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ไทย สู่การบูรณาการในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องคำนึงถึง โดยสรุปเป็นแผนภาพแนวทาง ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนสู่การบูรณาการในศตวรรษที่ 21

1. Technology การใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการการสอน คือการนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือทางดิจิทัลต่าง ๆ มาผสมผสานและใช้ร่วมกับกระบวนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ธานี มังกะโรทัย (2568) และนาวี สาสงเคราะห์ (2568) ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการเรียนการสอนต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อการสอนวิชานาฏศิลป์ การจัดทำข้อสอบแบบออนไลน์ แท็บเล็ต ซอฟต์แวร์การเรียนรู้ แอปพลิเคชันเป็นสื่อเรียนรู้ หรือสื่อดิจิทัลอื่น ๆ เป็นแหล่งทบทวนการรำ มาเสริมสร้างการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนและในรูปแบบออนไลน์ โดยการใช้เทคโนโลยีในบูรณาการณ์การสอน นักเรียนจะสามารถพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ได้อีกด้วย

2. Changing เปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอนให้เข้ากับสถานการณ์และความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์ซัน (Simpson) ที่ว่าด้วยการปรับปรุงและประยุกต์ใช้พัฒนาทักษะผู้เรียนให้ตรงกับวัฒนธรรมของผู้เรียน ศักยภาพผู้เรียน เช่นเดียวกับศิริธร นวมนาม (2568) กล่าวถึงครูผู้สอนควรมีความยืดหยุ่นในการปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

3. Understand เข้าใจความต้องการและความแตกต่างทางทักษะความสามารถ ฯลฯ ของผู้เรียน โดยครูผู้สอน ควรต้องมีความเห็นอก เห็นใจ และรับฟัง วิเคราะห์ พิจารณา ปัญหาและเหตุผลของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับผู้เรียนในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง ไม่ละเว้น หรือข้ามผ่านผู้เรียนที่มีทักษะหรือความรู้ที่น้อยกว่าเพื่อน ยิ่งในปัจจุบันเข้าสู่ยุค BANI World โลกแห่งความเปราะบาง และเต็มไปด้วยความวิตกกังวล (สายพิน สีหรักษ์,

2568: 35) ยิ่งต้องระมัดระวัง ทั้งการกระทำและคำพูด รวมถึงการเลือกผู้เรียนไปแสดง ควรมองที่ศักยภาพมากกว่าหน้าตา และให้โอกาสเท่าเทียมกัน

4. Teacher บริหารจัดการตัวครูผู้สอน การจัดสรรเวลา การให้คำปรึกษา และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ครูต้องมีความตั้งใจในการทำงาน และทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ สร้างแรงบันดาลใจและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องการเตรียมการสอน วางแผนการสอนอย่างละเอียด พร้อมทั้งเลือกใช้สื่อและเทคนิคที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้ และต้องรู้ในศาสตร์นาฏศิลป์อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ นาวี สาสงเคราะห์ (2568) เน้นย้ำการจัดการเรียนของครูนาฏศิลป์ไทยในศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีความรู้ เพราะจะเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนได้ เปลี่ยนความคิด ลดอัตราความเป็นตัวตน เพื่อเว้นช่องว่างระหว่างตัวผู้สอนกับตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสุข และพร้อมเปิดรับความรู้ได้อย่างเต็มระบบ นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยการอัพเดทความรู้และทักษะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถใช้เทคนิคใหม่ ๆ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในวงการการศึกษา การทำหน้าที่ให้เต็มที่ของครูจะส่งผลให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2560). *คู่มือการสอนนาฏศิลป์ไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาภาควิชานาฏศิลป์.

เกิดพงศ์ จิตรหลัง. (2562). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 14*(1), 139.

ชลธิชา สุขสำราญ. (2565). นาฏศิลป์ไทยเสริมสร้างบุคลิกภาพสำหรับเด็กวัย 6-12 ปี. *วารสารดนตรีและการแสดง, 2*(2), 65.

ชัญญภัทร ภัคพิพัฒน์สกุล พิจิตรา ธงพานิช นิราศ จันทรจิตร. (2566). การพัฒนาผลการเรียนรู้และเจตคติต่อการเรียนนาฏศิลป์ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ประกอบการเรียนแบบร่วมมือของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 4*(2). 45-46.

ทิศนา แขมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานี มังกะโรทัย. (2568). *ครูชำนาญการพิเศษ สังกัด วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.* (26 กุมภาพันธ์ 2568), สัมภาษณ์.

นพดล อินทร์จันทร์ (2565). แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์ และคุณลักษณ์ของครูศิลปะการแสดงในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 10*(1), 189.

นาวี สาสงเคราะห์. (2568). *อาจารย์ สังกัด วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.* (25 กุมภาพันธ์ 2568), สัมภาษณ์.

ประวิทย์ ฤทธิบูลย์. (2558). นาฏศิลป์ไทย : สื่อทางวัฒนธรรมที่มากกว่าความบันเทิง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์, 2*(1). 115

รุ้งนภา ชุมประเสริฐ และจุไรศิริ ชูรักษ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ร่วมกับการใช้สื่อประสมที่มีต่อทักษะการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารครุศาสตร์สาร, 16*(2), 206-207.

ลดาวัลย์ ก๊กตระกล. (2561). *ผลการใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เรื่อง การสร้างงานจากโปรแกรมประมวลคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่* 5. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอน และเทคโนโลยีการเรียนรู้ (ประถมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วริศนันท์ เดชปานประสงค์, มงคล ไชยวงศ์, อัครวุฒิ จินดานุรักษ์, ไตรรัตน์ พิพัฒโภคผล, และพลอยปภัส จิตรัตน์สรณ์. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียน. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 8*(2), 431.

ศิริรัตน์ เขมาชีวะ และจงกล บัวแก้ว. (2567). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติการทำขนมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, *3*(2), 4.

ศิริพร อนุสภา, สุวิทย์ สลามเต๊ะ, สราวุธ และซัน. (2565). เยาวชนไทยกับการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, *19*(37), 214-215.

ศิริธร นวมนาม. (2568). *ข้าราชการครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล 3 ประชายินดี จังหวัดราชบุรี*. (26 กุมภาพันธ์ 2568), สัมภาษณ์.

สายพิน สีหรักษ์. (2568). *หลักการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.* เอกสารประกอบการสัมมนาการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ในห้องเรียนสู่งานวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัตนา ปญจพรอุดมลาภ และ วัชรินทร ศรีรักษา. (2559). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ที่เน้นทักษะปฏิบัติ ตามรูปแบบการสอนของ HARROW เรื่อง พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารศึกษาศาสตร ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *10*(3), 25-26.

เสาวรี ภูบาลชื่น. (2565). การสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, *16*(2), 7.

Office for Promotion of Social Learning and Improve the Quality of Youth. (*2014). Lifting Quality Teachers in Century 21.* Materials Symposium Aphiwat Learning Turning point to Thailand. *6-8*May *2014.* N.P.

Saavedra, A. R., & Opfer, V. D. (2012). *Teaching and learning 21st century skills: Lessons from the learning sciences*. International Academy of Education.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Jossey-Bass.

The Development of Science Online Learning Competency Test for Enhancing Life Skills Among Vocational Certificate Students

Thiparat Khunruk[1*], Sureeporn Anusasananan[2], & Sompong Panhoon[3]

[1] *Faculty of Education, Burapha University*
[2] *Faculty of Education, Burapha University*
[3] *Faculty of Education, Burapha University*
* *Corresponding author. E-mail: khwanburi@gmail.com*

Abstract

This research aimed to develop and assess the quality of a tool to measure core competencies of vocational education students in science subjects to develop life skills of vocational certificate students. The sample group used in this research was 340 vocational certificate students in the academic year 2021, 5 colleges under the vocational education institution, Rayong Province, using the multi-stage random sampling method. The developed core competency measurement tools consisted of 3 versions: Version 1 measured knowledge, Version 2 measured skills, and Version 3 measured application ability and responsibility. The researchers examined the quality of the tools in various aspects, including the Index of Item-Objective Congruence (IOC), difficulty score (p), discrimination power (r), and reliability score. (Reliability) using the KR-20 formula, Cronbach's Alpha Coefficient, and Intraclass Correlation Coefficient (ICC). The results of the IOC analysis found that most of the questions had appropriate values (0.67–1.00) and were adjusted before the experiment. The results of the analysis of the quality of the instruments showed that the instruments had appropriate levels of difficulty, discrimination power, and reliability, especially the skill instruments with high Interrater Reliability ($p < .05$) and the highest correlation with GPA ($r = 0.423$), while the knowledge and application skills had moderate and low correlations, respectively. The research results support that the developed measurement instruments are of high quality and can be used to effectively assess student competence and support the development of vocational education appropriately.

Keywords: Core Competencies, Science, Life Skills, Vocational Certificate Level

Received: 2025-06-29; Revised: 2025-08-31; Accepted: 2505-08-31

การพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ทิพรัตน์ ขุนรักษ์[1*] สุรีพร อนุศาสนนันท์[2] และ สมพงษ์ ปั้นหุ่น[3]

[1] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*
[2] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*
[3] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*
* *Corresponding author. E-mail:* khwanburi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพของเครื่องมือเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชชาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีการศึกษา 2564 สถานศึกษในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดระยอง จำนวน 5 วิทยาลัย จำนวน 340 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้น มี 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 วัดความรู้ ฉบับที่ 2 วัดทักษะ และฉบับที่ 3 วัดความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20, สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient), และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบอินทราคลาส (Intraclass Correlation Coefficient: ICC) ผลการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่า ข้อคำถามส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม (0.67–1.00) และได้รับการปรับปรุงก่อนการทดลองใช้ ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือแสดงให้เห็นว่า เครื่องมือมีค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นในระดับที่เหมาะสม โดยเฉพาะเครื่องมือด้านทักษะที่มีค่าความเชื่อมั่นจากการวิเคราะห์ Interrater Reliability อยู่ในระดับสูง ($p < .05$) และมีค่าความสัมพันธ์กับ GPA สูงที่สุด ($r = 0.423$) ขณะที่ด้านความรู้และความสามารถในการประยุกต์ใช้มีค่าความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและต่ำตามลำดับ ผลการวิจัยสนับสนุนว่า เครื่องมือวัดที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประเมินผลสมรรถนะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการพัฒนาการเรียนการสอนในสายอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: สมรรถนะแกนกลาง วิทยาศาสตร์ ทักษะชีวิต ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตามความถนัดและความสนใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และมีความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ยังเน้นการบูรณาการระหว่างสาระความรู้กับการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และลักษณะอันพึงประสงค์ในสัดส่วนที่เหมาะสม ส่วนพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ให้ความสำคัญกับการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนากำลังคนในสายอาชีพให้มีความรู้ความสามารถทั้งในระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดให้การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนากำลังคน ให้มีทักษะฝีมือ และสมรรถนะในการทำงาน ตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การบริการ และภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ เน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับ ฝีมือ เทคนิค และเทคโนโลยี เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้น ภาคปฏิบัติจริง (Work-Based Learning) และการเชื่อมโยงกับสถานประกอบการ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และพร้อมทำงานได้จริง เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาหลักสูตร และระบบการวัดผลที่ยืดหยุ่น และทันสมัย รองรับความต้องการแรงงานทั้งในระดับชาติและนานาชาติ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและการรับรองสมรรถนะ เพื่อให้แรงงานไทยมีคุณภาพ และสามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงานโลก

อย่างไรก็ตาม การวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในบริบทการเรียนออนไลน์ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญในระบบการศึกษาปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่ยังขาดเครื่องมือและแนวทางในการวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาของผู้เรียนที่เหมาะสมกับบริบทการเรียนออนไลน์ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2564) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการวัดสมรรถนะของผู้เรียนในระบบออนไลน์มากขึ้น แต่งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการศึกษาน้อยมากที่เน้นการวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในบริบทของการศึกษาระดับอาชีวศึกษา (พรทิพย์ เพนแฟร์ และคณะ, 2563) จากการศึกษางานวิจัยในอดีต พบว่ามีการพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะในบริบทต่างๆ มากมาย แต่ยังมีช่องว่างของการวิจัยที่สำคัญ โดยเฉพาะในประเด็นของการวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับผู้เรียนระดับอาชีวศึกษาที่เรียนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและต้องการเครื่องมือวัดที่แตกต่างจากการวัดสมรรถนะในระบบการเรียนแบบปกติ (Brown, Collins, & Duguid, 1989) นอกจากนี้ ยังพบว่ามีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีการวัดสมรรถนะที่มีอยู่ในบริบทของการอาชีวศึกษาไทย ซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงทั้งในด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้และบริบททางสังคม (Canale, 1987) ในบริบทของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ไว้หลายประการ ซึ่งรวมถึงความสามารถในการสื่อสาร การคิดและการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563) อย่างไรก็ตาม การวัดสมรรถนะเหล่านี้ในบริบทการเรียนออนไลน์ยังคงเป็นความท้าทาย เนื่องจากข้อจำกัดในด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน รวมถึงความแตกต่างในด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Peterson, 2012)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษา จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาไทยให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และการเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยมีแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชชาชีพ (ปวช.) ที่เรียนระบบออนไลน์โดยเลือกใช้หมวดวิชาวิชาวิทยาศาสตร์ เนื่องจากวิชาวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ และมักพบปัญหาในการวัดผลประเมินผล ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเครื่องมือที่วัดและประเมินสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาของผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีการวัดสมรรถนะ 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ โดยใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายได้แก่ แบบสอบ แบบสอบสถานการณ์ แบบสังเกตและแบบประเมินตนเอง โดยผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน และการประเมินย้อนกลับโดยเพื่อน ตามหลักการของโมเดลสามเหลี่ยมสู่จุดมุ่งหมายของการประเมิน (A Triad Approach to Assessment)

ทั้งนี้การพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนเกี่ยวกับระดับสมรรถนะของตนเอง ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้ตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้ ผลจากการวิจัยช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางและตัวอย่างเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มีมาตรฐานและหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ แบบสอบ แบบสอบสถานการณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินตนเอง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ในระบบออนไลน์ การมีเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพ จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมยุคใหม่ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะครบถ้วนและสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชชาชีพ
2. เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชชาชีพ

หลักการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษา

สมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษา (Core Competency) เป็นความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง (Lockyer et al., 2017) ในบริบทของการศึกษาสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาคำนึงถึงความสามารถที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาด้านอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษามีความแตกต่างจากการศึกษาระดับอื่นๆ เนื่องจากมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพควบคู่ไปกับความรู้พื้นฐานทางวิชาการ โดยเฉพาะในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) การพัฒนาสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาของผู้เรียนในรายวิชานี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงาน

รายวิชาในหมวดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาประกอบด้วย 6 กลุ่มวิชา ซึ่งรวมถึงกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ โดยวิทยาศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล เสริมทักษะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)จากผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพื้นฐานวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยการสอบ V-NET ปี 2562 ในด้านการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อยู่ที่ 38.40 จาก 100 คะแนน ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนสายอาชีวศึกษาทั้งนี้ การวัดและประเมินผลวิชาวิทยาศาสตร์มักใช้เพียงข้อสอบเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถประเมินการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงได้อย่างครอบคลุม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2550) ในอดีต การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงระบบการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อรองรับการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง แม้ไม่สามารถเดินทางมาเรียนที่สถานศึกษาได้ตามปกติ อันเนื่องมาจากมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากห้องเรียนแบบดั้งเดิม โดยพิจารณาความพร้อมของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอนเองทั้งด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ยังคงมีประสิทธิภาพ แม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปัจจุบันจะคลี่คลายลงแล้ว แต่แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ยังคงได้รับการนำมาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน โดยมีการบูรณาการการเรียนการสอนออนไลน์ร่วมกับการเรียนการสอนในรูปแบบปกติ (On-site) เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและรองรับความแตกต่างของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ก็ได้มีการดำเนินการในแนวทางเดียวกัน โดยจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งครอบคลุมทั้งการเรียนออนไลน์และการเข้าเรียนในสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของการศึกษาในสายอาชีพ เช่น การทดสอบความรู้ทางวิชาการ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์เพื่อประเมินความเข้าใจ การตรวจสอบผลงานของผู้เรียน การประเมินสมรรถนะทางภาคปฏิบัติ รวมถึงการประเมินตนเองของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้การวัดและประเมินผลสามารถสะท้อนถึงศักยภาพ ความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน

การวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 ได้กำหนดไว้ว่าการวัดและการประเมินผลการเรียนรายวิชา ให้ดำเนินการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ต่อเนื่องตลอดภาคเรียน โดยผู้ประเมินจะหาวิธีการหรือเทคนิคในการประเมินที่หลากหลายให้

เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนและเหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้การประเมินต้องมีทั้งภาคภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยภาคทฤษฎีจะเน้นการประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินค่า และกระบวนการคิดที่นำไปใช้ในการทำงาน ส่วนภาคปฏิบัติจะเน้นทักษะในการทำงาน สำนักทดสอบทางการศึกษา (2555) มีการพัฒนาเครื่องมือที่ประเมินสมรรถนะผู้เรียนเพื่อใช้ในระดับสถานศึกษาในแต่ละช่วงชั้น เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมีความหลากหลาย มีการประเมินโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินสมรรถนะในรูปแบบการประเมินจากผู้ประเมินหลายคน (Multi-rater Approach) ได้แก่ ครูผู้สอนประเมินผู้เรียน ผู้เรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับโมเดลสามเหลี่ยมสู่จุดมุ่งหมายของการประเมิน (A Triad Approach to Assessment) ที่แบ่งผู้วัดและประเมิน ออกเป็น 3 กลุ่ม (Garrison, D.R 2013) คือ ผู้สอนประเมินผู้เรียน (Instructor) ผู้เรียนประเมินตนเอง (Self-reflection) และการประเมินย้อนกลับโดยเพื่อน (Peer Feedback) การประเมินผู้เรียนโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น ครูผู้สอนประเมินนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน Rubric นักเรียนประเมินตนเองโดยใช้ใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating scale) และเพื่อนประเมินนักเรียนโดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ชัยวิชิต เชียรชนะ (2552) ระบุว่า เครื่องมือวัดสมรรถนะของผู้เรียนต้องได้รับการออกแบบอย่างรอบคอบ และผ่านการตรวจสอบจนมั่นใจว่าให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ โดยเครื่องมือวัดควรมีคุณสมบัติด้านการออกแบบ (design properties) และด้านการวัด (psychometric properties) ซึ่งประกอบด้วยความตรง (Validity) ความเที่ยง (Reliability) และมีข้อสถิติรายข้อที่เหมาะสม การวัดและประเมินผลในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล แม้ปัจจุบันยังคงใช้การสอบเป็นหลัก แต่การสอบเพียงอย่างเดียวอาจไม่สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน เพราะการไม่ผ่านเกณฑ์ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนไม่มีความรู้หรือไม่มีพัฒนาการ การวัดผลควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดและลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การมอบหมายภาระงานที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง เป็นทางเลือกหนึ่งของการประเมินที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ความคิดริเริ่ม การวิเคราะห์เชื่อมโยงกับชีวิต และการลงมือปฏิบัติจริง (เสน่ห์ สิงห์นุ้ย, 2546)

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศสอดรับกับพระราชบัญญัติการศึกษา คือ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และประกาศคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2562 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการอาชีวศึกษาไว้ใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ จากการกำหนดเป้าหมายดังกล่าว ได้นำไปสู่การจัดทำกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ (National Qualification Framework: NQF) เพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะ (Skills) 3) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility) ผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งสามด้านดังกล่าว เป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดรายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งแบ่งออกเป็นสมรรถนะรายวิชาด้านแกนกลาง และสมรรถนะรายวิชาด้านวิชาชีพ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางของนักเรียนอาชีวศึกษา

สมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษา (Core Competency) เป็นความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ จนประสบ

ความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง (Lockyer et al., 2017) ในบริบทของการศึกษาสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาคำนึงถึงความสามารถที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาด้านอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษามีความแตกต่างจากการศึกษาระดับอื่นๆ เนื่องจากมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพควบคู่ไปกับความรู้พื้นฐานทางวิชาการ โดยเฉพาะในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) การพัฒนาสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาของผู้เรียนในรายวิชานี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ดังนั้น การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนทางวิชาชีพจึงประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะ (Skills) 3) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มุ่งพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ” ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดระยอง จำนวน 11 วิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มทดลองใช้ครั้งที่ 1 คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทดลองใช้เครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้น 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับวัดสมรรถนะของผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชา วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยได้กำหนดขนาด ของกลุ่มตัวอย่างจากจากตารางเครจซี่และมอร์แกนเมื่อกำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (Limit of error) และระดับความเชื่อมั่น 95% (α =.05) (Krejcie, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ซึ่งประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีการศึกษา 2564 สถานศึกษในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดระยอง จำนวน 5 วิทยาลัย จำนวน 2,192 คน จากตารางเครจซี่และมอร์แกน ควรใช้กลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 327 คน ซึงในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษา จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัด และประเมินสมรรถนะ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้โมเดลสามเหลี่ยมสู่จุดมุ่งหมาย ของการประเมิน (A Triad Approach to Assessment) ที่พัฒนาโดย Vaughan, N.D., Cleveland- Innes M.,& Garrison, D.R (2013, pp.94-95) โดยเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้น มี 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 วัดความรู้ ฉบับที่ 2 วัดทักษะ และฉบับที่ 3 วัดความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20, สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient), และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบอินทราคลาส (Intraclass Correlation Coefficient: ICC)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการทดลองใช้เครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ครั้งที่ 1

ผลการวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่า มีข้อคำถาม มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67 – 1.00 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ และข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จึงได้ดำเนินการ ปรับปรุงเนื้อหาและถ้อยคำ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการทดลองใช้ในขั้นถัดไป

ความเป็นปรนัยของข้อคำถามการตรวจสอบความเป็นปรนัยของข้อคำถามมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่าแต่ละข้อคำถามมีลักษณะเฉพาะเจาะจง วัดพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และไม่มีการตีความที่หลากหลาย ซึ่งจะส่งผลต่อความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวัดจากการตรวจสอบค่า IOC พบว่ามีข้อคำถามจำนวน ข้อที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ซึ่งหมายความว่า ข้อคำถามเหล่านั้นยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดอย่างชัดเจน ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำที่อาจคลุมเครือ ไม่ชัดเจน หรืออาจเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตีความได้หลายแนวทาง ใช้ภาษากว้างเกินไป ไม่ระบุบริบท ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงถ้อยคำให้มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น มีโครงสร้างประโยคที่ชัดเจน สอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการวัด และลดความคลุมเครือ หลังการปรับปรุงข้อคำถามใหม่ทั้งหมดแล้ว ได้ทำการวิเคราะห์อีกครั้ง พบว่าแต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67 – 1.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามใหม่มีความตรงเชิงเนื้อหา และมีความเป็นปรนัยที่ดี พร้อมสำหรับการนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลการทดลองใช้เครื่องมือ เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ครั้งที่ 2

เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ แบ่งออกเป็น 3 ฉบับประกอบด้วย ฉบับที่ 1 ด้านความรู้ ฉบับที่ 2 ด้านทักษะ และฉบับที่ 3 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ

2.1 เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ฉบับที่ 1 ด้านความรู้

ในตอนที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยข้อสอบรวม 11 ข้อ คะแนนเต็ม 11 คะแนน ครอบคลุมหัวข้อหลักการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร รวมถึงหลักการใช้เหตุผล คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และการจัดการ ปรากฏว่าผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 7.22 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 2.09 คะแนนต่ำสุดคือ 0 และคะแนนสูงสุดคือ 10 ค่าเบ้ (Skewness) เท่ากับ -1.070 หมายความว่าส่วนใหญ่ของผู้เรียนทำคะแนนได้ค่อนข้างดี ขณะที่ค่าความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 1.508 แสดงให้เห็นว่าคะแนนกระจุกตัวรอบค่าเฉลี่ยมากกว่าการกระจายแบบปกติเล็กน้อย สำหรับตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบประเมินโดยเพื่อน รวมทั้งหมด 10 ข้อ คะแนนเต็ม 50 คะแนน ในหัวข้อหลักการดำรงตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม พบว่าผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 44.30 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.55 คะแนนต่ำสุดคือ 25 และคะแนนสูงสุดคือ 50 ค่าเบ้มีค่าติดลบที่ -1.425 ขณะเดียวกันค่าความโด่งอยู่ที่ 2.694 แสดงว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ฉบับที่ 1 ด้านความรู้ ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) จำนวน 11 ข้อ พบว่า เครื่องมือมีคุณภาพอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยวิเคราะห์จากค่าความยาก (p), ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index: B) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของแต่ละข้อในแบบทดสอบในส่วนของสมรรถนะที่เกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยข้อ 1 ถึงข้อ 5 พบว่าค่าความยากอยู่ในช่วง 0.42 ถึง 0.75 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป ขณะเดียวกันค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระดับดีถึงดีมาก (0.31–0.42) แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบสามารถแยกแยะผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้อย่างชัดเจน จึงสามารถนำไปใช้วัดสมรรถนะในด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับหลักการใช้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยข้อ 6 ถึงข้อ 11 พบว่าค่าความยากอยู่ในช่วงที่เหมาะสมเช่นกัน (0.40–0.74) โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ระดับพอใช้ถึงดีมาก (0.26–0.47) ข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงที่สุดคือข้อ 8 (0.47) ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก ขณะที่ข้ออื่น ๆ ก็อยู่ในระดับที่สามารถใช้ได้จริงในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้แบบทดสอบชุดนี้ยังมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือซึ่งคำนวณตามสูตรของลิวิงสตัน (Livingston's coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.78 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดี แสดงว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือในการนำไปใช้ประเมินผลผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ฉบับที่ 1 ด้านความรู้ ตอนที่ 2) ซึ่งเป็นแบบประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) ลักษณะของแบบประเมินนี้ใช้มาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 10 ข้อ โดยจำแนกออกเป็น 2 สมรรถนะแกนกลาง คือ 1) หลักการดำรงตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และ 2) หลักการปรับตัวและดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่

1) สมรรถนะด้านการดำรงตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (ข้อ 1–5) ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (ค่า r) อยู่ในช่วง .812 ถึง .847 ซึ่งอยู่ในระดับ “ดี” ทุกข้อ แสดงว่าแบบประเมินในส่วนนี้มีคุณภาพในการจำแนกผู้เรียนตามพฤติกรรมทางสังคมในบริบทของการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ได้ดี ผู้เรียนที่มีสมรรถนะสูงจะมีคะแนนจากเพื่อนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่ประเมิน เช่น การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การใช้วาจาสุภาพ และการให้เกียรติความหลากหลาย

2) สมรรถนะด้านการปรับตัวและดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่ (ข้อ 6–10) ในส่วนนี้ ค่าความสัมพันธ์ (r) อยู่ในช่วง .818 ถึง .834 ซึ่งอยู่ในระดับ “ดี” เช่นกัน บ่งชี้ว่าข้อคำถามสามารถแยกแยะความสามารถของผู้เรียนในการปรับตัว แก้ปัญหา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างพฤติกรรมที่ถูกประเมิน ได้แก่ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนเมื่องานประสบปัญหา การแสดงความสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ และการพัฒนาตนเองเพื่อทำงานเป็นทีมได้ดีขึ้น

2.2 เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ฉบับที่ 2 ด้านทักษะ

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียน ฉบับที่ 2 ด้านทักษะ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Interrater Reliability) พบว่าค่าการทดสอบด้วยสถิติ F Test เท่ากับ 18.236 มีค่าองศาอิสระ (df1 = 49 และ df2 = 49) และมีค่า P value เท่ากับ .000 ซึ่งอยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แสดงให้เห็นว่าคะแนนที่ได้จากผู้ประเมินหลายคนมีความสอดคล้องกันสูงและไม่มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญระหว่างผู้ประเมินแต่ละคน ผลดังกล่าวสะท้อนว่า เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียน

ด้านทักษะที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือในระดับที่สามารถยอมรับได้ และสามารถนำไปใช้ประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมั่นใจ โดยเฉพาะในการประเมินที่อาศัยการตัดสินจากผู้ประเมินหลายคน เช่น การให้คะแนนการปฏิบัติหรือการทำงานกลุ่ม ซึ่งต้องอาศัยความแม่นยำและความสม่ำเสมอของการประเมินจากหลายบุคคล ดังนั้น การมีค่าความเชื่อมั่นสูงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยยืนยันคุณภาพของเครื่องมือและความน่าเชื่อถือของผลการประเมินที่ได้รับ

2.3 เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ฉบับที่ 3 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ

ค่าสถิติพื้นฐานของเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ฉบับที่ 3 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบชนิดเลือกตอบ และตอนที่ 2 แบบประเมินโดยเพื่อน

ตอนที่ 1 แบบชนิดเลือกตอบ รวม 9 ข้อ คะแนนรวมเต็ม 9 คะแนน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 6.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 1.69 คะแนนต่ำสุด (min) คือ 2 และคะแนนสูงสุด (max) คือ 9 ค่าเบ้ (Skewness) เท่ากับ -1.203 ส่วนค่าความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 0.922 แสดงว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ

ตอนที่ 2 แบบประเมินโดยเพื่อน แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 3.3 "ปฏิบัติตนตามหลักศาสนา วัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมทางสังคม และสิทธิหน้าที่พลเมือง" มีค่าเฉลี่ย 43.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.85 ค่าต่ำสุด 25 ค่าสูงสุด 50 ค่าเบ้ -1.179 และค่าความโด่ง 1.335 แสดงถึงการกระจายของคะแนนไปทางซ้ายในระดับหนึ่ง สะท้อนว่าโดยรวมผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีตามตัวชี้วัดดังกล่าวในระดับสูง ด้านที่ 3.4 "พัฒนาบุคลิกภาพและสุขอนามัยโดยใช้หลักการและกระบวนการด้านสุขศึกษาและพลศึกษา" มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับด้าน 3.3 (คือ 43.04 และ 5.85 ตามลำดับ) มีค่าต่ำสุด 25 และค่าสูงสุด 50 ค่าเบ้ -1.179 ส่วนค่าความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 1.236 แสดงว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ฉบับที่ 3 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) จำนวน 9 ข้อ โดยวิเคราะห์ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ ค่าความยาก (p), ค่าอำนาจจำแนก (B) และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ในด้านสมรรถนะ 3.1 คือ การสื่อสารโดยใช้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวันและในงานอาชีพ พบว่าแต่ละข้อมีค่าความยาก (p) อยู่ในช่วง 0.22 ถึง 0.75 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ “เหมาะสม” ทั้งหมด แสดงว่าไม่มีข้อใดที่ง่ายหรือยากจนเกินไป ส่วนค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ในช่วง 0.26–0.44 ซึ่งจัดอยู่ในระดับ "พอใช้" ถึง "ดี" โดยเฉพาะข้อที่ 1 และข้อที่ 4 ที่มีค่า B สูงกว่า 0.39 แสดงถึงความสามารถในการจำแนกผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ดี ในด้านสมรรถนะ 3.2 คือ การแก้ไขปัญหาในงานอาชีพโดยใช้หลักการและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ พบว่าค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.46–0.75 ซึ่งยังคงอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมทั้งหมด ส่วนค่าอำนาจจำแนก (B) มีค่าตั้งแต่ 0.26 ถึง 0.42 ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการจำแนกระดับ “พอใช้” ถึง “ดี” โดยข้อที่ 5 มีค่า B สูงที่สุดที่ 0.42 ถือว่าเป็นข้อที่มีคุณภาพดีมากที่สุดในกลุ่มนี้

ผลการวิเคราะห์อำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ฉบับที่ 3 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ โดยเครื่องมือนี้เป็นแบบประเมินตนเอง (Self-assessment) ประเภทมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งครอบคลุมสมรรถนะแกนกลาง 2 ด้าน คือ

สมรรถนะที่ 3.3 การปฏิบัติตนตามหลักศาสนา วัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมทางสังคม และสิทธิหน้าที่พลเมือง ข้อคำถามที่ 1–6 ครอบคลุมพฤติกรรมด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์ การเสียสละ การเคารพความคิดเห็น และการมีจิตสาธารณะ พบว่าแต่ละข้อมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .865 ถึง .876 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับ "ดี" ทั้งหมด แสดงว่าข้อคำถามสามารถแยกแยะผู้เรียนที่มีระดับสมรรถนะต่างกันได้อย่างชัดเจน

สมรรถนะที่ 3.4 การพัฒนาบุคลิกภาพและสุขอนามัยโดยใช้หลักการและกระบวนการด้านสุขศึกษาและพลศึกษา ข้อคำถามที่ 7–10 เน้นทักษะด้านการควบคุมตนเอง ความเป็นผู้นำ ความระมัดระวัง และการรักษาความเรียบร้อย ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมระหว่างและหลังการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ ค่าอำนาจจำแนกในกลุ่มนี้อยู่ระหว่าง .872 ถึง .878 ซึ่งจัดอยู่ในระดับ “ดี” เช่นเดียวกัน

2.4 ผลการตรวจสอบความตรงตามสภาพของเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ทั้ง 3 ฉบับ คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ กับ GPA ของผู้เรียน

ฉบับที่ 1 ซึ่งวัดสมรรถนะด้านความรู้ พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.315 หมายความว่ายิ่งคะแนนสอบสูง สมรรถนะด้านความรู้ของนักเรียนก็ยิ่งสูงตามไปด้วยในระดับปานกลาง ฉบับที่ 2 ซึ่งวัดสมรรถนะด้านทักษะ มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุดในบรรดาทั้งสามฉบับ คือ ความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.423 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวัดสมรรถนะด้านทักษะนี้มีความสอดคล้องและสามารถสะท้อนสมรรถนะของนักเรียนได้อย่างชัดเจนมากกว่าเครื่องมือในด้านอื่น ๆ สุดท้าย ฉบับที่ 3 ซึ่งวัดสมรรถนะด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ มีค่าความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.286 แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านนี้ก็มีความสัมพันธ์กับคะแนนสอบเช่นกัน แต่ในระดับต่ำกว่าด้านความรู้และทักษะ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนทั้งสามด้านนี้มีความตรงตามสภาพกับคะแนนสอบอย่างเหมาะสม และสามารถใช้เป็นเครื่องมือประเมินสมรรถนะของนักเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทักษะที่แสดงความสัมพันธ์กับคะแนนสอบสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่เน้นการพัฒนาทักษะควบคู่กับความรู้และความรับผิดชอบ ดังนั้น เครื่องมือวัดสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นนี้จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และยังสามารถนำข้อมูลไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือวัดสมรรถนะ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิด “โมเดลสามเหลี่ยมสู่จุดมุ่งหมายของการประเมิน” (A Triad Approach to Assessment) ซึ่งพัฒนาโดย Vaughan, Cleveland-Innes และ Garrison (2013) มาใช้เป็นแนวทางสำคัญในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ผ่านการประเมินในสามรูปแบบ ได้แก่ การประเมินโดยผู้สอน (Instructor Assessment) การประเมินตนเอง (Self-reflection) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Feedback) ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยให้กระบวนการประเมินมีความรอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Collaborative Learning) และส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ ในการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนที่ชัดเจน ได้แก่ การกำหนดเนื้อหารายวิชา การออกแบบหน่วยการเรียนรู้โครงงานวิทยาศาสตร์ การระบุสมรรถนะแกนกลางของผู้เรียนอาชีวศึกษา การจัดทำโครงสร้างเนื้อหา และการสร้างเครื่องมือวัดแต่ละด้าน ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ การพัฒนาเครื่องมือวัดดังกล่าวได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และผ่านกระบวนการวิเคราะห์ดัชนีความ

สอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) ซึ่งพบว่า ข้อคำถามส่วนใหญ่มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67–1.00 แสดงให้เห็นถึงความตรงเชิงเนื้อหาที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชไมพร ดิสถาพร และคณะ (2564) และ ปิยะฉัตร ไวทยาภิรมย์ (2561) ต่างเน้นถึงความสำคัญของการประเมินที่ครอบคลุมหลากหลายมิติ ไม่ใช่แค่การทดสอบปรนัยเพียงอย่างเดียว แต่ต้องผสมผสานการสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบตามสภาพจริง เพื่อสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างแท้จริง ในงานวิจัยต่างประเทศ Chiu (2021) และ Binkley และคณะ (2014) ก็ได้เสนอแนวคิดการประเมินแบบองค์รวม (Holistic Assessment) และการประเมินผลการปฏิบัติ (Performance-Based Assessment) ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชีวิตผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยไทยที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน

ผลการทดลองใช้เครื่องมือวัดกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่คัดเลือกแบบเจาะจง พบว่า ข้อคำถามส่วนใหญ่สามารถวัดพฤติกรรมเป้าหมายได้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม มีข้อคำถามบางข้อที่ยังมีถ้อยคำไม่ชัดเจนหรือมีโครงสร้างซับซ้อนเกินไป ซึ่งได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญให้ปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริงอีกครั้ง หลังการปรับปรุงข้อคำถามจากผลการทดลองใช้เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ครั้งที่ 2 พบว่า เครื่องมือทั้ง 3 ฉบับ มีคุณภาพอยู่ในระดับที่สามารถใช้ได้จริง ทั้งในแง่ของค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และค่าความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวัดสมรรถนะของผู้เรียน

สำหรับฉบับที่ 1 ด้านความรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อสอบแบบเลือกตอบพบว่า ค่าความยากอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ไม่ง่ายหรือลำบากจนเกินไป ขณะเดียวกันค่าอำนาจจำแนกส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีถึงดีมาก แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือสามารถจำแนกผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เครื่องมือยังมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี คือเท่ากับ 0.78 ซึ่งอยู่ในช่วง 0.70–0.79 ตามเกณฑ์ของ Nunnally (1978) ที่ระบุว่าเป็นระดับที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการวิจัย ซึ่งถือว่าเครื่องมือนี้สามารถนำไปใช้วัดสมรรถนะด้านความรู้ได้อย่างน่าเชื่อถือ ส่วนแบบประเมินโดยเพื่อนในตอนที่ 2 ก็แสดงให้เห็นถึงค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวมที่อยู่ในระดับดีมาก แสดงว่าแบบประเมินสามารถสะท้อนพฤติกรรมด้านสังคมและการดำรงตนของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน สำหรับ ฉบับที่ 2 ด้านทักษะ ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Interrater Reliability) โดยใช้ F Test พบว่าคะแนนจากผู้ประเมินต่างคนกันมีความสอดคล้องกันสูง และไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของเครื่องมือในการใช้งานจริง โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องมีผู้ประเมินหลายคน เช่น การให้คะแนนการปฏิบัติ หรือการทำงานกลุ่ม ซึ่งเน้นความเที่ยงตรงและความเสถียรของการประเมิน สำหรับฉบับที่ 3 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ทั้งแบบเลือกตอบและแบบประเมินตนเองก็ให้ผลที่น่าพอใจ โดยข้อคำถามมีค่าความยากและอำนาจจำแนกในระดับที่เหมาะสม และสามารถแยกแยะผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ยคะแนนสะท้อนว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีสมรรถนะในระดับที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่าแบบประเมินตนเองมีค่าอำนาจจำแนกที่สูงมาก แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้สอดคล้องกับพฤติกรรมจริงในบริบทการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

สุดท้าย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสมรรถนะจากทั้ง 3 ฉบับกับคะแนน GPA พบว่าเครื่องมือทุกฉบับมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ GPA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะฉบับที่ 2 ด้านทักษะซึ่งมีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.423$) รองลงมาคือด้านความรู้ ($r = 0.315$) และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ($r = 0.286$) ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องมือสามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะเครื่องมือด้านทักษะซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของรายวิชาที่มุ่งเน้นการ

นำความรู้ไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ กมลวรรณ เจนวิถีสุข (2566) และ นัทธีรัตน์ พีระพันธุ์ (2561) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลออนไลน์ที่มีคุณภาพสูง สามารถวัดความก้าวหน้าทางการศึกษาและสมรรถนะในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการใช้งาน งานวิจัยต่างประเทศ เช่น Baneres และคณะ (2020) ได้พัฒนาระบบสอบออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือสูง ซึ่งสามารถใช้ทดแทนการสอบแบบกระดาษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการประเมินสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงคำนวณ ทั้งนี้ การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและการเข้าถึงเครื่องมือประเมินสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาและทดลองใช้เครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนออนไลน์ในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ได้แก่

1. แนวทางการพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะอย่างมีระบบ

การพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การออกแบบข้อคำถาม การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) การวิเคราะห์ค่าความยาก ความสามารถจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบ ตลอดจนการปรับปรุงถ้อยคำเพื่อให้มีความชัดเจนและเจาะจงตามพฤติกรรมที่ต้องการวัดจริง ช่วยให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ พร้อมนำไปใช้ในบริบทการเรียนการสอนจริง

2. การใช้การประเมินหลากหลายรูปแบบเพื่อสะท้อนสมรรถนะที่แท้จริง

เครื่องมือในงานวิจัยนี้ใช้ทั้งแบบเลือกตอบ การประเมินโดยเพื่อน และการประเมินตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้การประเมินหลายมุมมอง (Multi-perspective Assessment) ในการสะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน โดยเฉพาะด้านคุณธรรม การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความสามารถในการปรับตัวที่อาจไม่สามารถวัดได้จากข้อสอบเพียงอย่างเดียว

3. สมรรถนะด้านทักษะสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากเครื่องมือวัดสมรรถนะแต่ละด้านกับ GPA พบว่า สมรรถนะด้านทักษะมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนมากที่สุด (r = 0.423) ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและการปฏิบัติจริงส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ และควรได้รับความสำคัญในการออกแบบหลักสูตรและการวัดผล

4. ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ประเมินโดยบุคคลภายนอก (Interrater Reliability)

การประเมินโดยผู้ประเมินหลายคนมีค่าความน่าเชื่อถือในระดับสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการประเมินพฤติกรรมหรือทักษะผ่านมุมมองของผู้อื่นสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเครื่องมือได้ หากมีการอบรมและกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมิน

5. การออกแบบเครื่องมือที่สอดคล้องกับสมรรถนะแกนกลางของอาชีวศึกษา

การพัฒนาเครื่องมือครั้งนี้สอดคล้องกับสมรรถนะแกนกลางที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เช่น ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาหรือหลักสูตรอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำเครื่องมือวัดสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และยังสามารถนำข้อมูลไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. ควรนำเครื่องมือนี้ไปวัดผู้เรียนเพื่อให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนเกี่ยวกับระดับสมรรถนะของตนเอง ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้ตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้

3. ครูผู้สอนนำแนวทางและตัวอย่างเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มีมาตรฐานและหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ แบบสอบ แบบสอบสถานการณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินตนเอง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนรู้

4. ควรนำเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษานี้ไปใช้และปรับให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมยุคใหม่ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะครบถ้วนและสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะแกนกลางผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในบริบทที่แตกต่างออกไป เช่น การศึกษาระดับอาชีวศึกษาเอกชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ เจนวิถีสุข. (2566). การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลออนไลน์เพื่อวัดความก้าวหน้าทางการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนของนักศึกษาหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต. *วารสารการทดสอบและการประเมินทางการศึกษาระดับชาติ, 4*(1), 1-17.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ชไมพร ดิสถาพร และคณะ. (2564). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ศษ 431 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัยวิชิต เชียรชนะ. (2552). การวิเคราะห์พหุมิติ (Multidimensional Analysis). *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32*(4). 13-22.

นัทธีรัตน์ พีระพันธุ์. (2561). การพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 19*(1), 244-260.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปิยะฉัตร ไวทยาภิรมย์. (2561). การประเมินสมรรถนะผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา, 12*(1), 80-95.

พรทิพย์ เพนแฟร์ และคณะ. (2563). การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา, 15*(1), 246-261.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2550). *ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2555). *ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา: กรอบและแนวการดำเนินงาน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เสน่ห์ สิงห์นุ้ย. (2546). *การศึกษารูปแบบการตีค่าความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน.* วิทยานิพนธ์ (กศ.ม. การวัดผลการศึกษา). มหาวิทยาลัยทักษิณ

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2564). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ COVID-19. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 15*(1), 1-13.

Baneres et al. (2020). An autonomous online examination system for skill-based STEM courses. *Computers & Education, 143*, 103671. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103671

Binkley et al. (2014). *Defining twenty-first century skills.* In Assessment and teaching of 21st century skills (pp. 17-66). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2

Brown, Collins, & Duguid. (1989). Situated Cognition and the Culture of Learning. *Educational Researcher, 18*(1), 32-42.

Canale. (1987). The Measurement of Communicative Competence. *Applied Linguistics, 8*(1), 67-84.

Chiu. (2021). Applying the self-determination theory (SDT) to explain student engagement in online learning during the COVID-19 pandemic. *Journal of Research on Technology in Education, 54* (sup1), S14-S30. https://doi.org/10.1080/15391523.2021.1891998

Garrison, D.R. (2013). *The Community of Inquiry Theoretical Framework.* In: Moore, M.G., Ed., Handbook of Distance Education, Routledge, 104-120. https://doi.org/10.4324/9780203803738.ch7

Krejcie. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Lockyer et al. (2017). Core principles of assessment in competency-based medical education. *Medical Teacher, 39*(6), 609-616.

Nunnally. (1978). *Psychometric theory*. 2nd Edition, McGraw-Hill, New York.

Peterson. (2012). Efl learner collaborative interaction in second life. *ReCALL, 24*(1), 20-39.

Vaughan, N.D., Cleveland- Innes M., & Garrison, D.R. **(**2013). *Teaching in blended learning environments: Creating and sustaining communities of inquiry.* Athabasca University Press.

Effects of Extensive Reading on Thai EFL Students' Reading Comprehension and Reading Motivation

Chadarat Phookaokaew[1*] & Intisarn Chaiyasuk[2]

1 Faculty of Humanity and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand

2 Faculty of Humanity and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand

* *Corresponding author. E-mail: meangjaii@windowslive.com*

Abstract

This research aimed to examine reading comprehension improvement and reading motivation enhancement after exposure to extensive reading for six weeks. The participants were 30 Thai EFL secondary education level students in northeastern Thailand. Participants were aged from 14 to 16 years old. The research instruments consisted of reading reports and the four-point Likert scale questionnaire of motivation for reading. Reading reports were analyzed by using the reading comprehension rubric, descriptive statistics, and the SPSS program. Moreover, the questionnaire on motivation of reading was used as the pretest and posttest to collect the quantitative data, and the data were analyzed by using descriptive and correlation statistics through SPSS. The results revealed that extensive reading positively affected participants' reading comprehension over time. The results showed a significant improvement from the first to the last week of the study: from a moderate to a high level. Additionally, the results of reading motivation questionnaires found that ER positively affected participants' reading motivation, specifically increasing their reading involvement, recognition of reading, reading for grades, and compliance while maintaining the level of their dislike of reading, without negatively impacting other aspects of their reading motivation. These findings also offered several significant implications. Other valuable recommendations for future studies and the limitations of this study were also discussed.

Keywords: Extensive Reading, Reading Comprehension, Reading Motivation, Thai EFL Junior High School Students

Received: 2025-06-25; Revised: 2025-08-31; Accepted: 2505-08-31

Introduction

For students, reading represents a lifelong learning skill that may be used both inside and outside of the classroom (Habók et al., 2024). Furthermore, reading is considered to be essential for English acquisition, as it offers more opportunities for practice than speaking (Sukyingcharoenwong & Intaraprasert, 2015). Engaging and relevant reading materials are crucial to motivate students. Research emphasizes the importance of reading for second language acquisition, vocabulary development, and language proficiency (Carrell et al., 1988; Nation, 2009). Cognitive and affective processes, such as motivation and individual choice, play a role in the reading process (Hilgard, 1980; Corno, 2021). Reading activities with diverse materials inside and outside the classroom can foster enjoyable and active reading, benefiting vocabulary, spelling, and grammar (Ahmad, 2012; Carrell & Grabe, 2010; Krashen, 2003). Despite its importance, Kitjaroonchai and Aroonrua (2019) stated that Thai students have struggled with reading due to a lack of access to high-quality reading resources. Besides, limited lexical knowledge, spelling difficulties, and complex grammar rules contribute to the difficulties faced by Thai students in acquiring English proficiency (Chakorn, 2017). Inadequate teaching methods and a lack of exposure to English materials outside the classroom exacerbate these difficulties. Therefore, Thai students have been struggling with vocabulary, grammar, spelling, and speaking due to various factors such as limited vocabulary knowledge, differences in grammar rules, and a lack of practice opportunities (Sriborisutsakul, 2019; Yimprasert, 2018; Nonthapa & Ngaosuwankul, 2020). Despite the instruction, many students feel anxious and lack confidence in effectively communicating in English. However, English proficiency is considered to be crucial for success in the global community in Thailand (Chaladmanon, 2017). Yet, the English language learning situation in Thai schools and universities presents challenges.

Reading strategies that boost students' motivation and comprehension, aid in the growth of their English reading abilities, and eventually instill a love of reading are essential for solving these problems. The association between the importance of reading for second language acquisition, vocabulary development, reading comprehension, and language proficiency has been extensively researched (Oh, 2016). Cognitive and affective processes, such as motivation and individual choice, play a role in the reading process (Hilgard, 1980; Corno, 2021). Reading activities with diverse materials inside and outside the classroom can foster enjoyable and active reading, benefiting vocabulary, spelling, and grammar (Ahmad, 2012; Carrell & Grabe, 2010; Krashen, 2003). Proficiency in reading plays a crucial role for second language (L2) learners in academic settings, as it facilitates learning and task completion (Anderson, 2015; Grabe, 2009; Rosenfeld et al., 2001). Therefore, the development of L2 reading skills is a significant concern, and extensive reading (ER) has emerged as one of the highly effective approaches. ER exposes learners to meaningful input, fosters motivation, and cultivates advanced reading abilities (Day & Bamford, 1998; Grabe, 2009; Krashen, 2004, 2011). Reading holds critical value for ESL/EFL learners as it enables them to comprehend written texts, acquire knowledge, gather information, and enhance their grasp of grammar and vocabulary (Bamford & Day, 1988; Wei, 2005). At the heart of reading lies comprehension, where learners not only understand the literal meaning but also interpret the intended message of the text (Hermida, 2009). Without comprehension, the acquisition of reading skills becomes meaningless (Ameriratrini, 2017). Thus, emphasizing comprehension is vital for the development of language proficiency and overall academic success.

In conclusion, this study examines how ER influences Thai junior high school students' reading comprehension and motivation. This research will assist EFL teachers in creating successful reading lessons that inspire readers and enhance language abilities. This study employed a single-group experimental design. The purpose of the research is to compare

participants' levels of reading motivation at the beginning and end of the study using a questionnaire designed to spark that interest. (MRQ). In one experimental group, reading reports or reading diaries is used both before and after intensive reading activities to see how well students understood what they had read.

Extensive reading (ER) appears to be one of the most promising methods for enhancing students' linguistic abilities in countries like Thailand, where English literacy is significantly low. It involves students engaging in extensive and critical reading to deepen their understanding of the language and literature (Day & Bamford, 1998; Horst, 2005). Giving students the autonomy to choose their own reading materials enhances their desire to learn and their ability to comprehend required texts (Krashen, 2004). ER has proven benefits in enhancing reading comprehension skills (Aka, 2019; Bahmani & Farvadian, 2017; Nako, 2018; Shin et al., 2018; Suk, 2017). Moreover, it has been found to significantly increase students' motivation to study and learn the language (Day, 2010). By allowing students to select materials aligned with their personal interests, ER promotes a sense of ownership and initiative in their language learning journey (Mikami, 2018). ER not only exposes students to literature from various countries, but it can also be used as an instructional approach in language education (Day & Bamford, 1998). Researchers like Carrell and Carson (1997) and Harold Palmer have argued that ER prioritizes the text and contributes to its comprehension (Carrell & Carson, 1997; Palmer, cited in Carrell & Carson, 1997). In countries like Thailand, where reading is a significant concern, ER proves to be an effective strategy for enhancing linguistic proficiency (Aka, 2019; Bahmani & Farvadian, 2017; Day, 2010; Nako, 2018; Shin et al., 2018; Suk, 2017). Access to interesting and informative reading resources sparks students' interest, improves their comprehension, and enables them to apply what they have learned. As a result, numerous local, national, and international initiatives are dedicated to promoting and implementing ER as a widely recognized reading exercise worldwide.

Reading comprehension serves as a vital skill that involves understanding the psychological aspects and subtleties of a text (Buckley, 2019). It plays a crucial role in learning new vocabulary and gaining insights into various topics. According to Duke et al. (2011), reading comprehension is essential for academic and professional success. Singkum and Chinwonno (2021) emphasize the importance of grasping the complete meaning of what is read, beyond simply understanding individual words and sentences. Extensive Reading (ER) is an approach that promotes reading for pleasure using a wide range of materials to help students develop a general understanding and enjoyment of the language (Richards & Schmidt, 2010). Research indicates that ER can enhance students' reading comprehension skills. Studies by Aka (2019), Bahmani and Farvadian (2017), Nako (2018), Shin et al. (2018), and Suk (2017) have shown that allowing students to choose texts they are interested in and creating a relaxed reading environment can improve comprehension. ER fosters a lifelong love of reading and the development of healthy reading habits, ultimately improving reading comprehension (Richards & Schmidt, 2010). Renandya and Jacobs (2016) suggest that providing students with accessible reading materials can enhance learning and enjoyment. Teachers recognize the importance of motivating students to read and acknowledge that a wide selection of reader-friendly literature contributes to their pleasure and growth in reading comprehension (Dornyei, 2001; Renandya & Jacobs, 2016).

To promote regular reading and enhance comprehension, teaching strategies should prioritize enjoyment and comprehension. Motivated students typically spend significantly more time reading than their less motivated peers (Wigfield & Guthrie, 1997). Boosting students' motivation can be achieved by allowing them to choose novels they find interesting, which also makes learning English more enjoyable (Jacobs & Farrell, 2012). Reading motivation is connected to individual interests and a love for the reading process. ER enables students to select texts based on personal interest, positively influencing their second-language reading

motivation (Jacobs & Farrell, 2012; Suk, 2016; Day, 2018). Enjoyment from reading leads to higher motivation and consistent long-term reading (Suk, 2016; Day, 2018). ER resources and activities contribute to sustaining students' interest and drive to read (Jacobs & Farrell, 2012). Moreover, ER is recognized for improving literacy, fostering cross-cultural understanding, and facilitating conversation (Horst, Cobb, & Meara, 1998). In conclusion, ER not only increases motivation to read but also strengthens reading comprehension. It cultivates a lifelong reading habit and supports language acquisition by granting students the freedom to choose their reading material and providing positive reading experiences.

Questions

1. To what extent does extensive reading improve reading comprehension skills among Thai junior high school students?
2. How does extensive reading promote reading motivation among Thai junior high school students?

Objectives

1. To examine whether extensive reading can improve Thai junior high school students' reading comprehension.
2. To investigate whether extensive reading can promote Thai junior high school students' reading motivation.

Literature Reviews

Extensive reading allows EFL students to read better and to read enjoyable texts while enhancing students' reading skills and facilitating the target language at the same time (Hosseini, Nasri, & Afghari, 2017; Namaziandost, Nasri, & Rahimi Esfahni, 2019; Nuttal, 2000). Therefore, an ER program provides opportunities for students to read an unfamiliar reading text silently in a large quantity, reading at the right level and enjoyably with sufficient understanding (Day & Bamford, 1998). Moreover, many research on extensive reading has revealed many significant benefits in learning foreign language and developing reading ability. Through Elley and Mangubhai's (1983) Fiji Book Flood study, it has revealed that the control groups have better performance than the treatment groups in reading comprehension improvement when it comes to reading large quantity (Robb & Susser, 1989; Tanaka & Stapleton, 2007). Similarly, through Karlin & Romanko (2008) and Mori (2002) research, it has resulted in a significant relation between ER and reading motivation in creating increasingly positive ideas toward reading. Although ER has many benefits as mentioned above, ER seems to be difficult to conduct ER research (Grabe, 2009).

Nevertheless, numerous studies have explored the effects of extensive reading on reading comprehension and vocabulary acquisition, especially in the context of foreign language learning. For instance, a meta-analysis by Chen, Yang, and Lv (2021) found that extensive reading had a positive effect on both vocabulary development and reading comprehension among Chinese EFL learners. Similarly, Akbari and Razavi (2021) reported that extensive reading improved vocabulary development and language learning strategies among Iranian EFL learners. Whereas, extensive reading has also been shown to have a positive impact on reading motivation. Jittrapirom, Niyomsean, and Suwannatthachote (2020) found that extensive reading had a significant effect on increasing reading motivation and English proficiency among Thai EFL learners. Punsri (2018) also reported that extensive reading had a positive effect on Thai EFL learners' reading motivation and attitude. In addition, the use of extensive reading has been explored in various Asian countries, including Taiwan and Thailand. Kung (2020) found that Taiwanese college EFL learners who participated in extensive reading

programs had higher reading comprehension, vocabulary knowledge, and motivation compared to those who did not participate. Lertola and Ratana-Ubol (2018) reported that Thai university students who engaged in extensive reading showed significant improvement in reading comprehension and vocabulary knowledge.

Moreover, prior researches have checked the impacts and relationship of ER on EFL reading motivation and reading comprehension in different settings, but it is insufficient when it comes to using an extensive reading activity. Edy (2015) researched the effectiveness in improving reading comprehension through an extensive reading and the interaction between an extensive reading and reading motivation. The researcher used a quasi-factorial design with a pretest and posttest. The participant in this study is the second semester students of STAIN Curup, The English study program in the academic year 2011-2012. Their reading comprehension is measured by using multiple-choice tests and their reading motivation is measured by reading motivation questionnaire. The finding of this study from reading comprehension test is that extensive reading activities help these students improve their reading comprehension achievement whereas there is no significant interaction between their reading motivation and extensive activities.

In Thai contexts, a considerable number of studies on Thai population have demonstrated a significant and insignificant effects of extensive reading on reading comprehension and reading motivation. Even though there are some studies about Thai people do not like to spend time on reading (Ngamwittayaphong, 2010; Koonprasert, 2019), there are also many studies attempting to develop Thai students' reading skill by using ER approach. For ER and reading comprehension, starting with Pratontep & Chinwonno's (2008), it has showed that after 10 weeks, a significant improvement on Thai students has appeared trough their post mean scores in both upper-level and lower-level group. For ER and reading motivation, beginning with Srimalee & Charubusp's (2018) about the effect of using Reader's Theatre (RT) in Extensive Reading (ER) to enhance reading motivation of Thai students, it has resulted in increasing reading motivation among 38 first-year students by pre- and post- reading motivation questionnaires and a semi-structured interview. In contrast, through Hayikaleng, Nair & Krishnasamy's (2016) research on Thai students' motivation on English reading comprehension without using ER, the result has demonstrated that the participants have lower level of motivation in learning the target language. Similarly, with using ER on Thai university students' reading comprehension, the result of pretest and posttest has not showed any significant differences (Partontep, 2007). On the other hand, Uraiman (2010)'s study has showed that by engaging ER, the participants' reading comprehension and reading motivation has increased. Hence, conducting ER might has failed and succeed sometimes depending on other factors, but in Thai contexts, ER still has many angles that need to be searched and find out if ER really works other contexts and other level of participants.

In conclusion, Grabe (2009) stated many researchers have been well aware of the importance of reading motivation in target language learning and how positive reading motivation improves reading comprehension directly among language learners. Besides, there are numerous studies proved that Extensive Reading or ER is one of the most effective strategies to help students improve their English and gain reading comprehension as well as reading motivation. All studies reviewed here support the idea that extensive reading involving with EFL students' reading motivation or reading comprehension in English reading improvement. Evidences from previous studies mentioned above investigated those higher motivated readers have high opportunity to comprehend the text better than lower motivated readers. Therefore, ER is one of the spontaneous ways in second language acquisition and it is similar to the way students acquire the first language and with a variety of easy-to-read and interesting materials, students can become better readers and students are able to deal with ability to comprehend reading texts.

Research Conceptual Framework

For the purposes of the study, the following key terms are defined. Extensive Reading (ER) in this study refers to both reading inside and outside of the classroom on English language written texts that are selected according to students' own interests. As defined by Nation (2013), extensive reading involves the practice of reading English language texts both in and out of the classroom, with a focus on selecting texts based on personal interests. In addition, extensive reading has been found to be an effective way to improve language proficiency and reading comprehension skills (Day & Bamford, 2002; Krashen, 2004). It also promoted a love for reading, which can lead to lifelong learning (Mikami, 2017). By selecting texts based on their own interests, students were more likely to engage with the material and develop a love for reading (National Literacy Trust, 2019). In this current study, there were three different levels of the books for students; the third level was lower than their background knowledge, the fourth level was comparatively matched with their level, and the fifth level was higher than their background knowledge. Students read continually both in and outside of the classroom.

Methodology

Participants and setting

This study included 30 Thai junior high school students, aged between 14-16 years old, who were studying in a high school located in a province in Northeast Thailand. Participants' native language was Thai, and no participant had stayed in an English-speaking country. They have been studying English as a foreign language for 10-13 years, and were familiar with a rudimentary understanding of English grammatical rules and limited vocabulary knowledge. That is, their English proficiency was considered to be lower than the standard.

Research instruments

Two main research instruments were employed to evaluate how the ER approach affects students' comprehension and motivation toward reading. These two instruments included the reading comprehension checklist, formed as a reading report sheet, and a motivation for reading questionnaire.

1. Reading report

After completing a reading session, the participants were required to write a reading report and allowed to answer in Thai or English. Reading report sheets as the record paper were to track the participants' evidence of their understanding in reading comprehension. A reading report was utilized to provide participants a chance to demonstrate what they have learned in their own words while also reflecting a broader view of their understanding in the way they have processed and interpreted the reading material.

2. The questionnaire of reading motivation

Before and after ER implementation, each participant was asked to complete a motivation for reading questionnaire adapted from Wigfield and Guthrie (2010) with reference to the original MRQ Wigfield and Guthrie (1995). Based on the Index of Item-Objective Congruence (IOC), the items on the questionnaire were validated and evaluated by three experts. The items were scored on a 3-point scale, where +1 indicated congruence, 0 indicated uncertainty, and -1 indicated incongruence. The motivation for reading questionnaire included 53 items to investigate participants' reading motivation, and participants were mostly able to finish the questionnaire within 15-20 minutes. To measure students' motivation toward their reading, there are four different scales, ranging from 1 = very different from me to 4 = a lot like me. The motivation for the reading question was translated into the Thai language. In the field of EFL translation, the Thai version of this questionnaire was cross-checked by experts.

Data collection procedure

Before data collection, the participants were asked to do online Oxford Graded Readers Level Tests in order to make sure the book level was the right difficulty level for the participants.

The motivation of the reading questionnaire and the reading report were provided to participants in the Thai language before the ER program. The participants were first asked to do the motivation for reading questionnaire prior to the ER implementation, while the questionnaire was asked to do again after the ER program. The pre-questionnaire and post-questionnaire results were then compared to examine the participants' motivation in reading throughout the ER program. While the participants read a graded reader per week, each participant was also given six reading reports after they finished reading six graded readers.

Data analysis

To answer the first research question, the answers from open-ended literal, inferential, and critical or evaluative questions through the reading comprehension checklist formed into the reading report sheet was be transcribed, and the scores were rated and analyzed by the researcher and the interrater. By getting the appropriate mean scores, the participants' scores from the researcher and the inter-rater were calculated to determine the Mean (M) and Standard Deviation (SD). Secondly, participants took the motivation for reading questionnaire before and after ER implementation for six weeks and analyzed quantitatively. To investigate a statistical difference, a pair samples t-test were utilized to compare the data between pre-questionnaire and post-questionnaire scores. To score the questionnaire, four Likert scales used to measure participants' reading motivation towards ER, were values as follows: ranging from 1 point = very different from me, 2 points = a little different from me, 3 points = a little like me, and 4 points = a lot like me.

Result and Discussion

Result

1. To what extent does extensive reading improve reading comprehension skills among Thai junior high school students?

The data were obtained from the participants' reading reports for the six weeks since the beginning of the research study. The full score of reading comprehension questions in each reading report was 20 points according to the reading comprehension rubric, rated by the researcher and inter-rater. In each week, according to participants' reading reports, the raw scores from the researcher and the inter-rater were both calculated to determine the mean (M) and standard deviation (SD).

Furthermore, the Pearson correlation between the participants' six reading report scores from the researcher and the inter-rater was 0.963 ($p = 0.02$) which mean there was positive significant correlation between these two variables at the significance level of 0.01. The more the participants' reading report scores from the researcher increased, the more participants' reading report scores from the inter-rater increased.

The total mean score of the first week of reading graded readers was 15.6 out of 20 with SD 1.563, which represents a moderate level, whereas the total mean score of the last week was a little higher than the total mean score of the first week at 1.1 (M = 16.7, SD 2.303), which means a very high level. Results from the six reading reports from six weeks of reading extensively indicated the most participants in this study could answer the five main questions in the reading reports better than in the first week of reading. Interestingly, the mean scores of the 5th week of reading a graded reader increased with the highest mean score at 17.1 with SD 1.522. Finally, it can be said that all the participants from the first week to the last week of reading could manage to read extensively and managed to do better than the first week, when

compared to the last week; (1st week M = 15.6, SD 1.56; 6th week M = 16.7, SD 2.30); from a moderate level to a very high level, respectively.

To sum up, the findings of Research Question 1 suggested that extensive reading can significantly enhance learners' reading comprehension skills. The results showed a statistically significant positive improvement in reading comprehension for questions 1, 3, 4, and 5, which pertained to main ideas and details, sequence of events, summarizing, and drawing conclusions. However, no statistically significant difference was observed for question 2, which focused on reading for detail. Nonetheless, the majority of participants demonstrated improvement in their scores, particularly from the first to the fifth week of reading. Notably, the findings revealed that extensive reading was especially effective in improving students' comprehension skills in questions that require an understanding of the main idea and details, the sequence of events, and then a summary and conclusion. This highlighted the critical role of extensive reading in enhancing students' reading comprehension skills, particularly in the areas of questions 1, 3, 4, and 5.

Overall, both ER reading reports and the reading comprehension rubric showed that the overall reading comprehension in this ER study improved at the significance level of 0.01. It is indicated the correlation between the researcher's score and the inter-rater's score together showed the values increasing respectively. In other words, the participants' reading comprehension score from the researcher largely correlated with the participants' reading comprehension score from the inter-rater in the ER reading reports. The data from the reading reports revealed that extensive reading of the chosen materials enabled the ER effect towards participants' reading comprehension, which in turn affected their reading comprehension improvement from the first week to the last week of reading.

2. How does extensive reading promote reading motivation among Thai junior high school students?

This section explored EFL Thai junior high school students' motivation towards reading by analyzing the data obtained from the pretest and posttest motivation of reading questionnaire administered at the beginning and at the end of this research study. The participants were asked to rate a 53-item questionnaire to measure their four reading motivation variables from 'very different from me' which equals 1 point, a little different from me' for 2 points, 'a little like me' for 3 points, and 'a lot like me' for 4 points. However, items 13, 24, 32, 34, and 40 of dislikes in the field of reading are presented in different tables as dislikes are shown as negative sentiments towards some items or are considered as negative variables in this questionnaire.

The total mean score of the pretest was 2.19 with SD 0.45 which means a moderate level, whereas the posttest total mean score was a little higher than the total mean score of the pretest at 0.19 (M = 2.38, SD 0.49). Results from both pretest and posttest motivation of reading questionnaires indicated the same highest rated item, which was item 53 of the practical value (pretest = 3.13, SD 1.20; posttest = 3.20, SD 1.03). Interestingly, the mean scores of items 3 and 50 of the reading for grades value increased from 2.97 – 3.03 and 2.33 – 2.80 respectively in the posttest, which indicated that the mean score of item 3 remained at a moderate level whereas the mean score of item 50 changed from a moderate level to a high level. Furthermore,

the posttest mean scores of items 23 and 36 of the compliance value were higher than the pretest mean scores at 0.54 and 0.23 respectively; from a moderate level to a high level.

All of the motivation of reading questionnaire items were used to explore 11 variables of reading motivation which consisted of reading efficacy (items 7, 15, 21), reading challenges (items 2, 5, 8, 16, 20), reading curiosity (items 4, 14, 19, 25, 29), reading involvement (items 6, 10, 12, 22, 30, 33, 35), importance of reading (items 17 and 27), reading work avoidance (items 13, 24, 32, 40 which reversed scores because of having negative sentiments toward reading motivation), competition in reading (items 1, 9, 41, 44, 49, 52), recognition of reading (items 18, 28, 37, 43, 47), reading for grades (items 3, 38, 50, 53), social reasons for reading (items 11, 26, 31, 39, 42, 45, 48), and compliance (items 23, 36, 46, 51, and item 34 which reversed scores because of having negative sentiments toward reading motivation). A pair sample t-test was run to compare the data from the pretest and posttest of the motivation of reading questionnaires.

Moreover, the statistical differences between the pretest and posttest mean scores of the four reading motivational variables of reading motivation, namely reading involvement, recognition of reading, reading for grades, and compliance at the 0.05 level ($p<0.05$), but not for reading efficacy, reading challenges, reading curiosity, importance of reading, competition in reading, and social reasons for reading. This reveals that the participants' evaluative belief towards reading efficacy, reading challenges, reading curiosity, importance of reading, competition in reading, and social reasons for reading across two periods were at a similar baseline prior to the study. Moreover, compliance was the reading motivational variable with the highest mean scores difference.

The total mean score of the dislikes pretest was 2.27 with SD 0.36, which mean a moderate level, whereas the dislikes posttest total mean score was 0.14 higher than the pretest ($M = 2.41$, SD 0.46), which is at a moderate level. Even though the pretest and posttest mean scores are at the same level, which is a moderate level, this is considered to be good as dislikes is a negative variable, even though the posttest mean score of dislikes is a little higher than the pretest mean score. Therefore, the lower the posttest mean scores of dislikes, the better the positive effect of ER. In conclusion, the mean scores of item 13 of the posttest were slightly higher than the pretest; from a moderate level to a moderate level.

A pair sample t-test was run to compare the data from the pretest and posttest of participants' dislikes. Table 13 indicated that students' dislikes which were involved in the area of reading were statistically different at the 0.05 significance level ($p<0.05$). Therefore, the students' motivation of reading indicates significant differences between the pretest and the posttest for reading motivation, namely reading involvement, recognition of reading, reading for grades, compliance, and dislikes at the 0.05 level ($p<0.05$), but there is no difference for reading efficacy, reading challenges, reading curiosity, importance of reading, competition in reading, and social reasons for reading. Therefore, the statistical result indicated that students' motivation of reading improved as the posttest mean scores were higher than the scores from the pretest at the significance level of 0.05.

To sum up, the findings of Research Question 2 showed that six weeks of conducting ER in English affected the participants' motivation towards reading at the significance level of 0.05 since ER could increase their reading involvement, recognition of reading, reading for grades,

and compliance, and decreased their dislike of reading. They were also satisfied and had positive motivation towards reading as they could manage their motivation of reading without affecting reading efficacy, reading challenges, reading curiosity, importance of reading, competition in reading, and social reasons for reading.

Discussion

1. Improving students' reading comprehension through extensive reading activities

The present study explored the effect of extensive reading on the improvement of reading comprehension among Thai EFL junior school students in relation to their English reading skills. Firstly, the quantitative analysis first revealed that a significant positive correlation between the researcher's score and the inter-rater's score. It could be concluded that the more participants' scores that were evaluated by the researcher increased, the more their scores from the inter rater increased. Thus, the scores from the researcher and the inter-rater were consistent. Besides, the analysis of the quantitative data revealed that, following 6 weeks ER implementation, students' reading comprehension was improved. ER offers the participants the opportunity to choose their own graded readers that they prefer to read. The availability of simplified materials (graded readers) could make participants more motivated to read. These findings supported previous findings on the constructive effect of ER, which revealed that ER improved learner's reading comprehension. Therefore, it seems that ER develop Thai junior high school students' reading comprehension skills as the difficulty of reading materials were at the right level as their English proficiency. Also, the pictures in the graded readers could guide students to understand the main point of each story. These findings are consistent with previous studies that positive outcomes in terms of reading comprehension through extensive reading (Aka, 2019; Bahmani and Farvadian, 2017; Nako, 2018; Shin et al., 2018; Suk, 2017).

The current study also showed that as Thai junior high school students read more graded readers, the recurrently encounter the right difficulty of their English proficiency and the easy-to-understand pictures. As such, this could help Thai junior high school readers are incrementally able to comprehend to the story that they prefer to read. For example, the results of questions 1, which was asking about main ideas and details showed that most of the participants scored highly since the first week of ER implementation and remained the highest scores among other 4 questions in the last week. For questions 2, the question was involved with what, where, when, why of the main character and the participants' results revealed that their ability to comprehend the text. Similarly, the question 3 was about the participants' the most enjoyable part in each graded reader they have read. Even though the results of all question were improved at the end of ER course, there were some questions which included question 4 (writing summary) and 5 (drawing conclusions) that need participants' effort to think more critical than other questions demonstrated the lower score than other questions. Interestingly, rather than not answering the question 4 and 5, they started to respond by writing one word or short answers at the first week. However, they proceeded gradually over time. Overall, the results showed that students significantly develop their ability to comprehend after reading by answering the literal, inferential and critical reading comprehension from the reading report. Students may have become familiar with the questions as they read, they predicted the meaning by guessing meanings of unknown words, asking peers, and looking at pictures depend on their preferred learning styles and characters.

In conclusion, in this study, the participants were taught to select English reading materials that were appropriate for their reading comprehension abilities before reporting their final outcomes on each reading. This approach led to positive outcomes in English reading comprehension, as it allowed the participants to read for general understanding and enjoyment, resulting in smoother reading experiences (Guthrie, Wigfield, & Perencevich, 2004).

2. Influences of extensive reading on students' reading motivation

The present study investigated the effect of extensive reading on enhancing reading motivation among Thai EFL junior school students in relation to their English reading skills. The results showed that average students' attitudes towards ER were reasonably positive. Specifically, the quantitative result analysis indicated a significant increase in Thai EFL junior school students' motivation in reading toward ER. Whereas, the negative variable named dislikes in reading remained the moderate level at the end of ER implementation as the same level as the first week. These findings are consistent with previous studies that ER promotes positive feelings and promoting learner autonomy and reading enjoyment in a learning context (Hagley, 2017; Lee et al., 2015; Porkaew & Fongpaiboon, 2018; Yamashita, 2013).

Using ER to motivate students to read and change their reading attitudes is a successful strategy. Numerous research studies have noted the beneficial impacts of ER on the growth of students' attitudes about reading and their motivation to read (Hagley, 2017; Mason & Krashen, 1997; Hayashi, 1999; Day & Bamford, 1998). Furthermore, Takase (2007) research demonstrated that extensive reading boosted students' drive to read English extensively with passion, and that this feeling remained throughout the course of the entire year as they continued to read in the L2. To encourage reading enjoyment and reading independence, ER provides students access to a wide range of reading materials. By selecting the books, they prefer to read and reading outside of class at any time and place of their choosing, students are taught to take ownership of their reading. If the book is uninteresting or not what they had anticipated, they can quit reading. Additionally, after being exposed to a variety of reading materials and given training in learning strategies, students' English reading abilities significantly improve, which gives them more confidence as they continue to learn the language. Students develop their reading skills and show increased interest in books written in foreign languages (Day & Bamford, 1998; Mason & Krashen, 1997).

Nevertheless, in the current study, the reading motivation which was more outstanding than self-selected materials and the right difficulty of reading materials was an extrinsic motivation. It was when students prefer the rewards or something that influences them to learn. As the ER was presented the classroom first, some students might understand that participating ER course was involved with their grades. As a result, students develop a positive attitude toward learning and a perception of themselves as learners with the capacity to learn and regulate their own learning in the most efficient way. The following extracts derived from Thai EFL junior school students' motivation of reading questionnaire could provide evidence to support this claim:

"I have favorite subjects that I like to read." (Question 10)
"I read to learn new information about topics that interest me." (Question 19)
"I read stories about fantasy and make me believe." (Question 22)
"I like mysteries." (Question 30)

According the results of motivation of reading questionnaires, these above questions were positive signs of promoting students' reading comprehension due to self-selecting materials. These findings were at the moderate level at the pre-questionnaire and increased to the high level at the post-questionnaire. However, as it mentioned earlier, another motivational reading variable which was reading for grades also increased significantly as well.

Implementing ER instruction can offer students a valuable opportunity to enhance their reading proficiency. Students are allowed to choose for their own reading materials according to their personal interests and ability, thereby enabling them to select books that align with their individual proficiency level. They were motivated to manage their own reading time and take responsibility for their own reading outside the classroom. They gradually became active readers who enjoyed reading extensively, shifting from learning-to-read to a reading-to-learn.

The development of reading skills and competency among students is expedited when they engage in reading self-selected books, as it allows for a level of flexibility that caters to their unique needs and interests.

In conclusion, as mentioned in section 2.1.2, Day & Bamford (2002) listed ten characteristics of ER. However, Yamashita (2015) argues that the most important characteristic of ER is reading in large quantity. According to Yamashita, when students need to complete a large amount of ER materials, they should choose easy ones to read quickly and enjoyably, which will help them develop their reading fluency. Students may also try different types of materials to find the ones that they enjoy the most, leading to a sense of pleasure in reading.

New knowledge

The new empirical insights occurred in this study into the relationship between extensive reading (ER) and improvements in both reading comprehension and motivation among Thai EFL (English as a Foreign Language) students. ER also provides contextual relevance as Thai students who are not exposed to English outside of the classroom benefit greatly from the input-rich approach. Particularly in educational settings with little exposure to English, the study showed that prolonged ER greatly improves students' comprehension of texts and cultivates motivation, such as delight and interest. The results provide a culturally relevant addition to EFL teaching in Thailand by demonstrating that an input-rich technique may be successfully modified for use in contexts other than English-speaking ones. In terms of psycholinguistics, ER encourages fluency in reading and the acquisition of natural language, while in terms of affect, it lessens reading anxiety and increases learner autonomy. According to the report, ER programs can enhance national English proficiency, foster lifetime reading habits, and advance educational equity, all of which will support Thailand's social mobility and human capital development.

Figure 1: The relationship between Extensive Reading (ER), reading comprehension, and reading motivation

Recommendations

Based on the research findings, it was found that the present study provided clarification of the effects of extensive reading on Thai EFL junior high school students' both reading comprehension and reading motivation. The findings from the current study revealed that extensive reading effected Thai EFL junior high school students on improving reading comprehension in a positive influence according to the results of each student's score in their reading reports. Whereas, the results of second question research showed that extensive reading effected Thai EFL junior high school students' on enhancing reading motivation as the students' mean scores of the reading motivation also increased after the pretest questionnaire compared to the posttest questionnaire as well. These results indicated that ER can be used in EFL classroom contexts to improve the students' motivation to read. There are recommendations for applying the research results and for future research as follows:

Recommendations for Applying the Research Findings

Integrating extensive reading (ER) into the Thai classroom context is recommended for stand-alone activities or as in-class reading exercises. Reading instructors ought to develop a course of study that fosters reading proficiency in younger learners, thereby inculcating positive reading practices at the outset of their educational journey. In addition, it is recommended that students be offered a variety of graded readers to promote their active involvement in the reading process and sustain their motivation to read. It is recommended that, alongside extensive reading (ER), student reading strategies should also be encouraged to enhance students' learning outcomes. The proposed approach would facilitate the students in establishing a specific objective and devising a strategy to achieve it before engaging in the reading process. Additionally, the students could assess their comprehension by implementing diverse strategies. The students can assess their own performance by analyzing their reading and recognizing the techniques that have led to their achievements or failures.

Additionally, this investigation indicates that the success of extensive reading (ER) primarily depends on the guidance provided by educators. It is recommended that the teacher provide guidance to students during the experiential learning process. As an illustration, it is recommended that educators maintain a comprehensive log of their pupils' reading advancements and their responses to the literary materials. It is recommended that educators promote extensive reading among their students and tailor the ER activity to their individual proficiency levels to optimize its advantages. One potential strategy for educators is to motivate advanced-level learners to select and peruse marginally more complex texts than their current English language proficiency level. This approach can serve as a means of stimulating intellectual growth and development among these students.

Finally, it is recommended that educators develop an active learning environment that fosters student engagement and encourages boosted reading habits. Implementing collaborative group discussions that enable students to share and discuss their reading experiences can help achieve it. Students with lower proficiency levels will require additional assistance from their instructors in reading tactics and encouragement. The students could begin their reading journey with books that align with their current proficiency level and gradually progress to more challenging texts as their language competence develops over the course of the semester. This measure will guarantee that the students perceive reading as a pleasurable pursuit rather than a cumbersome obligation. Students' motivation to read in their second language can be improved by offering them captivating materials that are appropriately challenging (Hidi & Renninger, 2006).

Recommendations for Future Research

For future studies, it is recommended to expand the participant pool and consider other locations within Thailand, such as the north, east, and south regions. Besides, the participants in this current study showed homogeneity in terms of to their educational background, age,

academic language exposure, and level of language proficiency. In addition, the size of the sample was limited. Therefore, it is possible that the generalizability of these findings may be limited. Further studies could potentially include diverse groups or a larger population of pupils to enhance the generalizability of the findings. The current study was carried out within the context of a junior high school environment over a short amount of time. Thus, the assessment of the long-term impact of ER instruction remains inconclusive. Future studies could consider examining the effect of ER instruction across diverse reading classes, involving students from alternative secondary schools, and extending the duration of the teaching intervention to encompass a complete academic year in order to evaluate the prospective educational benefits of ER more comprehensively. The present study exclusively concentrated on the English language reading proficiencies of students. Hence, forthcoming research endeavors may consider exploring additional English competencies, such as conversational fluency or writing proficiency.

References

Aka, N. (2019). *The role of extensive reading in promoting reading comprehension*. *Reading in a Foreign Language*, **31**(1), 1–22.

Bahmani, M., & Farvadian, M. (2017). *The effect of extensive reading on EFL learners' reading comprehension and motivation*. *International Journal of Research Studies in Language Learning*, **6**(1), 49–60.

Bamford, J., & Day, R. R. (1988). *Extensive reading in the second language classroom*. *RELC Journal*, **19**(1), 1–24.

Buckley, K. (2019). *Reading comprehension and psychological insight: A cognitive approach*. New York: Academic Press.

Carrell, P. L., & Carson, J. G. (1997). *Extensive and intensive reading in an EAP setting*. *English for Specific Purposes*, **16**(1), 47–60.

Carrell, P. L., Devine, J., & Eskey, D. E. (1988). *Interactive approaches to second language reading*. Cambridge University Press.

Carrell, P. L., & Grabe, W. (2010). *Reading in second language classrooms*. Routledge.

Chakorn, O. (2017). *Issues in Thai students' English reading proficiency*. *Language Education in Asia*, **8**(1), 45–60.

Chaladmanon, P. (2017). *The importance of English proficiency in the Thai education system*. *Asian Englishes*, **19**(2), 131–145.

Corno, L. (2021). *Work habits and self-regulated learning: Helping students manage their own behavior and learning*. Routledge.

Day, R. R. (2010). *Extensive reading: Encouraging fluency in reading*. *English Teaching Forum*, **48**(1), 2–11.

Day, R. R. (2018). *Creating a culture of extensive reading in a school setting*. *Reading in a Foreign Language*, **30**(2), 301–317.

Day, R. R., & Bamford, J. (1998). *Extensive reading in the second language classroom*. Cambridge University Press.

Dornyei, Z. (2001). *Motivational strategies in the language classroom*. Cambridge University Press.

Duke, N. K., Pearson, P. D., Strachan, S. L., & Billman, A. K. (2011). *Essential elements of fostering and teaching reading comprehension*. In S. J. Samuels & A. E. Farstrup (Eds.), *What research has to say about reading instruction* (4th ed., pp. 51–93). International Reading Association.

Grabe, W. (2009). *Reading in a second language: Moving from theory to practice*. Cambridge University Press.

Habók, A., Magyar, A., & Molnár, E. (2024). *The role of reading strategies in developing lifelong learning skills*. *Journal of Language and Learning*, **35**(1), 20–38.

Hermida, J. (2009). *The importance of teaching academic reading skills in first-year university courses*. *The International Journal of Research and Review*, **3**(2), 20–30.

Hilgard, E. R. (1980). *The trilogy of mind: Cognition, affection, and conation*. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, **16**(2), 107–117.

Horst, M. (2005). *Learning L2 vocabulary through extensive reading: A measurement study*. *Canadian Modern Language Review*, **61**(3), 355–382.

Horst, M., Cobb, T., & Meara, P. (1998). *Beyond a clockwork orange: Acquiring second language vocabulary through reading*. *Reading in a Foreign Language*, **11**(2), 207–223.

Jacobs, G. M., & Farrell, T. S. C. (2012). *Teachers sourcebook for extensive reading*. TESOL Press.

Kitjaroonchai, N., & Aroonrua, C. (2019). *An investigation of extensive reading in Thai EFL contexts*. *English Language Teaching*, **12**(7), 1–14.

Krashen, S. D. (2003). *Explorations in language acquisition and use*. Heinemann.

Krashen, S. D. (2004). *The power of reading: Insights from the research* (2nd ed.). Heinemann.

Krashen, S. D. (2011). *Free voluntary reading*. *Santa Barbara: Libraries Unlimited*.

Mikami, A. (2018). *Extensive reading and its effects on motivation and reading comprehension in the EFL context*. *Asian EFL Journal*, **20**(12), 147–169.

Nako, T. (2018). *The impact of extensive reading on Japanese EFL students' reading proficiency*. *Asian Journal of Applied Linguistics*, **5**(2), 114–126.

Nation, I. S. P. (2009). *Teaching ESL/EFL reading and writing*. Routledge.

Nonthapa, P., & Ngaosuwankul, P. (2020). *Challenges in English reading faced by Thai secondary students*. *Journal of Education*, **12**(3), 41–56.

Oh, S. Y. (2016). *The effects of extensive reading on reading comprehension and vocabulary acquisition*. *Reading in a Foreign Language*, **28**(2), 193–212.

Renandya, W. A., & Jacobs, G. M. (2016). *Extensive reading and listening in the L2 classroom*. *International Journal of Foreign Language Teaching*, **11**(1), 12–16.

Richards, J. C., & Schmidt, R. (2010). *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics* (4th ed.). Longman.

Rosenfeld, M., Leung, S., & Oltman, P. K. (2001). *The reading, writing, speaking, and listening tasks important for academic success at the undergraduate and graduate levels*. *ETS Research Report Series*, **2001**(2), i–65.

Shin, K., Chon, Y., & Kim, H. (2018). *Effects of extensive reading on Korean EFL university students' reading comprehension and reading rate*. *Reading in a Foreign Language*, **30**(1), 1–20.

Singkum, P., & Chinwonno, A. (2021). *Reading comprehension strategies in Thai EFL classrooms*. *Journal of English Studies*, **16**(2), 50–68.

Sriborisutsakul, P. (2019). *English learning challenges among Thai high school students*. *Language Education in Asia*, **10**(1), 61–78.

Suk, N. (2016). *The effects of extensive reading on reading comprehension, reading rate, and vocabulary acquisition*. *Reading Research Quarterly*, **51**(1), 73–89.

Suk, N. (2017). *The influence of extensive reading on EFL learners' reading rates and reading comprehension*. *Reading in a Foreign Language*, **29**(1), 96–117.

Sukyingcharoenwong, A., & Intaraprasert, C. (2015). *Reading habits and attitudes among Thai university EFL students*. *English Language Teaching*, **8**(10), 1–12.

Wei, Y. (2005). *The role of reading in language learning*. *Asian EFL Journal*, **7**(3), 98–111.

Wigfield, A., & Guthrie, J. T. (1997). *Relations of children's motivation for reading to the amount and breadth of their reading*. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), 420–432.

Integrated Learning Management on the Topic "Phueksa Pasi" to Promote Community Innovator Skills of Grade 1 Students at Ban Noen Sawang Community School 15, Wang Thong District, Phitsanulok Province

Nongluck Jaichalad[1]*, Kulda Yakham [2], Nopparat Charoensil[3], Thananun Charoensil[4], Phanpaporn Sumritphotong[5], and Sriprapa Hongton[6]

1 Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
2 Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
3 Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
4 Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
5 Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
6 Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
* *Corresponding author. E-mail: nongluckj63@nu.ac.th*

Abstract

This research aimed to: 1) study the effectiveness of the integrated learning management plan on the topic "Tax Plants" (Phueksa Phasi), 2) compare students' community innovator skills before and after learning through the integrated approach, and 3) examine the satisfaction of Grade 1 students toward the integrated learning on the topic "Tax Plants." The sample group consisted of 20 Grade 1 students from Ban Noen Sawang Community School 15 in the first semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included: 1) an integrated learning management plan consisting of 10 lesson plans over a total of 20 hours, 2) a community innovator skills assessment, and 3) a satisfaction questionnaire with 10 items. The research findings revealed that: 1) The integrated learning management plan on the topic Tax Plants achieved the effectiveness criterion of 80/80. 2) Students' community innovator skills after participating in the integrated learning activities were significantly higher than the 70 percent criterion at the .01 level of statistical significance, supporting the research hypothesis. 3) The overall satisfaction of the students with the integrated learning was at a high level. These findings indicate that the integrated learning management approach on the topic of Tax Plants is effective in enhancing community innovation skills among primary students and contributes to a high level of learner satisfaction.

Keywords: Integrated Learning Activities, Phueksa Pasi, Community Innovator

Received: 2025-06-11; Revised: 2025-07-1; Accepted: 2505-08-31

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

นงลักษณ์ ใจฉลาด[1*], กุลดา ยะคำ[2], นพรัตน์ เจริญสิน[3], ธนนันท์ เจริญสิน[4], พรรณปภรณ์ สัมฤทธิ์โพธิ์ทอง[5] และศรีประภา ฮองต้น[6]

1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
3 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
4 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
5 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
6 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
* *Corresponding author. E-mail: nongluckj63@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่อง พฤกษาพาสี 2) เปรียบเทียบความเป็นนวัตกรรมชุมชนก่อนและหลังเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน รวม 20 ชั่วโมง 2) แบบประเมินความเป็นนวัตกรชุมชน 3) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี จำนวน 10 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะความเป็นนวัตกรชุมชน หลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่าหลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ นักเรียนมีทักษะความเป็นนวัตกรสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี พบว่าในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบบูรณาการ, พฤกษาพาสี, นวัตกรชุมชน

บทนำ

ในปัจจุบัน แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยเฉพาะด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม UNEP (2021) แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่มนุษย์กำลังเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในการผลิตสินค้าเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ (2564)

ในด้านการศึกษา ศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย นักเรียนยังคงขาดแคลนอุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียนหรือสีระบาย ซึ่งมีราคาแพงและบางครั้งมีส่วนผสมของสารเคมีที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดุษฎีนิพนธ์เรื่องการสร้างสรรค์สีเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประยุกต์สู่การออกแบบ (กันยาพร กุณฑลเสพย์ และคณะ, 2564) การผลิตสีจากวัตถุดิบธรรมชาติที่ปลอดภัยและยั่งยืนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการแก้ไขปัญหานี้ หนึ่งในทรัพยากรที่มีอยู่มากในชุมชนท้องถิ่นไทยคือวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น เปลือกไข่ เศษฟักทอง เศษแครอท ใบเตย และเปลือกแก้วมังกร ซึ่งมีศักยภาพในการนำมาใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตสี อย่างไรก็ตาม วัตถุดิบเหล่านี้ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ TCDC Material (2023) เด็กนักเรียนในหลายพื้นที่ของประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาขาดแคลนสีและอุปกรณ์ศิลปะ ทำให้พัฒนาการทางศิลปะของเด็กถูกจำกัด ทั้งนี้ สีที่มีจำหน่ายในท้องตลาดส่วนใหญ่เป็นสีที่มีสารเคมีที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น ปัญหาการแพ้หรือการระคายเคือง Thakur et al (2022)

การศึกษาและพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนักเรียนในชุมชนผ่านการผลิตสีเทียนจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น พัฒนากระบวนการผลิตสีเทียนธรรมชาติให้เด็กสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์และทักษะการเป็นนวัตกรชุมชนที่สามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง เพื่อศึกษาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง เพื่อเปรียบเทียบความเป็นนวัตกรรมชุมชนก่อนและหลังเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนและศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี

จากเหตุผลดังกล่าว การส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชน ทำให้เด็กเรียนรู้การใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่า สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัว ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นนวัตกรรมชุมชนก่อนและหลังเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง

3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

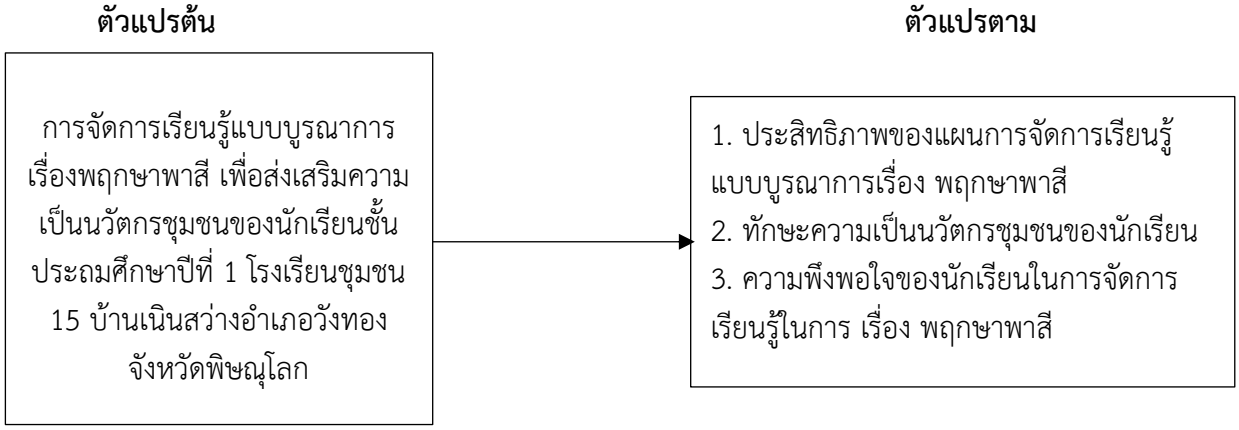
2. ผลการเปรียบเทียบทักษะความเป็นนวัตกรชุมชน หลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่างผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากหลายศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง (Jacobs, 1989; สุวิมล ว่องวาณิช, 2543) การเรียนรู้รูปแบบนี้มีจุดเด่นคือการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงประเด็นจากหลายกลุ่มสาระ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายในบริบทของตนเอง เมื่อผสานแนวคิดนี้เข้ากับ "ความเป็นนวัตกรชุมชน" ซึ่งหมายถึงบุคคลที่สามารถคิดค้น พัฒนา และลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การจัดการเรียนรู้จึงไม่ได้จำกัดอยู่ในห้องเรียนอีกต่อไป แต่ขยายขอบเขตสู่ชุมชนจริง ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยบริบท ปัญหา และทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้สร้างนวัตกรรมได้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่างอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่อง พฤกษาพาสี ทักษะความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ในการ เรื่อง พฤกษาพาสี ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน (One Shot Case Study) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 357 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี แบบประเมินความเป็นนวัตกรชุมชน และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 20 ชั่วโมง

4. หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 10 แผนแล้ว ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกันกับก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ

5. นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยแบบบูรณาการ

6. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นนวัตกร และแบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมาวิเคราะห์ผลด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และคำนวณค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)

2. เปรียบเทียบทักษะความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้สถิติ one sample t-test

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. การหาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 คำนวณจากสูตร E1/E2

3. การเปรียบเทียบทักษะความเป็นนวัตกรของนักเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ one sample t-test

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ active learning สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ให้ได้ตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ (E1/E2)
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	20	100	868	86.87	82.30	82.30
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	20	20	320	32	85.75	85.75

จากตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)เท่ากับ 82.30 และประสิทธิภาพของกระบวนการ (E2) เท่ากับ 85.75 ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบ active learning สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 82.30/85.75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบความเป็นนวัตกรรมชุมชนก่อนและหลังเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง

2.1 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะความเป็นนวัตกรของนักเรียนที่ได้รับจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และเปรียบเทียบเปรียบเทียบความเป็นนวัตกรรมชุมชนก่อนและหลังเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง ดังแสดงในตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะความเป็นนวัตกร

ทักษะความเป็นนวัตกร	วิธีการจัดการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.
การเชื่อมโยง	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	2.44	0.51
การตั้งคำถาม	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	2.64	0.49
การสังเกต	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	2.64	0.49
การทดลอง	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	2.68	0.48
การสร้างเครือข่าย	การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	2.56	0.51

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีค่าเฉลี่ยทักษะการทดลองสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 2.68, S.D.= 0.48) รองลงมาคือทักษะการตั้งคำถามและทักษะการสังเกตมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ = 2.64, S.D.= 0.49) ทักษะการสร้างเครือข่าย ($\bar{x}$ = 2.56, S.D.= 0.51) และ ทักษะการเชื่อมโยง ($\bar{x}$ = 2.44, S.D.= 0.51) ตามลำดับ

2.2 ผลการเปรียบเทียบความเป็นนวัตกรรมชุมชนก่อนและหลังเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่าง หลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะความเป็นนวัตกร หลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ใช้การวิเคราะห์สถิติแบบ one sample t-test ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทักษะความเป็นนวัตกรของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ทักษะความเป็นนวัตกร	t	df	P (2-tailed)	70 % Confidence Interval of the Difference		
				Mean Difference	Lower	Upper
การเชื่อมโยง	3.56**	24	.003	.3500	.2327	.4473
การตั้งคำถาม	5.511**	24	.<.001	.5400	.4362	.6438
การสังเกต	5.511**	24	.<.001	.5400	.4362	.6438
การทดลอง	6.091**	24	.<.001	.5800	.4791	.6809
การสร้างเครือข่าย	4.540**	24	.<.001	.4600	.3527	.5673

จากตารางที่ 3 พบว่าหลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยภาพรวมนักเรียนมีทักษะความเป็นนวัตกรสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 5.043, p=.001) โดยแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้ การเชื่อมโยง (t = 3.356, p=.003) การตั้งคำถาม (t = 5.511, p=<.001) การสังเกต (t = 5.511, p=<.001)การทดลอง (t = 6.091, p=<.001) และการสร้างเครือข่าย (1 = 4,540, p=<.001) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ครูแจ้งวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
2	ครูนำเข้าสู่บทเรียนจากความสงสัยและ ความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความอยากเรียน อยากรู้ และอยากหาคำตอบ	4.40	0.50	มาก
3	ครูเปิดโอกาสให้ฉันตั้งคำถามในสิ่งที่ฉันสงสัยด้วยตนเอง	4.24	0.44	มาก
4	ครูให้ฉันลงมือค้นหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง	4.20	0.76	มาก
5	ครูคอยให้คำปรึกษาหรือชี้แนะในระหว่างทำกิจกรรม	3.52	0.51	มาก
6	ครูตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ฉันหาคำตอบด้วยตนเอง	3.64	0.64	มาก

ที่	ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
7	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.24	0.66	มาก
8	ครูไม่แสดงความคิดเห็นหรือถามแทรกในระหว่างที่นักเรียนนำเสนอผลงาน	4.96	0.20	มากที่สุด
9	ครูรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน	4.20	0.65	มาก
10	ครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วยให้ฉันเข้าใจเนื้อหามากขึ้น	3.60	0.50	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.16	0.78	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D.= 0.78) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสูงสุดคือ ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ($\bar{X}$= 5.00, S.D.= 0.00) รองลงมาคือครูไม่แสดงความคิดเห็นหรือถามแทรกในระหว่างที่นักเรียนนำเสนอผลงานและครูวัดประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.96, S.D.= 0.20) และกิจกรรมการเรียนรู้ของครูช่วยส่งเสริมให้ฉันมีทักษะการทดลองที่ถูกต้องและเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.84, S.D.= 0.37)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. ผลการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง พฤกษาพาสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)เท่ากับ 82.30 และประสิทธิภาพของกระบวนการ (E2) เท่ากับ 85.75 ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้แนวทาง Active Learning สามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2564) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ได้ดีขึ้น อีกทั้ง อมรรัตน์ วงษ์วิไล (2565) ยังชี้ให้เห็นว่าแนวทางการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มุ่งเน้นกิจกรรมเชิงปฏิบัติ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการส่งผลต่อทักษะความเป็นนวัตกรรมชุมชน ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะความเป็นนวัตกร หลังการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ใช้การวิเคราะห์สถิติแบบ one sample t-test พบว่าหลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ นักเรียนมีทักษะความเป็นนวัตกรสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา อินทรปัญญา (2566) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถามและทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของนวัตกรรม นอกจากนี้ สุนิสา ศรีวัฒนพงศ์ (2565) ยังสนับสนุนว่าการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ ทดลอง และทำงานร่วมกับผู้อื่นจะช่วยส่งเสริมให้เกิดแนวคิดเชิงนวัตกรรมที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในอนาคตได้

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ในภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, SD = 0.78) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสูงสุด คือ ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ($\bar{X}$ = 5.00, SD = 0.00) รองลงมาคือครูไม่แสดงความคิดเห็นหรือถามแทรกในระหว่างที่นักเรียนนำเสนอผลงานและครูวัดประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.96, SD = 0.20) และกิจกรรมการเรียนรู้ของครูช่วยส่งเสริมให้ฉันมีทักษะการทดลองที่ถูกต้องและเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.84, SD = 0.37) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของณัฐธิดา พิริยะกุล (2564, น. 134) ที่พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความพึงพอใจสูง เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ช่วยให้พวกเขาเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้นและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ปาริชาติ วัฒนสุข (2566, น. 101) ยังระบุว่าการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความพึงพอใจของนักเรียน

โดยสรุป ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และทักษะความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมความพึงพอใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิด “โมเดลการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนานวัตกรชุมชนในระดับปฐมวัย” ซึ่งเป็นกรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการลงมือปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในบริบทของทรัพยากรธรรมชาติและการสร้างสรรค์จากพืชให้สี (พฤกษาพาสี) โมเดลนี้แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมทางการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากเทคโนโลยีสมัยใหม่เพียงอย่างเดียว แต่อาจเติบโตจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างมีพลัง

องค์ประกอบของโมเดล “นวัตกรชุมชนตัวน้อย” ได้แก่

1. การสำรวจทรัพยากรในชุมชน (*Surveillance of Community Resources)* เด็กเริ่มต้นด้วยการออกไปสำรวจวัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น ผัก ผลไม้ ดอกไม้ หรือเปลือกพืช เพื่อจุดประกายความสนใจและความรู้สึกเชื่อมโยงกับทรัพยากรรอบตัว

2. การสังเกตลักษณะของพืชที่ให้สี (*Observation of Color-Producing Plants)* นักเรียนฝึกการสังเกตอย่างใกล้ชิด ทั้งสี กลิ่น และสัมผัส พร้อมเรียนรู้เรื่องปฏิกิริยาทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง

3. การทดลองสกัดสี (*Experimentation with Dye Extraction)* ผู้เรียนทดลองสกัดสีจากวัตถุดิบที่เลือก โดยใช้วิธีการง่าย ๆ เช่น การต้ม การบด หรือการหมัก

4. การทดลองวาดภาพ (*Experimentation with Drawing)* เมื่อนำสีที่ได้มาใช้วาดภาพหรือสร้างสรรค์ผลงาน นักเรียนจะฝึกใช้จินตนาการและทักษะการออกแบบ

5. การนำเสนอผลงาน (*Presentation of Work)* นักเรียนได้นำเสนอผลงานที่ตนสร้างขึ้นต่อเพื่อนและครู ฝึกการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดล “นวัตกรชุมชนตัวน้อย”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพฤกษาพาสี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชน 15 บ้านเนินสว่างอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลกมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่อง “พฤกษาพาสี” มีประสิทธิภาพและสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะความเป็นนวัตกรชุมชนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง มีความหลากหลาย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ควรมีการพัฒนาและต่อยอดแผนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ให้ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อส่งเสริมทักษะด้านนวัตกรรมของนักเรียนในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบด้าน

2. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับมาก โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ควรปรับปรุงเนื้อหาของกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนมากขึ้น เช่น การออกแบบกิจกรรมในรูปแบบที่แตกต่างกันตามระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือสื่อการเรียนรู้แบบอินเตอร์แอคทีฟ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างกันได้ เช่น ในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการเรียนรู้

2. ควรศึกษาการพัฒนาทักษะความเป็นนวัตกรชุมชนของนักเรียนผ่านการเรียนรู้แบบโครงงานหรือการเรียนรู้จากปัญหา (*Problem-Based Learning)* เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปต่อยอดและสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมที่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งจะช่วยปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในทรัพยากรและองค์ความรู้ในท้องถิ่นของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (21 มิถุนายน 2567). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย*. https://www.pcd.go.th

กันยาพร กุณฑลเสพย์, เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง และซังฮี คิม. (2560). การสร้างสรรค์สีเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประยุกต์สู่การออกแบบ. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *9*(2), 314-332.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณัฐธิดา พิริยะกุล. (2564). การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับประถมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, *12*(2), 134.

ปาริชาติ วัฒนสุข. (2566). ผลกระทบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*, *8*(1), 101.

สุนิสา ศรีวัฒนพงศ์. (2565). กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา. *วารสารการศึกษานวัตกรรม*, *10*(3), 89.

สุพัตรา อินทรปัญญา. (2566). *ทักษะความเป็นนวัตกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาในระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2543). *การวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนานวัตกรชุมชน*. กรุงเทพฯ: สกศ.

อมรรัตน์ วงษ์วิไล. (2565). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Jacobs, H. H. (1989). *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*. Alexandria, VA: ASCD.

Thakur, V. K., Thakur, M. K., & Gupta, R. K. (2022). Natural fiber–based polymer composites: Recent advancements and applications. *International Journal of Polymer Analysis and Characterization, 27*(2), 95.

TCDC Material. (2023). *สีเทียนจากวัสดุธรรมชาติ.* https://www.tcdcmaterial.com/th/material/13/other-/info/MI01017-01

United Nations Environment Programme. (2021). *Emissions Gap Report 2021*. https://www.unep.org/emissions-gap-report-2021

Consumer Opinions on Brand Image Affecting Purchase Decisions for Bottled Drinking Water in Mueang District, Khon Kaen Province

Areerat Phuthamma[1], Weerayut Ratchatawetchakul[2]*, Yaothida Rattanaphonsaen[3] & Norachai Sornsai[4]

1 *Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University*
2 *Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University*
3 *Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University*
4 Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University
* *Corresponding author. E-mail: ratchatawetchakul.wee@gmail.com*

Abstract

Consumer product purchase decisions today are complex and influenced by various factors, especially in highly competitive markets like bottled drinking water. Therefore, brand image is a crucial element impacting purchasing behavior. This research aimed to 1) study the level of consumer opinions on brand image influencing bottled drinking water purchase decisions, and 2) compare the differences in opinions on brand image influencing bottled drinking water purchase decisions, classified by demographic characteristics. A quantitative research methodology was employed. The sample group consisted of 216 bottled drinking water consumers in Mueang District, Khon Kaen Province. A questionnaire was used as the research instrument, with a reliability of 0.891. The statistics used included mean, standard deviation, T-test, and F-test. The research findings revealed that 1) overall opinions on brand image influencing bottled drinking water purchase decisions were at the highest level, and 2) opinions on brand image influencing bottled drinking water purchase decisions, classified by gender, age, and average monthly income, differed significantly at the 0.05 level. Key findings from the research include: 1) Females place more importance on the benefits of bottled drinking water than males; 2) Consumers aged over 50 years place less importance on brand value than younger age groups; and 3) Consumers with an average monthly income over 45,001 Baht place more importance on the attributes and benefits of bottled drinking water than other income groups.

Keywords: Brand Image, Purchase Decision, Bottled Drinking Water

Received: 2025-07-8; Revised: 2025-08-31; Accepted: 2505-08-31

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 4
(กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

อารีรัตน์ ภูธรรมะ[1], วีระยุทธ รัชตเวชกุล[2*], เยาว์ธิดา รัตนพลแสน[3], และนรชัย สอนใส[4]

1 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
2 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
3 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
4 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
* *Corresponding author. E-mail: ratchatawetchakul.wee@gmail.com*

บทคัดย่อ

การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคในปัจจุบันมีความซับซ้อนและมีอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดที่มีการแข่งขันสูงอย่างตลาดน้ำดื่มบรรจุขวด ดังนั้นภาพลักษณ์ตราสินค้าจึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด และ 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 216 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.891 สถิติที่ใช้ ได้แก่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ T-test และ F-test ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามเพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นัยข้อค้นพบจากการวิจัย ได้แก่ 1) เพศหญิงให้ความสำคัญกับคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดมากกว่าเพศชาย 2) ผู้บริโภคสูงอายุที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ให้ความสำคัญกับคุณค่าของตราสินค้าน้อยกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า และ 3) ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 45,001 บาท ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติและคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดมากกว่ากลุ่มรายได้อื่น ๆ

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์ตราสินค้า, การตัดสินใจซื้อ, น้ำดื่มบรรจุขวด

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นได้ส่งผลให้ตลาดน้ำดื่มบรรจุขวดมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ผู้บริโภคยุคใหม่มีความตระหนักถึงคุณภาพ ความสะอาด และความปลอดภัยของน้ำดื่มมากขึ้น ทำให้แบรนด์ต่าง ๆ ต้องปรับกลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายเหล่านี้ ในขณะเดียวกัน ภาพลักษณ์ตราสินค้าของน้ำดื่มบรรจุขวดไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงคุณภาพของน้ำเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ความน่าเชื่อถือของแบรนด์ และการเชื่อมโยงกับคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (Smith et al., 2022)

การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดที่มีการแข่งขันสูงอย่างตลาดน้ำดื่มบรรจุขวด ภาพลักษณ์ตราสินค้าเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคและพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ดีไม่เพียงแต่สร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความภักดีของผู้บริโภคและเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด ในบริบทของน้ำดื่มบรรจุขวด ผู้บริโภคไม่ได้มองหาเพียงแค่ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านความกระหายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณค่าและคุณประโยชน์เพิ่มเติมที่แบรนด์นำเสนอ ซึ่งสะท้อนถึงการเลือกที่มีเหตุผลและอารมณ์ร่วม จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ตราสินค้า พบว่า ในกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ตราสินค้า ดังเช่น ผลการศึกษางานวิจัยของ วิรานนท์ ตุ้มสูงเนิน (2564) ศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำดื่มบรรจุขวด ในร้านสะดวกซื้อ A ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านชื่อเสียงตราสินค้ามีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะในขั้นตอนด้านการรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ต่อมาพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านเครื่องหมายตราสินค้ามีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อด้านการรับรู้ความต้องการและพฤติกรรมภายหลังการซื้อ นอกจากนั้นยังพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านเครื่องหมายรับรองคุณภาพสินค้ามีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะในขั้นตอนด้านการรับรู้ความต้องการ การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ในทำนองเดียวกัน การศึกษาของ วิไลลักษณ์ แก้วมา (2566) พบว่า ผู้บริโภคในเขตเมืองมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดจากแบรนด์ที่มีภาพลักษณ์ด้านสุขภาพและความยั่งยืนที่ชัดเจน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าสามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติ (Isoraite, 2018) ได้แก่ 1) มิติคุณสมบัติ เป็นลักษณะเด่นทางกายภาพและคุณลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ เช่น คุณภาพของน้ำ มาตรฐานการผลิต เป็นต้น 2) คุณประโยชน์ เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคได้รับจากการใช้ผลิตภัณฑ์ เช่น ความสะดวกสบาย การช่วยให้สดชื่น เป็นต้น 3) คุณค่า เป็นสิ่งสะท้อนถึงความเชื่อและคุณธรรมที่แบรนด์ยึดถือ เช่น การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การรับผิดชอบสังคม ความยั่งยืน เป็นต้น 4) บุคลิกภาพของตราสินค้า เป็นลักษณะของสินค้าที่คล้ายบุคลิกภาพของมนุษย์ที่ผู้บริโภคเชื่อมโยงกับแบรนด์ เช่น ความทันสมัย ความหรูหรา ความใส่ใจสุขภาพ เป็นต้น การทำความเข้าใจมิติเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมน้ำดื่มบรรจุขวดสามารถวางแผนกลยุทธ์การตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Kotler & Keller, 2024)

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่ทำการสำรวจเบื้องต้นของคณะผู้วิจัย พบว่า ในปัจจุบันผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ มีทางเลือกในการซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดเพิ่มขึ้นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นแบรนด์น้ำดื่มที่เป็นที่รู้จักในระดับประเทศสามารถซื้อหาได้จากร้านสะดวกซื้อทั่วไปหรือแบรนด์ท้องถิ่นที่ผู้ประกอบการรายย่อยเป็นผู้ผลิต และด้วยการแข่งขันที่สูงขึ้นนี้ทำให้ผู้ประกอบการในทุกระดับจำเป็นต้องเข้าใจถึงปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในพื้นที่อย่างลึกซึ้ง แม้จะมีการเติบโตของตลาดและทางเลือกที่หลากหลาย แต่ยังไม่ชัดเจนว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าในมิติต่าง ๆ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นอย่างไร และลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันของผู้บริโภคส่งผลให้ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตัดสินใจซื้อแตกต่างกันหรือไม่ ข้อมูลเชิงลึกนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสื่อสารทางการตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดท้องถิ่นและระดับประเทศต่อไป

จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและวางแผนพัฒนาทางการตลาดในการประกอบธุรกิจให้มีความเหมาะสมกับสภาวะทางการตลาดในปัจจุบัน เพื่อที่จะสามารถนำไปพัฒนาการกำหนดกลยุทธ์ ทางการตลาดให้แก่องค์กรต่อไปในอนาคต และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากยิ่งขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจในตลาดที่มีการแข่งขันสูงในปัจจุบัน

คำถามการวิจัย

1. ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับใด
2. ความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดระหว่างกลุ่มผู้บริโภคจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด อยู่ในระดับสูง
2. ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image)

ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) เป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารการตลาดที่สะท้อนถึงการรับรู้ความคิด และความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าใดตราสินค้าหนึ่ง ภาพลักษณ์ตราสินค้าไม่ได้เป็นเพียงแค่ภาพภายนอกที่แบรนด์นำเสนอ แต่เป็นการตีความของผู้บริโภคที่เกิดจากการประมวลผลข้อมูล ประสบการณ์และการรับรู้จากช่องทางต่าง ๆ ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่แข็งแกร่งและเป็นบวกจะช่วยสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ เพิ่มความภักดีของผู้บริโภค และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อในที่สุด (Kotler & Keller, 2024)

การศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้ามักถูกแบ่งออกเป็นมิติต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภค โดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 มิติหลัก ดังนี้ (Isoraite, 2018)

(1) ด้านคุณสมบัติ (Brand Attributes) เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของบริษัท ทั้งนี้ ตราสินค้า สามารถเป็นตัววัดมูลค่าตัวสินค้า ถึงแม้ว่าสินค้าและบริการนั้นจะเป็นสินค้าและบริการประเภทเดียวกัน การสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้าสามารถสร้างความแตกต่างและสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดได้

(2) คุณประโยชน์ (Brand Benefits) เป็นคุณประโยชน์ที่มีอยู่ของผลิตภัณฑ์ เป็นไปเพื่อตอบสนองคุณสมบัติตามหน้าที่และคุณประโยชน์ทางอารมณ์ เช่น ความทนทาน หน้าที่การใช้งาน หรือคุณสมบัติทางด้านราคา เป็นต้น

(3) คุณค่า (Brand Values) เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติที่ผู้เมื่อผู้บริโภคมีการใช้แล้วเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสินค้านั้น ๆ คุณค่าของผู้ผลิต เช่น การขับรถยนต์หรู จะช่วยสร้างเกียรติภูมิและความภาคภูมิใจ เป็นต้น

(4) บุคลิกภาพของตราสินค้า (Brand Personality) เป็นลักษณะที่บ่งบอกและชี้ให้เห็นถึงประเภทของผู้บริโภคที่ซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีทั้งส่วนที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น ประสิทธิภาพ ความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ ความคุ้นเคย ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision)

การตัดสินใจซื้อ เป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ และเลือกที่จะซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการใดบริการหนึ่ง (Kotler & Keller, 2024) กระบวนการนี้ไม่ได้เป็นเพียงการกระทำครั้งเดียว แต่เป็นการตัดสินใจที่ซับซ้อนซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการ โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการตัดสินใจซื้อประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การตระหนักถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ (Hoyer et al., 2021)

ในบริบทของน้ำดื่มบรรจุขวด การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการรับรู้ต่อคุณภาพ ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และที่สำคัญที่สุดคือภาพลักษณ์ตราสินค้า (Kumar & Singh, 2023) ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อน้ำดื่มจากแบรนด์ที่ตนเองมีความเชื่อมั่น มีความรู้สึกที่ดี และรับรู้ว่าแบรนด์นั้นสามารถตอบสนองความต้องการและคุณค่าของตนเองได้ (Smith et al., 2022)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ตราสินค้ากับการตัดสินใจซื้อ

ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตัดสินใจซื้อเป็นประเด็นที่ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางในสาขาการตลาดโดยทั่วไปแล้ว ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่แข็งแกร่งและเป็นบวกจะส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Smith et al., 2022) เมื่อผู้บริโภคมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อตราสินค้า พวกเขาจะมีความมั่นใจในผลิตภัณฑ์นั้นมากขึ้น มีแนวโน้มที่จะพิจารณาเป็นตัวเลือกแรก และมีความเต็มใจที่จะจ่ายในราคาที่สูงขึ้น (Kotler & Keller, 2024)

งานวิจัยหลายชิ้นได้ยืนยันความสัมพันธ์นี้ ตัวอย่างเช่น Kumar & Singh (2023) พบว่าภาพลักษณ์ตราสินค้ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดในประเทศอินเดีย เช่นเดียวกับการศึกษาในประเทศไทยโดย วิไลลักษณ์ แก้วมา (2566) ที่พบว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าและเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เดือนเมษายน ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่มีอายุมากกว่า 18 ปี ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ใช้สูตรการคำนวณโดยไม่ทราบขนาดประชากร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561) โดยมีการกำหนดค่าความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณไม่เกิน 5% จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 385 ตัวอย่าง และใช้เทคนิคสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้ สุ่มเลือก 8 ตำบล จากทั้งหมด 18 ตำบลในอำเภอเมือง ด้วยการสุ่มระบบ (Systematic Random Sampling) และภายในแต่ละตำบล สุ่มเลือกชุมชน/หมู่บ้านแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในแต่ละชุมชน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ตามสัดส่วนเพศและช่วงอายุ จนได้ผู้ตอบแบบสอบถามตามที่กำหนดไว้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้สามารถเก็บได้เพียง 216 คน (คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 56.10 แม้อัตราการตอบกลับต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ แต่สามารถอ้างอิงหลักการว่า อัตราการตอบกลับ (Completion rate) ≥ 50% ถือเป็นค่าต่ำสุดที่ยอมรับได้สำหรับการสำรวจเชิงปริมาณ (Biemer & Lyberg, 2003))

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ระดับความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า ประกอบด้วย 4 มิติ 1) คุณสมบัติ 2) คุณประโยชน์ 3) คุณค่า และ 4) บุคลิกภาพของตราสินค้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างจากแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด คำถามมีหลายคำตอบให้เลือก มีคำถาม 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

ส่วนที่ 2 ภาพลักษณ์ตราสินค้า เป็นแบบสอบถามปลายปิด มีคำถาม 16 ข้อ แบ่งเป็น ด้านคุณสมบัติ ด้านคุณประโยชน์ ด้านคุณค่า และด้านบุคลิกภาพของตราสินค้า ด้านละ 4 ข้อ โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert)

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และจากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดเลยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.891

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเตรียมแบบสอบถามจำนวน 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองในเดือนเมษายน ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568
3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 216 ชุด (คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 56.10)
4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภค ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นใช้เกณฑ์แบบ Likert Scale โดยกำหนดค่าคะแนน (ชัชวาล เรืองประพันธ์, 2543) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดในระดับน้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ Independent Sample t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ ส่วน One-way ANOVA พร้อมทดสอบรายคู่ด้วย LSD เพื่อ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่

ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.48, S.D.=0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านคุณสมบัติ ($\bar{X}$=4.52, S.D.=0.69) รองลงมาคือด้านคุณประโยชน์ ($\bar{X}$=4.50, S.D. = 0.71) ด้านคุณค่า ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.65) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านบุคลิกภาพของตราสินค้า ($\bar{X}$=4.41, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณารายด้านมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านคุณสมบัติ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.52, S.D.=0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ น้ำดื่มมีคุณภาพดีและได้มาตรฐาน ($\bar{X}$=4.61, S.D.=0.62) รองลงมาคือ แบรนด์มีความน่าเชื่อถือในตลาด ($\bar{X}$=4.57, S.D.=0.64) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ แพ็กเกจมีความทันสมัยและสวยงาม ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.76)

1.2 ด้านคุณประโยชน์ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.50, S.D.=0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เหมาะสำหรับการบริโภคทุกเพศทุกวัย ($\bar{X}$=4.53, S.D.=0.73) รองลงมาใช้ได้สะดวกในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}$=4.51, S.D.=0.69) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดน้ำดื่มช่วยให้สดชื่นและเติมพลัง ($\bar{X}$=4.47, S.D.=0.72)

1.3 ด้านคุณค่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เป็นแบรนด์ที่มีความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.54, S.D.=0.66) รองลงมาคือ ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของผู้บริโภค ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.65) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สะท้อนถึงความคุ้มค่าต่อราคา ($\bar{X}$=4.46, S.D.=0.71)

1.4 ด้านบุคลิกภาพของตราสินค้า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.41, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สะท้อนความใส่ใจสุขภาพ ($\bar{X}$=4.46, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ สื่อถึงความทันสมัยของผู้บริโภค ($\bar{X}$=4.44, S.D. = 0.78) และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ เป็นที่ยอมรับในสังคม ($\bar{X}$=4.37, S.D.=0.81)

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า

2.1 ด้านเพศ จากการทดสอบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม ด้วย Independent Sample t-test พบว่า ผู้บริโภคในเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ด้านคุณประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริโภคเพศหญิงมีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ ด้านคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าเพศชาย ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามเพศ

ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านคุณสมบัติ	4.46	0.59	4.57	0.54	-1.41	0.16
2. ด้านคุณประโยชน์	4.42	0.65	4.60	0.49	-2.31	0.02*
3. ด้านคุณค่า	4.46	0.58	4.53	0.49	-0.93	0.35
4. ด้านบุคลิกภาพของผู้ใช้	4.40	0.65	4.43	0.60	-0.41	0.68
โดยภาพรวม	**4.40**	**0.60**	**4.49**	**0.47**	**-1.33**	**0.18**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ด้านอายุ จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า ผู้บริโภคในกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ด้านคุณค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามอายุ

ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านคุณสมบัติ	ระหว่างกลุ่ม	2.13	4.00	0.53	1.67	0.16
	ภายในกลุ่ม	67.33	211.00	0.32		
	โดยรวม	69.46	215.00			
2. ด้านคุณประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	0.96	4.00	0.24	0.70	0.59
	ภายในกลุ่ม	72.48	211.00	0.34		
	โดยรวม	73.43	215.00			
3. ด้านคุณค่า	ระหว่างกลุ่ม	3.28	4.00	0.82	2.92	0.02*
	ภายในกลุ่ม	58.95	211.00	0.28		
	โดยรวม	62.23	215.00			
4. ด้านบุคลิกภาพของผู้ใช้	ระหว่างกลุ่ม	3.32	4.00	0.83	1.88	0.12
	ภายในกลุ่ม	93.24	211.00	0.44		
	โดยรวม	96.56	215.00			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2.13	4.00	0.85	3.01	0.06
	ภายในกลุ่ม	67.33	211.00	0.28		
	โดยรวม	69.46	215.00			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มอายุต่าง ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณค่าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการทดสอบพบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุมากกว่า 50 ปี มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณค่าของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้อยกว่าผู้บริโภคอายุ 18-25 ปี, 26-33 ปี และ 42-49 ปี

2.3 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด ด้านคุณสมบัติและด้านคุณประโยชน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ภาพลักษณ์ตราสินค้าต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านคุณสมบัติ	ระหว่างกลุ่ม	2.52	3.00	0.84	2.66	0.05*
	ภายในกลุ่ม	66.94	212.00	0.32		
	โดยรวม	69.46	215.00			
2. ด้านคุณประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	3.42	3.00	1.14	3.45	0.02*
	ภายในกลุ่ม	70.01	212.00	0.33		
	โดยรวม	73.43	215.00			
3. ด้านคุณค่า	ระหว่างกลุ่ม	1.82	3.00	0.61	2.12	0.10
	ภายในกลุ่ม	60.41	211.00	0.29		
	โดยรวม	62.23	214.00			
4. ด้านบุคลิกภาพของผู้ใช้	ระหว่างกลุ่ม	1.23	3.00	0.41	0.91	0.44
	ภายในกลุ่ม	95.33	212.00	0.45		
	โดยรวม	96.56	215.00			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2.68	3.00	0.89	3.13	0.06
	ภายในกลุ่ม	60.18	211.00	0.29		
	โดยรวม	62.86	214.00			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่าง ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติและด้านคุณประโยชน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD ผลการทดสอบพบว่า

(1) ด้านคุณสมบัติ ผู้บริโภคที่มีรายได้มากกว่า 45,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท และ 30,001-45,000 บาท

(2) ด้านคุณประโยชน์ ผู้บริโภคที่มีรายได้มากกว่า 45,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ระหว่าง 30,001-45,000 บาท ส่วนผู้บริโภคที่มีรายได้ 30,001-45,000 บาท มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้อยกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท และรายได้ 15,001-30,000 บาท

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าของน้ำดื่มบรรจุขวดไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยเสริม แต่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการ

ขับเคลื่อนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ผู้บริโภคไม่ได้เพียงแต่แสวงหาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดื่มน้ำเพียงเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญต่อการรับรู้และความรู้สึกต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าเป็นอย่างมาก ผลลัพธ์การวิจัยครั้งนี้ยังเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) ของ Kotler & Keller (2024) ซึ่งระบุว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าที่แข็งแกร่งและเป็นบวกสามารถสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ เพิ่มความภักดีของผู้บริโภค และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อในที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านคุณสมบัติ รองลงมาคือ ด้านคุณประโยชน์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านบุคลิกภาพของตราสินค้า ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับ คุณสมบัติของน้ำดื่มบรรจุขวดเป็นหลัก เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย และมาตรฐานการผลิต เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลโดยตรงต่อสุขภาพและความไว้วางใจในตราสินค้า รองลงมาคือ ด้านคุณประโยชน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคน้ำดื่ม เช่น การช่วยเติมความสดชื่น การมีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย หรือบรรจุภัณฑ์ที่สะดวกต่อการใช้งาน ในขณะที่ด้านบุคลิกภาพของตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากผู้บริโภคอาจไม่ได้เลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดตามภาพลักษณ์ที่สะท้อนบุคลิกของตนเองเป็นหลัก แต่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและประโยชน์ของสินค้าเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านบุคลิกภาพอาจมีผลในบางกลุ่มผู้บริโภค เช่น กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เลือกแบรนด์ที่สื่อถึงไลฟ์สไตล์ของตนเองหรือเลือกซื้อเพราะตราสินค้าดูหรูหรา แต่โดยภาพรวมยังถือว่าเป็นปัจจัยรองเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Isoraite (2018) กล่าวว่า คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของบริษัท ใช้เป็นตัววัดมูลค่าตัวสินค้า ถึงแม้ว่าสินค้าและบริการนั้นจะเป็นสินค้าและบริการประเภทเดียวกัน ทำให้ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ดีจึงมีอิทธิพลต่อความภักดีต่อการซื้อสินค้าของผู้บริโภค

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคเพศหญิงมีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ ด้านคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าเพศชาย ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า บทบาททางสังคมและพฤติกรรมการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในครัวเรือนโดยทั่วไปแล้ว เพศหญิงมักเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการเลือกซื้อสินค้าสำหรับครอบครัว ซึ่งอาจทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะพิจารณาคุณประโยชน์ในแง่ของความเหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย ความสะดวกในการใช้งาน และความคุ้มค่าในชีวิตประจำวันอย่างละเอียดถี่ถ้วนกว่า นี่บ่งชี้ว่ากลยุทธ์การสื่อสารสำหรับเพศหญิงควรเน้นย้ำถึงคุณประโยชน์เชิงปฏิบัติและคุณค่าที่ผลิตภัณฑ์มอบให้แก่การใช้ชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rutkowska et al. (2022) ที่พบว่า ปัจจัยด้านเพศส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์นม ซึ่งเป็นสินค้าอุปโภคและบริโภคที่คล้ายคลึงกันกับงานวิจัยครั้งนี้

3. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุมากกว่า 50 ปี มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณค่าของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้อยกว่าผู้บริโภคกลุ่มอายุ 18-25 ปี, 26-33 ปี และ 42-49 ปี ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า การที่ผู้บริโภคอายุมากกว่า 50 ปี ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณค่า เช่น ความยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น น้อยกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่าสะท้อนถึงความแตกต่างทางค่านิยมระหว่างรุ่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุอาจเติบโตมาในยุคที่ประเด็นสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมยังไม่เป็นที่ตระหนักมากนัก และอาจให้ความสำคัญกับปัจจัยที่จับต้องได้มากกว่า เช่น ราคา คุณภาพพื้นฐาน หรือความคุ้นเคยกับแบรนด์ ในทางตรงกันข้าม กลุ่มคนรุ่นใหม่ (อายุระหว่าง 18-25 ปี, 26-33 ปี) ซึ่งเติบโตมาพร้อมกับความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมที่สูงขึ้น จึงให้คุณค่ากับตราสินค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่า ดังนั้นควรปรับการสื่อสารให้สอดคล้องกับค่านิยมของแต่ละกลุ่มอายุ โดยเน้นคุณค่าที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Edberg & Köhnlein (2025) ที่พบว่า ผู้บริโภคที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในเจเนอเรชัน Baby Boomers จะตระหนักถึงภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณค่าความยั่งยืนน้อยกว่าผู้บริโภคในช่วงวัยที่เด็กกว่า

4. จากผลการวิจัย พบว่า ด้านคุณสมบัติ ผู้บริโภคที่มีรายได้มากกว่า 45,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท และ 30,001-45,000 บาท และด้านคุณประโยชน์: ผู้บริโภคที่มีรายได้มากกว่า 45,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ระหว่าง 30,001-45,000 บาท ส่วนผู้บริโภคที่มีรายได้ 30,001-45,000 บาท มีความคิดเห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้อยกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท และรายได้ 15,001-30,000 บาท

ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า การที่ผู้บริโภคที่มีรายได้มากกว่า 45,001 บาทขึ้นไป ให้ความสำคัญภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติ เช่น คุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และ ด้านคุณประโยชน์ เช่น ความสะดวก เหมาะสมกับทุกวัย มากกว่ากลุ่มรายได้อื่น ๆ บ่งชี้ว่ากลุ่มผู้มีรายได้สูงมีกำลังซื้อและมีความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อผลิตภัณฑ์ที่รับรู้ว่ามีคุณภาพสูงและมอบประโยชน์ใช้สอยที่เหนือกว่า กลุ่มผู้มีรายได้สูงนี้อาจมองว่าตราสินค้าที่มีภาพลักษณ์ด้านคุณภาพและประโยชน์ที่ชัดเจนเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและลดความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อ ตราสินค้าระดับพรีเมียมจึงควรเน้นการสื่อสารคุณสมบัติและคุณประโยชน์ที่เหนือกว่าเพื่อดึงดูดกลุ่มนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rindell & Iglesias (2014) ที่ยังชี้ให้เห็นว่ามุมมองของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากสถานะทางสังคม รวมถึงรายได้ต่อเดือนของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคจะแสวงหาการยกระดับทางสังคมผ่านผลิตภัณฑ์ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเลือกตราสินค้าที่มีความหรูหราเพื่อให้คนอื่นมองว่ามีสถานะทางสังคมที่สูงขึ้น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับผลการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้มีรายได้สูงอาจมองว่าการเลือกตราสินค้าน้ำดื่มที่มีคุณภาพและคุณประโยชน์ที่ชัดเจนเป็นการสะท้อนถึงสถานะและรสนิยมของตนเองให้สูงยิ่งขึ้น

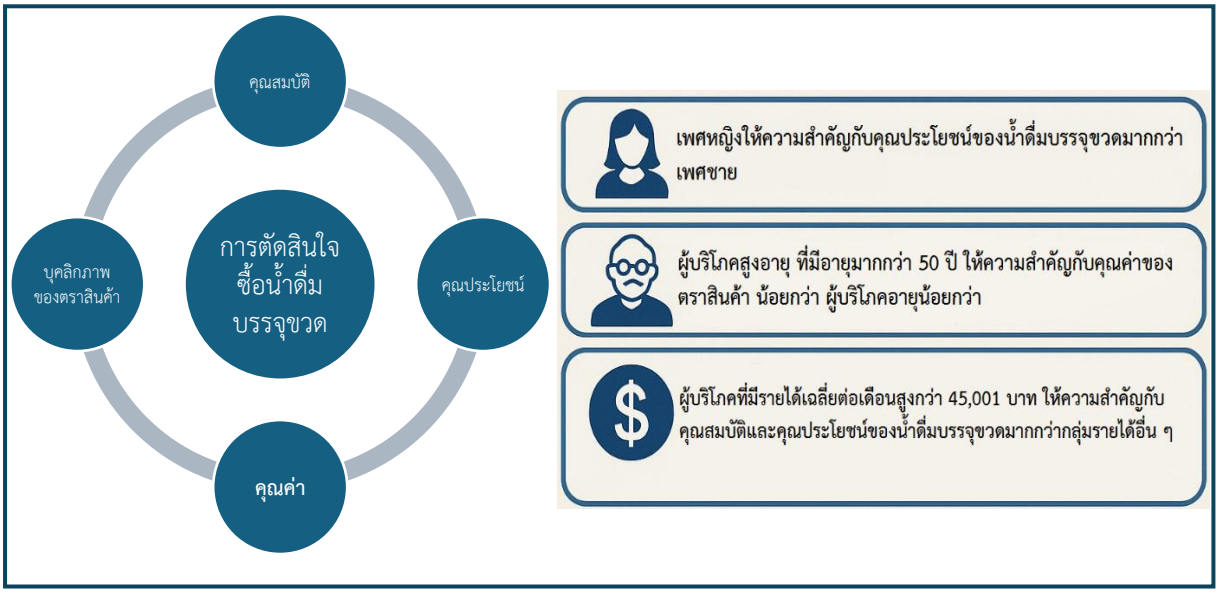
ในส่วนของกลุ่มรายได้ปานกลาง (30,001-45,000 บาท) ที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณประโยชน์ น้อยกว่ากลุ่มรายได้ต่ำกว่า เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจและอาจดูขัดแย้งกับตรรกะทั่วไป การตีความผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มรายได้ปานกลางนี้อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากกว่าคุณประโยชน์ที่จับต้องได้ เช่น ความคุ้มค่าด้านราคา การส่งเสริมการขาย หรือความภักดีต่อแบรนด์เดิม เป็นไปได้ว่ากลุ่มนี้อาจมองว่าคุณประโยชน์พื้นฐานเป็นสิ่งที่แบรนด์น้ำดื่มบรรจุขวดส่วนใหญ่มีอยู่แล้ว และจึงหันไปพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ในการเลือกซื้อ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ การยืนยันเชิงประจักษ์ถึงภาพลักษณ์ตราสินค้าในมิติที่แตกต่างกัน ได้แก่ คุณสมบัติ คุณประโยชน์ คุณค่า และบุคลิกภาพของตราสินค้า ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในบริบทเฉพาะของอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันสูงและมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่หลากหลาย ผลลัพธ์งานวิจัยนี้ได้เผยให้เห็นถึงความสำคัญของคุณภาพและมาตรฐานและความน่าเชื่อถือของตราสินค้าในด้านคุณสมบัติ รวมถึงการตระหนักรู้ที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภคต่อคุณค่าด้านความยั่งยืน ความรับผิดชอบต่อสังคมและการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่กำลังมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อในตลาดน้ำดื่มบรรจุขวดของไทย นอกจากนี้ผลลัพธ์การวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน คือ 1) เพศหญิงให้ความสำคัญกับคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดมากกว่าเพศชาย 2) ผู้บริโภคสูงอายุ ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ให้ความสำคัญกับคุณค่าของตราสินค้า เช่น ความยั่งยืน ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น น้อยกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า และ 3) ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อ

เดือนสูงกว่า 45,001 บาท ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติและคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดมากกว่ากลุ่มรายได้อื่น ๆ

องค์ความรู้เหล่านี้มีความเฉพาะเจาะจงและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมน้ำดื่มบรรจุขวดในประเทศไทย โดยเฉพาะในตลาดภูมิภาคอย่างเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารตราสินค้าให้สามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้บริโภคในแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างการเติบโตในตลาดต่อไป ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ตราสินค้ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และมีความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากรศาสตร์บางประการ มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติมีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดมากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการรักษาและพัฒนาคุณภาพของน้ำดื่มให้ได้มาตรฐานสูงสุด พร้อมทั้งสร้างความน่าเชื่อถือของแบรนด์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสื่อสารที่โปร่งใสเกี่ยวกับกระบวนการผลิต การรับรองมาตรฐาน และแหล่งที่มาของน้ำจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นได้

2. จากผลการวิจัย พบว่า เพศหญิงให้ความสำคัญกับคุณประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดมากกว่าเพศชาย ดังนั้นการสื่อสารการตลาดควรเน้นย้ำถึงคุณประโยชน์เชิงปฏิบัติ เช่น ความสะดวกในการพกพา การบริโภคได้ทุกเพศทุกวัย หรือการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันที่มีสุขภาพดี เป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเพศหญิงโดยเฉพาะ

3. จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้บริโภคสูงอายุ ที่อาจให้ความสำคัญกับคุณค่าเชิงนามธรรมน้อยกว่าการสื่อสาร ดังนั้นควรเน้นไปที่คุณสมบัติพื้นฐานของผลิตภัณฑ์ คุณภาพ และความน่าเชื่อถือ รวมถึงความคุ้มค่าและประโยชน์ใช้สอยที่ชัดเจน ในขณะที่กลุ่มอายุน้อยกว่าควรเน้นคุณค่าด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและ

สิ่งแวดล้อมและบุคลิกภาพของตราสินค้าที่ทันสมัยและใส่ใจสุขภาพ การสื่อสารคุณค่าเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอจะช่วยดึงดูดผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่

4. จากผลการวิจัย พบว่า สำหรับผู้บริโภคที่มีรายได้สูง ควรเน้นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพพรีเมียม หรูหราและคุณประโยชน์ที่เหนือกว่าปกติ ในขณะเดียวกัน ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มรายได้ปานกลางและกลุ่มรายได้ต่ำ ที่มีแนวโน้มการให้คุณค่าด้านคุณประโยชน์ที่แตกต่างออกไป เพื่อหากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องด้วยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเฉพาะในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายไปยังพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มเติม ทั้งในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบและหาความแตกต่างของพฤติกรรมผู้บริโภคและอิทธิพลของภาพลักษณ์ตราสินค้าในบริบทที่แตกต่างกัน

2. เนื่องด้วยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งได้ผลลัพธ์เป็นภาพรวม แต่ยังขาดผลลัพธ์ในหลาย ๆ เรื่องในเชิงลึก ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือกลุ่มสนทนา เพื่อทำความเข้าใจถึงเหตุผลและปัจจัยเชิงลึกที่อยู่เบื้องหลังความแตกต่างของความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าตามเพศ อายุ และรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของกลุ่มรายได้ปานกลางที่แสดงพฤติกรรมที่น่าสนใจในด้านคุณประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สามลดา.

ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2543). *สถิติพื้นฐาน พร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม MINITAB SPSS และ SAS*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิไลลักษณ์ แก้วมา. (2566). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรานนท์ ตุ้มสูงเนิน. (2564). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มวิตามินซี C-vitt ของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ, ครั้งที่ 16,* 918-931.

Biemer, P.P., & Lyberg, L.E. (2003). *Introduction to Survey Quality*. John Wiley & Sons.

Edberg, A., & Köhnlein, K. (2025). *Bridging The Attitude-Behaviour Gap: investigating the conflict between Sustainability Attitudes and Fashion consumption Behaviours among Generation Z and Baby Boomers in Central-Northern Europe*. From https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1979812/FULLTEXT01.pdf

Hoyer, W.D., MacInnis, D.J., & Pieters, R. (2021). *Consumer behavior* (8th ed.). Cengage Learning.

Isoraite, M. (2018). Brand image development. *Coforum, 1*(14), 1-6.

Kotler, P., & Keller, K.L. (2024). *Marketing management* (16th ed.). Pearson Education.

Kumar, A., & Singh, S.K. (2023). Influence of brand image on purchase intention of bottled water in India. *Journal of Business Research, 159*, 113702.

Rindell, A. & Iglesias, O. (2014). Context and time in brand image constructions. *Journal of Organizational Change Management, 27*(5), 756–768.

Rutkowska, A., Cieslik, B., Tomaszczyk, A., & Szczepanska-Gieracha, J. (2022). Mental Health Conditions Among E-Learning Students During the COVID-19 Pandemic: A Study on Polish Students. *Frontiers in Public Health, 10*, 9152265.

Smith, J., Johnson, L., & Brown, M. (2022). Consumer perceptions of bottled water brand image and purchase decisions. *Journal of Consumer Marketing, 39*(5), 512-525.

A Survey of Opinions Towards the Marking Mix (7P'S) in Bubble Tea Consumption Choice Among Loei Rajabhat University Students: A Case Study of Kongsi Tea Bar

Wanunporn Chuenpiboon[1]*, Ploenpit Powan[2], Sanya Niamprem[3], Naritsara Tommaruksa[4], Norachai Sornsai[5]

1 *Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University*
2 *Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University*
3 *Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University*
4 *Faculty of* Management Science, Loei Rajabhat University
5 *Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University*
* *Corresponding author. E-mail: chuenpiboon_w@outlook.co.th*

Abstract

The current bubble tea business is highly competitive. Therefore, entrepreneurs need to understand and apply marketing mix strategies to meet consumer needs and gain a competitive advantage. This research aimed to 1) study the level of opinions towards the marketing mix (7P's) influencing Loei Rajabhat University students' bubble tea consumption choice, with a case study of Kongsi Tea Bar, and 2) compare opinions towards the marketing mix (7P's) influencing bubble tea consumption choice, classified by personal factors. This quantitative research utilized an online questionnaire as the data collection instrument, with a total reliability coefficient of 0.90. The sample consisted of 375 Loei Rajabhat University students, selected through stratified random sampling and simple random sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, namely mean and standard deviation, and inferential statistics, namely Independent Samples t-Test and One-way ANOVA. The research findings indicated that 1) the overall opinion level towards the marketing mix affecting bubble tea consumption choice was at the highest level. The aspect with the highest mean was Place, followed by Price. 2) Female students showed higher levels of opinion towards the marketing mix in bubble tea consumption choice regarding Product, Promotion, Physical Evidence, and Process compared to male students. Furthermore, differences were found in Promotion and Physical Evidence when classified by faculty affiliation. The implications of the findings suggest that the marketing mix influences students' bubble tea consumption choice, particularly in the aspects of Place and Price.

Keywords: Marketing Mix, Consumption Choice, Bubble Tea

Received: 2025-07-9; Revised: 2025-08-31; Accepted: 2505-08-31

การสำรวจความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: กรณีศึกษาร้านกงสี ทีบาร์

วนันพรณ์ ชื่นพิบูลย์[1]*, เพลินพิศ โพธิ์วัน[2], สัญญา เนียมเปรม[3], นริศรา ธรรมรักษา[4], นรชัย สอนใส[5]

1 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
2 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
3 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
4 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
5 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
* *Corresponding author. E-mail: chuenpiboon_w@outlook.co.th*

บทคัดย่อ

ธุรกิจชานมไข่มุกในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องเข้าใจและใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 375 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิและสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ Independent Sample t-Test, One-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และรองลงมาคือราคา 2) นักศึกษาเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกด้านผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ สูงกว่าเพศชาย นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างด้านการส่งเสริมการตลาดและลักษณะทางกายภาพ จำแนกตามคณะที่สังกัด นัยข้อค้นพบส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษา โดยเฉพาะด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและราคา

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, การเลือกบริโภค, ชานมไข่มุก

บทนำ

ชานมไข่มุกมีต้นกำเนิดที่ไต้หวันในช่วงปี 1987 โดยบริษัท Chun Shui Tang เป็นหนึ่งในแบรนด์ที่เป็น Tea Expert ของไต้หวัน โดยเริ่มจากกิจการ Tea House ในเมืองไถจง เชี่ยวชาญในการเลือก คัดสรร และชงชาแต่ละสายพันธุ์ให้ได้รสชาติที่ดีที่สุด จนเป็นที่ยอมรับในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ และกลายเป็นเมนูเครื่องดื่มขวัญใจคนทั่วโลกจนถึงปัจจุบัน (ไทยรัฐ, 2567) ชานมไข่มุกยังคงเป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นตลาดที่ใหญ่เป็นอันดับสองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากอินโดนีเซีย ด้วยมูลค่าตลาดประมาณ 26,000 ล้านบาท ในปี 2022 และคาดว่าจะเติบโตถึง 103,000 ล้านบาทภายในปี 2023 (Event pop, 2562) เช่นเดียวกับ กงสี ทีบาร์ เป็นธุรกิจที่มีแรงจูงใจเริ่มมาจากการหลงใหลในการดื่มชาและอยากคิดค้นพัฒนาสูตรเป็นของตัวเอง จนอยากเปิดแบรนด์เป็นของตัวเอง และกลายมาเป็น กงสี ภายใต้การทำธุรกิจแบบครอบครัว ลูกค้าเปรียบเสมือนคนในครอบครัวของกงสี ทีบาร์ โดยเริ่มมาต้นตั้งแต่ปี 2564 แฟรนไชส์ กงสี ทีบาร์ เติบโตเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น เพราะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไม่เหมือนใคร คิดค้นเมนูจากท้องถิ่นเช่น หวานเย็นโบราณ ได้แรงบันดาลใจจาก โอ้เอ๋ว เมนูของหวานขึ้นชื่อของจังหวัดภูเก็ต เป็นเมนูซิกเนเจอร์ของทางแบรนด์ นำเข้าใบชาแท้จากไต้หวัน มีกลิ่นหอม ไข่มุกเหนียว นุ่ม หนึบ หอมใบชาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาปักษ์ใต้แท้ ๆ ได้รับการตอบรับจากลูกค้ามากมาย ธุรกิจเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะเข้าถึงฐานลูกค้าได้ง่าย หลายประเภท หลายช่วงวัย (Kongsiteabar, 2568) แต่ในการทำธุรกิจชานมไข่มุกในปัจจุบันมีการแข่งขันกันดุเดือดมากขึ้น ทำให้แต่ละร้านต้องพัฒนาด้านต่าง ๆ มากขึ้น ตั้งแต่การคิดค้นเมนูให้แปลกใหม่ขึ้น คัดสรรวัตถุดิบคุณภาพและสร้างจุดเด่นของร้านที่ไม่เหมือนใคร จนสามารถครองใจลูกค้าในตลาดได้ เช่น การสร้างเอกลักษณ์และจุดเด่นของร้านให้ลูกค้าจดจำ มีเมนูและท้อปปิ้งแปลกใหม่ เท่าทันเทรนด์รักษาสุขภาพ มีโปรโมชั่นดึงดูดใจ ประชาสัมพันธ์ร้านผ่านช่องทางโซเชียล (Wongnai, 2563) จากปัญหาความรุนแรงในการแข่งขันธุรกิจชานมไข่มุกดังกล่าว ทำให้หลายร้านต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมากขึ้น เพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ากลุ่มต่าง ๆ ทั้งผู้บริโภคทั่วไปและกลุ่มรักสุขภาพ เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด รายได้ การเติบโตของธุรกิจ และเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7P’s ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และด้านกระบวนการให้บริการ (Process) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ประกอบการใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์เพื่อเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยแต่ละองค์ประกอบล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกบริโภคของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ (Kotler & Armstrong, 2018) อาทิเช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ที่มีรสชาติหลากหลายและมีตัวเลือกท็อปปิ้งที่น่าสนใจจะช่วยดึงดูดความสนใจและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการและมีความแปลกใหม่จะสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคได้ นอกจากนี้ด้านราคาที่เหมาะสมและสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อชานมไข่มุก (ชนิกานต์ คำหอมกุล, 2566) ส่วนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ที่สะดวกสบาย ไม่ว่าจะเป็นการมีสาขาใกล้แหล่งชุมชนหรือมหาวิทยาลัย หรือมีแพลตฟอร์มสำหรับการสั่งซื้อออนไลน์ จะช่วยอำนวยความสะดวกและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงลูกค้า (ปดิพัทธ จูไหล, 2564) ขณะที่ด้านการส่งเสริมการตลาด ผ่านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในสื่อต่าง ๆ และการจัดโปรโมชั่น ก็มีส่วนสำคัญในการสร้างการรับรู้และกระตุ้นการซื้อสอดคล้องกับงานวิจัยของปดิพัทธ จูไหล (2564) ที่พบว่าโปรโมชั่นและช่องทางการโฆษณาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค สำหรับด้านบุคลากร ที่มีความชำนาญในการชงชาและการแนะนำเครื่องดื่ม ทำให้

ลูกค้าเกิดความพึงพอใจหรือติดใจในรสชาติและมีความต้องการอยากกลับมาซื้อซ้ำอีกครั้ง ด้านลักษณะทางกายภาพ ของร้านที่สะอาดสวยงามและมีป้ายแสดงเมนูที่ชัดเจน รวมถึงด้านกระบวนการให้บริการ ที่รวดเร็วและมีระบบสั่งซื้อล่วงหน้า ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสบการณ์และความพึงพอใจโดยรวมของลูกค้า ทำให้เกิดพฤติกรรมการเลือกบริโภคและกลับมาใช้บริการซ้ำ

จากความสำคัญและการแข่งขันในธุรกิจชานมไข่มุกดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง การสำรวจความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ เพื่อจะได้ทราบถึงระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดที่นักศึกษามีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของร้านกงสี ทีบาร์ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นดังกล่าวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และคณะ ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงเพิ่มยอดขายและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์อยู่ในระดับใด
2. ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ มีความแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์

สมมติฐานการวิจัย

ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และคณะที่สังกัด ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: กรณีศึกษาร้านกงสี ทีบาร์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7P's

ส่วนประสมทางการตลาดเป็นแนวคิดพื้นฐานทางการตลาดที่ใช้ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เดิมที Philip Kotler ได้นำเสนอแนวคิด 4P's สำหรับ

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้า ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ต่อมาธุรกิจและการตลาดมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไปจึงมีการขยายแนวคิด 4P's ให้ครอบคลุมธุรกิจบริการ โดยเพิ่มอีก 3P's ได้แก่ บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ รวมเป็น 7P's ดังนี้ (Kotler & Armstrong, 2018)

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งที่นำเสนอต่อตลาดเพื่อสนองความต้องการหรือความจำเป็น ซึ่งอาจเป็นสินค้า บริการ ประสบการณ์ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ทรัพย์สิน องค์กร ข้อมูล หรือแนวคิด สำหรับธุรกิจชานมไข่มุก ผลิตภัณฑ์ครอบคลุมถึงประเภทของเครื่องดื่ม รสชาติ วัตถุดิบ คุณภาพของไข่มุกและท็อปปิ้ง รวมถึงความแปลกใหม่ของเมนูที่นำเสนอให้ลูกค้าเลือกสรร

2. ด้านราคา (Price) เป็นมูลค่าที่ผู้บริโภคแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือบริการ การกำหนดราคาต้องคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงของผู้บริโภค ความเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณของเครื่องดื่ม รวมถึงการแข่งขันในตลาด เพื่อให้ราคามีความสมเหตุสมผลและจูงใจให้เกิดการซื้อ

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เกี่ยวข้องกับการนำผลิตภัณฑ์หรือบริการไปสู่ผู้บริโภค ณ เวลาและสถานที่ที่เหมาะสม สำหรับร้านชานมไข่มุก ช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพคือ การมีสาขาใกล้แหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว หรือมหาวิทยาลัย รวมถึงการมีแพลตฟอร์มการสั่งซื้อออนไลน์ที่สะดวกสบายเพื่อให้ผู้บริโภคที่เป็นนักศึกษาสามารถเข้าถึงและใช้บริการได้ง่ายขึ้น

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการสื่อสารเพื่อจูงใจให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสำหรับชานมไข่มุก ได้แก่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, IG, TikTok เป็นต้น การจัดโปรโมชั่นต่าง ๆ เช่น ซื้อครบจำนวนแก้วแถมฟรี การมีระบบสมัครสมาชิกเพื่อรับส่วนลดพิเศษ เป็นต้น ซึ่งสามารถดึงดูดผู้บริโภคและสร้างการรับรู้ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

5. ด้านบุคลากร (People) คือพนักงานที่ให้บริการและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับลูกค้า ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความประทับใจและประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า คุณสมบัติของบุคลากรที่สำคัญ ได้แก่ ความชำนาญในการชงเครื่องดื่มและการแนะนำเครื่องดื่ม การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย รวมถึงการมีอัธยาศัยและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

6. ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงคุณภาพและภาพลักษณ์ของธุรกิจบริการ สำหรับร้านชานมไข่มุก รวมถึงการจัดบรรยากาศภายในร้านให้มีความสะอาดสวยงาม การมีป้ายแสดงเมนู ราคา และโปรโมชั่นที่ชัดเจน รวมถึงรูปแบบบรรจุภัณฑ์ เช่น แก้วและหลอด เป็นต้น ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของนักศึกษา

7. ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) เป็นขั้นตอนและวิธีการในการส่งมอบบริการให้กับลูกค้า สำหรับธุรกิจชานมไข่มุก เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ระบบการสั่งซื้อล่วงหน้าผ่านแอปพลิเคชันเพื่ออำนวยความสะดวก ความถูกต้องในการคิดราคา ความรวดเร็วในการชำระเงิน และระยะเวลาในการรอคิวและการชงเครื่องดื่มที่เหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภค (Consumer Behavior)

พฤติกรรมการบริโภค คือการศึกษาว่าบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร เลือก ซื้อ ใช้ สินค้าและบริการ โดยมีแนวคิดหรือประสบการณ์อย่างไร เพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาของพวกเขา (Solomon, 2018) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคมีหลากหลาย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (เช่น เพศ อายุ รายได้) ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ดังเช่นงานวิจัยของนาวิน ทองหล่อ และคณะ (2565) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคชานมไข่มุก

ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 16-25 ปี และมีความถี่เฉลี่ยในการซื้อชานมไข่มุก 3-4 แก้ว/สัปดาห์ โดยวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเพิ่มความสดชื่น และงานวิจัยของ ปดิพัทธ จูไหล (2564) ที่ศึกษาปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่ายแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคชานมไข่มุกในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นต่อปัจจัยด้านโปรโมชั่นผ่านช่องทางโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการโฆษณาและการจัดโปรโมชั่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกและเปรียบเทียบความคิดเห็น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา ได้แก่ ร้านกงสี ทีบาร์ สาขาราชภัฏเลย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เดือนเมษายน ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นที่ 1-4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5,937 คน (ระบบบริการการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นที่ 1-4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 375 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5

การเลือกตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรนักศึกษาออกเป็น 5 ชั้นภูมิ ตามคณะที่สังกัด ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จากนั้นทำการคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิให้สอดคล้องกับสัดส่วนประชากรของแต่ละคณะ และทำการสุ่มเลือกนักศึกษาจากแต่ละชั้นภูมิด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้รายชื่อนักศึกษาจากระบบบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อให้มั่นใจว่านักศึกษาทุกคนในแต่ละคณะมีโอกาสเท่าเทียมกันในการถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้สามารถนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมานเพื่อสรุปอ้างอิงไปยังประชากรได้อย่างถูกต้องตามหลักสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามคณะที่สังกัด

คณะ	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
ครุศาสตร์	2,260	143
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1,160	73
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	1,220	77
วิทยาการจัดการ	1,029	65
เทคโนโลยีอุตสาหกรรม	268	17
รวม	**5,937**	**375**

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: กรณีศึกษาร้านกงสี ทีบาร์

2. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และคณะที่สังกัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างจากแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และคณะที่สังกัด

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นแบบสอบถามปลายปิด โดยมีจำนวนคำถาม 27 ข้อ แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert)

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และจากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและมาใช้บริการร้านกงสี ทีบาร์ สาขาราชภัฏเลย จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) และยอมรับค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.70 ขึ้นไป (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ในโปรแกรม Google Forms โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. คณะผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จาก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อขอข้อมูลช่องทางการติดต่อของนักศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรี จากสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

2. คณะผู้วิจัยนำลิงก์หรือ QR code ของแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ส่งไปยังอีเมล (E-mail) ของนักศึกษาแต่ละคนที่ถูกสุ่มเลือก หรือระบบสารสนเทศนักศึกษาที่สามารถระบุตัวตนและติดต่อรายบุคคลได้และมีการตั้งค่าคำถามคัดกรองเบื้องต้นใน Google Forms เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และเคยบริโภคชานมไข่มุกของร้านกงสี ทีบาร์ และมีคำอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้นักศึกษาได้ตัดสินใจก่อนเข้าร่วมโครงการ

3. เมื่อเก็บข้อมูลได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 375 คน คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อยและความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ใช้เกณฑ์แบบ Likert Scale โดยกำหนดค่าคะแนน (ชัชวาล เรืองประพันธ์, 2543) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกในระดับน้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่

3.1 Independent Sample t-Test เพื่อใช้วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ

3.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หรือ F-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และคณะที่สังกัด หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ Least-Significant Different (LSD)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 71.05 และเพศชาย จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 28.53 มีอายุ 19-22 ปี จำนวน 339 คน คิดเป็นร้อยละ 90.40 มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 4,001 บาทขึ้นไป จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 33.87 อยู่ชั้นปีที่ 3 จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 40.27 อยู่คณะครุศาสตร์ จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 38.13

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.20, S.D.=0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$=4.28, S.D.=0.60) รองลงมาคือด้านราคา ($\overline{X}$=4.26, S.D.=0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการส่งเสริมการตลาด ($\overline{X}$=4.03, S.D.=0.78) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.28, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีสาขาอยู่ใกล้ ๆ แหล่งท่องเที่ยวหรือมหาวิทยาลัย ($\overline{X}$=4.35, S.D.=0.68) รองลงมาคือ มีแฟลตฟอร์มเพื่อให้สั่งซื้อได้สะดวกกว่าการไปซื้อที่ร้าน

โดยตรง ($\bar{X}$=4.26, S.D. = 0.71) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีสาขาอยู่ทั่ว ประเทศเพื่อให้หาซื้อได้ง่าย ($\bar{X}$=4.22, S.D.=0.76)

1.2 ด้านราคา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.26, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ราคาสามารถเข้าถึงผู้บริโภค ($\bar{X}$=4.31, S.D.=0.70) รองลงมาคือ ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพเครื่องดื่ม ($\bar{X}$=4.22, S.D.=0.68) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ราคามีความเหมาะสมกับปริมาณเครื่องดื่ม ($\bar{X}$=4.21, S.D.=0.70)

1.3 ด้านกระบวนการให้บริการ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หากร้านชานมไข่มุกมีระบบการสั่งซื้อล่วงหน้าผ่านแอปพลิเคชัน จะช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้บริการ ($\bar{X}$=4.29, S.D.=0.65) รองลงมาคือ ความถูกต้องในการคิดราคาเครื่องดื่มที่ซื้อ สะดวกรวดเร็วในการชำระเงิน ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.64) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ระยะเวลาในการรอคิวและการชงเครื่องดื่มของร้านชานมไข่มุกที่ใช้บริการเป็นประจำมีความเหมาะสมหรือไม่ ($\bar{X}$=4.22, S.D.=0.71)

1.4 ด้านลักษณะทางกายภาพ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดบรรยากาศภายในร้านมีความสะอาดสวยงาม ($\bar{X}$=4.26, S.D.=0.68) รองลงมาคือ การมีป้ายแสดงเมนู ราคา และโปรโมชั่นที่ชัดเจนมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.71) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ (แก้ว/หลอด) ของร้านชานมไข่มุกมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.70)

1.5 ด้านบุคลากร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พนักงานมีความชำนาญในการแนะนำเกี่ยวกับเครื่องดื่ม ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.69) รองลงมาคือ พนักงานแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.70) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ พนักงานมีอัธยาศัยและมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X}$=4.20, S.D.=0.66)

1.6 ด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.09, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีตัวเลือกท็อปปิ้งให้เลือกหลากหลาย ($\bar{X}$=4.80, S.D.=0.86) รองลงมาคือ รสชาติของชานมไข่มุก ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.77) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความแปลกใหม่ ($\bar{X}$=3.91, S.D.=0.87)

1.7 ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.03, S.D.=0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการ โฆษณาประชาสัมพันธ์ ทางสื่อต่าง ๆ เช่น Facebook หรือช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ($\bar{X}$=4.06, S.D.=0.80) รองลงมาคือ มีการจัดโปรโมชั่นซื้อครบ 10 แก้ว แถม 1 แก้ว ($\bar{X}$=4.04, S.D.=0.91) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการรับสมัครสมาชิกเพื่อได้รับส่วนลดหรือโปรโมชั่นต่าง ๆ ($\bar{X}$=4.03, S.D.=0.91)

2. สรุปผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กรณีศึกษา: ร้านกงสี ทีบาร์

2.1 ด้านเพศ จากการทดสอบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม ด้วย Independent Sample t-test พบว่า นักศึกษาในเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยนักศึกษาเพศหญิงมีความคิดเห็นว่าส่วนประสมทาง

การตลาด (7P’s) ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกมากกว่าเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก จำแนกตามเพศ

ส่วนประสมทางการตลาด	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.97	0.61	4.14	0.62	-2.36	0.01*
2. ด้านราคา	4.17	0.66	4.28	0.64	-1.49	0.13
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.22	0.61	4.30	0.60	-1.05	0.28
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.89	0.82	4.08	0.76	-2.07	0.03*
5. ด้านบุคลากร	4.17	0.62	4.26	0.59	-1.32	0.17
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.12	0.61	4.13	0.61	-2.57	0.01*
7. ด้านกระบวนการให้บริการ	4.16	0.62	4.28	0.57	-1.83	0.05*
โดยภาพรวม	4.10	0.60	4.21	0.63	-1.30	0.18

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ด้านอายุ จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า นักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2.3 ด้านรายได้ต่อเดือน จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2.4 ด้านคณะที่สังกัด จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า นักศึกษาที่สังกัดคณะแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก จำแนกตามคณะที่สังกัด

ส่วนประสมทางการตลาด	แหล่งความแปรปรวน	*SS*	*DF*	*MS*	*F*	*Sig*
1. ด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่างกลุ่ม	1.56	4.00	0.39	1.01	0.40
	ภายในกลุ่ม	140.55	365.00	0.39		
	โดยรวม	142.11	369.00			

ส่วนประสมทางการตลาด	แหล่งความแปรปรวน	*SS*	*DF*	*MS*	*F*	*Sig*
2. ด้านราคา	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม โดยรวม	2.02 151.82 153.85	4.00 365.00 369.00	0.51 0.42	1.22	0.30
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม โดยรวม	1.95 131.19 133.14	4.00 365.00 369.00	0.49 0.36	1.36	0.25
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม โดยรวม	6.35 219.43 225.78	4.00 365.00 369.00	1.59 0.60	2.64	0.03*
5. ด้านบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม โดยรวม	1.32 130.87 132.19	4.00 365.00 369.00	0.33 0.36	0.92	0.45
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม โดยรวม	4.41 134.90 19.31	4.00 365.00 369.00	1.10 0.37	2.98	0.02*
7. ด้านกระบวนการให้บริการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม โดยรวม	2.24 123.94 126.17	4.00 365.00 369.00	0.56 0.34	1.95	0.16
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม โดยรวม	1.42 102.54 103.95	4.00 365.00 369.00	0.35 0.28	1.26	0.28

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง ที่ 3 พบว่า กลุ่มคณะที่สังกัดของนักศึกษา มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุก ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD ผลการทดสอบพบว่า

(1) ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มีความคิดเห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกมากกว่าคณะวิทยาการจัดการ

(2) ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ 1) นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความคิดเห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ด้านลักษณะทางกายภาพ มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกมากกว่าคณะวิทยาการจัดการ 2) นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความคิดเห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ด้านลักษณะทางกายภาพ มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกมากกว่าคณะครุศาสตร์ และ 3) นักศึกษาคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีความคิดเห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ด้านลักษณะทางกายภาพ มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกมากกว่าคณะครุศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การสำรวจความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ในการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย: กรณีศึกษาร้านกงสี ทีบาร์ คณะผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ที่มีต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของร้านกงสี ทีบาร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษา ผลลัพธ์ดังกล่าวบ่งชี้ว่านักศึกษาในฐานะผู้บริโภคมีพฤติกรรมการเลือกซื้อที่ซับซ้อนและหลากหลายมิติของบริการ เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้าน พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องมาจากนักศึกษาให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับความสะดวกสบายในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ การมีสาขาอยู่ใกล้แหล่งชุมชนหรือมหาวิทยาลัย และการมีแพลตฟอร์มสำหรับการสั่งซื้อออนไลน์ที่สะดวกสบาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงลูกค้า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chowdhury (2023) ที่พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่สามารถเพิ่มความสะดวกสบายและคุณภาพการบริการมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติและความตั้งใจต่อบริการจัดส่งอาหารออนไลน์ โดยเฉพาะกลุ่มของนักศึกษาที่มีภาระในการเรียนค่อนข้างมากและต้องการความรวดเร็ว ความสะดวกในการเข้าถึง ช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสะดวกจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออย่างมาก

ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) ทั้งนี้เนื่องมาจากแม้จะมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ และการจัดโปรโมชั่น แต่การส่งเสริมการตลาดของอาจจะยังไม่เด่นชัดพอ หรือโปรโมชันของทางร้านยังไม่เป็นที่พึงพอใจกับนักศึกษามากเท่าที่ควร ซึ่งทำให้ผลกระทบโดยรวมด้านนี้ต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อยังไม่เท่าด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Xu et al. (2024) ที่พบว่า ผู้บริโภคยังคงชอบโปรโมชั่นแบบดั้งเดิม เช่น "ซื้อ 1 แถม 1" และ "ลดครึ่งราคาแก้วที่สอง" แต่ก็มีโอกาสสำหรับการสร้างสรรค์โปรโมชั่นใหม่ ๆ และการขยายช่องทางออนไลน์ การที่ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษาอาจไม่ได้ถูกขับเคลื่อนด้วยการส่งเสริมการตลาดเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับคุณค่าที่ได้รับจากองค์ประกอบอื่น ๆ ของส่วนประสมทางการตลาดมากกว่า หรือโปรโมชั่นที่มีอยู่ยังไม่สามารถสร้างความแตกต่างหรือแรงจูงใจที่เพียงพอให้แก่นักศึกษา

2. จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับรายละเอียดและประสบการณ์การบริโภคที่ครอบคลุมมากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Feraco et al. (2024) ที่พบว่าผู้บริโภคเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเลือกอาหารที่ดีต่อสุขภาพ และมีรายละเอียดในการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้บริโภคเพศชาย ซึ่งผลลัพธ์นี้สามารถอธิบายความแตกต่างของงานวิจัยนี้ได้ว่าเพศหญิงให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ เช่น ตัวเลือกท็อปปิ้ง รสชาติ เป็นต้น การรับรู้ผ่านการส่งเสริมการตลาด เช่น ข้อมูลสุขภาพ โปรโมชั่นที่น่าสนใจ เป็นต้น ลักษณะทางกายภาพของร้านค้า เช่น ความสะอาด บรรยากาศ เป็นต้น ตลอดจนกระบวนการให้บริการที่ราบรื่น เช่น การสั่งซื้อผ่านแอปพลิเคชัน มากกว่าเพศชาย เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อประสบการณ์การบริโภคโดยรวมและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและรูปร่างของผู้บริโภคเพศหญิง

3. จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่สังกัดคณะแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดและลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของนักศึกษาแต่ละคณะวิชาที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ทัศนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างได้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการอาจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดและการส่งเสริมการตลาดมากกว่าคณะอื่น ๆ ทำให้นักศึกษาคณะวิทยาการมีมุมมองที่วิพากษ์วิจารณ์หรือมีความคาดหวังที่สูงกว่านักศึกษาคณะอื่น ๆ ต่อกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ในขณะที่นักศึกษาคณะครุศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อาจให้ความสำคัญกับแง่มุมทางลักษณะทางกายภาพ คือทางสังคมหรือสุนทรียภาพของร้านค้า ที่มากกว่าคณะอื่น ๆ นอกจากนี้ แนวคิดนักศึกษาในฐานะผู้บริโภค อาจส่งผลต่อการรับรู้บริการต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ซึ่งรวมถึงร้านค้าภายในมหาวิทยาลัยด้วย การที่นักศึกษาบางคณะให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้มากกว่า อาจสะท้อนถึงรูปแบบการใช้ชีวิต ความชอบ หรือแม้แต่การรับรู้ถึงคุณค่าที่แตกต่างกันไปตามบริบททางวิชาการของตน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

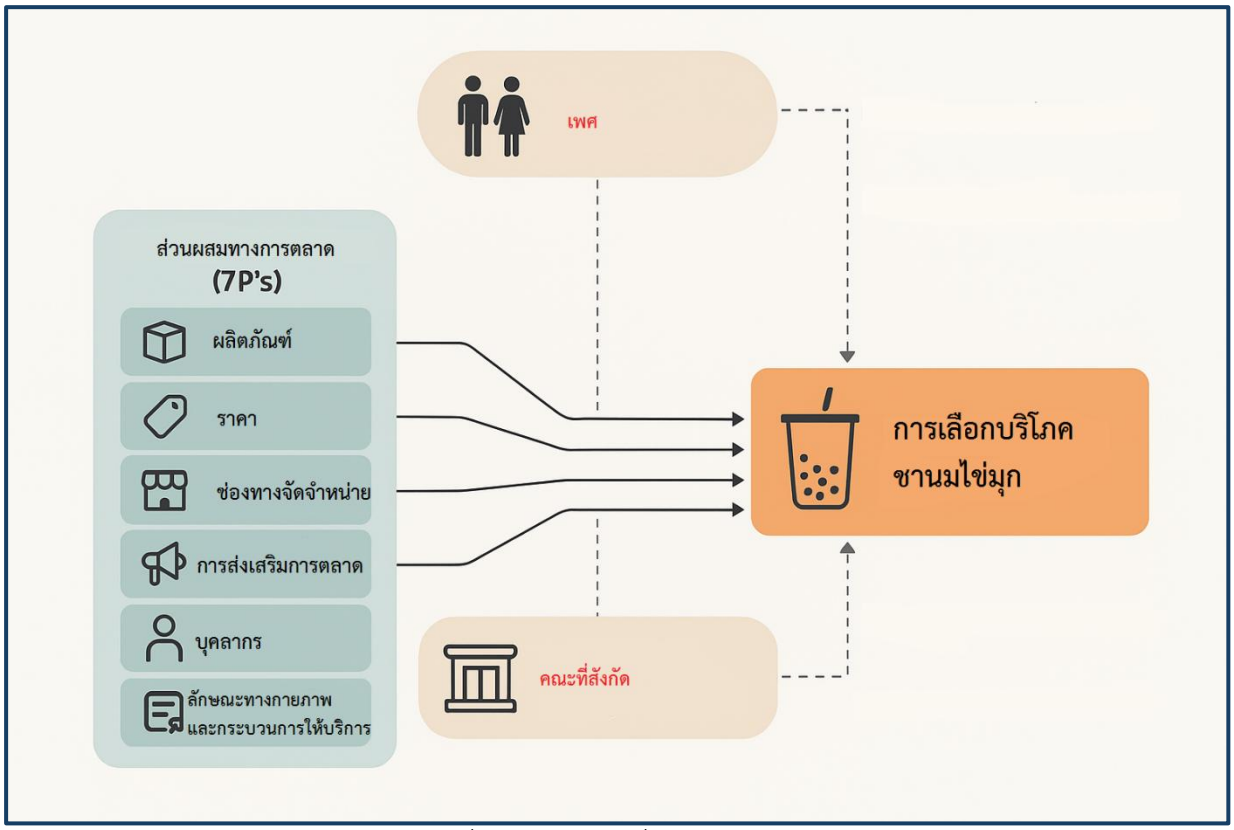
ผลจากงานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญซึ่งขยายความเข้าใจในพฤติกรรมการบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษาในบริบทของส่วนประสมทางการตลาด 7P’s โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคล

1. แม้ว่าส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) จะเป็นแนวคิดทางการตลาดพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการธุรกิจ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ยืนยันอย่างชัดเจนถึงลำดับความสำคัญของการรับรู้ในกลุ่มนักศึกษา โดยพบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและราคาเป็นปัจจัยที่นักศึกษาให้ความสำคัญสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณอย่างนักศึกษา จะให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์และราคาที่สมเหตุสมผลเหนือกว่าปัจจัยอื่น ๆ องค์ความรู้นี้ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนและกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการทำให้ผลิตภัณฑ์เข้าถึงง่ายและมีราคาที่จับต้องได้ก่อนที่จะมุ่งเน้นการส่งเสริมการตลาดเพียงอย่างเดียว

2. องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยครั้งนี้คือ เพศมีบทบาทสำคัญในการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดบางด้านอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพศหญิงที่ให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการมากกว่าเพศชาย ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการตลาดแบบ "หนึ่งขนาดเหมาะกับทุกคน" อาจไม่เหมาะสมสำหรับตลาดชานมไข่มุกในกลุ่มนักศึกษา ผู้ประกอบการควรพิจารณากลยุทธ์ที่ปรับให้เข้ากับความละเอียดอ่อนทางเพศ เช่น การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีทางเลือกเพื่อสุขภาพมากขึ้น หรือการสร้างบรรยากาศร้านที่น่าดึงดูดและเป็นมิตรกับเพศหญิงมากขึ้น

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึง ความแตกต่างทางความคิดและลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่มาจากต่างคณะกัน มีความรู้ในศาสตร์แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อที่แตกต่างกันด้วย ข้อค้นพบดังกล่าวช่วยเสริมความเข้าใจว่านักศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยไม่ใช่กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นเนื้อเดียวกัน แต่มีความหลากหลายทางความคิดตามสาขาวิชาที่ศึกษา การรับรู้ที่แตกต่างกันนี้เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่ปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมย่อยของแต่ละคณะวิชาภายในมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและสร้างความผูกพันกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวงการวิชาการทางบริหารธุรกิจและช่วยส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการอาหารและเครื่องดื่ม ให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นนักศึกษามากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์ทางการตลาดมีความแม่นยำ และนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงแต่เพิ่มยอดขาย แต่ยังสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและราคา มีผลต่อการเลือกบริโภคชานมไข่มุกของนักศึกษามากที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการควรเพิ่มช่องทางการเข้าถึงให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะแพลตฟอร์มการสั่งซื้อออนไลน์ให้มีความหลากหลายและใช้งานง่าย ส่วนราคาควรกำหนดราคาที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ หรือมีการจัดเมนูพิเศษในราคาพิเศษแก่นักศึกษาโดยเฉพาะ

2. จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาเพศหญิงให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการมากกว่าเพศชาย ดังนั้น ผู้ประกอบการ อาจนำเสนอเมนูที่มีทางเลือกเพื่อสุขภาพมากขึ้น ออกแบบแคมเปญที่เน้นประสบการณ์หรือเรื่องราวเบื้องหลังผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ รวมถึงสร้างบรรยากาศร้านที่สวยงาม สะอาดตา มีมุมถ่ายภาพที่น่าสนใจ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษาเพศหญิง

3. จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาแต่ละคณะมีทัศนคติในการเลือกบริโภคชานมแตกต่างกัน ดังนั้นผู้ประกอบการควรพิจารณาจัดกิจกรรมภายในร้านหรือมีการปรับเปลี่ยนบรรยากาศของร้านให้มีหลากหลายสไตล์เพื่อดึงดูดลูกค้านักศึกษาจากหลากหลายคณะ ตลอดจนการจัดโปรโมชั่นพิเศษเฉพาะคณะเพื่อสร้างกระแสให้เกิดขึ้นเป็นรายคณะไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างมีเพียงนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตไปมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของนักศึกษาและสามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมในแต่ละท้องที่แต่ละบริบทได้มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเข้าร่วมด้วย เพื่อทำความเข้าใจถึงเหตุผลเชิงลึก และเบื้องหลังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในด้านเพศและคณะที่สังกัด ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือจัดกลุ่มสนทนา เพื่อสำรวจทัศนคติ ค่านิยม และประสบการณ์ส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดและการเลือกซื้อ

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). สามลดา.

ชนิกานต์ คำหอมกุล. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อชานมไข่มุกของร้าน Bear House สาขาเดอะมอลล์ท่าพระ* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.

ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2543). *สถิติพื้นฐาน พร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม MINITAB SPSS และ SAS*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไทยรัฐ. (2567). *ชานมไข่มุก กับพฤติกรรมคนไทย ชอบความหลากหลายและใส่ใจคุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2568, จาก https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2780363

นาวิน ทองหล่อ, อรัญญา ทักทาย, สุธาทิพย์ ประพัฒน์โพธิ์, ฉลวย ยวนแห่ว, & พิมกาญดา จันดาหัวดง. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคชานมไข่มุกของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 2* (15 มีนาคม 2565). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ปดิพัทธ จูไหล. (2564). *ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่ายแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคชานมไข่มุกในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Chowdhury, R. (2023). Impact of perceived convenience, service quality and security on consumers' behavioural intention towards online food delivery services: The role of attitude as mediator. *SN Business & Economics, 3*(1), Article 23. https://doi.org/10.1007/s43546-023-00421-7

Event pop. (2562). *เทรนด์ชานมไข่มุกในปี 2020: ควรลงทุนหรือแค่กระแส*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2568, จาก https://www.eventpop.me/blogs/trend-bubbletea-in-thaiand

Feraco, A., Rapa, E., Barone, M., & Vitiello, G. (2024). *Assessing gender differences in food preferences and physical activity: A population-based survey*. Frontiers in Nutrition, 11, Article 1414217. https://doi.org/10.3389/fnut.2024.1414217

Kongsiteabar. (2568). *Our story is here*. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2568, จาก https://kongsiteabar.com/kongsistory

Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of Marketing* (17th ed.). Pearson Education.

Solomon, M. R. (2018). *Consumer Behavior* (12th ed.). Pearson Education Limited.

Xu, J., Sukpasjaroen, K., & Chankoson, T. (2024). The research on M milk tea brand: Market positioning, consumer insights, and future strategic outlook. *Migration Letters, 21*(4), 277–293. https://doi.org/10.33182/ml.v21i4.10243

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.

Assessment of the Level and Comparison of Operations Based on Community Enterprise Development Guidelines among Golden Apple Snail Farmers in Non Khong Subdistrict, Ban Fang District, Khon Kaen Province

Rawat Mantra[1*], Yaothida Rattanaphonsaen[2], Weerayut Ratchatawetchakul[3], Ploenpit Powan[4], & Sanya Niamprem[5]

1 Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University
2 Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University
3 Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University
4 Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University
5 Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: mantra_r@hotmail.com*

Abstract

This research serves as a prototype for understanding the potential and challenges in the development of community enterprises, to strengthen the grassroots economy sustainably. Research Objectives: 1) To study the level of operations based on the community enterprise development guidelines among golden apple snail farmers in Non Khong Subdistrict, Ban Fang District, Khon Kaen Province; and 2) To compare the operations based on the community enterprise development guidelines among golden apple snail farmers in Non Khong Subdistrict, Ban Fang District, Khon Kaen Province. This study employed a quantitative research approach using a census survey of the entire population, consisting of 108 entrepreneurs in the Golden Apple Snail Community Enterprise Group. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics to test the hypotheses through Independent Sample t-test and One-way ANOVA. Research Findings: 1) The overall level of operations based on the community enterprise development guidelines was high. The highest mean score was in the area of knowledge management, while the lowest was in capital and financial management; and 2) The comparison revealed that entrepreneurs with different age groups and monthly income levels showed statistically significant differences in capital and financial management at the 0.05 level. This research has yielded new empirical knowledge indicating that entrepreneurs aged 51–60 years and those with higher incomes performed better in capital and financial management than other groups. These are specific findings that can be further applied to the design of targeted and effective promotional policies.

Keywords: Operational Practices, Community Enterprise Development Guidelines, Golden Apple Snail

Received: 2025-07-9; Revised: 2025-08-31; Accepted: 2505-08-31

การประเมินระดับและเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

รวัฒน์ มันทรา[1*], เยาว์ธิดา รัตนพลแสน[2], วีระยุทธ รัชตเวชกุล[3], เพลินพิศ โพธิ์วัน[4], และสัญญา เนียมเปรม[5]

1 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
2 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
3 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
4 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
5 *คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*
* *Corresponding author. E-mail mantra_r@hotmail.com:*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นต้นแบบในการทำความเข้าใจศักยภาพและปัญหาของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และ2) เปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาแบบสำมะโนจากประชากรทั้งหมดคือผู้ประกอบการในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทองจำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วย Independent Sample t-test และ One-way ANOVA ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านเงินทุนและการเงินมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และ 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ผู้ประกอบการในกลุ่มอายุและรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีการดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่เชิงประจักษ์ที่ชี้ชัดว่า ผู้ประกอบการในช่วงอายุ 51-60 ปี และกลุ่มผู้มีรายได้สูง มีการดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงินดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่เฉพาะเจาะจงและสามารถนำไปต่อยอดในการออกแบบนโยบายส่งเสริมที่มุ่งเป้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การดำเนินงาน แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจ หอยเชอรี่สีทอง

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประชากรส่วนใหญ่ การทำความเข้าใจและยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ในปัจจุบันภาครัฐมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนเป็นหนึ่งในโมเดล ประเทศไทย 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยตั้งอยู่บนฐานของวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองและจัดการตนเอง เศรษฐกิจฐานรากในรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน ที่มีการผลิตสินค้าชุมชน ดังนั้นสินค้าชุมชนจึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน รวมถึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างความเท่าเทียม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคง (สุพาดา สิริกุตตา, 2566)

การทำความเข้าใจถึงวิวัฒนาการของหอยเชอรี่ในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์บทบาทของวิสาหกิจชุมชนในการพลิกฟื้นจากปัญหาให้กลายเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจ หอยเชอรี่ (Golden Apple Snail, Pomacea canaliculata) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สถานการณ์ของหอยเชอรี่ได้เปลี่ยนไป จากการเป็นภัยคุกคามร้ายแรงนาข้าวของชาวนาก็กลายเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ เนื่องจากเนื้อหอยเชอรี่มีรสชาติดี สามารถนำไปประกอบอาหารหรือรับประทานคู่กับอาหารอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้การเลี้ยงหอยเชอรี่เพื่อการบริโภคได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้หอยเชอรี่ยังเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ใช้เงินลงทุนน้อย โดยสามารถจำหน่ายได้ตั้งแต่ไข่ ตัวหอยขนาดขุน ไปจนถึงพ่อแม่พันธุ์ การเปลี่ยนแปลงสถานะจากศัตรูพืชที่สร้างความเสียหายสู่สัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของชุมชนในการปรับตัวและสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการนำปัญหาที่เคยเผชิญมาเปลี่ยนเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจ การพลิกโฉมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน (สันติภาพ รามสูต, 2566)

จากการลงพื้นที่สำรวจของคณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้อต้นจาก นายมนตรี กูดอั้ว ปลัดเทศบาล ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า หอยเชอรี่ซึ่งเคยเป็นศัตรูพืชร้ายแรงต่อชาวนาในอดีต โดยเฉพาะในช่วงฤดูทำนาที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากจากการกัดกินต้นข้าว การแพร่ระบาดของหอยเชอรี่เริ่มรุนแรงในปี พ.ศ. 2531 หลังจากการนำเข้ามาจากต่างประเทศโดยกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตู้และมีการขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วจนระบาดสร้างความเสียหายหนักใน 60 จังหวัด อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อมีการค้นพบว่าเนื้อหอยเชอรี่มีรสชาติอร่อยและมีโปรตีนสูง ด้วยเหตุนี้เกษตรกรจึงเริ่มทดลองนำหอยเชอรี่มาเลี้ยง คัดขนาด และคัดสายพันธุ์ จนได้สายพันธุ์ที่มีเนื้อนุ่ม หวาน กรอบ และมีเปลือกสีทอง ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “หอยเชอรี่สีทอง” ปัจจุบันในตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เกษตรกรที่ทำการเลี้ยงหอยเชอรี่สีทองได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคือเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการโครงการเลี้ยงหอยเชอรี่สีทองให้เป็นระบบและมาตรฐานมากยิ่งขึ้น ขยายเครือข่ายและรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอย่างยั่งยืน แต่ก็มีเกษตรกรจำนวนไม่น้อย ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยง โดยมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ปัญหาด้านวิสาหกิจชุมชนคือการจำหน่ายสินค้าได้น้อย ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากไม่มีแหล่งตลาดรองรับ หรือไม่สามารถขยายตลาดได้ เนื่องจากสินค้าไม่ใช้วัตถุดิบหลักซึ่งสินค้าตามความต้องการของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม ปัญหาด้านการเงินและด้านบัญชี เช่น การขาดเงินทุน ขาดกระแสเงินสดหมุนเวียน การทำบัญชีไม่เป็นระบบ

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น ความไม่พร้อมของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ขาดการใช้เทคโนโลยีมาดำเนินงาน เป็นต้น (ธัญญารัตน์ ธีรหิรัญวัฒน์, 2564)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะ 5 ด้านหลักที่สำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยรวม (เพ็ญศิริ ไพจิตร, 2568) ได้แก่ 1) ด้านการผลิต (Production) เป็นการผลิตที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน 2) ด้านการตลาด (Marketing) ครอบคลุมถึงการกำหนดราคาที่เหมาะสม การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย รวมถึงการใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเพื่อขยายฐานลูกค้า 3) ด้านเงินทุนและการเงิน (Capital and Finance) การบริหารจัดการเงินทุนและบัญชีอย่างเป็นระบบเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางการเงิน 4) ด้านการบริหารจัดการ (Management) การบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาด้านนี้รวมถึงการวางแผนกลยุทธ์ การจัดสรรบุคลากร การกำหนดกฎระเบียบ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก และการสร้างภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยให้กลุ่มสามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ และ 5) ด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ครอบคลุมถึงการค้นหาองค์ความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง การจัดการความรู้ที่ดีจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเติบโตอย่างยั่งยืน (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชเนตตี พุ่มพฤกษ์, 2565)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและประเมินระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้ประกอบการในการปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง รวมถึงสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ในการกำหนดนโยบายและมาตรการสนับสนุนที่ตรงจุดและเหมาะสม เพื่อส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้นต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับใด

2. การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันหรือไม่เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยมีบทบาทในการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน แนวคิดพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง ลดการย้ายถิ่นฐานของประชากร และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตและบริการในท้องถิ่น เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 คือ โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และเศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบ กิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป และเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการขนาดย่อม และขนาดกลางตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 (ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี, จันทนา อุดม และไพโรจน์ บุตรชีวัน, 2567)

ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ การมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างแข็งขัน ภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เพียงพอ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและเอกลักษณ์โดดเด่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับความรู้สมัยใหม่ ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนไม่ได้มาจากการเลือกใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการที่ชาญฉลาดระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นรากฐานกับแนวคิดและเทคโนโลยีสมัยใหม่ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2563) สำหรับกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง การผสมผสานความรู้ดั้งเดิมในการเลี้ยงสัตว์น้ำเข้ากับการจัดการธุรกิจสมัยใหม่ เช่น การตลาดออนไลน์หรือระบบบัญชี จะเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น มีรากฐานมาจากแนวคิด ของ ลูเธอร์ กูลิค (Luther Halsey Gulick) นักทฤษฎี POSDCORB ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการบริหารจัดการองค์กร และมีการพัฒนาให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ และยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะ 5 ด้านหลักที่สำคัญต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้ (เพ็ญศิริ ไพจิตร, 2568)

1. ด้านการผลิต (Production) เป็นการควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของลูกค้า ด้วยต้นทุนที่เหมาะสมและทันเวลา การดำเนินงานด้านการผลิตของ

วิสาหกิจชุมชนควรครอบคลุมถึงการบริหารจัดการวัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพ การควบคุมสินค้าคงคลัง และการปรับปรุงกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต เช่น การใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย หรือการประยุกต์ใช้เทคนิคการเลี้ยงที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน เป็นสิ่งจำเป็นในการยกระดับคุณภาพและปริมาณผลผลิตของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถแข่งขันได้ในตลาด (ชนิสรา แก้วสวรรค์, 2564)

2. ด้านการตลาด (Marketing) เป็นการสร้างความแตกต่างและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นน่าสนใจ โดยอาจใช้ช่องทางดิจิทัล เช่น โซเชียลคอมเมิร์ซ (Social Commerce) การโฆษณาที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-Driven Advertising) และการสร้างเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง (Niche Content) เป็นสิ่งจำเป็นในการขยายตลาดและเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้าง (นฤมล เจริญโสภา และคณะ, 2564)

3. ด้านเงินทุนและการเงิน (Capital and Finance) เป็นระบบเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จทางธุรกิจ วิสาหกิจชุมชนควรมีการจัดทำระบบข้อมูลบัญชีที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ การบริหารกระแสเงินสดอย่างมีประสิทธิภาพ และการวางแผนการใช้เงินทุนหมุนเวียนอย่างรอบคอบ เพื่อให้มีแหล่งเงินทุนสำรองเพียงพอและลดความเสี่ยงทางการเงิน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการเงิน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการลงทุนและขยายกิจการของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ใช้แก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนและการบริหารจัดการเงินที่ไม่เป็นระบบในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (สนิทเดช จินตนา และธีระพงษ์ ภูริปาณิก, 2562)

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management) เป็นการวางแผนที่ชัดเจน การจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสม การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการตัดสินใจ และการสร้างภาวะผู้นำที่สามารถนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้การบริหารจัดการความเสี่ยงและการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปก็เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ผู้นำของวิสาหกิจชุมชนควรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการบริหารจัดการ และได้รับการยอมรับจากสมาชิก การส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจจะช่วยสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม (ณัฐธิดา จุมปา, 2566)

5. ด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในบริบทของวิสาหกิจชุมชนคือกระบวนการในการสร้าง ค้นหา รวบรวม จัดระบบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และศักยภาพของสมาชิก การส่งเสริมให้สมาชิกมีการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ระหว่างสมาชิกและจากภายนอก (Nonaka & Takeuchi, 1995) จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถปรับตัวและสร้างนวัตกรรมได้อย่างยั่งยืนการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ก็เป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ระเบียนวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินระดับและเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา ได้แก่ ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

2. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เดือนมีนาคม ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568

ประชากร และการศึกษาสำมะโน

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีจำนวน 108 คน

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบสำมะโน (Census Study) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติจากทุกหน่วยของประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายที่สนใจทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมดและมีเกณฑ์การคัดเลือกคือผู้ประกอบการมีความยินยอมและสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ โดยผู้ประกอบการที่ยินยอมและสมัครใจเข้าร่วมโครงการ มีจำนวน 108 คน (คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของประชากร)

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านการตลาด 3) ด้านเงินทุนและการเงิน 4) ด้านการบริหารจัดการ และ 5) ด้านการจัดการความรู้

2. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างจากแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด คำถามมีหลายคำตอบให้เลือก มีคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น รวมข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 36 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต จำนวน 8 ข้อ 2) ด้านการตลาด จำนวน 9 ข้อ 3) ด้านเงินทุนและการเงิน จำนวน 5 ข้อ 4) ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 7 ข้อ และ 5) ด้านการจัดการความรู้ จำนวน 7 ข้อ โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert)

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และจากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ในกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเตรียมแบบสอบถามจำนวน 108 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรในการวิจัยทั้งหมด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอหนังสืออนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2. คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง ทำการแจกแบบสอบถามและชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความยินยอมสมัครใจจากผู้ประกอบการ พร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้อง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบแล้วมาตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 108 ชุด (คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 100.00)

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ทำการวิเคราะห์โดยนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. ระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่นใช้เกณฑ์แบบ Likert Scale โดยกำหนดค่าคะแนนเฉลี่ย (ชัชวาล เรืองประพันธ์, 2543) ดังนี้

4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด

3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก

2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง

1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อย

1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่

3.1 Independent Sample t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม เช่น เพศ

3.2 F-test ด้วยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA พร้อมทดสอบรายคู่ด้วย LSD เพื่อ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (μ=3.52, σ=0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดการความรู้ (μ=3.65, σ=0.89) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการองค์กร (μ=3.61, σ=0.89) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านเงินทุนและการเงิน (μ=3.05, σ=0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านการจัดการความรู้ โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (μ=3.65, σ=0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กลุ่มมีการค้นหาองค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ (μ=3.85, σ=0.80) รองลงมาคือ กลุ่มมีการ

สนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้เข้ารับการเรียนรู้ อบรมหรือสัมมนากับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก (μ=3.75, σ=0.79) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กลุ่มของท่านมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนรู้ (μ=3.51, σ=0.88)

1.2 ด้านการบริหารจัดการองค์กร โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (μ=3.61, σ=0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กลุ่มได้มีการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง (μ=3.72, σ=0.86) รองลงมาคือ กลุ่มมีการวางแผนในการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน (μ=3.69, σ=0.84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการวางแผนกฎระเบียบหรือข้อบังคับ (μ=3.47, σ=0.91)

1.3 ด้านการผลิต โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (μ=3.46, σ=0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กลุ่มมีการผลิตสินค้าได้ตามระยะเวลาที่วางแผนไว้ (μ=3.60, σ=1.08) รองลงมาคือ กลุ่มมีการสำรองวัตถุดิบไว้รองรับจำนวนการผลิตอย่างเพียงพอ (μ=3.56, σ=0.96) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ กลุ่มมีปริมาณสินค้าเพียงพอต่อความต้องการของตลาด (μ=3.30, σ=0.93)

1.4 ด้านการตลาด โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง (μ=3.40, σ=0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กลุ่มมีการกำหนดราคาสินค้าที่เหมาะสม (μ=3.69, σ=0.96) รองลงมาคือ กลุ่มมีการโฆษณาส่งเสริมการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ (μ=3.47, σ=0.81) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กลุ่มมีความรู้ในด้านกลยุทธ์ทางการตลาด (μ=3.28, σ=0.98)

1.5 ด้านเงินทุนและการเงิน โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง (μ=3.05, σ=0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ กลุ่มมีการจัดทำระบบข้อมูลบัญชี (μ=3.54, σ=3.98) รองลงมาคือ กลุ่มมีการตรวจสอบระบบบัญชีเงินทุน (μ=3.30, σ=1.15) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มมีแหล่งเงินทุนสำรองเพียงพอ (μ=2.74, σ=0.94)

2. สรุปผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

2.1 ด้านเพศ จากการทดสอบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม ด้วย Independent Sample t-test พบว่า ผู้ประกอบการในเพศหญิงและเพศชาย มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

2.2 ด้านอายุ จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า ผู้ประกอบการในกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านเงินทุนและการเงิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านการผลิต	ระหว่างกลุ่ม	0.05	2.00	0.25	0.62	0.54
	ภายในกลุ่ม	42.14	105.00	0.40		
	โดยรวม	42.64	107.00			
2. ด้านการตลาด	ระหว่างกลุ่ม	0.11	2.00	0.06	0.21	0.81
	ภายในกลุ่ม	28.92	105.00	0.28		
	โดยรวม	29.04	107.00			
3. ด้านเงินทุนและการเงิน	ระหว่างกลุ่ม	5.01	2.00	2.50	7.12	0.00*
	ภายในกลุ่ม	36.92	105.00	0.35		
	โดยรวม	41.95	107.00			
4. ด้านการบริหารจัดการองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	1.30	2.00	0.65	2.18	0.12
	ภายในกลุ่ม	31.26	105.00	0.30		
	โดยรวม	32.56	107.00			
5. ด้านการจัดการความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.97	2.00	0.48	1.48	0.23
	ภายในกลุ่ม	34.35	105.00	0.33		
	โดยรวม	35.32	107.00			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.94	2.00	0.47	2.34	0.10
	ภายในกลุ่ม	21.90	105.00	0.20		
	โดยรวม	22.03	107.00			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ประกอบในกลุ่มอายุต่าง ๆ มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD ผลการทดสอบพบว่า ผู้ประกอบการในกลุ่มอายุ 51-60 ปี มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านเงินทุนและการเงิน มากกว่าผู้ประกอบการในกลุ่มอายุ 41-50 ปี และผู้ประกอบการในกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี

2.3 ด้านระดับการศึกษา จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า ผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

2.4 ด้านรายได้ต่อเดือน จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วย One-way ANOVA พบว่า ผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านเงินทุนและการเงิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านการผลิต	ระหว่างกลุ่ม	0.16	2.00	0.08	0.20	0.82
	ภายในกลุ่ม	42.48	105.00	0.40		
	โดยรวม	42.64	107			
2. ด้านการตลาด	ระหว่างกลุ่ม	0.27	2.00	0.13	0.49	0.61
	ภายในกลุ่ม	28.77	105.00	0.27		
	โดยรวม	29.04	107			
3. ด้านเงินทุนและการเงิน	ระหว่างกลุ่ม	3.31	2.00	1.66	4.51	0.01*
	ภายในกลุ่ม	38.62	105.00	0.37		
	โดยรวม	41.93	107			
4. ด้านการบริหารจัดการองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	0.15	2.00	0.07	0.24	0.79
	ภายในกลุ่ม	32.41	105.00	0.31		
	โดยรวม	32.56	107			
5. ด้านการจัดการความรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.54	2.00	0.27	0.82	0.44
	ภายในกลุ่ม	34.77	105.00	0.33		
	โดยรวม	35.32	107			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.42	2.00	0.21	1.03	0.36
	ภายในกลุ่ม	21.61	105.00	0.21		
	โดยรวม	22.63	107			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ประกอบการในกลุ่มรายได้ต่อเดือนต่าง ๆ มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการทดสอบพบว่า ผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านเงินทุนและการเงิน มากกว่าผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท และผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท

อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินระดับและเปรียบเทียบการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ได้สะท้อนภาพรวมเชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในมิติต่าง ๆ และสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มผู้เลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง ตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยรวมมีศักยภาพที่แข็งแกร่งในการขับเคลื่อนทางการเศรษฐกิจของชุมชน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ประกอบการมีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการความรู้สูงที่สุด การดำเนินงานในด้านนี้ที่โดดเด่นเป็นผลมาจากการที่กลุ่มวิสาหกิจมีการค้นหาองค์ความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และมีการสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรในวิสาหกิจชุมชนได้เข้ารับการเรียนรู้ อบรม หรือสัมมนากับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งในด้านการจัดการความรู้จึงถือเป็นสินทรัพย์สำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว ทั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Nonaka & Takeuchi (1995) ที่เน้นความสำคัญของกระบวนการในการสร้าง ค้นหา รวบรวม จัดระบบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และศักยภาพของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนผลลัพธ์ครั้งนี้ ของ วศิน เพชรพงศ์พันธ์ และคณะ (2566) ที่พบว่า ปัจจัยการจัดการนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครพนม การจัดการความรู้ที่ดีช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถปรับตัวและสร้างนวัตกรรมได้อย่างยั่งยืน

ส่วนด้านเงินทุนและการเงิน โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานในระดับปานกลาง ซึ่งต่ำที่สุดในบรรดาทุกด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า วิสาหกิจชุมชนและ MSME ในประเทศไทยเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารบ่อยครั้ง มักถูกปฏิเสธสินเชื่อ และต้องพึ่งพาทรัพยากรของตนเองในการลงทุนมากกว่า ด้านเงินทุนและการเงินจึงถือว่าเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดและเป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน การขาดเงินทุนสำรองสะท้อนถึงความเปราะบางทางการเงินที่อาจทำให้กลุ่มไม่สามารถรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจหรือลงทุนเพื่อการเติบโตได้ แม้จะมีการทำบัญชีที่ถูกต้อง แต่การขาดเงินทุนสำรองบ่งชี้ว่าการจัดการกระแสเงินสดและสภาพคล่องยังไม่แข็งแกร่งพอ ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนว่ากลุ่มมีความเสี่ยงสูง สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ ศุภธิดา วงศ์สวัสดิ์ และคณะ (2563) ที่พบว่า การบริหารจัดการเงินทุนและบัญชีอย่างเป็นระบบเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางการเงิน และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการเงิน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการลงทุนและขยายกิจการของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนผลลัพธ์ครั้งนี้ของ World Bank (2024) ที่ทำการสำจรวจพบว่า ปัญหาหนี้ครัวเรือนในประเทศไทยอยู่ในระดับสูง และอัตราดอกเบี้ยที่ยังคงสูง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและความสามารถในการเข้าถึงเงินทุนของสมาชิกและของกลุ่มโดยรวม ทำให้การมีเงินทุนสำรองเป็นไปได้ยาก

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการในกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านเงินทุนและการเงิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ผู้ประกอบการในกลุ่มอายุ 51-60 ปี มีการดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงิน มากกว่าผู้ประกอบการในกลุ่มอายุ 41-50 ปี และผู้ประกอบการในกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการในกลุ่มอายุ 51-60 ปี มีการดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงินดีกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ อาจเป็นผลมาจากผู้ประกอบการในกลุ่มอายุนี้มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการเงินทุนและบัญชีค่อนข้างมาก มีความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจทางการเงิน และยังคงเป็นวัยที่ให้ความสนใจเรียนรู้และสามารถปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้ดีกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งผู้ประกอบการในกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่า 60 ปี อาจเผชิญกับข้อจำกัดด้านการปรับตัวเข้ากับระบบการจัดการสมัยใหม่ หรือปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากมีอายุมากเกินไป นอกจากนี้ผู้ประกอบการในกลุ่มอายุ 41-50 ปี ยังมีการดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงินมากกว่าผู้ประกอบการกลุ่มอายุ 41-50 ปี ซึ่งอาจเกิดจากยังขาดประสบการณ์และความเข้าใจเชิงลึกด้านการเงิน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Financial Inclusion ที่เน้นการเข้าถึงบริการทางการเงินที่หลากหลายและราคาที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการเติบโตทางธุรกิจและสร้างความยืดหยุ่นทางการเงินให้กับผู้ประกอบการธุรกิจ (World Bank, 2024) ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนผลลัพธ์ครั้งนี้ ของ ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีฯ (2565) ที่ทำ

การสำรวจพฤติกรรมการเงินของประชากรไทย พบว่า ทักษะทางการเงินของประชากรไทยที่มีอายุ 57 ปีขึ้นไป ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยเฉพาะความรู้ทางการเงิน เช่น มูลค่าของเงินตามกาลเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการที่กลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี มีผลการดำเนินงานด้านการเงินที่ต่ำลง

ผลลัพธ์การวิจัยนี้ครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นถึง “ช่วงวัยที่เหมาะสม” ในการบริหารจัดการการเงินในบริบทของวิสาหกิจชุมชน คือ ผู้ประกอบการในช่วงอายุ 51-60 ปี ซึ่งอาจมีสมดุลระหว่างประสบการณ์ที่สั่งสมมาและความสามารถในการปรับตัวที่ยังคงอยู่ สิ่งนี้มีนัยสำคัญต่อการออกแบบโปรแกรมพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมกับช่วงวัย

3. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านเงินทุนและการเงิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท มีการดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงิน มากกว่าผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท และ 10,001-20,000 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่มีรายได้สูงกว่ามีการดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงินที่ดีกว่านั้น อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการกลุ่มนี้มักจะมีความรู้ความเข้าใจด้านการเงินที่ดีกว่า มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนของทั้งภาครัฐและเอกชนที่หลากหลายกว่า รวมถึงอาจมีแรงจูงใจในการบริหารจัดการเงินทุนและการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อรักษาระดับรายได้หรือเพื่อขยายกิจการในอนาคต ดังนั้นการมีรายได้ที่สูงขึ้นอาจเป็นผลมาจากการบริหารจัดการการเงินที่ดีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งเสริมกันและกัน ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างรายได้และประสิทธิภาพการจัดการการเงินบ่งชี้ถึงการเสริมแรงระหว่างความสำเร็จทางการเงินและทักษะการบริหารจัดการ ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนผลลัพธ์ครั้งนี้ ของศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีฯ (2565) ที่พบว่า ปัจจัยด้านรายได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมและการเงินของประชากรไทย โดยกลุ่มประชากรไทยที่มีรายได้สูงและอายุมากมักจะมีวินัยในการออมและวางแผนทางการเงินที่ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญหลายประการ ซึ่งมีนัยสำคัญต่อวงการวิชาการและสังคม ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอภาพเชิงประจักษ์ของการพลิกโฉม “หอยเชอรี่” จากที่เคยเป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อเกษตรกรชาวนาในอดีต ให้กลายเป็น “หอยเชอรี่สีทอง” ที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้และเป็นรากฐานของวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญในตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการปรับตัว และสร้างรายได้เพิ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่เคยถูกมองเห็นคุณค่ามาก่อน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นได้ว่า ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ใหม่ที่แสดงถึงความยืดหยุ่น (Resilience) และความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ของวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญในตำบลโนนฆ้อง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จึงสามารถนำไปเป็นโมเดลที่ประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นที่มีปัญหาคล้ายกันได้

2. งานวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบอย่างชัดเจนว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุและด้านรายได้ต่อเดือนของผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน ทำให้การดำเนินงานด้านเงินทุนและการเงินแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลลัพธ์ในการวิจัยครั้งนี้ระบุว่า ผู้ประกอบการกลุ่มอายุ 51-60 ปี มีประสิทธิภาพด้านการเงินสูงที่สุด และผู้มีรายได้สูงกว่ามีการจัดการด้านเงินทุนและการเงินที่ดีกว่า ซึ่งเป็นองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สำคัญให้กับวงการวิชาการปัจจุบัน เนื่องจากงานวิจัยก่อนหน้าส่วนใหญ่อาจกล่าวถึงปัญหาการเงินโดยรวม หรือความรู้ทางการเงิน

แต่ไม่ได้ระบุความสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจงกับช่วงอายุและระดับรายได้อย่างละเอียดในบริบทของวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรม การค้นพบความสัมพันธ์เฉพาะเจาะจงระหว่างอายุ โดยเฉพาะผู้ประกอบการในช่วง อายุ 51-60 ปี และผู้ที่มีรายได้สูงกับประสิทธิภาพการจัดการทางการเงิน เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบนโยบายและโครงการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้การลงทุนในโครงการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน และมีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลบางประการ มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ด้านเงินทุนและการเงินเป็นจุดอ่อนที่สุดของการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจ และการมีเงินทุนสำรองไม่เพียงพอเป็นปัญหาหลักในปัจจุบัน นอกจากนี้อายุและรายได้มีผลต่อด้านนี้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงาน

ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สถาบันการเงินของเอกชนต่าง ๆ เป็นต้น ควรจัดโปรแกรมการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการเงินทุน การจัดทำบัญชีอย่างง่าย การบริหารกระแสเงินสด และการวางแผนการเงินระยะยาวอย่างเร่งด่วน และควรเน้นกลุ่มเป้าหมายผู้ประกอบการอายุน้อย (41-50 ปี) และกลุ่มผู้มีรายได้น้อย (น้อยกว่า 10,000 บาท และ 10,001-20,000 บาท) เป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พบว่ามีประสิทธิภาพด้านนี้ต่ำกว่า นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและเงินทุนสำรองที่เหมาะสมกับขนาดและความต้องการของวิสาหกิจชุมชน

2. จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการตลาดมีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มยังขาดความรู้ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการอบรมด้านกลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่ เช่น การตลาดดิจิทัล การสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้โดดเด่น และการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งออนไลน์และออฟไลน์

3. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการองค์กรและการผลิตมีการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจอยู่ในระดับมาก แม้ด้านบริหารจัดการองค์กรและการผลิตจะดี แต่การสนับสนุนให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางแผนกฎระเบียบหรือข้อบังคับยังอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นผู้นำกลุ่มหรือผู้ประกอบการควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนมากขึ้น เพื่อสร้างความผูกพัน ความรับผิดชอบร่วมกัน และทำให้ทุกคนในกลุ่มรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน

4. จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการจัดการความรู้ เป็นจุดแข็งที่สุดของการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจ ดังนั้น ควรใช้จุดแข็งด้านการจัดการความรู้มาส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านที่ยังเป็นจุดอ่อน โดยเฉพาะด้านเงินทุนและการเงิน เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การจัดการการเงินที่ดีภายในกลุ่มวิสาหกิจ หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการเงินให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เพียงการวิจัยเชิงปริมาณและใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ประกอบการจากกลุ่มอายุและรายได้ที่แตกต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจถึงประสบการณ์ ทัศนคติ ปัญหา และแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเงินทุน รวมถึงปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเงินของผู้ประกอบบการ

2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเพียงในกลุ่มวิสาหกิจเดียวเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังวิสาหกิจชุมชนประเภทอื่น หรือในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อตรวจสอบว่าข้อค้นพบเกี่ยวกับอิทธิพลของอายุและรายได้ต่อการจัดการทางการเงินนั้นเป็นสิ่งที่สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้หรือไม่ และเพื่อระบุปัจจัยเฉพาะบริบทที่อาจมีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2563). *คู่มือส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

ชนิสรา แก้วสวรรค์. (2564). การพัฒนาศักยภาพด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 10*(2), 92-108.

ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2543). *สถิติพื้นฐาน พร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม MINITAB SPSS และ SAS*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี, จันทนา อุดม และไพโรจน์ บุตรชีวัน. (2567). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7*(1), 25-44.

ณัฐธิดา จุมปา. (2566). การจัดการความรู้การบริหารจัดการกลุ่มตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามัคคีเกษตรอินทรีย์ฟาร์ม ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. *HRD Journal, 14*(1), 23-41.

ธัญญารัตน์ ธีรหิรัญวัฒน์. (2564). *เกษตรกรขอนแก่นหันมาเลี้ยงหอยเชอรี่สีทอง สัตว์เศรษฐกิจตัวใหม่ อร่อย ราคาดี มีโปรตีนสูง กิโลกรัมละเกือบ 800 บาท ตลาดในและต่างประเทศรับซื้อไม่อั้น.* จาก https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG211227135417159

นฤมล เจริญโสภา, สุภาภรณ์ พงษ์พานิช, และอรอนงค์ ฤทธิ์ใหม่. (2564). ปัจจัยการจัดการนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครพนม. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม, 10*(1), 27-41.

นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชเนตตี พุ่มพฤกษ์. (2565). ทางรอดและแนวทางการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนแนววิถีใหม่ หลังวิกฤติ COVID-19 ของไทย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9*(1), 1-19.

เพ็ญศิริ ไพจิตร. (2568). การบริหารวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ. *วารสารเกษตร มสธ., 7*(1), 22-31.

วศิน เพชรพงศ์พันธ์, เทวิน โคตรธรรม, กิตติศักดิ์ ภูตะลุน, อนุชา ศรีสกุลธนไชย, อัคคิเดด เกตอู่คำ, ปันยาสุก วรสาน และราเชนทร์ นพณัฐวงศกร. (2566). ปัจจัยการจัดการนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครพนม. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม, 10*(1), 27-41.

ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีฯ. (2565). *แนวโน้มอุตสาหกรรมไทย 2025-2027*. จาก https://www.krungsri.com/en/research/industry/summary-outlook/Thailand-industry-outlook-summary-2025-2027

สนิทเดช จินตนา และธีระพงษ์ ภูริปาณิก. (2562). ปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน ในประเทศไทย. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 12*(3), 179-194.

สันติภาพ รามสูต. (2566). *หอยเชอรี่สีทอง สัตว์เศรษฐกิจตัวใหม่ เลี้ยงง่าย–รายได้ดี*. จาก https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1050804

สุพาดา สิริกุตตา. (2566). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้บ้านยาวี จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 26*(1), 89-104.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.

World Bank. (2024). *Financial Inclusion*. https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview

Learning Management to Develop Analytical Competence Using the Doctrines of Yoniso Manasikara of High School Students at Khoksi Phitthayasan School, Khon Kaen Province

Phra Tanachon Kittisampanno (Oajpru)[1*], Prayoon Saengsai[2], & Somkhuan Namseethan[3]

1 *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus*
2 *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus*
3 *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus*
* *Corresponding author. E-mail: tanachonoajpru@gmail.com*

Abstract

This research aimed to 1) study the learning management conditions that promote analytical thinking competencies based on the principle of Yoniso-manisikara, 2) examine the development of competencies in analytical thinking skills according to the principle of Yoniso-manisikara, and 3) evaluate the competencies in analytical thinking following the principle of Yoniso-manisikara for 5th-year high school students at Koksapithayasarn School, Khon Kaen Province. This is an experimental research study targeting a group of 40 fifth-year high school students and key informants, including school administrators, subject group leaders, and 8 teachers. Research tools used include assessment forms, questionnaires, and interviews. The statistical methods applied in the research are percentage, mean, standard deviation, and dependent t-test. The research findings indicate that 1) the learning management conditions that enhance analytical thinking competencies based on the principle of Yoniso-manisikara involve using the basic education curriculum. There is support for social studies teachers to collaborate with moral education teachers to implement the learning process by integrating the principle of Yoniso-manisikara. Instructors received training and self-development regarding teaching methods, lesson design, the use of various media, and organizing learning activities to develop students both in and out of the classroom. The evaluation and assessment methods are in line with the Ministry of Education's criteria, flexible according to real situations, and include appropriate and varied evaluation methods. 2) The evaluation results of knowledge and understanding after using the learning management set to develop analytical thinking competencies based on the principle of Yoniso-manasikāra indicated that it was at a high level in all aspects. 3) The assessment results of the competency in analytical thinking using the principle of Yoniso-manasikāra showed that overall, it was at a high level in all aspects.

Keywords: Learning Management, Competency, Analytical Thinking Skill, Yoniso-manisikara

Received: 2025-07-9; Revised: 2025-08-31; Accepted: 2505-08-31

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น

พระธนชล กิตติสมฺปนฺโน (อาจปรุ)[1*], ประยูร แสงใส[2], และสมควร นามสีฐาน[3]

1 *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตขอนแก่น*
2 *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตขอนแก่น*
3 *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตขอนแก่น*
* *Corresponding author. E-mail: tanachonoajpru@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการ 2) พัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ และ 3) ประเมินสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 จำนวน 40 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอน 8 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test (Dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการ ด้านหลักสูตรใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสนับสนุนให้ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาร่วมกับพระสอนศีลธรรมจัดการเรียนรู้โดยนำหลักโยนิโสมนสิการมาจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองเกี่ยวกับวิธีการสอน การออกแบบการสอนการใช้สื่อต่างๆ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในและนอกสถานที่ การวัดผลและการประเมินใช้เกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการมีการยืดหยุ่นตามสภาพจริงและวิธีวัดผลที่เหมาะสมและหลากหลาย 2) ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจหลังการใช้ชุดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ผลประเมินสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, สมรรถนะ, การคิดวิเคราะห์, โยนิโสมนสิการ

บทนำ

การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่สู่ปัญญาภิวัตน์ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย (Transactional Approach) ผลการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิตอลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์และวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่งและรวดเร็ว ศักยภาพของประชาชนต้องได้รับการพัฒนาทักษะและวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ ในสังคมแห่งชีวะคุณธรรม (Bio-Ethic) การศึกษาถึงเวลาต้องปรับเปลี่ยน มุมมอง วิธีคิด รูปแบบการให้การศึกษาแนวใหม่ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนสู่ขีดจำกัดของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงเพื่อเป็นที่พึ่งของสังคมให้มีโอกาสเรียนรู้เต็มศักยภาพ โดยรูปแบบที่พัฒนาเน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสู่สังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ก้าวทันโลกและป้องกันสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในยุค Digital Disruption เป็นยุคที่นวัตกรรม และเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนในสังคม การทำงาน การศึกษา การทำธุรกิจ ซึ่งหากปรับตัวไม่ได้ บุคคลเหล่านี้คือผู้ที่ถูก Disrupt และบุคคลที่ปรับตัวได้ คือผู้ Disrupt และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สามารถอยู่รอดบนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้จึงจำเป็นต้องปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติเป็นอย่างมาก และจากผลกระทบดังกล่าวก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อวงการการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาครู และบุคลากร ให้สามารถปฏิบัติงาน จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย โดยการที่จะทำให้ผู้เรียนนั้นประสบความสำเร็จก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสอดรับกับสถานการณ์ในยุค Digital Disruption (ณัฐชญาน์ รัตนสถาพรพงศ์, ทวนทอง เชาวกีรติพงศ์ และ สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส, 2558)

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา (พระพันธวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน (ภูมิรัง),2564) ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม และการดำรงชีวิตการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจนั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืน จุดมุ่งหมายสำคัญของรายวิชาการสอนสังคมศึกษาโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจและทักษะการแก้ไขปัญหาที่ใช้ในการดำรงชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองที่ดีของประเทศ อันเป็นรากฐานของโลกต่อไป ดังนั้นการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาจึงต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่จะช่วย “ส่งเสริมด้านสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ประสบการผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาความรู้ความคิดความสามารถ ทักษะค่านิยมและเจตนาคติที่ดีตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยวุฒิและวุฒิภาวะซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชน” และที่สำคัญคือ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ที่ผู้ศึกษานั้นจะต้อง แยกแยะ วิเคราะห์ เสริมสร้างทักษะในการคิด “ตามหลักโยนิโสมนสิการ” การทำใจให้แยบคายเป็นปัจจัยในการรับรู้ผัสสะจากภายนอก อันจะเป็นตัวกั้นกระแสความคิดไม่ให้ปรุงแต่งตามตัณหา ความทะยานอยากที่เป็นองค์ประกอบภายในของของตนเอง ทำให้พิจารณาทุกอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น โยนิโสมนสิการ จึงมีความหมายของการคิดที่เป็นระบบ คิดเป็นระเบียบ และคิดมีเหตุผล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556)

ผู้วิจัยตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น จึงสนใจศึกษาทั้งนี้เพื่อผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศด้านการจัดการการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยานาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถการวิเคราะห์ โดยใช้ชุดการสอนตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยานาสรรพ์ ขอนแก่น

3. เพื่อประเมินสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ชุดการสอนตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดรูปแบบการเรียนรู้

การเรียนรู้ตามทฤษฎี นักวิชาการได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ เช่น Bloom (1971) ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น 6 ระดับ คือ 1. ความรู้ที่เกิดจากความจำ ซึ่งเป็นระดับล่างสุด 2. ความเข้าใจ 3. การประยุกต์ 4. การวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้ 5. การสังเคราะห์ สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูป เดิม เน้นโครงสร้างใหม่ 6. การประเมินค่า วัดได้ และตัดสินได้ว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

ทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor อ้างอิงใน พิจิตรา ธงพานิช, 2556) ในการออกแบบสื่อการเรียนการสอน การวิเคราะห์ความจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญ และตามด้วยจุดประสงค์ของการเรียน โดยแบ่งออกเป็นข้อ 3 ส่วนด้วยกัน คือ 1. พฤติกรรม ควรชี้ชัดและสังเกตได้ 2. เงื่อนไข พฤติกรรมสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือ 3. มาตรฐาน พฤติกรรมที่ได้นั้นสามารถอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

บรูเนอร์ (Bruner อ้างอิงใน พิจิตรา ธงพานิช. 2556) แนวคิดที่สำคัญ ๆ ของบรุนเนอร์ มีดังนี้ 1. ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์ 2. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน 3. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่างๆ 4. ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง 5. ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง 6. เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

ทฤษฎีของไทเลอร์ (Tylor อ้างอิงใน พิจิตรา ธงพานิช. 2556) ได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ว่าในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ต้องตอบคำถามพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Educational Purposes) อะไรบ้างที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ 2. ประสบการณ์ทางการศึกษา (Educational Experiences) อะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องจัดให้ เพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรจึงจะทำให้สอนมีประสิทธิภาพ 4. ประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนอย่างไรจึงจะทราบได้ว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

ทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้น ของกาเย่ (Gagne อ้างอิงใน พิจิตรา ธงพานิช. 2556) คือ 1. การจูงใจ การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ 2. การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ 3. การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว 4. ความสามารถในการจำ 5. ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว 6. การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว 7. การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ 8. การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน ผู้เรียนได้รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง

แนวคิดรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ

ความคิดเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะความคิดเป็น “จุดเริ่มต้น”ของชีวิต พฤติกรรมที่แสดงออกทางคำพูดและการกระทำไม่ว่าดีหรือชั่วล้วนมาจากความคิดเห็นเบื้องต้นทั้งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับคำพังเพยไทยว่า “ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว”หรือทางพระพุทธศาสนาว่า “สิ่งทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าใจดีหรือชั่ว การกระทำย่อมดีหรือชั่วไปด้วย”การที่รู้จักคิดเป็น เป็นศูนย์กลางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเพราะเมื่อคิดเป็นแล้วก็ช่วยให้ “พูดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” การคิดเป็นทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” มีหลายวิธี แต่สรุปเป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ คิดถูกทาง คิดถูกวิธี คิดอย่างมีเหตุผล และคิดเกิดกุศล ซึ่งเป็นการคิดที่ถูกวิธีมุ่งไปสู่เป้าหมาย (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2560)

ทิศนา แขมมณี และคณะ (2545) กล่าวว่า โยนิโสมนสิการ คือ การคิดเป็น เป็นความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะโดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดมาจากเหตุ โดยไม่เอาความรู้สึกอุปาทานของตนเองเข้าไปจับ หรือเคือบคลุมบุคคลนั้นจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา การคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีวิธีคิด 10 วิธี ประกอบด้วย

1. อิทัปปัจจยตา การคิดว่าความที่มีสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นปัจจัยของสิ่งนี้ (ขุ.เถร. (ไทย) 26/ 273-274/384.)

2. แยกแยะส่วนประกอบ พระพุทธเจ้าแนะนำการคิดแยกออกเป็นส่วน ๆ ในการพิจารณาขันธ์ในอดีต พิจารณาขันธ์ในอนาคต (ที.สี. (ไทย) 9/142/44.)

3. สามัญลักษณ์ เป็นการคิดให้รู้เท่าทันในอนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความทุกข์ อนัตตา ความว่าง (ม.ม. (ไทย) 13/133/147.)

4. การคิดแบบอริยสัจ 4 ได้แก่ 1. ทุกขอริยสัจ (อริยสัจคือทุกข์) 2. ทุกขสมุทยอริยสัจ (อริยสัจคือเหตุเกิดแห่งทุกข์) 3. ทุกขนิโรธอริยสัจ (อริยสัจคือความดับแห่งทุกข์) 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ (อริยสัจคือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์) (ที.ปา. (ไทย) 11/354/378.)

5. อรรถธรรมสัมพันธ์ หมายถึง การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างธรรม ได้แก่ พุทธภาษิต สาวกภาษิต ฤาษีภาษิต เทวดาภาษิต กับอรรถคือความมุ่ง

6. เห็นคุณโทษและทางออก เมื่อเข้าใจมูลเหตุแห่งทิฏฐิที่ทำให้บุคคลยึดถือทำให้เกิดทุกข์เป็นโทษ เมื่อไม่ยึดมั่นจึงรู้ความดับด้วยตนเอง คิดอุบายเครื่องสลัดเวทนาออกตามความเป็นจริงเกิดคุณคือการหลุดพ้นเพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น หรือ การพิจารณาว่า “วิชชาสมบัติและจรณสมบัติ อันเป็นคุณยอดเยี่ยมย่อมมีได้เพราะละการยึดติดเพราะอ้างชาติ การยึดติดเพราะอ้างตระกูล การยึดติดเพราะอ้างความถือตัวและการยึดติดอยู่กับอาวาหมงคลและวิวาหมงคลแล้วเท่านั้น” (ที.สี. (ไทย) 9/278/100.) การมองเห็น โทษแห่งความเกียจคร้าน 6 ประการ และหาทางออกโดยการไม่ปฏิบัติตามข้ออ้างทั้ง 6 ประการ

7. รู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม รู้คุณค่าแท้คือการมองเป็นประโยชน์ รู้คุณค่าเทียมหมายถึง การคิดปรุงแต่งเพื่อสนองตัณหาราคะ คิดรู้คุณค่าแท้

8. เร้าคุณธรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า การคิดเร้าคุณธรรมจึงต้องคิดทางฝ่ายกุศลเป็นหลัก เช่น การคิดว่าผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม มีกัลยาณธรรม มีปฏิภาณ เคารพนอบน้อมต่อบุคคลผู้เจริญมีหิริและฉลาดในสังคหธรรม ย่อมจะทำให้ชีวิตมีแต่ความสุข

9. คิดอยู่กับปัจจุบัน เป็นความคิดที่เกิดขณะที่ทำให้ตนเองสงบอย่างมีสมาธิ ผ่านการปฏิบัติกรรมฐาน ดังนี้พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ผู้ฉลาดในนิมิตแห่งจิต รู้รสแห่งวิเวกเพ่งพินิจอยู่ ฉลาดในการบริหารกรรมฐานมีสติตั้งมั่นพึงบรรลุนิรามิสสุขได้ บุคคลที่จะคิดอยู่กับปัจจุบันได้ต้อง เข้าใจการกำหนดอารมณ์ให้เป็นปัจจุบันไม่ฟุ้งซ่านไปกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏตามการรับรู้ของประสาททั้ง 5

10. วิภัชชวาที มีปกติตรัสจำแนก วิภัชชพยากรณียปัญหา เป็นปัญหาที่ควรแยกตอบ หมายถึงการพูดแยกแยะ การพูดจำแนก พูดแจกแจงแสดงคำสอนแบบวิเคราะห์ สามารถจำแนกตามลักษณะการคิดดังนี้ จำแนกตามความจริง จำแนกโดยส่วนประกอบ จำแนกโดยลำดับขณะ จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จำแนกโดยเงื่อนไข จำแนกโดยทางเลือก ถ้าวิภัชชวาทในฐานะวิธีตอบปัญหา (พยากรณ์)

โยนิโสมนสิการจึงเป็นปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการจะสำเร็จได้ต้องมีผู้ช่วยหนุนนั่นคือ กัลยาณมิตร (มิตรแท้) กัลยาณมิตรจะช่วยให้เจริญในอริยมรรคมีองค์ 8 เจริญโพชฌงค์ 7 ประการ เมื่อมีกัลยาณมิตรกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้นและอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป ทำให้การคิดแบบโยนิโสสำเร็จตามเป้าประสงค์กัลยาณมิตรเกิดจากผู้อื่นหรือสังคมจัดให้เกิดการพึ่งพา เกิดการพัฒนาแล้วเกิดโยนิโสมนสิการ รู้จักเลือกกัลยาณมิตรได้

แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนตามหลักโยนิโสมนสิการ

การจัดการเรียนรู้ คือ สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนดไว้มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้จึงถึงการประเมินผล ซึ่งในการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้ (พรภิรมย์ ยอดบุญ และพระพรหมพิริยะ มาลัยรักษ์, 2565) ดังนั้น การนำหลักโยนิโสมนสิการมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากหลักการดังกล่าวส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนวิธีการคิดแยบคายและนำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริงโดยครูทำหน้าที่กัลยาณมิตรช่วยให้ศิษย์มีโอกาสคิด และแสดงออกอย่างถูกวิธี จะสามารถช่วยพัฒนาให้ศิษย์เกิดปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

วรรณทิพา รอดแรงค้า (2540) ให้ความหมายของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ตามหลักโยนิโสมนสิการไว้ในหนังสือ การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะกระบวนการว่า ทักษะหมายถึงความสามารถในการกระทำ (คิดหรือปฏิบัติ) ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ กระบวนการหมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ดังนั้นทักษะกระบวนการจึงหมายถึง ความสามารถใน การใช้กระบวนการต่างๆ อย่างคล่องแคล่วถูกต้องและแม่นยำทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึงความสามารถในการใช้กระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต การวัด การจำแนกประเภท การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับเวลา การใช้ตัวเลข การจัดการทำและสื่อความหมายข้อมูล การลงความคิดเห็น การพยากรณ์ การตั้งสมมุติฐาน การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ การกำหนดและควบคุมตัวแปร การทดลอง การตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป

ทิศนา แขมมณี (2558) ได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์มาเขียนไว้ในหนังสือศาสตร์การสอนว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องเกิดจากการวางรูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยได้นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) มาสร้างเป็นหลักการและวิธีการสอนตามแนวพุทธวิธีขึ้น รูปแบบการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ การได้ฝึกฝนวิธีการคิดแยบคายและนำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริงโดยครูทำหน้าที่กัลยาณมิตรช่วยให้ศิษย์มีโอกาสคิด และแสดงออกอย่างถูกวิธี จะสามารถช่วยพัฒนาให้ศิษย์เกิดปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด (โยนิโสมนสิการ) การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่เรียน กระบวนการเรียนการสอนจำแนกเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำการสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียนและบทเรียน

1.1 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม ได้แก่ เหมาะสมกับระดับชั้นเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน วิธีการเรียนการสอนและเนื้อหาของบทเรียน

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ ครูเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง ครูทำตนให้เป็นที่เคารพรักของศิษย์ โดยมีบุคลิกภาพดี สะอาด แจ่มใส และสำรวม มีสุขภาพจิตดีมีความมั่นใจในตนเอง

1.3 การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ก. ใช้สื่อการเรียนการสอน หรือ อุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อเร้าความสนใจเช่น การจัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ เสนอเอกสาร ภาพ กรณีปัญหา กรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองเป็นต้น

ข. จัดกิจกรรมที่สนุก น่าสนใจ

ค. ให้ศิษย์ได้ตรวจสอบความรู้ ความสามารถของตน และได้รับทราบผลทันที

2. ขั้นสอน

2.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 ครูแนะนำแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล

2.3 ครูฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ หลักการ โดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม

2.4 ครูจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือค้นคว้า คิดวิเคราะห์ และสรุปความคิด

2.5 ครูฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูลความรู้ และเปรียบเทียบประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

2.6 ศิษย์ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ

2.7 ศิษย์ทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือก และการตัดสินใจ

3. ขั้นสรุป

3.1 ครูและศิษย์รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติทุกขั้นตอน

3.2 ครูและศิษย์อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้

3.3 ครูและศิษย์สรุปผลการปฏิบัติ

3.4 ครูและศิษย์สรุปบทเรียน

3.5 ครูวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

โดยสรุป จะเห็นว่าผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ คือ ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะทางการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ตลอดจนนำความรู้และความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องความรู้ความเข้าใจในหลักการ แนวคิด และจุดเน้นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างความสามารถและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้หรือเป้าหมายของหลักสูตร

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพด้วยวิธีการกรณีศึกษาและสัมภาษณ์ และเชิงปริมาณด้วยการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (One-Group Pre-test Post-test Design) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) สมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ 4 ด้าน ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการคิดเชิงระบบ ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการคิดแก้ปัญหา

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จำนวน 40 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 8 คน ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัย

1. ประเภทของเครื่องมือพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย

1.1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน

1.2. แบบทดสอบ จำนวน 20 ข้อ การทดสอบก่อน (Pre-Test) -การทดสอบหลังเรียน (Post-Test)

1.3 แบบทดสอบก่อน (Pre-Test) และหลังเรียน Post-Test) เป็นข้อสอบปรนัย เลือกตอบจำนวน 20 ข้อ

2. ประเภทเครื่องมือเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ขอนแก่น จำนวน 8 คน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ขอนแก่น

2.2 แบบประเมินสมรรถนะด้านความสามารถการวิเคราะห์ โดยใช้ชุดการสอนตามหลักโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยานาสรรพ์ ขอนแก่น เป็นการประเมินระดับความรู้ความความเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการการของ Likert แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกรดเฉลี่ย 5 ระดับและแปลผลดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	ระดับความรู้และความเข้าใจ
4.50 – 5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	อยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	อยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 แบบประเมินสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ชุดการสอนตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นส่วนมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย มี 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

5 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก
3 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย
1 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการ ด้านหลักสูตร กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์วิเคราะห์จากเนื้อหาการสัมภาษณ์ได้เป็น 2 แนวคิดนั้นคือ กลุ่มที่ 1 เห็นว่าหลักสูตรจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ทุก ๆ 5 ปี หลักสูตรควรได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีที่เจริญแบบก้าวกระโดด ส่วนอีกกลุ่มเห็นว่า หลักสูตรควรจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมรวมถึงท้องถิ่นหลักสูตรที่ดีควรตอบสนองความต้องการด้านเศรฐกิจนั้นคือผลิตคนให้ตรงกับความต้องการในการสร้างงาน ด้านการสอน กลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นความเห็นส่วนใหญ่เห็นว่า โลกยุคโลกาภิวัตน์ครูจะต้องมีความสามารถในการผลิตสื่อและใช้สื่อผ่านเครื่องมือมิลติมีเดีย (Multimedia) เช่นการสร้างคลิปประกอบสื่อการสอนเป็นต้น หากสอนโดยขาดสื่อที่หน้าสนใจการเรียนอาจไม่บรรลุผล ส่วนกลุ่มที่มีความเห็นส่วนน้อย เห็นว่าครูยุคเก่าต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาโดยผู้บริหารโรงเรียนควรส่งครูที่มิได้จบด้านสาขาคอมพิวเตอร์ให้เข้าคอร์สฝึกอบรม ซึ่งโรงเรียนโคกสีวิทยาสรรพ์ครูส่วนใหญ่จะมีความรู้ความสามารถในการใช้ IT ด้านกิจกรรมการเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กิจกรรมมีความจำเป็นและสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างดี ทางโรงเรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมทั้งในโรงเรียนและนอกสถานที่โดยในโรงเรียนมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ กีฬา ศาสนาวัฒนธรรม กิจกรรมนอกโรงเรียนมีทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพิ่มทักษะแก่นักเรียน และ ด้านการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารและครูมีความร่วมมือกันว่า การวัดผลประเมินผลนั้นได้ยึดระเบียบ

เกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการออกเป็นระเบียบไว้และมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงยืดหยุ่น แต่ก็ให้มีมาตรฐานเพื่อนำผลจากการประเมินไปพัฒนานักเรียนตามนโยบายประเมินพบจุดด้อยต้องปรับปรุงไขเพื่อประโชน์ของนักเรียน

2. ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชุดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้นเนื้อหาการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวิธีการสอน และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการวัดผลและการประเมิน

3. ผลการประเมินสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ 4 ด้าน ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการคิดเชิงระบบ ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการคิดแก้ปัญหา พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ที่ตั้งไว้ ซึ่งอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยานาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพเศษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีพัฒนาครูผู้สอนให้มีทักษะการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยี การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกัลสภาพจริง โดยอิงเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับของ อาภา จันทรสกุล, นภาพร ปรีชามารถ และจิตตินันท์ บุญสถิรกุล (2549) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การสร้างแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีความเป็นแบบวัดมาตรฐาน สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา การสร้างแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นแรก ศึกษาองค์ความรู้เรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จากตำราต่าง ๆ โดยตำราหลักที่ศึกษาได้แก่ งานนิพนธ์ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ขั้นที่สอง ศึกษาปัญหาร่วมสมัยที่นักศึกษาประสบ แล้วนำมาสร้างเป็นสถานการณ์ให้นักศึกษาตอบ รวมทั้งสิ้น 8 สถานการณ์ ซึ่งวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6 วิธีหลักดังนี้ (1) วิธีคิดแบบแก้ปัญหา (2) วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก (3) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม (4) วิธีคิดแบบเร้ากุศล (5) วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา และ (6) วิธีคิดแบบจำแนกแจกแจง ขั้นที่สาม หาคุณภาพด้านความตรงของแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นผู้ตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างและความตรงตามเนื้อหา ส่วนค่าความเที่ยงใช้วิธีสอบซ้ำได้ค่า ความเที่ยงของแบบวัดวิธีคิดฯ เท่ากับ 0.88 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัดเท่ากับ 1.90

2. การพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถการวิเคราะห์ โดยใช้ชุดการสอนตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ขอนแก่น พบว่าผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดการสอนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ศรีเรือน นารีเลิศ (2563) อ้างถึงใน พรภิรมย์ ยอดบุญ และพระพรหมพิริยะมาลัยรักษ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ

สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า 1. การใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.80/83.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยการใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ 4.45, S.D. 0.52) 3 ประเมินสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ชุดการสอนตามหลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชุดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ =4.32, S.D. = 0.41) รองลงมา คือ ด้นเนื้อหาการสอน ($\overline{X}$ =4.20, S.D. = 0.28) ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\overline{X}$ =4.12, S.D. = 0.45) ด้านวิธีการสอน ($\overline{X}$ =4.11, S.D. = 0.46) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการวัดผลและการประเมิน ($\overline{X}$ =4.03, S.D. = 0.39) ทั้งนี้เพราะว่าครูผู้สอนได้จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการตามหลักโยนิโสมนสิการซึ่งสอดคล้องกับงานของ พระสมุห์สมลักษณ์ ติกฺขปญฺโญ (รักน้อย), นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ สมชัย ศรีนอก (2565) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสร้างศรัทธาตามหลักโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบการสร้างศรัทธาตามหลักโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากเป็นการเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างครูอย่างเป็นเหตุเป็นผล ครูเป็นกัลยาณมิตร นักเรียนมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดได้อย่างเป็นระบบ คิดได้ถูกวิธี คิดตามแนวทางที่เป็นกุศล

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถใน การคิดวิเคราะห์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและ ระหว่างกลุ่มอย่างมีเหตุผล สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้เกิด การพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ คิดถูกวิธี คิดในแนวทางที่เป็นกุศลเป็นประโยชน์ต่อ ตนเอง และส่วนรวม และนำวิธีการคิดที่ถูกต้องไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ด้านอาจารย์ผู้สอน ผู้สอนได้มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับทักษะชีวิตวิถีใหม่ ในการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0 ที่เน้นฝึกกระบวนการคิดที่ถูกต้อง และสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตามหลัก โยนิโสมนสิการสามารถนำมาใช้ในจัดการเรียนการสอนและวัดประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง ดังกล่าวผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็นด้านดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมครูผู้จัดการเรียนรู้ให้ออกแบบกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น

2. ผู้บริหารระดับสูงควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์โดยใช้หลักทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ร่วมกับหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถในการวิเคราะห์ โดยใช้หลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการศึกษาติดตามผลอย่างต่อเนื่องในเรื่องการเรียนการสอนในระยะยาว หลังจากที่ได้เสร็จสิ้นการทดลองสอนไปแล้วในแต่ละครั้ง เพื่อดูว่าการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการไปแล้วยังคงอยู่กับนักเรียนชั้นมัธยมตอนปลายมากน้อยเพียงไร

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี และคณะ. (2545). *การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ สุวีริยาสาส์น.

พรภิรมย์ ยอดบุญ และพระพรหมพิริยะ มาลัยรักษ์. (2565). *การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน.* http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/jtss/article/view/7042

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). *พุทธธรรม,* พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2549). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ: ศยาม.

พระพรหมคุณาภรณ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *โยนิโสมนสิการ: วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพันธวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน (ภูมิรัง). (2564). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

พระสมุห์สมลักษณ์ ติกฺขปญฺโญ (รักน้อย), นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ สมชัย ศรีนอก. (2565). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสร้างศรัทธาตามหลักโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 8*(1), 191-203.

พิจิตรา ธงพานิช. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ทิศทาง แนวโน้ม*, พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์.

วรรณทิพา รอดแรงค้า. (2540). *การสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

ศศิวิมล อินทปัตถา. (2560). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/287/1/56010580060.pdf

สรศักดิ์ แพรดำ. (2544). *ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์.* อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2560). *คิดเป็นทำเป็นตามแนวพุทธธรรม.* https://www.matichon.co.th/weekly/column/article_152997

อาภา จันทรสกุล, นภาพร ปรีชามารถ, และจิตตินันท์ บุญสถิรกุล. (2549). *การสร้างแบบวัดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.* file:///C:/Users/THIS%20PC/Downloads/KC4408009.pdf

Bloom, B.S. (2971). *Rural Sociology*. New York: Mcgraw-Hill Book, 1971.

Peterson, K.D., “Scientific inquiry training for high school students: Experimental evaluation of a model program”, *Journal of Research in Science Teaching, 15* (2): 153-159.

Development of Indicators for Ecosystem Management towards Sustainability in Secondary Schools in Udon Thani Province

Chinnagorn Pimpila [1*], & Pramook Chusorn[2]

1 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand
2 Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand
** Corresponding author. E-mail: chinnagorn.p@kkumail.com*

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) To study the components and indicators of the learning ecosystem for sustainability in secondary schools in Udon Thani province. 2) To examine the fit of the model of indicators for the learning ecosystem for sustainability in secondary schools in Udon Thani province. The sample group consisted of 285 administrators and teachers from secondary schools in Udon Thani province, selected through stratified random sampling. The data collection tool used was a 5-level rating scale questionnaire with a reliability of 0.969. The research findings are as follows: 1. The study of the components and indicators of the learning ecosystem for sustainability in secondary schools in Udon Thani province revealed 5 components and 14 indicators, including: 1) Sustainability development strategies with 3 indicators, 2) Blended learning with 3 indicators, 3) Sustainable collaboration networks with 3 indicators, 4) Digital Technology Management for Learning with 2 indicators, and 5) Competency-based curriculum of the future with 3 indicators. 2. The analysis of the model fit of the learning ecosystem indicators for sustainability in secondary schools in Udon Thani province with empirical data showed that the model developed by the researcher is well-fitting with the empirical data, with $\chi^2 = 71.461$, df = 64, P-Value = 0.2439, RMSEA = 0.024, SRMR = 0.041, CFI = 0.995, TLI = 0.993.

Keywords: Indicator Development, Administration, Sustainable Learning Ecosystem

Received: 2025-06-12; Revised: 2025-07-27; Accepted: 2505-08-31

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 4
(กรกฎาคม – สิงหาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

ชินกร พิมพิลา[1*], ประมุข ชูสอน[2]

1 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

* *Corresponding author. E-mail: chinnagorn.p@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อให้ได้องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmative Factor Analysis: CFA) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 285 คน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น 0.969 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและองค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม M-plus 7.0 ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmative Factor Analysis: CFA) ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มี 5 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาสู่ความยั่งยืน มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) การเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน มี 3 ตัวบ่งชี้ 3) เครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน มี 3 ตัวบ่งชี้ 4) การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้ และ 5) หลักสูตรฐานสมรรถนะแห่งอนาคต มี 3 ตัวบ่งชี้ 2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2 =71.461, df = 64 , P-Value = 0.2439, RMSEA = 0.024, SRMR = 0.041, CFI = 0.995, TLI = 0.993

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวบ่งชี้, การบริหาร, ระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลงของโลก เปราะบาง กังวล คาดเดาได้ยาก และไม่อาจเข้าใจได้ถ่องแท้ หรือ BANI World มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะให้คนในสังคมสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องส่งเสริมให้คนมีลักษณะชี้จำตนเองในการเรียนรู้ เพื่อให้มีประสบการณ์และมีศักยภาพในการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและยั่งยืน (สายสุดา ขันธเวช, 2561) องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) ประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก ซึ่งเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคือ เป้าหมายที่ 4 ได้กล่าวถึงการสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (United Nations, 2022) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ซึ่งหมายถึงการศึกษาที่หนุนให้พลเมืองไทยมีสมรรถนะเพื่อการ

ดำรงชีวิตที่ดี และทำหน้าที่พลเมืองดี ทำประโยชน์แก่ส่วนรวมในสภาพสังคมที่มีลักษณะดังกล่าวแล้ว จึงจะเป็นการศึกษาที่นำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (วิจารณ์ พานิช, 2566) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ที่จะต้องรับผิดชอบสถานศึกษา และบริหารบุคลากรให้ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้ระบุว่า สถานศึกษานับเป็นหน่วยงานสำคัญของการบริหารจัดการศึกษา เพราะมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและชุมชนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น การจัดระบบบริหารงานในสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาระความรับผิดชอบนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ สถานศึกษาแต่ละแห่งมีการบริหารงานและระบบนิเวศการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การบริหารจัดการในสถานศึกษาทุกแห่งผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีการบริหารนิเวศการเรียนรู้ที่ช่วยทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารงานสูงขึ้นและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นอีกหน่วยงานที่พัฒนานโยบายด้านการศึกษาของชาติ ได้ศึกษาถึงประเด็นดังกล่าวจนนำไปสู่การให้ความหมายและความสำคัญกับ “ระบบนิเวศการเรียนรู้” (Learning Ecosystem) หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) วิธีการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ 3) ทรัพยากร 4) ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) ความร่วมมือของเครือข่าย รวมทั้งการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้แก่ประเทศทั้งยังเป็นกลไกหลักในการพัฒนา ส่งเสริม ปลูกฝัง แนวความคิด ความรู้ให้กับพลเมือง และสังคมโดยรวมของทุกประเทศ (อภิชญา สวัสดี, ศศิธร หาสิน และกัลยารัตน์ สุขนันท์ชนะ, 2565) เพราะการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญของความสามารถในการแข่งขันระยะยาว (Long term competitiveness) ดังนั้นการออกแบบและการพัฒนาการศึกษาโดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนจึงเป็นข้อต่อสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีเป็นองค์กรทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งขึ้นตามนโยบายปฏิรูประบบราชการของรัฐบาล มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี ซึ่งจากการศึกษาแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 ได้ศึกษาและวิเคราะห์สถานภาพของหน่วยงานที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และสภาพแวดล้อม (Environment Analysis) ที่เกี่ยวข้อง พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีมีความต้องการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการบริหารจัดการศึกษาที่ประสิทธิภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา ทันสมัยและหลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ต่อนักเรียนอย่างเท่าเทียม มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม พอเพียง และทันสมัย ทั้งนี้นักเรียนต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งนี้บริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ได้การกำหนดพันธกิจในการพัฒนาเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งความสุข ปลอดภัย และมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งเป้าประสงค์ที่ต้องการให้สถานศึกษามีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ การมีระบบการบริหารจัดการที่

ได้มาตรฐาน ระบบการจัดสรรทรัพยากร ส่งเสริมการมีเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบท รวมทั้งพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัย และมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน ปฏิบัติงานและเรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับกลยุทธ์หน่วยงาน กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาและเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา และกลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความสุข และปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี, 2567)

ด้วยสภาพปัจจุบัน และแนวโน้มการจัดการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาและสร้างตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน และนำไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำรูปแบบการบริหารไปใช้ในการกำหนดเป็นรูปแบบการจัดการภายในโรงเรียน การกำหนดนโยบาย การวางแผนในการส่งเสริม สนับสนุนการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนและเกิดประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษาให้สูงขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีมีอะไรบ้าง

2. ความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีเป็นอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

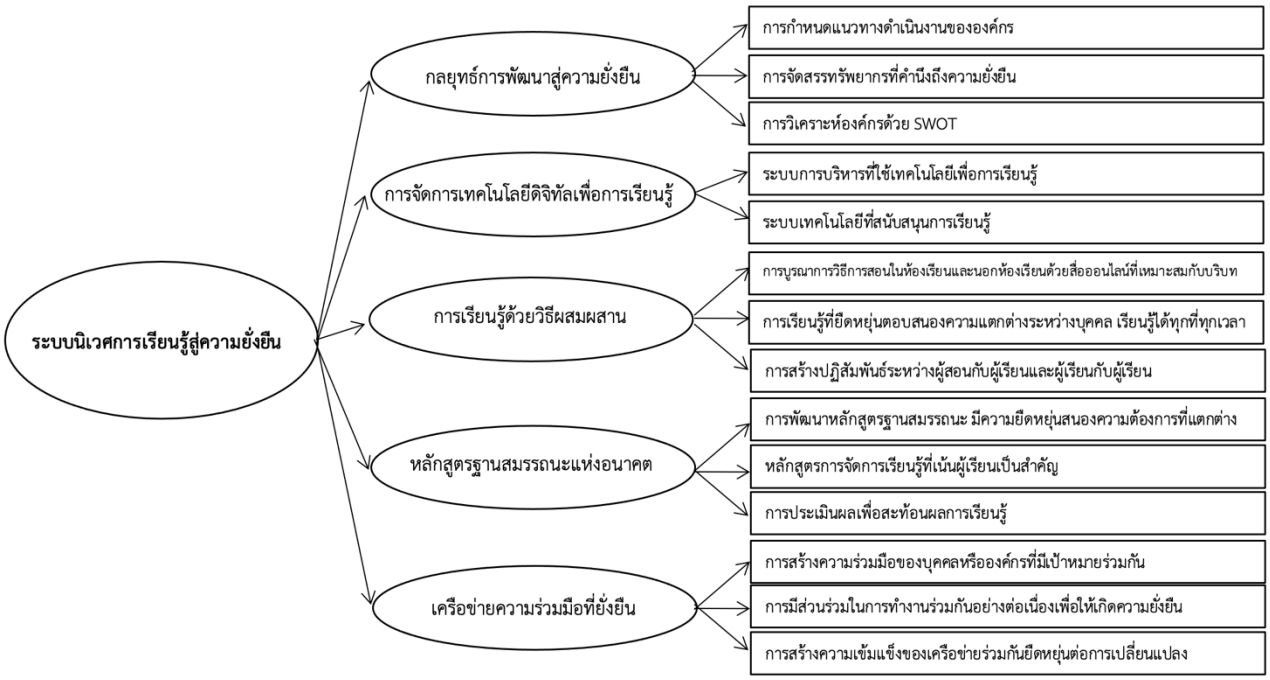
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตัวบ่งชี้ระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยและสังเคราะห์องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดของ Eudy (2018), Dalto, J. (2019), Hannon, V., Thomas, L., Ward, S., and Beresford, T. (2019), Spencer-Keyse, J., Luksha, P., and Cubista, J. (2020), Harrell, T.S. (2020), Yaw Owusu-Agyeman (2020), Jing Liu (2020), โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2564), อัฉรา จุ้ยเจริญ (2562), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565), สุภารัตน์ วัฒนธรรม (2566), วิจารณ์ พานิช (2566) จึงได้กำหนดองค์ประกอบ

ดังนี้ 1) กลยุทธ์การพัฒนาความยั่งยืน 2) การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 3) การเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน 4) หลักสูตรฐานสมรรถนะแห่งอนาคต 5) เครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงบรรยายซึ่งศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีการดำเนินการตามขั้นตอน คือ 1. วิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน 2. เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม 3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis หรือ CFA) และ 4. ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี จาก 63 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 157 คน และครู 2,375 คน รวมทั้งหมด 2,532 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2567 โดยมี การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์สำหรับกำหนดขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างเป็นฟังก์ชันของจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ตัวอย่างประมาณ 15 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ (มีจำนวน 19 พารามิเตอร์) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบกลุ่มสองขั้นตอน (muti-stage Cluster Sampling) ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มโรงเรียนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกเป็น 4 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีขนาดเล็ก โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีขนาดกลาง โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีขนาดใหญ่ และโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อเป็นการกระจายของกลุ่ม ตัวอย่างในพื้นที่ของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ขั้นตอนที่ 2 เป็น

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทน ซึ่งกำหนดให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของครูในสัดส่วน 1:15 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 18 คน และครู จำนวน 267 คน รวม ทั้งหมด 285 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยบันทึกข้อความเสนอคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี หน่วยงานต้นสังกัดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างด้วย ตนเองผ่าน Google Form และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีการคัดกรองกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยการเพิ่มเติมข้อคำถามเกี่ยวกับขนาดของโรงเรียน มีการตั้งค่าให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้เพียงครั้งเดียว และผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลแบบ Realtime เพื่อตรวจสอบการตอบกลับมาของแบบสอบถามให้ตรงตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำข้อมูลด้วยซอฟต์แวร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามในแบบสอบถามตอนที่ 1 ได้แก่ 1) ตำแหน่ง 2) เพศ 3) อายุ 4) ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน 5) ระดับการศึกษา และ 6) ขนาดสถานศึกษา โดยคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เพื่อหาความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่จะนำไปทดสอบคือ ค่าเฉลี่ย เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 % และวิเคราะห์จากการกระจายตัวของข้อมูล การแปลความหมายของแบบสอบถามจะแยกเป็นรายข้อ รายองค์ประกอบ และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความของค่าเฉลี่ย เกณฑ์มาตรฐานของสำเร็จ นางสีคุณ (2565)

3. การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์ของระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) กำหนดดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2559)

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบและกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรม M-plus 7.0 เพื่อหาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้

5. การตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในกรณีที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งแรกยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยต้องปรับโมเดลเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยยึดเกณฑ์ของประกฤติยา ทักษิโณ (2559)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้ ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้ได้องค์ประกอบการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีจำนวนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.43 – 4.58 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายอยู่ระหว่าง 12.33 – 15.82 โดยผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี เป็นไปตามเกณฑ์ของ สุทธิรัช คนกาญจน์ (2547) เพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อไป ซึ่งสรุปว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัวบ่งชี้และสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในขั้นตอนต่อไปได้ทุกตัว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี	**ระดับการปฏิบัติ**			
	($\overline{X}$)	S.D.	C.V.	ความหมาย
1. กลยุทธ์การพัฒนาสู่ความยั่งยืน	**4.49**	**0.67**	**14.9**	**เหมาะสม**
1.1 การกำหนดแนวทางดำเนินงานขององค์กร	4.55	0.61	13.4	เหมาะสม
1.2 การจัดสรรทรัพยากรที่คำนึงถึงความยั่งยืน	4.43	0.70	15.82	เหมาะสม
1.3 การวิเคราะห์องค์กรด้วย SWOT	4.47	0.70	15.60	เหมาะสม
2. การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้	**4.56**	**0.58**	**12.65**	**เหมาะสม**
2.1 ระบบการบริหารที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	4.58	0.59	12.84	เหมาะสม
2.2 ระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้	4.54	0.56	12.33	เหมาะสม
3. การเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน	**4.54**	**0.60**	**13.15**	**เหมาะสม**
3.1 การบูรณาการวิธีการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนด้วยสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับบริบท	4.54	0.58	12.89	เหมาะสม
3.2 การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา	4.52	0.61	13.59	เหมาะสม
3.3 การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียน	4.59	0.60	13.18	เหมาะสม
4. หลักสูตรฐานสมรรถนะแห่งอนาคต	**4.51**	**0.62**	**13.73**	**เหมาะสม**
4.1 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีความยืดหยุ่นสนองความต้องการที่แตกต่าง	4.52	0.60	13.30	เหมาะสม
4.2 หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.46	0.64	14.43	เหมาะสม
4.3 การประเมินผลเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้	4.58	0.62	13.64	เหมาะสม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี	ระดับการปฏิบัติ			
	($\overline{X}$)	S.D.	C.V.	ความหมาย
5. เครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน	**4.54**	**0.62**	**13.58**	**เหมาะสม**
5.1 การสร้างความร่วมมือของบุคคลหรือองค์กรที่มีเป้าหมายร่วมกัน	4.52	0.61	13.49	เหมาะสม
5.2 การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน	4.56	0.63	13.78	เหมาะสม
5.3 การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายร่วมกันยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง	4.56	0.62	13.50	เหมาะสม
โดยรวมทั้งหมด	**4.53**	**0.62**	**13.69**	**เหมาะสม**

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า องค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มีขนาดตั้งแต่ 0.831-0.919 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบหลักของการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

องค์ประกอบหลัก	น้ำหนักองค์ประกอบ			ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2)	สัมประสิทธิ์ของคะแนนองค์ประกอบ (FS)
	β	S.E.	t		
1. กลยุทธ์การพัฒนาสู่ความยั่งยืน	0.919	0.031	30.041	0.845	0.029
2. การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้	0.836	0.024	34.699	0.698	0.017
3. การเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน	0.857	0.019	45.502	0.734	0.008
4. หลักสูตรฐานสมรรถนะแห่งอนาคต	0.831	0.026	32.186	0.691	0.024
5. เครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน	0.841	0.022	37.551	0.708	0.022

อภิปรายผล

1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้ ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้ได้องค์ประกอบการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีจำนวนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาสู่ความยั่งยืน มี 3 ตัวบ่งชี้ มี 8 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ 2) การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้มี 2 ตัวบ่งชี้ มี 5 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ 3) การเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน มี 3 ตัวบ่งชี้ มี 8 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ 4) หลักสูตรฐานสมรรถนะแห่งอนาคต มี 3 ตัวบ่งชี้ มี 8 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ และ 5) เครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน มี 3 ตัวบ่งชี้ มี 7 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ รวมตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มี 5 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ 36 พฤติกรรมบ่งชี้ ทั้งนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การดำเนินงานวิธีการจัดการเรียนรู้การจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ ความร่วมมือของเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สุภารัตน์

วัฒนธรรม (2566) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วยด้านสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยีทันสมัย ด้านเครือข่ายการมีส่วนร่วม ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัล ระบบการบริหารจัดการหลักสูตร และวิธีการจัดการเรียนรู้

2. โมเดลองค์ประกอบของการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนีกลมกลืนของโมเดลการวัดเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีดังนี้

2.1 กลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability Development Strategies) พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การจัดสรรทรัพยากรที่คำนึงถึงความยั่งยืน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดในกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากเป็นคุณลักษณะสำคัญต่อการขับเคลื่อนที่ต้องอาศัยการจัดสรรทรัพยากรที่ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนที่ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดสรร สะท้อนผลการใช้ทรัพยากรที่คำนึงถึงระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี (2567) ได้กำหนดเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนในการบริหารและจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน จะช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสู่เป้าหมายความสำเร็จได้ สอดคล้องกับ กนกอร สมปราชญ์ (2559) ที่ได้กล่าวว่า กลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรสามารถปฏิบัติภารกิจทั้งหมดได้ กลยุทธนั้นจะต้องพัฒนามาจากการวิเคราะห์และประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่ได้กล่าวถึงการกำหนดกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานเป็นวิธีการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับ ชื่นชนก โควินท์ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ต้องนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนระดับต่าง ๆ รวมทั้งแผนการจัดการนิเวศการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างบูรณาการ

2.2 การเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน (Blended learning) พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การบูรณาการวิธีการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนด้วยสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับบริบท สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน (Blended Learning) ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ และปรับตัวเข้ากับบริบทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้รูปแบบนี้สามารถช่วยลดข้อจำกัดของการเรียนแบบดั้งเดิมในห้องเรียน เช่น การจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ โดยการบูรณาการสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและกิจกรรมเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน งานวิจัยของ Rasheed et al. (2020) สนับสนุนข้อค้นพบดังกล่าว โดยกล่าวว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีผสมผสาน ช่วยลดช่องว่างในการเรียนรู้ระหว่างการเรียนการสอนแบบออฟไลน์และออนไลน์ และส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้รับประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ สอดคล้องกับ กุลธิดา ทุ่งคาใน (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผสมผสานซึ่งเป็นลักษณะการผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในลักษณะเผชิญหน้า (Face-to-Face) และการเรียนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ต (Computer Mediated) ในการสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ (Anytime Anywhere) นอกจากนี้ Rasheed et al. (2020) ยังเน้นว่าการประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานยังช่วยเสริมสร้างความเป็นส่วนตัวและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามความถนัดส่วนบุคคลในระดับที่สูงขึ้น ผู้สอนสามารถนำข้อมูลที่

ได้จากแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์มาวิเคราะห์และออกแบบกิจกรรมหรือเนื้อหาเสริมที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ งานวิจัยของ Horn. B.M. and Staker. H. (2011) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์จะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงทรัพยากรความรู้ที่หลากหลายและตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

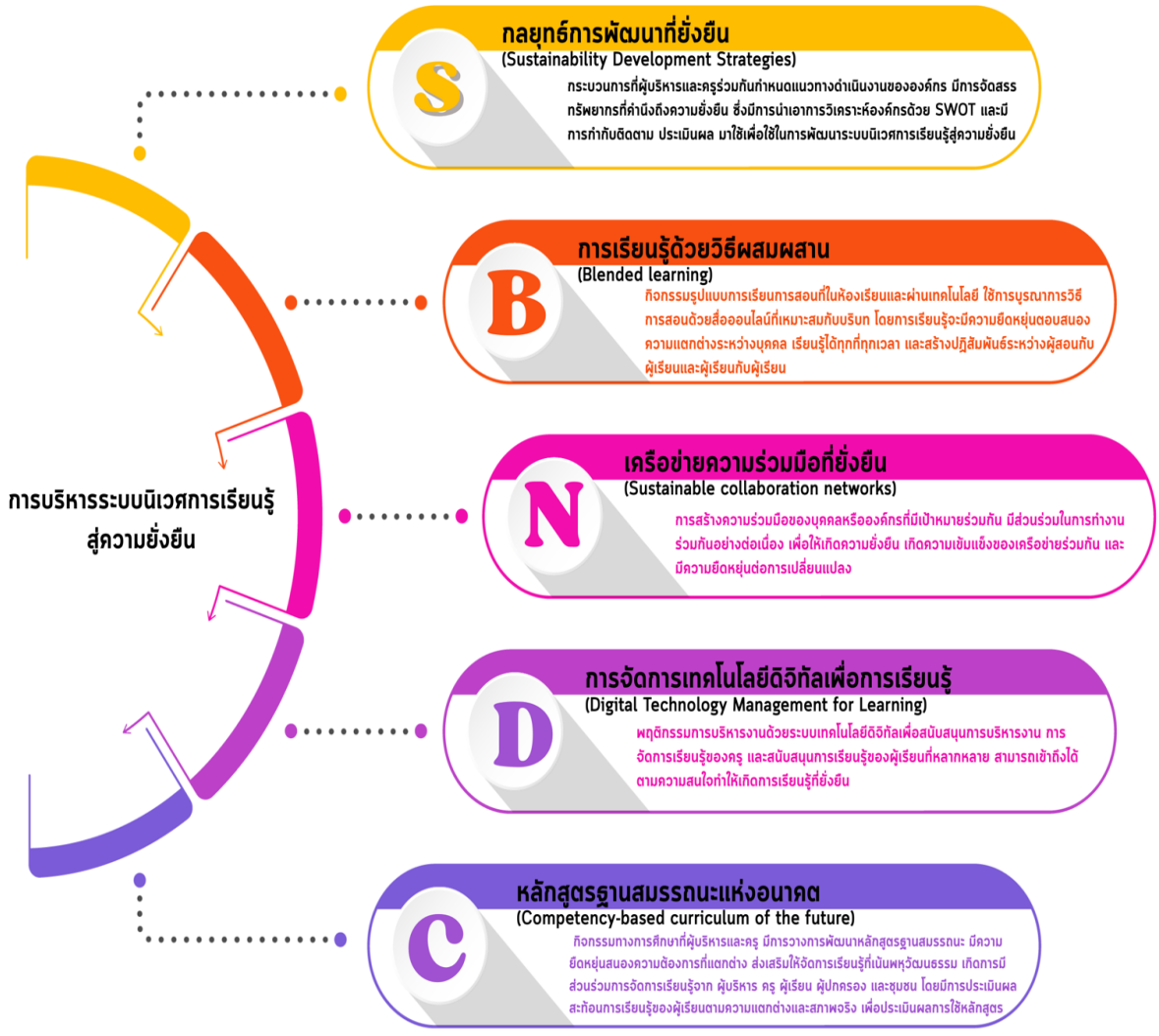
2.3 เครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน (Sustainable collaboration networks) พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือในระยะยาวของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าประสงค์เป็นการสร้างพลังและช่วยเหลือกันและกันเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับ ชัชวาล สงหาทอง (2561) ที่ได้กล่าวว่า การดำเนินการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน ให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพนั้นควรดำเนินการอย่างเป็นระบบอันประกอบด้วยการสร้างจิตสำนึก การเตรียมการแสวงหาผู้ร่วมพัฒนา การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การดำเนินงาน ติดตาม และการธำรงรักษาเครือข่ายที่เข้มแข็งและต่อเนื่องของเครือข่ายนี้จะทำให้เกิดพลังในการพัฒนาโรงเรียนที่เข้มแข็งอีกทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมอยางต่อเนื่องในกระบวนการทำงานร่วมกันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในบริบทของการจัดการศึกษา ยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร และยังลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วย

2.4 การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (Digital Technology Management for Learning) พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ระบบการบริหารที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการเรียนรู้มาปรับใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เทคโนโลยีดิจิทับได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ทั้งนี้ กุลิสรา จิตชญาวนิช และคณะ (2565) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง

2.5 หลักสูตรฐานสมรรถนะแห่งอนาคต (Competency-based curriculum of the future) พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารและครูให้แนวคิดว่าเป็นสิ่งใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2563) ได้กล่าวถึงการศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centric) เป็นการปรับเปลี่ยนหลักสูตรตามการเปลี่ยนแปลงเพื่อก้าวสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ Fadel, Bialik & Trilling (2015) ได้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนและเน้นไปที่การพัฒนาสมรรถนะใน 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (knowledge), ทักษะ (skills), คุณลักษณะ (character) จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างตัวตนที่ตอบโจทย์ความต้องการของโลกในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี (2567) ที่มุ่งเน้นให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน ประกอบกับการนำเสนอร่างองค์ประกอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น องค์ประกอบมีความสอดคล้องกับการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน มุ่งที่จะเกิดการนำมาใช้ในการบริหารเพื่อให้มีความยั่งยืน มั่นคง สามารถสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เปราะบาง กังวล คาดเดาได้ยาก และไม่อาจเข้าใจได้ถ่องแท้ หรือ BANI World ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยืนยันว่าสามารถนำสารสนเทศ ไปปรับใช้ได้ในทุกบริบทของสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของประเทศชาติต่อไป สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเป็นแผนภาพองค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน หรือกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเพื่อให้มีรูปแบบการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน โดยนำองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบมาใช้ในการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้บริหารและคุณภาพของสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นกรณีศึกษาและสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่องภายใต้การบริหารงานของผู้บริหารที่มีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน เพื่อนำองค์ความรู้เชิงลึกที่ได้มาพัฒนาต่อยอดหรือพัฒนาโมเดลใหม่ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ความยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ตามองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ โดยการเก็บข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมตรงตามความต้องการของแต่ละบริบท เพื่อให้สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่และขนาดของแต่ละโรงเรียนโดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

สายสุดา ขันธเวช. (2561). *การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning)*. สืบค้นวันที่ 20 พฤศจิกายน 2567 จาก https://ops.moe.go.th/ทักษะแสวงหาความรู้ด้วย/

กนกอร สมปราชญ์. (2559). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).* สืบค้นจากhttps://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=54376&Key=news_act

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). *สถิติสำหรับงานวิจัย: การสุ่มตัวอย่าง*. พิมพ์ครั้ง 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

กุลธิดา ทุ่งคาใน. (2564). การเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning ในวิถีใหม่ New Normal. *ครุศาสตร์สาร, 15*(1), 29-43.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2563). *รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.

ชัชวาล สิงหาทอง. (2561). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences, 1*(3), 1-12.

ชื่นชนก โควินท์. (2561). *การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

ประกฤติยา ทักษิโณ. (2559). *เอกสารประกอบการอบรม เรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย LISREL และ MPLUS: ความรู้พื้นฐานก่อนการวิเคราะห์.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิสิฐ เทพไกรวัล. 2554. *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก.* วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). *บรรยากาศการเรียนรู้โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. https://www.facebook.com/thammasatsecondaryschool

ลิสรา จิตรชญาวนิช, นิตยา สุวรรณศรี, อุดม คำขาด, ชลายุทธ์ ครุฑเมือง และ สุมิตรา โรจนนิติ. (2565). การจัดการเรียนรู้ในยุคชีวิตวิถีใหม่สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *Journal of Modern Learning Development, 7*(7) สิงหาคม 2565. 490-503.

วิจารณ์ พานิช. (2566). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2566-2570 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2567).* อุดรธานี: สพม.อุดรธานี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *การพัฒนาการศึกษานานาชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก.* รายงานวิจัย กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *สภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: เอส.บี.เค การพิมพ์.

สำเร็จ นางสีคุณ. (2565). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ Disruptive Leadership สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภารัตน์ วัฒนธรรม. (2566). *แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อภิชญา สวัสดี, ศศิธร หาสิน และกัลยารัตน์ สุขนันท์ชนะ. (2565). แนวทางการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในสถานศึกษารองรับการเรียนรู้เชิงรุก. *E-journal of Education Studies, Burapha University, 4*(4), 67-78.

อัจฉรา จุ้ยเจริญ. (2562). *Learning Ecosystem***.** https://www.posttoday.com/economy /news/578269.

Eudy, R. (2018). *What is a learning ecosystem? And how does it support corporate strategy?***.** https://hsi.com/blog/what-is-a-learning-ecosystem-and-how-does-it-support-corporate-strategy.

Fadel, C., Bialik, M., & Trilling, B. (2015). *Four-Dimensional Education: The Competencies Learners Need to Succeed*. Center for Curriculum Redesign.

Hannon, V., Thomas, L., Ward, S., & Beresford, T. (2019). *Local learning ecosystems: emerging models*. London: Innovation Unit.

Harrell, T.S. (2020). *สภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย.* สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ.

Horn. B.M. and Staker. H. (2011). *The Rise of K-12 Blended Learning*. Unpublished Paper. : Innosight Institute.

Rasheed, R. A., Kamsin, A., & Abdullah, N. A. (2020). Challenges in the online component of blended learning: A systematic review. *Computers & Education*, 144, 103701. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103701

Spencer-Keyse, J Luksha, P.,. & Cubista, J. (2020). *Learning Ecosystems: An Emerging Praxis for Education.* Global Education Futures and SKOLKOVO.

United Nations. (2022). *Sustainable Development Goals*. Retrieved from https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/

ISSN: 2822-0218 (Online)

วารสารครุศาสตร์ปัญญา

Journal Of Intellect Education

Tel.088-560-6666